

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
חשיעי

היכל
חשיעי

תורת מנחם התוועדויות

– ד –

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

חפ"ז

שנת תשי"ב – חלק ראשון

[יום ב' דראנו השנה – ש"פ משפטים, מבה"ח אדר]

התקן קורס מנחם מענדל
www.hebrewbooks.org
ע'ע"י חיים תשס"ז

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים וחמש לבריאה

מפתח כללי

III		פתח דבר
V		פאקסימיליא
IX		מפתח מאמרים
IX		מפתח שיחות
XIII		תוכן הענינים — מאמרים
XV		תוכן הענינים — שיחות
I		תורת מנחם — התוועדויות

TORAS MENACHEM

HISVA'ADUYOS

5712 Vol. 1

ISBN: 1-56211-100-0 (set)

1-56211-104-3 (5712 Vol. 1)

©

Published and Copyrighted by

LAHAK HANOCHOS

788 Eastern Parkway Suite 408

Brooklyn N.Y. 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (718) 778-5776

5755 • 1995

Printed in Israel

הדפסה וכריכה: חיש דפוס וכריכה רמלה
טל. 08-9245749

ע"י חיים אליעזר בן מלכה פריידא

וע"י שמואל יעקב בן דינה פעשא

נסדר והוכן לדפוס

ע"י חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

Tel. (718) 604-2610 Fax. (718) 778-5776

סדר ועימוד בתכנות „תג". הפצה בארה"ב 735-4585 (718)

בס"ד.

פתח דבר

הננו מוציאים לאור ספר תורת מנחם – התוועדויות – ה'תשי"ב חלק ראשון (כרך רביעי בסדרת הספרים תורת מנחם – התוועדויות), הכולל את המאמרים והשיחות קודש שאמר כ"ק אדמו"ר וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בהתוועדויות מיום ב' דראש השנה עד ש"פ משפטים, פ' שקלים, מבה"ח אדר ה'תשי"ב – בהוצאה חדשה ומתוקנת, ובלשון הקודש.

*

לשלימות הענין – באו גם המכתבים הכלליים (החל מהנכתב ב"פתח דבר" לקונטרסים דמאמרי כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ) וכן המברקים שיצאו לאור בתקופה ההיא.

לתועלת הלומדים – בא בהתחלת הספר תוכן הענינים המבוארים בהתוועדויות שבכרך זה (מפתח הענינים, פסוקים ומאמרי חז"ל – יבוא בעזה"י בסוף כרך האחרון של השנה).

בהתחלת הספר – פאקסימיליא מכי"ק אדמו"ר – הקדמה למאמר שי"ל לקראת כ"ף מרחשון.

* * *

ויהי רצון שע"י "חידוש הישנות" בתורת כ"ק אדמו"ר,

– ש"כאשר נלמוד תורתו ושיחותיו ונלך בדרך זו הישרה אשר הורנו, הנה "כמים הפנים וכו' ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח ורוחו עומדת

(1) כרך ראשון – ה'שי"ת. כרך שני – תשי"א ח"א. כרך שלישי – תשי"א ח"ב. בסדרה זו יצאו לאור לעת-עתה עוד ארבעים ושלושה כרכים – התוועדויות: תשמ"ב – ד' כרכים. תשמ"ג – ד' כרכים. תשמ"ד – ד' כרכים. תשמ"ה – ד' כרכים. תשמ"ו – ד' כרכים. תשמ"ז – ד' כרכים. תשמ"ח – ד' כרכים. תשמ"ט – ד' כרכים. תש"נ – ד' כרכים. תשנ"א – ד' כרכים. תשנ"ב – ב' כרכים.
(2) בנוגע לעריכת המאמרים והשיחות – ראה בארוכה ב"פתח דבר" לחלק א.

פתח דבר

בקרבתנו ממש . . שגם בזה העולם המעשה היום לעשותם אשתכח יתיר".
ומה כאן עומד ומשמש, אף להלן עומד ומשמש³ —
נזכה תיכף ומיד לקיום היעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר", ומלכנו
נשיאנו בראשם, שישמיענו נפלאות מתורתו, תורתו של משיח — "מנחם
שמו"⁵, "תורת מנחם" — "תורה חדשה מאתי תצא"⁶.

ועד הנחות בלה"ק

עש"ק פ' חוקת, ג' תמוז, ה'תשנ"ה.
יום ההילולא הראשון של כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע,
שנת הקהל,
ברוקלין, נ"י.

(3) לשון כ"ק אדמו"ר בסה"מ תש"י ע' 130.

(4) ישעי' כו, יט.

(5) סנהדרין צח, ב.

(6) ישעי' נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

ד"ר רחל העדנה, קיום אמת משקל
 שנה קיום האמת את כן
 אצא (אזהרה) נ"ע, ~~אמת~~ אמת
 העתה אמת אמת אמת, אמת
 קיום האמת האמת קיום קיום
 קיום בין, הוא ~~אמת~~ אמת ר"ב.

יום העשרה דאמטון
 שנה

אמת סידור שנות נבחרת ההצעה
~~אמת~~ אמת אמת, אמת אמת שנה
 אמת אמת אמת אמת, הוא
 אמת אמת אמת אמת אמת
 אמת אמת אמת אמת אמת
 אמת אמת אמת אמת אמת
 אמת אמת אמת אמת אמת
 אמת אמת אמת אמת אמת
 אמת אמת אמת אמת אמת

אמת אמת אמת אמת אמת
 אמת אמת אמת אמת אמת
 אמת אמת אמת אמת אמת
 אמת אמת אמת אמת אמת
 אמת אמת אמת אמת אמת
 אמת אמת אמת אמת אמת
 אמת אמת אמת אמת אמת

פאקסימיליא מכת"ק אדמו"ר
 הקדמה למאמר שי"ל לקראת כ"ף מרחשון תשי"ב
 נדפס לקמן ע' 15-114
 (גודל המקורי)

3
 וְכֵן יִשְׁעֵךְ אֶלֶּם מִלְּפָנֶיךָ
 הַנִּי אֶעֱתֵד לָכֵן לִי אֶשְׁמַע
 כִּי אֵלֹהִים אֲנִי וְאַתָּה יְיָ:
 לִי אֵלֹהִים... וְעַתָּה
 -הַכְּסִיף הַזֶּה יִשְׁמַע לְפָנֶיךָ
 כִּי שִׁיר אֵלֹהִים הוֹדִיתָ אֶת־דָּעַ
 הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע אֵלֶיךָ
 עַל־כֵּן כִּי אֶתִּי לֹא הִשְׁמַעְתָּ
 שְׂתִּירָאִים, וְכִיּוֹן עֲקָרָהּ אֲחִירָהּ
 תִּהְיֶה אֲשֶׁר לְכַלֵּה אֵין בְּדָעַתָּה
 הַכִּי אֲשֶׁר אֶת־מַחֲכֵי הַכְּסִיף
 שֶׁן אֵלֹהִים וְשֶׁן תִּהְיֶה אֲחִירָהּ
 בְּתַרְבֵּי (וְשֶׁאֵינָהּ) אֶת־שִׁירָאִים
 וְאֵלֹהִים הֵלֵךְ לְתַרְבֵּי שְׂמַע
 בְּאֵלֶיךָ
 שֶׁ אֵלֹהִים הֵלֵךְ בְּכֹחַ אֵלֶיךָ

ברכה לראש משביר

בהערכה רבה וברגשי תודה מעומקא דליבא נביע שפע
ברכות מאלופות להאי גברא רבה ויקירא הנדיב הידוע,
ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, הרה"ח הרה"ת

**ר' יוסף יצחק הכהן שי'
וזוגתו מרת שטערנא מרים תחי'
גוטניק**

בעד נדבתם החשובה להוציא לאור ספר זה, ובעזה"י
את שאר הספרים בסדרה זו, לאור עולם

תהא משכורתם שלימה מאת ה' להתברך בכל מילי
דמיטב בגו"ר, ובכל אשר יפנו יצליחו בהצלחה רבה
ומופלגה, ובמהרה תקויים בו הבטחת כ"ק אדמו"ר
למצוא ריבוי אבנים טובות ומרגליות, ויזכה להגדיל
ולהרחיב את פעולותיו בעניניו הק' של כ"ק אדמו"ר
בכל קצוי תכל.

ויה"ר שבזכות הפצת המעינות שעי"ז אתי מר דא
מלכא משיחא, נזכה כולנו לראות תיכף ומיד ממש
בהתגלות מלכינו, מלך המשיח, בפועל ממש למטה
מעשרה טפחים, "מלך ביפיו תחזינה עיניך", וללמוד
תורה חדשה מפיו של משיח, "תורת מנחם", שילמד
תורה את כל העם, תורה חדשה מאתי תצא

מפתח

XII	תוכן העניינים – מאמרים
XV	תוכן העניינים – שיחות
8	יום ב' דראש השנה
18	ערב יום הכיפורים
19	ערב יום הכיפורים – להתלמידים שיחיו, לפני כל נדרי
20	מוצאי יום הכיפורים
21	מכתב – בשם השם, מחרת יום הכיפורים
23	ש"פ האזינו, י"ג תשרי
27	מכתב – ערב חג הסוכות
29	יום ב' דחג הסוכות
43	מוצאי יום א' דחזה"מ סוכות – שמחת בית השואבה
72	ליל שמחת תורה
88	יום שמחת תורה
109	שבת בראשית, מבה"ח מרחשון
114	מכתב – ז' מרחשון
116	ש"פ לך לך, י"א מרחשון – לאחר תפלת מנחה
127	ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו
137	מכתב – ער"ח כסלו
140	א' דר"ח כסלו – בעת ברית מילה
145	מכתב – ג' כסלו
147	ז' כסלו – לעסקני ישיבות תומכי תמימים
156	ש"פ ויצא, ט' כסלו – לאחר תפלת מנחה
162	אור ליום ועש"ק פ' וישלח, ט"ו כסלו – לקבוצת סטודנטים
164	מברק לי"ט כסלו
165	ערב י"ט כסלו
179	י"ט כסלו
212	ש"פ וישב, כ"ג כסלו, מבה"ח טבת
227	ליל נר חמישי דחנוכה – לתלמידי הישיבה
232	ליל נר חמישי דחנוכה – בעת קבלת־פנים
237	אור ליום ועש"ק פ' ויגש, ו' טבת – לוועד המסדר חזרת דא"ח

מפתח

239	יום ג' פ' וארא, כ"ד טבת
274	ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט
286	ש"פ בא, ו' שבט
287	מברק ליו"ד שבט
299	יו"ד שבט
319	ש"פ בשלח, י"ג שבט — לאחר תפלת מנחה
322	יום א', י"ד שבט — לתלמידי ישיבת "אחייתמימים" ניו הייוון
335	ש"פ משפטים, פ' שקלים, מבה"ח אדר

מפתח המאמרים

עמוד	זמן אמירתו	דיבור המתחיל
3	יום ב' דראש השנה	א) כבוד מלכותך יאמרו
81	יום שמחת תורה	ב) להבין ענין שמחת תורה
102	ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון	ג) ויקח הוי' אלקים את האדם
117	ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו	ד) ויהיו חיי שרה
166	י"ט כסלו	ה) פדה בשלום נפשי
201	ש"פ וישב, מבה"ח טבת	ו) וישב יעקב
265	ש"פ וארא, מבה"ח שבט	ז) וידבר גו' וארא
288	יו"ד שבט	ח) באתי לגני
323	ש"פ משפטים, פ' שקלים, מבה"ח אדר	ט) לא תהי' משכלה

תוכן הענינים – מאמרים

כבוד מלכותך יאמרו, יום ב' דראש השנה

בנין המלכות ע"י הגבורות כדי שתהי' בריאת עולמות בי"ע; בפעם הראשונה ע"י שעלה ברצונו, ואחרי זה ע"י העלאת מ"ן; עבודת ראש השנה – בנינה לאחר הסילוק; חיות העולמות בראש השנה לפני הבנין – מבחי' חיצונית; בנין המלכות דוקא ע"י תקיעת שופר שהוא קרן של בהמה, בחי' דומם; ביאור ענין תקיעה שברים תרועה; כמו שהוא במלכות דאצילות כ"ה בכל המדריגות שבמלכות; הטעם שנקבע ראש השנה ביום ו' למע"ב – ענין דירה בתחתונים הוא ע"י חיבור הנשמה עם הגוף שהוא דומם 3

להבין ענין שמחת תורה, יום שמחת תורה

ג' מדריגות בתורה: ירושה, יגיעה ומתנה; ובכולם מוסיפים ישראל שמחה בשמחת תורה משום ששרש נשמות ישראל הוא בעצמות למעלה גם מתורה; ביאור הכתוב כל הנקרא בשמי גו' אף עשיתי; ההפרש בין שרש ישראל בהעצמות ושרש התורה בהעצמות; הטעם ששמחת ישראל בתורה ע"י ריקודים ולא לימוד – עשי' שבה יש המשכת העצמות; הגוף נהנה בדבר מצוה; בחודש תשרי מעשה גדול; הקשר דגוף עם המצוות יהי' בשלימותו לעתיד לבוא 81

ויקח הוי' אלקים את האדם, ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון

העבודה בגן עדן; ענין עולם שנה נפש; הנפש הוא הכלל שלמעלה מהפרטים; בעבודה – ב' דרגות באהבה, אהבה מורגשת ואהבה שבבחינת ביטול; מאהבה מורגשת צריך שמירה – העבודה דגן עדן 102

ויהיו חיי שרה, ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו

מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים – כתר חו"ב וזו"נ; ענין השמחה שעל ידו המשכת העצמות, הבא ע"י ביטול דוקא ולכן שמחה פורצת גדר; חטא עץ הדעת – הרגש מציאות האדם, והתיקון ע"י שרה, ביטול 117

פדה בשלום נפשי, י"ט כסלו

בירור בדרך מלחמה או בדרך מנוחה, בכללות – תפלה ותורה; ובפרטיות (בכ"א מג' הקוים) – גליא דתורה ופנימיות התורה, צדקה וגמ"ח, תפלה סתם ותפלה בצבור 166

תוכן הענינים

וישב יעקב, ש"פ וישב, כ"ג כסלו, מבה"ח טבת

פרטי עניני מצוות חנוכה; ההפרש בין נרות חנוכה ונרות המקדש ונרות שבת; עיקר מלחמת היונים נגד החוקים שבתורה, והנצחון ע"ז ע"י מסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת; בירור בדרך מנוחה; וישב יעקב – בשלוח, בדרך מנוחה; ענין הבירור בדרך מנוחה בעבודת האדם 201

וידבר גו' וארא, ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט

מעלת גלות מצרים וגאולת מצרים – אין ישראל נגאלין אלא בתשובה; שורש הנשמות בהעצמות והתקשרותם עם העצמות ע"י תורה ומצוות באופן דיומין שלמין, כל חד לפי שורש נשמתו; והיות שאין כל אדם זוכה לזה צ"ל ענין תשובה לשון בושת ע"י שמתבונן בהעדר התפיסת מקום שלו לגבי העצמות, בק"ו מזה שאפילו כתרא עילאה אוכם הוא כו'; ע"י ירידה למצרים מתעוררת האהבה העצמית; לכן ע"י הירידה לגלות מצרים באו אל הגאולה וגילוי שם הוי' 265

באתי לגני, יו"ד שבט

ענין הקרבנות בעבודת האדם – תיקון והעלאת הבהמה שבו באופן דקירוב הכחות והחושים עד רזא דא"ס; וענין זה שייך לכל אחד, גם מי שצריך לתשובה, ואדרבה; כמו שהקרבת הגשמי ה' נכללת באש שלמעלה כך הנה"ב נכלל באש הנפש האלקית, עד לבחי' שלהבת שבגחלת, עשר ספירות הגנוזות; הקרבנות הם לפני הוי', למעלה משם הוי', וכן בעבודה – למעלה מטעם ודעת, ובאופן שפועל על הגוף והנה"ב, שהרי הגוף דוקא התהוותו מהעצמות, וכמו עבד המקיים ציווי האדון; הנתינת כח לזה מויקרא אל משה – ההתקשרות למשה שבכל דרא ודרא 288

לא תהי' משכלה, ש"פ משפטים, פרשת שקלים, מבה"ח אדר

עבודה צורך גבוה: בכ"מ מבואר שיש הפרש בין אריך לעתיק, דבאריך נוגע עבודת הנבראים ובעתיק מה איכפת לי', אך ממ"ש ועבדתם את הוי' אלקיכם וברך גו', דקאי על שלישי המדבר, מוכח שגם בבחי' שלישי המדבר נוגע ענין העבודה, והיינו תוצאת העבודה, צירוף הבריות, ולא פרטי העבודה; ומזה ברכה בבני חיי ומזוני רויחא; בעבודת האדם – עיקר העבודה היא קבלת עול ויראה ואח"כ אהבה; אבל לא באופן שיש לו שביעות רצון מזה – כי אז להיותו כלי מלא אינו מחזיק, בחי' עקרה שאין לה בית מטרון, ולכן צריך להיות אצלו העדר שביעות רצון, כדי שלא תהי' משכלה ועקרה בארצך, וזה בא ע"י ההתבוננות שאין אדם יודע עתיו ורגעיו, את מספר ימיו אמלא, היינו דימים יוצרו וצריך למלא את שליחותו; ועי"ז והסירותי מחלה מקרבך דהיינו הזוהמא דחטא עה"ד, ענין ההרגש, ביטול היש; וכל זה מביא הברכה מבחי' שלישי המדבר 323

תוכן הענינים – שיחות

יום ב' דראש השנה

שיחה א:

- 8 הנהגת סעודת יו"ט ברבים בר"ה
חידוש כללות חיות העולם בר"ה – ע"ד חידוש החיות פרטי בכל יום
(וענין זה ישנו גם בר"ה עצמו, ולכן מברכים ברכות השחר גם ביום ב'
דר"ה); כמו החיות שבכל יום, כן החיות שבר"ה נמשכת לכאור"א, גם מי
8 שאינו מרגיש בה בעצמו

שיחה ב:

- עיקר ההשפעה הוא ע"י בחי' הגבורות דוקא, אלא שכדי להמשיכן למטה
צ"ל המתקתן ע"י החסדים, ובעבודה – ע"י ענין התשובה; ההמשכה
בעולם היא בסיומו של ר"ה, כדמצינו בהנהגת אדמו"ר נ"ע בנוגע לאמירת
10 חסידות

שיחה ג:

- 12 הקדמה למאמר

שיחה ד:

- העבודה דר"ה היא קב"ע כללית, ובעשי"ת (כולל ר"ה עצמו) יש להמשיכה
בפרטים; הקב"ע צ"ל בשמחה ("וגילו ברעדה"), שהמעלה בזה – שאז הכל
נעשה בחיות וזריזות, ושעי"ז ניתן לתקן גם ענין בלתי רצוי (וזהו החידוש
בזכרונות על מלכיות שלפנ"ז); הטעם שהקב"ע הוא בשמחה – מכיון
שהנתינת כח לענין זה הוא מצד שבחם של ישראל ("אמרו לפני מלכיות"
לשון "וה' האמירך היום"); ואעפ"כ צ"ל גם "רעדה", כדמצינו במצות תפילין
13 שצ"ל בביטול אף שבה "הקב"ה משתבח בשבחייהו דישראל".

ש"פ האזינו, י"ג תשרי

סיפורים ע"ד אדמו"ר מהר"ש נ"ע:

- 23 רמיזת אדמו"ר מהר"ש ע"ד ההסתלקות בער"ה תרמ"ג
23 אדמו"ר מהר"ש הי' מטיל אימה על הכל
הנהגתו בהרחבה, עד שהצ"צ הורה לא' שרצה לתת לו מרכבה במתנה
24 שיתננה לבנו
24 אופן אמירת חסידות בחיי אביו ובעת נשיאותו
מעשה (שיש להסתפק באמיתותו) שאדמו"ר נ"ע דיבר בחסידות בשבוע
25 האבלות על אביו; מעשה דומה ע"ד בתו הרבנית דבורה לאה

תוכן הענינים

25	הידע של אדמו"ר מהר"ש בחכמת הרפואה
26	דברי הצ"צ ע"ד מחלת אדמו"ר מהר"ש
26	רמז ע"ד ההסתלקות בפעם האחרונה שביקר אצל הפרופסור
26	הסתלקותו – בישיבה; כיוון השעון בדיוק לשעת ההסתלקות
26	אופן לימודו – ללא יגיעה, עד שדיבר עמו הצ"צ ע"ד מעלת היגיעה .

יום ב' דחג הסוכות

שיחה א:

29	שמחת יו"ט (בניגוד לשמחת בית השואבה בחוה"מ) שייכת לכאו"א ..
	ההוראה ממצות ישיבה בסוכה, ומקביעותה בזמן הגשמים דוקא: כשם
	שמצות סוכה כוללת את כל עניני האדם (אכר"ש, ואפי" שינה), כך צריכים
	עניני התומ"צ לחדור ולהקיף את כל עניני האדם (כולל בעת השינה); כשם
	שמצות ישיבה בסוכה אינה בימי ניסן כשהשמש מאירה בתקפה, אלא
	דוקא בימי תשרי – כך יש להוסיף בעניני תומ"צ דוקא בזמן חושך
29	הגלות

שיחה ב:

	הנתינת כח לצאת לסוכה ולהאיר את הרחוב היא ע"י האושפיזין הבאים
	בחג הסוכות; וזהו הטעם שבדורות האחרונים, שהחושך הולך ומתגבר,
33	ניתוספו עוד אושפיזין – האושפיזין החסידיים

שיחה ג:

	נתינת כח זו היא מבחי' "אז תתענג על הוי'" (הפסוק שאומר אברהם),
	למע' משם הוי' (שהוא אלקות שלמע' מהטבע – למע' משם אלקים
	שהוא אלקות המלוּבש בטבע); וי"ל שהוא למע' גם משם הוי' שלפני
	הצמצום (שגם שם ישנו הענין דשם הוי', שע"ז נעשה הענין לאחר
	הצמצום – וכמשל רב ותלמיד, שכל הפעולות שעל הרב לעשות בשכלו
	כדי שהתלמיד יוכל לקבלו, נקבעו אצלו קודם שצמצם שכלו בפועל);
	והיינו משום שבסוכות מתגלה המשכת "בחר לנו את נחלתנו" (שמצד
35	העצמות) שנעשה בר"ה

שיחה ד:

	גילויים הנ"ל נמשכים לכאו"א, מבלי הבט על מעמדו ומצבו ואופן קיום
	המצוה כו'; וכדמצינו בהלכות סוכה, שנסרים של ד' טפחים "נעשו
	כשפודין של מתכת" ופסולין אף כשהפכן על צדיהן, אף שאז אין שייך
40	גזירת תקרה

שיחה ה:

	ההוראה מהאושפיזין דיום זה: לכל תלמידי אדמו"ר מוהרי"צ ניתנת
	הברכה "גבור בארץ יהי זרעו" (שאומר יצחק), ובאופן ד"פי שנים ברוחך"
42	(כפי שביקש המגיד ממעזריטש)

תוכן הענינים

שמחת בית השואבה

שיחה א:

- י"ל הטעם ששמחת בית השואבה יתירה משמחת יו"ט (אף ששמחת יו"ט היא ציווי מפורש, משא"כ שמחת ביה"ש) – להוציא מליבן של צדוקים שאינם מודים בניסוך המים, כשם שמצינו שקצירת העומר היתה נעשית בפרסום גדול כיון שהבייתוסים לא היו מודים בה; ולכן דוקא בשמחת ביה"ש מצינו שעשו "תיקון גדול" לנשים 43
- ביאור ענין ניסוך המים ע"פ חסידות: יין מורה על עבודה שע"פ טעם ודעת, ומים (שאינן להם טעם) מורה על עבודה בקב"ע; סדר העבודה הוא שהתחלת העבודה צ"ל בקב"ע (אלא שהמשך העבודה צ"ל ע"פ שכל דוקא – "נעשה ונשמע"), והיינו בכל יום באמירת "מודה אני", ובכללות השנה – בקבלת המלכות שבר"ה; ומכיון שעניני ר"ה מתגלים בחג הסוכות, ניתוסף בו ניסוך המים (נוסף לניסוך היין שבכל השנה), שענינו – העבודה בקב"ע (וי"ל שלכן אין הצדוקים מודים בו) 45
- עבודת הקב"ע צ"ל מתוך שמחה ללא הגבלה (כיון שהיא למע' מהשכל ואינה קשורה עם הגבלת האדם); השמחה אינה בשעת העבודה עצמה (ניסוך המים), אלא דוקא בזמן השאיבה שהיא ההכנה לעבודה (אף שהדבר נעשה בלילה, בזמן שאינו ראוי לקיום המצוה, וכשביהמ"ק נעול כו') – בדוגמת היציאה למלחמה עם "מארש" 50

שיחה ב:

- המקור בנגלה לדברי אדה"ז שניסוך המים ענינו קב"ע: איתא בירושלמי על המעשה בדוד, שניסך לה' את המים שהביאו לו במס"נ (שהו"ע העבודה בקב"ע) בזמן המלחמה, שהי' זה ניסוך המים דחג הסוכות; אלא שאדה"ז ביאר והרחיב את הדברים (בדוגמת מה שמצינו שאדה"ז מביא בשם הבעש"ט פירוש שנמצא כבר במדרש תהלים) 53
- ההוראה מהמעשה האמור: אצל כאו"א צ"ל הצעקה "מי ישקני מים מבאר בית לחם" (מקום לידת דוד), שהו"ע המס"נ שישנה אצל יהודי מיד עם לידתו (ולכן סמוך ללידתו כבר מלים אותו, קודם ששייך להבנה והשגה), ועד שעליו להבקיע במחנה פלשתים לשם כך 55

שיחה ג:

- ביאור בענין החילוק בין "ערבי נחל", שהסימן הוא רק על כללות המין, לשאר המינים שסימניהם הם לעיכובא בנוגע להפרט שנוטלים בפועל 57

שיחה ד:

לימוד התורה (קודם שנעשית "תורתו" של הלומד) ה"ה בבחי' "פקדון" אצל הלומד, ולכן באם ישנה "שליחות יד" – שמשמש בלימוד התורה לצרכו – ה"ה "חייב" על כל מה שיקרה ל"פקדון", ואפי' באונס; ונוסף לזה – עצם הלימוד באופן זה הוא בלתי רצוי (כמשל הלבוש המתקלקל .

תוכן העניינים

- כשאין לובשים אותו), וכדברי הגמ' "אי יראת ה' היא אוצרו אין, אי לא לא", וכמשל כור חיסין שאם לא עירב בהן קב חומטין ה"ה מתקלקלים ונרקבים, וכאמור – האחריות מוטלת עליו. 58
- הדרך להגיע ליראת שמים – ע"י התחלת העבודה בקב"ע דוקא, וכמודגש בזה ש"מצות היום" דר"ה היא (לא בלימוד התורה, אלא) דוקא "בשופר" (תקיעה של "קול פשוט" בקרן של בהמה); ומר"ה ממשיכים ענין זה על השנה כולה. 63

שיחה ה:

- סיפור הצ"צ בהתוועדות שמחת בית השואבה אודות המאמר "ושאבתם מים בששון"; וההוראה מסיפור זה – שהענין ד"משם שואבים רוח הקודש" שייך גם אלינו. 65

שיחה ו:

- על כל המשתתפים בהתוועדות זו לדעת שתכלית השתתפותם היא שתהי' להם שייכות לתורת החסידות, ובוודאי שסוכ"ס כן יהי' 66
- מצד אהבת ישראל – על כל יהודי המתקרב לתורת החסידות לפעול גם על אחרים, וכמודגש בשמחת בית השואבה, שהיתה נעשית (ע"י "חסידים ואנשי מעשה") ב"אבוקות של אור" כדי להאיר ולשמח גם את האחרים (ועי"ז בשמע"צ ושמח"ת שמחים כולם בשוה); פעולת קירוב יהודים לתורת החסידות היא בבחי' "תחיית המתים". 67

שיחה ז:

- הכנות להשמחה דשמע"צ ושמח"ת 69

שיחה ח:

- חלוקת משקה 70

ליל שמחת תורה

שיחה א:

- ביאור דברי אדמו"ר מוהרי"צ שברכת "שהחיינו" (שאינה אלא על דבר המתחדש) דשמח"ת היא גם על התורה: (א) מצד שינויי הזמנים ישנו ענין ההתחדשות בתורה; (ב) הברכה היא על דרגת התורה כפי שהיא שעשועי המלך בעצמותו, המתגלית בשמח"ת. 72

שיחה ב:

- ביאור דברי אדמו"ר מוהרי"צ שבשמח"ת פתוחים "שערי אורה, שערי ברכה, שערי הצלחה": ע"י "אורה" – "ליכטיגע אויגן" – רואים את הברכה (גם אם בגלוי אינה נראית), ואז נמשכת הצלחה למעלה מן הטבע. 73
- ענין האמור בעבודתם של יושבי אוהל: ע"י "אורה" – שמאיר אצלו אור האמת שהתורה היא חכמתו ית', לא כאותם המוכרחים לעשות "קונצן"

תוכן הענינים

- ולחדש חידושים כדי להראות כוחם – נמשכים "שערי ברכה", ועד
74 ל"שערי הצלחה" בלימוד התורה למעלה מדרך הטבע

שיחה ג:

- ביאור הפסוק "אתה הראת גו": אתה – עצומ"ה; הראת – נמשך ובא
בהתגלות; לדעת – הגילוי הוא גם בהשגה; כי ה' הוא האלקים – שגם
בחי' "אלקים" הוא לאמתו של דבר "הוי"; אין עוד מלבדו – כדרשת חז"ל
77 "אפילו בחללו של עולם"

שיחה ד:

- אין חשש "בל תוסיף" בקיום ההתוועדות בחצר (שבה היתה הסוכה), כיון
79 שהסכך הוסר כבר קודם יו"ט

יום שמחת תורה

שיחה א:

- ב' פירושים ב"שמחת תורה": א) התורה היא בשמחה וישראל שמחים
88 בשמחתה; ב) ישראל משמחים את התורה

שיחה ב:

- מעלתם של אנ"ש הנמצאים ב"ערי השדה" – שדוקא על ידם נשלמת
88 הכוונה דדירה בתחתונים
- ברכת הצלחה לבעלי עסקים כדי שיוכלו להרבות בצדקה – ע"פ דברי
89 אדה"ז שזהו עיקר עבודת ה' בזה"ז?
- מעלתם של מחנכים – שהם נעשים "שותף להקב"ה במעשה בראשית",
90 כיון שאף הקב"ה עוסק בחינוכם של נש"י
- גודל אחריותו של הרב על כל המתרחש בקהילה (גם בדברים שאינם
באשמתו); ועד"ז בנוגע לשוחט, שעליו להיות ה"לב" ורוח החיים של
91 הקהילה
- ג' מדריגות בתורה: ירושה – מדריגה השייכת לכאו"א מישראל מבלי
להתחשב במעמדו ומצבו, והיא דרגת התורה השייכת לקיום המצוות –
עבודת הבירורים, שבזה מתקנים את חטא עה"ד שהביא מיתה לעולם
(ובדרגא זו יש צורך בלימוד מיוחד כדי לשלול עכו"ם); יגיעה – השגת
חכמת התורה כשלעצמה (לא רק בשייכות למצוות); ומתנה – מדריגה
93 שלמעלה ממדה"ג לגמרי
- תוכן הענין דברכת התורה – ההכרה שהתורה היא תורתו של הקב"ה
שנותנה עתה; הכרה זו היא ה"בית" שעל כאו"א לעשות להקב"ה (כמשל
בת המלך המובא במדרש); והכח לזה – כיון ש"בחר בנו מכל
97 העמים"
- ניצול הרגע האחרון של שמח"ת לאמירת "לחיים" ולהשלמת עניני
99 שמח"ת

תוכן הענינים

שיחה ג:

- הדרך להביא לכך שעניני שמח"ת ישיפיעו ויחדרו בכל השנה כולה (אף שבשנים עברו לא הצליח בכך...) – ע"י שיפעל בעצמו לעקור ולשרש את התענוג בענינים גשמיים וחומריים

100

שיחה ד:

- פתגם אדמו"ר מוהרי"צ – "הנה זה עומד אחר כתלנו"

101

שיחה ה:

- העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו" – בסיוע "מלאכי אלקים"

101

ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון

שיחה א:

- מנהג הצ"צ להאריך בהעברת הסדרה בשבת בראשית, כיון שבהתאם לשבת זו נמשכת כל השנה; השייכות לתוכנה של פרשת בראשית – שהיא פרשה כללית, וכוללת משך זמן ארוך ביותר

109

שיחה ב:

- לאחרי ההכנה ד"וישכם לבן בבוקר" (גילוי בחי' לובן העליון) נעשה אצל כאו"א מישראל "ויעקב הלך לדרכו" – שגם כאשר הוא עוסק בעבודת הברורים בזמן הגלות, יודע הוא שהוא נמצא על גבולה של א", וביכלתו לפעול את הגאולה מיד

110

שיחה ג:

- כדי לפעול התגלות האהבה העצמית דהקב"ה לבג"י, צריך כאו"א להעמיד את עצמו בבחי' קטנות, "נער ישראל ואוהבהו", וזהו הנתינת כח ל"ויעקב הלך לדרכו"

112

ש"פ לך לך, י"א מרחשון

- ע"ד מעלת הענוה של הרז"א

116

- ע"ד מאמרי החסידות של הרז"א

116

ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו

שיחה א:

- השייכות דפ' חיי שרה לחודש כסלו: חודש כסלו קשור עם הגאולה השלימה – הן חנוכה (שנרות חנוכה "אינן בטלין לעולם" ולכן שייכים לגאולה הנצחית) והן הגאולה די"ט כסלו (שענינה – הפצת המעיינות המקרבת את ביאת המשיח), וי"ל שלכן היתה בחודש זה התחלת בנין בית שני; וזהו ענינה של פ' חיי שרה – המשכת ענין הביטול בעולמות בי"ע, שהוא נתינת כח לעשיית דירה בתחתונים

127

ההוראה בפועל: הוספה בהפצת המעיינות חוצה – "פרו ורבו", "מאכן

תוכן הענינים

נאך א חסיד", הן בנוגע לזולת והן בנוגע לעצמו – הנה"ב שהיא ה"אינו
 130 חסיד" שבו; עבודה זו צ"ל מתוך שמחה

שיחה ב:

השייכות דהתחלת המאמר – "ויהיו חיי שרה גו'" – לתוכנו: במאמר
 נתבאר ענין המשכת הביטול גם במורגש, וזהו ענינו של יצחק (המרומז
 בכתוב – "ויהיו" בגימטריא ל"ז, כנגד שנות שרה משולד יצחק) –
 הראשון שנימול לשמונה, ענין הקב"ע באופן שנמשך במורגש; הרמז
 בכתוב "ואברהם זקן גו' בכל", דקאי על בתו של אברהם, שענינה
 132 קב"ע.....
 אהבה בלי גבול מביאה ל"ברכה עד בלי די", ועד לגאולה האמיתית
 135 והשלימה

א' דר"ח כסלו, בעת ברית מילה

השייכות דמצות מילה לכניסת הכה"ג לקה"ק ביוהכ"פ (כמחז"ל בזה) –
 הן מילה והן הכניסה אל הקודש ענינם חשובה, וקשורים עם המספר
 140 שמונה (מילה בשמיני, והכניסה אל הקודש קשורה עם ח' בגדים)
 תוכנה של מצות מילה – המשכת מדריגה נעלית ביותר בקדושה (בחי'
 שמיני, ע"ד שמיני עצרת) בבשר הגוף הגשמי, כהכנה לכללות עבודתו של
 141 יהודי להמשיך הענינים הנעלים למטה, ולעשות מהגשמיות רוחניות ..
 הברכות לרך הנימול – צ"ל ברכות גם בגשמיות כפשוטו
 143 נתינת דמי קדימה עבור שכר הלימוד של הרך הנימול
 143 ברכה אחרונה, וסדר הברכות
 144

ז' כסלו – לעסקני ישיבות תומכי תמימים

פתיחה:

הצורך החיוני בישיבות – כדי לסייע לבני הנוער להשיג את האמת אותה
 הם מחפשים (לאחרי שדברים שהאמינו בהם ע"ע הכזיבו); מעלתה
 המיוחדת של ישיבת תומכי תמימים – שבה מתחנכים התלמידים גם
 147 לפעול ולהשפיע על אחרים
 העוסקים בעניני העולם ועושים גם דברים שאינם ע"פ שו"ע, במטרה
 שיוכלו לעשות אח"כ דברים חיוביים – הרי בעשותם זאת מתקנים הם
 149 את הפעולות השליליות
 ההשקעה בישיבות תומכי תמימים היא השקעה בטוחה, וגם מנוצלת
 150 במדה מושלמת ביותר, עד בלי גבול
 150 נתינת כח מיוחדת בהאמור – בחודש כסלו
 אין להתנות הוספה בנתינת הצדקה בהשתתפות אדמו"ר ב"דינער", שכן
 ע"י ההוספה בצדקה מיתוספת הברכה כמה פעמים ככה – במכ"ש מאופן
 151 חישוב "מס הכנסה".....

תוכן הענינים

סגירה:

- הוראה מפרשת השבוע: מבלי הבט על כך שיעקב הלך לבדו אל ארץ זרה
ללא כל רכוש, ושם דודו רימה אותו, והי' עליו לעמול קשות ולחנך את
ילדיו בתנאים קשים – דוקא הוא זכה שתהי' "מטתו שלימה" בזכות
בטחונו בהקב"ה; וההוראה – יש לבטוח בהקב"ה, ולחנך את ילדי ישראל
בדרך ישראל סבא 153

ש"פ ויצא, ט' כסלו

- ביטוי השם "יששכר" – בשי"ן א' 156
חידוש אדה"ז (שאמר לאדהאמ"צ) בענין השגח"פ – שהיא גם על האופן
שבו נעשה הדבר (ולכן הביא אדה"ז ראי' לזה מחולין ע"ד השלך, ששם
מפורט אופן הפעולה, ולא מהמדרש ע"ד צידת הצפור) – הוא בהתאם
לחידושו הכללי על הבעש"ט, שהראה איך אפשר לעבוד את ה', ונתגלה
לאדהאמ"צ כיון שע"י נעשית ההמשכה בהבנה והשגה בהרחבה 157
מעשה שאדהאמ"צ לא אמר חסידות בגלל דברי הצ"צ שדברי הרב עלולים
להבלע 159
איחולו של אדהאמ"צ שאברכים ישוחחו ע"ד יחודא תתאה ויתודא
עילאה 160

אור לט"ו כסלו – לקבוצת סטודנטים

- כדי שתתקיים ברכתם של הסטודנטים להצלחה בעבודת הפצת היהדות,
יש צורך שכל סטודנט יעשה מה שבאפשרותו לסייע בזה 162

ערב י"ט כסלו

- ההכנה לי"ט כסלו בב' הקוים ד"סור מרע" ו"עשה טוב" 165

י"ט כסלו

שיחה א:

- הטעם שמאמרים רבים די"ט כסלו פותחים ב"פדה בשלום נפשי" – כיון
שגאולת אדה"ז היתה כשקרא בפסוק זה, ובפרט ע"פ שיטת הבעש"ט
בענין השגח"פ 179

שיחה ב:

- ע"ד התעסקות בגמילות חסדים ברוחניות – לימוד תורת החסידות עם
שאר בני"י 180
אף שבוודאי סוכ"ס יקבלו עליהם כל בני"י דרך החסידות, שהרי זה הי'
רצונו של אדה"ז – הרי עדיין צ"ל ההתעסקות בזה בדרכי הטבע, כידוע
מהמעשה דאדה"ז שביקש להעמיד את הספינה לקידוש לבנה אף שהי'
יכול להעמידה בעצמו 181

תוכן הענינים

התעסקותו של חסיד בגמ"ח צ"ל באופן של "חסד דאברהם" – חסד
הנובע מביטול, ולכן נותן גם את הדברים ההכרחיים לו עצמו (משא"כ
183 "חסד דישמעאל" שהוא ישות, ואינו נותן אלא שיריים ומותרות)

שיחה ג:

הכופר בפנימיות התורה דינו ככופר בתורה (ואף שגדולים וטובים שסברו
כן – ה' זה קודם שנודע שזהו חלק בתורה, וכדברי הראב"ד שהסובר
שהקב"ה הוא בעל גוף אינו מין, אף שלאחר שהדבר הוסבר ע"פ שכל אין
186 מקום לזה); ובדקות דדקות – ה"ז כפירה באחדותו ית' ח"ו
אלו שעדיין אינם יודעים מהאמור – גדולה הרחמנות עליהם, ומצוה על
189 כאו"א להאירם במאור שבתורה, ובוודאי יצליחו בזה.

שיחה ד:

המענה לטענה שצ"ל "נהרא נהרא ופשטי", והיו כו"כ גדולי תורה ששללו
את לימוד החסידות: גזירה זו ה' טעמה בצדה – שחששו שהדבר יגרום
לעזיבת דרך התומ"צ, וממילא כאשר בטל הטעם (כיון שרואים בפו"מ
190 שתורת החסידות לא גרעה ח"ו ואדרבה) בטלה הגזירה מעיקרא
יש להסביר שמכיון שהיום הכל מודים שתורת החסידות היא חלק בתורה,
ויתירה מזו – פנימיות התורה, הרי המחלק בין גליא לסתים דאורייתא
192 ה"ז (בדקות דדקות) ענין של ע"ז

שיחה ה:

מאמר אדמו"ר מוהרש"ב "רשימת דברים באותיות המחשבה" בו מבאר
את חידושו של רבינו הזקן בחסידות חב"ד – שענינו המשכת פנימיות
התורה בהתלבשות בהשגה, שדוקא עי"ז נמשך העצם; הדגשת ענין
המשכת העצם ע"י ההתלבשות למטה בפנימיות התורה (יותר מבנגלה
דתורה) – כיון שהיא בדוגמת נישואין (הגילוי דלעת"ל), שענינם שדוקא
194 ע"י השפעה גשמית נמשך העצם
כיון שענינה של חסידות חב"ד הוא המשכת העצם – ה"ז שייך לכאו"א,
כיון שהעיקר הוא הקליטה (ולא כ"כ ההשגה); התנאי היחיד הוא –
"אנהאלטן זיך אן דעם רבי'נס קליאמקע" (אף שאינה אלא הידית של
הדלת של הבית), שע"ז הרבי מוציא אותו מעולם העשי' עד למקום ש"לא
197 אתרמיז באות וקוצא כלל"

ש"פ וישב, מבה"ח טבת

שיחה א:

212 הקדמה למאמר

שיחה ב:

הסדר ב"מי שברך" "לתורה ולחופה" – ע"פ מנהג ישראל שבשבת קודם
החופה עולה החתן לתורה; אלא שצ"ע הטעם שמאחרים "ולמעשים
212 טובים"

תוכן הענינים

- ביאור הכתוב "ובגפן שלשה שריגים" – שבכא"א מישראל (שנקראו גפן)
צ"ל ענינים של ה"שלשה שריגים" שהם ג' הרגלים השייכים לג' האבות,
שעבודתו צ"ל הן בקו החסד (אברהם) והן בקו הגבורה (יצחק) ע"י התורה
(יעקב), כי מצד מדת החסד כשלעצמה יכולה להיות השפעה גם באופן
בלתי רצוי. 213
- דוגמאות להאמור: מצד מדת החסד עלול לעסוק בגמ"ח עם עצמו –
לדחות את התפלה ולימוד התורה עד שיישן כראוי, להקפיד לאכול
"ברעקפסט" בזמנה וכו', ולכן צ"ל גם מדת הגבורה (ולאידך – לפעמים
צ"ל מדת החסד גם בנוגע לעצמו, כתורת הבעש"ט עה"פ "עזב תעזוב
עמו"); גם כשצ"ל ההנהגה בקו החסד ("שמינית שבשמינית") יש להזהר
שיהי' באופן המתאים; וההבחנה בכל הנ"ל היא ע"י ענין התורה
(יעקב) 215
- ביאור הסדר "תורה חופה ומעשים טובים" ע"פ הנ"ל: כדי שה"מעשים
טובים" (חסד) יהיו כדבעי יש להקדים "חופה" – גבורה (ועד"ז בנישואין
כפשוטם, שקודם ההשפעה דהחתן על הכלה – חסד – צ"ל הכניסה
לחופה, גבורה); וההקדמה לכ"ז הוא ע"י התורה 219

שיחה ג:

- המקור לכך שכאשר נתפרש טעם הגזירה הרי כשבטל הטעם בטלה הגזירה
... בדברי הגמ' שאין מגלים הטעם כדי שלא יזלזלו בגזירה, דמשמע שאם
גילו הטעם הרי היתה הגזירה מתחילה על הספק, ועד"ז בנדו"ד (איסור
לימוד החסידות); ונוסף לזה – הרי בנדו"ד הגזירה היתה מלכתחילה
במקומות וסוגים מסויימים בלבד, וגם בשעתו לא הי' טעם הגזירה אמיתי
אלא בטעות 221
- אותם גדולי ישראל שהתנגדו בזמנו לתורת החסידות – היתה להם
שייכות כלשהי אלי', דאל"כ לא הי' בכחם להתנגד אלי' 224
- ע"פ האמור – אין היום מקום כלל להתנגדות לתורת החסידות 225

ליל ה' דחנוכה – לתלמידי תומכי־תמימים

- כוונת רבותינו נשיאנו מייסדי תו"ת היתה שתלמיד' יהיו "נרות להאיר",
וכיון שכן הרי ישנם לכאור"א מהם הכחות להביא ענין זה בפועל, גם אם
נדמה שיש מניעות כו'; ובפרט בלילות חנוכה שבהם מדליקים נרות חנוכה
כדי לפעול על חושך העולם, ודוקא "על פתח ביתו מבחוץ" ר"משמאל",
ובאופן ד"מוסיף והולך" 227
- חלוקת מעות חנוכה לתלמידים 230

ליל ה' דחנוכה – בעת "קבלת פנים"

השייכות דתוכן ענין החתונה לימי חנוכה: הטעם שנשים מחוייבות בנר
חנוכה – כיון שהגזירה היתה עליהן, וההצלה היתה ע"י אשה; והביאור
בזה – כיון שהטעם שבנ"י יצאו למלחמה (שלכאורה לא היו מחוייבים

תוכן הענינים

232	בה) הוא מפני שהגזירה היתה על ענינים הנוגעים לקדושת האומה, ולכן פעלו הנשים על האנשים לצאת למלחמה למעלה מטו"ד, ולכן גם הנס הי' למעלה מטו"ד
235	השייכות וההוראה לענין הנישואין – שהוא ג"כ ענין הנוגע לקדושת האומה

אור לו' טבת – לועד המסדר חזרת דא"ח

237	ההנהגה של חלק מהתלמידים לא לילך ולחזור חסידות בבתי כנסיות – אינה סדר כלל, ועכ"פ לחזור בפני תשעה יהודים סתם

כ"ד טבת

שיחה א:

239	ע"ד "חלוקת השי"ס"
240	הדרן על השי"ס; מכיון שההלכה כב"ה דצ"ל בפועל דוקא, הרי גם הענין ד"שונה הלכות בכל יום" צ"ל בפועל

שיחה ב:

241	ההוראה מכ"ד טבת – שצ"ל אצל כאו"א לימוד תורת הנגלה ותורת החסידות ("שניאור"); כשם שא"א לנגלה בלא חסידות, כך א"א לחסידות בלא נגלה; לימוד הגוף והנשמה דהתורה הוא הכנה לגאולת הגוף והנשמה

שיחה ג:

244	ענינו של יום ההילולא – שבו מתעלים "כל מעשיו כו' אשר עבד כל ימי חייו", וע"י הפעולה בענינים אלו נוטלים העוסקים בזה "חלק בראשי"; ומהענינים העיקריים בזה – הפצת המעיינות חוצה
246	ההוראה מהנהגת אדה"ז באופן הפעולה דהפצת המעיינות – קירוב יהודי לתורת החסידות ע"י שמדברים עמו בנגלה דתורה, ובזה "שוברים" מציאותו

שיחה ד:

248	ההוראה מהסיפור אודות לימוד אדה"ז עם ר"א המלאך, ופי' המלאך ש"מאימתי" הוא מל' אימה ויראה: יהודי א' בפ"ע אינו מציאות לעצמו, אלא ע"י צירופו עם יהודי נוסף; כדי שהחיבור והצירוף יהי' אמיתי צ"ל ענין הקב"ע; ענין זה הוא התחלת התושבע"פ, שענינה ("כל השונה הלכות כו") – המשכת הנקודה הכללית דאורייתא קוב"ה וישראל בעוה"ז הגשמי

שיחה ה:

הענין דחזרת חסידות בבתי כנסיות צ"ל גם ע"י אברכים (שגם אם אינם צריכים לזה לתועלת עצמם – יעשו זאת לתועלת הבע"ב שבביהכנ"ס);

תוכן הענינים

253	גם אברך הוא בגדר "בהמות בייתיות" ("הלנות בעיר"), כיון שכאשר נעשה "חושך" חוזר הוא אל הבית... ..
255	על כאו"א לפעול בעצמו הכרה והרגשה שאין שום מציאות מלבד הקב"ה וליובאוויטש; המקור בפיה"מ להרמב"ם – שתכלית העולם הוא "איש חכם" שענינו "לצייר לנפשו אחדות הקב"ה", וכמבואר בחסידות בענין "איזהו חכם הרואה את הנולד", וכידוע סיפור אדה"ז שראה את "כח הפועל בנפעל" בלבד; ביום ההילולא ביכלתו של כאו"א לפעול ענין זה בעצמו
259	ע"ד לימוד לקבלת "סמיכה" להוראה: על הבחורים להשתדל לקבלה קודם חתונתם, כמנהג בית הרב שגילה אדמו"ר מוהריי"צ; צ"ל ידיעה עכ"פ בשו"ע או"ח ויו"ד; השייכות לכ"ד טבת – אחד מעניניו העיקריים של אדה"ז הוא חיבור השו"ע

שיחה ו:

262	אין לצאת ידי חובה בריקודי שמחה וכו' בלבד, אלא צ"ל לימוד תורת הנגלה ותורת החסידות (ולתלמידי הישיבה – הוספה בשקירה והתמדה)
262	ע"ד ההכנות ליום ההילולא יו"ד שבט; סדר ההנהגה ביום זה – כבשנה שעברה
263	ע"ד ברכה אחרונה

ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט

שיחה א:

274	הקדמה למאמר – "דער פרומער וארא" עם הערות הצ"צ ועם הוספות

שיחה ב:

275	מכיון שר"ח (החל משבת מברכים החודש) כולל כל ימי החודש, יש לעשות ביום זה "כלים" כדי לקבל את המשכת הברכות על כל ימי החודש ...
276	טעם אמירת קדיש ביום ההילולא (אף שהמשפט בגיהנם נגמר חודש קודם לזה) – כי ביום זה ישנו דין ומשפט על עליית הנשמה מדרגא לדרגא, גם בענינים שלא הפריעו לעליות הקודמות
277	יש להשתדל ביותר להצטרף אל הרבי בעליותיו, אף שהן עליות שלא בערך – ע"י העבודה באופן ד"בכל מאדך"; יש להזהר שלא תהי' חלישות בהתקשרות ח"ו (אפילו ע"י שעוברים על תקנת הרבי פעם א' בלבד), כיון שדוקא ע"י ההתקשרות בכחנו להצטרף אל הרבי בעליותיו

שיחה ג:

מעלתו של ר"ח שבט – שבו "הואיל משה באר גו"; מכיון שכל התורה היא "מפי הגבורה" (גם משנה תורה שמפי עצמו אמרה) אין להבדיל בין דברי הראשונים לדברי האחרונים, עד להוראות נשיא הדור; ענינו של

תוכן הענינים

	משנה תורה – "ממוצע המחבר" כדי להמשיך אלקות בארץ הגשמית, והו"ע ההתקשרות לרבי; החילוק בין בעלי עסקים ליושבי אוהל –
280	בדוגמת החילוק בין דור המדבר לדור שנכנסו לארץ
	ביאור הענין ד"הקב"ה מטהר את ישראל" (שעי"ז ניתן הכח לפעולה בעולם): הטבילה ב"מי הדעת" כוללת גם את הראש (אף שגם מצ"ע ענינו דעת), כיון ש"מי הדעת" הם בל"ג; וזהו ענין הטהרה ש"הקב"ה מטהר את ישראל" – בכח הבל"ג דוקא, כדי שיהי' באפשרותם לקיים את שליחותם בעוה"ז
283	

ש"פ בא, ו' שבט

	מעלת יום השבת שלפני יום ההילולא – שבו הנשמה אינה יורדת מעלייתה אחר השבת (כבשאר השבתות), אלא ממתינה לעלי' דיום ההילולא
286	

יו"ד שבט

שיחה א:

	ביאור הענין ד"דברי צדיקים קיימים לעד" – שגם דברים שבחייו היו רק בדיבור, הרי ודאי סוכ"ס יבואו לידי מעשה, כיון ש"חיי הצדיק אינם חיים בשריים כי אם חיים רוחניים", ולכן הם בלתי מוגבלים
299	
	הצעה להביא לידי פועל את רעיון "איגוד תלמידי הישיבות": ההתחלה – בתלמידי מוסדות ליבאוויטש (הן ישיבות והן מוסדות לבנות); כל התלמידים זכאים להרשם, אלא שישנם "חברים פועלים" (מגיל מצוות ומעלה) ו"חברים מקבלים" (שנה לפנ"ז); הפעילות צ"ל מאורגנת ע"י הנהלת המוסד; צ"ל תשלום מס חבר בשיעור פרוטה; הרמז בשם "את"ה" – תואר המורה על עצומ"ה
301	

שיחה ב:

	אף שנשים אינן בכלל "כל ישראל ערבים זה בזה", אין זה גורע בשייכותן לאיגוד – ע"פ המבואר באחרונים שכדי להוציא י"ח בדבר שהיא עצמה חייבת א"צ לדין ערבות, ושבמצוות שהנשים עצמן חייבות מה"ת ה"ה בכלל הערבות; ומכיון שהאיגוד נוגע לכל עניני תומ"צ, יכולות הן להכלל בו
305	

שיחה ג:

	ההוראה מהסיפור ע"ד אדמו"ר מהר"ש, שאמר לזוגתו הרבנית לפני הסתלקותו שהוא יעלה ל"א מדרגות למעלה והיא תעלה ל"א מדרגות למטה: כיון שהעליות למעלה קשורות עם העליות למטה (ומצד זה גם העליות שלמעלה קשורות עם ענין הזמן), הרי גם בעבודתנו למטה צ"ל עלי' שלא לפי ערך ביום היארצייט, בבחי' "קפיצה" בשתי רגלים
309	
	הכוונה בהאמור אינה דוקא ל"ענינים מבהילים", אלא אף בענינים רגילים ("פתחו לי כו' כחודו של מחט"), ע"י התבוננות שעי"ז מתחזקת

תוכן הענינים

ההתקשרות עם הרבי; ואף אם ענין זה הוא רק ברצון – הרי במקום
שרצונו של אדם שם הוא נמצא (גם אם אינו מרגיש זאת) 312

שיחה ד:

הצעה להקים (נוסף על האיגוד הנ"ל) גם איגוד של תלמידים שלמדו
במוסדות בעבר (כיון שכל מי שלמד במוסדות של הרבי, הרי רישומה של
הפעולה שפעלו עליו נשאר לנצח, עכ"פ שהנאתו בתענוגי עוה"ז לא תהי'
שלימה); ובוודאי יסייעו ב' האיגודים זל"ז, ותהי' הפעולה בכ"ז בהצלחה
רבה 315

שיחה ה:

שייכות ביאת המשיח להפצת המעיינות חוצה 318

ש"פ בשלח, י"ג שבט

מעלתה המיוחדת של הרבנית שטערנא שרה – שנשארה במעלתה
ובשלימותה למרות כל עניני הגלות שעברה, בדוגמת מעלתה של שרה
ש"נחתת וסלקת" (ואף שבוודאי בכח כן הוא גם אצל שאר האמהות
והרבניות, הרי תכלית השלימות בכל דבר היא כשהוא בא בפועל
דוקא) 319

י"ד שבט – לתלמידי ישיבת "אחי תמימים" ניו הייוון

הוראה מר"ה לאילנות: כשם שצמיחת הפרי היא רק כשהוא מחובר אל
האילן, כך הצמיחה בעבודת האדם היא דוקא ע"י הדביקות בתומ"צ. . . 322

ש"פ משפטים, פ' שקלים, מבה"ח אדר

מכאור"א מישראל נדרשת יגיעה בעבודה בתמידות עד שלא יהי' מקום
לשביעות רצון; אף שזהו ענין נעלה ביותר – הרי הכחות ע"ז ניתנים
מלמעלה; הרמז בפ' שקלים – נתינת ה"מטבע של אש" למשה, שהיא
נתינת כח לנתינת מחה"ש ע"י בני" 335

הדגשת ענין זה בפ' משפטים: קיום מצות "אם כסף תלוה" ע"י הקב"ה –
נתינת כחות כדי שבנ"י ינצלום כדי לפעול בעניניהם שלהם ("מלוה
להוצאה ניתנה"), ובנוגע לפועל – הקפדה על שיעור בתורת החסידות
גם למי שנכשל לפעמים כו'; הטעם לנתינת זו – מצד הבחירה העצמית
בנש"י ("עמי קודם"), ולכן היא נמשכת לכאור"א מישראל, גם מי שבבחי'
"עניי"; "לא תהי' לו כנושה" – אין מקום לתביעה ע"י קו השמאל (יסורים
וכו'), כאשר היא אינה פועלת כלום 337

תורת מנחם

התוועדויות

— ד —

שנת תשי"ב — חלק ראשון

(יום ב' דראש השנה — ש"פ משפטים, מבה"ח אדר)

בס"ד. יום ב' דראש השנה, ה'תשי"ב

(הנחה בלתי מוגה)

(במאמר כ"ק אדמו"ר הזקן, רשימת הר"פ ז"ל¹ איתא:)

כבוד² מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו להודיע לבני האדם גבורותיו וכו'³, הנה מלכות עיקר בנינה מן הגבורות, דהיינו שיהי' יכול להיות מבחינת א"ס ביי"ע עולם הנפרדים צריך להיות הסתרים וצמצומים, כי בבחינת אצילות איהו וגרמוהי חד' כמשל כחות הנפש המתפשט במחדומ"ע וכו', כמו כן בבחינת אצילות אפילו הכלים הכל הוא בחינת אלקות, אבל בבי"ע עולם הפירוד אפילו מלאכים אשר צבא השמים לך משתחווים⁴ אעפ"כ הם בחינת יש ונפרד דבר חוץ בעל בחירה נוענין זה הוא דבר חידוש, שהרי מפורש בתניא⁵ שהמלאכים אינם בעלי בחירה, וכאן מבאר שהם בעלי בחירה⁷, ומביא רא' ע"ז מזה ש[אפקוהו למט"ט]⁸ וכו', לכן צ"ל מקודם בנינה מהגבורה שיוכל אחר כך ע"י הסתרים וצמצומים להיות ביי"ע, דאם לא כן הי' הכל בבחינת אין סוף וכו', אך אם לא היו הגבורות ממותקו' הי' יכול להיות נפרדים לגמרי, לכן אברהם אתקין לכורסיי⁹, וע"י שהגבורות ממותקים יוכל להיות ביטול בעולם הנפרדים צבא השמים לך משתחווים.

הנה בריש הורמנותא דמלכא גליף¹⁰ וכו' עלה ברצונו הפשוט שיהי' דירה בתחתונים¹¹, אך אחר זה צ"ל ע"י העלאת מ"ן שיהי' לו תענוג מביטול הנבראים אשר כולא קמי' כלא חשיבי¹² ואיך יוכל להיות

-
(6) רפל"ט. (7) ראה גם לקו"ת בהר מג, ד. מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' יד. ד"ה לדוד מזמור תרפ"ב פ"ה (קונטרס מאמרים תרפ"ב ס"ע 21). סה"מ תרצ"ז ע' 234. (8) חגיגה טו, א. (9) זח"ג צט, ב. (10) זהר ר"פ בראשית (טו, א). (11) ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא פל"ו. ובכ"מ. (12) זח"א יא, ב — ע"פ דניאל ד, לב.	(1) נדפס במאמרי אדה"ז הנחת הר"פ ע' קפו ואילך. וראה גם מאמר זה עם הגהות אדמו"ר הצ"צ בביאורו של ח"א ע' שצו ואילך. והנחה אחרת מהמאמר במאמרי אדה"ז תקס"ה ח"ב ע' תתפה ואילך. (2) מכאן עד קטע המתחיל "והנה כל המבואר לעיל" הוא העתקה מרשימת הר"פ ז"ל בהוספת הגהות הבאות בחצאי ריבוע. (3) תהלים קמה, יא"יב. (4) ראה תקו"ז בהקדמה (ג, ב). תניא אגה"ק ס"כ. (5) נחמ"י ט, ו.

לקבל תענוג מהם כמשל ביטול הזכוב אשר אין ערוך וכו', והכל נתהוה ע"י הצמצומים רבים ממנו בהשתלשלות וכו', לכן צריך להיות אתערותא דלתתא להמשיך בחינת תענוג אז תתענג על ה' ¹³.

והנה בראש השנה זה היום תחלת מעשיך ¹⁴ אשר חוזר הדבר לקדמותו צריך להמשיך כנ"ל. וזהו אמרו לפניו מלכיות ¹⁵ כמו וה' האמירך היום ¹⁶ לשון התפארות כמו שמביאים חפץ לפני מלך ומשבחין אותו לפניו בכדי להמשיך להמלך שיהי' לו תענוג מן זה החפץ וזהו לדור ודור המליכו וכו' כי הוא לבדו מרום וקדוש ¹⁷. לכן צריך להמשיך שיהי' לו תענוג מבחינת מלוכה וכו', וזהו ג' ובכך ¹⁸ הכל הנ"ל.

וצריך להבין דא"כ כליל ר"ה קודם המשכה כנ"ל ע"י מלכיות וכו', מהיכן קיום העולם וכו'. אך ידוע כי בכל דבר יש פנימיות וחיצוניות, כמו שרואין במחשבה דבור ומעשה אשר בכל אחד מתפשט כחות הנפש, רק כח הנפש שבדבור יותר פנימי מכח הנפש שבמעשה, כמו"כ כח הנפש שבמחשבה יותר פנימי מכח הנפש שבדבור אעפ"כ כל אחד כלול מהכל דהיינו חב"ד חג"ת נה"י כמו שרואים שבמעשה יש שכל וכו' רק זהו בחינת פנימיות וזהו בחינת חיצוניות וכו' — כמו"כ בכריאת העולמות דהיינו בבחינת מלכות יש כל הספירות כנ"ל, ולכן המלאכים המקבלים מבחינת מלכות יש להם השגה ונהנים מזיו ¹⁹ וכו' שש כנפים ²⁰ וכו' ומכ"ש נשמות. [ויש לומר ²¹, דמ"ש יש להם השגה ונהנים כו' שש כנפים כו' הוא כנגד חב"ד חג"ת נה"י שנת"ל, דהשגה והנאה מזיו הוא ענין חב"ד ושש כנפים הם המדות חג"ת נה"י].

ומלכות מקבל השפעה מזעיר ויש בזה [ב' אופנים], בחינת פנים בפנים שיהי' מלכות מקבלת מבחינת פנימיות דזעיר וכו' [ובחינת אחור באחור], וכמשל אשר אחד מקבל דבר חכמה מפי החכם עצמו [שזהו בחינת פכ"פ], ויש שמקבלים מבחינת אחוריים ע"י בחינת נה"י, כמשל שמקבלים השכל מפי הכתב וכו', דאף שהשכל מלובש בכתב אעפ"כ הקבלה היא מבחינת אחוריים ע"י בחינת [נה"י או למטה יותר בחינת] עשי' [ובפרט שגם המקבל מקבל ע"י בחינת הנה"י שלו].

(13) ישעי' נח, יד.	(18) זח"ב נב, א.
(14) נוסח תפלת מוסף דר"ה (ר"ה כו, א).	(19) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ח ה"ב.
(15) ר"ה טז, א. לד, ב.	תניא שבהערה 6.
(16) תבוא כו, יח.	(20) ישעי' ו, ב.
(17) בתפלת העמידה דר"ה.	(21) ראה ביאורו"ז שם ע' תא.

והנה בראש השנה בכסה ליום חגיגו²², וכמשל אם המלך רוצה להטיל אימה הוא מסתתר וכל העולמות קיומם הוא רק ע"י קיסטא דחיותא²³ ומקבלת מבחינת נה"י בחינת אחוריים ויש שהמקבל מקבל רק מבחינת נה"י, ואז נקרא אחור באחור, וכשהמלכות בשמחה אזי הוא בהתגלות ועושה סעודה וכו' ואז נקרא ימינו תחבקני²⁴ בחג הסוכות²⁵ וכו'. ולכן בר"ה צריך לקרוא את המלך שיחזיר פניו לנו ולהמשיך תענוג ממקור כל התענוגים ע"י פסוקי תורה אורייתא מחכמה נפקת²⁶ ושרשה²⁷ למעלה מבחינת כתר בחינת עתיק וכו', רק זה בלבד אינו מספיק כי מלכות היא בחינת דבור בדבר הוי' שמים נעשו²⁸ ואין חבוש מתיר [את עצמו]²⁹ לכן צריך להיות גם כן שופר דהיינו תקיעה קול פשוט רעותא דליבא מהעלם הלב לגילוי ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח³⁰ מהעלם אל הגילוי מבחינת רצון וכו'.

וע"י שופר דוקא, כידוע שיש דצח"מ ודומם הוא בחינה התחתונה ואעפ"כ [הצומח מקבל מהדומם] והחי ניזון מהצומח והמדבר מחי כידוע וכו', והוא כי בשרשו הדומם מבחינה גבוה שבכולם בבחינת עולם התווה, כמו שנראה בחוש שבקייץ בא התגלות מאין ליש דוקא מבחינת דומם שצומח שם כל העשבים ואלנות כי הגבוה שבכולם יוכל להשתלשל יותר מטה מטה וכו'. ואצל אדם יש בחינת התיקון דהיינו הנפש אלקי' שבו בחינת מה המברר ויש בו ג"כ בחינת נוגה הנקר' צלם וכו' המתברר. ולכן בזמן שבית המקדש הי' קיים הי' אין שמחה אלא בבשר³¹ בחינת חי כי כשנתברר בחינת נוגה אז יש שמחה כי בשרשו הוא גבוה יותר וכו' ולכן ע"י השופר יכולים להמשיך בחינת תענוג וכו' ממקור התענוג שפרו מעשיכם³² וכו', וע"י האדם והשופר המברר ומתברר העלאת מ"נ מתוהו ותיקון ממשיכים כנ"ל. וזהו בפך ובלבבך³³ וכו'. אך ע"י תקיעה בלבד דהיינו המשכה קול פשוט ממקור העליון לא היו הנבראים יכולים לקבל פחד יצחק³⁴ וכו' וכמו שהושיט אצבעו ביניהן

(22) תהלים פא, ד. וראה ר"ה ח, סע"א ואילך. ביצה טז, א.
(23) ראה זח"א פג, א.
(24) שה"ש ב, ו. ח, ג.
(25) ראה פס"ח שער ר"ה ספ"א. שער הסוכות פ"ד. לקו"ת דרושי סוכות עט, א"ב. שמע"צ פז, סע"א. ועוד.
(26) זח"ב טב, א. פה, א. קכא, א.

(27) לקו"ת במדבר ז, א. ובכ"מ.
(28) תהלים לג, ו.
(29) ברכות ה, ב.
(30) ראה זהר ח"ב קסב, ב. ח"א צט, ב.
(31) פסחים קט, א.
(32) ראה ויק"ר פכ"ט, ו.
(33) נצבים ל, יד.
(34) ויצא לא, מב.

ושרפן³⁵ ע"י התגלות אור הגנוז יותר מכלי קבלתן. ויש מלאכים שנבראים בכל יום ובטלין וזהו מצמיח חציר לבהמה³⁶ גמע להון בגמיעא חדא³⁷ ע"י התגלות אור כנ"ל, ויש מלאכים הנקראים עצי שטים עומדים³⁸ וכו' וזהו יוצר משרתים ואשר משרתיו³⁹ וכו' וכשיהי' לעתיד התגלות כתיב⁴⁰ ובאו במערות צורים וכו' מפני פחד וכו' ולכן שברים לתבוא תוקפי' וזהו אתה פוררת בעוזך⁴¹ וכו' להיות בחינת פירור, ותרועה הוא ילולי יליל⁴² לעורר רחמים מ"ג מדות וכו' וע"י זה אח"כ תקיעה אחרונה ממעלה למטה שיהי' הכל בחינת רצוא ושוב.

והנה כל המבואר לעיל במאמר רבינו הזקן הוא בענין מלכות דאצי' כו', אבל באמת כן הוא גם במדריגות שבמלכות שלמעלה מעלה ביותר, עד למלכות דאין סוף. שהרי מה שנתבאר בענין סילוק והעלאת המלכות בראש השנה אין הכוונה בזה להתכללות והעלם בלבד אלא לסילוק לגמרי. וכמבואר בדרושי כ"ק מו"ח אדמו"ר (בהמשכים דראש השנה)⁴³, שהסילוק דספירת המלכות בראש השנה הוא בבחינת העלם שאינו במציאות (שאינו דומה כלל להעלם שישנו במציאות), והיינו שהמלכות עולה לבחינה שאינה במציאות כלל. ומזה מובן שענין זה הוא לא רק במלכות דאצילות אלא בכל המדריגות שבמלכות, עד בחינת מלכות דאין סוף. ולפי זה יוקשה ביותר מדוע ענין זה דראש השנה הוא ביום ו' למע"ב דוקא, יום ברוא אדם הראשון, ולא בכ"ה באלול שאז היתה בריאת כל העולם⁴⁴. דבשלמא אם ענין עליית המלכות בראש השנה הוא רק ענין של העלם והתכללות, מובן הקשר ליום בריאת אדם הראשון, אבל מכיון שענין הסילוק הוא שחוזרת לקדמותה לגמרי, וכנ"ל ממאמר רבינו הזקן שצריך לעורר את הרצון מחדש, אם כן הי' צ"ל ענין זה ביום הראשון למע"ב, כ"ה באלול, שאז היתה התהוות כל הנבראים יש מאין. משא"כ ביום ו' למע"ב היתה רק יצירת הגוף דאדם הראשון, ונפיחת נשמה באפו, דהרי הנשמות כבר היו לפני כן, ואפילו לפני בריאת

(35) סנהדרין לח, ב.	(40) ישע"י ב, יט.
(36) תהלים קד, טו.	(41) תהלים עד, יג.
(37) זהר ח"א יח, ב. ח"ג ריו, א. הערת	(42) ראה ר"ה לג, ב. לד, א.
כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תרס"ג ע' נא.	(43) סה"מ תרצ"ט ע' 18 ואילך. תש"ח ע'
(38) תרומה כו, טו. זח"ב קסט, א. וראה	54. ועוד.
שמור"ר פל"ג, ד. פל"ה, ו.	(44) ויק"ר רפכ"ט. תוד"ה לתקופות —
(39) בברכות ק"ש. וראה טור או"ח סנ"ט.	ר"ה ח, א. ועוד.

כל הנבראים, כמאמר⁴⁵ מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר. וא"כ יפלא מדוע נקבע יום זה דוקא לראש השנה שבו חוזרים כל הדברים לקדמותן וכו'.

אך הענין הוא, דהנה מבואר במאמר רבינו הזקן שם, שתכלית ההתהוות הוא מה שנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁴⁶, דמפני מה נתאווה אין אנו יודעים⁴⁷, וכמבואר⁴⁸ אז אויף אַ תאווה איז קיין טעם ניטא, אך זאת אנו יודעים דטעם הבריאה הוא שנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים. ובוזה יובן החידוש שביום ו' למע"ב, כי התחלת מילוי הכוונה דדירה בתחתונים הי' ביום ו' למע"ב, יום ברוא אדם הראשון⁴⁹. דהנה הנשמה היא חלק אלקה ממעל ממש, ומאן דנפח מתוכי נפח, מפנימיותו ועצמותו⁵⁰, והגוף הוא גשמי ונברא גולמי, וכידוע שאופן יצירתו אינו דומה ליצירת שאר גופי הבע"ח⁵¹, ואם כן הרי התחברות הנשמה שהיא חלק אלקה ממעל ממש, עם הגוף שהוא גשמי, הו"ע דירה בתחתונים. ולכן נקבע ר"ה ביום ו' למע"ב דוקא ולא בכ"ה באלול, משום שביום ו' למע"ב, יום ברוא אדה"ר דוקא, הותחל מילוי כוונת הבריאה דנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים. וזהו גם מה שיום זה פועל גם על הנבראים שנבראו לפני אדם הראשון, כי לפני בריאת אדה"ר היתה רק המשכה חיצונית, דע"ז כתיב⁵² בדבר הוי' שמים נעשו, שזהו בחינת חיצונית, ובבריאת אדה"ר דוקא היתה המשכה פנימית מלמעלה, מתוכי נפח, וזה פעל את מילוי הכוונה בכל הנבראים, זה שנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים. ולכן הוקבע היום דר"ה ביום ברוא אדה"ר דוקא, לפי שזהו תכלית הכוונה דדירה בתחתונים, שהאור הפנימי יאיר בחיצוניות העולם, ולמטה מעשרה טפחים, לשנה טובה ומתוקה בטוב הנראה והנגלה.

(45) ב"ר פ"א, ד.
 (46) ראה סה"מ עטר"ת ע' לב. סה"מ.
 (47) ראה סה"מ ע' 18. ובכ"מ.
 (48) ראה לקו"ת נצבים מז, ג. המשך.
 (49) תרס"ו ע' כ. ובכ"מ.
 (50) תניא דפ"ב.
 (51) ראה אוה"ת בלק ריש ע' תתקצז.
 (52) ראה תו"א בראשית ג, ד ואילך.
 המשך תרס"ו ס"ע ז ואילך. ועוד.

בס"ד. שיחת יום ב' דראש השנה ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

א. [כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הק' לסעודה, וצוה שכל הקהל יטלו ידיהם לסעודה, באמרו:]

ברצוני — למרות הקושי בהנהגת דבר חדש שלא ראיתי אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר — לערוך סעודת יו"ט, עם ברכת המזון וכוס של ברכה, יחד עם כל הקהל, ולכן, כדאי שכל הקהל יטלו ידיהם לסעודה, ינגנו הניגון של אדמו"ר הזקן, ואח"כ יברכו ברכת המזון עם כוס של ברכה.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן מהחלה שלו להמסובים].

*

ב. מבואר בדרושי חסידותי שבכל ערב (ליל) ר"ה מסתלק החיות (דשנה שעברה) לשרשו ומקורו, וע"י תקיעת שופר והתפללות נמשך אור חדש (ואור חדש זה הוא) עליון יותר שלא הי' מאיר עדיין מימי עולם. [ועפ"ז מבואר מ"ש מ"מרשית השנה ועד אחרית שנה" — "דהאי ועד אחרית כו' אינו מוכן לכאורה שהרי באחרית שנה זו מתחלת שנה שני', וא"כ ה"ל לעולם ועד" — לפי "שבכל שנה ושנה הוא אור חדש עליון יותר, כי האור שנתחדש והאיר בר"ה זה הוא מסתלק בער"ה הבאה לשרשו, וז"ש מרשית השנה ועד אחרית שנה לבדה"י].

ויש להביא דוגמא לכך מסדר העבודה בכל יום ויום:

בסוף היום, בק"ש שעל המטה, צריך לערוך חשבון על כל היום, ולאח"ז, בשעת השינה, מסתלקת הנשמה (החיות) ועולה למעלה [ואלה שזוכים — משיגים השגות בתורה בעלות נשמתם להיכלות העליונים,

(*) בליל ה' פ' נצבים ביקשו כמה מאנ"ש בשם כל אנ"ש שכ"ק אדמו"ר שליט"א יאמר דא"ח בר"ה, ואמר שיתן להם מענה בערב ר"ה. ובערב ר"ה אמר להם כ"ק אדמו"ר שליט"א שאכן יאמר דא"ח, והוסיף, שמלבד אמירת דא"ח תתקיים גם סעודה, "א טיש" (המ"ל).

(1) ראה תניא אגה"ק סי"ד. לקו"ת דרושי ר"ה נג, ד ואילך. נח, א ואילך. סידור (עם דא"ח) שער התקיעות רמו, ב ואילך. ובכ"מ.

(2) עקב יא, יב.

(3) אגה"ק שם.

איש איש כפי מעלת עבודתו במשך היום⁹, ועי"ז שואבת חיים לצורך חידוש החיות בשעה שניעור משנתו ונעשה ברי' חדשה¹⁰.

ועד"ז בכל שנה ושנה — בנוגע לכללות החיות דכל השנה — שבסוף השנה (בערב וליל ר"ה עד התקיעות) מסתלק החיות דשנה שעברה (ולכן צריך אז לעשות חשבון על כל השנה), ולאח"ז נמשך אור חדש נעלה יותר כו'.

ויש לומר, שכשם שבעת חידוש החיות בכל יום אומרים ("מודה אני כו' שהחזרת בי נשמת¹¹", ובהמשך לזה) ח"י ברכות השחר, כך גם בנוגע לחידוש החיות בר"ה ע"י התקיעות והתפללות — שתיקנו ט' ברכות במוסף דר"ה וט' תקיעות, שהם ח"י, כנגד ח"י ברכות השחר.

ג. וכפרטיות יותר — חידוש החיות בר"ה הוא הן בנוגע לחיות כללי דכל השנה והן בנוגע לחיות פרטי דיום זה:

ובהקדם קושיא בנגלה דתורה ("א נגלה דיקע קשיא") — שלכאורה אינו מובן למה מברכים ברכות השחר בבוקר יום ב' דר"ה, הרי "ב' ימים טובים של ר"ה .. נחשבים כיום א' ארוך"¹², "כיומא אריכתא דמיא"¹³, וא"כ, למה לא תחשב שינת הלילה כמו שינה באמצע ה"יומא אריכתא" שאין מברכים אחרי ברכות השחר?!

וההסברה בזה:

בראש השנה ישנם ב' ענינים¹⁴: (א) "ראש" לכל ימי השנה (בדוגמת ה"ראש" לכל אברי הגוף) שיש בו כללות החיות דכל השנה, (ב) ונוסף לזה, ה"ה גם אחד מימי השנה, כמו כל יום פרטי בשנה, שיש בו החיות הפרטי השייך ליום זה (כמו שה"ראש" הוא גם אחד מאברי הגוף).

ולכן: זה שב' הימים דר"ה נחשבים ל"יומא אריכתא" — אינו אלא בנוגע להחיות כללי דכל השנה, אבל בנוגע להחיות פרטי — נחשב יום ב' דר"ה ליום בפ"ע, ומשום זה חייבים לברך בו ברכות השחר כבכל יום.

(4) סה"מ קונטרסים ח"ב שדמ, א (נעחק ב"היום יום" ד טבת). וראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1026. וש"נ.
(5) ב"ר פי"ד, ט. וראה פרד"א פי"ב.
(6) שו"ע אדה"ז אור"ח רס"ד. רס"ו.
(7) ראה גם אוה"ת בלק ע' א"כד.
(8) שו"ע אדה"ז אור"ח סת"ר ס"ג.
(9) ראה טור וב"י (ד"ה וכתב) אור"ח שם. ט"ז שם סק"ב. וראה גם ד"ה היום הרת עולם דיום ב' דר"ה תש"ב (סה"מ תש"ב ע' 9 ואילך).
(10) ראה שיחת ערב ר"ה תש"א (סה"ש תש"א ע' 25).

ד. ויש להוסיף בהשוואה דחידוש החיות בר"ה לחידוש החיות בכל יום שמתבטא באמירת ברכות השחר:

החיוב דברכות השחר הוא לכל, גם למי שלא נתחייב בא' או בכמה מהן, היינו, שלא הרגיש בעצמו חידוש החיות בענין זה, מ"מ, חייב גם הוא לברך על חידוש החיות בכל הענינים, ש"כל הברכות הן על סידורו של עולם והנהגתו .. שהקב"ה ברא צרכי העולם".

ועד"ז בנוגע לחידוש החיות בר"ה — שכל ההמשכות והגילויים, גם בנוגע לענינים גשמיים, בני חיי ומזונא ריחא למטה מעשרה טפחים, נמשכים לכל, וגם מי שלא הרגיש בעצמו ההמשכות דר"ה, צריך לידע שנמשכו כל ההמשכות, ואין הדבר תלוי אלא בו — "ער זאָל עפענען זיין טרייבל" (שפופרת האזנה), ואז ירגיש בעצמו את ההמשכות.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "די ר"ה דיקע תנועה", ואח"כ צוה לנגן ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבכות].

* * *

ה. אדמו"ר האמצעי מבאר בשער התקיעות¹¹ ש"עיקר ההשפעה ברבוי אור וחיות ביותר אינו אלא ע"י בחי' הגבורות דוקא (גבורה דיצחק), לפי שיש בהם תגבורת אור וחיות בכח עצום יותר מכח החסדים .. וזהו שאנו מוצאים שעיקר ומקור כל הברכות לעולם המשיך יצחק דוקא, ולא מצינו ענין ברכות כאלה לא לאברהם ולא ליעקב .. לפי שממנו דוקא מקור הברכות כו",

[וממשיך לבאר ש"מה שלא רצה יצחק לברך את יעקב אלא לעשו, הענין הוא לפי שבחי' גבורה דעשו הן בפסולת הגבו' דיצחק, ולפי דעת יצחק לא היו מתבררים עתה אם לא ע"י הברכות", ומסיים, ש"יעקב שלבש בגדי עשו המשיך הברכה שיבוררו הניצוצים בעשי' עתה ולא יתארך זמן בירורים כ"כ ויבוא משיח ב"ב אמין" (ומוסיף "וד"ל", כיון שלכאורה אינו מובן כ"כ המשך וקשר הענין)].

"אך מצד אחר אין בחי' הגבורות טובים, לפי שהן בבחי' הסתלקות והתכללות למעלה", "בחי' פחד ויראה בבחינת הסתלקות למעלה ולא לירד ולימשך למטה כלל",

ספר הניגונים ח"א ניגון ט. וש"נ) — המו"ל.
(13) סידור (עם דא"ח) רמו, סע"ד ואילך.

11) שו"ע אדה"ז או"ח סמ"ז ס"ז.
12) הניגון שבו היו מתפללים רבותינו
נשיאינו תפלת ערבית כליל א' דר"ה (ראה

ולכן, "צריך להמשיכן למטה ע"י כח החסדים שמחמיק אותן, והיינו ע"י בחי' יעקב שממתיק ליצחק בבחי' החסדים דאברהם", ו"זהו ג"כ שרש ענין תקיעת שופר שהוא גנוחי גנח כו' בשברים ותרועה כו'¹⁴, לשבר ולמתוק בחי' הגבורות .. בחי' יצחק .. ע"י יעקב אשר פדה את אברהם" .. כמ"ש בזהר" דיעקב ואברהם אחידים ביצחק כו' להמתיק הגבורות שבו".

[ויש להוסיף ולבאר השייכות דמיתוק הגבורות לשברים תרועה, גנוחי גנח וילולי יליל¹⁵ — שזהו ע"ד שרואים בגשמיות באדם המצטער ביותר שגנוח ומיילל, שהגניחה והיללה גופא גורמת לו הקלה מסויימת]. ועד"ז מבואר במאמר של אדמו"ר הזקן, הנחת הר"פ¹⁶, בנוגע לכללות ענין ההתהוות ע"י ספירת המלכות (שבנינה בר"ה) — ש"מלכות עיקר בנינה מן הגבורה, דהיינו, שיהי' יכול להיות מבחי' א"ס ב"ע עולם הנפרדים, צ"ל הסתרים וצמצומים, כי בבחי' אצילות איהו וגרמוהי חד¹⁷ .. לכן צ"ל מקודם בנינה מהגבורה שיוכל אח"כ ע"י הסתרים וצמצומים להיות ב"ע, דאל"כ הי' הכל בבחי' א"ס, אך אם לא היו הגבורות ממותקות הי' יכול להיות נפרדים לגמרי, לכן אברהם אתקין לכורסיי¹⁸, וע"י שהגבורות ממותקות יכול להיות ביטול בעולם הנפרדים".

[ולהעיר, שבמאמר הנ"ל נתפרש רק בנוגע למלכות דאצילות, אבל באמת, כן הוא גם למעלה יותר, עד מלכות דא"ס, ועז"נ²⁰ "לדור ודור המליכו לא"ל", ב"פ דור, די"ל (ע"ד פירוש הצ"צ בענין זה²¹) שקאי על מלכות דאצילות ומלכות דא"ס²²].

ויש להוסיף, שהענין דמיתוק הגבורות [לצורך ההמשכה בעולם] בעבודה בנפש האדם הו"ע התשובה²³, שצריכה להיות אצל כאו"א לפי ענינו, כפתגם אדמו"ר מהר"ש — שאמרו במאמר דר"ה — שאפילו צדיק גמור שמתבטל מתלמוד תורה מחמת חלישות הגוף צריך לעשות תשובה מעומקא דלבא (כפי שכבר נדפס בשיחה של כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁴).

(14) ר"ה לג, ב ואילך. שו"ע אדה"ז או"ח סתק"צ ס"ב.

(15) ישע"י כט, כב.

(16) ח"ג ק, רע"א.

(17) ע' קפו (וראה לקמן ס"ז).

(18) ראה תקו"ז בהקדמה (ג, ב). תניא

אגה"ק ס"ב.

(19) זח"ג צט, ב.

(20) נוסח תפלת העמידה דימים הנוראים.

(21) ראה רשימות הצ"צ לתהלים (יהל

אור) ע' תקנ.

(22) ראה גם במאמר (לעיל ע' 6).

(23) ראה המשך תער"ב ח"ג ע' א'רצט.

(24) לקו"ד ח"א קפג, א.

ו. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) ובעמדנו קרוב לסיומו של ר"ה, לאחר תק"ש, עבודת התשובה וכו' — יכולה כבר להיות ההמשכה בעולם.

ויש לקשר זה עם אמירת חסידות — כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁵ שאביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע הי' נוהג לומר מאמר חסידות ביום ב' דר"ה לפנות ערב, ולהמשיך אמירתו בתוך הלילה ("אריינציען אין נאכט"), וביאר טעם הדבר — בשתים (שתי נוסחאות): (א) שכל ההמשכות שנפעלו במשך מ"ח השעות דב' ימי ראש השנה — יומשכו בעולם, (ב) שבעולם יאיר אור החסידות.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "הבינוני". אח"כ ברך ברכת המזון²⁶ על הכוס, ונתן לכל המסובים מכוס של ברכה].

* * *

ז. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה כבוד מלכותך גו'.

[קודם התחלת המאמר אמר: ישנה רשימה של החסיד ר' פינחס רייזעס ממאמר של אדמו"ר הזקן²⁷,

— ברשימה זו דברים מקוטעים, וצ"ע אם המאמר נאמר בסגנון זה, או שרשימה זו אינה אלא ראשי פרקים בלבד —

ומצורף לזה צעטיל בכתי"ק של הצ"צ, "דרוש זה הוא הנחת וכ"י הר"פ ז"ל משקלאו, נאמר ליל ר"ה תקסוא"ו לפ"ק", ומוסיף לאת"ז, "דרוש של כ"ק אדמו"ר נ"ע בג"מ המתחיל להבין ענין הנסירה שבכוך תקס"ה²⁸ נכתב מצעטיל זה של הר"פ ז"ל²⁹,

והתחלת המאמר — כבוד מלכותך יאמרו גו'.

* * *

ח. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר³⁰ שנכנס פעם לאביו כ"ק אדמו"ר נ"ע למחרת יוהכ"פ, ושאל אותו: מה היא העבודה עתה? והשיב לו:

(25) שיחת יום ב' דר"ה תש"ד ס"ט (סה"ש תש"ד ע' 11).
 (26) כנסת הזימון אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בקול רם: "ברשות אדונו מורנו ורבנו בעל הביח".
 (27) נדפסה במאמרי אדה"ז הנחות הר"פ ז"ל בסופו (ע' קפז).
 (28) ראה בהנסמן בהמאמר הערה 1 (לעיל ע' 3).
 (29) ראה שם ע' קפב — פאקסימיליא מכתי"ק של הצ"צ.
 (30) שיחת מוצאי יוהכ"פ תרפ"ט ס"א (סה"ש תרפ"ט ע' 25). הובא בהקדמה לקונטרס שי"ל ליי"ג תשרי וחגה"ס שנה זו (נדפס בסה"מ תש"ט ע' מב. לקמן ע' 21).

עתה ביחוד צריך לעשות תשובה ("איצטער דארף מען ערשט תשובה טאן").

ועד"ז י"ל בנדו"ד — בעמדנו במוצאי ר"ה — שאע"פ שבודאי נמשכו כבר כל ההמשכות דר"ה, וגם בגשמיות העולם, מ"מ, עתה ביחוד צריך להיות ("איצטער דארף ערשט זיין") המשך העבודה דר"ה — קבלת עול.

וענין זה מודגש בכך שר"ה הוא בכלל עשרת ימי תשובה:

אע"פ שמשמעות לשון הגמרא³¹ "עשרה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ" שר"ה (וכן יוהכ"פ) אינו בכלל ה"עשרה ימים", הרי, האמת היא שהחשבון ד"עשרה ימים" כולל גם ר"ה ויוהכ"פ, וללא ר"ה ויוהכ"פ (הימים שביניהם) הם רק שבעה ימים.

וההסברה בזה³² — ע"ד האמור לעיל (ס"ג) שבר"ה יש חיות כללי וחיות פרטי — שיש בר"ה שני ענינים: (א) ענינו המיוחד שמובדל מהימים שלאחריו, (ב) היותו אחד מעשרת ימי תשובה.

ומזה מובן גם בנוגע לענין הקבלת-עול:

הקב"ע דר"ה היא קב"ע כללית, וכיון שהכוונה היא שענין הקב"ע (לא ישאר באופן מקיף, אלא) יומשך בפנימיות, לכן, לאחר הקב"ע הכללי דר"ה צ"ל המשך העבודה דקב"ע בעשי"ת (שר"ה הוא אחד מהם) — להמשיך הקב"ע בפנימיות, קב"ע פרטית בנוגע לכל פרט ופרט, במחשבה דיבור ומעשה.

ט. ויש להוסיף, שהקבלת-עול גופא צריכה להיות מתוך שמחה, כמ"ש³³ "וגילו ברעדה", היינו, שגם הביטול והקב"ע ("רעדה") צ"ל מתוך שמחה ("גילו").

אלא שלכאורה אינו מובן:

קבלת-עול מלכות היא בתכלית הביטול, עד כדי כך, שאפילו "מחזה במחוג קמי מלכא כו"³⁴ (עונשו חמור). ועאכו"כ בעשי"ת — שעליהם נאמר³⁵ "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", שבזמן זה ישנו קירוב המאור אל הניצוץ³⁶, הרי בודאי שכאשר ה"מאור" עצמו נמצא

(31) ר"ה יח, א. וש"נ.

(32) ראה גם לקו"ש חכ"ט ע' 203. וש"נ.

(33) תהלים ב, יא. וראה לקו"ת נצבים מז,

א. ובכ"מ.

(34) ראה חגיגה ה, ב.

(35) ישעי' נה, ו. וראה ר"ה שם.

(36) דרך חיים יג, רע"ד. כא, סע"ב. צא, א. קונטרס העבודה ספ"ה (ע' 35). סה"מ

תרפ"ז ס"ע לו.

בקירוב ("עס געפינט זיך דער מאור אליין") ה"ז פועל תכלית הביטול, ששולל אפילו "מחוג במחוג" בלבד. וא"כ, איך יתכן שתהי' הקבלת-עול מתוך שמחה, תנועה של התפשטות?

וההסברה בזה — שענין זה (שהעמידה לפני המלך שוללת אפילו "מחוג במחוג קמי מלכא") אינו אלא בנוגע למלך בשר ודם, משא"כ בנוגע למלך מלכי המלכים הקב"ה — נותן הוא את האפשרות שהעמידה לפניו ("קמי מלכא"), במעמד ומצב דקירוב המאור אל הניצוץ, תוכל להיות מתוך שמחה.

ובלשון נוסח תפלת היום: "אם כבנים אם כעבדים", כלומר, ניתנת לנו הברירה לבחור איזו דרך שאנו רוצים, מה שטוב ועדיף עבורנו ("ורי עס לוינט זיך אונדז בעסער"). ובמילא, גם אם מצד הרגש ד"עבדים" צ"ל תכלית הביטול ששולל אפילו "מחוג במחוג" ("עפעס וואָס ניט אַזוי"), הרי, מצד הרגש ד"בנים" יכולים אנו לבקש ומבקשים אנו כל הענינים (לא רק משהו, "אַבי עפעס וואָס"), גם הענינים הכי נעלים, כולל גם — בנדו"ד — שהקבלת-עול תהי' מתוך שמחה.

י. ושני ענינים בזה:

לכל לראש — מעלת העבודה בשמחה, ש"עבודה גדולה היא" (כפס"ד הרמב"ם³⁷), שאז נעשים כל הענינים מתוך חיות וזריות³⁸, ובמילא, באופן נעלה ושלם יותר.

ועוד ענין בזה — שכאשר הקב"ע היא מתוך שמחה, מצד הרגש ד"בנים, אזי ישנה פתיחת פתח שיוכל לבקש מהקב"ה שיותר לו גם אם נכשל ח"ו בהנהגה בלתי-רצויה (היפך הקב"ע).

יא. עפ"ז יש לבאר סדר הכרכות שתיקנו אנשי כנסת הגדולה במוסף דר"ה — מלכיות ואח"כ זכרונות³⁹:

לכאורה⁴⁰ היו צריכים להקדים פסוקי זכרונות לפסוקי מלכיות, כי, לאחר שנמשך בחי' המלוכה הרי אינו שייך שהמלך ישכח על עמו שיהי' נופל בזה ענין הזכרון, וא"כ, לאחר שאומרים פסוקי מלכיות וחזרתם "מלוך על העולם כולו בכבודך .. ברוך אתה ה' מלך על כל הארץ" — שמזה מוכח בבירור "בלי שום ספק וס"ס בעולם" שהקב"ה נעשה מלך,

(37) סוף הלי' לולב.

(38) ראה תניא אגה"ק סכ"א.

(39) ראה גם ספרי בהעלותך יו"ד, יו"ד.

(הובא בחדא"ג מהרש"א לר"ה טז, סע"א).

(40) ראה המשך תרס"ו בתחלתו (ע' ג).

דאל"כ, לא היינו מברכים ש"הרי ספק ברכות להקל משום חשש ברכה לבטלה"⁴¹ — מה מקום עוד לפסוקי זכרונות?

ומהביאורים בזה — נוסף לכך שהתוכן דפסוקי זכרונות הוא בנוגע לפרטי הענינים ד"כל המפעל .. כל היצור .. להפקד כל רוח ונפש כו"⁴² (ככל פרטי הענינים שאומרים בברכת זכרונות) — שלאחרי שהקב"ה מקבל בקשתם של ישראל ונעשה מלך, יתכן שתהי' ההנהגה שלא כדבעי ח"ו, ועל זה אומרים פסוקי זכרונות, שגם במצב בלתי־רצוי ח"ו יזכור להם הקב"ה זכות אבות, עקידת יצחק וכו'.

ולא עוד אלא שהקב"ה אומר לישראל "אמרו לפני .. מלכיות כדי שתמליכוני עליכם זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה"⁴³, היינו, שמלכתחילה פותח להם פתח ומודיעם שגם אם לאחרי קבלת מלכותו תהי' הנהגתם שלא כדבעי ח"ו, יכולים הם לבקש ולפעול שיעלה זכרונם לפניו לטובה — ע"ד שאמר הקב"ה למשה רבינו "ועתה הניחה לי", "כאן פתח לו פתח והודיעו שהדבר תלוי בו שאם יתפלל לא יכלם"⁴⁴.

יב. ויש להוסיף בענין השמחה שבקבלת־עול בעומק יותר:

ובהקדמה — שהנתינת־כח לכללות הענין דמלכיות (שבנ"י יהיו יכולים להמליך את הקב"ה) היא מצד גודל חשיבותם ושכחם של ישראל אצל הקב"ה, עד כדי כך ש"משבת קוב"ה בשבחייהו דישאל .. דכתיב"ו וה' האמירך (לשון חשיבות ושבח) היום .. אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר"⁴⁵ ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ"⁴⁶.

ועפ"ז יש לבאר מ"ש בהמאמר⁴⁷ ש"אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם" הוא כמו "וה' האמירך היום":

בנוגע להענין ד"תמליכוני עליכם" (שבנ"י ממליכים את הקב"ה) — מתאים יותר (לכאורה) השבח שבנ"י משבחים את הקב"ה, כמ"ש בפסוק שלפנ"ז⁴⁸ "את ה' האמרת היום", ולמה מביא בהמאמר הפסוק "וה' האמירך היום", שמדבר אודות השבח שהקב"ה משבח את ישראל? ויש לומר, שבזה מרומז שהנתינת־כח לכללות הענין דאמירת

(45) דברי הימים־א יז, כא.

(46) ברכות ו, א ובפרש"י.

(47) תבוא כו, יז.

(41) ראה תניא אגה"ת פי"א.

(42) ר"ה שם. וש"נ.

(43) תשא לב, יו"ד ובפרש"י.

(44) תבוא כו, יח.

מלכיות ("אמרו לפני מלכיות כו'") היא מצד חשיבותם ושבחם של ישראל — "זה האמירך היום".

וכיון שהנתינת כח לכללות הענין דאמירת מלכיות היא מצד חשיבותם ושבחם של ישראל — מובן, שהקבלת-עול ("תמליכוני עליכם") אינה בדרך הכרח, אלא מתוך שמחה דוקא, כאמור, "גילו ברעדה".

יג. אמנם, לאידך גיסא — אין להסתפק בשמחה כשלעצמה, אלא צריך להיות גם קבלת-עול, "גילו ברעדה" (כשם שאין להסתפק בקבלת-עול כשלעצמה, אלא צריך להיות גם שמחה, "גילו ברעדה").

וענין זה מרומז במצות תפילין:

הענין ד"זה האמירך היום", ש"משתבח קוב"ה בשבחייהו דישאל" (שמצד זה נעשית קבלת המלכות בר"ה ע"י תק"ש מתוך שמחה) — מובא בגמרא⁴⁸ בנוגע למצות תפילין: "תפילין דמרי עלמא" מה כתיב בהו, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". ומזה מובן גודל השמחה שבקיום מצות תפילין.

והרי תוכנה של מצות תפילין הוא שעבוד הלב והמוח (כמבואר בשו"ע⁴⁹ ובתניא⁵⁰), שזהו"ע הקבלת-עול. ולא עוד אלא שהתפילין עצמם עשויות מעור בהמה (כולל גם הפרשיות שבתפילין שכתובות על קלף שנעשה מעור בהמה), וקשירתם על היד והראש (כנגד הלב והמוח) היא ע"י רצועות שעשויות מעור בהמה — בהמה דוקא, שבזה מודגש ענין הביטול והקבלת-עול⁵².

ולהעיר, שענין זה (השייכות לבהמה) מודגש גם בתקיעת שופר — שעשיית המצוה היא ע"י קרן של בהמה דוקא⁵³, ובהקדן של בהמה תוקעים קול פשוט דוקא, ולאח"ז שברים תרועה (גנוחי גניח וילולי יליל⁵⁴), מלשון שבירה ופירור⁵⁵ ("צוברעכן און פאנאנדער ברעקלען") — שכל ענינים אלה מורים ומדגישים ענין הביטול והקבלת-עול⁵⁶.

(48) ברכות שם.

(49) והרי התפילין דבני קשורים עם התפילין דקוב"ה (כמובן ממאד"ל על הפסוק "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל", "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות" (שמו"ר פ"ל, ט. וראה סה"מ תרנ"ג ע' רעט ואילך. ועוד).

(50) או"ח סכ"ה ס"ה, ואדה"ז שם סי"א.

(51) רפמ"א.

(52) ראה לקו"ת אמור לו, א. ובכ"מ.

(53) ראה סידור (עם דא"ח) שער התקיעות רמב, א. ובכ"מ.

(54) ראה לעיל בהמאמר ריש ע' 6 (בנוגע לשברים). לקו"ת בלק עב, ב. דרושי ר"ה נה, ד (בנוגע לשברים ותרועה).

(55) ראה גם שיחת שמחת בית השואבה סכ"ג (לקמן ע' 63).

ודוקא ע"י הביטול והקבלת-עול פועלים את כל ההמשכות דר"ה, הן ברוחניות והן בגשמיות, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר (בשם אדמו"ר הזקן)⁵⁶ שהקב"ה נותן ליהודים גשמיות, ויהודים עושים מהגשמיות רוחניות.

(56) אגרות-קודש שלו ח"ב ע' רסה (נעתק ב"היום יום" כז טבת).

**בס"ד. ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א
ערב יום הכיפורים ה'תשי"ב.**

בלתי מוגה

א. [לאחר תפלת שחרית נכנסו אנ"ש שיחיו אל כ"ק אדמו"ר שליט"א לבקש "לעקאח", ונתן לכל א' פיסת "לעקאח", בצירוף ברכתו הק'.

לאחר חצות היום נכנסה קבוצה מאנ"ש שיחיו אל כ"ק אדמו"ר שליט"א לבקש ברכתו, ואמר:]

חתימה וגמר חתימה טובה בגשמיות וברוחניות.

יה"ר שתהי' התעוררות תשובה אמיתית, ושיקבל השי"ת כל תפלותינו, ויתן ויוסיף לכאו"א בכל המצטרך לו.

שנה טובה ומתוקה, "א געזונטער יאָר און אַ זיסער יאָר", בטוב הנראה והנגלה.

ב. [לאחר תפלת מנחה, נכנסה קבוצה שני' מאנ"ש שיחיו לבקש ברכתו, ואמר:]

חתימה וגמר חתימה טובה.

יה"ר שכל תפלותינו תתקבלנה בתוך תפלות כלל ישראל.

שתהי' לכולנו שנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות גם יחד, בטוב הנראה והנגלה.

ג. [לפנות ערב, נכנסה קבוצה שלישית מאנ"ש שיחיו לבקש ברכתו, ואמר:]

חתימה וגמר חתימה טובה.

יה"ר שתתקבלנה כל התפלות.

שתהי' שנה טובה ומתוקה למטה מעשרה טפחים בטוב הנראה והנגלה.

— • —

בס"ד. ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א להתלמידים שיחיו
ערב יום הכיפורים לפני כל נדרי ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

כיון שלומדים אתם בהשיבה של הרבי, הרי אתם בניו של הרבי
("זייט איר דעם רבי'נס קינדער")... ובמילא צריך לברך אתכם בערב
יוהכ"פ ב"ברכת הבנים":

"וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו
את בני ישראל אמור להם. יברכך ה' וישמרך יאר ה' פניו אליך ויחונך.
ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום. ושמך את שמי על בני ישראל ואני
אברכם".

יה"ר שתהי' לכם הצלחה בלימוד התורה ביראת שמים, ובמילוי
הכוונה של הרבי ("איר זאָלט אויספירן דעם רבי'נס כוונה").
חתימה וגמר חתימה טובה.

כשנכנסו התלמידים לחדרו הק', הי' כבר
כ"ק אדמו"ר שליט"א לבוש בהקיטל ועטוף
בהטלית, ופניו מאויימים, והביט בחזק על
כאו"א מהתלמידים, ואח"כ כיסה פניו הק'
בטליתו, והתחיל לדבר בקול רועד וחנוק
מבכי (המור"ל).

(1) ראה ספר המנהגים חב"ד ע' 58.
(2) נשא ו, כב"ז.

(*) לאחר הברכה לקבוצה השלישית
(ראה לעיל ע' 18), קרא כ"ק אדמו"ר שליט"א
לה"חזר" הת' יואל כהן (שהי' בקבוצה
זו), והורה לו לומר להתלמידים שלפני כל
נדרי יכנסו כולם (באמרו: "זאָג די בחורים אָז
זיי קענען אַריינגיין שפּעטער"), והוסיף,
שיכנסו גם אלה שנכנסו כבר לפנ"ו, אבל, רק
התלמידים בלבד.

בס"ד. מוצאי יום הכיפורים ה'תש"ב.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א יצא מחדרו הק', ואמר, שאין בדעתו לערוך התוועדות עתה, ויתוועד — בעזה"י — בשמחת בית השואבה.¹

[א' מהנוכחים אמר שהקהל רוצה שכ"ק אדמו"ר שליט"א יתוועד, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ניט אלץ וואָס מ'ויל דאָרף מען נאָכגעבן"....]

(והוסיף:) תתוועדו בעצמכם, ותלמדו מהשיחות של כ"ק מו"ח אדמו"ר דמוצאי יוה"כ"פ שישנם מכבר.²

(וסיים:) "אַ גוטן יום-טוב", "אַ גוטן פאַרבריינגען".³

[כ"ק אדמו"ר שליט"א שלח (ע"י המזכיר הרחמ"א חדקוב) "לעקאָח" בתור השתתפות בהתוועדות].

— • —

על מנת ללמדה בהתוועדות (ראה תורת מנחם — התוועדויות ח"ג ע' 28 ובהערה 2). — המו"ל.

(4) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס תרכג.
(5) והוסיף בכבת-שחוק: "האָט ניט קיין פאַריבל"....

(1) משך זמן לאחר שכתב מאג"ש הקישו על דלת חדרו הק' לבקשו שיתוועד.
(2) נדפסה לקמן ע' 43 ואילך.
(3) יש לציין שבהודמנות אחרת הורה כ"ק אדמו"ר שליט"א לערוך התוועדות חסידים, ומסר רשימת השיחה דמוצאי יוה"כ"פ תרפ"ט

ב"ה.

סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר: פעם למחרת יוה"פ נכנסתי אל הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק ואשאל אותו: ומה עתה?
ויענני: עתה ביחוד צריך לעשות תשובה (איצטער ערשט דארפן תשובה טאן).
והנה מיוהכ"פ עד סוכות ימי שמחה הם ומכל שכן ימי חה"ס עצמם.

ומזה ראי' נוספת אשר כל עבודות השי"ת צ"ל בשמחה וגם אפילו עבודת התשובה בכלל, אף שלכאורה מביאה היא למרירות וכו'.
ואדרבא, לאידך גיסא: ההתבוננות במציאות ענין התשובה, ושאינן לך דבר העומד בפני התשובה, ובצירוף עוד האמונה והבטחון להיות נכון לבו בטוח בה' כי חפץ חסד הוא וחנון ורחום ורב לסלוח תיכף ומיד שמבקש מחילה וסליחה מאתו ית' בלי שום ספק וס"ס בעולם, מביאה לשמחה רבה.

ואם בר"ה, ועשי"ת בכלל, אמרו"ל שצריך להיות לא רק "ברעדה" אלא "וגילו ברעדה" הרי בימי השמחה שבין עשי"ת וחה"ס, ובזמן שמחתנו דחה"ס ובזמן שמחתנו דשמע"צ ושמח"ת, אף כי כמובן חלוקים

-
- (1) להעיר ממפרשי המשנה כריתות פ"ו מ"ג. שערי תשובה לשו"ע או"ח ס"א סק"י ובספרים שהובאו שם. ואכ"מ.
 - (2) ביחוד — יש לבאר ע"פ המבואר בכ"מ במה שאומרים סלח לנו אחרי ההתבוננות דפסוד"ז ברכות ק"ש וק"ש (הוספות לתורה אור פ' כי תשא [קיא, ד]. ועוד).
 - (3) מהרי"ל תובא באחרונים סו"ס תרכ"ד.
 - (4) ראה רמב"ם סוף הל' לולב.
 - (5) ידוע השקו"ט בהא די"א דבבני נח אין ענין החשובה.
 - (6) מדרש הנעלם כזהר חדש ס"פ בראשית. רמב"ם הל' תשובה ספ"ג. וראה ג"כ ירושלמי פאה פ"א ה"א.
 - (7) אגרת התשובה פי"א.
 - (8) נתבאר בלקו"ת נצבים ד"ה שוש אשיש [מו, א ואילך].

נדפסה בסה"מ תשי"ט ע' מב. לקו"ש חיי"ד ע' 400. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ה אגרת אירכו.

הם במדריגות השמחה שבהם ואופנה⁹, אבל הצד השווה שבהם שצ"ל בשמחה גדולה ביותר.

והשי"ת יזכנו לקיומו של היעוד ישמח ישראל בעושייו¹⁰, שעל ידי זה יהי' ג"כ ישמח הוי' במעשיו, במהרה בימינו ממש.

מנחם שניאורסאהן

בשם השם, מזרת יוהכ"פ, ה'תשי"ב.
ברוקלין, נ.י.

(9) ראה ג"כ לקו"ת סד"ה ביום השמע"צ (השני) [פב, ג"ד].
(10) ראה לקו"ת ד"ה ה' לי בעוזרי פ"ג ואילך [פח, ד ואילך].

בס"ד. ש"פ האזינו, י"ג תשרי ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

[אחר תפלת מנחה, סיפר כ"ק אדמו"ר שליט"א כמה סיפורים אודות בעל ההילולא, אדמו"ר מהר"ש, זצוקללה נבג"מ זי"ע:]

א. לפני ראש השנה דשנת תרמ"ג (שנת ההסתלקות) אמר כ"ק אדמו"ר מהר"ש: יצטרכו לקרוא לפרופסור, להזריק זריקה ולנתח. וכן הוזה. — באותה שעה שאמר המהר"ש את דבריו אלו, לא ירדו לסוף דעתו, אבל אח"כ, בעת ההסתלקות, הוכנו הדברים.

— סיפור זה שמעתי מהסכתא (הרבנית שטערנא שרה נ"ע, אם כ"ק אדמו"ר מו"ח) לאחר שכבר חלפו ארבעים שנה (!) מאז ההסתלקות, ואעפ"כ, סיפרה זאת באופן שהי' ניכר פחד בדבריה!

*

ב. אדמו"ר מהר"ש הי' מטיל אימה על כולם. והפלא שבדבר — משום שתמיד הי' נסוך חיוך על פני קדשו ("ער איז שטענדיק געווען מיט אַ שמייכל"), דאף שהי' בעל יסורים גדול [כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר שקשה לצייר עד כמה הי' בעל יסורים גדול...], מ"מ, תמיד הי' חיוך נסוך על פניו, וגם בחיי אביו אדמו"ר הצמח צדק הי' המהר"ש פחות מתוח ("אָנגעצויגן") משאר אחיו, ולמרות זאת, הי' מטיל אימה על הכל, אף על הילדים — דבר שנעשה שלא בהשתדלותו, שהרי מצד עצמו הי' חיוך נסוך על פניו, אלא בדרך חמילא.

גם על הגויים הי' אדמו"ר מהר"ש מטיל אימה. ומעשה שנסע פעם במרכבה לעיר אחת, ויצאו זקני העיר לקראתו בלחם ומלח, וכאשר הגיעה המרכבה ונראו פני קדשו — ברחו כולם מרוב פחד!

באותה שעה אמר אדמו"ר מהר"ש מאמר חסידות על הפסוק "ברוך תהי' מכל העמים".

בהקשר לכך אמר פעם כ"ק מו"ח אדמו"ר (א"ל): שלא רצה

(1) עקב ז, יד. (3) ראה "רשימות" (יומן) חורף תרצ"ה,

(2) ראה גם סה"מ מלוקט ח"ד ע' כו. ורין.

"רשימות" חוברת ח (יומן ג) ע' 12.

שיפורסמו הדברים), שמונת אצלו ("ביי אים לייגט זיך") שההפרש בין אדמו"ר מהר"ש (זקנו) לאדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע (אביו) הוא בדוגמת ההפרש בין רצון לעונג:

שניהם — כחות מקיפים, אלא שהרצון פועל שבירה ("רצון ברעכט"), ואילו העונג פועל המשכה וקירוב ("עונג ציהט צו").

ובנדוד: אדמו"ר מהר"ש הוא בדוגמת הרצון, ולכן הי' מטיל אימה, ואילו אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע הוא בדוגמת התענוג.

*

ג. קבלן אחד בא לאדמו"ר הצ"צ לבקש ברכה. הצ"צ ברכו, והוא אכן הצליח מאד. בא הקבלן אל אדמו"ר הצ"צ והביא לו במתנה מרכבה, אמר לו הצ"צ: אני — אין לי צורך בזה, תן אותה לבני, המהר"ש.

— אצל אדמו"ר הצ"צ היתה ההנהגה בענינים הגשמיים שלא באופן של הרחבה, עד כדי כך, שהכסאות לא היו צבועים, ואילו אצל כ"ק אדמו"ר מהר"ש — עוד בחיי אדמו"ר הצ"צ — היתה ההנהגה להיפך, ועד שהיו גם ווילונות יקרים על חלונות ביתו.

*

ד. אדמו"ר מהר"ש הי' אומר חסידות עוד בחיי אביו הצ"צ. — הי' גם זמן (לפנ"ז) שהי' אומר חסידות באופן שלא ידעו מזה. מנהגו הי' לנעול את הדלת, לסדר כסאות, והי' מצביע ואומר: זה הרד"ץ, וזה הרשב"ץ, וכן עוד חסידים, והי' אומר "לפניהם" חסידות.

לאחרי כן, בעת נשיאותו, הי' הסדר באמירת חסידות לפני החסידים, שלאחרי כניסת כולם, היו נועלים את הדלתות ולא הי' ניתן לצאת, ואם משהו הי' מתנמנם באמצע אמירת החסידות, היו מניחים לפניו "צעמערצע", אבק בעל ריח חריף מאד, עד שהי' מתחיל להתעטש... (אנשים מיוחדים היו ממונים לתפקיד זה!), כך שהכל ידעו שלאחר שנכנסים אי-אפשר לצאת, ומי שמתנמנם, מקבל מיד "פסק"...

*

-
- (4) ראש "רשימות" (יומן) כ"ף מרחשון, ע' 29.
 (7) כך אמר לי כ"ק מו"ח אדמו"ר כשסיפר תרצ"ג.
 (5) ראה ספר התולדות אדמו"ר מהר"ש לי ובמענה לשאלתי, הסביר, שזהו אבק בעל ריח חריף. (קה"ת, תש"ז) ס"ע 13.
 (6) ראה גם "רשימות" חוברת ה (יומן ב) (8) ראה "רשימות" שבהערה 6 ע' 24.

ה. שמעתי מחסידים, שבשבוע של האכלות על הסתלקות אדמו"ר מהר"ש, היו אדמו"ר (מהרש"ב) נ"ע והרי"מ בעזפאלאוו⁹ מהלכים אנה ואנה באולם ביהמ"ד ("ארומגיין איבערן זאל") בגרביים בלבד (מפני האכלות), ומדברים בחסידות.

— מסופקני באמיתית הסיפור, כי, האכלות לא היתה אלא שעות ספורות בלבד (שהרי ההסתלקות היתה ב"ג תשרי לפנות ערב, והלוי' היתה בערב יו"ט, ועם כניסת החג נסתיימה האכלות)¹⁰, קשה איפוא לומר שבאותם שעות ספורות הספיקו לחטוף ("האָבן זיי שוין אַריינגעכאַפּט") — עוד בהתהלכם בגרביים — לדבר בחסידות! ובפרט בהתחשב בגודל ההתקשרות של אדמו"ר (מהרש"ב) נ"ע לאביו.

אבל, אין להקשות על חסידים ("אויף חסידים איז קיין קשיא ניט"), ואף אם לא הי' המעשה, הרי "אין אדם נחשד בדבר אלא אם כן כו'".¹¹

ו. בהקשר לכך מספרים על גבורתה של הרבנית דבורה לאה, בתו של כ"ק אדמו"ר מהר"ש, שכאשר נודע לה על הסתלקות אבי', הסתובבה ופני' אל הקיר, וכך נשארה על עמדה שלשה יממות (!) ולא ידעה מכל הנעשה סביבה, לא נשמע קולה כו'.

*

ז. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר¹² שלאדמו"ר מהר"ש הי' ידע רב בחכמת הרפואה, והי' כותב בעצמו "רעצעפטן" (מרשמים) לתרופות, ושולח לבית-המרקחת. — ב"אותו מקום" הי' לו מדף עם ספרים בלטינית, וכשנפנה לשם, הי' מעיין בהם, וכך למד חכמת הרפואה.

ולהעיר, שמצינו דוגמתו בנוגע לשמואל (שבשם זה נקרא גם אדמו"ר מהר"ש) — ש"אסיא דרבי הוה"¹³, משום שהי' יודע בחכמת הרפואה, והעיד על עצמו שלא עסק בענינים אלה "אלא בשעה שהייתי פנוי מן התורה, אימתי, כשהייתי נכנס לבית המים"¹⁴.

*

(12) ראה ספר התולדות שם ע' 21. וראה גם "רשימות" חוברת יד (יומן ד) ע' 15.
(13) ב"מ פה, סע"ב.
(14) דב"ר פ"ח, ו.

(9) ראה גם אגרות-קודש אדמו"ר מהרי"צ ח"א ע' קנג.
(10) ראה גם "תורת מנחם — מנחם ציון" ח"ב ע' 370.
(11) מו"ק יח, ב.

ח. כ"ק אדמו"ר המהר"ש הי' חולה עוד בחיי אביו הצ"צ¹⁵, אבל לא הודיע לאביו על כך. משנודע הדבר להצ"צ, אמר, כי אילו הי' יודע בעוד מועד, יכול הי' לפעול להמשיך שנות חייו. — הוא הי' פועל שיחי' לכל הפחות נ"ב שנים, כמו שמואל הנביא¹⁶.

*

ט. כשביקר אדמו"ר המהר"ש אצל הפרופסור בפעם האחרונה, אמר לו הלה: "אידטזי, אידטזי" (לך, לך), יכול אתה לנסוע לביתך לליזבאוויטש.

נענה כ"ק אדמו"ר מהר"ש ואמר: מן העולם הזה אל העולם הבא — יש גם כן "אידטזי, אידטזי" (לך, לך)...

*

י. בעת ההסתלקות — ישב אדמו"ר מהר"ש על כסאו (כי בהימים שקודם הסתלקותו הי' יושב על כסאו כל הזמן, גם בעת השינה).

זמן מועט (מינוטין אחדים) קודם ההסתלקות, לקח את השעון שלו (או שביקש שיביאו לו שעון), וסיכב את מחוגי השעון שיהיו מורים על איזה זמן לאח"ז, ולקח פיסת נייר ותחבה (ע"י נוצה) בתוך השעון כדי שיעמוד מלכת. ובדיוק בזמן זה — שאליו כיוון את השעון — נסתלק!....

*

יא. אדמו"ר המהר"ש לא הי' מתייגע בלימודו, כיון שלא הי' לו צורך בכך, הוא ידע הכל בלי יגיעה. פעם דיבר עמו הצ"צ אודות מעלת היגיעה בתורה, ומאז החל לעמול ולהתייגע בתורה, עד כדי כך שנעשו כתמים על מצחו מגודל היגיעה. לאחר זמן, חזר בו הצ"צ ("ער האט צוריק געצויגן"), ונתן לו סדר חדש בלימודו¹⁷.

— • —

(15) ראה גם "רשימות" הנ"ל ריש ע' 18. (17) ראה גם סה"ש תרפ"ג ע' 41.
(16) תענית ה, ב. וש"נ. (18) ראה גם "רשימות" (יומן) ניסן רצ"ה, ורשא.

ב"ה.

בחתימת המועדים — ר"ה, יוהכ"פ, חה"ס, שמע"צ ושמח"ת, ומתחילים ימי החול ונוסף על זה — ימי החול דימי החורף, כחצי שנה בלא רגלים², הרי זקוקים לכחות והמשכות אשר יתנו היכולת לקיים את הסדר של "ויעקב הלך לדרכו", שיוכל ללכת לבטח דרכו, אף כי כל הדרכים בחזקת סכנה.

ובפרט שידוע אשר בשמע"צ מקבלים³ כל ישראל שפע הנהגתם בתורתם ועבודתם על כל השנה.

ולזה הוא: ביום השמיני עצרת — אסיפת וקליטת כל ההמשכות כלליות של חודש תשרי, ובשמח"ת — התחלת ההתגלות וההמשכה⁴ אשר על ידי זה נקל יותר להביא לפועל טוב, במשך כל ימי השנה, את כל ההחלטות טובות דחדש תשרי.

ובפרט שמח"ת דימים אלו תביא את השמחה של מצוה בכל ימות השנה, ובמילא יסורו כל ההגבלות מניעות ועיכובים ללימוד התורה וקיום המצות,

כי כמו שהתורה שקולה ומביאה⁵ לכל המצות, כך שמחת התורה שקולה ומביאה⁶ לשמחה של מצוה, והעבודה בשמחה⁷ ובטוב לבב פורצת כל הגדרים וההגבלות הן למטה והן למעלה, מרחקת מהתאוות, מבטלת הדינים — ואז באור פני מלך חיים.

כי שמח"ת הוא מקיף ביותר עליון הכולל גם את המקיפים הכללים של חדש תשרי —

(1) ראה סד"ה ביום השמע"צ תרפ"ט [סה"מ תרפ"ט ע' 70].

(2) ראה לקו"ת ברכה [צח, ב] ד"ה מזמור שיר חנוכה (הראשון) פ"ב.

(3) לקו"ת רד"ה ביום השמיני שלח [דרושי שמע"צ פו, ג]. מאמר שבקונטרס זה בתחלתו [סה"מ תש"ט ע' סט].

(4) שיחת שמע"צ תש"ג [סה"ש תש"ג ע' 2-3].

(5) פיה"מ פאה א, א.

(6) ראה סד"ה צהר תעשה תש"ב [סה"מ תש"ב ע' 49].

(7) בארוכה בלקו"ת [כ, ג] פ' תזריע סד"ה שוש תשיש.

אשר בזה יל"פ מה שמצינו שני ענינים הפכיים בשמע"צ ושמח"ת:
 (א) מנהגן של ישראל, אשר תורה הוא, לשמוח בשמחה זו יותר משמחת
 בית השואבה, ויותר משמחת יו"ט סתם. (ב) שמחת יו"ט היא מצות עשה
 מה"ת. שמחה היתירה דחה"ס, ושמחת בית השואבה בכלל זה, מפורשת
 בכתוב. וכן גם שמחה של מצוה. משא"כ שמחת יו"ט אחרון של חג
 אינה גלמדת אלא מדרשה (ומובן שאין נלמד מזה השמחה היתרה) ויש
 אומרים¹⁰ אשר אינה מדאורייתא כלל.

והטעם על זה י"ל בדא"פ, שהיא הנותנת, להיות שמחה זו עליונה
 וכללית ביותר, אינה במנין המצות — וע"ד מש"כ הרמב"ם¹¹ לענין צווים
 הכוללים. וגם י"א שאינה אלא מנהג, וע"ד משנ"ת בענין הקפות¹² שאינו
 אלא מנהג, ושמחת ההקפות גבוהה היא הרבה גם מבחי' שמחת בית
 השואבה וכל ישראל ראויים לה.

מנחם שניאורסאהן

ערס חה"ס, ה'תש"ב.

ברוקלין, נ.י.

(8) ראה רש"י חולין פג, א. ושו"ע אור"ח סתרס"ט. — ועייג"כ זח"ג רנז, ב. ת"ז תכ"א (נז, א).

(9) רמב"ם סוף הל' לולב.

(10) רש"י פסחים עא, א. תוד"ה והשמחה סוכה מב, ב. — עיין מהרש"א בסוכה שם. צל"ח בפסחים שם.

(11) בס' המצות שרש ד.

(12) לקו"ת דרושים לסוכות [פ, ג] סד"ה ושאתם (השני). סידור [עם דא"ח — רסט, ב] סוף שער הסוכות.

בס"ד. שיחת יום ב' דחג הסוכות ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הק' לסעודה. אח"כ צוה שכל הקהל יטלו ידיהם לסעודה].

א. הנני להציע ש"יחטפו" ("מ'זאָל אַריינכאַפֿן") עתה לשמוח בשמחת יו"ט,

שהרי, השמחה שלאחר הבדלה היא "שמחת בית השואבה", ש"לא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל... והחסידים והזקנים ואנשי מעשה" בלבד ("אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין (רק) לראות ולשמוע"), משא"כ השמחה דעתה — שמחת יו"ט — "חייב אדם להיות... שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני בניו וכל הנלוים עליו, שנאמר: ושמחת בחגך וגו'... כל אחד כראוי לו, כיצד הקטנים גותן להם קליות כו', והנשים קונה להם בגדים ותכשיטין נאים וכו'", כלומר, שמחת יו"ט — לא זו בלבד ששייכת לכל, אלא יתירה מזה — הכל חייבים בה,

וכיון שהתורה דורשת שמחה זו מכאור"א — בודאי ניתנים לכאור"א הכחות הדרושים לכך.

*

ב. בנוגע למצות סוכה נאמר: "בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים". כלומר, הקב"ה מצוה לבנ"י לישוב בסוכות, "תשבו כעין תדורו", במשך שבעה ימים, "כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע", ומוסיף לפרש טעם הציווי — "כי (שענינו נתינת טעם) בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים", היינו, שמצוה זו היא "זכר ליציאת מצרים", שאז הושיב הקב"ה את בנ"י בסוכות — כב' הפירושים בזה: ענני כבוד או סוכות ממש.

(1) רמב"ם הל' לולב פ"ח הי"ד.	(5) סוכה כח, ב.
(2) פ' ראה טז, יד.	(6) שם יא, סע"ב. וראה הנסמן בסה"מ
(3) רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ד.	מלוקט ח"ב ע' קכא הערה 3.
(4) אמור כג, מב"ג.	

ומבואר בטור⁷, ש"אע"פ שיצאנו ממצרים בחודש ניסן, לא צונו לעשות סוכה באותו הזמן, לפי שהוא ימות הקיץ, ודרך כל אדם לעשות סוכה לצל, ולא היתה ניכרת עשייתנו בהם שהם במצוות הבורא יתברך, ולכן צוה אותנו שנעשה בחודש השביעי (תשרי), שהוא זמן הגשמים, ודרך כל אדם לצאת מסוכתו ולישב בביתו, ואנחנו יוצאין מן הבית לישב בסוכה, בזה יראה לכל שמצות המלך היא עלינו לעשותה".

ויש לבאר המוסר-השכל שלמדים ממצות ישיבת סוכה (כשם שמכל מצוה יש ללמוד מוסר-השכל⁸), כולל גם מקביעותה בזמן הגשמים דוקא, כדלקמן.

ג. ובהקדמה:

תורתנו הקדושה נקראת "תורת חיים"⁹, כיון שענינה ותוכנה שמקיפה וחודרת את כל חייו של האדם, החל מרגע לידתו ועד לאחרי מאה ועשרים שנה.

כלומר, ענינם של התומ"צ אינו באופן שמוטל עליו חיוב לעשות פעולות מסוימות בזמנים מסויימים ולאח"ז נעשה חפשי להתנהג כרצונו, כי אם באופן שחודר ומקיף כל חייו, כך שכל ענין וענין שעוסק בו צריך להיות ע"פ ציווי והוראת התורה.

ויתירה מזה — כמובא בחסידות¹⁰ שתכלית העבודה היא שאפילו השינה של יהודי (שאז אינו עושה שום פעולה) צריכה להיות ע"פ תורה, כך שגם בעת השינה יהי' ניכר עליו שהוא יהודי, וכיון שדורשים זאת ממנו, כודאי שביכלתו לפעול זאת על עצמו — משום שגם בעת השינה, כיון שנשאר בו קיסטא דחיותא¹¹, ה"ה בעה"ב על עצמו, וראי' לדבר מהדין בנגלה דתורה ש"אדם מועד לעולם כו' בין ער בין ישן"¹², היינו, שחייב גם על היזק שגרם בעת השינה, משום שגם אז ה"ה בעה"ב על עצמו.

וענין זה (שגם בעת השינה ניכר עליו שהוא יהודי) נעשה עי"ז שקודם השינה ה"ה מתכוון ושוכב לישון ("ער לייגט זיך שלאפן") כיהודי — בהיותו חדור בידיעה והכרה שגם בעת השינה ה"ה נצב עליו .. ובוהן

(7) אר"ח סתרכ"ה.

(8) ראה קונטרס לימוד החסידות פ"א ואילך (אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' שנא ואילך. וראה גם שם ס"ע ריט ואילך). וראה גם לקו"ש חכ"ז ע' 74. ועוד.

(9) ראה אבות דר"נ ספ"ד. זח"ג נג, ב.

(10) ראה מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תקמ. סה"מ קונטרסים ח"ב שדמ, א. ועוד.

(11) ראה זח"ג קפג, א.

(12) ב"ק כו, סע"א (במשנה). וש"נ.

כליות ולב"¹³, וגם אז הוא עבדו של מלך מלכי המלכים הקב"ה — שהכנה זו (קודם השינה) פועלת על השינה, שגם השינה היא שינה של עבד.

ויש להביא רא' שההכנה לפני השינה פועלת על השינה — שרואים במוחש שכאשר אדם שוכב לישון מתוך החלטה לקום בשעה מסוימת, ה"ה מתעורר משנתו בזמן שהחליט לקום. כלומר, אף שהחלטה היתה קודם השינה, ולאחרי' ה"ה ישן, מ"מ, כיון שקודם השינה החליט בהחלטה גמורה, פועלת ההחלטה גם בעת השינה.

ועד"ז בנדו"ד — שכאשר שוכב לישון כדבעי (מתוך ידיעה והכרה ש"ה' נצב עליו"), ה"ז פועל שגם השינה עצמה תהי' כדבעי, אשר, לא זו בלבד שבעת השינה לא יארעו לו ענינים בלתי-רצויים ח"ו, אלא אדרבה, שנשמתו תעלה למעלה לשאוב לה חיים", לקבל תוספת כח וחיות כו'.

ד. זאת ועוד:

ענין זה שהתורה היא "תורת חיים", שחודרת ומקיפה את כל חי האדם, הוא בתקפו בכל הזמנים ובכל המצבים, שהרי התורה היא נצחית. יכול יהודי לטעון: הנהגה כזו — שכל חי האדם יהיו חדורים בתורה — היתה אפשרית בזמן הבית, במעמד ומצב של אור וגילוי ("ווען ס'איז געווען ליכטיג"), משא"כ בזמן הגלות, במעמד ומצב של חושך — כיצד יכולים לפעול הנהגה כזו?

והמענה לזה — כאמור — שהתורה היא נצחית, ובמילא, ה"ה "תורת חיים" לא רק בזמן הבית, אלא גם בזמן הגלות.

ואדרבה: מצד התגברות החושך בזמן הגלות — צריכים להוסיף עוד יותר בעניני התורה כדי להאיר את חשכת הגלות.

ובהקדמה — שזוהי דרכה של תורה:

"נודע" בגמרא שרוב הגזירות והחומרות והסייגים ("עשו משמרת למשמרתי"¹⁶) היו בזמן בית שני דוקא" שלמטה מבית ראשון, ורבים מהם לאחר החורבן דוקא, וכן מדור לדור הולכים וניתוספים עוד גדרים וסייגים בתורה¹⁷ (נוסף על החידושים שבתורה, "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש"¹⁸).

(13) תניא רפמ"א.

(16) מו"ק ה, סע"א. רש"י.

(14) ב"ר פי"ד, ט. וראה פרדר"א פי"ב.

(17) ראה גם לקו"ת מטות פה, א.

(15) לקו"ת דרושי ר"ה נז, ג.

(18) נסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252 הערה 21.

— ולהעיר, שגם בכל ר"ה היו נוהגים לקבל על עצמם להוסיף בעניני תומ"צ, זהירות יתירה במצות ל"ת, הידור במצות עשה, או הוספה בהנהגה טובה" —

ולכאורה, איך יתכן להוסיף עתה ענינים חדשים? — בזמן הבית לא היו ענינים אלו, ודוקא עכשיו יוסיפו אותם?!

וההסברה בזה — שהיא הנותנת: דוקא משום שחושך הגלות הולך וגדל ("דער חושך ווערט אַלץ גרעסער און טיפער"), יש להוסיף עוד יותר בעניני אור וקדושה כדי להאיר את החושך.

ומזה מובן גם שדוקא בזמן הגלות, במעמד ומצב של חושך, צריכה להיות השתדלות יתירה (שלא להסתפק בעבודתו עם עצמו, אלא) לצאת ולהאיר גם את הרחוב.

ה. וכל זה מודגש בתוכנה של מצות סוכה:

לכל לראש בנוגע לאופן קיום מצות סוכה²⁰ — שכל עניני האדם, אכילתו ושתייתו כו' ואפילו שינתו, נעשים בסוכה, ובהם ועל ידם מקיים מצות סוכה — שבזה מודגש שכל עניני האדם חדורים במצוות התורה, כאמור, שהתורה היא "תורת חיים".

ועוד ועיקר, בנוגע לקביעת הזמן דמצות סוכה בחודש תשרי דוקא, ולא בחודש ניסן (שבו יצאו ממצרים):

כשם שהיציאה לסוכה כפשוטה ניכרת ונחשבת למצוה לא בחודש ניסן, ימות החמה, שהשמש מאירה בתקפה, ואז היציאה לסוכה היא דרך העולם מצד טובת האדם, אלא אך ורק כשנעשית בימי תשרי, ימות החורף, לאחר שתשש כחה של חמה²¹, ובחורף נושבות רוחות קרות ויורדים גשמים (שלכן דרך העולם מצד טובת האדם היא להכנס לבתים דוקא) —

כן הוא גם בעבודה הרוחנית:

בחודש ניסן, זמן היציאה ממצרים, ימות החמה, שאור השמש, "שמש הוי"²², מאיר בתקפו, ומיום ליום הולך וניתוסף בהגילוי ד"שמש

(19) ספר המנהגים חב"ד ריש ע' 56. ח"ג ע' 262.

וראה סה"מ עזר"ת ע' עז. תרח"ץ ע' כד. שם (21) ראה תענית בסופה.

ע' ל. לקו"ש ח"ב ע' 386. (22) ע"פ תהלים פד, יב. וראה לקו"ש

(20) ראה גם תורת מנחם — התועדויות ח"ח ע' 310. וש"נ.

הוי" — אזי כשיהודי יוצא מביתו (לסוכה, שתוכנה של יציאה זו הוא כדי) להאיר בחוץ — אין בכך משום מצוה, שכן, זהו דבר טוב ונוח ("סיאיז פשוט גוט");

דוקא בחודש תשרי, לאחר שתשש כחה של חמה, שהגילוי ד"שמש הוי" אינו מאיר בתקפו, ועד שאינו מאיר לגמרי, כך שבחוץ שורר חושך, ולא עוד אלא שמנשבות רוחות קרות וכו' — אזי ישנו החיוב (דמצות סוכה, שתוכנה) שיהודי יצא מן הבית להאיר את הרחוב! וכאשר מתנהגים באופן האמור — שעם היות שנמצאים בזמן ובמעמד ומצב של חושך וקור, מ"מ, יוצאים מן הבית (לסוכה) להאיר את הרחוב — אזי זוכים לקיום היעוד "כל האזרח בישראל ישבו בסוכות"²³, "האזרח לשון עתיד, מה שאני עתיד להזריח .. לעתיד לבוא"²⁴.

*

ו. ע"פ האמור לעיל יש לבאר תוכן ענינם של האושפיזין בחג הסוכות:

איתא בזהר²⁵ שבחג הסוכות באים להסוכה שבעה אושפיזין — אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף ודוד.

ולכאורה אינו מובן: מהו הטעם לבואם של האושפיזין להסוכה בחג הסוכות דוקא — דבר שלא מצינו בשאר מצוות, ובשאר ימים טובים, לא בחג הפסח ולא בחג השבועות?!

וההסברה בזה:

תוכנה של מצות סוכה בעבודה הרוחנית הוא — כאמור — שאין להתפעל מהחושך והקור שברחוב, ואדרבה, יש לצאת מן הבית אל הסוכה כדי להאיר את הרחוב.

ומובן, שכאשר דורשים מיהודי לצאת לרחוב חשוך וקר כדי להאיר אותו, בודאי לא מניחים אותו לבד... אלא נותנים לו את הכחות הדרושים לכך.

זהו איפוא תוכן ענין בואם של האושפיזין בחג הסוכות — נתינת כח לעבודה דימות הגשמים, שגם לאחר שתשש כחה של חמה,

(25) ח"ג קג, ב ואילך.

(23) אמור כג, מב.

(24) לקו"ת דרושי שמע"צ פח, ג. ובכ"מ.

במעמד ומצב של חושך וקור, יוכלו להאיר את הרחוב, אשר, ענין זה הוא בכחם של האושפיזין, החל מאברהם אבינו, שמסר את נפשו ופתח את צינור המס"נ לכל בני²⁶ (וכיו"ב בנוגע לשאר האושפיזין).

ז. ומלבד האושפיזין שנזכרו בזהר, ניתוספו בדורות האחרונים עוד אושפיזין — כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁷ ש"האושפיזין שלנו ("אונדזערע אושפיזין") הם: הבעש"ט, המגיד ממעזריטש, אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי, הצמח-צדק, אדמו"ר מהר"ש ואדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, והוסיף (כ"ק מו"ח אדמו"ר) לומר שיש להשתדל להזכיר אושפיזין אלה במשך ימי חג הסוכות.

— בקשר לאושפיזין הנ"ל שאלו אצלי: ומה עם כ"ק מו"ח אדמו"ר?

והמענה על זה:

כ"ק מו"ח אדמו"ר הוא הנשיא השמיני, ולכן, שייכותו היא (לא לשבעת ימי הסוכות שבהם באים שבעת האושפיזין, אלא) לשמיני-עצרת, — ולהעיר ממ"ש בזהר²⁸ ששמיני-עצרת הוא כנגד יוסף (שמו הראשון של כ"ק מו"ח אדמו"ר) —

שנקרא "עצרת" ע"ש²⁹ שבו נעשית הקליטה בפנימיות של כל ההארות והמאורות שמתגלים ומאירים במועדי חודש תשרי, ובפרט בחג הסוכות, ועז"נ³⁰ "ביום השמיני עצרת תהי' לכם גו' והקרבתם גו' פר אחד איל אחד", כנגד "אומה יחידה"³¹, "הה"ד"³² יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך³³, שזהו"ע נעלה יותר משבעת ימי הסוכות, שבהם הקריבו שבעים פרים³⁴ כנגד שבעים אומות העולם³⁵, משא"כ בשמע"צ מקריבים "פר אחד איל אחד", כנגד אומה יחידה, כדאיתא במדרש³⁶ ה"משל למלך שעשה

(26) סה"מ תרע"ח ע' רפג. תרפ"ח ע' קב. וראה לקו"ש ח"כ ס"ע 74 ואילך. וש"נ.	(33) שמו"ר פט"ז, כג. וראה סד"ה ביום השמע"צ תש"ט — י"ל בקונטרס שמע"צ-שמח"ת שנה זו (נדפס בסה"מ תש"ט ע' עג). וראה גם בהנסמן בסה"מ מלוקט ח"ה ע' כג.
(27) שיחת ליל א' דחגה"ס תרצ"ז ס"ד (סה"ש תרצ"ז ע' 161). וש"נ.	(34) ולהעיר, שאף שהקרבן פרי החג היא באופן שפוחת והולך מיום ליום, מ"מ, גם ביום השביעי מקריבים יותר מפר אחד ("פרים שבעה").
(28) ח"א רח, רע"ב. וראה בארוכה לקו"ש ח"ג ס"ע 832 ואילך.	(35) במדב"ר פכ"א, כד.
(29) ראה סה"מ מלוקט ח"א ע' שסג ואילך. וש"נ.	
(30) פינחס כט, לה-לו.	
(31) סוכה נה, ב.	
(32) משלי ה, יז.	

סעודה שבעת ימים וזימן כל בני אדם שבמדינה .. כיון שעברו שבעת ימי המשתה אמר לאוהבו כבר יצאנו ידינו מכל בני המדינה, נגלגל אני ואתה במה שתמצא .. בפר אחד ואיל אחד".

ובכל אופן, לעת עתה לא הגענו לשמע"צ, אלא עדיין עומדים אנו בימי הסוכות, שבהם באים שבעת האושפזין, הן האושפזין שבזהר, והן האושפזין של תורת החסידות, כנ"ל. —

וטעם ההוספה בענין האושפזין בדורות האחרונים — מצד התגברות החושך:

נתבאר לעיל (ס"ד) שככל שהחושך הולך ומתגבר צריך להוסיף יותר באור וקדושה. ומטעם זה נתגלתה תורת החסידות הכללית ותורת חסידות חב"ד בדורות האחרונים דוקא — כי, בגלל התגברות החושך יש צורך בהוספה יתירה באור וקדושה³⁶.

ומזה מובן גם בהנוגע לענין האושפזין — שתוכנה הוא הנתינת כח לצאת להאיר את הרחוב בימות הגשמים, במצב של חושך וקור (כנ"ל ס"ו) — שמצד התגברות החושך ביותר, לא די בהנתינת כח שע"י האושפזין שבזהר, אברהם וכו', אלא יש צורך בתוספת כח ע"י אושפזין נוספים: נשיאי תורת החסידות הכללית ונשיאי תורת חסידות חב"ד, ובכח זה יוצאים להאיר את החושך שבחוץ, וסו"ס באים להמעמד ומצב ד"עצרת תהי' לכם", "יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך".

*

ח. ויש להוסיף, שכיון שכללות ענינם של האושפזין הוא סיוע ונתינת כח מלמעלה על כללות העבודה בימות הגשמים, ה"ז באופן שנותנים מלמעלה כחות נעלים ביותר, שלא לפי ערך כלל, ונותנים אותם בבת אחת ("מ'גיט אָפּ אַלץ מיטאַמאַל").

נועפ"ז יש לבאר החילוק שבין סוכות לחנוכה, שסדר הקרבת פרי החג (בסוכות) הוא באופן ד"פוחת והולך", ואילו סדר הדלקת נרות חנוכה היא באופן ד"מוסיף והולך"³⁷ — כי, העבודה דחנוכה (להאיר את החושך, "על פתח ביתו מבחוץ"³⁸) היא מלמטה למעלה, ולכן סדר העבודה הוא מן הקל אל הכבד, "מוסיף והולך", משא"כ סוכות, שאז נמשכת הנתינת כח מלמעלה (בתור הקדמה לעבודה מלמטה למעלה להאיר

36) ראה גם לקו"ש ח"ל ע' 172. וש"נ.

37) שבת כא, ב.

את החושך), ה"ז באופן שנותנים מלכתחילה הכחות הכי נעלים, ולאח"ז אין צורך בכחות נעלים כ"כ, ולכן ה"ז באופן דפוחת והולך³⁸].

וענין זה מודגש בפסוק שאומר אברהם, האושפיזא הראשון — כדאיתא בזהר³⁹ שכל אחד משבעת האושפיזין אומר פסוק בתורה שבו מברך הוא את היהודי היושב בסוכה — "אז תתנוג על הוי"ו"⁴⁰, "על הוי"ו" דייקא, שפירושו למעלה משם הוי"ו⁴¹, שזוהי דרגא הכי נעלית שלא לפי ערך כלל (כדלקמן), ודרגא נעלית זו מתגלית ומאירה תיכף בהתחלת חג הסוכות.

ט. וביאור הענין:

שם הוי' הוא למעלה משם אלקים, כי, שם אלקים (מלשון כח⁴²) מורה על דרגת האלקות השייכת להתהוות העולם, כמ"ש⁴³ "בראשית ברא אלקים", "ל"ב פעמים אלקים נאמר במעשה בראשית"⁴⁴, משא"כ שם הוי', עם היותו גם מלשון מהוה, הרי, ההתהוות מצד שם הוי' היא באופן דהי' הוה ויהי' כאחד⁴⁵, היינו, למעלה מהגבלות הזמן, ובמילא גם למעלה מהגבלות המקום, למעלה מהטבע, משא"כ ההתהוות מצד שם אלקים היא ע"פ טבע, "אלקים" בגימטריא "הטבע"⁴⁶.

ובפרטיות יותר — ישנם ג' אופנים במציאות העולם: (א) "עולם" מלשון העלם⁴⁷ — כפי שמעלים ומסתיר על אלקות, שלא נראה החיות האלקי שבעולם, (ב) למעלה מזה — עולם כפי שהוא מצד התהוות ע"י שם אלקים, בגימטריא הטבע — שנראה ונרגש בעולם חיות אלקי [שהרי, כשם ש"אלקים" בגימטריא "הטבע", כך גם לאידך, ש"הטבע" בגימטריא "אלקים", היינו, שבהטבע עצמו נראה ונרגש אלקות], אבל, רק דרגת האלקות המתלבשת בטבע⁴⁸, (ג) ולמעלה מזה — עולם כפי שהוא מצד

-
(38) ראה תו"א מקץ לד, ב. דרמ"צ עד, א ואילך. ועוד.	(46) פרדס שי"ב פ"ב. ר"ח שער התשובה פ"ו (ד"ה והמרגיל — קכא, ב). של"ה פט, א. קפט, א. ועוד. תניא שעהיזה"א רפ"ו. ובכ"מ.
(39) ח"ג קד, א.	(47) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.
(40) ישעי' נח, יד.	(48) דוגמא לדבר — מעמד ומצב העולם בזמן הבית, שע"י קיום התומ"צ נמשכה בגילוי ברכתו של הקב"ה בעולם, "ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יכולה וגו'" (כחוקתי כו, ד), "חטים ככליות" (תו"כ עה"פ. ועוד), ואעפ"כ, הי' צורך בחרישה וזריעה כו', כיון שזוהי הנהגה שע"פ טבע.
(41) ראה ספר הערכים חב"ד ערך אושפיזין דסוכות ס"ג (כרך ד' ע' שלו).	
(42) נסמן בסה"מ מלוקט ח"ה ס"ע רכט.	
(43) בראשית א, א.	
(44) ראה זח"ג רטז, סע"ב. זו"ח צד, ד. צה. ב. קיב, ג.	
(45) זח"ג רנו, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט. תניא שעהיזה"א פ"ד ופ"ז.	
-

ההתהוות ע"י שם הוי', הי' הוה ויהי' כאחד, היינו, שמאיר בעולם דרגת האלקות שלמעלה מהטבע.

יש להוסיף, שהמדובר אודות הדרגא הכי נעלית כפי שהעולם הוא מצד שם הוי' — קאי לא רק על עולם הזה, אלא כולל גם התענוג דעולם הבא (שעל זה אמרו⁵⁰ "עולמך תראה בחייך"⁵¹), שהרי אמרו חז"ל⁵² "בה"א נברא עולם הזה ביו"ד נברא עולם הבא", היינו, שעוה"ז הוא אות ה"א דשם הוי', ועוה"ב הוא אות יו"ד דשם הוי'.

ולאחרי כל העילויים הנ"ל ישנה דרגא נעלית יותר — "אז תתענג על הוי'", למעלה משם הוי', שדרגא זו היא למעלה גם מהתענוג דעוה"ב שנמשך מיו"ד דשם הוי', שכן, התענוג דעוה"ב, עם היותו למעלה מעוה"ז, מ"מ, יש לו שייכות לעוה"ז, כמודגש גם בכך שנקרא "עולם הבא" ("לא מפני שאינו מצוי עתה... (ש)הרי הוא מצוי ועומד", אלא) "מפני שאותן החיים באין לו לאדם אחר חיי העולם הזה"⁵³, היינו, שיש ערך ושייכות ביניהם, ואילו הדרגא ד"אז תתענג על הוי'" אין לה שייכות לעוה"ז כלל.

י. ובעומק יותר — "אז תתענג על הוי'", למעלה משם הוי' (כולל גם היו"ד דשם הוי') אפילו כפי שהוא לפני הצמצום. ובהקדמה⁵⁴:

אע"פ שלפני הצמצום לא שייך התחלקות פרטים ומדרגות, מ"מ, גם לפני הצמצום ישנו הענין דשם הוי', ענין כזה שמצדו נעשה שם הוי' שלאחר הצמצום (אם כי לא באופן שנעשה שורש לשם הוי' שלאחר הצמצום).

וההסברה כזה — ע"פ משל מרב ותלמיד, משפיע ומקבל, שאינם בערך זל"ז כלל, שאף שהשכל השייך להתלמיד אינו תופס מקום כלל לגבי שכל הרב, מ"מ, כאשר הרב חושב אודות ההשפעה לתלמיד, אזי נרגש אצלו השכל ששייך להתלמיד (כולל גם סדר ההשפעה שנרמז בד' האותיות דשם הוי'⁵⁵), אלא שזהו כפי שהשכל שבשביל התלמיד נמצא אצל הרב (המשפיע), שאז אינו שייך להתלמיד (המקבל) כלל, אלא שמזה יומשך אח"כ גילוי השכל השייך להתלמיד.

ודוגמתו בנמשל — שגם לפני הצמצום ישנו האור שבערך ובשביל

(49) ברכות יז, סע"א.

(50) ראה תניא פי"ד. ובכ"מ.

(51) מנחות כט, ב.

(52) רמב"ם הל' תשובה ספ"ח.

(53) בהבא לקמן — ראה סה"מ תרנ"ו ע'

שסג ואילך. ועוד.

(54) ראה תניא אגה"ת פ"ד.

העולמות, שזהו"ע שם הוי", שלאחרי כל העילויים שבו אינו אלא שם בלבד שהוא בשביל הזולת (עולמות), אלא שזהו כמו שהוא לפני הצמצום, שאז ה"ה שלא בערך כלל לעולמות, אלא שמזה יומשך אח"כ הגילוי בעולמות.

יא. וביאור הענין בפרטיות יותר:

סדר ההשפעה מרב לתלמיד שאינם בערך זל"ז כלל — שאף שאצל הרב ישנו גם השכל שבשביל התלמיד, מ"מ, כיון שאינו אלא חיצוניות השכל, ואינו בערך כלל לשכל הרב עצמו, צריך הרב לצמצם את שכלו ועד לצמצום באופן של סילוק לגמרי, ורק אז יוכל למצוא בעצמו — כשירצה — את חיצוניות השכל השייך אל התלמיד.

זאת ועוד:

גם לאחר שנגש אצל הרב חיצוניות השכל השייך אל התלמיד (ע"ז שמסלק את שכלו לגמרי) — ניכר ונרגש גם בחיצוניות השכל (השייכות ל) הרב ("עס הערט זיך אָן רב"), כמו בהשכל השייך לעצמו. ולכן רואים שאפילו בהשפעת השכל אל התלמיד בפועל יש חילוקים (בהשכל הנשפע) מצד מהותו של הרב, אם הוא חכם קטן, חכם גדול, או חכם מופלא בחכמתו — אע"פ שהשפעת השכל באה לאחר סילוק שכל המשפיע לגמרי — משום שגם בחיצוניות השכל ניכר ונרגש הרב. ולכן צ"ל פעולת הצמצום גם בחיצוניות השכל גופא (נוסף לכך שהתגלות חיצוניות השכל היא ע"י הצמצום) — שתשתנה מכמו שהיא אצל הרב להיות באופן השייך אל התלמיד.

ולא עוד אלא שגם לאחר הצמצום צריכה להיות ההשפעה באופן

מסודר — המרומז בד' האותיות דשם הוי':

גם לאחר שנתגלה חיצוניות השכל באופן השייך להתלמיד (ע"י הצמצום) — הנה בראשית הגילוי אין זה אלא באופן של נקודה בלבד, בדוגמת אות יו"ד דשם הוי' שהיא בציור של נקודה בלבד, נקודת הרושם, שבה מתגלה (רק) כוונת הצמצום, כוונת ורצון המשפיע לגלות, אשר, עם היות שבנקודה זו ישנו כל השכל השייך ונשפע אל המקבל, ה"ה באופן של נקודה בלבד, ומנקודה בלבד לא יכולה להיות ההשפעה אל התלמיד. ולאח"ז באה הנקודה באופן של התפשטות באורך ורוחב — בדוגמת אות ה"א דשם הוי', שיש לה אורך ורוחב.

וגם לאחר שנקודת השכל באה בהתפשטות לאורך ורוחב, הרי, כיון שנגרשת עדיין הקירבה אל המשפיע ("ס'איז דאך ערשט נאָכן

צמצום"), צריך המשפיע להרחיק את השכל מעצמו — כמרומז באות וא"ו דשם הוי', שמורה על ההמשכה מלמעלה למטה, בריחוק מן המשפיע, ששם (למטה, בריחוק מן המשפיע) באה המשכת המשפיע (שמרומזת בהנקודה, יו"ד, שבראש הוא"ו).

אמנם, כל זה אינו אלא שהשכל נתרחק מן המשפיע, ולאח"ז צריך השכל לבוא בהתיישבות וקליטה אצל המקבל — בדוגמת אות ה"א אחרונה דשם הוי', שנמשך בהשטח של המקבל.

וכיון שלאחר הצמצום צריכה להיות השפעת הרכ אל התלמיד באופן וסדר האמור (המרומז בד' אותיות שם הוי'), עכצ"ל, שגם אופן וסדר ההשפעה (נוסף על השכל הנשפע) נקבע אצלו ("ס'איז שוין אויסגעשטעלט ביי אים") עוד לפני ההשפעה אל המקבל — מיד כשחושב אודות המקבל, עוד לפני שמצמצם את שכלו על מנת לגלות בעצמו את חיצוניות השכל השייך אל המקבל. ואף שבדרגא זו ה"ז שלא בערך כלל להמקבל, מ"מ, אין זה כמו שהוא לעצמו, אלא כפי שחושב אודות מקבל, ולכן ה"ז מועיל לאחר זמן כשיבוא לידי השפעה בפועל.

יב. ומזה מובן גם בנמשל — שגם לפני הצמצום ישנו (ד' אותיות) שם הוי':

כיון שהאור השייך ובשביל העולמות אינו בערך כלל לגבי עצמותו ית', בהכרח להיות צמצום בדרך סילוק לגמרי, שזהו"ע דצמצום הראשון, שעל ידו נתגלה חיצוניות האור השייך לעולמות, וגם לאח"ז באה ההשפעה לצורך התהוות העולמות באופן של צמצום והתפשטות כו', שזהו"ע דד' אותיות שם הוי'.

אמנם, גם לפני הצמצום ישנו האור השייך ובשביל העולמות, אשר, עם היות שאינו עדיין מקור לעולמות, שהרי לצורך התהוות העולמות מוכרח להיות צמצום בדרך סילוק דוקא, מ"מ, יש לו כבר איזה שייכות לעולמות — שזהו"ע השם, שם הוי', שגם בהיותו למעלה מצויר ההשפעה דד' אותיות, ה"ה שם שענינו בשביל הזולת.

ולמעלה מזה — עצמותו ית' כפי שהוא מצד עצמו, שאינו בערך כלל להאור השייך ובשביל העולמות אפילו כמו שהוא לפני הצמצום (בדוגמת שכל הרכ כפי שהוא לעצמו, לפני שחושב אודות המקבל).

יג. ועפ"ז יש לבאר גודל מעלת חג הסוכות, שבו מתגלה הענין ד"אז תתענג על הוי'" (הפסוק שאומר האושפיזא הראשון) — למעלה משם הוי', למעלה גם משם הוי' כמו שהוא לפני הצמצום:

ידוע⁵⁵ שההמשכות דראש השנה מתגלים בחג הסוכות, כמ"ש⁵⁶ "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו", שההמשכות דר"ה שאז הם מכוסים עדיין ("בכסה"), מתגלים בחג הסוכות ("ליום חגינו").

והנה, ענינו של ר"ה הוא (כמ"ש במזמור שאומרים לפני תק"ש) "יבחר⁵⁷ לנו את נחלתנו"⁵⁸, ענין הבחירה, שהיא מצד העצמות דוקא⁵⁹.

וענין זה מתגלה בחג הסוכות — שאז מאירים גילויים עצמיים, התגלות הבחירה שמצד העצמות, למעלה גם משם הוי' כמו שהוא לפני הצמצום ("אז תתענג על הוי'").

ויש להוסיף, שהגילוי ד"אז תתענג על הוי'" (למעלה משם הוי') נמשך ומתגלה גם בשם הוי' — כמרומו בנטילת הד' מינים, שהם כנגד ד' אותיות שם הוי'⁶⁰ (וכפי שמביא הט"ז⁶¹ מהב"י⁶² בשם הרקנט⁶³, שראה בחלום א' ש"ה' כותב השם כיו"ד ה"א, והי' מרחיק ה"א אחרונה מן הג' אותיות", משום "שלא הי' מנענע רק הלולב ומיניו בלא האתרוג .. כי כל הד' מינים רומזים בו ית' כו'").

*

יד. אמנם, ישנם השואלים מהי הפעולה דכל הגילויים, עד להגילוי הכי נעלה ד"אז תתענג על הוי'" — בה בשעה שהם לא מרגישים גילויים אלה, ואינם שייכים לזה, ואיך יתכן שע"י עבודתם הם ימשיכו גילויים נעלים כאלה⁶⁴!?

והמענה לזה — בהקדים:

ידועה⁶⁵ החקירה — כנגלה דתורה — בנוגע לדברים האסורים בגלל גזירה, האם כל תוקף האיסור אינו אלא בסיבת הגזירה בלבד, ובמילא, במקום שלא שייכת הגזירה בטל האיסור, או שלאחרי שנקבע האיסור (אפילו בגלל גזירה בלבד) שוב לא מתחשבים בסיבת האיסור, אלא נעשה איסור עצמי.

(55) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נד, סע"ג	(60) פער"ח שער הלולב פ"א"ב. ועוד.
ואילך. סידור (עם דא"ח) שער ר"ה רלה. ב.	(61) או"ח סתרנ"א סקי"ד.
עט"ר דרוש לעשי"ת נז, א. ובכ"מ.	(62) או"ח שם.
(56) תהלים פא, ד.	(63) ס"פ אמור.
(57) שם מז, ה.	(64) חסר קצת (המור"ל).
(58) ראה לקו"ש חי"ט ע' 282, ובהגסמן שם.	(65) נסמן בשדי חמד כללים ג' אות לד.
(59) ראה לקו"ת אמור לח, ב. סה"מ	הובא בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"ש
תש"ג ע' 24. ועוד.	תש"א ע' 120; סה"מ תשי"י ע' 215.

ויש להביא רא' שגם איסור בגלל גזירה נעשה איסור עצמי —
מדיני סוכה:

אין מסככין בנסרים שיש בהן ארבעה טפחים (שרוב תקרות הבית עשויות מהן), משום "גזרת תקרה", ד"אי מכשרת בהו אתי למימר מה לי לסכך באלו מה לי לישוב תחת קורות ביתי, אף היא בנסרים מקורה, וההוא ודאי פסול, דסוכה אמר רחמנא ולא ביתו של כל ימות השנה"⁶⁶.

ובהמשך הסוגיא⁶⁷: "הפכן על צידיהן (שהוא פחות מג') מהו" — שבזה לא שייך "גזרת תקרה", ד"כי האי גוונא לא עבדי אינשי תקרה" — "פסולה, נעשו כשפודין של מתכת", "דכיון דיש שם פסול עליהן, נעשו כשפודין של מתכת הפסולין לסכך בכל ענין שהופכן", שמזה מוכח, שגם דבר שנאסר בסיבת גזירה (נסר שיש בו ד' טפחים שאסור משום גזרת תקרה) נעשה איסור עצמי, מבלי להתחשב בסיבת הגזירה (שלכן אסור לסכך בו בכל ענין, גם כשלא שייך גזרת תקרה).

וכיון ש"מדה טובה מרובה ממדת פורעניות"⁶⁸, הרי, אם בנוגע לאיסור לא מתחשבים בסיבת האיסור, בנוגע למצוה בודאי לא מתחשבים בסיבת המצוה, ובמילא, כאשר נעשית המצוה, נפעלים ונמשכים מלמעלה כל הענינים השייכים למצוה זו, מבלי הבט על מעמדו ומצבו של האדם המקיים המצוה, ומבלי הבט על אופן קיום המצוה, אפילו אם קיומה הי' לשם איזו פני' וכיו"ב — שזהו החידוש דמתן-תורה, שפעולת המצוה כשלעצמה פועלת ההמשכה מלמעלה.

ועד"ז בנדו"ד — שהגילויים דחג הסוכות נמשכים מלמעלה מבלי הבט על מעמדו ומצבו של האדם, אם הוא שייך אליהם ומרגיש אותם וכו'.

ולהוסיף, שענין זה (שע"י קיום התומ"צ נמשכים הגילויים מלמעלה מבלי הבט על מעמדו ומצבו של האדם) אמור לא רק בנוגע לדרגת התורה שיש לה שייכות לעולם, היינו, שעם היותה למעלה מהעולם, יש לה שייכות לעולם, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בהשכר על קיום התומ"צ בעניני העולם, כמ"ש⁶⁹ "אם בחוקתי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם וגו'", אלא גם בנוגע לדרגת התורה כפי שהיא מצד עצמה, שהיא למעלה לגמרי משייכות לעולם, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בהענין

(66) סוכה יד, א ובפרש"י.

(68) סוטה יא, א. וש"נ.

(67) שם, ב ובפרש"י.

(69) ר"פ בחוקותי.

ד"שכר מצוה מצוה"⁷⁰, ששכר המצוה היא המצוה בעצמה⁷¹, ובנוגע לענינו — הגילוי ד"אז תתענג על הוי", למעלה משם הוי', שזוהי דרגא שלמעלה לגמרי משייכות לעולמות, כנ"ל בארוכה.

*

טו. בהמשך להמדובר לעיל אודות ענין האושפיזין, יש להזכיר האושפיזין של יום זה — יום שני דסוכות — יצחק, והמגיד ממעזריטש. הפסוק שאומר האושפיזא דיום זה, יצחק, הוא: "גבור" בארץ יהי זרעו דור ישרים יבורך הון ועושר בביתו וגו'⁷².

והשייכות אלינו — שכל אלה שהיו וממשיכים להיות ("זיינען געווען און זיינען") תלמידיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר (ששמו השני יצחק), נקראים "זרעו", ובמילא, ניתנת להם הברכה "גבור בארץ יהי זרעו וגו'", כך, שבכחו וביכלתו של כל אחד מהם להפוך עיר שלימה, ואם יש צורך — גם שתי ערים, ואפילו מדינה שלימה!

ובזה ניתוסף עוד יותר מצד ענינו של המגיד — כידוע⁷³ שכאשר קיבל את הנשיאות, ביקש שיתקיים אצלו הענין ד"פי שנים ברוחך"⁷⁴, שתלמידיו יהיו פי שנים מתלמידי הבעש"ט, ועד"ז בנדו"ד — שיתוסף עוד יותר, "פי שנים", ב"זרעו" ובהפעולה שלהם "בארץ" ("גבור בארץ יהי זרעו") במילוי רצונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, לעסוק בהפצת התורה בכלל ובהפצת תורת החסידות בפרט גם במקומות כאלה שעד עתה לא היו שייכים לכך, שגם להם תהי' שייכות לתורת החסידות, ולא רק שייכות בלבד, אלא שיעסקו בלימוד החסידות ויתנהגו ע"פ תורת החסידות.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א: "זרעו" — קיים, והכחות (הברכה ד"גבור בארץ יהי זרעו") — קיימים גם הם; צריכים איפוא רק לצאת ולהלחם, ואז יקויים גם המשך הכתוב "דור ישרים יבורך הון ועושר בביתו וגו'").

[כ"ק אדמו"ר שליט"א ברך ברכת המזון על הכוס אח"כ התפללו תפלת ערבית].

(72) תהלים קיב, ב"ג.

(70) אבות פ"ד מ"ב.

(73) ראה לקו"ש ח"ה ס"ע 374 ואילך.

(71) ראה תניא פל"ט (נב, ב). אגרות קודש

וש"ג.

אדמו"ר מהוריי"צ ח"י ע' שסט (נעתק

(74) מלכים ב, ט.

ב"היום יום" ח חשון).

**בס"ד. שיחת מוצאי יום א' דחווה"מ סוכות
שמחת בית השואבה ה'תשי"ב.**

בלתי מוגה

א. אודות שמחת בית השואבה איתא בגמרא: "מנא הנ"מ (דתוקעין ומריעין בשאיבת המים של נסוך?)". דאמר קראי ושאיבת מים בששון וגו', היינו, שהפסוק "ושאיבת מים" קאי על שאיבת המים לצורך הניסוך ע"ג המזבח, ועז"נ "ושאיבת מים בששון", ששאיבת המים צריכה להיות בשמחה, ולכן מצינו שעיקר השמחה היתה (לא בעת ניסוך המים ע"ג המזבח, כי אם) בעת שאיבת המים דוקא.

אמנם, הראי' מהפסוק "ושאיבת מים בששון" אינה אלא על הצורך בשמחה בשאיבת המים; אבל במשנה ובגמרא נאמר (לא רק שצ"ל שמחה, אלא יתירה מזה) "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו", היינו, ששאיבת המים היתה בשמחה גדולה, יותר משמחת החג — ואינו מובן:

אודות שמחת החג — ישנו פסוק מפורש בתורה שנתפרש בו בנוגע ליר"ט — "ושמחת בחגך"; משא"כ "ושאיבת מים בששון" — נאמר בפסוק סתם, אלא כיון שלא מצינו חיוב של שאיבת מים מלבד לצורך ניסוך המים ע"ג המזבח, למדים פסוק זה על שאיבת המים לניסוך המים.

ואעפ"כ, גדולה השמחה שבשאיבת המים (שצריכים ללמדה מהפסוק "ושאיבת מים בששון") משמחת החג (שנתפרשה בכתוב).
נשאלת איפוא השאלה: מנא הנ"מ? מניין הראי' לכך?

ב. ויש לבאר זה בהקדם דוגמא לדבר שמצינו בנוגע לחג הפסח, — כידוע שחודש תשרי וחודש ניסן שקולים זה כנגד זה: חודש תשרי הוא "ראש השנה" וחודש ניסן הוא "ראש חדשים", וגם בהמועדים שבהם (סוכות ופסח) ישנם כמה ענינים שמשתווים זל"ז —

(4) סוכה נא, א"ב.

(5) פ' ראה טז, יד.

(1) סוכה מח, ב.

(2) פרש"י שם.

(3) ישעי' יב, ג.

שישנו ענין מסויים שהיו עושים בפומבי ובפירסום מיוחד, "מיט אַ געוואלדיקן שטורעם" — קצירת העומר במוצאי יו"ט:

איתא במשנה: "כל העיירות הסמוכות לשם מתכנסות לשם כדי שיהא נקצר בעסק גדול, כיון שתשיכה אומר להן בא השמש אומרים הין .. מגל זו אומרים הין .. קופה זו אומרים הין .. אקצור והן אומרים לו קצור .. שלש פעמים על כל דבר ודבר והן אומרים לו הין הין הין".

וטעם הדבר שהיו עושים קצירת העומר בפירסום ובפומבי — נתפרש בהמשך המשנה — "כל כך למה, מפני הבייתוסים שהיו אומרים אין קצירת העומר במוצאי יו"ט" [אלא במוצאי שבת, דס"ל "דהאי ממחרת השבת שבת ממש הוא" ("שבת בראשית"), ולא "ממחרת יו"ט"]. ולכן היו עושים "המולה גדולה" בקצירת העומר, "שיבינו בייתוסין שבמוצאי יו"ט קוצרין אותו", "לפיכך הקוצרים מגביהין קולן כדי שישמעו בייתוסין, להוציא מלבן".

כלומר, כדי להוציא מלבן של בייתוסים, היו עושים אפילו את ההכנות לקצירת העומר בפרסום גדול — אע"פ שהבאת העומר היתה ע"ד הרגיל כמו שהיו רגילים להביא קרבנות מנחה בביהמ"ק, אבל ההכנה להבאת העומר — קצירת העומר — היתה נעשית "ברוב עם", "מיט אַ געוואלדיקן שטורעם".

ג. עפ"ז יש לבאר גם בנוגע לגודל השמחה בשאיבת המים לניסוך המים ע"ג המזבח:

ניסוך המים — שלא נתפרש בתורה שבכתב — אין הצדוקים מודים בו, כפי שמצינו ש"למנסך אומר לו הגבה ירך (שנראה שתתן המים בספל, לפי שהצדוקין אין מודים בניסוך המים), שפעם אחד נסך (צדוקי) אחד (את המים) על גבי רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן".

ויש לומר, שזהו גם הטעם לגודל השמחה בשאיבת המים — דאף שמהפסוק ("ושאבתם מים בששון") יש רק ראי' ששאיבת המים צ"ל בשמחה, מ"מ, כדי להוציא מלבן של צדוקים שאינם מודים בניסוך המים כל עיקר, תיקנו חכמים בנוגע לשאיבת המים — שאינה אלא הכנה לניסוך המים — שתהי' בשמחה גדולה באופן יוצא מן הכלל (ע"ד הפירסום והפומבי בנוגע לקצירת העומר).

(8) סוכה מח, ב (במשנה) ובפרש"י. וראה פיה"מ להרמב"ם שם.

(6) מנחות סה, א.
(7) פרש"י שם.

וזהו גם הטעם לכך ש"במוצאי יום טוב הראשון של חג ירדו לעזרת נשים ומתקנין שם תיקון גדול", "מאי תיקון גדול .. חלקה היתה בראשונה והקיפה גזוטרט והתקינה שיהיו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה"¹⁰, "כל שנה מסדרין שם גזוטרטאות .. כדי שיהיו נשים עומדות שם בשמחת בית השואבה ורואות, וזהו תיקון גדול דקתני מתניתין שמתקנין בכל שנה"¹¹:

מן התורה יש רק פעם אחת שגם נשים חייבות לבוא לבית המקדש — במצות הקהל: "מצות עשה להקהיל כל ישראל אנשים ונשים בכל מוצאי שמיטה בעלותם לרגל ולקרות באזניהם מן התורה כו' ובעזרת הנשים היו קורין"¹².

ומלבד זה — מצינו רק פעם אחת שעושים תקנה מיוחדת, "תיקון גדול", לסדר בביהמ"ק (בעזרת נשים) מקום מיוחד לנשים — בנוגע לשמחת בית השואבה: "שיהיו נשים עומדות שם בשמחת בית השואבה ורואות".

וההסברה בזה — ע"פ האמור — שהצדוקים היו חולקים על כללות הענין דניסוך המים, ולכן החשיבו ענין זה לעיקר בדת, ועשו מזה "א' גאנצן שטורעם", שתהי' שאיבת המים בשמחה גדולה, וגם הנשים יהיו עומדות שם ורואות, כדי להוציא מלבן של צדוקים.

ומובן, שכאשר מביאים לידי פועל ("מ'פירט דורך") כל פרטי הענינים דשאיבת וניסוך המים כפי רצון התורה, ה"ז גורם שמחה גדולה ביותר.

ד. והנה, נוסף על הביאור דלעיל בענין שמחת בית השואבה ע"פ נגלה דתורה — יש לבאר תוכן הענין דשמחת בית השואבה ע"פ חסידות, ובהקדם ביאור החילוק בין ניסוך היין (שהי' גם בחג הסוכות, כבכל השנה) לניסוך המים (החידוש המיוחד בחג הסוכות לגבי כל השנה), שלצורך זה היתה שאיבת המים עם כל ה"שטורעם" דשמחת בית השואבה:

החילוק בין ניסוך היין לניסוך המים יש לבאר בהקדם החילוק בין יין למים בנוגע לדינא, ע"פ נגלה: ביין — מברכים על שתייתו בכל אופני השתי', משא"כ במים — רק "השותה מים לצמא מברך"¹³. וטעם

(9) סוכה נא, סע"א.

(10) שם סע"ב.

(11) פרש"י שם.

(12) רמב"ם הל' חגיגה פ"ג ה"א-ג.

(13) ברכות מד, א (במשנה). וש"נ. טושו"ע

(ואדה"ז) או"ח סר"ד ס"ז (סי"ג).

הדבר — כיון ש"מים" מצד עצמם אינם דבר המזיין¹⁷ [כמ"ש הרמב"ם בפירוש דברי המשנה¹⁸ "בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח", לפי ש"אין ראוי שיהי' דבר מזה העירוב אלא במאכלים, והמים והמלח אינם מן המזונות, אבל הם מוליכין המזון למקומותיו הידועות"], ולא עוד אלא שאין להם טעם (ולא גוון), כך, שההנאה בשתייתם אינה אלא כששותה לצמא¹⁹; משא"כ יין שיש לו טעם, ולא עוד אלא שמביא לידי שמחה ("יין ישמח לבב אנוש"²⁰), יש הנאה בשתייתו בכל האופנים.

וענינם בעבודת האדם¹⁸ — "יין", שיש לו טעם, מורה על עבודה ע"פ טעם ודעת, שמתקבל ומונח בשכלו שצריכים לעשותה, ויש בה הנאה ("געשמאק"); ו"מים", שאין להם טעם, מורה על עבודה (אין בה הנאה ו)נעשית מצד קבלת-עול, אלא שלהיותו צמא, "צמא לדבר ה'"¹⁹, ה"ה מקבל הנאה ("געשמאק") גם מהעבודה שמצד קבלת-עול (כמו השותה מים לצמא).

ה. ובפרטיות יותר:

יהודי צריך לעבוד את ה' עם שכלו, להשקיע את הראש ("צולליגן די קאפ") להתבונן ולהבין בשכלו שהתורה "היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים"²⁰, שאפילו אינם-יהודים מכירים שהיא "חכמתכם ובינתכם", כך שבודאי צריך להכניס את עצמו בלימוד והבנת הדברים. ועד"ז בנוגע למצוות, שכאשר יתבונן, ידע ויכיר שהם חוקים טובים וישרים; אמנם, כדי שיהי' קיום לעבודה ע"פ השכל, צריכה להיות התחלת ויסוד העבודה בדרך קבלת-עול.

וכפי שמצינו בנוגע לכללות הענין דמתן-תורה — שההכנה למ"ת היתה באופן של הקדמת נעשה לנשמע:

הקדמת נעשה לנשמע היא היפך השכל, שכן, קודם ששומע, כיצד יכול לומר שיעשה, כשאנו יודע אם ירצה ואם יהי' בכחו לעשות? !
אלא, ההנהגה ע"פ שכל מקומה באמצע העבודה, ואילו התחלת ויסוד העבודה וכללות הענין דקבלת התורה צ"ל בדרך קבלת-עול דוקא, שזהו"ע הקדמת נעשה לנשמע: לכל לראש — "נעשה", שכן, ללא כל

(14) ברכות לה, ב. וש"נ.

(15) עירובין רפ"ב.

(16) שו"ע אדה"ז שם. סדר ברה"ג

לאדה"ז פ"ז ה"ז. וש"נ.

(17) תהלים קד, טו.

(18) ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 426 ואילך.

(19) ע"פ עמוס ח, יא.

(20) ואתחנן ד, ו.

נפק"מ מה ש"נשמע" לאח"ז, צריכים אנו לקבל בדרך קבלת-עול, ובמילא נוכל לעשות (לא רק נרצה לעשות, אלא גם נוכל לעשות).

ולאחרי הקדמת ה"נעשה", קבלת-עול, בא ה"נשמע", שמיעה והבנה ע"פ שכל, שזהו סדר העבודה עצמה שצ"ל ע"פ שכל דוקא, ואילו הקבלת-עול (הקדמת נעשה לנשמע) אינה אלא התחלת ויסוד העבודה.

ולחוסף, שענין זה (שהקב"ע אינה אלא התחלת ויסוד העבודה, ואילו עיקר העבודה צ"ל ע"פ שכל דוקא) מודגש ביותר אצל לומדי תורה²¹ — שמהם דורשים להשקיע את שכלם ולהתייגע ולהבין בשכלם עניני התורה, ולא לחשוב שכיון שכך כתוב בתורה, כך אמרו אב"י ורבא, בודאי כן הוא האמת, ובמילא לא נוגע אם הוא מבין את הדברים אם לאו ("גענוג אז ער וועט זיי גלויבן אויפן וואָרט") — לא זוהי התכלית של לימוד התורה; התכלית של לימוד התורה היא ללמוד ולהתייגע כדי להבין בשכלו ("פשוט פארשטיין מיטן שכל"), שכן, "תורה היא (ובמילא) ללמוד אני צריך"²², ללמוד ולהבין בשכלו מהי סברת הגמרא, ומהי סברת הראשונים, האחרונים ואחרוני האחרונים. וכפס"ד המג"א²³ בנוגע ללימוד תושבע"פ, שאם אומר המשנה ואינו מבין "אינו נחשב ללימוד" (דלא כבתושב"כ, ש"אע"פ שאינו מבין אפילו פירוש המלות .. ה"ז מקיים מצות ולמדתם²⁴, ולפיכך כל ע"ה מברך ברכת התורה בשחר לפני הפסוקים וכן כשעולה לס"ת²⁵, כי, בתושב"כ העיקר הוא אמירת האותיות והתיבות, משא"כ בתושבע"פ העיקר הוא הבנת הדברים).

ו. וכשם שהדברים אמורים בנוגע לכללות קבלת התורה אצל כללות בנ"י, כן הוא בנוגע לעבודתו הפרטית דכאו"א מישראל בכל יום: התחלת עבודת היום היא באמירת "מודה אני לפניך", שזהו"ע דקבלת-עול, וכן התחלת התפלה היא באמירת "הודו לה' קראו בשמו", היינו, שקודם אמירת ברכות ק"ש, "שמע" "והי' אם שמוע" (שזהו"ע ד"נשמע"), צ"ל הקדמת ענין הקבלת-עול, ולאח"ז בא המשך ועיקר העבודה דלימוד וקיום התומ"צ ע"פ שכל.

(21) להעיר, שהתוועדות זו מיועדת
במיוחד עבור תלמידי הישיבות — ראה ימי
בראשית ע' 18 ובהערה 25 (המ"ל).
(22) לשון חז"ל — ברכות סב, רע"א.
מקומות והערות שם).
(23) או"ח ס"נ סק"ב.
(24) עקב יא, יט.
(25) הל' ת"ת לאדה"ז ספ"ב (ובמראי
וש"נ.

ועד"ז בנוגע לזמן — בכללות כל השנה:

התחלת השנה היא בראש השנה, שענינו קבלת מלכותו של הקב"ה, שהרי "מצות היום בשופר"²⁶, ואמרו חז"ל²⁷ "אמר הקב"ה .. אמרו לפני בראש השנה מלכיות .. כדי שתמליכוני עליכם .. ובמה בשופר", שעי"ז פועלים הענין ד"מלוך על העולם כולו בכבודך"²⁸. והרי ענינה של קבלת המלכות הוא באופן של קבלת-עול דוקא, "שום תשים עליך מלך"²⁹, "שתהא אימתו עליך"³⁰, שלכן צריכים לקיים כל פקודות המלך (לא בגלל שהשכל מחייבם, אלא) בגלל היותם ציווי המלך, ללא נפק"מ אם הוא מבין בשכלו אם לאו;

ולאחרי הקדמת קבלת מלכותו של הקב"ה בראש השנה — יכולה וצריכה להיות העבודה במשך כל השנה באופן שיהי' מובן גם בשכל שצריכים ללמוד תורה ולקיים מצוות.

ז. וע"פ הידוע³¹ שכל עניני ר"ה מתגלים בחג הסוכות, כמ"ש³² "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגיגנו", שעניני ר"ה שהם "בכסה" מתגלים "ליום חגיגנו", "חג" סתם, שקאי על סוכות [אלא שבר"ה הם בקו של יראה, עבודת המלך, ובחג הסוכות, "זמן שמחתנו", הם בקו של שמחה] — נמשך ומתגלה ענין הקבלת-עול דר"ה בחג הסוכות, בניסוך המים:

מלבד ניסוך היין שהי' בחג הסוכות כבכל השנה, ניתוסף בחג הסוכות גם ניסוך המים ע"ג המזבח — שבזה מרומז שמלבד העבודה דלימוד וקיום התומ"צ בכל השנה מצד השכל, ענין היין, צ"ל הקדמת העבודה מצד קבלת-עול, ענין המים.

ויש לומר, שבניסוך המים (ענין הקב"ע) שבחג הסוכות, "זמן שמחתנו", מרומז שהקבלת-עול גופא היא מתוך הנאה ותענוג ("געשמאק"), ע"ד "השותה מים לצמאו", מצד הצמאון של בני" ("צמא לדבר ה'") שמבקשים מהקב"ה "מלוך על העולם כולו בכבודך", להיות "מלך על כל הארץ"²⁸, ובפרט על בני" ("תמליכוני עליכם", "מלך

(26) ר"ה כו, ב (במשנה). כז, א.
(27) שם טז, סע"א. וש"נ. וראה סה"מ
מלוקט ח"ה ע' ד, ובהנמקן שם.
(28) נוסח תפלת העמידה דר"ה.
(29) שופטים יז, טו.
(30) סנהדרין כב, א (במשנה). וש"נ.
(31) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נד, סע"ג
ואילך. סידור (עם דא"ח) שער ר"ה רלה, ב.
עט"ר דרוש לעשי"ת נז, א. ובכ"מ.
(32) תהלים פא, ד.

(26) ר"ה כו, ב (במשנה). כז, א.
(27) שם טז, סע"א. וש"נ. וראה סה"מ
מלוקט ח"ה ע' ד, ובהנמקן שם.
(28) נוסח תפלת העמידה דר"ה.
(29) שופטים יז, טו.
(30) סנהדרין כב, א (במשנה). וש"נ.
(31) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נד, סע"ג
ואילך. סידור (עם דא"ח) שער ר"ה רלה, ב.
עט"ר דרוש לעשי"ת נז, א. ובכ"מ.
(32) תהלים פא, ד.

ישראל²⁸), היינו, שרצונם וחפצם שהקב"ה יקבלם להיות עבדיו, כך, שענין הקב"ע גופא הוא מתוך הנאה ותענוג.

ועפ"ז יש לבאר הטעם לכך שניסוך היין הי' הן בבוקר והן בערב, בעת הקרבת תמיד של שחר ותמיד של בין הערביים, ואילו ניסוך המים הי' בבוקר, בתמיד של שחר בלבד — כדמוכח מהא ש"פעם אחד נסך על גבי רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן", "למה לי למיתני באתרוגיהן אם לא בא ללמדנו שניסוך המים אינו אלא בשעת נטילת לולב"י — כי, ענין הקבלת-עול הוא רק היסוד וההתחלה דכל היום, ואילו עבודת היום כולו צ"ל ע"פ שכל טעם ודעת, ולכן, ניסוך המים, שמורה על הקבלת-עול, זמנו רק בהתחלת היום, שאז מניחים את היסוד לעבודת כל היום, משא"כ ניסוך היין, שמורה על הטעם ודעת, זמנו הן בבוקר והן בערב, כיון שזהו סדר העבודה דכל היום.

ח. ע"פ האמור שניסוך המים הו"ע הקבלת-עול — יש להוסיף ביאור בהאמור לעיל (ס"ג) שהצדוקים אינם מודים בניסוך המים:

איתא בגמרא²⁹ (בהסוגיא דמ"ת בענין הקדמת נעשה לנשמע) "ההוא צדוקי דחזי' לרבא .. א"ל עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו (קודם ששמעתם אותה היאך היא קשה ואם תוכלו לעמוד בה קבלתם עליכם לקיימה) .. ברישא איבעי' לכו למשמי, אי מציתו קבליתו, ואי לא, לא קבליתו".

טענתו של הצדוקי היא שהנהגתו היא ע"פ שכל, וע"פ שכל אין חקום להנהגה של הקדמת נעשה לנשמע מצד קבלת-עול.

ולכן: בנוגע לניסוך היין, עבודה ע"פ שכל טעם ודעת — אין להצדוקים התנגדות; אבל בנוגע לניסוך המים, קבלת-עול — אינם מסכימים ואינם מודים.

הסיבה לכך שהתנגדותם של הצדוקים היא לא לעבודה שע"פ שכל טו"ד (ניסוך היין), כי אם לעבודה מצד קבלת-עול — היא, משום שהיצה"ר יודע שכאשר ילכו רק ע"פ שכל, יש לו גישה ודרך להביא לכך שסוכ"ס יטו ויסורו רח"ל מדרך התומ"צ, משא"כ כאשר יהודי מייסד את עבודתו על קבלת עול (ניסוך המים), ומקדים נעשה לנשמע ("קדמיתו פומייכו לאודנייכו"), שיעשה כל מה שיצטווה, ללא נפק"מ אם הוא מבין

(33) יומא כו, ב ובפרש"י.

(34) שבת פח, סע"א (ובפרש"י).

בשכלו אם לאו, אזי יודע גם הצד שכנגד שבמצב כזה אין לו שום תפיסת מקום, ולכן צועק שלא לעשות ניסוך המים.

ומזה מובן גודל ההכרח והחשיבות דניסוך המים, ענין הקבלת-עול, להיותו היסוד של כללות קבלת התורה וכללות העבודה דקיום התומ"צ.

ט. ונוסף על ההכרח בכללות הענין דקבלת-עול (להיותו היסוד של כללות העבודה בתומ"צ) — ישנה הדגשה מיוחדת שהקבלת-עול תהי' מתוך שמחה דוקא³⁵:

גם כאשר יהודי מכריז שלוקח על עצמו שעבודתו תהי' מיוסדת על קבלת-עול, נעשה ונשמע, אין זה מספיק עדיין, אלא תובעים ממנו שהקבלת-עול גופא תהי' מתוך שמחה, שכן, כשהקבלת-עול היא מתוך שמחה אזי יכול להיות סמוך ובטוח שיהי' לה קיום.

זאת ועוד: כיון שהשמחה עצמה היא (לא מצד השכל, אלא) מצד קבלת-עול, אזי השמחה היא ללא הגבלה.

וההסברה בזה:

ענין השמחה — שייך לכאורה לעבודה שע"פ טו"ד דוקא, שיש בה תענוג ("געשמאק"), ובמילא, נעשית מתוך שמחה, משא"כ בנוגע לקבלת-עול (מסירת-נפש) — לא מתאים (לכאורה) ענין של שמחה.

אבל, לאמיתו של דבר, הרי, השמחה שבעבודה ע"פ טו"ד, להיותה מצד השכל, ה"ה לפי-ערך ובהתאם למדידה והגבלה דשכל ומציאות האדם, משא"כ בעבודה דקבלת-עול, הרי, כשם שכללות ענין הקבלת-עול אינו מצד השכל, כך גם השמחה שבאה מצד קבלת-עול אינה מצד השכל, ובמילא, אינה קשורה עם המדידה וההגבלה דמציאות האדם; כל ענינה הוא מצד הביטול וההתקשרות להקב"ה, שהוא המלך ואנו עבדיו, ולכן היא שמחה שאין לה הגבלה ואין למעלה הימנה — ע"ד המבואר בחסידות³⁶ בפירוש מאדו"ל³⁷ "שכר מצוה מצוה", שהשכר מצוה הכי גדול הוא המצוה עצמה, עצם העובדה שהקב"ה זיכה אותנו בנתינת התורה והמצוות ונתן לנו את האפשרות ללמוד תורה ולקיים מצוות.

35) ראה גם לעיל ע' 13 ואילך. אדמו"ר מוהרי"צ ח"י ע' שסט (נעתק

36) ראה תניא פל"ט (נב, ב). אגרות-קודש ב"היום יום" ח חשוון.

37) אבות פ"ד מ"ב.

ועפ"ז יש לבאר גם תוכן השמחה הקשורה עם (שאיבת המים לצורך) ניסוך המים:

כאשר בני זוכים שע"י עבודתם בר"ה (ויוהכ"פ) בהענין ד"תמליכוני עליכם" ("שום תשים עליך מלך", "שתהא אימתו עליך") מצליחים ופועלים ("מ'האט דורכגעשפאָרט און דורכגעפירט") שהקב"ה יהי' "מלך על כל הארץ", ועל בני בפרט — נעשית אצלם שמחה על כך שהקב"ה נעשה המלך שלהם והם נעשו עבדיו, "אנו עמך ואתה אלקינו .. אנו עבדיך ואתה אדוננו"³⁸.

ושמחה זו הקשורה עם קבלת מלכותו ית' בראש השנה מתגלה בשייכות לניסוך המים בחג הסוכות — שמחת בית השואבה, שהיא למעלה משמחת החג, שמחה שלמעלה ממדידה והגבלה שאין למעלה הימנה, "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו".

י. ויש להוסיף, ששמחה זו היא (לא בשעת ניסוך המים ע"ג המזבח, כי אם) בשעת שאיבת המים שהיא ההכנה לניסוך המים — שבוז מרומז שרגש השמחה בענין הקבלת-עול נוגע (לא כ"כ בשעת העבודה עצמה, ניסוך המים ע"ג המזבח, אלא) בעיקר כשיהודי מתכוון לקבל על עצמו לקיים כל ציוויי הקב"ה מתוך קבלת-עול.

ובהקדמה:

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר³⁹ שכאשר הצמח-צדק הי' בקראָנשטאָט — מבצר סמוך לעיר-הבירה של רוסיא — בעת ביקורו אצל יהודים אנשי-החיל (מחילות היבשה והים) ששירתו שם וביקשו להפגש עמו, — רובם היו מה"קאָנטאָניסטן"⁴⁰, ילדי ישראל שנגזלו מהוריהם בקטנותם ונתחנכו להיות אנשי-חיל, אשר, למרות הניתוק שלהם מחינוך יהודי שלכן לא ידעו הרבה פרטים אודות יהדות, ידעו שהם יהודים וצריכים לעמוד בכל הנסיונות מתוך מסירת-נפש כדי להשאר יהודים —

אמר לו אחד מהם, שכאשר אנשי-חיל הולכים למלחמה, הולכים הם עם "מאַרש" (ניגון של שמחה), ובאופן כזה מנצחים במלחמה ("אָ

38) נוסח תפלת העמידה דיוהכ"פ. בסה"מ תש"ט ע' עה. ולאח"ז בסה"ש תש"ה

39) שיחת יום שמחת תש"ה ס"ו — י"ל ע' 59. וראה גם שם ע' 3.

בקונטרס שמע"צ-שמחת שנה זו (נדפס 40) ראה גם שיחה הג"ל ס"ט (סה"מ שם ע' עו. סה"ש שם ע' 60).

מלחמה נעמט מען .. מיט אַ מאַרש". ועל זה אמר הצמח-צדק: זהו סימן של איש-חיל ("דאָס איז אַ סימן פון אַ סאָלדאַט").

כלומר: אע"פ שיוצאים למלחמה, מ"מ, הולכים עם "מאַרש", מתוך שמחה, ואז בטוחים בהנצחון במלחמה.

ועד"ז בנוגע לעניננו — שמהכנה לקבל על עצמו לקיים כל ציווי הקב"ה מתוך קבלת-עול צריכה להיות בשמחה (דוגמת היציאה למלחמה עם "מאַרש"), וענין זה מתבטא בהשמחה בשעת שאיבת המים שהיא הכנה לניסוך המים ע"ג המזבח.

יא. ובפרטיות יותר:

נוסף לכך ששאיבת המים אינה אלא הכנה להמצוה, היתה שאיבת המים בזמן שאינו ראוי לקיום המצוה — באמצע הלילה, לאחר ששכר ננעלו שערי בית המקדש (שהרי בערב היו נועלים שערי העזרה⁴¹).

ובזמן כזה — בחשכת הלילה, וכשביהמ"ק נעול [ביהמ"ק ישנו בשלימותו, אלא שהוא נעול, ובמילא, אי-אפשר לראותו בעיני בשר] — פועל יהודי על עצמו לצאת ולמצוא מעין קטן שבדוחק ובקושי ("קוים-קוים") נובעים ממנו מים [כדאיתא בערכיך⁴²] ("מעין ה)שילוח (שממנו היו שואבים המים) ה' מקלח מים בכאיסר", "פי המעיין שהוא נובע שם רחב כאיסר"⁴³], ולשאוב ממנו מים,

ולא עוד אלא שפועל על עצמו לעשות כל זאת — לצאת בחשכת הלילה ולמצוא מעין קטן וכו' — בשמחה הכי גדולה ("מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו"), בגלל שהולך לשאוב מים בשביל לנסכם בבוקר ע"ג המזבח!

וכאשר יהודי נגש ומתכוון לניסוך המים ע"ג המזבח (ענין הקב"ע) מתוך שמחה הכי גדולה, שלהיותה מצד כח הביטול אין בה הגבלת השכל, אלא היא שמחה שלמעלה מהגבלות ומדידות — בטוח הוא שיצליח בכל המשך עבודתו, מבלי להתפעל מהצדוקים, לא מהצדוקים שמבפנים ולא מהצדוקים שמבחוץ.

ועוד ועיקר — שע"י שמחת בית השואבה כלילה עם ה"אבוקות של אור"⁴⁴, מאירים את חשכת הלילה, חושך הגלות, באופן ש"לא טעמנו

41) מדות ספ"א. — ולהעיר מב' בשר"ע אדה"ז אר"ח סתרכ"ג ס"ב-ג).
 42) יו"ד, ב.
 43) פרש"י שם.
 44) סוכה נא, רע"ב.
 הפירושים בתפלת נעילה: "נעילת שערי שמים", ו"נעילת שערי היכל שבמקדש" (ירושלמי ברכות ותענית פ"ד ה"א. הובא

טעם שינה⁴⁵, "מ'וערט ניט פאַרשלאָפֿן", ועד שבקרוב ממש זוכים לאור היום, אור הגאולה⁴⁶, במהרה בימינו, ע"י משיח צדקנו.

* * *

יב. האמור לעיל שענינו של ניסוך המים הוא קבלת-עול — מבואר בלקוטי תורה⁴⁷: (ניסוך ה')יין הוא בחינת בינה, ו(ניסוך ה')מים הם בחינת חכמה. והרי החילוק שבין בינה לחכמה הוא, שבינה ענינה הבנה והשגה, וחכמה ענינה ביטול⁴⁸, שזהו"ע דקבלת-עול. ואע"פ שמים הו"ע הביטול והקב"ע, צ"ל שאיבת המים בשמחה ("ושאבתם מים בששון"), "שמחה שבבחינת ביטול"⁴⁹.

אמנם, ישנם כאלה שבנוגע לכל ענין שואלים ורוצים לדעת — אינני יודע לאיזה צורך — היכן הוא מקור הדברים בנגלה דתורה, שהרי "ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא"⁵⁰.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך ואמר:) לכאורה, כיון שמדובר אודות ניסוך המים שענינו קבלת-עול, ה' מן הראוי לקבל את דברי רבינו הזקן מתוך קבלת-עול גם אם לא נמצא מקור לדבר בנגלה דתורה.

— כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר⁵¹ שכאשר רבינו הזקן יצא מהמאסר, היתה סיבה שבגללה הגיע לביתו של יהודי שלא ה' מחוג החסידים ("א' עולם'שער איד"), ולאחרי אריכות הדברים הוכרח רבינו הזקן להבטיח לו שיבקר שלשה מהעולם'שע גדולים, וכשביקר אצל א' מהם, שאל אותו גדול את רבינו הזקן: מי יהי' משיח — חסיד או עולם'שער? והשיב רבינו הזקן: משיח יהי' עולם'שער. ושאל: מדוע? והשיב רבינו הזקן, שאם משיח יהי' חסיד, יתכן שהעולם'שע לא ירצו לצאת עמו מהגלות; אבל אם משיח יהי' עולם'שער, יסכימו גם החסידים — להיותם קבלת-עול'ניקעס — לצאת עמו מהגלות מתוך קבלת-עול ("זאָל זיין אַ עולם'שער, אַבי אַרויסגיין פון גלות").

ובכל אופן, אף שראוי לקבל את דברי רבינו הזקן גם ללא מקור בנגלה דתורה, הרי, האמת היא שענין זה — שניסוך המים קשור עם קבלת-עול ומסירת-נפש (ולא עם ענין של שכל) — לא רק מרומז אלא

(45) ראה תענית ט, א ובפרש"י. תוס'

ישנים יומא לת, ב. זח"ג רכא, א. זו"ח קה, א.

(51) ראה "רשימות" (יומן) תש"ב זמנים

שונים.

(45) שם נג, א.

(46) ראה פי' האוה"ח ר"פ צו.

(47) דרושי סוכות עט, ד ואילך.

(48) ראה גם שם סע"ב.

(49) שם פ, ד.

גם מפורש בנגלה דתורה, אלא שאין זה בבבלי, כי אם בירושלמי, כדלקמן.

יג. הפעם הראשונה שמסופר בכתבי הקודש אודות ניסוך המים — מצינו אצל דוד המלך:

"ודוד⁵² אז במצודה ומצב פלשתים אז בית לחם ויתאוה דוד ויאמר מי ישקני מים מבאר (מבור⁵³) בית לחם אשר בשער ויבקעו שלשת הגבורים במחנה פלשתים וישאבו מים מבאר (מבור⁵³) בית לחם אשר בשער וישאו ויביאו אל דוד ולא אבה לשתותם ("חלילה לי ה' מעשותי זאת הדם האנשים ההולכים בנפשותם"⁵⁴, "כי בנפשותם הביאום"⁵⁵) ויטך (וינסך⁵⁶) אותם לה". ואיתא בירושלמי⁵⁷ "חג ה' וניסוך מים .. ה'", "חג הסוכות ה' וניסכן על המזבח"⁵⁸.

כלומר, בפעם הראשונה שנתפרש בתנ"ך (ע"פ ביאור הירושלמי) הענין דניסוך המים מדובר אודות עבודה הקשורה עם מסירת נפש:

בשביל לשאוב המים מבית לחם — הוצרכו שלשת הגבורים להבקיע במחנה פלשתים תוך כדי טיכון נפשם, כדברי דוד: "כי בנפשותם הביאום",

ובפרט שענין זה לא ה' באופן שסומכין על הנס ורואים מיד שנעשה להם נס, שהרי לא מסופר שכבשו את בית לחם כולה, היינו, שבתחלת המלחמה לא ה' בכחם לכבשה⁵⁹, ומבלי הבט על זה שלעת-עתה נמצאת בית לחם ביד פלשתים, חסרו את נפשם להבקיע ולעבור במחנה פלשתים כדי לשאוב המים מבית לחם ולהביאם לדוד, ובאותם המים שנשאבו מבית לחם תוך כדי מסירת נפש לא רצה דוד להשתמש לצרכו, אלא "וינסך אותם להוי", עבור ניסוך המים ע"ג המזבח.

יד. ונמצא, שביאורו של רבינו הזקן שניסוך המים קשור עם העבודה דקבלת-עול, נאמר כבר בירושלמי, אלא שרבינו הזקן ביאר ופירש והרחיב את הדברים.

(52) שמואל-ב כג, יד-טז. דברי הימים-א	(55) דברי-הימים שם, יט.
יא, טז-יח.	(56) דברי-הימים שם, יח. וראה ירושלמי
(53) דברי-הימים שם.	שבהערה הבאה: "מאן דאמר וינסך כו'".
(54) שמואל-ב שם, יז (ובמצו"ד עה"פ:	(57) סנהדרין פ"ב סוף ה"ה.
"וכי אשתה דם האנשים אשר הלכו בסכנת	(58) פרש"י דברי-הימים שם.
נפשותם").	(59) ראה פרש"י דברי-הימים שם, טז.

דוגמא לדבר:

בהתחלת שער היחוד והאמונה כותב רבינו הזקן: "כתיב" לעולם ה' דברך נצב בשמים, ופי' הבעש"ט ז"ל כי דברך שאמרת יהי רקיע בתוך המים וגו'", תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים ומלוכשות בתוך כל הרקיעים להחיותם". ובלקוטי-תורה⁶² כותב הצמח-צדק: "וכן הוא במדרש תהלים על פסוק זה, וז"ל איזהו דבר הנצב בשמים, אלא אמר הקב"ה על מה השמים עומדים על אותו דבר שאמרת יהי רקיע בתוך המים כו'".

נשאלת השאלה — כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶³ ששאל אדמו"ר מהר"ש אצל הצ"צ — למה מביא רבינו הזקן פירוש זה בשם הבעש"ט, בה בשעה שנתפרש הדבר במדרש תהלים?

והמענה לזה — שהמדרש תהלים הי' קיים בעולם ולמדו אותו ("מ'האט אים געלערנט און געלערנט און געלערנט"), אבל לא שמו לב ("מ'האט זיך אלץ ניט געכאפט") על הענין הטמון ונעלם בו, עד שבא הבעש"ט וגילה ופירש ("ער האט פאנאנדער געשפרייט") בעולם ידיעה זו — שבכל עת ובכל רגע יש צורך בחידוש התהוות הבריאה, "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", ע"י דבר ה' שבו נברא העולם בששת ימי בראשית, שמהוה מחי' ומקיים את העולם תמיד.

ועד"ז בנוגע לענייננו:

הירושלמי קיים כבר אלפיים או אלף ומחצה שנים, ולמדו אותו, אבל לא שמו לב להמוסר-השכל שבדברי הירושלמי בנוגע לניסוך המים, עד שבא רבינו הזקן ופירש את הדברים בתורת החסידות באופן שיהי' מובן וחקוק בלב כל אחד ואחד — שהענין של ניסוך המים קשור עם עבודה של מסירת-נפש, ביטול וקבלת-עול, שצריכים להמשיך על כל השנה כולה.

טו. ויש להוסיף ולבאר גם פרטי הענינים בהמסופר בתנ"ך ומבואר בירושלמי בנוגע לניסוך המים — "מי ישקני מים מבאר בית לחם .. ויבקעו .. במחנה פלשתים וישאבו מים מבאר בית לחם":

בביאור הטעם לכך שדוד התאוה וביקש מים "מבאר בית לחם" דוקא — מפרש רש"י⁶⁴: "זה הי' מקומו של דוד, דכתיב" ודוד בן ישי

(63) סה"ש תש"ג ע' 146.

(64) דברי-הימים שם, יח.

(65) שמואל-א יז, נח.

(60) תהלים קיט, פט.

(61) בראשית א, ו.

(62) ר"פ אחרי. וראה גם קדושים כט, ד.

מבית הלחמי, ולפי שהי' דוד תדיר מלומד ורגיל באותן מים נתאוה להם, וכל מים וכל אויר שאדם רגיל בהם יפין לו, ושאינ רגיל בהם ניזוק כו".

וענינו בעבודת ה':

"בית לחם", "מקומו של דוד" — המקום (מצב ודוגא) שבו נולד כל יהודי — מורה על המסירת־נפש שעמה נולד וגדל כל יהודי, שכן, "לידתו" של יהודי היא לא על שכל, הבנה והשגה, אלא על מסירת־נפשו.

הפעולה⁶⁶ הראשונה שעושים עם יהודי כסמיכות ללידתו — מצות מילה — אינה ענין של שכל, הבנה והשגה, שכן, מצד הבנה והשגה יש להתנהג כמו ישמעאל ובני קטורה, להמתין תחילה עד י"ג שנה, שנעשה בר־דעת, ואז להסביר לו ע"פ שכל שצריך לעשות ברית מילה, כריתת ברית עם הקב"ה; אבל מיהודי תובעים למול תינוק בן שמונת ימים, שאינו שיין להבנה שכלית, להביאו תיכף בכריתת ברית עם מ"ה הקב"ה — הנהגה כזו אין לה מקום בשכל הבנה והשגה, אלא כל ענינה הוא מסירת־נפשו, הקרבת קרבן, שזהו"ע דהטפת דם ברית⁶⁷, שנותנים מדמו — חיותו — של התינוק הנולד.

וכיון שמקום לידתו של יהודי היא תנועת המסירת־נפש — צריכה להשמע אצלו הצעקה ("ס'דארף זיך ביי אים אַ געשרייטאָן") "מי ישקני מים מבאר בית לחם", ממקום לידתו (תנועת המס'נ) דוקא⁶⁸, שאינו רוצה ואינו יכול להיות במקום (מצב) אחר, כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁹ בשם רבינו הזקן שיהודי אינו רוצה ואינו יכול להיות נפרד מאלקות ("א איד ניט ער וויל און ניט ער קען זיין אָפגעריסן פון ג־טלעכקייט"), שענין זה אינו מצד הבנה והשגה, אלא מצד מסירת־נפשו, שהטעם אינו מוסיף, והעדד הטעם אינו גורע.

זאת ועוד:

גם כשיהודי נמצא בהתחלת העבודה, ועדיין לא פעל כירור הגוף ונה"ב, שנמצאים לעת־עתה תחת ממשלת פלשתים — הרי בידעו

(66) ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 86 ואילך. נמשך לכל בני"י, כמ"ש (יחזקאל לג, כד) ויש"ג. "אחד הי' אברהם וירש את הארץ" — חסר (המו"ל).
(67) ראה תנחומא וירא ו, ובהנסמן בשערי זהר שם.
(68) בענין זה נזכר גם שה"מים" ("מים" (נעתק ב"היום יום" כא סיון). וראה שם ע' שפד (נעתק ב"היום יום" כה תמוז).
(69) אגרות־קודש שלו ח"ד ע' תקמו

שבפנימיותו ישנו "באר מים חיים"⁷⁰, אין לו להתחשב בהפלשתים שמסביב, אלא עליו להבקיע במחנה פלשתים ולפלס דרכו ("זיך דורכשפארן") ל"באר מים חיים" שבו, ולשאוב משם מים, ואז יכול לנסך אותם לה' – ענין ניסוך המים.

כלומר, אין לו להמתין על חילופי הטענות ("אויס'טענה'ן זיך") עם הפלשתים ע"פ שכל והבנה והשגה, להסביר להם ולפעול עליהם ש"פנו לו דרך" שיוכל לגשת ל"באר מים חיים" – לא זוהי הדרך שבה נגשים לעבודת ה' – אלא צריך להבקיע במחנה פלשתים מתוך מסירת-נפש!

ואף שיכול לטעון שכיון שעדיין לא השלים העבודה עם עצמו, אין מקום שיתעסק עם פלשתים – ע"ד שמצינו בגמרא⁷¹ ב' דעות בנוגע להנהגתו של אחשוורוש אם "שפיר עבד דקריב רחיקא ברישא", וכמארז"ל⁷² "סמוך לפלטירי" שלך לא הורשת היאך אתה חוזר ומכבש כו" – הרי כל זה מצד חשבונות ע"פ שכל טעם ודעת, ואילו התחלת העבודה צ"ל מתוך תנועה של מסירת-נפש דוקא.

וכשיהודי מקיים את רצונו של הקב"ה והולך מתוך מס"נ, ועושה זאת בשמחה, אזי "שמחה פורצת גדר"⁷³, ומתבטלים כל הגדרים, העלמות והסתרים, ואז ממלא הקב"ה את רצונו של כל יהודי בכל המצטרך לו, בבני חיי ומזונא רריחא.

* * *

טז. בהמשך להמוזכר לעיל (ס"ז) ששמחת בית השואבה וניסוך המים קשורים עם נטילת לולב ("שניסוך המים אינו אלא בשעת נטילת לולב"), יש להתעכב על ענין מוקשה בנוגע לד' המינים.

דובר אודות החילוק שבין "ערבי נחל", שהסימן הוא רק על כללות המין (ולכן "של בעל כשרה"⁷⁴), לשאר המינים שסימניהם הם לעיכובא גם בנוגע לאתרוג לולב והדס שלוקחים בפועל, ע"פ המבואר במדרש⁷⁵ ש"ערבי נחל" קאי על אנשים פשוטים שאין בהם מעלה גלוי' (לא תורה ולא מצוות), ולכן צריכים לקרבם בגלל שייכותם לכללות המין, משא"כ שאר המינים, כולל ובמיוחד לולב [ש"במינו גבוה מכולן", "חשוב הוא

73) ראה סה"מ תרג"ז ס"ע רכג ואילך.

74) סוכה לג, סע"ב (במשנה).

75) ויק"ר פ"ל, יב.

70) ראה גם תורת מנחם – התועדויות

ח"ב ע' 189. וש"נ.

71) מגילה יב, א.

72) ספרי עקב יא, כד.

ונקרא האגד על שמו, שלכן מברכים "על נטילת לולב"⁷⁶, וכמרומו גם במ"ש⁷⁷ "אעלה (ר"ת "אתרוג ערבה לולב הדס"⁷⁸) בתמר" שהוא הלולב], שקאי על בני תורה⁷⁹, שאצלם צ"ל המעלה דלימוד התורה בפועל ממש — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חכ"ב ע' 132 ואילך.

[אח"כ צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן ניגון שמח שיעורר את הקהל ("זאל דערנעמען דעם עולם").]

* * *

יז. בנוגע ללימוד התורה⁸⁰ — איתא בגמרא⁸¹: "בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה, ולבסוף נקראת על שמו, שנאמר⁸² בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה", היינו, שבתחילה (קודם הלימוד ובהתחלת הלימוד) נקראת על שמו של הקב"ה, "תורת ה'", ולבסוף (לאחרי שלומד תורה כדבעי למהוי) נקראת על שמו, "תורתו". ועד כדי כך נעשית "תורתו", ש"רב שמחל על כבודו כבודו מחול", כיון ש"תורה דילי" היא, דכתיב ובתורתו יהגה יומם ולילה⁸³.

ולהעיר מדברי הגמרא⁸⁴ "כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו, בהי עייל" (באיזה פתח נכנס לפתוח את הפנימיים⁸⁵) — שמזה מובן שרק לאחר שיש לו יראת שמים, שע"ז יכול להכנס לפתוח את הפנימיים, אזי יכולה התורה להקרא על שמו, "תורתו".

אמנם, במשך הזמן שבינתיים — קודם שנעשית "תורתו", שאז לומד הוא "תורת ה'" — מה היא באותן הימים?

יש לומר שהיא בגדר של פקדון: דבר השייך להקב"ה, "תורת ה'", אלא שהקב"ה הפקיד את התורה ויחד לה מקום אצלו כדי שילמדנה — בזמנים שחייב ללמוד תורה, ובהזמנים שבהם פטור מלימוד התורה — בשעה שמוכרח לעסוק בפרנסתו, "ואספת דגנך ותירושך ויצהרך"⁸⁶, "הנהג בהן מנהג דרך ארץ"⁸⁷ — נשאר ה"פקדון" מונח על הצד, ומה שנעשה עם הפקדון באותה שעה אין זה ענינו, כיון שמלכתחילה סיכם

(81) קידושין לב, סע"א ואילך.

(82) שבת לא, סע"א ואילך.

(83) פרש"י שם.

(84) עקב יא, יד.

(85) ברכות לה, ב.

(76) סוכה לו, ב ובפרש"י. שו"ע אדה"ז

או"ח סו"ס תרנא.

(77) שה"ש ז, ט.

(78) זהר ס"פ תצא.

(79) ע"ז יט, א.

(80) תהלים א, ב.

והתנה עם המפקיד (הקב"ה) שכומנים מסויימים יעסוק ב"מנהג דרך ארץ" (וכיו"ב בשאר התירוצים ע"פ תורה על החסרון בלימוד התורה כדבעי למהוי — משום ש"שמעתא בעא צילותא"⁸⁶, ועכשיו אין דעתו פנוי, או שאין לו מצב-רוח ("ער איז ניט אויפגעלייגט" (וכו').

וכיון שהתורה נמצאת בידו בתורת פקדון — צריכה להיות בזה זהירות מיוחדת כמו בפקדון.

יח. ובהקדמה:

בנוגע לפקדון יש כו"כ פרטי דינים בהתחייבות לבעל הפקדון, באיזה אופנים חייב ובאיזה אופנים פטור. אמנם, במה דברים אמורים — כל זמן שלא שלח יד בפקדון, "אם לא שלח ידו במלאכת רעהו"⁸⁷, אבל אם שלח יד בפקדון, ה"ה חייב בכל האופנים, אפילו על אונס⁸⁸.

ולא עוד אלא שלדעת ב"ש חייב לא רק על המעשה דשליחות יד, אלא אפילו "החושב לשלוח יד בפקדון חייב"⁸⁹, "לחייב על המחשבה כמעשה"⁹⁰ — "הן מחשבה הוי דיבור", "אמר בפני עדים אטול פקדוני של פלוני לעצמי"⁹¹, ויתירה מזה, אפילו מחשבה בלבד — "אם אמר או חשב לשלוח יד בפקדון, הרי הוא ברשותו מאותה שעה ואילך להתחייב בכל אונסין שיעלו בו, אפילו הוי שומר חנם שלא הי' חייב עד עכשיו אלא בפשיעה"⁹².

יט. ועד"ז בנוגע להפקדון דתורה:

כאשר יהודי לומד תורה, אבל משתמש בה לצורכו (ולדעה אחת אפילו אם רק חשב להשתמש בה לצורכו) — שמתפאר בלימוד התורה, וחושב שבגלל שלומד תורה ("ער האלט ביי לימוד התורה אָדער ער האָט אָנגעהויבן לערנען תורה") מגיע לו הספקה, מגיע לו כבוד, שיכבדוהו בעלי' חשובה, "שלישי" דוקא, או שיושיבוהו ב"מזרח", ובכלל יתייחסו אליו מתוך כבוד להיותו "צנא דמלי סיפריי"⁹³ ("אָט גייט דאָ אַן אַלמער מיט ספרים") — כיון שמשתמש בתורה לצורכו הרי הוא שולח יד ("שלח ידו במלאכת רעהו") בפקדון דתורה!

(86) מגילה כח, ב. וש"נ.	(91) פרש"י ותוס' ב"מ שם.
(87) משפטים כב, ז.	(92) פרש"י קידושין שם. שטמ"ק ב"מ
(88) רמב"ם הל' גזילה ואבירה פ"ג הי"א.	שם. וראה ברשימת כ"ק אדמו"ר שליט"א
הל' שאלה ופקדון פ"ד ה"ב.	שנדפסה בתורת מנחם — התועדויות ח"א
(99) ב"מ מג, סע"ב (במשנה).	בתחלתו (ע' יו"ד).
(90) קידושין מב, ב.	(93) לשון חז"ל — מגילה שם.

וכיון ששלח יד בפקדון דתורה — יש לו התחייבות על כל מה שעלול לקרות, לא רק על ענינים שהם ברצון, אלא אפילו על ענינים שהם באונס, שבכל התורה כולה אמרין ש"אונס רחמנא פטרי" (ובפרט בפקדון שיש אופנים שפטור גם אם אין זה אונס) — גם ענינים אלה הם על אחריותו, ובמילא, צריך להזהר ביותר מכל מה שעלול לקרות.

וכיון שידע איניש בנפשי שמרגיש התנשאות וגבהות מהעובדה שהקב"ה זיכהו להמצא באהלה של תורה ולהיות קשור ושייך לתורה — צריך לידע שרגש זה נחשב לשליחות-יד, ובמילא, נושא הוא את האחריות על כל מה שיקרה עם הפקדון, ולא יועילו לו שום תירוצים!

כ. ובפרטיות יותר:

ידוע⁹⁵ שהתורה נקראת לבושו של הקב"ה, כמ"ש⁹⁶ "עוטה אור כשלמה", דקאי על התורה, שנכתבה באש שחורה ע"ג אש לכנה"י.

וכשם שכמשל (לבוש האדם), כשמניחים את הלבוש בארון ולא לובשים אותו (וגם לא מאווררים אותו⁹⁷), אזי מתקלקל ומתקרב, היינו, ששלימותו של הלבוש היא בהיותו ע"ג המלוכש, ולא בהיותו בפ"ע — כך גם בנמשל, בנוגע ללבושו של הקב"ה שהיא התורה:

שלימותה של התורה (לבושו של הקב"ה) היא — כאשר לוקחים אותה יחד עם הקב"ה (המלוכש בהלבוש), שזהו"ע ד"ברכו בתורה תחילה"⁹⁸, שהלימוד הוא באופן שזוכרים אודות "נותן התורה";

משא"כ כשלוקחים את התורה בפ"ע ללא הקב"ה המלוכש בה, היינו, שאינו מרגיש שהתורה היא תורתו של הקב"ה, אלא לומדה בתור "מצות אנשים מלומדה"⁹⁹, ולכל היותר כפי שלומדים שכל עמוק ביותר שמתענג ממנו,

[האמת היא שנפשו האלקית רעבה וצמאה ללימוד התורה, אבל הוא אינו מרגיש את הרעב והצמא של נפשו האלקית, מפני הרע שבו ש"הוא בתקפו ובגבורתו .. כתולדתו, ואדרבה נתחזק יותר בהמשך הזמן

(94) ב"ק כח, סע"ב. וש"נ.

(95) ראה סידור (עם דא"ח) שער הציצית

ג, ד. יהל אור ע' שצד ואילך.

(96) תהלים קד, ב.

(97) פרש"י ברכה לג, ב.

(98) ראה ב"מ כט, ב (במשנה).

(99) נדרים פא, א. וראה לקו"ש חט"ו ע' 3. וש"נ.

(100) ישעי' כט, יג. וראה תניא פל"ט (נג),

ב. ובכ"מ.

שנשתמש בו הרבה באכילה ושתי' ושאר עניני עוה"ז" (כמ"ש בתניא¹⁰¹), ובמילא, לימודו אינו אלא מצד התענוג השכלי שבדבר].

הרי, נוסף לכך שלימוד התורה מצד התענוג ("געשמאק") שלו הוא בגדר של שליחות-יד, שמשמש בתורתו של הקב"ה לצורכו, הנה גם עצם הלימוד שלומדים תורה כפי שהיא בפ"ע ללא הקב"ה המלוכש בה, היינו, תורה ללא יראת שמים, הו"ע בלתי-רצוי, כמשל הלוכש שכהיותו בפ"ע ללא המלוכש ה"ה מתקלקל ומתקרב.

כא. וענין זה מפורש בגמרא¹⁰²:

"מאי דכתיב¹⁰² והי' אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת וגו', אמונת זה סדר זרעים וכו' ודעת זה סדר טהרות, ואפ"ה יראת ה' היא אוצרו¹⁰²... אי יראת ה' היא אוצרו אין, אי לא לא", היינו, שלימוד התורה ללא יראת ה' הו"ע בלתי-רצוי.

וכדי שלא ליתן מקום לטעות בחומרת השלילה דלימוד התורה ללא יראת ה' ("אי לא לא"), מוסיפה הגמרא לבאר ע"פ משל גשמי — "משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חיטין לעלי", הלך והעלה לו, א"ל עירבת לי בהן קב חומטין, א"ל לאו, א"ל מוטב אם לא העליתה": "חיטין" — רומז על התורה¹⁰³.

ו"אמר לשלוחו העלה לי כור חיטין לעלי", "לעלי" דייקא — ש"עלי" היא על גבי הבית, וכיון שגובה הבית צ"ל לכל-הפחות עשרה טפחים, "דכל פחות מעשרה לאו בית הוא"¹⁰⁴ [כפי שמצינו אפילו בנוגע לסוכה — דירת עראי — שגבהה צ"ל לכל-הפחות עשרה טפחים¹⁰⁵], עכצ"ל, שהעלי היא למעלה מעשרה טפחים, שזהו מקום שבו יכולה לירד שכינה, כדאיתא בגמרא¹⁰⁶ "מעולם לא ירדה שכינה למטה", היינו, למטה מעשרה טפחים (כמבואר בהמשך דברי הגמרא), שמזה מובן שלמעלה מעשרה טפחים ("עלי") הוא מקום שבו יכולה לירד שכינה.

ואף ש"הלך והעלה לו" את החיטין (תורה) לעלי (למעלה מעשרה טפחים, מקום שבו יכולה לירד שכינה) — "א"ל עירבת לי בהן קב חומטין (ארץ מלחה ומשמרת את הפירות מהתליע¹⁰⁷), א"ל לאו, א"ל מוטב אם לא העליתה" (כיון שללא "קב חומטין" החיטים מתליעין) —

(101) פי"ג (ית, רע"ב).

(102) ישעי' לג, ו.

(103) ראה לקו"ת ויקרא ו, א.

(104) ב"ק נא, א.

(105) ריש סוכה.

(106) שם ה, רע"א.

שבזה מודגש שאם לא מערבין בתורה (חיטים) מעט יראת שמים (קב חומטין)¹⁰³, הרי, אפילו אם התורה נמצאת ב"עלי", נעשה רקבון בתורה! וכאמור, האחריות מוטלת עליו, ואינו יכול לפטור את עצמו בתירוצים שונים, לומר שהאשמה היא בתנאי הזמן, תנאי המקום והסביבה, ובמילא אנוס הוא, ואונס רחמנא פטרי' — תירוצים אלה היו מועילים אילו לא היתה שליחות-יד; אבל אם הי' פעם איזה ענין של שליחות-יד באיזו צורה שתהי', כמו "הטה את החבית"¹⁰⁴, ולדעה אחת אפילו כדיבור או אפילו במחשבה בלבד, היינו, שחשב לעצמו "שישו בני מעי"¹⁰⁷ בגלל שיש לו שייכות לתורה — הרי מכאן ולהבא נושא הוא באחריות על כל הענינים שעלולים לקרות עם התורה.

כב. העצה היחידה ("די אינציקע באווארעניש") לזה היא — "יראת ה' היא אוצרו":

לא יועיל לו אם ילמד סדר שלם, עוד סדר ועוד סדר, ואפילו כל הששה סדרים,

— בזמן הש"ס היו רבים שהסתפקו בלימוד ארבעה סדרים ("בארבעה")¹⁰⁸, ויש שלמדו סדר נזיקין בלבד ("רב יהודה כולי תנוי בנזיקין הוה")¹⁰⁹, ואילו כאן מדובר אפילו אודות לימוד כל הששה סדרים —

כמפורש בגמרא שגם אם יש בידו כל הששה סדרים שמרומזים בפסוק "והי' אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת", מוכרח שיהי' לו יראת שמים — כהמשך וסיום הפסוק: "יראת ה' היא אוצרו" ("אי יראת ה' היא אוצרו אין, אי לא לא"), היינו, שאם אין לו יראת שמים, לא מתקיימת תורתו (בדוגמת רקבון החיטים), וכשיש לו יראת שמים, אפילו מעט ("קב חומטין"), אזי מתקיימת כל תורתו (בדוגמת ה"קב חומטין" שמשמר את כל הכור חיטין שהעלה לעלי').

ויש להוסיף ולבאר הרמז בהמשל מ"קב חומטין", "ארץ מלחה" (כפירוש רש"י) — ש"ארץ מלחה" אינה יכולה להצמיח, היינו, שאינו יכול לצמוח ולשגשג מזה ("ער קען דערפון גיט וואקסן און קען דערפון גיט שטייגן"), "לא חכם אתקרי, לא רבי אתקרי ולא רב אתקרי"¹¹⁰ — תנועת הביטול.

(109) ברכות כ, רע"א. וש"נ.

(107) לשון חז"ל — ב"מ פג, סע"ב.

(110) ע"פ לשון חז"ל — ב"מ פו, רע"א.

(108) ראה ב"מ קיד, רע"ב.

וענין זה הוא תנאי עיקרי בלימוד התורה אצל כאו"א, ובפרט אצל מי שהי' פעם ענין של שליחות-יד, שהשתמש בתורה לצורכו, שאצלו נוגע יותר העירוב ד"קב חומטין", ארץ מלחה, שאינה מצמיחה כו'.

כג. כיצד מגעת יראת שמים לבן-תורה?

ישנו החידוש של חסידות חב"ד — שהלבישה את הענין של יראת שמים ב"כלים" הקשורים עם שכל, הבנה והשגה, באופן שיכול להעסיק גם את כח החכמה כח הבינה וכח הדעת שישנם אצל יהודי. וכיון שהקב"ה נותן לכל אחד לפי הכלים שלו, ה"ז נמשך ומתלבש בכלים דחב"ד.

אבל, תכלית הדברים והתחלת הדברים הו"ע הקבלת-עול, כמוזכר לעיל (ס"ו) שענין זה מודגש בכך שהתחלת כל השנה כולה היא בהענין ד"תמליכוני עליכם .. ובמה בשופר":

בראש השנה, התחלת כל השנה — הי' לכאורה צ"ל עיקר החיוב שלא לבטל אפילו רגע אחד מלימוד התורה!?

ובנוגע לפועל — "מצות היום" היא לא בלימוד התורה, ענין של הבנה והשגה, אלא "בשופר" דוקא, היינו, שלוקחים קרן של בהמה,

שבזה מודגש ענין הביטול באופן ד"אדם ובהמה תושיע ה"י¹¹¹, "אלו בני אדם שהן ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה" (דכאי רוח)¹¹², ועד"ז בנדר"ד, שהאדם (התוקע בשופר) משתווה עם הקרן של הבהמה ("ער מיטן שופר ווערן איין זאך"), ואדרבה: האדם זקוק להשופר (ולא להיפך), בשביל לתקוע בו,

ומה צריך הוא לתקוע בה(קרן של ה)בהמה ("וואָס דאַרף ער דורכבלאָזן אין אָט-דער בהמה") — קול פשוט דוקא, וכפי שמבאר הבעש"ט שתוכנה של הצעקה בקול פשוט הוא "אבא אבא רחמני, אבא אבא הצילני"¹¹³,

וענין זה חודר אותו ("עס דערנעמט אים") באופן של שכרים תרועה — ש"גנוחי גניח וילולי ליל"¹¹⁴ על מעמדו ומצבו, שאף שמיום הוולדו נמצא הוא באותם ד' אמות עם הקב"ה, מ"מ, אין זה נרגש בו, ובמילא, ה"ה מורד ח"ו בהקב"ה, שהרי אפילו "מאן דמחוי

(111) תהלים לו, ז. (113) ראה המשך וככה תרל"ז פ"ע. תורת

(112) חולין ה, ב (ובפרש"י). וראה לקו"ת — התועדויות ח"ב ע' 5. וש"נ.

דרושי ר"ה נט, ב. (114) ר"ה לג, ב.

במחוג קמי מלכא¹¹⁵ חייב מיתה רחמנא ליצלן, ועאכו"כ אם הוא במצב גרוע יותר, בבחינת "לכבוש"¹¹⁶ את המלכה עמי בבית... ובידעו זאת — ללא התבוננות מיוחדת, כמשל העני ש"כשנוכר... על רוב דחקו... יבכה במר נפשו תיכף" (כמ"ש אדמו"ר האמצעי¹¹⁷) — "גנוחי גניח וילולי יליל",

ולאח"ז באה תקיעה אחרונה, "תקיעה גדולה" — בקול פשוט, שעיקרה הצעקה כשלעצמה, כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹¹⁸ שפעם קודם התקיעות יצא אדמו"ר מהר"ש ואמר — בנוגע לתורת הבעש"ט שתוכנה של תקיעת שופר היא הצעקה "אבא אבא הצילני" — שלא נוגע כ"כ ה"אבא אבא הצילני", אלא נוגע בעיקר הצעקה, כלומר, אפילו הקול פשוט דאבא אבא הצילני אינו העיקר, אלא העיקר הוא שענין זה חודר אותו ומתפרץ בצעקה ("ער גיט א געשריי") בקול פשוט!

ועי"ז דוקא — "במה בשופר" — פועלים את הענין ד"תמליכוני עליכם", שהקב"ה נעשה מלך על עמו ישראל.

כד. ומראש השנה (וימים נוראים בכללותם) לוקחים הקבלת-עול ויראת-שמים על כל השנה כולה.

וענין זה מתחדש בכל יום ויום — ע"י ההתבוננות קודם התפלה, כמארז"ל¹¹⁹ "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש", ומפרש רש"י "הכנעה", ותורת החסידות ממתיקה ומוסיפה "הכנעה ושפלות"¹²⁰ — שענין זה צ"ל וישנו בכל יום ויום.

וזוהי הדרך לפעול שלימוד התורה יהי' כרבעי למהוי, ועד שמגיע להדרגא שעלי' נאמר "ובתורתו יהגה", "תורה דילי' היא".

ואז נעשה הוא בעה"ב על טבע ומציאות העולם, שע"פ הפס"ד שלו בתורה נעשית המציאות בעולם, כדאיתא בירושלמי¹²¹ על הפסוק¹²² "לא-ל גומר עלי".

(ב). המשך והחרים תרל"א ע' טז. סה"מ
תרס"ה ס"ע קצד. סה"מ קונטרסים ח"ב (תלז,
א. תמ. ב). וראה לקו"ש חל"ד ע' 69 הערה
18. וש"נ.

(121) כתובות פ"א ה"ב. וש"נ. והובא
להלכה בש"ך (ושו"ע אדה"ז) יו"ד סקפ"ט
סקי"ג (סקכ"ג).
(122) תהלים נז, ג.

(115) ראה חגיגה ה, ב.

(116) לשון הכתוב — אסתר ז, ח.

(117) דרך חיים פ"ב (ה, ד).

(118) סה"ש תש"ד ס"ע 4 ואילך.

(119) ברכות ל, ב (במשנה).

(120) ראה לקו"ת בלק ע"א, ג. שערי

תשובה לאדהאמ"צ שער התפלה פ"ב (כג).

ולכל לראש — שמתבטלים כל ההעלמות וההסתרים והמניעות שישנם על לימוד התורה, הן אצלו בפרט והן בכללות ישראל.

וכאשר לימוד התורה הוא כדבעי למהוי, מתקיימת הבטחת התורה¹²³: "אם בחוקותי תלכו", כפירוש רש"י "שתהיו עמלים בתורה", אזי "ונתתי גשמיכם בעתם", וכפירוש החסידות¹²⁴ שיומשכו כל הענינים הגשמיים ("גשמיכם" מלשון גשמיות), ויומשכו בעתם ובזמנם.

* * *

כה. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר¹²⁵ שהצמח-צדק הי' מרבה להתוועד בשמחת בית השואבה — "גאנצע נעכט נאָכאַנאָנד".

באחת ההתוועדויות סיפר הצ"צ¹²⁶ אודות המאמר ושאבתם מים בששון שבלקוטי-תורה¹²⁷, שרבינו הזקן אמרו ששה פעמים, והי' זה ע"ד דברי הגמרא¹²⁸ "שמשם שואבים רוח הקודש", וסיים, ששאבו עוד ועוד ("האָט מען געשעפּט און געשעפּט") עד ביאת המשיח.

וכיון שדברים אלה אמר הצ"צ בהתוועדות, וכ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר וגילה זאת לנו — ה"ז הוכחה שדברים אלה שייכים אלינו:

מזמנו של הצ"צ עד ביאת המשיח — נמצאים אנו באמצע, וכיון שהצ"צ אמר ששאבו רוח הקודש עד ביאת המשיח, ה"ז הוכחה שדברי הירושלמי אודות "שמחת בית השואבה", ש"משם שואבים רוח הקודש", שייכים גם אלינו — שגם אצלנו יכול וצריך להיות הענין דשאיבת רוח הקודש, והזמן לזה הוא בשמחת בית השואבה!

— כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם (בשם הרשב"ץ) שיתכן הדבר שיהי' אצל יהודי רוח הקודש והוא בעצמו לא ידע על כך¹²⁹, אבל, בכל אופן, יש אצלו רוח הקודש, ובמילא, ה"ז מביא תועלת.

פעם נכנס לאדמו"ר האמצעי א' החסידים שהי' נוכח בא' מהתוועדויותיו של הצ"צ (בחיי אדמו"ר האמצעי), ואמר לו אדמו"ר האמצעי, שיש לו (לחסיד הג"ל) לבושים שאינם לפי ערכו. מסיפור זה

(123) ר"פ בחוקותי.
 (124) ראה כש"ט סו"ט רז. וראה גם יום" טז תשרי, ב' דחג הסוכות.
 ספר השיחות תשמ"ט ח"א ע' 19 הערה 3 (127) דרושי סוכות עח, ג ואילך.
 (128) ירושלמי סוכה פ"ה ה"א (הובא ובשוה"ג).
 (125) שיחת שמחת תש"ג ס"ז (סה"ש בתוס' סוכה נ, רע"ב).
 תש"ג ס"ע 10 ואילך. (129) ראה גם "רשימות" חוברת יד (יומן
 (126) ראה שיחת ליל ב' דחגה"ס תרצ"ז (ד' ע' 16.

רואים שיתכן אמנם שאין הדבר לפי ערכו, אבל אעפ"כ, נעשה הדבר לבוש שלו —

וה"כלי" לזה, וההכנה שעל ידה יהי' נקל יותר לבוא לזה — ה"ז לימוד תורת החסידות, אור החסידות ומאור החסידות, שע"ז יכולים לבוא — בפרט בשמחת בית השואבה — להענין דשאיבת רוח הקודש¹³⁰!

* * *

כו. [דובר אודות מעלת ה"שמן" שבתורה (פנימיות התורה, תורת החסידות) לגבי מים ואפילו יין שבתורה, שמפעפע בכולו — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס¹³¹ בלקו"ש ח"א ע' 170 ואילך.

ואח"כ אמר:]

כל אלה הנמצאים כאן, במסיבה זו, ושומעים שישנה תורת החסידות, וישנו ענין של יראת שמים, קבלת עול וביטול — צריכים לידע שענינים אלה נוגעים לכאו"א בפרט (לא רק להקיבוץ בכללותו, אלא גם לכאו"א בפרט).

ובהקדמה:

אמרו חז"ל¹³² "כל מה שכרא הקב"ה בעולמו לא כרא דבר אחד לבטלה", אלא בכל דבר יש תכלית. ואם בעניני העולם כן, בענינים השייכים לתומ"צ על אחת כמה וכמה. ועד"ז בנדו"ד, מסיבה שמתקיימת בנוכחות כו"כ עשירות מישאל, אשר, "אכל כי עשרה שכינתא שריא"¹³³ — ודאי שכל המתרחש כאן אינו לבטלה ח"ו, אלא יש בו תכלית.

ובמילא, כל אלה שזימן להם הקב"ה [ו"מפי עליון לא תצא"¹³⁴ כי אם טוב בלבד] להשתתף במסיבה זו שבה מדברים אודות תורת החסידות ודרכי החסידות, צריכים לידע שהתכלית היא שתהיי' להם שייכות לתורת החסידות ולדרכי החסידות.

— אין כוונתי לומר דברי מוסר, ומה גם שתורת החסידות שוללת הענין דאמירת מוסר ("חסידות האלט ניט פון זאגן מוסר"), אבל,

ה" ענין החורבן, אלא שישנם נשמות שאצלם נראה ענין החורבן — חסר (המו"ל).

(131) בשילוב שיחת חנוכה תשי"ט.

(132) שבת עז, ב.

(133) סנהדרין לט, א.

(134) איכה ג, לח.

(130) בהמשך הדברים הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א מ"ש ר' הלל מפאריטש (פלח הרמון שמות ע' ז) ששמע מר' יצחק אייזיק מהאמיל בשם רבינו הזקן ש"לפני נשמות הגבוהות כמו רשב"י לא נחרב הבית כלל" — שמזה משמע, שהחורבן מצד עצמו אין בו ענין, והראי, שישנם נשמות גבוהות שאצלם לא

כשהדברים באים לידי פועל ממש — שהרי לא לדרשא קאתינא, אלא כדי שיבואו הדברים בפועל — אין זה "מוסר" ("עס ווערט אויס מוסר"), כי אם, "הכשר מצוה", הכנה להתכלית (כמדובר לעיל¹³⁵). ובנדו"ד, התכלית היא לפעול לימוד תורת החסידות והנהגה בדרכי החסידות, אלא שההכשר לזה יכול להיות (בכמה אופנים, וא' מהם הוא) ע"י מוסר, אבל, אין זה אלא הכשר בלבד להתכלית — שיהי' אצלם לימוד החסידות והנהגה בדרכי החסידות בפועל מחש.

וכאמור, כיון שתורת החסידות היא בדוגמת שמן שמפעפע בכולו, דבר ברור הוא שכל אלה שזוכים שתהי' להם שייכות לחסידות, ובפרט אלה שזוכים שתהי' להם הבנה והשגה בתורת החסידות, יכולים להיות סמוכים ובטוחים בפס"ד התורה שסוף-כל-סוף, מוקדם יותר או מאוחר יותר, תחדור ותפעפע תורת החסידות בכל עניניהם, שכל כחות הנפש, וגם הלבושים, מחשבה דיבור ומעשה, יהיו חדורים באור ומאור דתורת החסידות.

כו. ועוד ענין בזה:

מהענינים העיקריים דתורת ודרכי החסידות — אהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל¹³⁶.

לכאורה יכולים לשאול: אהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל — הם ענינים המפורשים בתורה, וגלויים לכל, ומה חידשה בהם תורת החסידות?!

והמענה לזה — שתורת החסידות לוקחת כל עניני התורה ומפרשת ומבארת אותם¹³⁷, ומדגישה שכוונת הדברים היא (לא אל הזולת... אלא) אליו, ולא להסתפק בהלימוד בלבד, אלא להתנהג כן בפועל בחיי היום ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר¹³⁸ בשם כ"ק אדנ"ע: "טאַפּאַרדאָ-פלאַחו", שפירושו, הגרזן על העץ, שהרי יתכן שהגרזן יהי' לעצמו והעץ יהי' לעצמו, ולכן מדגישים שצריכים ליקח הגרזן ולהניפו ולהכות בו את העץ.

וכיון שכן, הרי, גם כאשר יהודי מתקרב בעצמו לתורת החסידות

135) שיחת ח"י אלול תשי"א סכ"ב (תורת מנחם — התועדויות ח"ג ע' 317).
 136) ראה שיחות: ח"י אלול ה'שי"ת בתחלתה. יו"ד שבט תשי"א ס"ט (תורת מנחם — התועדויות ח"א ע' 190 ואילך.
 ח"ב ע' 210 ואילך). וש"נ.
 137) ראה גם לעיל סי"ד.
 138) ראה שיחת ליל שמחת תרצ"ז (תורת מנחם — התועדויות ח"א ע' 198). וש"נ.

ולדרכי החסידות, אין לו להסתפק בכך שטוב לו ("וואָס אים איז גוט"), אלא מצד אהבת ישראל צריך להשתדל לפעול על כל אלה שיש לו שייכות עמהם, שגם הם יתקרבו לתורת החסידות ולדרכי החסידות.

כח. ויש להוסיף, שענין זה מודגש גם בשמחת בית השואבה:

בשמחת בית השואבה — "חסידים ואנשי מעשה היו מרקדים בפניהם כו'", "לא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא .. החסידים .. ואנשי מעשה הם שהיו מרקדים .. אבל כל העם האנשים והנשים כולם באים לראות ולשמוע"¹³⁹.

אמנם, להיותם חסידים אמיתיים ואנשי מעשה אמיתיים ("אמת'ע חסידים און אמת'ע אנשי מעשה"), לא היתה כוונתם בשביל עצמם ("זיי זיינען ניט געווען אויסן זיך"), אלא כוונתם היתה לפעול שמחה אצל כל בני — כמרומו בכך ש"היו מרקדים בפניהם באבוקות של אור", היינו, ששמחתם היתה מתוך פעולה להאיר את חשכת הלילה (שהרי שמחת בית השואבה היתה בלילה), כולל גם לפעול ענין השמחה אצל אלה שמצד עצמם אינם שייכים לשמחת בית השואבה.

ועפ"ז יש לבאר הקשר והשייכות דשמחת בית השואבה להשמחה

דשמע"צ ושמח"ת:

סדר השמחה בשמע"צ ושמח"ת הוא שאוחרים הספר-תורה בעצי-החיים, ומרקדים עמה מסביב לבימה שבה קוראים אותיות התורה¹⁴⁰ — שבענין זה שוים כל בני¹⁴¹ (דלא כשמחת בית השואבה שרק "חסידים ואנשי מעשה היו מרקדים כו").

ויש לומר, ששמחתם של כל בני בשמע"צ ושמח"ת באה לאחרי וכתוצאה מעבודתם של החסידים ואנשי מעשה בשמחת בית השואבה מתוך כוונה לפעול שמחה אצל כל בני — ע"י הראי' כשלעצמה, וכפרט כשהראי' היא מתוך כוונה ורגש ("מיט אַ געפיל") — שזוהי הכנה והקדמה להשמחה של כל בני בשמע"צ ושמח"ת, שהתורה שמחה עם בני ובני שמחים עם התורה¹⁴², באופן ד"היו לך לבדך ואין לזרים אתך"¹⁴³.

(139) רמב"ם הל' לולב פ"ח ה"ד. (142) ראה גם שיחת יום שמח"ת תש"א

(140) ראה גם שיחת חוהמ"ס תשי"א ס"א ס"ח (סה"ש תש"א ס"ע 31); ליל שמע"צ

(תורת מנחם — התוועדות ח"ב ריש ע' תש"ג ס"ו (סה"ש תש"ג ע' 3).

(143) משלי ה, יז. וראה סד"ה ביום

(141) ראה גם סה"מ מלוקט ח"א ע' רנט. השמע"צ תש"ט — י"ל בקונטרס שמע"צ

שמח"ת שנה זו (נדפס בסה"מ תש"ט ע' עג).

וראה גם בהנסמן בסה"מ מלוקט ח"ה ע' כג.

ומזה מובן גם בנוגע לכל אלה המשתתפים בהתוועדות דשמחת בית השואבה זו שבה מדברים אודות תורת החסידות ודרכי החסידות — שחסידים ואנשי מעשה אמיתיים צריכים להשתדל לפעול על יהודים נוספים שגם הם יתקרבו לתורת החסידות ולדרכי החסידות.

כט. וע"י לימוד פנימיות התורה, תורת החסידות, מתקשרים ב"אילנא דחיי" ¹⁴⁴, ובמילא ניתוסף בהענין ד"ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום" ¹⁴⁵, כמארז"ל ¹⁴⁶ "עשרה נקראו חיים, הקב"ה כו' תורה כו' ישראל כו'".

ומזה מובן שהפעולה על יהודי שיתקרב לתורת החסידות היא בבחינת תחיית המתים ¹⁴⁷, היינו, שלפנ"ז הי' שייך להסוג שעליהם נאמר ¹⁴⁸ "לא המתים יהללו י-ה", ועכשיו התקשר לאילנא דחיי ונעשה שייך לאותם שנאמר עליהם "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום". ועי"ז ממשיכים חיות על כל השנה כולה, שנעשית שנה של חיים ("א לעבעדיקער יאָר"), הן ברוחניות והן בגשמיות.

— כמאמר רבינו הזקן ¹⁴⁹ שהקב"ה נותן ליהודים גשמיות כדי לעשות מהגשמיות רוחניות, היינו, שהקב"ה נותן כל הענינים הגשמיים "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה", ונותן גם את הכחות לעשות מהגשמיות רוחניות, ולא רק באופן ד"כלי ריקן מחזיק", אלא "כלי מלא" ¹⁵⁰ של כחות להחזיק ברכת הוי' ממעל שישפיע רוחניות וגשמיות, ובפשטות — שנה טובה ומתוקה בטוב הנראה והנגלה בעיני כשר ממש, לכל אחד ואחת בכל המצטרך לו ולבני ביתו בבני חיי ומזונא רויחא.

* * *

ל. "א גוטן מועד" — עד להתוועדות הבאה שתהי' בשמע"צ ושמח"ת הבעל"ט.

וע"פ האמור לעיל (סכ"ח) שההכנה להשמחה דשמע"צ ושמח"ת

144) ראה זח"ג קכד, ב (ברע"מ). הובא
ונת' בתניא אגה"ק סכ"ו.
145) ואתחנן ד, ד.
146) אבות דר"ג ספ"ד.
147) ראה אגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ
ח"ה ע' שעא (נעתק ב"היום יום" יא סיון).
148) תהלים קטו, יז.
149) אגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ
ח"ב ע' רסה (נעתק ב"היום יום" כז טבת.
וראה גם "היום יום" כז אלול).
150) ראה ברכות מ, א. וראה גם סה"מ
ה'שי"ת ע' 120, ובהנסמן שם. תורת מנחם
— התוועדויות ח"ג ע' 340 ואילך. וש"נ.

היא שמחת בית השואבה, צריכים כבר להתכונן להשמחה דשמע"צ ושמח"ת.

ונקודת הדברים — ששמע"צ ושמח"ת הוא מקיף כללי שכולל כל הענינים דחודש תשרי¹⁵¹, ואז לוקחים כל הענינים ע"י השמחה נכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁵² שאותם ענינים שפועלים בר"ה ויוהכ"פ ע"י קו המרירות, פועלים בשמע"צ ושמח"ת ע"י קו השמחה¹⁵³, שפורצת גדר¹⁵⁴, ומסירה כל ההגבלות, כך, שכל הענינים שפעלו בני"ב בר"ה ויוהכ"פ, באופן ד"בכסה", ונמשכו ונתגלו בחג הסוכות באופן מקיף — נמשכים בפנימיות בשמע"צ ושמח"ת.

ובודאי יעזור השי"ת שכל מה שפעלו ("אלץ וואס מ'האט אויסגעבעטן") בר"ה עשי"ת ויוהכ"פ, יומשך בפנימיות ובפועל ממש אצל כל אחד ואחת בכל המצטרך, ברוחניות ובגשמיות, בני חיי ומזונא רויחא, בטוב הנראה והנגלה, בקרוב ובעגלא דידן, אמן כן יהי רצון.

* * *

לא. ידוע¹⁵⁵ שבשמע"צ נמצאים בני"ב עם הקב"ה בעצמו — "ישראל ומלכא בלחודוהי"¹⁵⁴, ואז אין שליטה למדת הדין וב"ד של מעלה¹⁵⁵, כיון שאז מגיעים בני"ב לעצמותו ית', תכלית ועצם הטוב, וטבע הטוב להיטיב¹⁵⁶, ומחננו בעצמו, "פון אים אליין" (וכפי שאומרים כאן: "דירעקט פון אים") — ללא כל ממוצעים — מקבלים בני"ב כל עניניהם. ובתור הכנה לזה — כאמור ששמחת בית השואבה היא הכנה לשמע"צ ושמח"ת — (חסד קצת¹⁵⁷), ולכן אתן עתה משקה לכל אחד, ויגשו אחד אחד, ללא דחיפות¹⁵⁸, ומסתמא יספיק המשקה עבור כולם, שכן, בענין זה לא נוגע הכמות, כיון שאין זה אלא "אחיזה" בלבד בשביל להתקשר לאילנא דחיי.

151) ראה סה"מ תרנ"ד ע' לו. תש"ב ע' 49. ועוד.

152) סה"מ קונטרסים ת"ב שלט, א (נעתק ב"היום יום" כב תשרי, שמע"צ).
153) ראה סה"מ מלוקט ח"ה ע' כב.
סה"ש תש"נ ח"ב ע' 720, ובהנסמן שם.

154) ראה זהר ח"א סד, א"ב. רח, כ. ח"ג לב, א.
155) ראה גם תורת מנחם — התוועדויות ח"ב ע' 57 ובהערה 26 שם.
156) ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ד ע' 334 בהערה.
157) בתוך הדברים הזכיר גם הענין דטבילה אותיות כיטול (סידור) (עם דא"ח) כוונת המקוה בסופו (קנט, סע"ד) — המו"ל.
158) בהתוועדות נכח קהל גדול והי' דוחק רב, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שלא ידחפו, ואז יוכלו כולם לשמוע ולראות, וגם הוא יוכל לראות את כולם (המו"ל).

ויש להזכיר שלאח"ז לא ישכחו לברך ברכה אחרונה — כפי שהי' נוהג הרמ"א בכגון-דא¹⁵⁹.

והעיקר — כאמור — שתהי' אצל כאו"א האחיזה להתקשר באילנא דחיי, אשר, עי"ז יתוסף עוד יותר בהכנה לשמח"ת לקבל את כל ההמשכות מעצמותו ית' ("דירעקט פון עצמות"), שיומשכו בטוב הנראה והגגלה, למטה מעשרה טפחים, ברוחניות ובגשמיות.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א חילק משקה בידו הק' לכאו"א מהמסובים].

159) ראה בהקדמה לספר לב העברי (ירושלים תרצ"ז) ב, ב הערה א — בנוגע לתפלת ערבית (הובא בשיחת י"א ניסן תשל"ז). וראה גם הוראת בעהמ"ס שאילת שלום (לשאילתות פ' יתרו ס"ק סו) — בנוגע לברכה אחרונה (נעתק בלקו"ש חכ"ד ע' 381).

בס"ד. שיחת ליל שמחת תורה קודם הקפות ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר בא' משיחותיו שברכת "שהחיינו" דשמח"ת היא (לא רק על ה'י"ט, אלא גם) על התורה, שמסיימים קריאתה ומתחילים לקרותה מחדש בשמח"ת.

ולכאורה צריך להבין:

ברכת שהחיינו היא על דבר המתחדש ובא מזמן לזמן, אבל על דבר שישנו בתמידות, לא שייך לברך שהחיינו.

וכיון שהתורה ישנה בתמידות, בכל הזמנים נוכחמודגש גם במצות תלמוד תורה, בהחומר דביטול תורה שאין לו תשלומין, היינו, שאם ביטל רגע אחד מלימוד התורה אינו יכול להשלימו כרגע שלאח"ז, משום שברגע שלאח"ז ישנו החיוב דת"ת מצ"ע (להיותו חיוב תמידי), ודיו שיפקיע את עצמו — איך שייך לברך "שהחיינו" על התורה?

ב. ויש לומר הביאור בזה:

אע"פ שהתורה היא דבר ישן ("אן אַלטע זאַך") שישנו בתמידות, מ"מ, מצד שינויי הזמנים צריך להיות ויש בה ענין של התחדשות ("מ'דאַרף איר אָפּפּרישן"), ועל התחדשות זו מברכים בשמח"ת "שהחיינו".

ויש להביא דוגמא לדבר — מהמבואר בתניא' בנוגע להכנה לשמה שצ"ל בתחלת הלימוד, שאף ש"עיקר ההכנה לשמה לעכב הוא בתחלת הלימוד", מ"מ, "כשלומד שעות הרבה רצופות, יש לו להתבונן בהכנה זו הנ"ל בכל שעה ושעה עכ"פ, כי בכל שעה ושעה היא המשכה אחרת .. כי בכל שעה שולט צירוף אחד כו'", היינו, שמצד שינויי הזמנים צ"ל חידוש גם בשייכות ללימוד התורה.

(1) שיחת ליל שמח"ת תש"ה בעת הקידוש בתחלתה (סה"ש תש"ה ע' 55). וראה גם שיחת ליל שמח"ת תרצ"ו ס"ז (סה"ש תרצ"ו ע' 14). וש"נ.	ברכת הזמן. וש"נ.
(2) ראה אנציק' תלמודית (כרך ד) ערך	(3) ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 566 ואילך.
	(4) ראה סה"מ תרס"ה ע' רלה ואילך.
	ה'ש"ת ע' 116 ואילך. ועוד.
	(5) ספמ"א (נח, ב).

ג. ועוד י"ל — בעומק יותר:

בתורה ישנם ב' דרגות: (א) דרגת התורה כפי שהיא חכמתו (ורצונו) של הקב"ה, וכתוצאה מזה נעשית התורה גם "חכמתכם ובינתכם" (של בני"), ואפילו "לעיני העמים", שגם אוה"ע מכירים שהתורה היא "חכמתכם ובינתכם", (ב) דרגת התורה כפי שהיא למעלה גם מחכמתו של הקב"ה — "שעשועים גו' לפניו", שעשוע המלך בעצמותו.

והעילוי דשמחת תורה — שאז מתגלה הדרגא הנעלית שבתורה כפי שהיא שעשועי המלך בעצמותו, ועל התגלות דרגא נעלית זו בשמח"ת מברכים "שהחיינו".

* * *

ד. בהשיחה שנדפסה בהקונטרס דשמח"ת⁶, אומר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שבשמחת תורה "תרעין פתיחין", ומוסיף ומפרט⁷: "שערי אורה, שערי ברכה, שערי הצלחה".

ויש לבאר הטעם שכ"ק מו"ח אדמו"ר מונה שלשה שערים אלה (אורה ברכה והצלחה) דוקא,

— אף שב"יהי רצון לליל הושענא רבה" (שאומרים בסיום כל ספר מחמשת ספרי תהלים, קודם ה"יהי רצון" ש"לאחר צאת הלבנה"⁸) נימנו כו"כ שערים —

שבודאי אין זה בדרך מליצה בלבד, אלא בתכלית הדיוק, כדלקמן⁹.

ה. הביאור בהקדמת "שערי אורה" ל"שערי ברכה" — יש לומר בשני אופנים:

א) הפעולה ד"שערי אורה" היא בענין הגילוי, שעיי"ז ניתוסף גם ב"שערי ברכה", שהברכה נמשכת ובאה בטוב הנראה והנגלה.

(6) ואתחנן ד, ו.

(7) משלי ח, ל.

(8) "הנו" בספר עמק המלך" (לקו"ת שה"ש כו, סע"א). וראה לקו"ת במדבר יח, ד ואילך.

(9) שיחת שמח"ת תש"ה בסעודת היום ס"ה — שי"ל בקונטרס שמע"צ-שמח"ת שנה זו (נדפס בסה"מ תש"ט ע' עה. ולאח"ז

בסה"ש תש"ה ע' 59).

(10) אף שמסיים אח"כ שכל השערים פתוחים.

(11) כידוע הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע לאמירת יהי רצון בהושע"ר (שיחת ליל הושע"ר תש"ח. הובא בספר המנהגים חב"ד ע' 68).

(12) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 380 ואילך.

(ב) הפעולה ד"שערי אורה" היא — "מ'זאל האָבן ליכטיגע אויגן" — לראות הדברים לאמיתתם, שאז יכולים לידע ולהכיר גם במעמד ומצב שלכאורה לא רואים בו ענין הברכה, שלאמיתתו של דבר ה"ז ברכה גדולה ("שערי ברכה").

ולדוגמא:

ישנם הטוענים "מדוע¹³ דרך רשעים צלחה"?! — היתכן, שאע"פ שהוא שומר שבת ופלוגי אינו שומר שבת, מ"מ, מרויח פלוני בעסקיו (באותו עסק שעוסק גם הוא) אלפי דולר יותר ממנו? ...!

אבל האמת היא שאילו היו נותנים בידו הברירה לבחור בין בריאות, למשל, לכסף רב, כדי שכאשר יחלה ח"ו יוכל להזמין אליו את גדולי הרופאים בעיר ולשלם עבור טיפולם [ואח"כ יכתבו בעיתונים שפלוגי בן פלוני חלה, וטופל ע"י רופא הכי גדול תמורת סכום מופלג]... הרי מובן שכל אדם נורמלי ("אויב ער איז מער-ווייניקער נאָרמאַל") יעדיף להיות בריא, ולא יהי' איכפת לו שאין לו כסף לשלם עבור רופאים! ...!

אלא, שיש צורך ב"ליכטיגע אויגן" כדי לידע החשבון האמיתי ולראות את הברכה שבמצב זה (שאין לו כסף מיותר עבור רופאים, אבל, בגלל זה הוא בריא).

וזוהי ההקדמה ד"שערי אורה" ל"שערי ברכה" (באופן הב') — שיאיר אצלו אור האמת, "אים זאָל ווערן ליכטיג אין קאָפּ, און ער זאָל האָבן ליכטיגע אויגן", ואז יראה את האמת, שזוהי ברכה.

ו. ולאחרי שנמשכים "שערי אורה", ועל ידם "שערי ברכה" (כב') אופנים האמורים לעיל) — אזי נמשכים גם "שערי הצלחה":

ענין ההצלחה הוא — שגם בהענינים שצריכים להיות בדרך הטבע נעשית ההנהגה באופן שלמעלה מן הטבע.

ושני אופנים בזה: (א) הטבע נעשה למעלה מן הטבע, (ב) הלמעלה מן הטבע נמשך בטבע.

ז. ויש להוסיף ולבאר הענין דשערי אורה שערי ברכה שערי הצלחה גם כעבודתם של יושבי אוהל — ובהקדמה:

ישנם¹⁴ "בני תורה" שגישתם ללימוד התורה היא מתוך הנחה

(13) לשון הכתוב — ירמ' יב, א. (14) בהבא לקמן — ראה גם קונטרס עץ החיים פכ"ז ואילך.

שמוכרחים הם לחדש חידושים, להראות לכל ולהתפאר בגודל חכמתם, מתוך הרגשה ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"¹⁵,

— כמו אותו יהודי, "א' עולם'שער", שהי' נוהג לומר שישאלוהו שלש קושיות ויתרץ את שלשתם בתירוצ' אחד. או כמו אותו יהודי, "א' עולם'שער", שלאחרי שעלתה במוחו המצאה חדשה שעל ידה תירץ רמב"ם מוקשה, סיפר, שהרמב"ם עצמו בא אליו בחלום ונתן לו "יישר-כח"!!! (כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך ואמר:) את הרמב"ם הרי לא ראה מעולם, אלא, כנראה שראה את התמונה המצויירת, וצורה זו נצטיירה בחלומו... —

ועד כדי כך שמידי יום ביומו מוכרחים הם לחדש איזה חידוש — "להפריך" תוספות או "לתרץ" רמב"ם — ואם עובר יום מבלי שיצליחו לחדש איזה חידוש, אין יום זה נחשב אצלם ל"יום" ("עס איז ביי זיי קיין טאג ניט").

— יהודי אחד, "א' עולם'שער", שהרבי נהנה להתברך עמו ("א' שטיף טאן מיט אים"), נכנס פעם אל הרבי (נודמן לי להיות נוכח בשעת מעשה), וכשהרבי שאל אותו: האם כבר חידשתם משהו היום? — השיב אותו יהודי לדבי: כן, בקומי משנתי, כשעדיין הייתי במצב שאסור אז להרהר בדברי תורה¹⁶, הרי תלמיד-חכם אנוס הוא (כיון שתמיד נופלים במחשבתו עניני תורה), ואונס רחמנא פטרי¹⁷! — נפל אז ברעיוני חידוש לתווך סתירה בדברי תוספות... —

ועל זה צריך להיות הענין ד"שערי אורה" אצל יושבי אוהל — שיאיר אצלם אור האמת ("ביי זיי זאָל ווערן ליכטיג אין קאָפּ") לידע ולהכיר שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, ובמילא, צריכה להיות הגישה ללימוד התורה בשביל להבין ולהשיג בשכלו חכמתו ית'! לימוד התורה אינו בשביל להראות "כחו ועוצם ידו" שביכלתו לעשות "קונץ" ולהמציא "חידוש",

— הנהגה כזו מתאימה ל"קרקס" שבו עושים כל מיני "להטוטים" ("קונצן"), כמו, הליכה עם הראש למטה והרגליים למעלה... שכן, אף שיודע שהסדר הוא לילך עם הרגלים למטה והראש למעלה, ומי שהולך עם הראש למטה והרגליים למעלה הוא "בעל מוס" ("א' קאליקער")...

(15) עקב ת, יז.

וש"נ.

(16) ראה טושו"ע ואדה"ז או"ח ר"ס פה. (17) כ"ק כח, סע"ב. וש"נ. וראה גם אנציק' תלמודית ערך הרהור כדבור ס"ז. בהנסמן באנציק' תלמודית שם.

מ"מ, מוכן הוא לילך עם הראש למטה והרגלים למעלה, אף שישאר "קאליקער", כדי שיתנו לו כסף עבור עשיית "קונץ" (שהרי בשביל הליכה ע"ד הרגיל, לא יתנו לו כסף) —

שהרי התורה (אינה "קרקס" ח"ו, אלא) היא חכמתו של הקב"ה, ולימודה הוא כדי לידע ולהבין חכמתו ית'.²¹

וכאשר הגישה ללימוד התורה היא מתוך הכרת האמת שהתורה היא חכמתו ית', אזי לא נוגע אמירת חידושים דוקא, ולא משנה ("עם מאכט ניט אויס") אם עובר יום שלא "חידש" בתורה.

ח. אמנם, ישנו מי שטוען שלא מפריעה לו העובדה שהוא לא חידש בתורה, אלא, נוגע ואיכפת לו שאינו מבין את דברי הרמב"ם (וכי"ב)!²²

והמענה לזה — שעליו לדעת שגדולים וטובים ממנו נשאו ב"צדיק-עיון"ס, כל זמן שלא הגיע הזמן שיתגלה ענין זה בתורה, שכן, "הכל עשה יפה בעתו"²³, כל ענין בתורה יש לו זמן שבו צריך להתגלות, ועד שמגיע הזמן שיתגלה ענין זה, אין אפשרות להבין ולהשיג אותו.

ויש לבאר זה ע"פ המוזכר לעיל (ס"ב) שיש בתורה ענין של התחדשות — דיש לומר, שענין זה מתבטא גם בכך שמזמן לזמן מתגלים ענינים חדשים בתורה, ענינים שכבר נאמרו למשה מסיני, ומתגלים מזמן לזמן, כל ענין בזמנו הוא.

ועפ"ז יש לבאר דיוק לשון חז"ל²⁴ "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נאמר למשה מסיני", "תלמיד ותיק" דייקא — דלכאורה, כיון שענין זה נאמר למשה מסיני, למה לא יוכל להתגלות ע"י תלמיד סתם — כיון שהתגלות ענינים חדשים בתורה היא באופן שכל ענין מתגלה בזמנו הוא, ולכן התגלותו היא ע"י תלמיד ותיק דוקא.

ומזה באים לענין נוסף — שבשעה שזוכה לחדש חידוש בתורה, יודע הוא שאין זה "כחו ועוצם ידו", אלא שהגיע הזמן שיתגלה בתורה ענין זה.

ט. ונחזור לעניננו — שצ"ל הקדמת "שערי אורה", שיאיר אצלו אור האמת שהתורה היא חכמתו ית', ועי"ז נמשכים "שערי ברכה"²⁵.

(18) קהלת ג, יא. וראה קה"ר עה"פ פ"ג, ג, 21.

יא [ב]]. (20) חסר המשך הביאור בענין "שערי

(19) נסמן בלקו"ש חי"ט ע' 252 הערה ברכה" (המו"ל).

ואז נמשכים גם "שערי הצלחה" — שמצליח בלימוד התורה באופן שלמעלה מדרך הטבע.

ויש להוסיף, שהענין ד"שערי הצלחה" קשור גם עם ההתעסקות לפעול על הזולת:

כשתובעים שצריכים לעסוק עם הזולת — ישנם הטוענים שחבל על איבוד הזמן שיכולים וצריכים לנצל ללימוד התורה.

והמענה לזה — שע"י ההתעסקות עם הזולת זוכים ל"שערי הצלחה" בלימוד התורה באופן שלמעלה מדרך הטבע, כמ"ש אדמו"ר הזקן²¹ ש"נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים בכה", ובמילא, לא זו בלבד שאינו מפסיד מזמן הלימוד, אלא אדרבה, בזמן שלומד תורה ה"ה מצליח אלף פעמים בכה, ולדוגמא: בזמן מועט של מחצית השעה, מצליח להספיק במדה מרובה שע"ד הרגיל זקוקים כשביל זה משך זמן של חמש מאות שעות!

— מובן ופשוט שבשביל להצליח בלימוד התורה יש צורך ללמוד ולהתייגע דוקא, שכן, ההצלחה היא בהפעולה והעשי' דוקא נכחו בגשמיות, שברכתו של הקב"ה שורה בהפעולה שעושה האדם דוקא, כמ"ש²² "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", אלא, שבהפעולה והעשי' דלימוד התורה נמשכת הצלחה שלמעלה מדרך הטבע, אלף פעמים בכה.

* * *

י. חודש תשרי הוא חודש כללי על כל השנה כולה, ושמח"ת הוא הכלל של חודש תשרי גופא²³, ובשמח"ת גופא ה"ז בעיקר בעת ההקפות, כולל ובמיוחד באמירת פסוקי ההקפות, החל מהפסוקים שאומרים לפני ההקפות: הפסוק הראשון — "אתה הראת" — שכולל כל הפסוקים שלאחריו, והפסוק האחרון — "כי מציון" — שכולל כל הפסוקים שלפניו.

ויש לבאר תוכן הפסוק הראשון — "אתה הראת לדעת כי הוי' הוא האלקים אין עוד מלבדו"²⁵, כדלקמן.

(21) תו"א בראשית א, ב. וראה גם לקו"ש חט"ז ע' 375. וש"נ.
(22) פ' ראה טו, יח. וראה דרמ"צ קו, ב. קונטרס ומעין מאמר כה פ"א.
(23) ראה סה"מ תרנ"ד ע' לו. תש"ב ע' 49. ועוד.
(24) ואתחנן ד, לה.
(25) בהבא לקמן — ראה גם סה"מ מלוקט ח"ד ע' לג ואילך, ובהנסמן שם.

יא. "אתה" — קאי על עצמותו ומהותו ית', אשר, רק עליו יכולים לומר "אתה", לשון נוכח, כיון שנמצא בכל מקום ("וואו מ'גייט זיך אַ קער איז ער דא"), שכן, אף ש"לא ידע ולא אתידע"²⁶, מ"מ, כמו שהוא בעצמותו באופן ד"לא ידע ולא אתידע" ה"ה נמצא בכל מקום, ולכן יכולים לומר עליו "אתה", לשון נוכח.

וההסברה בזה:

אף ש"עד שלא נברא העולם הי' הוא ושמו כו"²⁷, ש"שמו" קאי על האור²⁸, מ"מ, גדר ה"אור", כולל גם דרגא הכי נעלית באור, כפי שהוא חוץ לעצמותו, הו"ע הגילוי, וכיון שהגילויים שלמעלה הם רצוניים (לא בהכרח ח"ו, אלא ברצון), היינו, שיכול להיות שיהי' הגילוי ויכול להיות גם שלא יהי' הגילוי, אי-אפשר לומר שנמצא בכל מקום, דכיון שיכול להיות שלא יהי' הגילוי, הרי בהשערה עכ"פ יש מקום שאינו נמצא, ובמילא, אי-אפשר לומר על האור התואר "אתה", כיון שבהשערה עכ"פ ישנו מקום שאינו נמצא.

ולכן, רק על עצמותו ומהותו ית' ממש, שהוא מחוייב המציאות, יכולים לומר "אתה", לשון נוכח, כיון שנמצא בכל מקום ("וואו מ'גייט זיך אַ קער איז ער דא").

וזהו התחלת פסוקי ההקפות — "אתה", שקאי על עצמותו ומהותו ית', ובלשון שהי' נשמע מאדמו"ר הזקן בעת דביקותו²⁹: "איך וויל ניט דיין גן-עדן, איך וויל ניט דיין עולם-הבא כו' איך וויל מער ניט אַז דין אַזיין" (אינני רוצה הג"ע שלך, אינני רוצה העוה"ב שלך כו', רוצה אני רק אותך בעצמך)!

יב. אמנם, אף שעצמותו ומהותו ית' ("אתה") נמצא בכל מקום, הרי, האופן שנמצא בכל מקום הוא כמו שהוא בעצמותו, "לא ידע ולא אתידע", שאין זה בגדר גילוי; ועל זה ממשיך בכתוב "אתה" ה"ה" (דו) האַסט זיך באַוויזן" — להיות בהתגלות, היינו, שכמו שנמצא בעצמותו ה"ה גם נמשך ובהתגלות ובהרגש.

(28) ראה לקו"ת בהר מא, ג. ואתחנן ב, ג. ובכ"מ.
(29) סה"מ צ להצ"צ שרש מצות התפלה פ"מ (נעתק ב"היום יום" יח כסלו). וראה גם סה"מ מלוקט ח"ג ע' קו.

(26) ראה בפ"י הספר צ להאריז"ל בפ"ק (דקי"ט ע"א) — הובא בלקו"ת דרושי יוהכ"פ בסופן (עא, ד). ד"ה מן המיצר תש"ט פ"ח — י"ל בקונטרס ר"ה שנה זו (נדפס בסה"מ תש"ט ע' יג).
(27) פרד"א פ"ג.

וכיון שהרגש בלב בלבד אינו מספיק, לכן ממשיך בכתוב "אתה הראת לדעת" — שהגילוי הוא גם בהשגה, בחכמה בינה ודעת.

אמנם, גם כשהגילוי נמשך בהשגה, הרי, ע"י השגה בלבד אי-אפשר עדיין לצאת לעולם ("מיט השגה אליין קען מען די וועלט ניט דורכגיין"); ועל זה ממשיך בכתוב "כי הוי' הוא האלקים" — שגם "אלקים", בגימטריא הטבע³⁰, הוא לאמיתו של דבר "הוי'", שפירושו (לא רק מלשון מהוה, אלא גם) ה' הוה ויהי' כאחד³¹, היינו, שגם בהענינים הטבעיים נרגש שהטבע הוא הוי', שלמעלה מהטבע.

וכל זה אינו מספיק עדיין, ולכן מוסיף "אין עוד מלבדו", כדרשת חז"ל³² "אין עוד, אפילו בחללו של עולם"³³.

* * *

יג. קודם שהולכים להקפות — ברצוני להעיר אודות מקומה של התוועדות זו³⁴, שאין זו סוכה (ובמילא אין בזה משום כל תוסיף), משום שהסירו הסכך קודם יו"ט³⁵. ולכן, גם מחר (ביום שמח"ת) תתקיים ההתוועדות במקום זה.

כמו כן יש להזכיר שלא ישכחו לברך ברכה אחרונה. ולאח"ז — ינגנו ניגון שמח, ומתוך ניגון זה ילכו להקפות.

* * *

יד. לאחר ההקפות, וסעודת יו"ט, לאחר חצות לילה — נכנס כ"ק אדמו"ר שליט"א לבית-המדרש, ואמר:

עכשיו יערכו הקפות פעם נוספת, וכל אלה שלא נתכבדו באמירת פסוק, יכבדום עתה באמירת הפסוקים, וכן אלה שלא נתכבדו בהקפה, יכבדום עתה לילך להקפות.

אמרו פסוקי "אתה הראת" (ג' פעמים), וכיבדו כו"כ מהנוכחים באמירת הפסוקים (מלבד פסוק ראשון ואחרון שאמרם כ"ק אדמו"ר שליט"א).

(30) פרדס שי"ב פ"ב. ר"ח שער התשובה פ"ו (ד"ה והמרגיל — קכא, ב). של"ה פט, א. קפט, א. ועוד. תניא שעהיזה"א רפ"ו. ובכ"מ.
(31) זח"ג רנז, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט. תניא שעהיזה"א פ"ד ופ"ז.
(32) דב"ר פ"ב, כח.
(33) חסר המשך הענין. — בענין זה ראה גם הביאור בלקו"ש חכ"ט ע' 26 ואילך (המור"ל).
(34) ההתוועדות התקיימה בה"שאלאש", ששם היתה הסוכה (המור"ל).
(35) ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א (המור"ל).

הפסוק "ויהי בנסוע" — הורה כ"ק אדמו"ר שליט"א שיאמרוהו תלמידי הישיבה³⁶, ולאחרי שאמרו הפסוק, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א שיחזרו ויאמרוהו ביתר תוקף וחיות ("שטארקער און לעבעדיקער"), ולאחרי שאמרו פעם ב', אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א שאין זה עדיין מספיק ("ס'איז נאך ניט דאס"), ולכן יאמרוהו פעם שלישית. ואח"כ אמר שעדיין אין זה כדבעי ("ס'איז נאך אלץ ניט דאס"), אבל כיון שכבר אמרו ג' פעמים, הרי ב"בתלת זימני הוי חזקה"³⁷.

בפעם הב' דאמירת הפסוקים, אמרו תלמידי הישיבה הפסוק "ויהי בנסוע" ביתר תוקף וחיות, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עס איז שוין אויף א וועג".

בפעם הג' דאמירת הפסוקים, קודם אמירת הפסוק "מלכותך גוי", אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: כל אלה שעדיין לא נתכבדו בפסוק — יאמרו עתה הפסוק "מלכותך".

בעת ההקפות רקד כ"ק אדמו"ר שליט"א עם כל הקהל בהמחול, והורה לכו"כ אנשים להכנס בהמחול, בהניח ידיו הק' על כתפיהם להכניסם באמצע המחול³⁸. — הקפה ו' נמשכה זמן ארוך, כדי לאפשר לכל הקהל לרקוד עם הס"ת.

בסיום ההקפות (בשעה הרביעית בוקר) — חילק כ"ק אדמו"ר שליט"א משקה לכל הנאספים, וטרם צאתו אמר:

כ"ק מו"ח אדמו"ר הורה בנוגע לקריאת פרשת ברכה שנים מקרא ואחד תרגום — שזמנה בערב שמח"ת³⁹. ובמילא, אלה שלא הספיקו עדיין לקרוא הפרשה שמו"ת, יעשו זאת במשך הלילה, או עכ"פ מחר בבוקר.

ואח"כ אמר: יתן השי"ת שתתקיים ברכתו הבטחתו של הרבי — שיהיו לנו שערי אורה, שערי ברכה, שערי הצלחה.

(36) בהקפות דיום שמח"ת, קנה כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסוק "ויהי בנסוע" עבור תלמידי הישיבה (ואת הפסוק "הושענו" — עבור כפר חב"ד). — המו"ל.
(37) ב"מ קו, רע"ב. וש"נ.
(38) בגמר ההקפות, "התנצל" כ"ק אדמו"ר שליט"א על כך בפני א' הנוכחים.
"אין אמריקאנער בעה"ב", וכשהלה השיב, שאדרכה, לכבוד יחשב לו לרקוד עם הרבי, נענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "טאנצן. דארף מען טאנצן מיטן אויבערשטן" (המו"ל).
(39) "היום יום" — כא תשרי, הושענא רבה.

בס"ד. יום שמחת תורה, ה'תשי"ב

(הנחה בלתי מוגה)

להבין ענין שמחת תורה מה שישראל משמחים את התורה, שהסדר בזה הוא שמשמחים את התורה לא ע"י לימוד בתורה ויגיעה בתורה אלא ע"י ניגונים וריקודים¹. וידוע הדיוק בזה², איך אפשר שישראל ישמחו את התורה, היינו שימשיכו שמחה בתורה. ויש לפרש הדיוק בעומק יותר, דלפי פשטות הענין משמע שהמשכת השמחה ע"י ישראל היא בכל הדרגות שבתורה, גם דרגת המתנה שבתורה שהיא נעלית שלא בערך מישראל, וצריך להבין איך יכולים ישראל להמשיך שמחה גם בבחינה זו.

וביאור הענין בפרטיות, הנה בתורה יש בדרך כלל ג' מדריגות³, בחינת ירושה שבתורה שע"ז נאמר⁴ תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב, וענין זה שבתורה שעליו ארז"ל⁵ התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך, שזה נמשך ע"י יגיעה, וענין המתנה שבתורה, שע"ז אנו מברכים נותן התורה שהיא בבחינת מתנה, וע"ז ארז"ל⁶ שמשא הי' לומד תורה ומשכחה עד שניתנה לו במתנה. וההפרש ביניהם הוא, דענין הירושה הוא לכל ישראל בשוה בלי חילוק במעמד ומצב דישראל, וכמו ירושה בפשטות שאינה תלויה במצב היורש, דגם קטן וכיו"ב יורש הכל⁷. וזהו דיוק לשון הכתוב מורשה קהילת יעקב, דגם מי שהוא במדריגת יעקב, יו"ד עקב⁸, למטה ממדריגת ישראל אותיות לי ראש⁹, גם הוא מקבל בחינת הירושה שבתורה, משום שבאה אליו בדרך ממילא. וענין

-
(1) לכללות המאמר — ראה ד"ה להבין ענין שמחת תורה עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' לא ואילך). וראה בהנסמן לקמן הערה 15.	(168). ד"ה לה"ע שמח"ת תשמ"ו.
(2) ראה סה"מ עטר"ת שם. סה"מ תרפ"ט ע' 57. תש"ו ע' 40.	(5) ברכה לג, ד.
(3) ראה סה"מ תש"ו שם. ובהקיצור שם.	(6) אבות פ"ב מ"ב. וראה פרש"י ומדרש שמואל לאבות שם.
(4) בהבא לקמן — ראה המשך וככה תרל"ז פרק סו. סח. סה"מ תר"ל ע' פז ואילך. תרנ"ד ע' כו ואילך. תרפ"ד ע' רי ואילך. ע' רכב ואילך. תש"ב ע' 39 ואילך. ד"ה שלח לך תשי"א (תורת מנחם — התוועדות ח"ג ע' 158).	(7) נדרים לח, א. שמו"ר פמ"א, ו.
	(8) ראה נדה מד, רע"א במשנה.
	(9) ראה סה"מ תרפ"ד שם (ע' ריג. ע' רכה).
	(10) ראה תו"א ר"פ ויצא. ובכ"מ.
	(11) ראה סה"מ"צ להצ"צ טו, סע"ב (בשם הזהר). ועוד.

התורה שנמשך ע"י יגיעה, שע"ז אמרו התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך, ה"ז תלוי בעבודת ויגיעת האדם, וכמאמר¹² יגעת ומצאת תאמין, ובלי היגיעה אי אפשר שיכוא אל המציאה. וענין המתנה הוא שניתן לגמרי מלמעלה. והנה בשלמא בב' המדריגות דירושה ויגיעה שבתורה, מובן איך אפשר שישראל ע"י עבודתם יוסיפו שמחה בתורה. דענין הירושה שבתורה, שהיא שייכת לכל ישראל, מובן שהיא מדריגה נמוכה יותר, שזהו כפי שהתורה נמשכה וירדה למדריגה כזו ששייכת לכולם בדרך ממילא, עד שאין צריך אפילו יגיעה כדי להשיגה, ולכן אפשר שבמדריגה זו יהי' ענין של חסרון השמחה, וישראל ע"י עבודתם יוסיפו שמחה בתורה. וגם במדריגת היגיעה שבתורה, מאחר שנמשכה עכ"פ באופן כזה שאפשר להגיע אלי' ע"י יגיעה, שגם זה מורה על ירידה ממדריגתה, שהאדם יכול ע"י עבודתו להשיגה, גם בבחינה זו אפשר להבין איך יכולים ישראל להוסיף בה שמחה. אבל בענין המתנה שבתורה שהיא למעלה לגמרי מהמקבלים, כי ענין המתנה אינו תלוי בדעת המקבל כלל, לא בדרך ממילא (כירושה) ולא בדרך יגיעה (כדרגת היגיעה הנ"ל), ואם כן איך אפשר לומר שיש בה חסרון בענין השמחה וישראל ע"י עבודתם ישמחו את התורה. ואף שגם במתנה ארוז"ל¹³ אי לאו דעביד ל' נייחא לנפשי' לא הוה יהיב ל' מתנתא, הרי ידוע הביאור בזה¹⁴, שאין הכוונה שהנייחא לנפשי' גורם את נתינת המתנה, שהמתנה היא כמו שכר על זה, אלא רק הסרת המניעה בלבד, שע"י שעביד נייחא לנפשי' הוא מסיר את החסרון ויכול לקבל את המתנה, אבל נתינת המתנה מלמעלה תלוי' בדעת הנותן בלבד, ואי אפשר להגיע אלי' ע"י עבודת הנבראים, משום שהיא למעלה מגדר הנבראים לגמרי, וכנ"ל שעל בחינה זו שבתורה ארוז"ל שמשא הי' משכחה. ולפי זה יפלא ביותר איך אפשר לומר שגם במדריגה זו חסר בענין השמחה וישראל ע"י עבודתם משמחים את התורה.

אך הענין הוא¹⁵, דהנה כתיב¹⁶ כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. דשמי שהוא שם הוי' שכולל כל ד' עולמות אבי"ע,

עטר"ת שם. לכמה ענינים שבהמאמר — ראה

גם ד"ה להבין ענין שמחת תש"ה (סה"מ

תש"ה ע' 69 ואילך). ד"ה והנ"ל תשי"ח

(סה"מ תשי"ח ע' 285 ואילך). תשל"ה (סה"מ

תשל"ה ע' 255 ואילך).

(16) ישע"י מג, ז.

(12) מגילה ו, ריש ע"ב.

(13) כ"ה בהמשך וככה שם פס"ח. ובכ"מ.

וראה גיטין ג, ב. ב"מ טז, א.

(14) ראה המשך וככה שם. וראה גם

לקר"ש ח"ג ע' 117. וש"נ.

(15) בכל הבא לקמן — ראה סה"מ

יו"ד באצילות ה' בבריאה ו' ביצירה וה' אחרונה בעשי"ו¹⁷, ובעשר ספירות דאצילות בפרטיות הרי יו"ד בחכמה וה' בכינה ו' בז"א ה' במלכות¹⁸, ואין זה בסתירה לזה שהם כנגד ד' עולמות אבי"ע, משום שהע"ס דאצילות הם המקננים באבי"ע, אבא עילאה (יו"ד) מקננא באצילות¹⁹ אימא עילאה (ה') בכורסי' שית ספירין (ז"א, ו') ביצירה (מט"ט²⁰) ואופן (מלכות, ה' אחרונה) בעשי"ו²¹. וענין זה הוא לא רק בעולם האצילות הפרטי אלא גם למעלה מאצילות עד שגם למעלה מהצמצום יש בחינת אצילות דכללות, שגם הוא נק' הוי'. ומ"ש כל הנקרא בשמי קאי על נשמות ישראל, וכמו שתרגם יונתן כל דא בדיל אבתהכון צדיקאי כו', שהנשמות נקראים ונמשכים בבחינת שם הוי'. והנה מוכן שבחינת שמי הוא למטה ממה שנקרא ונמשך בשמי, כפשטות הענין שבעל השם הנקרא בשם הוא למעלה מהשם עצמו. ומזה מוכן שנשמות ישראל הם למעלה משם הוי', דהיינו אפילו למעלה משם הוי' כמו שהוא לפני הצמצום, שגם עולם האצילות דכללות הוא רק שם בלבד לגבי נשמות ישראל. דאף שאצילות הוא מלשון אצלו וסמוך לו²², ובפרט אצילות דכללות, מ"מ יש בו גם הענין דהאצלה והפרשה²³. וכן בענין שם הוי', הרי לא מיבעי שם הוי' שיש בו פירוש [אם הפירוש דהוי' לשון מהווה²⁴ או הפירוש דהוי' הווה ויהי' כאחד²⁵, שהוא למעלה מן הטבע], אלא אפילו שם הוי' שלמעלה מכל הפירושים ולמעלה מנקודות²⁶, מ"מ הרי הוא בבחינת שם בלבד, שהוא אור וגילוי מן העצמות. משא"כ נשמות ישראל הם למעלה ממדריגה זו, שהם מושרשים בעצמותו ית'. וזהו עומק ענין כל הנקרא בשמי, דקריאה היא לשון המשכה, שהמשכת בחינת השם שלמעלה היא ע"י נשמות ישראל, להיות שהם מושרשים בהעצמות שלמעלה מן השם, שלכן ביכולתם להמשיך בחינת השם, אפילו בדרגא הכי נעלית שבו.

-
(17) ראה עץ חיים שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"א. ועוד. (18) ראה עץ חיים שם פ"א.כ. שם שער ג (סדר אצילות למהרח"ו) פ"א. שערי קדושה להרח"ו ח"ג ש"א. תניא אגה"ת פ"ד. (19) ראה מק"מ לזח"ב רכ, ב. תו"א עה, א. ועוד. וראה סה"מ תרצ"ו ע' 119. וש"נ. (20) ראה פרדס שער טז (שער אבי"ע) פ"ד. ועוד.	(21) תקו"ז תיקון וא"ו (כג, א). (22) ראה פרדס שם פ"א. ובכ"מ. (23) זח"ג רנז, סע"ב (ברע"מ). פרדס שער א (עשר ולא תשע) פ"ט. תניא שעהיה"א רפ"ד. (24) זהר ופרדס שם. תניא שם פ"ו. (25) ראה ד"ה שויתי ה' לנגדי תמיד תש"כ (סה"מ תש"כ ע' 128 ואילך). וש"נ.

והנה²⁶ ראי' לדבר זה שישראל מושרשים בהעצמות שלמעלה מכל הגילויים ובהם תלוי' המשכת כל הגילויים, ממה שארז"ל²⁷ במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים. דענין ההמלכה שייך על גילוי אור אם יהי' גילוי כו', ולא רק על גילוי האור שבשביל העולמות, אלא גם גילוי אור שאינו בשביל העולמות אלא אור לעצמו, בחינת גילוי העצמות, וגם כמו שכלול בעצמותו, גם בזה שייך המלכה, שהרי גם הגילוי הזה הוא גילוי רצוני, וכל גילוי רצוני יש בזה כוונה, ובמילא שייך בזה ענין ההמלכה. ומכיון שנמלך בנשמותיהן של צדיקים, מובן, שנשמות ישראל הם למעלה מכל גילוי איזה שיהי'. והמשכתו היא על ידם. ויש להוסיף בזה, דהנה כל ענין של אור, גם בחינת אור הכלול בעצמותו, מאחר שאינו העצמות ממש, שייך בו ענין הצמצום, וכדמוכח גם ממ"ש בתורה אור²⁸, אבל במאור שהוא א"ס עצמו לא שייך צמצום ח"ו ולא העלם ואדרבה המאור הוא בהתגלות, דמזה מוכח שבכל מדרגה של אור שייך ענין הצמצום. ומאחר ששייך באור ענין של צמצום הרי הוא מקור לעולמות ויש בו איזה ענין של שינוי, וענין של פנימיות וחיצוניות. משא"כ נשמות ישראל מושרשים בעצמותו ית', והמשכת כל אור היא על ידם.

וזהו²⁹ מ"ש כל הנקרא בשמי ולכבודי גו', דלכבודי קאי על ענין התורה, וכמארז"ל³⁰ אין כבוד אלא תורה. דהנה התורה היא בבחינת אור כמ"ש³¹ עוטה אור כשלמה דקאי על התורה³², וישראל הם הממשיכים בחינת אור"ס בתורה. דהנה בתורה יש ענין החכמה דתורה והאור דתורה. דהחכמה דתורה היא מה שהתורה נמשלה למים³³, דכמו מים שאין להם גוון ומשתנים לפי גוון הכלים כך גם החכמה שלמעלה שהיא למעלה מהשגה ויכולה לבוא בכמה אופני השגות. אך למעלה מזה הוא ענין האור דתורה שהוא שורש התורה למעלה, וישראל ממשיכים בחינת האור דתורה שיתלבש בבחינת החכמה דתורה, ויתר על כן, שממשיכים באור דתורה בחינת העצמות, שהרי ישראל מושרשים בהעצמות.

(26) בכ"ז ראה סה"מ עטר"ת שם ס"ע לא	(30) אבות פ"ו, ג.
ואילך.	(31) תהלים קד, ב.
(27) רות רבה פ"ב, ג (בשינוי לשון קצת).	(32) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פו, א.
(28) וירא יד, ריש ע"ב.	צא, ב. ועוד.
(29) בכ"ז ראה סה"מ עטר"ת שם ס"ע לב	(33) תענית ז, א.
ואילך.	

אמנם צריך להבין³⁴, למה המשכת העצמות בתורה היא ע"י ישראל, והרי ידוע שגם התורה שרשה בעצמות א"ס ב"ה, וא"כ מהי המעלה דנשמות ישראל. אך הענין הוא, דהנה ידוע שתכלית הכוונה היא מה שנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים³⁵, דענין להיות לו דירה הוא שבחינת עצמות א"ס יהי' בבחינת גילוי למטה. וכמו דירת האדם עד"מ, שעצם ומהות האדם דר בהדירה, היינו לא רק ההתפשטות שלו אלא העצם שלו. וכן הוא בענין דירה בתחתונים, שהכוונה העליונה היא שדוקא בתחתונים תהי' דירה לעצמותו ית'³⁶. וכוונה זו נשלמת ע"י נשמות ישראל, להיות ששרשם מהעצמות והן נמשכות למטה בתחתונים. דע"י התורה לבד אין הכוונה העליונה נשלמת, אף שגם התורה מושרשת בעצמות, משום שהתורה היא באופן דאורייתא וקוב"ה כולא חד³⁷, שהיא נמשכת מן העצמות בבחינת יחוד עם העצמות, היינו דגם כפי שהיא נמשכת בתחתונים הרי היא בעצם בבחינת יחוד עם העצמות ובריחוק עצום מן התחתונים. ואם כן אין זה ענין דירה בתחתונים, משום שהעצמות שבתורה אינו נמשך בתחתונים בפנימיות. דכמו בדירה בפשטות הרי האדם נמצא ודר בה בבחינת פנימיות כך הוא גם בענין הדירה לו ית' בתחתונים. ומכיון שהתורה היא בבחינת יחוד עם העצמות ובבחינת ריחוק עצום מן התחתונים גם בהיותה למטה, נמצא שאין זה ענין הדירה בתחתונים בשלימותו. ודוקא נשמות ישראל שהם מושרשים בעצמות באופן שנעשים דבר בפני עצמו וכמו משל הבן שהוא מציאות בפני עצמו, ולכן כשהנשמות נמשכות בגילוי למטה, הרי דוקא על ידם נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים. ולפי זה מובנת המעלה בנשמות ישראל לגבי התורה, משום שדוקא ע"י נשמות ישראל נשלמת הכוונה העליונה שבעצמות, והיינו ששרשם בעצמות הוא באופן נעלה יותר.

ומכל זה יובן³⁸ מה שישראל משמחים את התורה, היינו שממשיכים בתורה ענין שאין בה מצ"ע. וכמשנת"ל דישראל ממשיכים בחכמה דתורה בחינת האור דתורה. ולמעלה מזה, דבבחינת האור דתורה הם ממשיכים מבחינה עליונה יותר. ונמצא, שגם בבחינת מתנה שכתורה

(34) ראה סה"מ עטר"ת שם ע' לב.
 (35) ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג.
 (36) במדב"ר פי"ג, ו. תניא פל"ו. ובכ"מ.
 (37) תניא פ"ד ורפכ"ג בשם הזהר. וראה זהר ח"א כד, א. ח"ב ס, א. תקו"ז ת"ו בתחילתו. לקו"ת נצבים מו, א. ועוד.
 (38) ראה סה"מ עטר"ת שם ע' לו.
 (36) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"ב ע' תפט (ועם הגהות — אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תרפ). אוה"ת בלק ריש ע' תתקצז. סה"מ

הנ"ל, שזהו כפי שהתורה היא מצד הנותן לגמרי, כפי שהתורה מושרשת בהעצמות, הרי גם בזה יכולים ישראל להוסיף תוספת המשכה ושמחה, משום ששרש נשמות ישראל הוא נעלה עוד יותר.

ובזה יובן גם הטעם שהאופן שישאל משמחים את התורה הוא לא ע"י לימוד ויגיעה בתורה אלא דוקא ע"י ניגונים וריקודים. כי ענין הניגונים והריקודים ע"י הגוף הוא ענין הדירה בתחתונים שפועלים נשמות ישראל דוקא, וענין זה הם ממשיכים ומוסיפים בהתורה, שזה פועל בה שמחה. וזהו³⁹ מ"ש כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, דאף הפסיק הענין, והוא ההפסק למעליותא, היינו שדוקא ע"י עשיתיו שבצולם העשי', וגם עשי' מלשון כפי⁴⁰, עי"ז מגיעים לדרגא נוספת שלמעלה מכל הדרגות המנויות בכתוב, למעלה מבריא ויצירה ולמעלה גם מבחינת שמי, והיינו עצמות ומהות א"ס ב"ה הנמשך דוקא בעשיית הדירה בתחתונים. וזהו מה שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחתו⁴¹, דענין הריקודים (בשמחת תורה) הוא להרגיל את הגוף שיהנה מדבר מצוה. דטבע הגוף מצד עצמו הוא ליהנות מדברים גשמיים, וריקודים מייגעים אותו, וזהו ענין הריקוד דשמחת תורה, להרגיל את הגוף ליהנות מדבר מצוה. שזהו ענין הפעולה בגוף, עשיית הדירה בתחתונים. וכן מבואר בכתבי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁴² (ולע"ע לא מצאתי ענין זה בדא"ח אלא פעם אחת בלבד בכתבי אדמו"ר נ"ע), דאף שכל השנה תלמוד גדול⁴³ הרי בחודש תשרי מעשה גדול. דבחודש תשרי עיקר העבודה הוא בענין המעשה, גם מלשון כפי, אתכפיא. וענין זה בשלימותו הוא בשמח"ת, שהריקודים הם המרגילים את הגוף דוקא ליהנות ממעשה מצוה.

והנה ענין זה שהגוף עצמו נהנה מדבר מצוה יהי' בשלימותו לע"ל, כאשר הגוף עצמו יקבל חיותו מאלקות, והנשמה תהא ניזונית מן הגוף⁴⁴, דלא כפי שהוא עכשיו שהגוף ניזון מן הנשמה. דלכאורה⁴⁵ אינו

(39) ראה סה"מ עטר"ת שם ע' לו.
(40) לקו"ת בחוקותי מה, א. ובכ"מ.
(41) שיחת שמחת תש"ה ס"ב — י"ל בקונטרס שמע"צ שמחת שנה זו (נדפס בסה"מ תש"ט ע' עד. ולאח"ז בסה"ש תש"ה ע' 58).
(42) סד"ה אני לדודי עדר"ת (בהמשך הער"ב ח"א ע' תרכו).
(43) ראה קידושין מ, ב. ב"ק יז, א.
(44) ראה ד"ה אלה תולדות נח תרל"ז. המשך וככה תרל"ז פצ"א-צ"ב. סה"מ תרח"ץ ע' ריט.
(45) בכ"ז ראה סה"מ עטר"ת שם ע' לג. וראה גם המשך וככה שם פפ"ח ואילך. סה"מ תרח"ץ ע' ריד ואילך.

(39) ראה סה"מ עטר"ת שם ע' לו.
(40) לקו"ת בחוקותי מה, א. ובכ"מ.
(41) שיחת שמחת תש"ה ס"ב — י"ל בקונטרס שמע"צ שמחת שנה זו (נדפס בסה"מ תש"ט ע' עד. ולאח"ז בסה"ש תש"ה ע' 58).
(42) סד"ה אני לדודי עדר"ת (בהמשך הער"ב ח"א ע' תרכו).

מובן איך יהי' הגוף ניזון אז מאלקות. והרי ידוע דעיקר חיות הגוף הוא מן הנפש, וכמו בצומח שהצמיחה שבו היא מצד הנפש הצומחת, ואפילו בדומם קיומו הוא מצד הנפש שבו, ולכן איתא בכתבי האריז"ל⁴⁶ שגם בדומם יש נפש המחי' ומקיים אותו, ובלעדי הנפש לא שייך ענין החיות, וכ"ש וק"ו בחי' ומדבר, ואיך אפשר שלע"ל יחי' הגוף מעצמו. ואפילו משה שהי' בגופו למעלה וניזון מן הרוחניות, כמ"ש⁴⁷ לחם לא אכל גו', הרי איתא במדרש⁴⁸ שהצטער מזה, דענין הצער עצמו מורה על חסרון בחיות. וכן באל"י שלא אכל הרי אז ניזון בכח האכילה שאכל לפני זה⁴⁹. וא"כ צריך ביאור איך יהי' הענין לעתיד לבוא. אך הענין הוא, דלע"ל תושלם הכוונה דדירה בתחתונים, שיהי' העצמות בתחתונים, ויתגלה בגוף עצמות אוא"ס, ומצד העצמות הרי אין בו שום מדידה והגבלה, ואין הפרש בין גוף ונשמה, וגם הגוף יכול לקבל חיות בעצמו. וענין זה דלעתיד לבוא ישנו מעין זה בכל חודש תשרי, שהרי בתשרי מעשה גדול, ע"ד שיהי' לע"ל⁵⁰, היינו שבתשרי הוא התגלות ענין זה דהמשכת העצמות ע"י נשמות ישראל בתחתונים. דהתחלת ענין זה היא בראש השנה, אלא שאז הוא בבחינת כיסוי והעלם, ונמשך בגלוי בחג הסוכות, כמבואר⁵¹ בענין בכסה ליום חגינו⁵², שהענינים שהם בהעלם וכיסוי בראש השנה נמשכים בהתגלות ביום חגינו, חג הסוכות, אך גם בסוכות הגילוי הוא בבחינת מקיף (דסכך הסוכה הוא בחינת מקיף), ואח"כ נמשך בשמיני עצרת בפנימיות. אך גם בשמיני עצרת הגילוי בפנימיות הוא בכלים סתומים, ודוקא בשמחת תורה היא השמחה וההתגלות, ולכן בשמחת תורה ישראל משמחים את התורה בריקודים וניגונים, שאז הוא עיקר העבודה כמעשה, ומשמחת תורה נמשך ענין זה על כל השנה כולה.

(46) עץ חיים שער לט (שער מ"ן ומ"ד) דרוש ג'. וראה תניא שעהיה"א פ"א. (47) תשא לד, כח. (48) ראה שמו"ר פמ"ז, ז. (49) ראה מלכים"א יט, ח.	(50) מאמרי אדה"ז תקס"ז ע' שט. ע' שיו. אוה"ת בראשית מ, ב. ועוד. (51) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נד, ריש ע"ד. סידור (עם דא"ח) שער ר"ה רלה, ב. ועוד. (52) תהלים פא, ד. ר"ה ח, סע"א ואילך.

בס"ד. שיחת יום שמחת תורה ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הק' לסעודה.
אח"כ אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: מאמר ד"ה להבין ענין שמחת תורה.

קודם התחלת המאמר אמר:

בנוגע ל"שמחת תורה" ישנם שני פירושים: (א) התורה היא בשמחה, ולכן שמחים גם ישראל בשמחתה של התורה, וכלשון הפיוט "שישו ושמחו בשמחת תורה", היינו, שישראל שמחים בשמחת התורה, (ב) יתירה מזה — שישראל משמחים את התורה.

* * *

ב. [כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לאנ"ש שהגיעו מערי השדה לומר "לחיים", ואח"כ אמר:]

אנ"ש שנמצאים בערי השדה נמצאים תמיד בתנועה של מיצר ודאגה על כך שמקומם בערי השדה, והיו מעדיפים להיות כאן.
והמענה אליהם — שצריכים לזכור שתכלית הכוונה היא דירה בתחתונים (כמדובר לעיל), וככל שפועלים בתחתונים למטה יותר, ניתוסף יותר במילוי הכוונה בדירה בתחתונים.
והענין בזה:

ידוע המשל "כשצריכים להגבי" איזה דבר מן הארץ ע"י כלי ההגבה הנקרא ליוע"ר, צריכים לאחוז בחלקים התחתונים שבו דוקא, כמו בהגבהת כותלי בית, שצריכים להתחיל להגבי' הקורה התחתון דוקא, ואז ממילא יוגבהו גם העליונים הימנו, משא"כ אם הי' מתחיל מאמצע הכותל לא הי' מגבי' התחתונים.

ודוגמתו בנמשל בנוגע לכוונה בדירה בתחתונים — שהגבהת התחתונים (לעשות מהם דירה לו ית') צריכה להיות מהחלק התחתון שבתחתונים גופא, שלכן, אע"פ שכללות עולמות ב"ע הם תחתונים,

(2) תו"א בראשית ד, א.

(1) בהמאמר (לעיל ע' 85).

שהרי אפילו עולם הבריאה הוא בריחוק הערך מעולם האצילות (מלשון אצלו וסמוך³), מ"מ, עיקר הכוונה דדירה בתחתונים נשלמת (בעולם העשי, ובו גופא) בעוה"ז הגשמי דוקא, להיותו חלק התחתון ביותר.

ומזה מובן שכן הוא גם בעוה"ז הגשמי גופא — שבערי השדה דוקא (החלק התחתון בעוה"ז הגשמי גופא) נשלמת יותר הכוונה דדירה בתחתונים.

ובמילא, צריכים אנ"ש הנמצאים בערי השדה לידע, שלא זו בלבד שהיותם בערי השדה אינו ענין של חסרון, אלא אדרבה, יש מעלה בדבר — שעל ידם דוקא נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א: יתן השי"ת שיפתחו להם "שערי אורה", "ביי זי זאָל ווערן ליכטיג אין קאָפּ", לידע ולהכיר ולראות הכחות הנעלמים שניתנו להם, ולנצל אותם למילוי הכוונה בהשליחות שהטילה עליהם ההשגחה העליונה.

— כ"ק מו"ח אדמו"ר כותב בא' ממכתביו ש"גם אם יהי' (החולה) אצל רופא מומחה אשר בירר והגביל דבר המחלה, גם נתן סמי המרפא (ה"רעצעפט") וצוה הסדר הנכון בלקיחתם, וקנה אותם, והעמידם על השולחן — הנה מזה לא ירפא המחלה ולא יתרפא החולה .. כי הסמי מרפא רפואתן הוא אך ורק כאשר לוקחים אותם כפי דרכן וסדרן אשר יצוה הרופא".

ודוגמתו בנוגע לענינו: לא מספיקה הידיעה אודות קיומם של הכחות הנעלמים, אלא צריכים לנצלם בפועל (כשם שלא מספיקה הידיעה ע"ד קיומם של סמי המרפא, אלא צריכים לקחתם בפועל). וזוהי גם כוונת הדיבור אודות הכחות הנעלמים שניתנו לאלה הנמצאים בערי השדה — לא כדי שירגישו עצמם "מיוחסים" וירצו לעמוד ב"מזרח" ... אלא כדי שינצלו את הכחות למלא ולהשלים את הכוונה.

*

ג. [כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה שהבעלי-עסקים יאמרו "לחיים", ואמר:]

אדמו"ר הזקן כותב שבדורות הראשונים (בזמן התנאים והאמוראים)

(5) אגרות-קודש שלו ח"ד ע' כט.

(6) תניא אגה"ק ס"ט.

(3) פרדס שער אבי"ע בתחלתו.

(4) ראה גם שיחת ליל שמחת ס"ד ואילך (לעיל ע' 73 ואילך).

"תלמוד תורה הי' עיקר העבודה", אבל "בעתים הללו בעקבות משיחא",
 "כל עיקר עבודת ה' .. היא עבודת הצדקה".

ובנוגע למצות הצדקה — אף שניתנו בה שיעורים, מעשר, וחומש
 להידור מצוה, הרי אדמו"ר הזקן כותב ש"יוכל לפזר בלי גבול .. וכל⁸
 אשר לאיש יתן בעד נפשו כתיב".

ובכל אופן — "מצות הצדקה" מעוניינת וחפצה שיתרבו הרווחים
 של בעלי-עסקים יותר ויותר, כדי שיוכלו להרבות יותר בצדקה.
 (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) יצליחם השי"ת להרויח בעסקים,
 ושיתנו ריבוי צדקה.

*

ד. [כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה שהמתעסקים בחינוך יאמרו
 "לחיים", ואמר:]

בשמח"ת מתחילים לקרוא פרשת בראשית עד "ויכולו גו'", שעל
 זה דרשו חז"ל⁹ "כל .. (ה)אומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה
 שותף להקב"ה במעשה בראשית".

— ענין זה ("שותף להקב"ה במעשה בראשית") מצינו רק בנוגע
 לנש"י:

בנוגע למלאכים — איתא במדרש¹⁰ ש"כשני נבראו", או "בחמישי
 נבראו", אבל, "הכל מודים שלא נברא ביום ראשון כלום", "שבו הי'
 הקב"ה יחידי בעולמו", "שלא תאמר מיכאל הי' מותח בדרומו של רקיע
 וגבריאל בצפונה והקב"ה ממדד באמצעיתו, אלא אנכי הי' עושה כל נוטה
 שמים לבדי רוקע הארץ מאתי¹¹, מי אתי כתיב, מי הי' שותף עמי בברייתו
 של עולם".

משא"כ בנוגע לנש"י — כיון ש"ישראל עלו במחשבה"¹²,
 וכמדובר לעיל¹³ שנש"י מושרשים בעצמותו ית',

[כלומר, שמושרשים בבחי' העצמות כפי שנמשך וכא בבחי'
 מציאות. וכן צריך לפרש בהמאמר "העצם כשאתה תופס במקצתו אתה

(7) שם ס"י. סט"ז. וראה גם אגה"ת ספ"ג.

(8) איוב ב, ד.

(9) שבת קיט, רע"ב. הובא בשו"ע אדה"ז

או"ח ר"ס רסח.

(10) ב"ר פ"ג, ח.

(11) ישעי' מד, כד (וברד"ק וראב"ע
 עה"פ).

(12) ב"ר פ"א, ד.

(13) בהמאמר (לעיל ס"ע 83 ואילך).

תופס בכולו¹⁴, משום שהעצם כלתי מתחלק, ובמילא, כשתופס במקצתו ה"ה תופס בכולו — דלכאורה אינו מובן: כיון שהעצם אינו מתחלק, איך שייך המושג של מקצת מן העצם, שנוכל לומר שע"י התפיסה בהמקצת תופס בכולו? — אלא הכוונה היא להעצם כפי שנמשך ובא בשינויים גם בבחי' מקצת, שכיון שהעצם הוא זה שבא בהמקצת, לכן, יש בו הכל, ובמילא, התופס במקצתו תופס בכולו],

לכן, שייך לומר עליהם שנעשים "שותף להקב"ה במעשה בראשית".

וענין זה מודגש ביותר אצל מחנכים — שהרי מצינו¹⁵ שהקב"ה עוסק בהחינוך של נש"י¹⁶, וכיון שגם המחנכים עוסקים בזה, נעשים הם שותפים להקב"ה בהחינוך של בני".

ויתירה מזה: כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר¹⁷ ש"מלמד טוב" הוא לא רק שמצליח ללמדו ענין זה שלומד עמו עתה, אלא שמלמדו דרך הלימוד שיוכל ללמוד בעצמו. ומזה מובן גם בנוגע להחינוך שהקב"ה מחנך את נש"י, שהשלימות שבזה מתבטאת בכך שנש"י נעשים בעצמם מחנכים. ונמצא, שאלה שעוסקים בענין החינוך, מבטאים את שלימות פעולת החינוך של הקב"ה.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) יתן השי"ת שתהי' להם הצלחה בעבודת החינוך, ובמילא יביא הדבר תועלת גם להם — כפי שמביא אדמו"ר הזקן בהקדמה לספר התניא מאמר חז"ל¹⁸ על הפסוק¹⁹ "רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם הוי" — הן ברוחניות והן בגשמיות.

*

ה. [כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה להרבנים והשו"בים לומר "לחיים"²⁰, ואח"כ אמר:]

רב — הוא ה"ראש" של הקהילה, והוא זה שנושא באחריותה של כל הקהילה, ובמילא, צריך לידע גודל האחריות המוטלת עליו, כיון שכל מה שקורה בקהילה הוא על אחריותו, להיותו ה"ראש" של הקהילה.

(14) כש"ט הוספות סקט"ז. וש"נ.
 (15) תדבאר פי"ד.
 (16) חסר הביאור (המור"ל).
 (17) ראה סה"מ תרפ"א ע' רכד ואילך.
 (18) כנראה בקשר להצפיפות והדוחק (כו') —
 תרפ"ג ע' צ. תרצ"ו ע' 76. תש"ג ע' 61
 ואילך. תש"ח ע' 80.
 (19) תמורה טז, א.
 (20) משלי כט, יג.
 (21) לא' הרבנים אמר — בהתנצלות
 (כנראה בקשר להצפיפות והדוחק (כו') —
 שכאן לא מקפידים על נתינת כבוד; כאן
 נותנים "לחיים".

ויש להוסיף ולהבהיר שאחריותו של הרב על הקהילה כולה היא בנוגע לכל הענינים כולם, כולל גם הענינים שאודותם טוען שאינם באשמתו — שכן, להיותו ה"ראש" של הקהילה, אשם הוא בכל הענינים, כי, גם אם בענינים מסויימים לא הי' יכול לפעול באופן ישיר, הי' יכול לפעול בדרך מקיף, היינו, להוסיף בעניניו הוא באופן טוב ונעלה יותר, ועי"ז הי' פועל בדרך ממילא ובדרך מקיף על הקהילה.

ויתירה מזה: גם הענינים שלאמיתתו של דבר (לא רק שטוען כך, אלא כן הוא באמת) אינם באשמתו, מ"מ, להיותו ה"ראש" של הקהילה, הרי כל מה שמתרחש וקורה בקהילה נוגע גם אליו, כמו בגוף האדם שכל מה שמתרחש וקורה באברי הגוף נוגע לראש.

[וע"ד המבואר בדרושי חסידות²¹ בענין "כשל בעוני כחי"²², שהעונות נוגעים ("רירן אן") גם בעצם הנשמה — אע"פ שעצם הנשמה בודאי אינה אשמה בכך].

אלא מאי, יש לו טענה: הן אמת שלהיותו ה"ראש" נוגעים לו כל עניני הקהילה, אבל, מדוע עליו לסבול עבור ענינים שאינם באשמתו?! — הרי, משמעות הדברים (שכל עניני הקהילה נוגעים אליו) אינה שיקבל על זה עונש ח"ו (דפשוט שאי אפשר להעניש על דבר שאינו באשמתו), כי אם, שאינו מקבל את הענינים הנעלים שהי' יכול לקבל אילו היתה הנהגת הקהילה כדבעי. וע"ד שמצינו במשה רבינו, שלאחרי חטא העגל (שבודאי לא הי' באשמתו) נאמר לו "לך רד"²³, "רד מגדולתך, כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל"²⁴.

אמנם, אף שאין כאן עונש, כי אם, העדר קיבול שכר בלבד, הרי, ע"פ המבואר בחסידות²⁵ בפירוש מאמר המשנה²⁶ "שכר מצוה מצוה", שאמיתית השכר הוא (המצוה עצמה, שעל ידה נעשה) צוותא (מצוה מלשון צוותא) וחיבור עם עצמות ומהות א"ס ב"ה, שאין לך שכר גדול מזה, ולפי-ערך גודל השכר כן הוא גודל ההפסד וההיזק שבהעדר קבלת השכר — מובן, שגם העובדה שאינו מקבל השכר שהי' יכול לקבל אילו היתה הנהגת הקהילה כדבעי, מהוה הפסד והיזק גדול!

(24) ברכות לב, א. הובא בפרש"י עה"פ.

(25) ראה תניא פל"ט (נב, ב). אגרות

קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"י ע' שסט (נעתק

ב"היום יום" ח חשון).

(26) אבות פ"ד מ"ב.

(21) ראה תו"א יתרו סז, סע"א. מאמרי

אדה"ז תקס"ה ח"ב ס"ע תקיד ואילך. אוה"ת

דרושי ש"ש ע' איתקא. סה"מ תרל"ו ח"ב

ס"ע שעא. המשך תער"ב ח"א ע' קמ. ועוד.

(22) תהלים לא, יא.

(23) תשא לב, ז.

ו. וכשם שהדברים אמורים בנוגע להרב, עד"ז הוא גם בנוגע להשוחט:

כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר²⁷ שהרב הוא ה"ראש" של הקהילה, והשוחט הוא ה"לב" של הקהילה.

"שוחט" — אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁸ — אינו "סקאָטאַבאַיעץ", איש האוחז מאכלת בידו והורג בהמות... "שוחט" הוא ה"לב" של הקהילה, ועליו להיות רוח החיים של הקהילה, לארגן קביעות ללימוד התורה וכיו"ב, ובנוסף לכך, מתעסק הוא גם באומנות הזביחה, אבל, לא זו היא עבודתו העיקרית.

ויש להוסיף בנוגע לאומנות הזביחה גופא, ש"צריכא בדיקה אבישרא ואטורפא", "בדק לה בריש לישני"²⁹ — ריש לומר ענינו בעבודה, שהשוחט צריך לבדוק את עצמו שלא יהיו לו צפרניים³⁰ דוקרות... וכן צריך לבדוק את דיבורו, תוכן הדברים וסגנונם, שיהי' כדבעי למהוי, ובלאו הכי אינו אלא "סקאָטאַבאַיעץ", איש בעל מאכלת שהורג בהמות, ואז טוענת נגדו הבהמה: מדוע נוטל אתה את החיות שלי, במה הנך יותר טוב ממני? ...!

*

ז. [כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לתלמידי הישיבה לומר "לחיים"³¹, ואח"כ אמר:]

בהמשך להמדובר לעיל³² אודות ג' המדרגות שבתורה — דרגת התורה כפי שבאה בירושה, דרגת התורה כפי שבאה ביגיעה, ודרגת התורה כפי שניתנת במתנה — יש להוסיף ולבאר בפרטיות יותר³³.
הדרגא הראשונה (מלמטה למעלה) הכי התחתונה שבתורה, היא, כפי שבאה בירושה:

(27) לקו"ד ח"ד תשכ"א, א (סה"ש תרצ"א ע' 187). אגרות קודש שלו ח"ח ע' קלב. (28) שיחת יום שמחת תורה תרפ"ט ס"ז (סה"ש תרפ"ט ע' 41). (29) חולין יז, ב. וראה "רשימות" חוברת ט (ילקוט) ע' 6. (30) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב שב, ב ואילך. אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' תקכה. ח"ד ע' יד ואילך (נעתק ב"היום יום" כב אלול).	(31) ואמר, שיוהרו שלא יושפעו מה"בעלי-בתים" לקבל מהם "בעה"כ"שע הנחות" שהם היפך דרכי החסידות, אלא יקבלו רק מהמשפיעים של דא"ח (והוסיף — בחיוך — ובשעת הדחק, גם מהרמ"ם בנגלה). (32) בהמאמר (לעיל ע' 81 ואילך) וש"נ. (33) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 115 ואילך, ובהנסמן שם.

ירושלם — אינה תלוי' במעמדו ומצבו של הבן, תכונותיו ומעלותיו וכו', כי אם, בעצם עובדת היותו בן, ועד כדי כך, שאפילו בהיותו עובר במעי אמו, ה"ה יורש³⁴.

וענינה בתורה — דרגת התורה ששייכת לכאו"א מישראל, מבלי הבט על מעמדו ומצבו, כשם שבירושלם לא מתחשבים במעמדו ומצבו של היורש — דרגת התורה ששייכת לקיום המצוות, שזהו ענינה של "תורה" — מלשון הוראה³⁵, להורות את המעשה אשר יעשון ואלה אשר לא תעשינה, וענין זה שייך לכאו"א מישראל, שהרי, גם אלה שאינם שייכים להשגת התורה, חייבים הם לידע את המעשה אשר יעשון (חלק התורה ששייך לקיום המצוות), ואם אינם יודעים, צריכים לשאול ולברר אצל זה שידוע — ע"ד ובדוגמת קטן היורש שזקוק לאפוטרופוס.

וענין זה מרומז בדרשת חז"ל³⁶ "תורה צוה לנו משה מורשה", תורה בגימטריא שית מאה וחד סרי (תרי"א) הרי, אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענום" (והיינו דכתיב תורה צוה לנו משה, ושנים מפי הגבורה, הרי שית מאה ותלסרי (תרי"ג)) — שבוה מרומז שדרגת התורה שבאה בירושלם ("מורשה") היא דרגת התורה ששייכת לקיום התרי"ג מצוות (תורה בגימטריא תרי"א, מלבד אנכי ולא יהי' לך שמפי הגבורה שמענום).

ח. ויש להוסיף בביאור שייכותה של דרגת התורה ששייכת לקיום המצוות לענין הירושלם:

ובהקדים³⁸ — שהחידוש דמתן-תורה לגבי קודם מ"ת (עבודת האבות, שקיימו כל התורה עד שלא ניתנה³⁹) הוא בנוגע לקיום המצוות בגשמיות, כמארז"ל⁴⁰ "כל המצוות שעשו לפניך האבות ויחזות היו", ברוחניות בלבד, כלומר, אף שגם האבות קיימו המצוות בדברים גשמיים, מ"מ, אין זה אלא שקיימו המצוות באמצעות הדברים הגשמיים, אבל הפעולה שנעשית ע"י קיום המצוות (המשכת אלקות) לא היתה אלא ברוחניות, בעולם האצילות וכו', ואילו בהדבר הגשמי שבו נעשתה המצוה לא נפעל דבר, ולדוגמא: הגרים שגידר אברהם⁴¹ — לא נשאר מהם כלום, וכן המקלות שעל ידם המשיך יעקב ההמשכות דמצות

(34) ראה נדה מג, סע"ב ואילך (במשנה).

(35) רד"ק לתהלים יט, ח. וראה זח"ג נג,

(38) ראה לקו"ש ח"ה ע' 88 ואילך. וש"נ.

(39) יומא כח, ב. וש"נ.

(40) שהש"ר פ"א, ג [א].

(41) ב"ר פל"ט, יא. פרש"י לך לך יב, ה. ועוד.

ב.

(36) מכות כג, סע"ב ואילך (ובפרש"י).

(37) ברכה לג, ד.

תפילין⁴² — לאחר שנסתיימה העבודה בהם לא נשאר בהם קדושה כלל; והחידוש דמ"ת — שלא זו בלבד שקיום המצוות הוא באמצעות הדברים הגשמיים, אלא שנמשכת ונקבעת הקדושה בהדברים הגשמיים שבהם מקיימים המצוות, כמו בתפילין, שגם בשעה שאיננו מקיים את המצוה ה"ה חפצא דקדושה, ועד"ז בשאר תשמישי מצוה ותשמישי קדושה⁴³.

ובלשון המדרש⁴⁴ "משל .. למלך שגזר ואמר בני רומי לא ירדו לסוריא ובני סוריא לא יעלו לרומי, כך כשברא הקב"ה את העולם גזר ואמר השמים⁴⁵ שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, כשביקש ליתן את התורה בטל את הגזירה הראשונה ואמר התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים", היינו, שהחידוש דמ"ת הוא החיבור דעליונים ותחתונים, כיון שע"י קיום המצוות נמשכת ונקבעת קדושה בהדברים הגשמיים (תחתונים) שבהם מקיימים המצוות, שנעשים כלי לאלקות (יעלו לעליונים).

ונקודת הענין — שקיום המצוות הוא בשביל עבודת הבירורים, להפריד הטוב מהרע, שע"י מתקנים את הפגם שנעשה בעולם ע"י חטא עה"ד, שנעשה תעורבות טוב ורע, ובגלל זה נעשה מיתה בעולם (שלא יהי' קיום להרע)⁴⁶, ולכן, דרגת התורה השייכת לקיום המצוות — שענינם לתקן חטא עה"ד שבגללו נעשה ענין המיתה — נקראת בשם ירושה⁴⁷.

ט. ע"פ האמור שדרגת התורה כפי שבאה בירושה היא דרגת התורה השייכת לקיום המצוות שענינם לפעול בעולם — יש לבאר הטעם שהאיסור דעכו"ם בלימוד התורה נאמר כשייכות לדרגת הירושה שבתורה:

איתא בגמרא⁴⁸ "עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה, לנו מורשה ולא להם .. מ"ד מורשה, מיגזל קא גזיל לה, מ"ד מאורסה ("אל תקרי מורשה אלא מאורסה"⁴⁹), דינו כנערה המאורסה דבסקילה".

42 ראה זח"א קסא, ב ואילך. מאמרי אדה"ז תקס"ב ע' יב. אזה"ת ויצא רכג, ב. ועוד. 43 ראה מגילה כו, ב. רמב"ם הל' ס"ת פ"י ה"ג ואילך. טושו"ע אור"ח סקנ"ד. יו"ד סרפ"ב. וראה שו"ע אדה"ז אור"ח סמ"ב ס"ו. 44 תנחומא וארא טו. שמו"ר פ"ב, ג. 45 תהלים קטז, טז.	46 ראה תו"א בראשית ה, ג"ד. 47 ראה ד"ה תורה צוה דשמע"צ תרנ"ד פ"ה (סה"מ תרנ"ד ע' ל ואילך), ודשמח"ת תש"ב פ"ב (סה"מ תש"ב ע' 40 ואילך) — ע"ד הירושה דאורות דתוהו. 48 סנהדרין נט, א. 49 פסחים מט, ב.

והענין בזה — שבדרגת התורה כפי שבאה בירושה ("מורשה"), כיון שכל ענינה הוא לפעול בעולם, יש מקום לומר ששייכת גם לעכו"ם ומה גם שבנוגע ל"שבע מצוות דידהו" צריכים להיות "עוסקין בהלכות אותן שבע מצוות להיות בקיין בהן"⁵⁰, ולכן יש צורך בלימוד מיוחד כדי לשלול ולמעט עכו"ם מלימוד התורה — "לנו מורשה ולא להם כו'" (משא"כ בדרגא נעלית יותר בתורה, כפי שהיא למעלה מלפעול בעולם (כדלקמן), אין צורך לשלול ולמעט עכו"ם).

י. ולמעלה מזה — דרגת התורה כפי שבאה ע"י יגיעה דוקא:

היגיעה שבתורה — שבזה אין הכל שוים, כמו ירושה, אלא ענין התלוי בעבודת האדם — עיקרה (לאו דוקא בחלק התורה השייך לקיום המצוות, אלא) בההבנה וההשגה דחכמת התורה כשלעצמה, גם אם אין הדבר נוגע למעשה בפועל בקיום המצוות (ובלשון אדמו"ר הזקן בתניא⁵¹ "אף אם לא הי' ולא יהי' הדבר הזה לעולם").

וההסברה בזה — שנוסף על ענינה של התורה להורות את המעשה אשר יעשון בקיום המצוות, שזוהי דרגת התורה כפי ששייכת לעולם, להורות להאדם איך להתנהג בעולם, ישנו גם ענינה של התורה כפי שהיא לעצמה ("אין ענין פאר זיך, תורה אלס תורה") — שהיא חכמתו ורצונו של הקב"ה.

וענין זה אינו באופן של ירושה ששייכת לכאו"א מישראל מבלי הבט על מעמדו ומצבו, אלא בשביל זה יש צורך ביגיעת האדם דוקא, ולפי־ערך יגיעתו בתורה ה"ה מבין ומשיג בחכמת התורה.

יא. אמנם, גם דרגת התורה כפי שבאה בבחי' יגיעה, עם היותה דרגת התורה כשלעצמה (לא רק כדי לפעול בעולם), חכמתו ורצונו של הקב"ה, שבאין־ערוך לגמרי לשכל האדם, מ"מ, כיון שבאה ע"י יגיעת האדם בשכלו והבנתו, ה"ה עכ"פ בגדר המדידה דשכל האדם, אלא שהיא באין־ערוך למעלה מזה.

ועז"נ⁵² "ארוכה מארץ מדה וגו'" — שענין זה נאמר על דרגת התורה כשלעצמה, כפי שהיא למעלה מדרגת התורה שענינה להורות על קיום המצוות, כמ"ש אדמו"ר הזקן בהלכות תלמוד תורה⁵³ ש"ההלכות (דרגת התורה שענינה להורות על קיום המצוות) .. יש להם קץ ותכלית

(52) איוב יא, ט.

(50) סנהדרין שם ובפרש"י.

(53) פ"א ה"ה.

(51) פרק ה. וראה גם בקו"א (קנט, רע"ב).

ומספר", ומש"נ "ארוכה מארץ מדה וגו'", קאי על "התורה מצד עצמה (ש) אין קץ ותכלית אפילו לפשטי דרשותי הצפונים בה .. וכן אין קץ ותכלית לעומק טעמי ההלכות והפלפול בטעמיהן כו'" — שעם היותה בלי גבול, ה"ה עדיין בגדר מדה, שנמדדת עם שאר ענינים, אלא ש"ארוכה מארץ מדה".

ואילו הדרגא היותר נעלית בתורה, שהיא למעלה מכל מדידה והגבלה, וגם לא בגדר מדה — היא דרגת התורה כפי שהיא בעצמותו ית', "שעשועים גו' לפניו"⁵⁴, שעשועי המלך בעצמותו⁵⁵.

וכיון שדרגא זו היא למעלה מכל מדידה והגבלה, גם לא בגדר מדה — אינה יכולה לבוא ע"י יגיעת האדם, ובאה מלמעלה בדרך מתנה דוקא, כפי שאומרים בנוסח ברכת התורה: "ונתן לנו את תורתו .. נותן התורה".

יב. ויש להוסיף בתוכן הענין דברכת התורה:

איתא בגמרא⁵⁶ "מאי דכתיב⁵⁷ מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה על מה אבדה הארץ, דבר זה אמרו חכמים .. נביאים (נשאל לחכמים ולנביאים) ולא פירשוהו, עד שפירשו הקב"ה בעצמו, שנאמר⁵⁸ ויאמר ה' על עזבם את תורת אשר נתתי לפניהם .. שלא ברכו בתורה תחילה".

ומפרש הר"ן⁵⁹ ד"קרא הכי דייק דעל שלא ברכו בתורה תחילה אבדה הארץ, דאם איתא על עזבם את תורת משמע שעזבו את התורה ולא היו עוסקין בה, כשנשאל לחכמים ולנביאים למה לא פירשוהו, והלא דבר גלוי ה' וקל לפרש? אלא ודאי עוסקין היו בתורה תמיד, ולפיכך היו חכמים ונביאים תמהים על מה אבדה הארץ, עד שפרשו הקב"ה בעצמו, שהוא יודע מעמקי הלב, שלא היו מברכין בתורה תחלה, כלומר, שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כ"כ שיהא ראוי לברך עליה, שלא היו עוסקין בה לשמה, ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה".

וההסברה בזה⁶⁰ — דלכאורה, כיון ש"ודאי עוסקין היו בתורה תמיד", עכצ"ל שהתורה היתה חשובה בעיניהם, דאל"כ, לא היו מתעסקים ומתייגעים בלימודה — שחשיבותה של התורה בעיניהם לא

(54) משלי ח, ל.

(57) ירמ' ט, יא.

(55) ראה גם שיחת ליל שמח"ת ס"ג

(58) שם, יב.

(לעיל ע' 73). וש"נ.

(59) נדרים שם.

(56) ב"מ פה, סע"א ואילך. נדרים פא, א.

(60) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 3.

היתה אלא מצד השכל שבה, שכל אנושי, אם כי שכל עמוק ביותר, אבל לא היתה התורה חשובה בעיניהם מצד חשיבותה האמיתית — כפי שמתבטאת בברכת התורה: "ונתן לנו את תורתו" — תורתו של הקב"ה, חכמתו ורצונו ית'.

לימוד התורה צריך להיות איפוא מתוך הכרה שהתורה היא תורתו של הקב"ה, ולא עוד אלא שטכשיו נותן הקב"ה את התורה, "נותן התורה" לשון הוה⁶¹, שלכן אמרו חז"ל⁶² "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע" — "שלכאורה אינו מובן מה דמיון זה מה להלן אף כאן", כיצד אפשר לדמות "עסק התורה של כל אדם כשלומד בפני עצמו" ל"מעמד הר סיני" — "כי גם עסק התורה שבכ"א ובכל זמן הוא דבר ה' ממש שנאמר למשה בסיני .. כאילו קבלה היום מהר סיני"⁶³.

יג. ויש לומר שזהו גם הביאור בדברי המדרש⁶⁴ בנוגע לנתינת התורה לישראל:

"משל למלך שהיתה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה, ביקש לילך לו לארצו וליטול לאשתו, אמר לו, בתי שנתתי לך יחידית היא, לפרוש ממנה איני יכול, לומר לך אל תטלה איני יכול לפי שהיא אשתך, אלא זו טובה עשה לי, שכל מקום שאתה הולך קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם, שאיני יכול להניח את בתי. כך אמר הקב"ה לישראל, נתתי לכם את התורה, לפרוש הימנה איני יכול, לומר לכם אל תטלוה איני יכול, אלא בכל מקום שאתם הולכים בית אחד עשו לי שאדור בתוכו".

ויש לבאר ענין זה בנוגע ללימוד התורה — שגם כאשר ישראל לומדים התורה כפי שיורדת ומתלבשת בשכל אנושי, צריך לעשות מקום (בית אחד) לדירת הקב"ה, עי"ז שיהי' ניכר ונרגש אצלם שזוהי תורתו של הקב"ה, חכמתו ורצונו ית', שלכן "מה להלן באימה ביראה ברתת ובזיע אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע".

יד. נשאלת איפוא השאלה — כיצד ניגש יהודי ללמוד תורה: בידעו שהתורה (גם בהיותה למטה) היא בת יחידה של הקב"ה — כיצד מרהיב עוז בנפשו, ובפרט בידעו מעמדו ומצבו, לגשת ("צוטרעטן")

61) של"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג, א. 63) תו"א יתרו סז, ב. וראה גם סה"מ ובכ"מ.
62) ברכות כב, א. וש"נ. מלוקט ח"ד ע' קנה. וש"נ.
64) שמור"ר רפל"ג.

לבית היחידה של הקב"ה, וכיצד לוקח על עצמו "לפרנס" ("אויסהאלטן") את הבת היחידה של הקב"ה, ביחד עם אביו, הקב"ה ("איר מיטן שווער צוזאמען")?!

והמענה לזה — בברכת התורה — שפתיחתה "אשר בחר בנו מכל העמים":

אין זה באשמתנו... אלא, הקב"ה "בחר בנו" — (גם) בהגוף של איש הישראלי — "מכל העמים".

וכפי שהודיע הקב"ה ע"י מלאכי הנביא: "הלוא אח עשו ליעקב גו' ואוהב את יעקב ואת עשו שנאחיו", כלומר, הסיבה לכך ש"אוהב את יעקב", היא, לא מצד מעלותיהם של ישראל, ובלשון הכתוב "לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם גו'", שכן, "הלוא אח עשו ליעקב", אלא, מצד הבחירה העצמית שבעצמותו ית' נעשה "אוהב את יעקב", ובדרך ממילא, "ואת עשו שנאחיו".

ובגלל ש"בחר בנו מכל העמים", לכן, "נתן לנו את תורתו", ומצד זה שהקב"ה בחר בנו ונתן לנו את תורתו, נגשים אנו ללימוד התורה.

טו. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) עומדים אנו עתה בסיומו של שמח"ת, ומתקרב כבר הזמן לתפלת מעריב, אלא, שמוסיפים אנו מחול על הקודש, כיון שהקב"ה נתן כח לישראל להוסיף מחול על הקודש. יש לנצל איפוא את הרגע האחרון של שמח"ת.

— בנוגע ליוהכ"פ מצינו⁶⁵ שהרגע האחרון שבו מכפר על הענינים הבלתי־רצויים שנעשו ביוהכ"פ עצמו. ועד"ז בנוגע לשמח"ת, שברגע האחרון יכולים לחטוף ולהשלים את הענינים שהחסירו במשך כל שמח"ת.

ולכן: תאמרו לחיים מתוך חמימות ("זאָגט אַ וואַרעמן אַ פריילעכן לחיים"), עם גיגון שמח, ותקבלו על עצמכם התמדה ושקידה בלימוד התורה ביראת שמים.

* * *

טז. איתא בלקו"ת⁶⁶ שבכל יו"ט צריכים לקבל ולקלוט בפנימיות את הענינים שספגו ביו"ט זה, ולחיות עמהם, עד להיו"ט הבא. ובפרט

(65) ראה תניא פמ"ט.

(67) ואתחנן ז, ו.

(66) מלאכי א, ב"ג. וראה סה"מ עטר"ת

(68) ראה לקו"ת תצא לט, ד. וש"ג.

ע' תרמא. לקו"ש ח"ז ס"ע 89 ואילך. וש"ג.

(69) ברכה צח, ב.

כנוגע לשמח"ת, שלאחריו מתחילה העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו"70 — בודאי צריכים "לקחת" את הגילויים של שמח"ת על כל השנה כולה.

אמנם, כאשר עומדים בסיומו של שמח"ת, ומתכוונים לעבודה ד"ויעקב הלך לדרכו" במשך השנה החדשה, מתוך קבלת החלטה טובה שהשנה החדשה תהי' כדבעי — יכולה להתעורר שאלה: כבר עברו כו"כ שנים שבהם החליט שהשנה החדשה תהי' כדבעי, וכנוגע לפועל... וכיון שכן, מהי התועלת בקבלת החלטה טובה כנוגע לעבודת שנה זו? והמענה לזה:

לעשיית כל דבר ישנה סיבה שבגללה נעשה הדבר, והסיבה היא — התענוג שמתענג בהדבר, שבגלל זה עושה את הדבר. ומזה מובן שהאפשרות לענינים בלתי-רצויים היא אך ורק כאשר התענוג שלו הוא בענינים לא טובים, אבל כאשר התענוג שלו יהי' בעניני קדושה, אזי תהי' הנהגתו כדבעי למהוי.

[דובר בארוכה אודות הצורך בכפרה גם על עבירות בשוגג (ע"י קרבן חטאת), משום שעבירה בשוגג מוכיחה שהתענוג שלו הוא בענינים לא טובים, ובמדה מסויימת — עוד יותר מאשר במזיד, ועד"ז בספק איסור עוד יותר מאשר באיסור ודאי (שלכן, יש חומר באשם תלוי שצ"ל "בת שתים" לגבי חטאת שאינה אלא "בת דנקא"⁷¹), וכן נתבאר התיווך בדברי הרמב"ם בנוגע לאשם תלוי: "לבו של אדם דוה על עונותיו והואיל ועל ספק הפרישו גמר בלבו להקדיש"⁷², ואעפ"כ, "הקריבו בחוץ פטור שהרי לא נקבע האיסור"⁷³ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ונדפס בלקו"ש ח"ג ע' 942 ואילך].

וכנוגע לעניננו: כשיהודי פועל בעצמו בשמח"ת לעקור ולשרש ("אויסרייסן") את התענוג בענינים גשמיים וחומריים, אזי אין לו להתיירא ולהתפעל ממניעות ועיכובים בצאתו לעבודה ד"ויעקב הלך לדרכו", ובודאי ילך לבטח דרכו.

* * *

יז. (לקראת סיום ההתוועדות אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)
קודם תפלת מעריב — ברצוני לחזור פתגם של כ"ק מו"ח אדמו"ר

(70) לשון הכתוב — ויצא לב, ב. וראה
תורת מנחם — התוועדויות ח"ב ע' 47.
וש"נ.
(71) זבחים מח, א.
(72) הל' פסוה"מ פ"ד הי"ט.
(73) הל' מזה"ק פי"ח ה"י.

(שכבר נתפרסם ב"קופיר"), ואח"כ ינגנו הניגון "ניע זשוריצי כל־אפצי", ולאחריו הניגון של אדמו"ר הזקן, ואח"כ יתפללו מעריב.

הרבי אמר⁷⁴: "הנה זה עומד אחר כתלנו"⁷⁵, משיח עומד כבר אחר הכותל ("הינטערן וואַנט"), צריכים רק חוש הראי' וחוש השמיעה, אבל, המציאות היא ש"עומד אחר כתלנו", ותיכף בא ("אַט אַט האַלט ער ביי קומען").

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "ניע זשוריצי כל־אפצי" ובאמצע הניגון עמד מלא קומתו ורקד על מקומו. ואח"כ צוה לנגן ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבבות (וצוה לכפול כבא הרביעית עשר פעמים).

כ"ק אדמו"ר שליט"א חילק בקבוקי יין לאנ"ש מערי השדה, עבור ההתוועדויות שיערכו במקומותיהם. כן נתן בקבוקי יין⁷⁶ עבור התוועדויות בכפר-חב"ד ובכל ארץ הקודש].

יח. (לאחר ברכת המזון ותפלת מעריב אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

בהמשך הכתוב "ויעקב הלך לדרכו" — כתיב "ויפגעו בו מלאכי אלקים גר' מחניים" (לשון רבים), "שתי מחנות, של חוצה לארץ שבאו עמו עד כאן, ושל ארץ ישראל שבאו לקראתו"⁷⁷.

— את העבודה צריכים לעשות לבד, אלא, שישנם ענינים שבהם זקוקים לעזר של "מלאכי אלקים".

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) יעזור השי"ת שיקויים אצלנו "ויפגעו .. מלאכי אלקים",

והעיקר — שנפגש יחדיו להקביל פני משיח ("מ'זאָל זיך טרעפן צוזאַמען אַנטקעגן משיח'ן")⁷⁸, והרבי יוליכנו לקראת משיח בחסד וברחמים, בקרוב ממש.

כמו שידברתי אתו קודם נסעו מכאן. ואקוה אשר ההתוועדות הביאה התחזקות בפעולות הקיימות והתרחבותן והתעוררות לפעולות חדשות".

(77) פרש"י עה"פ.

(78) חסר קצת (המו"ל).

(74) סה"ש תרצ"ט ע' 316.

(75) שה"ש ב, ט.

(76) להר"ש גורארי'. — וראה גם מכתב

כ"ב מרחשון שנה זו (אגרות-קודש ח"ה ע' כז): "פ"ש מהרבני וו"ח אי"א נר"נ עוסק בצרכי ציבור וכו' מהר"ש שי' גורארי' בטח קיבלו, ובודאי היתה גם התוועדות חסידותית,

בס"ד. ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון ה'תשי"ב

(הנחה בלתי מוגה)

ויקח ¹ הוי' אלקים את האדם ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה², וצריך להבין, מהו ענין לעבדה ולשמרה בגן עדן. רבשלמא ענין לעבדה מוכן, דאף שגן עדן הוא רוחניות שבגשמיות³, מ"מ אפשר שיהי' כזה תוספת אור, וזהו ענין לעבדה, להמשיך תוס' אור בגן עדן, אבל ענין ולשמרה צריך ביאור, שהרי שמירה היא מדבר המזיק או דבר המקלקל או דבר שאינו מתאים, ולכאורה ענין זה אינו שייך בגן עדן שכולו טוב ואינו סובל את מציאות הרע⁴. דזהו הטעם לכך שלאחר חטא עץ הדעת נידון האדם לגירושין מגן עדן⁵, משום שגן עדן אינו סובל את מציאות הרע, ואם כן מהו ענין השמירה בגן עדן.

ויובן ⁶ זה: בהקדם הידוע שכללות סדר ההשתלשלות נחלק לג' ענינים, עולם שנה נפש, שעל זה הוסד כללות ההשתלשלות, דלכן בספר יצירה נתבארו ג' ענינים אלה, משום שהם היסוד דכללות ההשתלשלות⁷. וביאור ג' ענינים אלה בקצרה הוא, הנה הענין דעולם הוא בחינת מקום, שהם ו' קצוות, דהיינו ד' רוחות ומעלה ומטה.

וכשם שהוא בגשמיות כך יש בחינת מקום כרוחניות הקשורה עם גשמיות, דמאחר שהוא בחינת הרוחניות שנתפסת בגשמיות, היינו בחינת רוחניות שיש לה תפיסא והשגה בגשמיות, מוכן שגם בבחינה זו יש בחינת ו"ק. ויובן זה מכחות הנפש, דהנה הנשמה גם כמו שהיא למעלה יש בה כחות, כח הראי' כח השמיעה וכח ההילוך. דענין כח הראי' בנשמה כמו שהיא למעלה הוא ע"ד מ"ש אע"ג דאיהו לא חזי

(3) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תשג. סה"מ תרס"ב ע' רצט. ד"ה צו את בניי דש"פ פינחס תשי"א (תורת מנחם — התוועדויות ח"ג ע' 231 ואילך).

(4) ראה פתיחתא דאיכ"ר ד. (5) בכל הבא לקמן — ראה סה"מ פר"ת שבהערה 1.

(6) ראה אוה"ת יתרו ע' תתטז. סה"מ תרכ"ח ע' קמד. ועוד.

(1) לכללות המאמר — ראה ד"ה ורוח אלקים מרחפת פר"ת (סה"מ פר"ת ע' נד ואילך). שכנראה הוא מיוסד על ד"ה הנ"ל במאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' נו ואילך. וראה גם ד"ה הנ"ל תרפ"ו (סה"מ תרפ"ו ע' סו ואילך). ד"ה בראשית ברא תשי"ג (סה"מ תשי"ג ע' 303 ואילך). (2) בראשית ב, טו.

מזליהו חזי', וכשיורדת למטה הנה אז ענין כח הראי' שלה הוא רק כדברים גשמיים. וכן הוא גם בכח השמיעה, שכח השמיעה בנשמה למעלה הוא מה ששומעת הכרוזים העליונים⁸, וכשיורדת למטה הנה כח השמיעה שלה הוא רק בענינים גשמיים, אבל בענינים רוחניים אין בה כח השמיעה. דלכן הנה לשמיעת הכרוזים העליונים אינו מספיק בחינת הארת הנשמה שבגוף וצריכים לבחינת עצם הנשמה, כמבואר בכ"מ⁹, הרי שבירידת הנשמה למטה משתנים כחותי'. ומכל זה מובן, שבבחינת הרוחניות כמו שהיא מלוכשת בגשמיות יש בה בחינת הו"ק. והנה גם בבחינת הרוחניות שאינה מתלבשת בגשמיות יש בזה ג"כ בחינת ו"ק. וכמו בענין השכל, דאף ששכל הוא למעלה מבחינת ו"ק, שהרי בנקודה השכלית ששם העיקר הוא אור השכל אין בה קצוות, מ"מ, כשהיא נמשכת בהשגה יש בה קצוות, שהם פרטי ההשגה, שפרטי ההשגה הם הקצוות שבה, ובפרטיות הם ו' קצוות שהרי פרטי ההשגה הם המדות שבשכל, שהמדות הם במספר ו'. וההשגה מעלמת על הנקודה, ולכן צריך ריבוי יגיעה להוציא את נקודת התמצית (נקודת האור ונקודת החיות) מההשגה כמו שהיא באה באורך ורוחב, להיות שההשגה מעלמת על הנקודה. וזהו¹⁰ גם מה שעולם הוא מלשון העלם והסתרה¹¹, משום שהענין דו"ק מעלים על עצם נקודת החיות.

והנה¹² ענין נפש הוא בחינת נקודת האור והחיות שלמעלה מענין הפרטים, והיינו נקודת האור והחיות שלמעלה גם מבחינת כלל להפרטים. ואין הכוונה שאין הפרטים נמשכים ממנה, אלא שאף שכל הפרטים באים ממנה אין הנקודה בבחינת כלל אל הפרטים. דענין הכלל הוא שהוא כלל לפרטים ואין בכלל אלא מה שבפרט, היינו דבלעדי הפרטים אין שייך ענין הכלל, להיות שכל ענין הכלל הוא מה שהוא כלל לפרטים ואין בכלל אלא מה שבפרט, משא"כ נקודת האור והחיות הוא ענין לעצמו ואינו בחינת כלל, אלא שבדרך ממילא באים ממנה תחילה בחינת הכלל לפרטים ואחר כך הפרטים, אבל היא ענין לעצמה אלא שממנה באים בחינת החיות כללי, חיות פרטי וכחות פרטים.

והנה¹³ להיות שבחינת הנפש הוא למעלה מענין הפרטים ואינה כלל אליהם, ועולם הוא בחינת ו"ק בחינת העלם והסתרה, הנה איך

(7) ראה מגילה ג, א. וש"נ.
(8) ראה לקו"ת האזינו עא, ד. ובכ"מ.
(9) סה"מ פר"ת שם ע' נח.
(10) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.
(11) בכ"ז — ראה סה"מ פר"ת שם ע' נז.

יהי' ההתחברות דבחינת הנפש עם בחינת עולם, היינו התחברות הנפש בגוף, הרי זה ע"י בחינת רצוא ושוב, שהנפש מתלבשת בגוף ומיד כשהיא מתלבשת היא בבחינת רצוא מן הגוף אמנם מצד שהיא מרגשת הכוונה, שהכוונה היא שתהי' בהגוף, היא בבחינת שוב, והיינו שהתחברות הנפש בגוף אינה התחברות תמידית אלא בדרך רצוא ושוב, שזהו ענין שנה.

והנה¹¹ כשם שהוא בענין התחברות הנפש בגוף, שמצד ההתחברות צריך להיות ענין רצוא ושוב דוקא, כמו"כ הוא מצד החיות הנפש עצמו, שהוא בבחינת רצוא ושוב. והענין הוא, דהנה אופן החיות שהנפש מחי' את הגוף הוא שהגוף עצמו נעשה חי, דאין זה שהגוף נשאר דבר מת אלא שנמצא בו נפש חי, אלא שהגוף עצמו נעשה חי, היינו שאין זה שמחי' אותו מבחוץ אלא שהוא עצמו נעשה חי, והכח ע"ז כנפש להחיות את הגוף שיהי' הוא עצמו חי, הוא מפני שהנפש הוא חי בעצם, ולהיותו חי בעצם לכן הוא חי להחיות שיהי' הגוף עצמו חי. ומזה מוכן, דהתפשטות החיות להחיות את הגוף הוא דבוק בבחינת חי בעצם שכנפש, דמשו"ז בכוחו להחיות את הגוף בבחינת פנימיות, א"כ מוכן שאופן החיות הוא בבחינת רצוא ושוב דוקא, שהרי הוא בבחינת חיות פנימי להחיות את הגוף ומאידך גיסא הרי זה עצמו הוא להיותו דבוק במקורו. ונמצא שיש בחיות זו ב' תנועות הפכיים, דאם הנפש עצמו כמו שהוא חי בעצם הי' מאיר בהגוף הי' הגוף מתבטל ממציאותו, ואם הגוף נשאר כמציאותו הרי אז הי' הנפש צריך להשתנות, דאז אינו בבחינת חיות אל הגוף, אלא שאופן החיות הוא בבחינת רצוא ושוב.

והנה¹² כשם שבכללות הבריאה וההשתלשלות ישנם ג' המדרגות דעולם שנה נפש, כמו"כ גם בעבודת האדם שעל ידה נשלמת כוונת הבריאה, יש בה ג' בחינות אלו. ובהיות ששלימות ועיקר העבודה היא אהבת ה'¹³, ישנם ג' בחינות אלו גם באהבה. דהנה כשיתבונן בענינים המביאים את האהבה, היינו כשיתבונן בהענינים שסודרו לפניו באופן המתאים לפי כוחות וחושי נפשו, הנה כשיתבונן בענינים המביאים את האהבה, ירגיש שאלקות הוא דבר טוב עבורו, כמ"ש¹⁴ קירבת אלקים לי טוב, ויתעורר באהבה לאלקות. אמנם בחינת אהבה זו היא בחינת אהבה

(12) בכ"ז — ראה סה"מ פר"ת שם ע' קונטרס העבודה ספ"א. פ"ג ואילך. ר"ה לא תהי' משכלה שנה זו (לקמן ע' 328 ואילך). סא.
(13) ראה דהר ח"ב נה, ב. ח"ג רסז, א.
(14) תהלים עג, כח.

שעלי' נאמר שהיא חוזרת אל האוהב¹⁵, שהרי האהבה היא מצד שזהו דבר טוב עבורו, לי טוב, א"כ מובן דאהבה זו היא בבחינת מציאות מורגשת, וחוזרת אל האוהב. ואהבה זו היא בחינת עולם, כי עולם הוא בחינת מציאות. אמנם יש בחינת אהבה נעלית יותר מזו, והיא מדריגה נעלית יותר שבאהבה, בחינת נפש שבאהבה. שאהבתו לאלקות אינה מצד הרגשתו שקירבת אלקים לי טוב, אלא שהוא נמשך בעצם לאלקות, והיינו דלכד זאת שאינו מרגיש מציאותו (כמו באופן הא' שנרגשת מציאותו ומצד זה היא אהבתו) אלא שאינו מרגיש גם את האהבה, היינו שאינו מרגיש כלל שהוא אוהב¹⁶. וכמו רבי יוחנן בן זכאי שאמר¹⁷ איני יודע באיזו דרך מוליכין אותי¹⁸, דלכאורה מאחר שרבי יוחנן בן זכאי עסק כל ימיו באהבה ויראה ובלמוד התורה¹⁹ איך אמר שאינו יודע באיזו דרך כו'. אך הענין הוא שרבי יוחנן בן זכאי ה' בבחינת ביטול במציאות לגמרי, דלא זו כלבד שלא הרגיש מציאותו, והוא האהבה מצד שקירבת אלקים לי טוב, כ"א שלא הרגיש גם זה שהוא אוהב, שה' בבחינת ביטול במציאות, ובמילא לא ידע אם הוא אוהב או כו', שה' בבחינת ביטול במציאות לגמרי. היינו שאין זה שהוא יודע פרטי דבר הנאהב ומשום זה הוא אוהב, כי אם שהוא נמשך בעצם לדבר האהוב והוא בבחינת ביטול במציאות. והנה כדי שמאהבה זו דבחינת ביטול במציאות, יבוא האדם לבחינת אהבה בהתגלות אהבה מורגשת, הנה הממוצע הוא בחינת התפעלות שבשכל, שהוא הממוצע להמשיך מבחינת הביטול את האהבה בהתגלות. והוא בחינת שנה שבאהבה, שהוא הממוצע להמשיך מבחינת נפש לבחינת עולם. דהנה מוחין הם מנוחה, א"כ בהתפעלות השכל שהו"ע הרגש הוא כבר מענין המדות, אמנם ההרגש שבזה הוא הרגש הטוב של עצם הדבר לא הרגש מה שטוב לפניו, דלכן הוא ממוצע להמשיך מבחינת האהבה דביטול במציאות, בחינת אהבה בהתגלות.

והנה²⁰ ההפרש בעבודה בין ב' בחינות אהבות אלו הוא, דמאהבה שבבחינת ביטול במציאות, הנה לעולם לא יסתעף מזה מציאות הרע, אבל באהבה מורגשת, בחינת יש מי שאוהב²¹, הנה כריכוז

(15) המשך תרס"ו ע' תקעז (בהוצאת

קה"ת תנש"א). וראה מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' רעז. ועוד.

(16) ראה גם אוה"ת ואתחנן ע' של. סה"מ תרכ"ז ע' צח.

(17) ברכות כח, ב.

(18) ראה גם לקו"ת מסעי צ, ב.

(19) ראה סיכה כח, א.

(20) בכ"ז — ראה סה"מ פר"ת שם ס"ע סא ואילך.

(21) ראה תו"א קיד, ד. ביאורו לאדמו"ר

האמצעי פא, א"ב. ועוד.

השתלשלות אפשר להיות מזה מציאות הרע. דלהיות שבאהבה זו הוא בבחינת ישות במקצת, הרי בריבוי השתלשלות יסתעף מזה מציאות הרע. וכמו בענין וצבא השמים לך משתחווים²² שהם בטלים לאלקות, שהיא ההשתחואה שלהם משום ששכינה במערב²³, ומ"מ ישנם בני אדם שמשתחווים לשמש²⁴. דלכאורה נפלא הדבר, דמאחר שהם בטלים לאלקות, איך יהי' מהם ענין של עבודה זרה. אך הענין בזה הוא²⁵, שהביטול שלהם הוא מצד השגתם, כמ"ש הרמב"ם²⁶ שהגלגלים בעלי נפש דעה והשכל הם, ומצד השגתם הם בטלים לאלקות, ולהיות שהשגתם מביאה בחינת הביטול, והשגה היא יש, לכן הנה בביטולם נשאר בהם ישות במקצת עכ"פ, להיות שביטולם בא ע"פ השגתם שהשגה היא בחינת יש, ולהיות שיש בהם ענין הישות במקצת הרי אף שהם בטלים לאלקות, מ"מ הנה בריבוי ההשתלשלות אפשר להיות מזה ענין עבודה זרה, ענין שלא רק שהוא מעלים ומסתיר על אלקות כ"א שהוא מנגד לאלקות, שכ"ז הוא מפני שיש בהם ישות במקצת. דכמו"כ הוא גם באהבה המורגשת, דלהיותה בבחינת יש, שהוא יש מי שאוהב, ע"כ הנה בריבוי השתלשלות אפשר להיות מזה מציאות הרע. משא"כ בבחינת האהבה דביטול במציאות הנה לעולם לא יסתעף מזה מציאות הרע. ומשל למה הדבר דומה, לעבד שהוא בטל למלך והוא על יד המלך, הנה אם הוא בבחינת ביטול לגמרי אל המלך, לא יכול לסבול שיכבדוהו בפני המלך, אבל אם הוא בבחינת ישות במקצת, הנה אף שהוא בטל אל המלך ועושה כל אשר יצוה אותו, מכל מקום יוכל לסבול שיכבדוהו בפני המלך. דכמו"כ הנה בהאהבה שבבחינת יש, שיוכל להסתעף מזה מציאות הרע, משא"כ בהאהבה דבחינת ביטול במציאות.

וזהו²⁷ מ"ש ויניחם בג"ע לעבדה ולשמרה. דהנה ג"ע אף שהוא בחינת הרוחניות דד' יסודות גשמיים²⁸, מ"מ הרי יכול להיות בזה ב' אופנים, בחינת האהבה דביטול במציאות ובחינת יש מי שאוהב. ולכן צריך להיות ענין השמירה. וזהו מ"ש לעבדה ולשמרה, דהנה תכלית

(22) נחמ"ט ט, ו.
(23) ראה ב"ב כה, א.
(24) ראה רמב"ם הל' ע"ז פ"א ה"א
(25) ראה גם סה"מ תרח"ן ס"ע לב ואילך.
(26) הל' יסוה"ת פ"ג ה"ט. וראה רש"י ותוס' חולין מ, א.
(27) בכ"ז — ראה סה"מ פר"ת שם ע' סב ואילך.

הכוונה היא שיהי' דירה לו ית' בתחתונים²⁸, לו לעצמותו דוקא²⁹, וזהו ענין לעבדה להמשיך תוספת אור בג"ע, שיהי' בחינת עיקר שכינה בתחתונים ולא רק גילויים בלבד. וענין ולשמרה הוא, דלהיות שמבחינת אהבה מורגשת הנה בריבוי השתלשלות אפשר להיות מזה מציאות הרע, הנה זהו ענין השמירה מהיזק וקלקול שלא יהי' מזה מציאות הרע, והוא שיהי' בחינת הביטול דבמילא לא יהי' מזה מציאות הרע.

והנה כמו"כ הוא גם בזמן הגלות, אשר מפני חטאינו גלינו מארצנו³⁰, גירושין אחר גירושין, שצ"ל העבודה דלעבדה ולשמרה, שהעבודה דלעבדה היא להמשיך תוס' אור והוא שיהי' עיקר שכינה בתחתונים, היינו בחינת עצמות ומהות א"ס כ"ה, שאז יהי' דירה לו ית'. אמנם כדי שהדירה תהי' דירה נקי³¹, שתהי' דירה ראוי' לדור בה, הנה ע"ז צריך ענין השמירה שלא יסתעף מזה מציאות הרע, והוא שיהי' בחינת הביטול, שאז לא יהי' מזה מציאות הרע, שזהו ענין ולשמרה.

והנה עיקר ענין לעבדה הוא ענין עבודת הבירורים, דעיקר העבודה בעבודת הבירורים היא בזמן הגלות דוקא, וכמו אדם הראשון שעיקר עבודת הבירורים הי' לאחר שנדון בגירושין דוקא ולא בגן עדן³². דבגן עדן הי' ענין הבירורים בדרך ממילא, וכמו בימי שלמה שהבירורים היו בדרך מנוחה³³, שכמו"כ הי' גם בגן עדן, ועיקר הבירורים היו מחוץ לגן עדן דוקא. וכן הוא עתה, שעיקר הבירורים הוא בזמן הגלות דוקא, שע"ז דוקא ממשיכים עיקר שכינה בתחתונים. ועיקר הגילוי מזה יהי' לעת"ל שאז יהי' בגילוי עיקר שכינה בתחתונים. וזהו³⁴ ג"כ הקשר דב' הפירושים במ"ש³⁵ ורוח אלקים מרחפת על פני המים, דפירוש א' בזה הוא שמרחפת הוא אותיות רפ"ח מ"ת³⁶, והם הרפ"ח ניצוצין שנק' מת,

(28) ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא פל"ו. ובכ"מ.
(29) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' תפט (ועם הגהות — אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תרפ). אוה"ת בלק ע' תתקצז. סה"מ תרל"ה ח"ב ע' שנג. המשך תרס"ו ע' ג.
(30) בתפלת מוסף דיו"ט.
(31) ראה לקו"ת בלק ע' ג. ועוד.
(32) ראה סה"מ עת"ר ע' רטו ואילך.
(33) ראה תורת מנחם — התוועדות ח"ג ע' 233 ואילך.
(34) ראה תו"א בראשית ו, א. לקו"ת במדבר ד, א. ד"ה פדה בשלום שנה זו (לקמן ע' 168 ואילך). ובכ"מ.
(35) ראה סה"מ פר"ת שם ס"ע סג.
(36) בראשית א, ב.
(37) שער הפסוקים להאריז"ל עה"פ. עץ חיים שער יח (שער רפ"ח ניצוצין) פ"א. לקו"ת מטות פב, ד.

דמאן דנפיל מדרג' איקרי מית³⁷, ופירוש הב' הוא דוורח אלקים קאי על רוחו של משיח³⁸, דשייכות ב' הפירושים הוא שע"י העבודה בהרפ"ח ניצוצין, עבודת הבירורים שהוא פירוש הא' הגה עי"ז יהיה ורוח אלקים מרחפת דא רוחו של משיח, במהרה בימינו.

(37) ראה זח"ג קלה, ב. עץ חיים שער ט (38) ב"ר פ"ב, ד. פ"ח, א. בעל הטורים (שער שבירת הכלים) פ"ב. לקו"ת חוקת נז, עה"פ. סע"ד ואילך.

בס"ד. שיחת ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפרי שבשבת בראשית הי' הצמח-צדק נוהג להאריך בהעברת הסדרה, באמרו הטעם, שכפי שנעמדים (בשבת בראשית) כך הולך ונמשך כל השנה ("ווי מען שטעלט זיך, אזוי גייט עס")².

כמו כן סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר שהצמח-צדק הי' נוהג להעביר הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום, עם פירוש רש"י ופירוש הרמב"ן, פסוק בפסוק³. — אלא שלא פירש אם הי' נוהג כן בשבתות כל השנה או בשבת בראשית בלבד.

ובכל אופן, האריכות בהעברת הסדרה הו"ע השייך לשבת בראשית, מטעם האמור, שנוגע לאופן העמידה על כל השנה — בתנועה של התרחבות והתפשטות.

ומובן, שענין זה הוא גם בנוגע לצרכיהם הגשמיים של בני"י, דכיון שאצל בני"י כל הענינים הם ע"פ תורה, הרי, העמידה בתנועה של התרחבות והתפשטות בשבת בראשית בנוגע לקריאת הסדרה, הפרשה הראשונה שבתורה, מהוה הוראת-דרך להקב"ה על כל השנה כולה בנוגע לכל עניניהם של בני"י שיהיו בהתרחבות ובהתפשטות.

וזהו גם הטעם למנהג ישראל — "מנהג ישראל תורה הוא"⁴ — להוסיף בשבת בראשית בקניני מצוה ועניני שמחה יותר משאר השבתות (כולל גם שבתות מברכים), כאמור, שאופן העמידה בשבת בראשית נוגע על כל השנה כולה⁵.

ב. ויש לקשר ענין זה גם עם תוכנה של פרשת בראשית (נוסף על היותה הפרשה הראשונה בתורה):

(1) ראה "רשימות" (יומן) חורף תרצ"ה,	(3) ראה גם סה"ש תש"ב ע' 27.
ויון.	(4) ראה תורה נפסל — מנחות כ, ב.
(2) ראה גם שיחת ש"פ בראשית תש"ה	שור"ע אדה"ז או"ח סו"ס קפ. סתל"ב סי"א.
ס"ד — י"ל בקונטרס שמע"צ-שמח"ת שנה	סתרצ"ד סט"ז.
זו (נדפס בסה"מ תש"ט ע' פב. ולאח"ז	(5) ראה גם התוועדויות תש"נ ח"א ע'
בסה"ש תש"ה ע' 65). תורת מנחם —	294 ואילך.
התוועדויות ח"ב ע' 64. רש"נ.	

פרשת בראשית היא פרשה כללית, שבה מדובר אודות ענינים כלליים — בריאת העולם והאדם וכו', והיא גם כוללת משך זמן ארוך ביותר (שלא מצינו דוגמתו בשאר פרשיות התורה) — מהתחלת הבריאה עד סמוך להמבול, יותר מאלף וחמש מאות שנה!

ולהעיר, שאריכות הזמן מודגשת גם בהעשרה דורות שמאדם עד נח — שאודותם מדובר בפרשת בראשית — שהאריכו ימים יותר מכל שאר הדורות שלאחריהם (כולל גם הדורות שמנח עד אברהם), לפי שהיו "ניזונין" בחסדו של הקב"ה⁶, שכן, עיקר ושלמות הענין ד"ניזונין בחסדו של הקב"ה" (שנאמר על כל כ"ו הדורות שקודם מ"ת) קאי על העשרה דורות שמאדם ועד נח, שאז נתגלה תוקף הארת החסד דאריך אנפין⁷.

ויש להוסיף, שכיון שפרשת בראשית היא פרשת כללית, מובן, שגם ההוראות שלמדים מהענינים האמורים בפרשה זו — כפתגם אדמו"ר הזקן⁸ שצריכים לחיות עם הזמן, עם ההוראות שלמדים מפרשת השבוע — הם הוראות כלליות על כל השנה כולה.

ועד"ז בנוגע להענין ד"ויקח הוי' אלקים את האדם ויניחם בגן עדן לעבדה ולשמרה" שנאמר בפרשת השבוע⁹.

*

ג. מאמר ד"ה ויקח הוי' אלקים את האדם וגו'.

* * *

ד. דובר אודות הענין ד"ויעקב הלך לדרכו"¹⁰, שהגתינת"כח לזה היא מ"ש לפני"ז "וישכם לבן בבוקר וינשק לבניו ולבנותיו"¹¹, שרומז על בחי' לובן העליון שמתגלה ביוהכ"פ ("לבן .. שהוא עתיד ללבן עוונותיכם כשלג"¹²), ונמשך בבחי' נשיקין, התגלות האהבה, לכאור"א מישראל — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חט"ו ע' 259 ואילך.

(6) ראה רמב"ן פרשתנו ה, ד. פרש"י לך לך יו, יז.	(10) סה"ש תש"כ ע' 29 ואילך (נעתק כ"היום יום" ב חשון).
(7) פסחים ק"ח, א.	(11) ב, טו.
(8) ראה תקו"ז ת"ע בסופו. לקו"ח ברכה צג, רע"ד.	(12) ויצא לב, ב.
(9) ראה לקו"ש חט"ו ע' 66 ואילך ובהערות שם. וש"נ.	(13) שם, א.
	(14) ב"ר פ"ע, יו"ד.

ובסיום הענין אמר:

ולאחרי הכנה זו ("וישכם לבן וגו'") נעשה הענין ד"ויעקב הלך לדרכו" באופן ש"ויפגעו בו מלאכי אלקים גר' מחנייים", "שתי מחנות, של חוצה לארץ.. ושל ארץ ישראל"¹⁵, היינו, שעומד כבר על גבולה של ארץ ישראל, ובשעתא חדא וברגעא חדא, כולל גם "שעתא" מלשון הפנה¹⁶, "אז ער גיט זיך נאָר אַ קער", ה"ה נמצא — יחד עם כל הבירורים — בארץ ישראל, כניסה לארץ בשלימותה, במעמד ומצב של גאולה שלימה, שהרי לולי הענין ד"וישלח יעקב מלאכים גו'", שלא סמך על העזר והסיוע מלמעלה אלא שלח בעצמו מלאכים, היתה נעשית אז הכניסה לארץ בשלימותה¹⁷.

ועד"ז בעבודת כאו"א מישראל — שלאחרי הגילויים דיוהכ"פ (לובן עליון) כפי שנמשכים בפנימיות בחג הסוכות ובשמע"צ ושמח"ת, עומדים כבר על גבולה של ארץ ישראל, מוכנים להכניסה לארץ בשלימותה, בגאולה האמיתית והשלימה — במכ"ש וק"ו מהמבואר באגה"ת¹⁸ בנוגע לברכת "סלח לנו" שבכל יום ש"אילו לא היינו חוזרים וחוטאים היינו נגאלין מיד, כמו שאנו מברכין בא"י גואל ישראל".

ובמילא, גם כאשר יוצאים לעבודה ד"יעקב הלך לדרכו", "יעקב" דייקא, יו"ד עקב¹⁹, ו"הלך לדרכו" דייקא, עבודת הבירורים בעניני העולם, שעיקרה בזמן הגלות,

— כמדובר לעיל²⁰ שכשם שאצל אדה"ר הוצרכה להיות עבודת הבירורים מחוץ לגן עדן דוקא, שלכן נידון בגירושין, כך גם עיקר עבודת הבירורים היא בזמן הגלות דוקא —

צריך לידע שעומדים על גבולה של ארץ ישראל, ובכחו וביכלתו, בשעתא חדא וברגעא חדא, להכנס לארץ ישראל בהגאולה האמיתית והשלימה — עי"ז שמגלה נקודת פנימית הלב (להוציאה מהגלות והשבי'), שזהו"ע הגאולה וביאת משיח הפרטי שבכאו"א מישראל (כפי שמבאר אדמו"ר הזקן²¹), ובמילא, כאשר הוא יגלה נקודת פנימית הלב

15) ס"פ ויצא ובפרש"י.

16) ראה לקו"ת דרושי ר"ה סא, א. סג, ד.

18) ע"ח ש"ג פ"ב. פרדס שכ"ג בערכו. וראה תו"א ר"פ ויצא. ובכ"מ.

19) בהמאמר (לעיל ע' 107).

20) תניא אגה"ק ס"ד.

21) ראה גם בעה"ט ודעת זקנים מבעה"ת

וישלח לב, ה.

שלו, וכך יעשו גם כל בני, אזי יפעלו את הגאולה הכללית בביאת משיח בפועל ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה שהאורחים שמקיימים ה"ויעקב הלך לדרכו" כפשוטו, שחוזרים למקומות מושבותיהם אחר שבת ("ניט אום שבת גערעדט") — יאמרו "לחיים", באמרו, שצריכים ליקח "צידה לדרך"].

* * *

ה. בהמשך להמדובר לעיל (ס"ד) בענין "וישכם לבן בבוקר וינשק גו", התגלות האהבה שבענין הנשיקין — יש להוסיף:

כתיב²² "כי נער ישראל ואוהבהו", ומבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע במאמרו ד"ה זה²³,

— מאמר זה הונח אצלו ("עס האָט זיך ביי אים געלייגט") בעת אמירתו, ללא הכנה תחילה²⁴ —

שבדרך כלל "אהבה חוזרת אל האוהב"²⁵ .. דמה שהוא אוהב את הזולת הוא אהבת עצמו .. וכמו שאנו רואים באהבת הבנים שזהו מפני שהם שייכים אליו, ורק לבניו שהם שייכים אליו שם היא האהבה בתוקף ובהתגלות, וא"כ זה אהבת עצמו, אבל לקטן אנו רואים שיש לזה אהבה לכל, גם שאינו בנו, ומובן מזה שאין זה מפני אהבת עצמו, רק שזהו ענין עצמי שיש בעצם אהבה לקטן, וכמו"כ למעלה כתיב כי נער ישראל דלכן ואוהבהו שהו"ע אהבה עצמית" — אהבה שאינה חוזרת אל האוהב, אלא היא מצד האהוב.

ומזה מובן שכדי לפעול שתהי' התגלות האהבה העצמית דהקב"ה, צריך כל אחד להכניס ולהעמיד את עצמו ("אריינשטעלן זיך") במעמד ומצב של קטנות — "נער ישראל" דוקא²⁶.

וענין זה הוא ביכלתו של כאו"א מישאל:

בנוגע לעניני גדלות — יש ענינים שכאו"א יכול להכניס ולהעמיד את עצמו בהם, ולדוגמא, בנוגע לעשיית מלאכה בת"ב, נאמר "לעולם

(22) הושע יא, א.

ואילך).

(23) נרפס בהמשך תרס"ו בהוספות.

(26) בזכרון אחדים: וי"ל דוגמא לדבר —

מעלת הענינים שלא מדעת ורצון, כמו מצות

שכחה, וכן הענין דבורח מן הכבוד (ראה

לקו"ת ברכה צט, סע"ג ואילך).

(24) ראה בארוכה שיחת שמח"ת תשט"ז

בתחילתה.

(25) ראה גם בהמאמר (לעיל ס"ע 104

יעשה אדם עצמו תלמיד חכם", ליבטל ממלאכתו²⁷; ויש גם ענינים שבהם אומרים "לא כל הרוצה ליטול את השם יטול"²⁸, "מיחזי כיוהרא"²⁹.

אבל בנוגע לעניני קטנות — יכול כאו"א להכניס ולהעמיד את עצמו במצב כזה, ללא צורך באריכות ההתבוננות וריבוי חשבונות... ולא עוד אלא שגם אלה ששייכים לעניני גדלות, יכולים וצריכים להעמיד את עצמם במצב של קטנות, כפי שמצינו³⁰ ש"אע"פ שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנם". ועפ"ז יש לומר שזהו גם הענין ד"וינשק לבניו" (בני בנותיו) הקטנים דייקא, שאליהם מתגלה האהבה העצמית (ע"ד "כי נער ישראל ואוהבהו").

ואהבה עצמית זו היא הנתינת-כח ל"ויעקב הלך לדרכו",

— ויש להוסיף שגם כאן מודגש "יעקב" דייקא, יו"ד עקב (ולא שם המעלה, "ישראל"), שמורה על מעמד ומצב של קטנות, היינו, שב"יעקב" דוקא מתגלה האהבה העצמית ד"נער ישראל ואוהבהו" — לילך לבטח דרכו, בידעו שמצד התגלות האהבה העצמית בודאי יתבטלו כל המדידות והגבלות העלמות והסתרים בכל הקשור לעבודתו במילוי הכוונה העליונה, ובודאי תהי' (לא רק בחסד וברחמים — דמאי קמ"ל — אלא גם) בשמחה ובצהלה.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) עכשיו מתאים שינגנו הניגון "כי בשמחה תצאו".

[ניגנו הניגון "כי בשמחה תצאו" ובאמצע הניגון עמד כ"ק אדמו"ר שליט"א מלוא קומתו ורקד על מקומו].

(לאחרי הניגון אמר:) שתהי' שנה שמחה ("א פריילעכער יאָר"), ובאופן שיראו גם בעיני בשר שיש ממה לשמוח ("אז ס'איז דאָ פון וואָס צו זיין פריילעך"), בגשמיות וברוחניות.

27) פסחים נד, ב (במשנה). וש"נ.

28) ברכות טז, ב (במשנה). וש"נ.

29) שם יז, ב. וראה אנציק' תלמודית ערך

גאווה (כרך ה ע' מ ואילך). וש"נ.

30) פרש"י ר"פ ואתחנן.

31) פי' הראב"ע עה"פ.

ב"ה.

כבר הובא במ"א, אשר יש אומרים¹ שבענין אם שייך לאחר מיתה והסתלקות השגות חדשות ותוספות — פליגי הרמב"ם והראב"ד. אבל בפשיטות מובא בדא"ח בכ"מ² בפי' הכתוב היושבת בגנים, וביאור ענין מתיבתא דרקיע, אשר הנשמות שבג"ע לומדים תורה.

ובכ"ז יש מקום לשתי הדיעות — ובה מובן ג"כ איך שאין מזה סתירה להכלל דלא בשמים היא — כי עיקר התורה³ בירור הלכה שלא היתה ידועה כלל או שלא היתה מובנת היטב בטעמה מפני קושי וכו' — אפשר רק ע"י נשמה מלובשת בגוף חומרי משכא דחוי⁴, אבל ישנה התו' גם בשמים⁵ ובפרט, לאלו הנשמות שלמדו בהיותם חי' ע"פ האדמה, שזהו הגורם שילמדו אח"כ רוחניות ההלכה בגן עדן⁶, ואפילו במלאכים ישנה, כי גם הם מקשיבים (ומשתנים ע"י ההקשבה) לקולך, אבל לא מעין דתורה.

* * *

בפרט בנוגע לבעל המאמר — הנני מעתיק כזה קטע מרשימות כ"ק מו"ח אדמו"ר ז"ל:

ב' כ' מ"ח.

היום הוא יום הולדת הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ

(1) צפנת פענח לרמב"ם הל' תשובה פ"ח ה"ד. ומציין שם למדו"ל ת"ח אין להם מנוחה כו'. ירוש' שביעית פ"ד ה"ט. ב"מ פה, ב. זבחים יד, ב. כתובות לט, א.
(2) ראה לקו"ת תוריע [כב, סע"ב ואילך] ד"ה קאמיפלגי במתיבתא דרקיע. שה"ש [כב, ב ואילך] ד"ה להבין כו' שהאחדל"ע. המשך וככה — תרל"ז פ"ו ואילך. קונטרס לימוד התסידות פ"א ואילך [אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ג ע' שנכ ואילך], ועוד.
(3) לקו"ת לג' פרשיות בתחילתו [אוה"ת בראשית (כרך ו) תתרכג, ב].
(4) אגה"ק סי' כו [קמה, רע"א]. ועייג"כ קונטרס אחרון ד"ה להבין פרטי ההלכות [קנט, ב ואילך].

(5) המשך חייב אדם לברך תרל"ח פכ"ב.

(6) עיין תו"א תולדות ד"ה מים רבים פ"ג [יח, ב]. המשך הנ"ל שם.

נדפסה בסה"מ פרי"ת ע' שנו. לקו"ש ח"י ע' 206. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"יה אגרת אירלז. והיא הקדמה למאמר ד"ה "סמוכים לעד — פרי"ת", מכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע (נדפס בסה"מ פרי"ת ע' קמה ואילך).

הובא במ"א: ראה תורת מנחם — התוועדויות ח"ב ע' 206 ואילך.

זי"ע שנולד ביום ב' חיי שרה בעשרים לחודש מ"ח בשנת כתר"א בשעה תשיעית בוקר.

בחלומי ראיתי את הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בבגדי שבת ובפנים צוהלות במאד. ואמר במעת לעת זה שנתמלאו שמונים וארבע שנים לירידת נשמתי בעולם התחתון הנה יהיו אצלי אורחים טובים, וכפי הסדר הנה כל אחד מכ"ק רבותינו ואבותינו הק' יאמר דרוש ע"פ דקאפיטל פד, — עכ"ל בהנוגע לענינינו.

— הרשימה היא משנת תש"ה, פד שנים מיום הולדת את בעל המאמר אשר אז מסתיימת השייכות אל קאפ' פד שבתהלים וכידוע במנהגי אמירת תהלים אשר בקבלה מן הבעש"ט. —

הרי אשר גם לאחר ההסתלקות ישנו לימוד ושמיעת תורה מנשיאים ולימוד התלוי בתוספת שבזמן דלמטה.

מנחם שניאורסאהן

ז' מ"ח ה'תשי"ב.

ברוקלין, נ.י.

(7) ראה קובץ מכתבים לתהלים ס"ע 214 [אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"י ע' נג].

בס"ד. ש"פ לך לך, י"א מרחשון ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

[אחר תפלת מנחה דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות הרז"א נ"ע
— שה"י ארצי"ט שלו (י"א מרחשון) חל ביום הש"ק זה:]

א. כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע דיבר פעם אודות מעלת הענוה
של אחיו הרז"א, באמרו, שענוה כזו אינה גם לפי כחו ("זיין ענוה קען
ער אויך ניט")!

ב. ישנם גם מאמרי חסידות של הרז"א נ"ע.

באוצרו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נמצאים כמה מאמרים של הרז"א
נ"ע, בכתב-ידו, וא' מהם הוא מאמר ד"ה וישרנה הפרות, שאמרו הרז"א
בשנת תרמ"ג, בחתונה שהתקיימה בוויטעבסק.

— בין הענינים שהי' רצונו וחפצו של כ"ק מו"ח אדמו"ר
להביאם לדפוס, היו גם המאמרים של הרז"א נ"ע, ובודאי יבוא הזמן גם
על זה.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) אם ימתינו בהדפסת המאמרים עד
שילמדו תחילה את כל המאמרים שכבר נדפסו, אינני יודע אם יוכלו
להדפיס עוד... ובמילא, אין להתחשב בזה, אלא צריכים להדפיס עוד
ועוד, ובודאי שסוכ"ס ילמדום.

— • —

(1) בכותרת המאמר נרשם: מה שאמר רז"א ש"ק פ' בחוקותי מ"ג (המור"ל).

בס"ד. ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו, ה'תשי"ב
(הנחה בלתי מוגה)

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה², והקשה בזהר³, מאי שנא הכא שרה דכתיב מיתתה באורייתא מכל נשי דעלמא דלא כתיב הכי מיתתן באורייתא, א"ר חייא ולא והכתיב⁴ ותמת רחל וכו' א"ר יוסי בכולהו לא כתיב כמה דכתיב בשרה דאתמר ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה דהא בכולהו לא אתמנין יומין ושנין כמו לשרה, בכולהו לא כתיב פרשתא חדא בלחודהא כמו לשרה. וממשיך בזהר שם⁵, דאתת חוה לעלמא אתדבקת בהאי חויה ואטיל בה זוהמא וגרמא מותא לעלמא ולבעלה, אתא נח לעלמא מה כתיב ב"י וישת מן היין וישכר ויתגל גו', אתת שרה ונחתת וסלקת ולא אתדבקת ב"י כד"א ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו, ובגין דאברהם ושרה לא אתדבקו ב"י בגין כך זכתה שרה לחיים עילאין לה ולבעלה כו', ועל דא ויהיו חיי שרה דזכתה בהו בכולהו ולא כתיב בכולהו נשי ויהיו חיי חוה וכן בכלא, היא אתדבקת בחיין ועל דא דילה הוו חיין.

וצריך להבין, דמאחר ששאלת הזהר היא מאי שנה שרה מכל נשי דעלמא (משא"כ באנשים מצינו שנאמר בהם לשון ויהיו חיי גו', כמו באברהם ישמעאל יצחק ויעקב כו'), א"כ למה הובא בהמשך הדברים הא דאתא נח לעלמא וכו'. ומשמעות הענין, שכל זה הוא ענין אחד, דזה

-
ת"רצ"ז (סה"מ תרצ"ז ס"ע 283 ואילך. הישי"ת ע' 225 ואילך). ד"ה עבדו את ה' בשמחה תרצ"ט (סה"מ תרצ"ט ע' 96 ואילך). ד"ה ויהיו חיי שרה תש"כ (סה"מ תש"כ ע' 27 ואילך). ד"ה הנ"ל תשמ"א (סה"מ מלוקט ח"ב ע' קמז ואילך). (2) ריש פרשתנו (כג, א). (3) ח"א קכא, ב ואילך. (4) וישלח לה, יט. (5) קכב, ב. (6) נח ט, כא. (7) לך יג, א.	(1) לכללות המאמר — ראה ד"ה ויהיו חיי שרה עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' פז ואילך). חלק מד"ה הנ"ל עטר"ת מיוסד על ד"ה תחת אשר לא עבדת גו' במאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' עה ואילך; ד"ה הנ"ל במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע' תרפב ואילך. וחלק מד"ה הנ"ל מיוסד על ד"ה ויספו ענוים במאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' נא ואילך; ד"ה הנ"ל במאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' כז ואילך. וראה עוד מאמרים המיוסדים על ד"ה הנ"ל עטר"ת: המשך חג השבועות

שקלקלה חוה וזה שקלקל נח הכל תוקן ע"י שרה. וצריך להבין הענין בזה. גם יש להבין מה שמסיים הכתוב שני חיי שרה, דלכאורה הוא כפל לשון, לאחר שכתב נאמר לפני זה ויהיו חיי שרה מאה שנה ג'.

והנה מבואר בכ"מ⁸ בענין מה שנאמר בשרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים, שזה מורה שעיקר הבירור הי' ע"י שרה דוקא. דהנה ידוע שהאבות הטעימן הקב"ה בעוה"ז מעין עולם הבא⁹, ומכיון שלעתיד לבוא כתיב¹⁰ נקבה תסובב גבר, שתתגלה מעלת המקבל על המשפיע, לכן הי' אצל האבות גילוי ענין זה, שהאמהות היו למעלה מן האבות. דזהו מה שנאמר בשרה¹¹ שהיא הראשונה מד' האמהות כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה, כי שרה היתה למעלה מאברהם. ולפי זה מבואר ענין מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שנאמר בשרה דוקא, לפי שבשרה דוקא הי' התגלות כל המדרגות. וזהו¹² מה שאומר מאה שנה דקאי על בחינת הכתר, דבחינת הכתר היא ההתגלות הראשונה דמציאות אור מחוץ להעצמות, היינו מדרגת הגילוי הכי עליונה. וזהו ענין מאה שנה, כידוע במספרים דמאות קאי על הכתר. ואף שלפעמים¹³ גם מספר אלף ורובה כו' קאי על הכתר, הרי זהו בבחינת הכתר כפי שהוא לעצמו, אבל בבחינת הכתר כפי שנעשה שרש ומקור לנאצלים דהיינו בחינת אריך, הוא במספר מאה. שהרי מספר מאה הוא עשר כלול מעשר דהיינו שלימות הנאצלים. והיינו לא כפי שהכתר הוא בבחינת נקודה, אלא כפי שהוא בבחינת פרצוף שיש בו הענין דמאה. אך יחד עם זה נאמר מאה שנה, שנה בלשון יחיד (ולא מאה שנים), משום שהכתר הוא הממוצע בין המאציל והנאצלים¹⁴, וכל ממוצע צריך שיהי' בו משתי הבחינות שהוא ממוצע ביניהן, מבחינה התחתונה שבעליון ומהעליונה שבתחתון. דענין מאה שבכתר הוא בחינה העליונה שבנאצלים, וכנ"ל דמספר מאה הוא שלימות הנאצלים. וענין שנה קאי על בחינה התחתונה שבמאציל, דזה שנקרא שנה מורה שיש לו שייכות לגדר הזמן, ולכן היא בחינה תחתונה שבמאציל, אך מ"מ זהו במאציל, ולכן נאמר שנה בלשון יחיד.

-
(8) ראה ביאורו"ז לאדמו"ר האמצעי	(11) וירא כא, יב. ובפרש"י. וראה לקו"ת
פרשתנו קלא, ב ואילך. תו"ח שם קכו, ב	שה"ש טו, ג.
ואילך.	(12) ראה סה"מ עטר"ת שם ע' צז.
(9) ב"ב טז, סע"ב.	ובארוכה ביאורו"ז ותו"ח שם. ועוד.
(10) ירמ' לא, כא.	(13) ראה ביאורו"ז ותו"ח שם.
	(14) לקו"ת ברכה צט, א.
-

והנה אח"כ נמשך ענין זה למטה יותר, דזהו מ"ש ועשרים שנה, דעשרים קאי על חכמה ובינה, שאין בהם השלימות דעשר פעמים עשר, ולכן הם במספר עשרים בלבד, שהם כלולים מעשר פעם אחת. וכפשטות הענין, דהמוחין שהם בבחינת השגה יש להם כבר שייכות למציאות היש (דלא כמו הכתר). ומ"מ גם בזה נאמר שנה בלשון יחיד, משום שהמוחין הם ראשית התהוות מציאות היש, והרי ידוע שהתהוות היש היא בכח העצמות דוקא, שהוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין¹⁵. ומכיון שבבחינה זו מתגלה העצמות לכן נאמר שנה בלשון יחיד (שהרי העצמות הוא למעלה מכל התחלקות, ולמעלה גם מבחינת אחד ויחיד כו'). ואחר כך כתיב ושבע שנים, דזה קאי על בחינת המדות, שעל ידם היא הנהגת העולמות, וכמ"ש¹⁶ זכור רחמיה ה' וחסדיך כי מעולם המה, ולהיות שהנהגת העולמות היא ע"י ריבוי הקוין, וכדאיתא במדרש¹⁷ שאם הי' העולם נברא מבחינת החסד לבד אז היו חטאין סגיאיין, ואם הי' מבחינת גבורה בלבד לא הי' העולם יכול להתקיים, ולכן צ"ל ריבוי הקוין, כולל ספירת התפארת שהיא הממוצע המחבר, ועד לכל ז' המדות. ולכן נאמר שבע שנים לשון רבים, כי בענין זה ישנו ענין ההתחלקות. וזהו מה שנאמר בשרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים, שמכיון שעיקר הברור הי' ע"י שרה (וכנ"ל שהיתה גדולה מאברהם), לכן פעלה בכל המדריגות, מראשית הכל בחינת הכתר, עד בחינת שבע שנים. ולפי כל זה יוקשה עוד יותר, מהו שמסיים אחר כך עוד פעם, שני חיי שרה, דמה מוסיף בזה.

ולהבין כל זה¹⁸ יש להקדים תחילה מ"ש¹⁹ עבדו את ה' בשמחה, שעבודת ה' צ"ל מתוך שמחה דוקא. ועד שענין השמחה הוא מעיקרי העבודה, ועבודה בלי שמחה לאו שמה עבודה. וזהו מ"ש²⁰ תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב גו' ועבדת את אויביך, כלומר, שאף שהיתה עבודת ה' ובשלימות, מ"מ, מכיון שהיתה בלי שמחה לכן מגיע ע"ז העונש דועבדת את אויביך. דלכאורה יוקשה ביותר,

(15) תניא אגה"ק ס"כ.

(16) תהלים כה, ו. וראה סה"מ תש"ח ע' 273. ובכ"מ.

(17) ב"ר פי"ב, טו. וראה סה"מ תרנ"ט ע' ב. ובכ"מ.

(18) בכ"ז ראה סה"מ עטר"ת שם ע' פז ואילך.

(19) תהלים ק, ב.

(20) תבוא כח, מזרח. וראה שער רוח הקודש להאריז"ל (י, ב) — בהוצאת ירושלים, תער"ב; לג, ב — בהוצאת אה"ק, תשכ"ג). ספר חרדים (תנאי המצות, התנאי הרביעי) הובא בשל"ה רלט, סע"כ. של"ה מט, א. תניא פכ"ו.

דמאחר שהיתה עבודת ה' בשלימות אלא שהי' חסר ענין השמחה, הרי החסרון דענין השמחה הי' צריך לגרום רק למיעוט השכר אבל לא לעונש. ומזה מוכח, שהשמחה היא עיקר בעבודת ה', ולכן כשחסר ענין השמחה הרי זה כאילו לא עבד עבודתו כלל, ולכן מגיע ע"ז עונש. וכן מצינו בכתבי האריז"ל²¹, שכל המדריגות שזכה להם האריז"ל היו ע"י שמחה של מצוה דוקא.

וביאור הענין הוא, דהנה תכלית הכוונה היא מה שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים²². דדירה ענינה המשכת עצמות א"ס ב"ה. והמשכת העצמות היא ע"י שמחה דוקא²³ ולא ע"י הבנה והשגה. דע"י הבנה והשגה תופסים רק בבחינה זו באלקות כפי שהוא נתפס בהבנה והשגה, ודוקא ע"י השמחה מגיעים אל העצמות. ודוגמא לדבר בעבודת התפלה שהיא עיקר העבודה, כמאמר רז"ל²⁴ איזוהי עבודה שבלב זו תפלה, דיש שני ענינים בתפלה, היינו ההתבוננות באלקות שבתפלה, והתענוג והשמחה באלקות שבתפלה. דהגם שהתענוג והשמחה באלקות באים לאחר וצ"י ההתבוננות, אין זה אלא שההתבוננות היא כלי בלבד לשמחה ותענוג, דכשמבין ומשיג את הדבר, ה"ז גורם לתענוג ושמחה, אך מ"מ אין זה אלא שבאים בבת אחת, אבל באמת הם חלוקים בעניניהם ומצד שרשם. דענין ההתבוננות אין ביכולתו לתפוס בעצמות, שהרי שכל שלמטה אינו בערך כלל לשכל שלמעלה. וכמו שהוא בכל הענינים שבנבראים שאינם בערך אל העצמות, וכמבואר²⁵ בענין שאמר אברהם²⁶ ואנכי עפר ואפר, שמדת החסד דאברהם היא בבחינת עפר ואפר לגבי מדת החסד שלמעלה. וכ"ש וק"ו באדם המתפלל, שהשכל שלו אינו בערך כלל לבחינת השכל שלמעלה. דזה מה שהשכל שלמטה נשתלשל מהשכל שלמעלה ה"ז באופן דשינוי המהות, וכמו בענין המדות, דזהו מה שמדת החסד דאברהם אבינו היא בבחינת עפר ואפר לגבי מדת החסד, משום שענין האפר מורה על שינוי המהות. משא"כ ע"י התענוג והשמחה שבתפלה תופסים את העצמות, כי בענין התענוג והשמחה נמשך בחינת התענוג שלמעלה ממש. וע"ד המבואר²⁷ בענין השתלשלות

(21) הובא בספר חרדים ושל"ה שם. תו"א

תולדות כ, ב. ובכ"מ.

(22) ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג.

במדב"ר פי"ג, ו. תניא פל"ו. ובכ"מ.

(23) בכ"ז ראה סה"מ עטר"ת שם ע' צ

ואילך.

(24) תענית ב, סע"א.

(25) תניא אגה"ק סט"ו.

(26) וירא יח, כז.

(27) ראה לקו"ת ר"פ קרח. המשך תער"ב

ח"א ע' קמח ואילך. ועוד.

הכתרים זה מזה, דאף שיש חילוקי מדריגות בין הכתר דעולם אחד לכתר שבעולם שלמטה ממנו, מ"מ הרי הם משתלשלים זה מזה, שהכל הוא ענין אחד. דהאור שהוא בחינת ממכ"ע אופן המשכתו למטה הוא ע"י שינוי המהות, משא"כ בחינת אור הסובב, בחינת עיגולים, בחינת כתר ומקיף, הרי הכל הוא ענין אחד. וזהו מה שע"י השמחה והתענוג ששמח באלקות ומתענג בנפשו עי"ז מגיע בבחינת עצמות אוא"ס.

והנה²⁸ הכלי לענין השמחה באלקות הוא הביטול, דבמקום שיש ביטול הוא גילוי השמחה העליונה, משא"כ בהרגשת היש לא ישנו ענין השמחה. וזהו מ"ש²⁹ ויספו ענוים בה' שמחה, דענוים דוקא מוסיפים שמחה בה'. ולכאורה נפלא הדבר (וכמבואר גם בד"ה ויספו ענוים לכ"ק מו"ח אדמו"ר³⁰), הרי ענוה ושמחה הן ב' תנועות הפכיות, דענוה היא התנועה דכיווץ ושמחה היא התנועה דהתפשטות והתרחבות, ואיך אפשר שע"י הענוה יגיע האדם לשמחה. אך הענין הוא, דענוה אינה השפלות הבאה מצד פחיתות הנפש שאינו מוצא טוב בנפשו אלא ענין הענוה הוא מצד העדר הרגש עצמו, דהגם שיודע מעלות עצמו אינו מחשב את עצמו למציאות. דאין זה שאינו יודע מהטוב שלו כ"א יודע הוא שהוא טוב וישר בכל דבר ומ"מ אינו מחזיק טובה לעצמו להיותו בטל בעצם. ועוד, כאשר מתבונן אשר כל הטוב שלו אינו מצד עצמו אלא בא בירושה לנו מאבותינו, וכמו זה שהוא מאמין בה' ודבוק בה' בדביקות ואהבה וכו', הרי ידוע שהאמונה היא ירושה לנו מאברהם אבינו, וכן האהבה שבנפש כ"א מישראל היא בירושה מאברהם³¹, ונכלל בה גם יראה³² וכל שאר המעלות, ומזה באה הענוה, מאחר שאין זה בכח עצמו. וז"ש³³ במשה והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, הגם שידע את הטוב שלו וכו', מפני שזהו מה שניתן לו במתנה מלמעלה, וחשב שאילו היו כחות אלו אצל אחר הי' ג"כ במדריגה זו, ועוד, שאפשר שהי' מגלה את הכחות עוד יותר ממנו. וענוה זו היא כלי לענין השמחה. דהנה ענין השמחה בא דוקא כאשר מקבל מתנה שלא הרויח אותה ואינה מגיעה לו, ולכן הוא שמח, אבל כאשר בא על שכרו אין שייך שמחה על זה. ולכן הנה מי שאין בו מדת הענוה אלא הוא מרגיש את מעלת עצמו, לכן

(28) בכ"ז ראה סה"מ עטר"ת שם ע' צא.

(29) ישע"י כט, יט.

(30) תרצ"ז (סה"מ תרצ"ז ע' 299 ואילך).

ה'ש"ת ע' 237 ואילך).

(31) ראה תניא פי"ח.

(32) בהעלותך יב, ג.

(33) בכ"ז ראה סה"מ עטר"ת שם ע' צב.

(34) וירא כב, כד.

אין השמחה שלו (על הדברים שקיבל) בשלימות, א' משום שחושב שהדבר מגיע לו, ועוד שאם חסר לו איזה פרטים הרי החסרון גורם לעצבות. ודוקא מי שיש בו מדת הענוה, שבטל בעצמו, היינו דאף שהוא יודע מעלת עצמו מ"מ הוא כביטול כנ"ל, משום שהוא יודע שמעלותיו לא באו לו ע"י יגיעתו, ועוד, שחושב שהזולת הי' יותר טוב ממנו אם היו נותנים לו מעלות אלו, הרי אז השמחה שלו על כל מה שיש לו היא בשלימות, שהרי יודע שאין זה מגיע לו, ועוד, שאם חסר לו איזה פרטים אין זה גורם לעצבות כנ"ל.

אמנם³³ אף שהשמחה האמיתית באה ע"י ענוה וכיטול, הרי בשמחה זו עצמה אפשר שיהיו כמה אופנים. דלפעמים אפשר שהשמחה עצמה היא במורגש. דהשמחה האמיתית היא שמחה פשוטה על אלקות באופן שאינו מרגיש א"ע כלל כי שוכח על עצמו לגמרי, ועל כן אינו מרגיש איך שהדבר טוב לו, אלא היא שמחה אלקית בלי הרגש עצמו. אך כאשר נרגש אצלו ענין השמחה אז מסתלקת השמחה עליונה, ועד שאפשר שיפול ברע ח"ו. והגם שההרגש הוא בדקות עדיין, אך מזה אפשר שתהי' יניקה לחיצונים. דאחר התפלה יבוא מזה להתנשאות וכו'. וזהו ענין ופולגשו ושמה ראומה³⁴, כידוע הביאור בזה³⁵ דראומה אותיות ראו מה והיא בחינת קליפת נוגה דאצילות, היינו שהוא בבחינת כיטול, בחינת מה, אך הביטול עצמו הוא בהרגשה, שהביטול נראה ומורגש, ואומר ראו מה, ראו שאני בטל. וכן הוא בענין השמחה, דלהיות שענינה של שמחה הוא העדר ההגבלה ותכלית ההתפשטות, כידוע שהשמחה פורצת גדר³⁶, הרי מזה יכול להיות ע"י ריבוי השתלשלות ענין של יניקה וכו'. דבאצילות ששם לא יגורך רע³⁷, ענין הק"נ הוא מה שהביטול הוא במורגש. אך מזה נמשך אח"כ ע"י ריבוי השתלשלות ענין ק"ג דעשי' שהוא ממוצע לרע גמור. וכן הוא בענין השמחה, דכאשר השמחה היא במורגש אפשר שיצא מזה ענין של רע גמור, וכמו מי שהוא איש רע בעצם, הרי בעת השמחה נפרץ גדרו ומתגלית ישותו ורשעו לעין כל. אך כאשר האדם הוא בבחינת כיטול בעצם הרי דוקא בעת השמחה בא כיטולו לידי גילוי שהוא מוותר על כבודו ומתחבר עם כל אדם כו'. וזהו מה ששלימות השמחה היא כאשר גם השמחה עצמה אינה במורגש כלל,

(35) ראה לקו"ת תזריע כג, ד. בהר מג, (36) נתבאר בסה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ובכ"מ.

(37) תהלים ה, ה. לקו"ת במדבר ג, ג.

שדוקא אז נמשך בשמחה זו התענוג שבעצמות, ואי אפשר שתהי' יניקה מזה לחיצונים כלל.

והנה סדר העבודה כמו שהוא מצד הבריאה הי' באופן דשמחה האמיתית הבאה ע"י ענוה וביטול. דעולם על מילואו נברא³⁸, ולכן גם ענין עבודת ה' הי' בשלימותו, בבחינת שמחה, ובאופן שזה הי' שייך לכולם, מכיון שאין השמחה ענין של הידור בלבד. אבל ע"י חטא עץ הדעת נעשה פגם בענין השמחה. דהנה³⁹ ידוע⁴⁰ דחטא עץ הדעת הי' בענין ההרגשה, וכמ"ש⁴¹ ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל, היינו שהחטא הי' בזה שכל העינים יהיו בהרגשה. דהנה איתא בכתבי האריז"ל⁴² שקודם החטא הי' אדה"ר ראשו בבריאה וגופו ביצירה ורגליו בעשי', ומזה מובן, שהכוונה בענין זה דוכי תאוה הוא וכו' אינה אלא להרגשה בעינים רוחניים. אך החטא בזה הי' שאדה"ר רצה שהאלקות יהי' במורגש, כדאיתא בבחי' שרצה להשכיל, ופירוש הדברים, דגם לפני זה הי' אצלו השכלה, אך זה הי' שכל אלקי בלבד בלי הרגש, והחטא הי' בזה שרצה שהשכל יהי' במורגש. ולאחרי שהי' חטא עץ הדעת, אי אפשר שיהי' ענין השמחה בעבודת ה' בשלימות בכאו"א, משום שישנו ענין ההרגש כנ"ל, שמזה אפשר שתהי' יניקה החיצונים. ואי אפשר שיהי' ענין השמחה בהתגלות אלא בצדיקים גדולים⁴³. אך בשאר כל אדם צ"ל ענין השמחה רק בפנימיות, אבל בחיצוניות ישנו ענין היראה דוקא. וזהו מ"ש⁴⁴ וגילו ברעדה, דגילה מורה על שמחה נסתרת, ובגילוי הוא ענין הרעדה, הביטול והקבלת עול. ואף שלכאורה יפלא איך אפשר להיות חיבור ב' עינים אלו בבת אחת, השמחה והרעדה יחד, הרי ידוע הביאור בזה⁴⁵, שזהו כמשל העבד העובד את רבו בתכלית הקבלת עול, שאינו מציאות לעצמו כלל, ולכן יש לו גם תענוג אבל התענוג שלו הוא תענוג האדון. כלומר, דמכיון שאינו מציאות לעצמו הרי אינו שייך לשום הרגש כלל, ולכן לא שייך שיהי' לו איזה

(38) ב"ר פי"ד, ז. וראה שם פי"ב, ו. פי"ג, ג (וביפ"ת שם).
 (39) בכ"ז ראה סה"מ עטר"ת יס"ע צב ואילך.
 (40) ראה מאמרי אדה"ו לאוניא ע' נה ואילך. סה"מ עזר"ת ע' פט ואילך.
 (41) בראשית ג, ו.
 (42) ראה מקומות שצויינו בהערה 40 וראה עץ חיים שער לט (שער מ"ן ומ"ד) דרוש א בסופו.
 (43) בראשית שם.
 (44) סה"מ עטר"ת שם ריש ע' צח.
 (45) תהלים ב, יא.
 (46) ראה סה"מ עטר"ת שם ע' צד. המשך תרס"ו ע' שיח ואילך. ע' שכה ואילך.

תענוג מצד עצמו בעבודתו, אך מ"מ שלימות הקב"ע היא, דלהיות שהאדון מתענוג ושמח בעבודת העבד, לכן גם העבד עצמו מתענוג ושמח מזה, דאין זה תענוג ושמחת עצמו אלא הוא תענוג ושמחת האדון. וכן הוא גם בנמשל בעבודת האדם, שהעבודה עצמה היא בדרך קבלת עול, אך יחד עם זה ישנו התענוג והשמחה על השלמת הכוונה העליונה דעשיית דירה לו ית' בתחתונים.

ובכל זה יובן מ"ש בזהר שם אתא נח לעלמא כו' אתת שרה לעלמא כו'. דהנה נת"ל שהחטא דעץ הדעת הוא שנעשה ענין ההרגשה. וזהו ענין מה שבא נחש על חוה והטיל בה זוהמא, היינו ענין ההרגשה שיש בכל דבר. ויש לומר, שזהו גם טעם הדבר שלאחרי חטא עץ הדעת הרי אופן בירור הניצוצות הוא בדרך התלבשות ולא בדרך ממילא. וכידוע בענין מה שלאחרי החטא נתגרש אדם הראשון מגן עדן, כמ"ש⁴⁷ וישלחוהו ה' א מגן עדן לעבוד את האדמה אשר לוקח משם, שלאחרי החטא אופן בירור הניצוצות הוא ע"י העבודה בהם בדרך התלבשות. דלפני החטא ה' הבירור בדרך ממילא⁴⁸, שהאור האיר במקומו והניצוצות נתעלו ונכללו בו בדרך ממילא, וכמו שה' בימי שלמה שאז קיימא סיהרא באשלמותא⁴⁹, שהי' אז בירור הניצוצות בדרך ממילא⁵⁰. אבל ע"י חטא עץ הדעת נעשה הקלקול וצ"ל הבירור בדרך התלבשות. דיש לומר שזה קשור עם משנת"ל שלאחרי החטא העבודה היא במורגש דוקא.

והנה⁵¹ נח רצה לתקן חטא זה ע"י עבודתו. וזהו מ"ש⁵² בנח ויטע כרם וגו', ענין היין, שע"ז רצה לתקן את ענין ההרגשה. דאין הוא בחינת בינה והשגה, וידוע⁵³ שבהשגה יש ב' אופנים, השגת החיוב והשגת השלילה. השגת החיוב היא כשמשיג את הדבר עצמו, ובאופן שהשכל תופס ומקיף את המושכל והמושכל נתפס בשכל, והיינו שהשכל אינו יוצא מגדרו ומקומו אלא הוא תופס את המושכל כמו שהוא. וענין השגת השלילה הוא שאינו יודע את הדבר כלל, וידעתו היא רק בהפלות הדבר, אבל אינו מכיר כלל את הדבר, וגם את ההפלאה אינו מכיר ומשיג ורק

(47) בראשית ג, כג.

(50) ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תשסט.

(48) בכ"ז — ראה גם ד"ה צו את בני

ד"ה פדה בשלום שנה זו (לקמן ע' 168 ואילך).

ישראל דש"פ פינחס תשי"א (תורת מנחם —

(51) בכ"ז ראה סה"מ עטר"ת שם ע' צג.

התוועדיות ח"ג ע' 233). סד"ה ויקח ה"א

(52) נח ט, כ.

דש"פ בראשית שנה זו (לעיל ע' 107).

(53) לקו"ת פקודי ג, ד, ו, ג. ובכ"מ.

(49) שמו"ד פט"ו, כו. ועוד.

יודע שהדבר מופלא. וזהו ענין ביטול ההשגה, שיוצא מהשגתו. והו"ע החכמה ופנימיות בינה. וזהו מה שרצה נח לתקן את החטא דעה"ד ע"י בחינת יין, פנימיות בינה, היינו ע"י הביטול שבהשגת השלילה. אמנם מצד הענינים שהיו אז לא הצליח ואדרבה התבלבל, דזהו מ"ש וישכר גו', דשיכרות מורה על הבלבול. וטעם הדבר הוא משום שהגם שהי' בביטול מ"מ ה"ז ביטול דהשגה ולא ביטול לגמרי.

אמנם⁵⁴ אחר כך אתת שרה לעלמא ונחתת וסלקת ולא אתדבקת ב', שלא הי' בה ענין הזוהמא שבחטא עה"ד, כי דוקא שרה היתה יכולה לתקן את הקלקול שבחטא דעה"ד. והענין הוא, דהחידוש דעבודת שרה הוא הביטול דקבלת עול שלמעלה מהביטול דהשגה הנ"ל, והיינו שהמשיכה את הביטול דקב"ע גם בעבודה שבמורגש. דהנה בזה שם משמע שהחידוש הוא בזה ששרה דוקא ירדה למצרים ועלתה משם, נחתת וסלקת. וטעם הדבר הוא, דזה שאברהם עלה ממצרים אין זה פלא כל כך, שהרי ענינו של אברהם הוא יראה עילאה, דזהו מה שאברהם אותיות אבר מ"ה, בחינת ביטול במציאות, ביטול דחכמה. ובזה אין רבותא כ"כ כמה שעלה משם. אבל שרה שענינה שם ב"ן, בחינת ביטול היש, יראה תתאה, הרי בזה הוא החידוש, שלא נדבק בה ענין הזוהמא דחטא עה"ד, היינו שהמשיכה ביטול זה גם במורגש. דהנה⁵⁵ ההפרש בין יראה עילאה ויראה תתאה הוא, דיר"ע הוא ביטול במציאות ויר"ת הוא בחינת ביטול היש, דהיינו שהוא יש ואעפ"כ הוא בטל. אך ביראה תתאה גופא יש שני אופנים. ראפשר להיות ענין ביטול היש מצד ההשגה, כמו בנח שהי' הביטול מצד ההשגה (השגת השלילה), וישנו ענין הביטול דקבלת עול, שזהו ביטול גמור, עד שנמשך בו בחינת ביטול במציאות דיראה עילאה. וזהו מה שנמשך בשרה ענין זה מאברהם, להיותה עם אברהם, שהמשיכה הביטול במציאות גם בבחינת שם ב"ן, ביטול היש, ועד שהמשיכה ביטול זה גם במורגש. ויש לומר, שטעם הדבר שענין זה נפעל ע"י שרה (ולא ע"י נח) הוא משום שאז כבר היתה התחלת הגילוי דמתן תורה, שני אלפים תורה⁵⁶, ולכן שרה ע"י עבודתה היתה יכול לתקן הקלקול דחטא עה"ד, להמשיך הביטול גם במורגש.

ובכל זה יובן מה שמסיים הכתוב וכופל שני חיי שרה. והענין הוא, דלאחרי שמבאר הכתוב ענין מאה שנה, בחינת עתיק ואריך

(54) בכ"ז ראה סה"מ עטר"ת שם ע' צד. (56) ראה ע"ז ט, א.

(55) סה"מ עטר"ת שם ע' צג.

(כתר), כנ"ל, ועשרים שנה, חו"ב, ושבע שנים, זו"נ, הרי החידוש דשרה הוא שהביטול העליון נמשך גם למטה מטה בעולמות ביי"ע, וכנ"ל שהמשיכה את הביטול גם במורגש. וזהו כללות ענין עבודת האדם שצ"ל וגילו ברעדה, כנ"ל, דהיינו שהעבודה עצמה היא בקבלת עול, ברעדה, וכמו עבד שעיקר עבודתו היא בקבלת עול (דמצ"ע עבדא בהפקירא ניהא ליי"ע⁵⁷), ובזה עצמו ישנו ענין השמחה מה שהעבד שמח ומתענג בתענוג ושמחת האדון, דאז נמשך הענין דקבלת עול גם בשמחה שבמורגש. ועל זה איתא בזהר שם דילה הוו חייך, דדוקא בענין זה נמשכים החיין עילאין דלעילא.

והנה מזה שנתפרשו בכתוב בפרטיות כל המדרגות בעבודת שרה, מהענין דמאה שנה עד לשני חיי שרה, המשכת הביטול גם במורגש, גם בבי"ע, מוכן שניתן הכח על עבודה זו גם לכאו"א מישראל. ובפרט בזמן הגלות שאז העבודה היא ע"ד הענין דגרושין של אדה"ר מגן עדן ע"י חטא עה"ד⁵⁸. דע"י ההתקשרות באברהם (כמו שה"י בשרה כנ"ל), וכמ"ש⁵⁹ הביטול אל צור חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם הביטול אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם, הרי גם בזמן הגלות כאשר ידע אינש בנפשי' מצבו ומעמדו וכו', אפשר להמשיך את הביטול דקב"ע גם בזמן הגלות, ובאופן דגילו ברעדה, שצ"ל השמחה דוקא שעל ידה היא המשכת העצמות כנ"ל, וכיחד עם זה נמשך בזה הקבלת עול באופן שאין מזה שום יניקה, ואז משלימים את הכוונה העליונה דדירה בתחתונים, דהיינו המשכת עצמות אין סוף ב"ה למטה.

(59) ישע"י נא, א"ב.

(57) גיטין יג, א. וש"נ.
(58) ראה פתיחתא דאיכ"ר ד.

בס"ד. שיחת ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

א. מאמר ד"ה ויהיו חיי שרה וגו'.

[נקודם התחלת המאמר הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א קושיית הזהר בהתחלת פרשתנו (שהובאה גם בהתחלת המאמר), "מאי שנא הכא שרה דכתיב מיתתה באורייתא מכל נשי דעלמא (הן אלה שלפני' והן אלה שלאחרי') דלא כתיב הכי כו'", שהרי, גם אצל הנשים שמיתתן נזכרה בתורה, "בכלהו לא אתמנון יומין ושנין כמו לשרה", ומה גם שרוב הנשים לא נזכרה מיתתן בתורה, החל מחוה, שלא נאמר "ויהיו חיי חוה".

ויש להוסיף בקושיית הזהר — שמצינו בגמרא¹ ש"שרה בפני חוה כקוף בפני אדם", היינו, שמעלתה של חוה גדולה באין-ערוך לגבי מעלתה של שרה, ואעפ"כ, לא נאמר בחוה "ויהיו חיי חוה", אלא בשרה דוקא].

* * *

ב. האמור לעיל בהמאמר בענין "ויהיו חיי שרה גו' שני חיי שרה" — שייד גם לתוכן הזמן שבו קורין פרשת חיי שרה (בכמה שנים, כבשנה זו), שבת מברכים חודש כסלו.

ובהקדמה — שיום הש"ק זה כולל את כל ימי השבוע הבא², שביניהם גם ראש חודש כסלו, וכיון שראש חודש כולל את כל ימי החודש³, נמצא, שיום הש"ק זה — שבת מברכים חודש כסלו — כולל את כל ימי חודש כסלו.

וכיון שביום הש"ק זה, הכולל את כל ימי חודש כסלו, קורין פרשת חיי שרה, יש בודאי קשר ושייכות ביניהם, כדלקמן.

ג. ביאור ענינו של חודש כסלו:

חודש כסלו הוא חודש של גאולה [ע"ש הגאולה דחנוכה, והגאולה

(3) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, א ואילך.
עט"ר שער ר"ה בתחלתו. ובכ"מ.

(1) ב"ב נח, א.
(2) ראה זח"ב סג, ב. פח, א.

דתורת החסידות ביי"ט כסלו, כדלקמן] — כמו חודש ניסן שנקרא בחז"ל "חודש של גאולה".

ויתירה מזה — שיש מעלה בהגאולה דכסלו לגבי הגאולה דניסן: הגאולה דניסן, יציאת מצרים, היא יציאה מהגלות, ולאח"ז יכול להיות וישנו עוה"פ מעמד ומצב של גלות, ועד כדי כך, שיכולים לשכוח על הגאולה, ויש צורך לעשות זכר להגאולה, "זכר ליציאת מצרים",

והחידוש דכסלו — שבו היתה הגאולה דחנוכה, שהיא גאולה שנעשית בזמן הגלות גופא [כלשון הגמרא⁸ בנוגע להגאולה דפורים (ועד"ז בנוגע לחנוכה ששייך לפורים) "אכתי עבדי אחשורוש אנן", היינו, שגם במעמד ומצב של גלות, "עבדי אחשורוש אנן", היתה גאולה], ולכן, אינה בטלה לעולם, אלא קיימת לעד ולעולמי עולמים,

— כדאיתא במדרש⁹ "את מוצא .. (ש) כל הנשיאים הקריבו .. ואהרן לא הקריב עם הנשיאים, והי' אומר אוי לי שמא בשבילי אין הקב"ה מקבל שבטו של לוי, אמר לו הקב"ה למשה לך אמור לאהרן אל תתיירא, לגדולה מזו אתה מתוקן, לכך נאמר¹⁰ דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות, הקרבנות, כל זמן שבהמ"ק קיים הם נוהגים, אבל הנרות, לעולם אל מול פני המנורה יאירו .. אינן בטלין לעולם" — דלכאורה אינו מובן: הרי "כשאין ביהמ"ק קיים והקרבנות בטלין מפני חורבנו, אף הנרות בטלות"? אלא, "לא רמזו אלא לנרות של חנוכה חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו"¹¹ —

שבזה מודגשת שייכותה של הגאולה דכסלו (גאולה בזמן הגלות גופא) להגאולה האמיתית והשלימה, גאולה נצחית שאין אחרי' גלות¹².

ד. ויש להוסיף, שהשייכות דכסלו לגאולה הנצחית שאין אחרי' גלות מתבטאת גם בכך שבחודש כסלו היתה התחלת בנין בית שני (נוסף על חנוכה חשמונאי):

כתיב¹³ "בעשרים וארבעה לתשיעי (חודש התשיעי, חודש כסלו) .. מן היום הזה ומעלה מטרם שום אבן אל אבן בהיכל ה' (מטרם חזרתם

(4) שמו"ר פט"ו, יא.

(8) ר"פ בהעלותך.

(5) מגילה יד, א.

(9) רמב"ן עה"פ (וראה גם כלי יקר שם).

(6) במדב"ר פט"ו, ו. תנחומא בהעלותך

(10) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא

בתוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב.

(11) חגי ב, יו"ד"ח (ובפרש"י).

(7) ובפרש"י ר"פ בהעלותך: "חלשה אז

דעתו".

לשוב ולהוסיף על יסוד שיסדתם בימי כורש ובטל עתה) .. מיום עשרים וארבעה לתשיעי למן היום אשר יוסד היכל ה'" (שהתחילו עתה בשני) להוסיף על יסוד הראשון שבנו בימי כורש¹²), היינו, שבחודש כסלו (בכ"ד בו) היתה הוספה מחדש ביסוד בית שני.

והנה, בית שני יש לו שייכות גם לבית השלישי (בנין העתיד להבנות) — כדמוכח מזה שעל שניהם נאמר¹³ "גדול יהי כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון": בגמרא¹⁴ נתפרש פסוק זה על בית שני — "מנלן דהוה (בית שני) גבוה טפי, דכתיב גדול יהי כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון .. חד אמר בבנין וחד אמר בשנים" (אבל לב' הדעות קאי על בית שני), ובזהר¹⁵ נתפרש פסוק זה על בית השלישי — "מקדשא (דאתבני) על ידא דקב"ה יהא קיימא לדרי דרין, ועלי' אתמר גדול יהי כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון, דקדמא אתבני על ידא דבר נש, והאי על ידא דקב"ה".

ויש לומר ההסברה בזה — שמעלת בית שני היא בכך שנבנה בזמן הגלות גופא (דלא כבית ראשון שנבנה קודם הגלות), שבזה מתבטא תוקף הקיום דביהמ"ק שהוא קיים לעד ולעולמי עולמים (גם בזמן הגלות), ומה גם שלולי החטאים שגרמו חורבנו הי' ראוי להיות בית נצחי כפשוטו (במקום בית השלישי).

ה. וענין זה (מעלת הגאולה דחודש כסלו, גאולה בזמן הגלות גופא, שקיימת לעד, ולכן שייכת היא להגאולה הנצחית שאין אחרי' גלות) מודגש גם בהגאולה דתורת החסידות ב"ט כסלו:

ובהקדם הידוע¹⁶ שהמאסר והגאולה די"ט כסלו הם ענינים רוחניים — שסיבת המאסר היא הקטרוג על תורת החסידות שנתעורר למעלה, וכאשר נתבטל הקטרוג למעלה ותורת החסידות ניצחה וזכתה בדין, אזי נעשית גם הגאולה למטה.

וכידוע הסיפור¹⁷ שבעת שישב רבינו הזקן במאסר בפטרבורג באו לבקרו רבותיו מעלמא דקשוט, המגיד והבעש"ט, ושאל אותם לסיבת

12) "החלו לשום אבן על אבן ליסד" ח"ב ע' 113.
 הבית" (ראב"ע שם, יח).
 13) חגי שם, ט.
 14) ב"ב ג, סע"א.
 15) ח"א כח, א.
 16) ראה גם תורת מנחם — התועדויות ע' 170 ואילך. וש"נ.
 17) בית רבי ח"א פט"ז (בהערה). הובא בהקדמה לקונטרס שי"ל לקראת י"ט כסלו שנה זו (נדפסה בסה"מ קונטרסים ח"ג בתחלתו. לקמן ע' 144). וראה גם לקו"ש ח"ל

ישיבתו במאסר, והשיבו לו שנתחזק עליו הקטרוג על שאומר דברי חסידות הרבה ובגילוי, ושאל אותם: וכאשר אצא מכאן, האם אפסיק מלומר דברי חסידות? והשיבו לו: אל תפסיק, ואדרבה, תאמר יותר. וההסברה בזה — לפי שהיציאה מן המאסר היא כתוצאה מזה שתורת החסידות ניצחה וזכתה בדין.

וע"פ האמור לעיל יש לבאר שייכותה של הגאולה דתורת החסידות לחודש כסלו דוקא — כי, הגאולה דתורת החסידות באופן ש"פוצו מעינותיך חוצה" מקרבת ופועלת ביאת משיח¹⁸, ולכן זמנה בחודש כסלו, חודש של גאולה בזמן הגלות גופא, שבזה מודגשת תוקף הגאולה שקיימת לעד ולעולמי עולמים, כפי שנעשה בפועל בגאולה האמיתית והשלימה בביאת משיח.

ו. עפ"ז יש לבאר השייכות ד(שבת מברכים) חודש כסלו לפרשת חיי שרה:

נתבאר לעיל (בהמאמר) בענין "שני חיי שרה", שע"י שרה נמשך ענין הביטול גם בעולמות ב"ע, במציאות ובמורגש, וזוהי הנתינת-כח לעבודה בזמן הגלות שגם אז יוכלו להמשיך "חיים עלאין", לעשות לו ית' דירה בתחתונים ע"י המשכת העצמות.

וענין זה קורין בשבת מברכים חודש כסלו שבו נמשכת המשכה כללית על כל חודש כסלו — שזוהי הנתינת-כח לפעול ענין של גאולה בזמן הגלות גופא, גאולה שקיומה לעד ולעולמי עולמים, הקשורה ופועלת את הגאולה האמיתית והשלימה, שאז תושלם הכוונה העליונה להיות לו ית' דירה בתחתונים.

ז. וההוראה מזה בנוגע לעבודה בפועל — שהחל משבת מברכים חודש כסלו, צריכים להוסיף בהפצת המעיינות דתורת החסידות חוצה. ובלשונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר — בשבת פרשת חיי שרה שנת תש"א¹⁹ — "א' חסיד דארץ מאכץ נאך א' חסיד" (חסיד צריך לעשות עוד חסיד),

והוסיף לבאר, שהמצוה הראשונה בתורה היא "פרו ורבו"²⁰, וכיון שגם הסדר בתורה הוא בדיוק (שלכן דורשים סמוכין)²¹, מובן, שההוראה

(18) ראה אגה"ק דהבעש"ט (כש"ט) (20) בראשית א, כח. וראה גם לקו"ת בתחלתו. ובכ"מ.
(19) סה"ש תש"א ס"ע 45 ואילך. (21) ראה ברכות יו"ד, א. וש"נ.

(תורה מלשון הוראה²²) מזה ש"פרו ורבו" היא המצוה הראשונה שבתורה, היא, שכראש ובראשונה דורשים ("די ערשטע זאך וואס מ'מאָנט") שיהודי יעשה עוד יהודי ("איין איד זאָל מאַכן נאָך אַ איד"), וכמו כן צריך חסיד לעשות עוד חסיד,

וסיים, שזה שבכחו של חסיד לעשות עוד חסיד, הוא, מפני שחסיד הוא "אַ שטיק (חלק מעצמותו של ה)רבי"!

ח. ויש להוסיף, שהעבודה ד"פרו ורבו", שכל חסיד יעשה עוד חסיד, היא לא רק ביחס להזולת כפשוטו, אלא גם ביחס לעצמו,

— אצל צדיקים [שמועטים הם, כמארו²³] "ראה הקב"ה בצדיקים שהם מועטים כו"י], שייכת העבודה ד"פרו ורבו" (לעשות עוד חסיד) רק ביחס להזולת; אבל אצל בינונים [שסדר העבודה שלהם שייך לכל אדם, שהרי "מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחרי' כל אדם ימשוך"²⁴, וכידוע הפתגם²⁵ "הלואי בינוני"], ה"ז שייך גם ביחס לעצמו —

בנוגע לנפשו הבהמית, שזהו ה"אינו חסיד" ("דער עולם'שער") שבו נותרה מזה — כדאיתא בלקו"ת²⁶ ש"גוים הם הגוף ונפש הבהמית", "הגויים .. שבקרבך", היינו, שנפש הבהמית נקראת "גוי"], ולכן, צריך כל אחד לקחת את עצמו ("זיך נעמען") ולקחת על עצמו ("נעמען אויף זיך") את העבודה של "פרו ורבו" בנוגע לנפשו הבהמית — לעשותו חסיד.

ובסגנון דלעיל (בהמאמר) — להמשיך ביטול גם במורגש, שענין זה מתבטא בהפעולה על נפשו הבהמית, ה"עולם'שער" שבו, לעשותו לחסיד, שע"ז נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים.

ט. וע"פ האמור לעיל (בהמאמר) שהעבודה צריכה להיות בשמחה דוקא, מובן, שגם העבודה ד"פרו ורבו" ביחס לנפשו הבהמית, לעשותו חסיד, צריכה להיות מתוך שמחה.

וכדי לפעול שמחה ב(עבודה ביחס ל)נפש הבהמית, בהכרח להשתמש בדבר השייך לנפש הבהמית — "אין שמחה אלא בבשר .. אין שמחה אלא בייך"²⁷.

22 ראה רד"ק לתהלים יט, ת. זח"ג נג, 25 בית רבי ח"כ פ"ח (יד, א) הערה א. וראה סה"מ מלוקט ח"א ע' שט.
23 יומא לח, סע"ב. הובא בתניא פ"א. 26 דרושי שמע"צ צ, ד. תבוא מב, ב.
24 תניא רפ"ד. 27 פסחים קט, א.

ובזה גופא — "בזמן שביהמ"ק קיים אין שמחה אלא בבשר (שהיו אוכלין בשר שלמים לשמחה) .. ועכשיו שאין ביהמ"ק קיים אין שמחה אלא ביין"²⁸.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) "זאגט לחיים און זאגט אַ פריילעכן ניגון".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לחתן שעלה לתורה — "אויפרופעניש" — לומר לחיים, באמרו, שהחתונה הראשונה שאודותה מסופר בתורה היא בפרשת השבוע²⁹].

* * *

י. סדר אמירת דא"ח אצל רבותינו נשיאנו הי' באופן שדייקו גם בנוגע להתחלת המאמר (הפסוק שבו פותח המאמר), ובדרך כלל ישנם פסוקים קבועים להתחלות המאמרים.

— בהיותי אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר בריגא בשנת תרצ"ג, התחיל פעם כ"ק מו"ח אדמו"ר מאמר חסידות על הפסוק³⁰ צור תעודה גר"י. כמה מהחסידים דיברו על כך ("מ'האָט איבערגערעדט וועגן דעם") שאין זו התחלה רגילה, ושאלתי על זה אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר בעצמו, בהיותי סבור שיענה לי שענין זה (הפסוק שבו פותח המאמר) אינו בדוקא (לאו דוקא), אך לפועל, פתח כ"ק מו"ח אדמו"ר לקוטי-תורה (לג"פ), והראה מאמר מסויים שבו מדובר רבות על הפסוק "צור תעודה גר"י"³¹, והוסיף, שמשמע שבעת האמירה היתה פתיחת המאמר בפסוק זה.

בנוגע להמאמרים דשבת פרשת חיי שרה — ישנם שלשה התחלות: "ויהיו חיי שרה גר", "ואברהם זקן גר", ו"יפה שיחתן של עבדי (בתי) אבות כו", שהם ההתחלות הרגילות ("די סקאַרבאַוונע התחלות") להמאמרים דפרשת שבוע זה.

וע"פ האמור אודות הדיוק בהתחלת המאמר, יש לבאר בנוגע להמאמר דלעיל, שהתחלת המאמר — "ויהיו חיי שרה" — שייכת לתוכן המאמר.

28) פסחים שם. וראה שו"ע אדה"ז או"ח ודרושי אדמו"ר מהור"י"צ (ע' 20) — שנאמר בתק"ט ס"ז.
29) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 34.
30) ישע"י ח, טז.
31) מאמר זה נזכר במפתח מאמרי סע"א ואילך.
32) לקו"ת לג"פ בראשית מא, א ואילך.
נרפס לאח"ז באוה"ת בראשית (כרך ג) תקעא, סע"א ואילך.

יא. והענין בזה:

נתבאר בהמאמר הענין ד"שני חיי שרה", שע"י שרה נעשה המשכת הביטול והקבלת עול גם במורגש, שלכן, גם כאשר השמחה שבעבודה (שהרי העבודה צריכה להיות בשמחה) היא עכשיו (לאחרי החטא) במורגש, מ"מ, ממשיכים ופועלים בה ענין הביטול והקבלת עול, ועי"ז נמשכים "חיים עלאין".

וענין זה מרומז ב"ויהיו חיי שרה" (התחלת המאמר) — כי, "מנין ויהיו (ל"ז) ה' עיקר שנותי", משנולד יצחק, דבת צ' היתה כשנולד, וכל ימי קב"ז" (כמ"ש בעל הטורים³³), ואצל יצחק (שמשנולד היו עיקר שנותי של שרה) מודגש ביותר ענין הביטול והקבלת עול, כדלקמן.

יב. ענינו המיוחד של יצחק — שהוא הראשון הנימול לשמונה ימים, דלא כאברהם שנימול בהיותו בן צ"ט שנה, ודלא כישמעאל שנימול בהיותו בן י"ג שנה.

והמעלה שבוה³⁴ — שהכריתת ברית עם הקב"ה (תוכן ענין המילה, "בריתי בבשרכם לברית עולם"³⁵) נעשית (לא רק כשהאדם הוא בעל הבנה והשגה, ומצד הבנתו והשגתו כורת ברית עם הקב"ה, אלא) בהיותו בן שמונה ימים, שאינו שייך לענין של הבנה והשגה כלל, כך, שהכריתת ברית אינה מצד הבנה והשגה, אלא מצד קבלת עול בלבד.

ויש להוסיף, שענין הקבלת עול שבברית מילה הוא לא רק ביחס להתניוק הנימול, שבהיותו בן שמונה ימים אינו שייך לענין של הבנה והשגה כלל, והכריתת ברית אינה אלא מצד קבלת עול בלבד, אלא כן הוא גם ביחס למוהל³⁶ — שהגישה שלו לפעולת המילה צריכה להיות (לא מצד הבנה והשגה, אלא) מצד קבלת עול דוקא.

[כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר³⁷ שבברית מילה אצל א' מנכדי הצמח-צדק היו צריכים לבחור בין שני מוהלים, אחד שידע כל כוונות המילה ע"פ כתבי האריז"ל, ואחד שלא ידע בעניני כוונות אבל ה' אומן במלאכתו, וכששאלו את הצ"צ במי מהם לבחור? השיב: העיקר היא העשי', עש' לעילא.

(33) ריש פרשתנו. וראה גם זהר פרשתנו קכג, א. הובא בלקוטי לוי"צ על פסוקי תנ"ך פרשתנו ע' יג.
(34) ראה גם לעיל ע' 56. וש"נ.
(35) לך לך יז, יג.
(36) ראה גם תורת מנחם — התועדויות ח"ב ע' 37 ואילך.
(37) ראה "רשימות" (יומן) "ברית מילה" [תרצ"ה, ורשא]. וראה גם תורת מנחם שם ע' 278. 88.

— מהעובדה כשלעצמה אמנם אין להביא רא' שפעולת המילה צריכה להיות מצד קבלת עול (מעשה בפועל) ולא מצד הבנה והשגה (כוונה), דיש לומר שכיון שבמקרה זה אירע ("אזוי האט גראַדע געטראָפֿן") שהמוהל השני הי' אומן גדול יותר, לכן הורה הצ"צ לבחור בו; אבל, כיון שהצ"צ פירש והדגיש את מעלת העשי' דוקא, עשי' לעילא, וכ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר וגילה את הדברים, ה"ז בודאי הוראה בעבודה — שהגישה של המוהל לפעולת המילה צריכה להיות (לא מצד הבנה והשגה, אלא) מצד קבלת עול דוקא].

ונוסף על התינוק הנימול והמוהל — ישנו גם הסנדק, שחשיב "כמקטיר קטורת"³⁸.

וע"פ הידוע בענין הקטורת, שיש בה י"א סממנים, שעל ידם נעשה הבירור ד"א כתרין דמסאבותא, י"א אלופי עשו"י — נמצא, שע"י המילה ממשיכים ענין הקבלת עול (שבפעולת המילה, הן אצל התינוק הנימול והן אצל המוהל) גם במורגש (י"א אלופי עשו שמתבררים ע"י הקטורת, ענינו של הסנדק)³⁹.

ובנוגע לענינו:

כיון שיצחק הוא הראשון הנימול לשמונה ימים, נמצא, שיצחק הוא זה שהנחיל ענין הקבלת עול, ובאופן שגם במורגש יומשך הקבלת עול, לכל בנ"י.

— אברהם הנחיל אמונה לכל בנ"י, ופתח הצינור דמסירת נפש⁴⁰, שבאה מצד אמונה (כמבואר בתניא⁴¹), ויצחק הנחיל קבלת עול לכל בנ"י —

וזהו הדיוק "ויהיו חיי שרה גו' שני חיי שרה" — שעיקר הענין ד"שני חיי שרה", המשכת הקבלת עול במורגש, הוא ב"עיקר שנותי", ל"ז שנה משולד יצחק, כמרומו בהמנין ד"ויהיו (חיי שרה)".

יג. ויש להוסיף, שענין הקבלת עול מרומו גם בפסוק⁴² (מהפסוקים שבהם מתחילים המאמרים דפרשת חיי שרה, כנ"ל ס"י) "ואברהם זקן גו'":

(38) רמ"א יו"ד סרס"ה ס"א (ממהרי"ל).

(39) ספר הלכות להאריז"ל וישלח לו.

(40) וראה לקו"ש ח"כ ס"ע 74 ואילך. וש"נ.

טו. ועוד. וראה הנסמן בסה"מ מלוקט ח"ד

(41) פ"י ח"ט.

ס"ע סד.

(42) פרשתנו כד, א.

(43) חסר המשך הענין (המו"ל).

סיום וחותם הפסוק "ואברהם זקן גו" הוא "וה' ברכך את אברהם בכל", ודרשו חז"ל⁴⁴ "מאי בכל... שהיתה לו בת... בת היתה לו לאברהם ובכל שמה". וידוע⁴⁵ שענינה של "בת" בעבודת האדם הו"ע הקבלת עול. זאת ועוד:

מלבד מעלתה של "בת" (קבלת עול) כשלעצמה, ישנו עילוי נוסף — "בת תחילה סימן יפה לבנים"⁴⁶ — שע"י הקדמת הקבלת עול ("בת תחילה") נעשית גם העבודה דאבה ויראה שע"פ טעם ודעת ("בנים") באופן נעלה יותר.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לא' מאנ"ש שנולדה לו בת — לומר לחיים.

ואח"כ אמר:]

לאחרי כל אריכות הדברים בענין הקבלת עול, צריכה להיות העבודה בשמחה דוקא (כמדובר לעיל בהמאמר). — בהשמחה צריכים להמשיך אמנם קבלת עול, אבל השמחה מוכרחת היא.

וזהו גם תוכן הענין דאמירת לחיים על יין המשמח, ובפרט שבזמן הזה אין שמחה אלא ביין (ולא כבזמן ביהמ"ק שאין שמחה אלא בבשר). (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) "זאגט אַ פריילעכן ניגון" (ואמר שהבחורים יראו כחם בהניגון).

ניגנו "והריקותי לכם ברכה עד בלי די", וכ"ק אדמו"ר שליט"א עמד מלא קומתו ורקד על מקומו. ואח"כ אמר:]

יד. כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק אמר פעם⁴⁷: א"ב, ג"ד. אהבה — ברכה, גאות (גבהות) — דלות. כלומר, כשיש גאווה, אזי יש דלות, וכשיש אהבה, אזי יש ברכה.

ובמילא, כשרוצים שתהי' "ברכה עד בלי די", יש להשתדל שגם האהבה (שבה תלוי' הברכה) תהי' עד בלי די, היינו, אהבה בלי גבול, ואז — א"ב — תהי' גם הברכה עד בלי די.

זאת ועוד:

כשתהי' אהבה עד בלי די, אזי תבוא הגאולה השלימה (אמיתית

(44) ב"ב טז, ב.

(46) ב"ב קמא, א.

(45) ראה גם תורת מנחם — התוועדות (47) שיחת אחש"פ תרצ"ה סי"ד (סה"מ ח"ב ע' 30, 77, 149, 153, רש"נ. תשי"א ע' 245).

ושלימות הברכה עד בלי די), כי, סיבת החורבן והגלות היא בגלל שנאת חנם⁴⁸, ולכן, כשתבטל השנאת חנם, ולא עוד אלא שבמקומה תהי' אהבת חנם, לאהוב את חבירו גם כאשר אינו חייב לו ולא קיבל ממנו מאומה,

— כמאמר הבעש"ט⁴⁹ שאהבת ישראל, לאהוב כל יהודי כמו שאוהבים בן יחיד, צריכה להיות גם ליהודי שאינו מכיר, מעולם לא ראהו, ומעולם לא קיבל ממנו שום טובה (שזהו הפירוש דאהבת חנם) —

אזי תבטל בדרך ממילא הגלות (המסוכב דשנאת חנם), ותבוא הגאולה האמיתית והשלימה במהרה בימינו.

וזהו גם הטעם לכך שרבותינו נשיאינו בכלל וכל אחד מהם בפרט השתדלו והתמסרו רבות ("זיי האבן זיך אפגעגעבן זייער א סאך") להתדיר הענין דאהבת ישראל⁵⁰, לאהוב כל יהודי, אפילו יהודי שרק "בשם ישראל יכונה"⁵¹ — כי, ענינם של רבותינו נשיאינו בגילוי והפצת תורת החסידות ("פוצו מעינותיך חוצה") הוא כלי לביאת משיח, ולכן התעסקו כל כך גם באהבת ישראל, משום שעיי"ז תבוא הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו, בקרוב ממש.

(48) ראה יומא ט, ב.
 (49) ראה כש"ט הוספות סקל"ג. "היום
 יום" טו כסלו. ג אדר א.
 (50) ראה שיחת אחש"פ הנ"ל בהתחלת
 הענין (ע' 244), שבאותם שנים השקיע הצ"צ
 כחות גדולים להשריש אצל חסידים —
 אהבה.
 (51) לשון הכתוב — ישעי' מד, ה. וראה
 תורת מנחם — התוועדיות ח"ג ע' 176.
 וש"נ.

ב"ה, ער"ח כסלו ה'תשי"ב,
ברוקלין, נ.י.

אל אנ"ש, ואל כל חובבי תורה ומצוה
אשר בכל אתר ואתר
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

הולך וקרוב היום יום בשורה, יום ג' תשעה עשר בכסלו, הוא היום
אשר בו יצאה לאור צדקת כ"ק אדמו"ר הזקן — (בעל התניא והשו"ע)
— ואתו עמו צדקת תורת החסידות — תורת חסידות חב"ד ותורת
החסידות הכללית.

כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע כותב — במכתבו
מיו"ד כסלו ה'תש"י, שני חדשים לפני יום ההסתלקות — אשר "לימוד
תורת החסידות אינו ענין השייך רק לאיזה מפלגה שהיא, אלא חובת
לימודה מוטלת על כללות בני ישראל יחיו בכלל, ועל בני תורה בפרט".
וחובה על אנ"ש — התעסקות בהפצת לימוד דא"ח. והתעסקות —
פירושה השתדלות שאינה פוסקת ובאופן שבכל ענייני — גם הצדדיים
— מתכוון להשגת מטרה זו "כמו במסחר ה"ה עסוק כל היום בזה, לאו
דוקא בעת שהוא עסוק בגוף ועצם העסק, לפי שהענין נוגע לו ביותר.
אז ער איז אָנגעטאָן אין דעם בכל שעה ובכל זמן" (שמלובש בזה בכל
שעה ובכל זמן).

ובמק"א יבאר בארוכה, איך כי התנאי, אשר יפוצו מעינותיך — של
כ"ק הבעש"ט — חוצה הוא הקדמה הכנה וכלי לביאת המשיח.

היום יום בשורה: כן כינוהו מן השמים ליום ג' י"ט כסלו — במענה להר"י מקורביל (מבעלי
התוספות). ראה שו"ת מן השמים ס"ה. עיי"ש ג"כ בתוכן שו"ת זו.
במכתבו מיו"ד כסלו: נדפס בקונטרס יט כסלו ה'תש"י [סה"מ השי"ת ע' 94. ולאח"ז
באגרות-קודש שלו ח"י ע' דש].
כמו במסחר: לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר סד"ה אריב"ל כו' כל העוסק בתורה תרפ"ח [סה"מ
תרפ"ח ע' קיב].
ובמק"א יבאר בארוכה: בשיחת שמח"ת תר"ץ [לקו"ד ח"ב רפו, ב ואילך (סה"ש תר"ץ ע'
84 ואילך)].

נדפסה בלקו"ש ח"ה ע' 432. אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ה אגרת אירסב.

תנאי זה, אשר על כל אחד מאתנו כולנו להשתדל בכל תוקף למלאותו, שלשה פרטים בו:

(א) יפוצו. ללמד תורת הדא"ח באופן של הפצה — פיזור במרחב רב, שיגיע הלימוד לכל חלקי המקום שבו מלמד תורה זו.

(ב) מעינותיך. תורת הדא"ח שמפיץ, צריך שיהיו נשמרים בה תכונות של מעין. ושתי תכונות עקריות במעין: (א) מימיו חיים ונובעים הם בלי הפסק מן מקור המעין. (ב) אין משגיחין כ"כ על הכמות, כי המעין ממקורו נובע טפין טפין. וכן הוא גם התנאי בהפצת תורה זו. אין הכמות עיקר כל כך, ובלבד שיהי' לימוד חי בחיות נפשי והתלהבות פנימית, ונובע ממקורו — מפנימיות נפש מפין התורה, הקשור בפנימיות לבבו בנשיאי תורת הדא"ח.

(ג) חוצה. אל לנו להסתפק בלימוד בביהמ"ד ובכיהכ"נ בלבד, כי אם גם בלכתו בדרך בשבתו בחנות וכיו"ב. וכן בנוגע למהות הלומדים אין להתמצצם במפלגות אחדות או בסוגי אנשים מיוחדים, כי גם על הפשוט שבפשוטים מוטלת חובת לימוד תורת הדא"ח, ואפילו הגדול שבגדולים אינו יכול להגיע עד תכליתה.

וגם לאלו הנמצאים מחוץ לכל המחנות, גם במקום שהכתוב מעיד עליו שהוא חוצה — גם שם צריך להפיץ המעינות.

וזכות ההשתדלות בהפצת המעינות חוצה תמשיך ותהי' כלי לקבל ברכות כ"ק מו"ח אדמו"ר אשר בך את כל אחד מאתנו — לי"ט כסלו, אשר קודם ההסתלקות, ובאמירה לנוכח: "תתברכו מהשי"ת בשנה טובה בלימוד והפצת החסידות, אתם ביתכם בניכם ובנותיכם יחיו בדרכי

פיזור במרחב רב: ראה רש"י (משלי ה, טז) עה"פ יפוצו "הוראות ברביס". תכונות עקריות: ידוע דין המעין שמטהר בזוחלין ובכל שהוא [וראה גם תורת מנחם — התועדויות ח"ב ע' 118. וש"נ].

בלי הפסק: כמשנה רפ"ה דמקואות: (מעין ש)העבירו ע"ג בריכה והפסיקו ה"ה כמקוה. ולדעת רוב הפוסקים וכ"פ ה"צמח צדק" מיירי בבריכה ויקנית. עיין שו"ת הצ"צ חיו"ד סקס"ד ס"ב (ובמפתח שם), מש"ך כיו"ד סר"א סק"ל בשם הפרישה, מהראב"ד בבעה"נ, רע"ו וכו'. וראה ג"כ צ"צ שער המילואים למקואות פ"ה מ"ו (לו, א). ועייג"כ תוס' בכורות נה, ב. פיה"מ להרמב"ם (הובא ונתבאר בבית יוסף שם). ובספרים שהובאו בס' טהרת מים (להרה"ג והרה"ח וכו' מהר"נ שי' טעלושקין) סל"ו. ואכמ"ל.

חוצה: ראה זח"א קמא, ב. תו"ח כתחילתו עה"פ חכמות בחוץ. ועוד. תתברכו... וברוח: במכ' דיו"ד כסלו הנ"ל.

החסידות, ואתם וב"ב וכל הגלויים אליכם תתברכו כולכם בכל הדרוש
לכם בגשם וברוח".

בברכת הצלחה בעבודה ושפע טוב גשמי ורוחני,

מנחם שניאורסאהן

בס"ד. ר"ד בעת ברית-מילה, א' דר"ח כסלו ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

א. על הפסוקי "בזאת יבוא אהרן אל הקודש", אמרו חז"ל¹ "באיזה זכות הי' אהרן נכנס לבית קדש" ק. . זכות המילה היתה נכנסת עמו, שנאמר בזאת יבוא אהרן, זו המילה, כד"א זאת בריתי אשר תשמרו".

ובביאור השייכות דזכות המילה לכניסת הכה"ג אל הקודש כיוהכ"פ — איתא במאמר של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע² (שאמרו גם כ"ק מו"ח אדמו"ר) שמילה ותשובה [תכלית ומטרת הכניסה אל הקודש — "לכפר על בני ישראל גו' אחת בשנה" ענינם אחד, כי, תשובה היא ע"ד ענין המילה, כמ"ש "ומלתם את ערלת לבבכם", אלא שתשובה היא הסרת הערלה ברוחניות, ומילה היא הסרת הערלה בגשמיות. ומבואר בהמאמר גודל המעלה דמילה ותשובה — שהם למעלה משם הוי': מילה — כמרומו בפסוקי "מי יעלה לנו השמימה", ר"ת מילה וס"ת הוי', ותשובה (שנעשית ע"י הכניסה אל הקודש כיוהכ"פ) — כמ"ש "כי ביום הזה יכפר עליכם גו' לפני הוי' תטהרו", למעלה משם הוי'".¹⁰

ב. וענין נוסף בהשייכות דמילה להכניסה אל הקודש — ששניהם קשורים עם מספר שמונה"י:

מילה — שהיא ביום השמיני, "כדי שיעבור עליו שבת א"י", היינו, שמילה היא למעלה משבת, כי שבת היא בחי' שביעי, ומילה היא בחי' שמיני, שזהו"ע "למנצח על השמינית"¹¹, "על מילה שניתנה כשמיני"¹².

(8) תקו"ז תכ"ב (סה, ב, סו, א). ת"ע (קלא, רע"א). וראה תו"א ס"פ לך לך.
(9) אחרי טו, ל.
(10) ראה לקו"ת אתרי כו, ג ואילך.
(11) בהבא לקמן — ראה גם סה"מ מלוקט ח"ה ע' טו ואילך. שם ע' רלח. וש"נ.
(12) ראה ויק"ר פכ"ז, יו"ד. זח"ג מד, א (ברע"מ).
(13) תהלים יב, א.
(14) מנחות מג, ב.

(*) אצל הרה"ת ר' צבי הירש חיטריק.
(1) אחרי טו, ג.
(2) שמו"ר פל"ח, ח. וש"נ.
(3) לך לך יו, יו"ד.
(4) ראה סה"מ תרנ"ד ע' קי ואילך. וראה גם סה"מ תרנ"ג ע' קצב ואילך. תרנ"ז ע' קא ואילך.
(5) אחרי טו, לר.
(6) עקב יו"ד, טו.
(7) נצבים ל, יב.

והכניסה אל הקודש — שקשורה עם השמונה בגדים דכהן גדול¹⁵. וכמבואר בהמאמר, שאף שכניסת הכה"ג לקדה"ק ביוהכ"פ היא בארבעה בגדים¹⁶, ה"ז בכח השמונה בגדים שהי' לובש בשאר הזמנים.

ג. ויש להוסיף, שתוכנה של מצות מילה כשלעצמה הוא ע"ד ובדוגמת הכניסה אל הקודש — כמ"ש רבינו הזקן בשו"ע (במהדורא בתרא)¹⁷ ש"תחלת כניסת נפש זו הקדושה היא .. במצות מילה". והענין בזה:

החידוש שבמצות מילה — שהקדושה נמשכת וחודרת למטה מטה, בבשר הגוף הגשמי, "בריתי בבשרכם לברית עולם"¹⁸. וכיון שהמשכת הקדושה למטה ביותר אינה יכולה להיות אלא ע"י דרגא עליונה ביותר, כידוע¹⁹ הכלל שכל הגבוה ביותר יורד למטה ביותר, עכצ"ל, שהקדושה שנמשכת בבשר הגוף הגשמי ע"י מצות מילה היא דרגא נעלית ביותר, בחי' שמיני, שלכן בכחה לירד למטה ביותר.

ויש לומר, שדרגת הקדושה שנמשכת ע"י המילה, בחי' שמיני, היא ע"ד ההמשכה והגילוי שבשמיני־עצרת, שעז"נ²⁰ "יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך"²¹.

ומזה מובן שגדלה מעלת המילה גם לגבי תשובה (אף שענינם אחד) — כי, תשובה היא ברוחניות, וכמ"ש רבינו הזקן בתניא²² ש"עיקר התשובה בלב", משא"כ מילה היא בגשמיות, וכיון שהמילה נמשכת למטה יותר, בגשמיות דוקא, עכצ"ל, שמעלתה גדולה יותר, כאמור, שכל הגבוה יותר יורד למטה יותר.

(15) להעיר ממאמר"ל "מפני מה כה"ג משמש בשמונה בגדים, אלא כנגד מילה שהיא לשמונה ימים" (ויק"ר פכ"א, יו"ד — הובא בסה"מ תרנ"ג ותרנ"ז שם).
(16) בסה"מ תרנ"ד שם (בשוה"ג): "וזהו שהכהן הי' לובש ח' בגדים שהוא כנגד שמונה ימי המילה". ומוסיף, "אצ"ל, דצ"ע דכה"ג ביו"כ בקדה"ק הי' משמש בד' בגדי לבן".*

(17) אור"ח סוס"ד.
(18) לך לך יז, יג.
(19) ראה לקו"ת אמור לד, ג. שלח לו, א. בלק עג, ד. מטות פא, ב. ראה יט, ג. ובכ"מ.
(20) משלי ה, יז. וראה סה"מ מלוקט שם ע' כג. וש"נ.
(21) כ"ה בזכרון אחדים (המו"ל).
(22) פכ"ט (לו, ב). שם אגה"ק ס"י (קטו, ב).

(*) ראה תורת לוי"צ ע' שמב: "ביוהכ"פ .. כתיב בזאת יבוא אהרן אל הקודש, שזכות המילה נכנסת עמו כדור"ל. מילה הוא בחי' ..

הח' .. ואם שביוהכ"פ הי' עבודתו בד' בגדי לבן, אך היו ב"פ ד', בגדי לבן דשחרית ודבין הערביים, ביחד הם ח"י.

ועפ"ז יש לבאר הטעם לכך שמצות מילה נאמרה לפני מתן-תורה, ואפילו לפני גלות מצרים ויציאת מצרים, שאז הי' העולם חומרי ביותר (דלא כפסח, שעם היותו קודם מ"ת, ה"ז לאחר שנעשה קצת בירור וזיכון ע"י כור הברזל דגלות מצרים²³) — כי, מצות מילה היא למעלה מעלה ביותר, ולכן ביכלתה לירד למטה מטה ביותר.

ד. וזהו ש"תחלת כניסת נפש זו הקדושה היא .. במצות מילה" — שבוזה מתבטא תוכן כללות עבודתו של יהודי להמשיך מלמעלה מעלה ביותר למטה מטה ביותר:

ובהקדם הסיפור הידוע²⁴ אודות רבינו הזקן, שכאשר התכוון לחזור ממעזריטש לביתו, ליווהו ר' אברהם המלאך אל המרכבה, וטרם שעלה רבינו הזקן על המרכבה, פנה ר' אברהם המלאך אל בעל-העגלה ואמר לו: "שמיים די פערד זיי זאלן ווערן אויס פערד" (הכה את הסוסים שיחדלו להיות סוסים). נוסחא אחרת: "שמיים די פערד זיי זאלן וויסן אז זיי זיינען פערד" (הכה את הסוסים שידעו שהם סוסים). ובשמעו זאת, אמר רבינו הזקן, שנתחדשה אצלו דרך חדשה בעבודת ה', והחליט להשאר עוד משך זמן במעזריטש, כדי לקלוט גם דרך זו.

והענין בזה — שעבודתו של יהודי היא להמשיך הענינים הנעלים ביותר למטה מטה ביותר, בגשמיות ובחומריות, ועי"ז להעלות את החומריות והגשמיות ולעשות מהם רוחניות. ושני אופנים-שליבים בזה: (א) להכות את הסוסים שידעו שהם סוסים — לידע פחיתות הערך של הענינים הגשמיים והחומריים, ועי"ז יוכל לפעול (ב) שיחדלו להיות סוסים — לעשות מהגשמיות רוחניות.

וכדי שתהי' אפשרות להמשיך הענינים הנעלים למטה, ולעשות מהגשמיות רוחניות — יש צורך בנתינת-כח מלמעלה, אתערותא דלעילא.

וזהו הטעם שמצות מילה היא ביום השמיני, כאמור, "כדי שיעבור עליו שבת א'" — נתינת-כח מבחי' שלמעלה גם משבת ש"מקדשא וקיימא"²⁵, כדי שתוכל להיות המשכת הקדושה למטה בגשמיות ובחומריות (החל מהבשר הגשמי דגוף האדם), ולעשות מהגשמיות רוחניות.

(24) לקו"ד ח"א ל, א.
(25) ביצה יז, א.

(23) ראה תר"א יתרו עד, סע"א ואילך.
ובכ"מ.

ה. האמור לעיל שבברית מילה מתבטא תוכן כללות עבודתו של יהודי להמשיך מלמעלה מעלה ביותר למטה מטה ביותר — מודגש במיוחד אצל זה שעל שמו נקרא הרך הנימול — כ"ק מו"ח אדמו"ר, ששמו הראשון יוסף, ע"ש יוסף הצדיק:

המשך הענין — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ונדפס²⁶ בלקו"ש ח"ג ע' 832 ואילך.

*

ו. בהמשך להאמור לעיל (ס"ג) אודות מעלת המילה שהיא בגשמיות דוקא — כן הוא גם בנוגע להברכות שמברכים את הרך הנימול, שצריכים לברכו בנוגע לגשמיות כפשוטו, שיהי' בריא ושלם, והוריו ירוו ממנו נחת בגשמיות וגם ברוחניות, ויגדלוהו לתורה לתופה ולמעשים טובים.

*

ז. דובר פעם²⁷ שיש להנהיג בברית-מילה ליתן להשיבה דמיקדימה ("דעפאָזיט") עבור לימודו של הרך הנימול בהשיבה, כפי שהי' נוהג כ"ק מו"ח אדמו"ר.

— נזדמן לי פעם אחת להיות נוכח בברית-מילה יחד עם כ"ק מו"ח אדמו"ר שכובד בסנדקאות. לאחר הברית, טרם צאתו, נתן כ"ק מו"ח אדמו"ר לבעל הברית עשרים זלָאָטעס, באמרו, שמעות אלו הם עבור הישיבה, שכר לימוד בשביל לימודו של הילד שילמד בתומכי תמימים.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן לבעל הברית חמש דאלאר²⁸, ואמר: מעות אלו הם עבור הישיבה, שכר לימוד בשביל לימודו של הילד שילמד בתומכי תמימים].

*

ח. [טרם צאתו אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

(26) בשילוב עם שיחת אחש"פ תשכ"א. (27) ר"ד בעת ברית מילה, ד' אדר שני תשי"א ס"ח (תורת מנחם — התועדויות מוהרי"צ) אז, שזה היום לחמש דאלאר. (28) וראה תורת מנחם שם ש"הערך של עשרים זלָאָטעס (הסכום שנתן כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ) אז, שזה היום לחמש דאלאר. ח"ב ע' 281. וש"נ.

כ"ק מו"ח אדמו"ר הי' נוהג להזהיר שלא ישכחו לברך ברכה אחרונה²⁹, ושיקפידו על סדר הברכות.

[והוסיף בחיור:] כיון שהקהל שנוכח כאן הוא קהל של למדנים (א"א עולם פון לומדים"), ולמדנים אינם בקיאים כ"כ ב"אורח-חיים"... יאמרו להם ה"בעלי-בתים" סדר הברכות.

(29) ראה לעיל ע' 71, ובהנסמן שם הערה 159.

ב"ה.

מסופר¹, אשר בעת ישיבת אדמו"ר הזקן במאסר פעטרפאָוולאָווסקי באו אצלו פעם אחת² הרב המגיד עם הבעש"ט נ"ע מעלמא דקשוט. רבנו שאל אותם למה מגיע לו זה ומה תובעים ממנו. והשיבו לו שנתחזק עליו קטרוג למעלה על שאומר דברי חסידות הרבה ובגילוי. א"ל רבנו: ואם אצא מכאן האם אפסוק מלומר ד"ח. והשיבו לו: כיון שהתחלת לא תפסוק, ואדרבה לכשתצא תאמר יותר. וכן הי', כי אחרי שחרורו הוסיף רבנו הזקן בזמני אמירת ד"ח, המאמרים היו באריכות יותר³ ובביאור וכו'.

וכידוע אשר קודם המאסר בפטרבורג הי' "גילוי המאור" "הדא"ח הי' שורף את העולם לפי שהי' בבחי' מקיף. לא הי' אחד שהי' שומע דא"ח ממנו ונשאר במצבו הקודם", אבל אחר פטרבורג הי' "בסדר והדרגה בכלי, בריבוי אותיות דהבנה" היתה "ההשפלה הגדולה להלכיש חסידות בשכל"⁴.

וכשבטל הקטרוג למעלה והסכימו על הדרך החדש, במילא נתבטל המאסר למטה, יצא לחפשי, והותחלה ההנהגה החדשה — והוא ביום יט כסלו.

ובאשר "ביום אשר נתגלו אורים גדולים עליונים והשפיע בצחצחות, הנה מדי שנה בשנה כה יעשה ביום ההוא, חזר וניא"ור, הולך ואור"⁵,

הנה בכל שנה ביום יט כסלו חזר וניעור וניא"ור, הן למעלה הן

(1) בית רבי ח"א פט"ז. ועייג"כ תורת שלום ע' קעג [ע' 171].

(2) כמובן, אינו המסופר בשיחת יט כסלו תרצ"ג (לקוט ב [לקו"ד ח"א כט, א]) אות כ.

(3) אף כי גם אז לא היו המאמרים ארוכים (תורת שלום ע' ק [ע' 114]).

(4) ראה בכל זה תורת שלום ע' לג, ק [26. 114]. שיחת יט כסלו הנ"ל [לקו"ד שם כא, ב ואילך].

(5) לב דוד לחיד"א פכ"ט בארוכה. עיי"ש.

נדפסה בסה"מ קונטרסים ח"ג ע' ג. סה"מ תרפ"ו ע' שסה. לקו"ש ח"י ע' 223. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ה אגרת אירסג.

למטה, נצחון דרך רבנו הזקן ושיטתו. ובזה מבואר מש"כ בכ"מ אשר
יום זה הוא ר"ה לחסידות ומסוגל להתחזק ולהתעודד בזה.
ובלשון הרב, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר, ליום זה:
גוט יום טוב, לשנה טובה בלימוד החסידות ודרכי החסידות תכתבו
ותחתמו.

מנחם שניאורסאהן

ג' כסלו, ה'תשי"ב.
ברוקלין, ניו.

(6) ראה מבוא לקונטרס ומעין ע' ט, כד. שיחת כ' כסלו תרצ"ב (קונטרס טו נלקו"ד ח"ד
תשנ"ט, ב). הקדמה לקונטרס יט כסלו תשי"א (קונטרס פז נסה"מ תשי"א ע' 134. תורת מנחם
— התוועדויות ח"ב ע' 97). ועוד.

בס"ד. שיחת יום ה' פ' ויצא, ז' כסלו ה'תשי"ב.

— לעסקני ישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש, בחדרו הק"י —

[לאחרי שחדב"נ הרה"ג הרה"ח וכו' ר' שמרי' גורארי' הציג את הנדיבים לפני כ"ק אדמו"ר שליט"א, באמרו, שהם מתעניינים מאד לטובת ישיבות תומכי תמימים, ונוסף על תמיכתם הכספית בעצמם, פועלים גם על אחרים בענין זה וכו', וסיים, שכעת באו הנדיבים כדי להוודע אודות מצב הישיבות, ולבקש את ברכתו הק' — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

פתיחה

א. משמח אותי מאד — מה שנתכנסו יחדיו כדי להוודע ולשוחח אודות מצב הישיבות.

בידעי מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, כמו כן בשמעי מגיסי שי' אודות גודל התעניינותכם בהישיבות, בודאי שלמותו עלי להתעכב ולהדגיש את הנחיצות והצורך החיוני הקיים בישיבות תומכי-תמימים, והתהודה הגדולה שעליהן למצוא בקרב כל חובבי תורה. דבר ודאי הוא, אשר התעניינותכם בישיבות בכלל, וכישיבות תומכי-תמימים בפרט, בתקפה קיימת גם עתה כפי שהיתה בעבר, ולא עוד, אלא שנתחזקה ביתר שאת.

כמו כל דבר חי, אשר הסימן על היותו חי מתבטא בגידול וצמיחת הדבר, כך, בודאי, צריכה השתתפותכם בהישיבות ליגדל ולשגשג בתוספת מרובה מכמו שהיתה מקודם.

ב. בשנים האחרונות, הנה כתוצאה מהמלחמות והמהומות שהתרחשו, ראינו, אשר הענינים שהיו נחשבים לנצחיים — נעלמו מן

(*) נדפסה בלקו"ש ח"א ע' 63 ואילך. הוספות ללקו"ש חכ"ד ע' 505 ואילך.
 (** בקשר עם ה"דינער" השנתי של ישיבות "תומכי תמימים" ליובאוויטש — מתקבלים ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א עסקני הישיבות, ובהזדמנות זו — נותן להם כ"ק אדמו"ר שליט"א את ברכתו ואומר שיחה מענינא דיומא (וראה גם מכתב כ"ג טבת שנה זו (אגרות-קודש ח"ה ע' קסא): "מוסג"פ... רשימת השיחה לפני הבעה"ב עסקני הישיבה תו"ת בביקורם אצלי").
 (1) יו"ר ועד הפועל מרכז הישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש (ראה אודותו — סה"ש תרפ"א ע' 28 הערה 2. וש"נ).

העולם. אידיאלים — נחרבו. מדינות, אשר שאיפתן היתה אל המדע והחקירה, הרי לא זו בלבד שלא הביאו יושר בעולם, אלא אדרבא, הן הביאו רציחה וכדומה.

כל זאת עורר בקרב הנוער זעזוע רוחני, ובמילא נתעוררה אצלם שאיפה אל חיפוש האמת. דבר זה נכון הוא לגבי הנוער בכלל, ולגבי הנוער היהודי בפרט, שכן, בני"ה הם "מאמינים בני מאמינים".

כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר כמה פעמים, שהנוער האמריקני יקר הוא במאד; בני הנוער שבמדינה זו תמימים הם, ולפיכך השאיפה אל האמת קיימת אצלם במדה יתירה.

ג. השגת מטרה האמורה — יכולים בני הנוער היהודי רק באמצעות הישיבות. בתוך הישיבות מממשים הם את שאיפתם, הם מגיעים אל האמת.

דבר זה נכון הוא לגבי ישיבות בכלל. בישיבות תומכי-תמימים ה"ז בהדגשה יתירה, שכן, החינוך הניתן לתלמידי ישיבות תומכי-תמימים אינו מיועד עבור התלמידים בלבד, אלא אופן החינוך נקבע כך, שכאשר התלמידים גדלים, נעשים הם, ברובם הגדול — בצורה זו או אחרת — מנהיגים אצל בני ישראל, והידיעות שרחשו מנוצלות על ידם להשפיע על הסביבה שלהם.

תלמידי ישיבות תומכי-תמימים — עוד בהיותם בתוך מסגרת הישיבה, מתחנכים שלא ללמוד ולעבוד על עצמם בלבד, כי אם גם על הסביבה, ולהתעסק בהפצת התורה והחזקת היהדות מתוך מסירת נפש, בהתאם לדרישת תורת החסידות.

עוד בהיותם בתוך הישיבה — נקבע זמן מסויים בשבוע, שאז מתרגלים התלמידים לעבודת הפעולה וההשפעה על הסביבה, ומקיימים זאת מתוך מסירת נפש לפי ערך. תלמיד ישיבת ליובאוויטש אינו מתחשב בכך שבשביל מילוי עבודה האמורה עליו לגרוע מזמן לימודו, ומוסר את עצמו לעבוד עם הסביבה.

כלומר: בישיבות תומכי-תמימים מחנכים את התלמידים מלכתחילה — "להניח" את מציאותם הם ("אָוועקלייגן דעם זיך") ולעבוד בשביל

(2) שבת צז, א. וראה קיצורים והערות (3) ראה אגרות קודש שלו ח"ב ע' רלד לתניא ע' קא. לקו"ת לג"פ בראשית כט, ג ואילך. סה"ש קץ הש"ת ע' 4. סה"ש תש"ג (אוה"ת בראשית (כרך ג) תקנב, ב). ע' 8.

אחרים ("טאָן פאַר אַנדערע"), כדי שגם אלה הנמצאים בתוך סביבתם יתקרבו יותר אל הקב"ה.

וכאן נפגשות שתי נקודות האמורות: שאיפת הנוער היהודי, בכלל, ובאמריקה בפרט, אל האמת; וחינוך הנוער בישיבות תומכי-תמימים — דבר שמעניק להם את היכולת לשמש בתור מנהיגי ישראל, ולהוליך את בני ישראל אל האמת — תורת אמת של "הוי" אלקים אמת".

ובהתאם לכך — יש להשתדל ביותר, שהחינוך הזה של התלמידים הנמצאים עתה בישיבות תומכי-תמימים יוכל להמשך הלאה, וגם, שתנתן האפשרויות להישיבה לפתוח את שערי' בהרחבה בשביל בחורים ואברכים נוספים, כדי שגם הם ייהנו ויתחנכו ברוח זה.

העזר הכספי הניתן עכשיו לישיבות תומכי-תמימים מסייע להישיבות להוציא לא רק עוד עשרה, עוד עשרים, עוד מאה תלמידים ובני תורה יראים ושלמים, אלא מסייע להוציא עוד עשרה, עוד עשרים, עוד מאה מנהיגים, אשר "יקחו" ("צוזאַמען-נעמען") את סביבתם ויקרבוה אל התורה והמצוות.

ד. מסופר, ש"הבעש"ט עשה עליית נשמה, וראה איך מיכאל אפוטרופא רבא דישׂראל המליץ עבור ישראל, שכל חוב שלהם הוא הכל זכות, כי, כל שעושין פסלנות ושאר דברי חוב הכל כדי שיוכל לעשות שידוך עם ת"ח או לעשות צדקה וכיוצא בזה, הכל מוכרחים כו".

כלומר: גם אלה מבני העסוקים בעניני העולם ועושים איזה דברים (ח"ו) שאינם בהתאם לשולחן ערוך — אין זה אלא בדרך טפל, שכן, המטרה והתכלית של פעולות אלו אינה אלא כדי שיוכלו לגדל את ילדיהם בדרכי התורה והמצוה, ליתן צדקה, לסייע בהחזקת מוסדות כשרים, וכיו"ב. אע"פ שבאופן עראי עושים הם דברים בלתי ישרים — אין זה אלא כדי שלאח"ז תהי' להם האפשרויות לעשות דברים טובים ביותר.

וע"י זה (נתינת הצדקה, עזר וסיוע למוסדות חינוך כשרים וכו') — מתקנים ומזככים הם את פעולותיהם הקודמות, בהראותם את הכוונות הטובות הפנימיות שהיו להם בעת עשייתם פעולות אלו.

(4) ירמ' יו"ד, יו"ד.
 (5) כש"ט ח"א (יב, ג), ובהוצאת קה"ת — סקס"ה.
 (6) ראה פס"ר פמ"ה, יו"ד. שמו"ר פי"ח, כו'. ועייג"כ בביאור תניא להרש"ג אסתרמאן.
 (7) ראה תניא פ"ז: אך מי שהוא .. למלאות תאות .. ונכלל לפי שעה ברע גמור .. עד אשר ישוב האדם ויחזור לעבודת ה' ..
 ה.

ה. כאשר מציעים לסוחר להשקיע את הונו ("קאפיטאַל") בשטח מסויים — ברצונו לדעת: (א) מדת בטחון ההשקעה, (ב) אם השקעתו תנוצל במדה מושלמת.

ובנוגע לענינו:

השקעת "קאפיטאַל" — כסף ומאמץ — בהשיבה, מהוה (א) השקעה בדבר בטוח, כפי שהוכיחו זאת ישיבות ליובאוויטש במשך עשירות השנים מאז הווסדן; (ב) ההשקעה מנוצלת במדה הכי מושלמת, כיון שהשיבה מגדלת תלמידים שיצמיחו — בלשון המשנה — פירות ופירי פירות עד עולם, כי, הקב"ה הוא בלתי מוגבל, ובמילא גם כל עניני תומ"צ שציוה הקב"ה, אינם עשי' חד פעמית, ותו לא, אלא הדבר מביא פירות ופירי פירות עד עולם, בלי גבול.

זאת ועוד:

הישיבות שכ"ק מו"ח אדמו"ר ייסד וניהל לפני רבות בשנים — קיימות גם עתה, ויתנהלו גם להבא. אי לכך, כאשר מנדבים דולר ליישיבות אלו, אין זה רק ענין לשעה, אלא דבר שמצמיח פירות לשנה, עשר שנים, מאה שנה, עד עולם!

ויהי רצון, שהקב"ה ימלא משאלות לבבכם לטובה, שהכוונה האמורה (לעיל ס"ד) בעשיית מסחר — ליתן מהכסף לצדקה, לחנך את הילדים וכיו"ב — תתמלא בכל הפרטים, כל אחד בבני ביתו, ליתן צדקה ביד רחבה, לחזק מוסדות חינוך בכלל וישיבות בפרט, וישיבות ליובאוויטש ביחוד, וההשקעה תנוצל במדה הכי מושלמת, להצמיח פירות ופירי פירות עד עולם (כנ"ל).

ו. ונתינת כח מיוחדת בכל האמור בעמדנו בחודש כסלו:

חודש זה כולל בתוכו את יום י"ט כסלו, יום הגאולה של רבינו הזקן — בעל התניא ושולחן ערוך — ממאסרו. בעת ההיא אמר רבינו הזקן, שבגלל המסירת נפש שהיתה לו על תורה ומצוות, מובטח הוא, שכל מי שיפעול בהענינים שלו (של רבינו הזקן) — בוודאי יצליח. וכיון שיישיבות ליובאוויטש מהוות חלק יסודי מהאמור לעיל, בהיותן מיוסדות ומנוהלות ברוחו, שיטתו ושאיפתו של רבינו הזקן, ישנה הבטחתו של רבינו הזקן אשר הדולר שנותנים בשביל ישיבות

(8) כתובות רפ"ט.

ואילך (אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד

(9) ראה קיצורים והערות לתניא ס"ע קכב — ס"ע רסד ואילך).

תומכי-תמימים — בודאי יצליח: התלמידים ברוחניות, והבעה"ב גם בגשמיות.

ז. נכשגמר¹⁰ כ"ק אדמו"ר שליט"א את דבריו — ביקש מר שליפער (בשם כל הקהל) את כ"ק אדמו"ר שליט"א להשתתף ב"דינער" ישיבות תות"ל. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א (בשחוק קל):

אם אתם מדברים כבר אודות הדינער — אדבר אנכי אודות "פלעדזשעס"!!!

[מר שליפער ענה שהוא מסכים לכך, בתנאי, שגם כ"ק אדמו"ר שליט"א יבוא לדינער. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

אני מדבר אודות דבר התלוי לגמרי בכס; ואילו הבקשה ממני לבוא אל הדינער — הוא דבר שאיננו תלוי בי.

[מר שליפער הבטיח ליתן סך 5,000 דולר עבור הישיבה, והוסיף, שבאם יבוא כ"ק אדמו"ר שליט"א אל הדינער — יתן סך 10,000 דולר, באמרו, שעדיין לא קיבל מענה על דבריו. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:] אני, מבקש מכם דבר התלוי בכס, ואילו אתם, שרצונכם לתלות זאת בכך שאהי' מוכרח וקשור ("געבונדן") לבוא אל הדינער — אינכם יכולים לקשור אלא את החלק התלוי בי, ולא את החלק שאיננו תלוי בי!...

(והוסיף: נקודת הענין כך היא ("די מעשה דערפון איז אַזוי")): יש גשמיות ויש רוחניות. הדבר שהנני תובע מכם — הוא דבר גשמי לחלוטין התלוי לגמרי בכס; ואילו הדבר שאתם מבקשים ממני (לבוא אל הדינער) — יש בו ענין גשמי ויש בו ענין רוחני. ובמילא, בנוגע לחלק הגשמי, יש ביכלתכם להבטיח את השתתפותי, אבל לא בנוגע לחלק הרוחני שאיננו תלוי בי.

ח. [אח"כ ערכו המגבית לטובת הישיבה, וכמה מהגבירים (שהתגדבו איזה סכומים) אמרו שוב, שבאם יבוא כ"ק אדמו"ר שליט"א אל הדינער — יתנו יותר. באמצע עריכת המגבית — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

אינני עורך מגביות ("איך בין גיט קיין אפיל מאכער"), אבל: איתא בגמרא¹¹: "מדה טובה מרובה ממדת פורענות". זאת אומרת,

10) מכאן עד ס"ח קטע ד"ה איתא — 11) סוטה יא, א. וש"נ.
מרשימה בלתי מוגה.

אשר כל מה שמוצאים אנו בצד הרע — בודאי ישנו גם בצד הטוב ובמדה יתירה.

ובנוגע לענייננו:

הסדר ב"מס־הכנסה" ("אינקאָס-טעקס"), הוא, שבעלי הכנסה גבוהה יותר ("אין אַ העכערן בראַקעט") צריכים לשלם אחוז גדול יותר בשביל "מס־הכנסה"; זאת אומרת, ככל שתגדל ההכנסה כך יגדל החלק ממנה שצריכים למסור בשביל מסים.

ואם במדת פורעניות כן — ומהי פורעניות גדולה יותר בשביל גביר מתשלום "מס־הכנסה"? ... — הרי במדה טובה על אחת כמה וכמה¹².

כאשר נותנים חמשת אלפים לצדקה, ולאחרי זה מוסיפים עוד חמש, הרי הפירות הבאים כתוצאה מהוספה זו אינם כפליים בלבד, אלא, עי"ז ניתוסף כמה פעמים ככה; ולא רק בעוה"ב (בנוגע להשכר דליותן ושוור הבר כו'), אלא גם הפעולה שנפעלת ע"י הוספה זו בעוה"ז — אינה רק פעולה בכפליים, כי אם הוספה של ריבוי פעמים ככה, הן בנוגע להתלמידים, והן בנוגע להשכר בשביל הבעל-צדקה.

[וסיים¹³ כ"ק אדמו"ר שליט"א (בחיוך):]

בתקופה זו — נתמלאו עשר שנים ל"פערל־האַרבער", אשר אז הי' החידוש ("דער אויפטו") של "אַנקאַנדישאַנאַל סורענדער" (כניעה ללא תנאים)¹⁴.

ובנדו"ד: מדוע צריכים אתם להעמיד תנאים? ... — תנו עשרת אלפים ללא תנאים ("גיט אַזוי צען טויזנט")!

סגירה

ט. נהוג אצל בני ישראל — שכאשר מתכנסים יחדיו למסיבה מקשרים זאת עם פרשת השבוע.

שבמדינת האוואי, ארצה"ב. כעבור כמה שנים, התנתה ממשלת ארצה"ב את הפסקת המלחמה — שהתלקחה בין ארצה"ב ויפן כתוצאה ממאורע הנ"ל — בכניעה ללא תנאים של צבא יפן, ורק כאשר הסכימו לכך — נפסקה המלחמה (המור"ל).

(12) ראה תו"כ ופרש"י בחוקותי כו, ח.
(13) ב' קטעים הבאים — מרשימה בלתי מוגה.
(14) לפני עשר שנים (ביום י"ז כסלו חש"ב (דצמבר 7, 1941)) הפציץ צבא מדינת יפן חוף צבאי — "פערל־האַרבער" —

כ"ק מו"ח אדמו"ר מסר¹⁵ בשם אביו, פתגם מרבינו הזקן: "יש לחיות עם הזמן", שפירושו, עם פרשת השבוע, ללמוד ממנה ולהוציא ממנה הוראות בהחיים כמשך השבוע.

זהו גם אחד מעניני הבלי-גבול של תורתנו, תורת חיים, אשר כבר אלפי שנה מוצאים בה הוראות בחיי היום-יום, וקיימות בה הוראות גם על להבא — עד אין קץ.

י. בפרשת השבוע (פרשת ויצא) מסופר דבר נפלא אודות הנהגתו של יהודי (יעקב אבינו):

יהודי אחד ויחיד הלך אל ארץ זרה (חרן). בהגיעו לשם — לא הי' ברשותו דבר. בתחילה חשב אמנם שיהי' לו רכוש, אבל בסופו של דבר נוכח לראות כי אין לו כלום¹⁶, כפי שאמר¹⁷: "כי במקלי עברתי את הירדן", "לא הי' עמי לא כסף ולא זהב ולא מקנה אלא מקלי לבדו"¹⁸. ומבלי הבט על כל זה — הלך יהודי זה בלב קל ("מיט א לייכטער הארץ") ומתוך בטחון ואומץ ("מיט מוט")¹⁹, כיון שהי' לו בטחון בהקב"ה.

בבואו לחרן נודע לו, כי אין לו על מי לסמוך במקום ההוא, גם לא על קרובים. אפילו דודו, לבן, רימה אותו!... אבל בכל זאת, לא איכר, ח"ו, את בטחונו בהקב"ה.

ובגלל זה — הנה למרות שהדבר לקח שנים רבות ועמל רב, "ביום אכלני חרב וקרח בלילה"²⁰ ("בייטאג האָט געברענט די היץ און ביינאָכט דער פראָסט"), מ"מ, ע"י עבודתו מתוך בטחון, הרי בסופו של דבר, נטל אתו רכוש גדול ועושר רב, ועוד ועיקר — שהיתה "מטתו שלמה"²¹, כל צאצאיו היו במעמד ומצב הראוי — תמימים ושלמים.

לאברהם הי' בן טוב — יצחק, אבל הי' לו גם בן נוסף — ישמעאל. ליצחק הי' בן טוב — יעקב, אבל הי' לו גם בן נוסף — עשו. וזאת, אף ששניהם — אברהם ויצחק — גידלו את ילדיהם בארץ ישראל, ולא בגלות, ומ"מ לא הי' מן הנמנע שיהיו אצלם ילדים כמו ישמעאל

15) סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך (נעחק ב"היום יום" ב' חשון).

16) ראה ב"ר פרשתנו פס"ח, ב. פרש"י דכתיב ויצא יעקב. פרשתנו כט, יא.

17) וישלח לב, יא.

18) פרש"י עה"פ.

19) ראה ב"ר ריש פרשתנו (פס"ח, א): "אז תלך לבטח דרכך (משלי ג, כג) זה יעקב,

דכתיב ויצא יעקב."

20) פרשתנו לא, מ.

21) ויק"ר פל"ו, ה. ועוד.

ועשו; לעומת זאת, יעקב, אשר הוא ובניו היו בגלות, ולא הי' לו על מי לסמוך — כפי שטען ואמר "מאין יבוא עזרי"??! (כדאיתא במדרש²³: "כל כ' שנה שעמד בביתו של לבן .. מה הי' אומר .. ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים, מאי טעמי, שיר המעלות לדוד .. יאמר נא ישראל²⁴, ישראל סבא", "דער אַלטער ישראל") — דוקא אצלו היתה "מטתו שלימה"!

והגע עצמך:

יעקב אבינו עבד קשות ("ער האָט שווער געאַרבעט") אצל לבן, ובו בזמן הי' צריך לדאוג שילדיו, הבנים והבנות — שנים עשר ילדים הנמצאים בין עם זר שלם — לא יקלטו את ההנהגות (אורח החיים) של ארץ חרן, ואדרכא, יספגו בתוכם את התורה שהוא — ה"אבא הזקן" בן מאה שנה ויותר מזה... — קיבל מאבותיו ואבות אבותיו (שם ועבר²⁵), והביאה אל הארץ החדשה (ארץ חרן) מעברו השני של הירדן!...

ומבלי הבט על כל מניעות ועיכובים אלו — מילא יעקב את כל האמור בתכלית השלימות ("יעקב האָט עס אַלץ דורכגעזעצט"), ולא עוד, אלא שדוקא על ידי כך הגיע אל מעמד ומצב ש"ויפדוק²⁶ האיש מאד מאד"²⁷, שנעשה עשיר גדול כפשוטו בגשמיות, ויתירה מזה, שעשירות זו היתה מוצלחת ומאושרת באמת כיון שבאה לו ביחד עם "עשירות" גדולה יותר — ש"מטתו שלימה", שהוציא מן הגלות את כל בניו ובנותיו שלימים!

יא. הנמשל וההשתקפות של כל האמור ביחס אלינו בזמננו זה — ברורים הם למדי, ובמיוחד ביחס למצבו הכללי של עם ישראל ומצב החינוך של ילדי ישראל:

רואים במוחש שכל ההבטחות כו' — הם אין ואפס. "עזרי מעט ה"²². "אנו אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים"²⁸, אשר הקשר והשייכות שלנו אליו היא רק על ידי תורה ומצוות.

כאשר נחנך את ילדי ישראל בדרך התורה של "ישראל סבא": "עם לבדד ישכון"²⁹ — ב"חדר" ו"שיבה" עצמאיים (א' חדר פאר זיך, א'

(22) תהלים קכא, א. ב"ר שבעה עשר 16.

(26) פרשתנו ל, מג.

(23) ב"ר שם, יא.

(27) ראה לקו"ת ר"פ שלח (לז, א). תו"ח

(24) תהלים קכד, א.

ד"ה וישלח יעקב ס"ד (מא, ב [קפכ, ב]).

(25) ב"ר פס"ג, יו"ד. פס"ח, ה. פרש"י

(28) סוטה מט, א.

תולדות כה, כז. ס"פ תולדות.

(29) בלק כג, ט.

ישיבה פאר זיך" — ברוח תורת ה', אשר קיבלנו מאבותינו ואבות אבותינו, תורה ביראת שמים, ללא פשרות, אזי תהי' "מטתו שלמה", ו"בנערנו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותינו"³⁰,

וכאשר יבוא משיח — נוכל להכריז מתוך גאווה מוצדקת ("בארעכטיקטן שטאָלץ"): הנה החיילים שלנו, הנה הצבא שלנו, "תוצרת אמריקה" ("מייד אין אַמעריקא") — ילידי וחניכי אמריקה, אבל — יהודים שלימים, "גאַנצע אידן", המוכנים לגאולה!³¹

ויהי רצון, אשר כולנו נלך לקראת משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

(30) בא יר"ד, ט. תלמידיו, ויאמר: "ראו גידולים שגידלתי",
 (31) וכ"ק מו"ח אדמו"ר יצביע על בחורים אמריקאיים עטורי זקן, ומתנהגים בדרך הישר וכו' (מרשימה בלתי מוגה).

בס"ד. ש"פ ויצא, ט' כסלו ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

א. [לאחרי תפלת מנחה התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לדבר אודות בעל יום ההולדת וההילולא דט' כסלו, אדמו"ר האמצעי (כדלקמן ס"ב), ולפנ"ז העיר (להבעל-קורא) אודות המבטא דתיבת "יששכר" (בהקריאה דשחרית):]

מה ראה הבעל-קורא לדייק בהקרי דתיבת "יששכר" כמו הכתיב, בב' שיני"ן, ולא בשי"ן אחד?

האמת היא שישנם כמה דעות בדבר:

יש דעה שקוראים תמיד — גם בפעם הראשונה, בפרשתנו — בשי"ן אחד. יש דעה שבפעם הראשונה — בפרשתנו — קוראים בב' שיני"ן, ואח"כ בכל התורה קוראים בשי"ן אחד. ויש דעה שעד פ' פינחס קוראים בב' שיני"ן ומפ' פינחס ואילך קוראים בשי"ן אחד.

ונמצא, שבכל אופן ("ווי מ'זאל נאָר טאָן") יוצאים י"ח לדעה אחת עכ"פ ("איז עס אָן אחריות").

אבל, ע"פ פנימיות הענינים, צריכים לבטא "ישכר" בשי"ן אחד:

שמעתי מאדמו"ר ז"ל בביאור טעם ב' השיני"ן שבישכר — שענינו של ישכר הוא תורה, וכיון שבתורה יש גליא דתורה ונסתר דתורה, לכן נרמז הדבר בשמו של ישכר, שנכתב בב' שיני"ן.

ועפ"ז, צריכים לבטא "ישכר" בשי"ן אחד — כי, השי"ן השני שהוא כנגד נסתר דתורה, צריך להיות באופן נסתר, שלא יתגלה בהקרי.

*

ב. אדמו"ר האמצעי — בימי נשיאותו של אדמו"ר הזקן — הי' ממונה על הדרכת האברכים הצעירים ("די יונגעלייט").

— על המבוגרים הי' ממונה הרה"צ ר' אהרן מסטראשעלע, שהי'

-
(1) הת' משה לברטוב.	(4) ראה גם מכתב ז' כסלו שנה זו
(2) נקבצו השיטות בתורה שלימה	(אגרות-קודש ח"ה ס"ע סה ואילך).
(3) ראה במדבר פ"ג, טריטז. ועוד.	(5) אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג
	ע' תד (נעתק ב"היום יום" ז תמוז).

מבוגר מאדמו"ר האמצעי [שהרי, בבוא הרה"צ ר' אהרן להסתופף אצל רבינו הזקן, בשנות המ"ם (תק"מ)], הי' אדמו"ר האמצעי (שנולד בשנת תקל"ד) נער בן שמונה או עשר שנים בלבד, ולכן נתמנה הרה"צ ר' אהרן על המבוגרים, ואדמו"ר האמצעי על הצעירים. —

פעם ראה אדמו"ר האמצעי שני אברכים מטיילים ומשוחחים ביניהם בדברי חסידות, וכששאל אותם באיזה ענין דיברו ביניהם? השיבו, שדיברו אודות החידוש של הבעש"ט בענין השגחה פרטית, שהיא לא רק על מין המדבר, אלא גם על מין החי, צומח ודומם, ולדוגמא: גם עלה נוכלת המתגלגלת בחוץ הוא בהשגחה פרטית, בדין ומשפט על הזמן והמקום שעלי' להתגלגל.

כאשר אדמו"ר האמצעי סיפר על כך לאביו אדמו"ר הזקן, הוסיף אדמו"ר הזקן ואמר:

לא מבעי שההשגחה פרטית היא על העלה המתגלגלת, כי אם גם על אופני טיבת גלגולה, אם ע"י אדם או ע"י נשיבת רוח וכדומה.

ג. ענין זה (שהשגחה פרטית היא לא רק על הדבר והמאורע עצמו, גלגול העלה, אלא גם על האופן שבו נעשה הדבר, ע"י אדם או ע"י רוח) — מבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמאמר שיצא לאור לקראת י"ט כסלו השתא⁸, וז"ל:

"לבד זאת דכל דבר שנמצא בעולם הוא בהשגחה פרטי פרטית, הנה עוד זאת שההשגחה פרטית היא גם בהסבות וסבות דסבות, וכמו עד"מ עלה הנוכלת מן האילן ומתגלגלת ממקום למקום הוא בהשגחה פרטית, וגם אפילו אופן גלגולה אם ע"י רוח או בכח אדם, הוא ג"כ בדין ומשפט דהשגחה פרטית".

ומוסיף לבאר ש"יסוד דבר זה הוא כדאיתא בגמ' חולין דס"ג א': ר' יוחנן כי הוי חזי שלך, אמר, משפטיך תהום רבה' .. ופרש"י .. משפטיך אף בתהום רבה, שזמנתה שלך לשפוט ולעשות נקמתך בדגת הים להמית המזומנים למות, עכ"ל, הרי שההשגחה פרטית הוא בכל דבר בהפרטי פרטים שלו".

(6) "בערך שנת תקמ"ג" — בית רבי ח"א ולאח"ז בסה"מ תרפ"ו ע' קנא ואילך).
 רפכ"ו בהערה ב.
 (7) ד"ה כל המאריך באחד ד"ט כסלו תרפ"ו (גרפס בסה"מ קונטרסים ח"ג בתחלתו.
 (8) בספ"ג (סה"מ קונטרסים שם ע' יו"ד.
 תרפ"ו ע' קנא).
 (9) תהלים לו, ז.

וממשיך, ש"מזה¹⁰ הביא רבינו הזקן נ"ע ראי' ותשובה לאותן שהתווכחו עמו בדברי תורת רבינו הבעש"ט .. שמנגדי תורת הבעש"ט אומרים שהשגחה פרטית הוא רק על מין האדם, הוכיח להם רבינו הגדול בראי' טבעית שהרי בדגת הים יש דין ומשפט ומזמין את השלך לשפוט ולעשות נקמתו באותן המזומנים כו". ומסיים, "ובמדרש וישלח" דגם צפור מבלעדי שמיא לא מתצדי, דבת קול יוצא ומכריז דימוס או ספקולי כו".

ובביאור הטעם שרבינו הזקן הביא ראי' לשיטת הבעש"ט מהגמרא בחולין דוקא, ולא מהמדרש דוישלח — יש לומר, שמהגמרא בחולין יש ראי' שההשגחה פרטית היא לא רק בנוגע להדבר עצמו (כפי שמוכח גם מהמדרש דוישלח), אלא גם בנוגע לאופן וסיבת הדבר:

מהמדרש דוישלח, ש"גם צפור מבלעדי שמיא לא מתצדי, דבת קול יוצא ומכריז" — נוסף לכך שיש לפרש (כמ"ש הקהלת יעקב¹¹) ש"הקול הלז ה' מהשר שלהם, שהשר שלהם משגיח גם על פרטי מינו" (משא"כ בחולין מפורש שזהו "משפטיך"¹²), הרי, ההוכחה היא (רק) שגם על ציפור יש השגחה פרטית אם תינצל מהצייד או שתהי' ניצודת ("דימוס או ספקולי")¹³, ואילו מהגמרא בחולין מוכח — כפי שמדייק כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמאמר: (א) שההשגחה פרטית היא על כל דבר — "שהרי בדגת הים יש דין ומשפט" (שעל פיו נקבע מי הם "המזומנים למות"), (ב) שההשגחה פרטית היא גם על האופן שבו יתקיים הדין ומשפט בדגת הים — "ומזמין את השלך לשפוט ולעשות נקמתו באותן המזומנים כו".

ד. ויש לומר, שההוספה של אדמו"ר הזקן על הבעש"ט בענין השגחה פרטית היא בהתאם להוספה שלו על הבעש"ט בכללות הענין דתורת החסידות:

אודות היחס דתורת ודרך החסידות של רבינו הזקן לתורת ודרך החסידות של הבעש"ט — מבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁴ שהבעש"ט הראה איך צריכים לעבוד את השי"ת, ורבינו הזקן הראה איך אפשר לעבוד את השי"ת.

(10) ראה גם רשימות הצ"צ לתהלים
(11) ראה מפרשי המדרש והירושלמי שם.
(12) ראה אגרות קודש שלו ח"ב ע' שסה.
(13) סה"מ תש"ח ע' 292 (וראה גם תורת מנחם — התועודיות ח"א ע' 190. וש"נ).

(10) ראה גם רשימות הצ"צ לתהלים
(11) ראה מפרשי המדרש והירושלמי שם.
(12) ראה אגרות קודש שלו ח"ב ע' שסה.
(13) סה"מ תש"ח ע' 292 (וראה גם תורת מנחם — התועודיות ח"א ע' 190. וש"נ).

כלומר: הבעש"ט הראה את הדבר עצמו — שצריכה להיות העבודה בדרכי החסידות, ואדמו"ר הזקן — עי"ז שהמשיך הענינים בהבנה והשגה בחב"ד — הראה את האופן שעל ידו נעשה הדבר¹⁶.

[לכאורה יכולים לשאול: הרי העיקר הוא הדבר עצמו, ולמאי נפק"מ האופן שבו נעשה הדבר? — אבל האמת היא שנוגע לא רק הדבר עצמו, אלא גם האופן שבו נעשה הדבר, וכמודגש בנוגע לכללות עבודת ה': "עבדו את ה' בשמחה"¹⁷, היינו, שנוגע לא רק העבודה כשלעצמה, אלא גם האופן שבו נעשית העבודה — בשמחה דוקא].

ועד"ז בנוגע להענין דהשגחה פרטית — שהבעש"ט גילה את הענין דהשגחה פרטית כשלעצמו, שיש השגחה פרטית על כל דבר, ואדמו"ר הזקן הוסיף שההשגחה פרטית היא לא רק על הדבר עצמו, אלא גם על האופן שבו נעשה הדבר, כנ"ל.

ה. וענין זה נתגלה ע"י (ונאמר ל) אדמו"ר האמצעי דוקא:

ההוספה בהענין דהשגחה פרטית גם בנוגע להאופן שבו נעשה הדבר, היא, כאמור, בהתאם לכללות ההוספה של אדמו"ר הזקן בתורת ודרך החסידות, שהראה איך אפשר — האופן — לעבוד את השי"ת, עי"ז שהמשיך הענינים בהבנה והשגה דחב"ד.

והמשכת הענינים בהבנה והשגה דחב"ד נעשתה בעיקר ע"י אדמו"ר האמצעי, כידוע¹⁸ שענינו של אדמו"ר הזקן הוא חכמה, נקודה, וענינו של אדמו"ר האמצעי הוא בינה, התרחבות והתפשטות, כפי שרואים במאמרי החסידות שלהם, שהמאמרים של אדמו"ר הזקן הם בקיצור (באופן של נקודות), שכן, גם המאמרים שלאחרי פטרבורג, שהם באריכות לגבי המאמרים שלפני פטרבורג, הם עדיין בקיצור, ואילו האריכות במאמרי החסידות, באופן של התרחבות והתפשטות דבינה, נתחדשה ע"י אדמו"ר האמצעי דוקא.

ו. אדמו"ר האמצעי הי' אומר חסידות בשופי, לעתים קרובות ("זייער אָפּט"). — המהרי"ל (בנו של הצ"צ) הי' נוהג תמיד לבוא אליו לשמוע חסידות, ואדמו"ר האמצעי הי' נשען עליו בעת אמירת החסידות, והי' קוראו: "מיין סטענדער"¹⁹.

16) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 246 ואילך. (סה"ש תש"ב ריש ע' 19). וראה גם שיחת

ע' 251 ואילך. ש"פ ויצא תשי"א ס"ט (תורת מנחם —

17) תהלים ק, ב. התועדויות ח"ב ע' 106). וש"נ.

18) שיחת יו"ד כסלו תש"ב בסופה 19) סה"ש תורת שלום ע' 244.

פעם אחת בא המהרי"ל בזמן הרגיל — ביום הש"ק — לאמירת חסידות, ולהפתעתו לא הי' מאמר חסידות. בא המהרי"ל לאביו הצ"צ וסיפר לו — בתמיהה — שהסבא (או הדוד)²⁰ הרבי אינו אומר חסידות היום, ולא ענהו הצ"צ מאומה.

ומעשה שהי' כך הי':

באותו ערב שבת דיברו אדמו"ר האמצעי והצ"צ ביניהם, ובין הדברים התאונן אדמו"ר האמצעי על כך שסובל מהפחדות (כידוע שמלבד המאסר, היו לו לעתים קרובות הפחדות שונות), והעיר הצ"צ, שאולי הסיבה לכך קשורה עם אופן אמירת החסידות שלו — שמצד ריבוי האמירה עלולים להבלע דברי הרב (רבינו הזקן).

דברי הצ"צ הנ"ל גרמו לכך שבאותו שבת לא אמר אדמו"ר האמצעי חסידות בזמן הרגיל כבכל שבת, אך, כעבור שעות אחדות, יצא אדמו"ר האמצעי ואמר חסידות כדרכו בקודש²¹.

*

ז. אדמו"ר האמצעי אמר²² שהוא מאחל לעצמו ("ער ווינטשט זיך") שאברכים בלכתם ברחוב ישוחחו ביניהם אודות יחודא תתאה ויחודא עילאה.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) ברכה של צדיק ונשיא בישראל — בודאי מתקיימת, וכיון שכן, אין הדבר תלוי אלא באברכים עצמם, שבלכתם ברחוב, בברוקלין, כאן, בויליאמסבורג וכיו"ב, ישוחחו ביניהם אודות יחודא תתאה ויחודא עילאה.

* * *

נלאחר תפלת ערבית דמוצאי ש"ק והבדלה יצא כ"ק אדמו"ר שליט"א לקדש הלבנה, וכשלא נראתה הלבנה כיון שהשמים היו מכוסים בעבים — שב כ"ק אדמו"ר שליט"א להכנס לחדרו, ואמר:

פעם יצא כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע לקדש הלבנה כשהשמים היו מכוסים בעבים, וסיפר²³, שעובדא הוה אצל הרה"צ ר' מאיר מפרעמישלן שלא הי' יכול לקדש הלבנה שהיתה מכוסה בעבים,

(20) הסבא — ביחס להמהרי"ל, או הדוד — ביחס להצ"צ. הדעת כו' עד שהגיע למסקנא שאין מקום לחשש הנ"ל (המו"ל).

(21) כנראה, לאחר שהתבונן בהעמקת (22) ראה סה"ש תש"ב ע' 104.

(23) ראה גם סה"ש תרפ"ג ע' 37.

והתחיל לדבר אודות קידוש הלבנה בהיות בנ"י במדבר, דלכאורה, כיון שענני הכבוד הקיפום גם מלמעלה, איך היו יכולים לקדש הלבנה שהסתירה ענני הכבוד? ותירץ, שמשו רבינו הי' מנפנף במטפחת ("א"א) מאך געטאן מיטן טיכל"), והיו ענני הכבוד נקפלים כנגד הלבנה, וכשהראה הרה"צ ר' מאיר איך הי' משה רבינו מנפנף במטפחת, נתבהרו השמים ונראית הלבנה. — כאשר כ"ק אדנ"ע סיפר סיפור זה, הוציא את מטפחתו והראה איך הי' עושה הרה"צ ר' מאיר, ואז, נתבהרו השמים ונראית הלבנה.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) אם נמצאים כאן כאלה יהודים שיכולים לעשות כן — אולי נוכל לקדש הלבנה.

(א' הנוכחים אמר שהרבי יכול, וענה כ"ק אדמו"ר שליט"א בחיוך:)

די בכך שספרתי המעשה...

[ואח"כ אמר שישב תיכף ("איך קום באַלד צוריק") לקדש הלבנה, והלך לבית אמו הרבנית הצדקנית לערוך הבדלה, וכאשר חזר כעבור משך זמן, נתבהרו השמים ונראית הלבנה.

לאחר קידוש לבנה הורה כ"ק אדמו"ר שליט"א שיערכו התוועדות בקשר לחג הגאולה יו"ד כסלו²⁴].

24) כשנתעוררה שקו"ט אם לערוך א' שיכולים להתוועד בשניהם, הסכים כ"ק אדמו"ר שליט"א באמרו: זהו בודאי טוב. ההתוועדות בליל או במוצאי יו"ד כסלו, ואמר

בס"ד. ר"ד אור ליום ועש"ק פ' וישלח, ט"ו כסלו ה'תשי"ב.

— לקבוצת סטודנטים, בחדרו הק' —

בלתי מוגה

[בהפתקא שמסרו הסטודנטים אל כ"ק אדמו"ר שליט"א — בירכו אותו שיצליח בעבודתו הק' בהפצת היהדות וכו'. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

נתינת ברכה, כוללת, כמובן, גם את ההתחייבות לעשות כל האפשרי להבטיח את קיומה של הברכה, היינו, שכל אחד המשתתף בנתינת הברכה מתחייב לעשות את התלוי בו ואת הנדרש ממנו כדי שהברכה תקויים בפועל.

ואם הדברים אמורים בכל ברכה, הרי בודאי שכן הוא, וכמדה גדולה יותר, בברכה הנתינת ע"י יהודי, ועוד זאת, שגם המתברך הוא יהודי — שכל אחד המשתתף בנתינת הברכה מקבל על עצמו את האחריות לעזור ולסייע במימוש הברכה.

ובנוגע לענייננו:

כשנותנים ליהודי ברכה לפעול ולהשפיע אל אחרים — צריך ליתן לו גם את היכולת והאפשריות למלאות את הברכה.

ובהתאם לכך — מכיון שבירכתם אותי להצליח בעבודתי לקרב את בני"ע עוד יותר אל היהדות, הרי, בכדי שאוכל לבצע עבודה זו — צריך כל אחד מכם לעשות את מה שבאפשרותו להאיר את הסביבה שלו. ונתינת כח מיוחדת בכל זה — כאשר המברכים הם רבים מישראל, אשר, אע"פ שכל אחד מהמברכים אינו אלא יחיד, מ"מ, השתתפותם של כל המברכים יחדיו יוצרת אחדות נפלאה, ובפרט ע"פ מאמר חז"ל "כל בי עשרה שכינתא שריא", כבנדו"ד, שנתאספו כאן יותר מעשרה מישראל.

ויש להוסיף ולהדגיש, אשר עי"ז שכל אחד יאיר את הסביבה שלו — יומשך אור גם בכל העולם כולו, שכן, אור הוא מציאות כזאת

(*) המשתתפים בשיעורי יהדות של (1) סנהדרין לט, א. הרה"ת שלמה קארליבאך.

המתפשטת ממקום למקום², ולכן, כאשר מאירים פינה אחת — נפחתת מציאות החושך שבכל העולם כולו³.

וטעם הדבר — לפי שכל העולם הוא מציאות מאוחדת, דכיון שהעולם נברא על ידי הקב"ה שהוא יחיד ומיוחד, הרי גם מציאות העולם, היא, לאמיתתו של דבר, דבר מאוחד. ולפיכך, כאשר כל אחד מכניס אור לתוך מקומו הפרטי — נעשה מואר לא רק מקום זה בלבד, אלא האור מתפשט גם בריחוק מקום של עשרת אלפים מילין ("מיל"), כיון שכל בני-האדם וכל הדברים שבעולם קשורים זל"ז.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

אני מודה לכם על הברכה שבירכתם אותי, וכיון שהבאים על החתום (על ברכה זו) הם יותר מ"מנין" (כאמור) — הנני סומך על הבטחתכם ("האֵלֵט איך אֵיךְ בֵּינֵם וּוְאֶרֶט") האמורה לעיל, אשר באם אתבע אצלכם לסייעני בקיום הברכה — תעשו כל הדרוש לפעול את הדבר⁴.

(2) ראה המשך תרס"ו ע' תעז. לקו"ש
 חכ"ה ע' 239 הערה 41.
 (3) בהרשימה שתח"י חסרה כאן שורה
 אחת (המו"ל).
 (4) לאחר ש"ק אדמו"ר שליט"א גמר
 לדבר — שאלו הסטודנטים כו"כ שאלות,
 וכ"ק אדמו"ר שליט"א ענה עליהן (פרטי
 השאלות והתשובות — חסר) — המו"ל.

ב"ה. נוסח המברק שהואיל ב"ק אדמו"ר שליט"א
לשלוח לאנ"ש שי' בכל מרחבי תבל
לקראת י"ט כסלו, ה'תשי"ב

גוט יום טוב התועדות שמחה בהחלטות טובות ועשי' לעילא.
בברכה,

מנחם שניאורסאהן

בס"ד. ר"ד ערב י"ט כסלו ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

[לאחר תפלת מנחה (ללא אמירת תחנון) אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

ההכנה לי"ט כסלו שמתבטאת בכך שאין אומרים תחנון בערב י"ט כסלו — היא בהקד"סור מרע".

וכדי שתהי' ההכנה לי"ט כסלו גם בהקד"עשה טוב" — כדאי שיאמרו עתה לחיים, ינגנו ניגון ויצאו בריקוד, בתור התחלה של התוועדות חסידותית.

ויה"ר שתהי' זו התחלה טובה על השנה החדשה בנוגע לדרכי החסידות כו'.

בס"ד. י"ט כסלו, ה'תשי"ב

(הנחה בלתי מוגה)

פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי, הנה פסוק זה הוא מאמר דוד מלך ישראל עבור כנסת ישראל, שהגם שהי' במצב דקרב, היתה פדי' בשלום מן הקרב, וטעם הדבר הוא כי ברבים היו עמדי. ואמרו חז"ל בגמרא¹, אמר הקב"ה כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין האומות. וצריך להבין, איך אפשר להיות פדי' בשלום, כשהי' מצב של קרב ומלחמה. גם צריך להבין, דהנה פשטות משמעות הכתוב היא (כנ"ל) דברכים היו עמדי הוא נתינת טעם, שהטעם על הפדי' בשלום הוא כי ברבים היו עמדי. וכן מפורש בירושלמי² דכי ברבים היו עמדי קאי על אנשי אבשלום שהתפללו לנצחוננו של דוד, היינו שדוד אומר שזה שהוא נפדה מן הקרב הוא משום שהרבים שהם אנשי אבשלום התפללו לנצחוננו. ולפי זה אינו מובן מארז"ל הנ"ל כל עוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור כו'. שהרי ענין התורה וגמ"ח מרומז בפסוק בתיבת שלום, כמבואר במפרשי הש"ס³ דהתורה היא שלום דכתיב⁴ דרכי דרכי נועם וכל נתיבותי שלום וכן גמ"ח הוא ענין של שלום שעושה שלום בין הבריות, והרי לפי הפירוש הפשוט תיבת בשלום אינה טעם על הפדי' אלא ביאור אופן הפדי', והטעם על הפדי' הוא רק כי ברבים היו עמדי, שזהו ענין ומתפלל עם הצבור. ואם כן היו חז"ל צריכים לדרוש רק על המתפלל עם הצבור שהוא זה שגורם לפדאני לי ולבני כו'. ולפי זה מובן, דלפי דרשת חז"ל זו הפירוש דפדה בשלום אינו שהפדי' היתה באופן של שלום, אלא שהפדי' היתה ע"י השלום. ונמצא שיש שני פירושים בענין פדה בשלום. א' שהפדי' היא ע"י השלום, שזה כולל תורה וגמ"ח, וגם ענין התפלה בצבור, כי גם תפלה בצבור הוא ענין של שלום, שהמתפלל הוא בשלום ובאחדות עם הצבור. ב' שהפדי' היא באופן של שלום, והטעם על הפדי' בשלום הוא כי ברבים היו עמדי. וצריך להבין הענין בזה.

(4) פרש"י ברכות שם.

(5) משלי ג, יז.

(1) תהלים נה, יט.

(2) ברכות ח, א.

(3) סוטה פ"א ה"ח.

ולהבין תיווך ב' הפירושים, יש להקדים תחילה מ"ש רבינו הזקן בספר התניא⁶ דלכל איש ישראל יש שתי נשמות שהן שתי נפשות, נפש אחת היא הנפש הבהמית, והנפש השנית בישראל היא חלק אלוהי ממעל ממש. ומבאר שם⁷, שהגוף נקרא עיר קטנה⁸, וכמו ששני מלכים נלחמים על עיר אחת שכל אחד רוצה לכבשה ולמלוך עליה, כך שתי הנפשות, הנפש האלקית והנפש הבהמית, נלחמות זו עם זה על הגוף, שכל אחת מהן רוצה למשול ולשלוט על הגוף. וזהו כללות תכלית ירידת הנשמה למטה, כידוע⁹ שהנשמה עצמה אינה צריכה תיקון ולא ירדה למטה אלא לתקן את הגוף ונפש הבהמית וחלקו בעולם. ועבודה זו היא בדרך מלחמה וקרב, כי הגוף והנה"ב והחלק בעולם מנגדים לנפש האלקית, והנפש האלקית צריכה להלחם בהם.

והנה עיקר עבודה זו הוא באופן דקרב, היינו קרב מלשון קירוב¹⁰. דהנה אפשר שעבודת הנפש האלקית תהי' באופן שאין לה שייכות וקשר כלל עם הגוף ונפש הבהמית. ובפרט כאשר מתלבשת נשמת אדם גבוה לאין קץ בגוף שהוא נבזה ושפל (ע"ד מ"ש בתניא¹¹), שאז הרי מתמת ריחוק הערך שבין רוחניות ומעלת הנשמה וגשמיות וחומריות הגוף, הרי הנשמה עובדת עבודתה באופן שאין לה שייכות כלל אל הגוף. דהיינו שהנשמה שקועה בהשגות אלקות, ע"ד שהי' לפני ירידתה למטה, דכתיב בה'¹² חי ה' אשר עמדתי לפניו, ואין עמידה אלא תפלה¹³, שהיתה הנשמה בדרגת אהבה ויראה וכו'. אבל אין לזה שום שייכות אל הגוף והנה"ב. ולכן נשאר הגוף והנה"ב במעמדו ובמצבו. דכאשר הנפש האלקית היא בגילוי ובתוקף, אז אין נרגשים כלל הגוף ונה"ב וכ"ש שאר כל עניניהם. אבל כאשר אין הוא עוסק בהשגת אלקות, הרי מכיון שלא פעל בירור וזיכוך בגוף ונה"ב, אפשר שיהי' נופל מן הקצה אל הקצה. ותכלית הכוונה היא שהנפש האלקית תתלבש בנפש הבהמית ובגוף בדרך קירוב וקישור. דאף שיש ריחוק הערך ביותר בין הנשמה והגוף, מ"מ, מזה גופא שנשמה זו נתלבשה בגוף זה, בהכרח שיש שייכות ביניהם והנשמה יכולה לברר גוף זה, דזהו מ"ש¹⁴ הלא אח

(6) תניא פ"א ב. האמצעי פ"א ופי"א (שערי תשובה ח"א מט, א. נר, א).
 (7) פרק ט.
 (8) נדרים לב. ב.
 (9) תניא פל"ז (מח, ב).
 (10) ראה ד"ה פדה בשלום לאדמו"ר
 (11) שם ספ"ב.
 (12) מלכים"ב ה, טז.
 (13) ברכות ו, ב. כו, ב. ב"ר פס"ח, ט.
 (14) מלאכי א, ב.

עשו ליעקב, שיש ערך ואחזה בין המכרר (יעקב) והמתכרר (עשו), ולפום גמלא שיחנא¹⁵, שניתן כח לנשמה לברר גם גוף זה שהוא בתכלית הריחוק ממנה. וזהו ענין הקרב, שעבודת הנפש האלקית נקראת בשם קרב, שאין זה רק משום שהוא ענין דמלחמה (כנ"ל), אלא גם קרב לשון קירוב, שצ"ל ההתלבשות והקירוב של הנה"א אל הנה"ב והגוף. וזהו גם מה שארז"ל¹⁶ המתפלל צריך שיהיו עיניו למטה וליבו למעלה. היינו שאינו מספיק זה שליבו למעלה, אלא צריך שיהיו עיניו למטה, שימשיך את ענין התפלה וההתקשרות באלקות (ליבו למעלה) אל המטה, הגוף ונה"ב, ולכן גם לאחר התפלה כשעוסק בצרכיו יהי' בכל דרכיו דעה¹⁷, שימשיך גם בדרכיו את ההתקשרות באלקות שבשעת התפלה. דאילולא זאת אפשר שיפול למטה מטה כנ"ל, ולכן צ"ל ההתקשרות של הנה"א עם הנה"ב והגוף. ובפרטיות יותר בעבודת האדם, הרי זהו מ"ש¹⁸ דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם, שאינו מספיק ענין דע את אלקי אביך, הידיעה וההשגה באלקות, אלא צ"ל ועבדהו בלב שלם. שכל הענינים שמגיע אליהם בהשגת אלקות ובאהוי"ר, ימשיכם גם באופן שיתקבלו גם בשכל אנושי, שע"ז יגיע הענין גם אל הגוף והנה"ב. שזה מורה על הקירוב וההתלבשות בנה"ב, שהשגתו באלקות והאהוי"ר שלו פועלים בירור הגוף ונה"ב, ובמילא גם בחלקו בעולם.

אמנם עבודה זו עצמה של הקרב עם הגוף ונה"ב, אפשר שתהי' בכללות בשני אופנים, בדרך מלחמה או בדרך מנוחה¹⁹. דכאשר סדר העבודה הוא ע"פ מדידה והגבלה וע"פ טעם ודעת דשכל, אזי עבודה זו היא בדרך מלחמה. כי מכיון שדרך עבודתו בבירור הנה"ב היא ע"י שנכנס בענינים של שקו"ט להסביר לשכל דנה"ב איך שאלקות הוא דבר טוב, ואיך שאלקות הוא טוב לפניו, הרי כך הוא טבע השכל שיש בו נטיות הן לקו אחד והן למשנהו, ובמילא הרי זה נותן מקום לטענות של הצד שכנגד. וכדי לבטל טענות הצד שכנגד צריך האדם להכנס במלחמה שינצחו טענותיו את טענות הצד שכנגד. דמכיון שדרך עבודתו היא באופן שנותן מקום לצד שכנגד שגם הוא יוכל להציע את טענותיו,

(15) כתובות סז, א.

(18) דברי הימים"א כח, ט. וראה תניא

(16) יבמות קה, ב. ראה קונטרס התפלה

קונטרס אחרון קנו, ב.

פי"ג. ועוד. ד"ה פדה בשלום טו"ב כסלו

(19) בהבא לקמן — ראה המשך פדה

תשמ"א פ"ד (סה"מ מלוקט ח"א ע' שצה).

בשלום תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' קסב ואילך).

(17) משלי ג, ו.

תש"ד (סה"מ תש"ד ע' 106 ואילך). בהנסמן

לקמן הערה 28.

הרי זה וזה שופטן²⁰, שזה אומר דעתו וזה אומר דעתו. ועוד זאת, דאפילו כאשר הוא מנצחו, הרי אפשר שאין זה אלא לפי שעה, ולאחר זמן אפשר שיתהפך הדבר. דמכיון שהי' זמן שהיתה לנה"ב תפיסה ואחיזה ע"י שהציע את טענותיו, הרי גם לאחר שניצחו אפשר שלאחר זמן יהי' חוזר וניעור ויתחיל את כל הענין מתחילתו. ואופן עבודה זו בדרך כלל הוא אופן עבודת ימי החול דכתיב בהו"י²¹ ששת ימים תעבוד, שהאדם צריך להתעסק עם עובדין דחול, ויורד להתעסק בעניני עולם הזה, עד שאפשר שיתלבש בהם. דהגם שההתעסקות בענינים דחול מצד עצמה היא דבר שאין עליו רשות כמאמר²² מאן דמחוי במחוג קמי' מלכא כו', מ"מ כאן נתנה לו התורה רשות לדבר²³, ואדרבה, נצטוו ששת ימים תעבוד, שיתעסק בעובדין דחול, כדי לבררם. אך מכיון שלפי שעה יש בזה ענין של העלם והסתור, שמתעסק בעובדין דחול, ובאופן של מלחמה, שזה נותן מקום לצד שכנגד, הרי אפשר שגם לאחר הנצחון יהי' חוזר וניעור.

ואופן העבודה הב' הוא שהבירור הוא בדרך מנוחה. ופירוש הדברים, שע"י שהוא עובד עבודתו בקו דעשה טוב, ובריבוי אור, ואינו נותן מקום כלל למציאות הרע, היינו שכל מציאות הקליפות והסט"א אין להם תפיסת מקום אצלו, הרי אז הבירור הוא בדרך מנוחה. כי אין הכוונה (כנ"ל) שהוא מופשט לגמרי מעניני החול ואינו עוסק אלא בדברים רוחניים, אלא שהוא עומד במצב דקרב לשון קירוב, שהוא קשור עם הגוף והנה"ב, אלא שאופן עבודתו עמהם הוא שאינו נכנס בטענות ומענות ע"פ טעם ודעת, באופן שגם הם יכולים להציע טענותיהם כנ"ל, אלא הוא הולך בתקיפות, ובתוקף הרצון והעונג, שאי אפשר בענין אחר. וכיון שכן הרי המנגד אינו תופס מקום כלל ומתבטל מאליו. וכאשר האדם פועל ענין זה בעולם קטן שלו, הרי זה פועל גם בחלקו בעולם, שמתבטל לגמרי המנגד. וכאשר ביטול האויב הוא באופן כזה שהאויב מתבטל לגמרי, אזי שלום ושלוחה יהי' בימיו²⁴, שאין חשש שהמנגד יהי' חוזר וניעור. כי אין לאויב מציאות ותפיסת מקום שהוא התגבר עליו במלחמתו, אלא שהאויב מתבטל לגמרי ממציותו. ואין זה בסתירה למשנת"ל שהעבודה צ"ל בדרך קרב וקירוב עם הגוף ונה"ב, משום שביטול מציאותם בדרך זו הוא שהמנגד נהפך לאוהב, שלא זו בלבד

(20) ברכות סא, ב. וראה תניא פי"ג.

(23) המשך מים רבים תרל"ו פפ"ו. ועוד.

(21) יתרו כ, ט.

(24) דברי הימים"א כב, ט.

(22) ראה חגיגה ה, ב.

שאינו מנגד לעבודת ה' אלא הוא מסייע לאדם בעבודתו. וזהו תוכן העבודה דשבת, שהעבודה היא באופן דאז תתענג על הוי'²⁵. דבשבת בורר אסור, היינו שאין זה זמן עבודת הבירורים בדרך מלחמה, ולכן כל הל"ט מלאכות שבחול אסורות בשבת, דתנא סידורא דפת נקט²⁶, הזורע החורש וכו', דהיינו הבירור בדרך מלחמה שהיא העבודה דסור מרע. דהגם שגם בעבודת סידורא דפת שבימות החול ה"ה מברר את הדברים הגשמיים, ובאופן דלחם לבב אנוש יסעד²⁷, שמזכך אותם ומעלה אותם וכו', מ"מ מכיון שזהו בדרך מלחמה אפשר שיהי' חוזר וניעור כנ"ל, משא"כ בשבת הרי אופן העבודה דשבת אינו בדרך מלחמה אלא בענין דעשה טוב, אז תתענג על הוי'. אך אין הכוונה שהוא מופשט מן הדבר המתברר לגמרי, אלא עבודתו היא בדרך קירוב, אך מ"מ ה"ז ע"י ריבוי אור, שזה גורם לבירור הניצוצות בדרך ממילא.

וזהו ענין פדה בשלום נפשי מקרב לי, שהגם שההתעסקות עם הגוף והנפש הבהמית היא באופן דקרב מלשון קירוב, מ"מ הפדי' והבירור היא בדרך מנוחה ושלום, פדה בשלום. וכמו²⁸ שהי' בימי שלמה המלך, שאצלו הי' ריבוי האור וריבוי החכמה, ובימיו קיימא סיהרא באשלמותא²⁹, שאז הי' בירור הניצוצות בדרך מנוחה וממילא. וכמו בפשטות, שמלכת שבא³⁰ שמעה את שמע שלמה וחכמתו, ובאה מעצמה אליו, וכן באו אליו מכל המקומות שבעולם, גם מהמקומות הרחוקים ביותר, והביאו לו את ניצוצות הקדושה.

אמנם³¹ אופן זה בבירור בדרך מנוחה עדיין אינו בתכלית השלימות, שהרי עי"ז מבררים רק ניצוצות אלו שנרגש בהם ענין הקדושה ואור הקדושה. ותכלית השלימות בענין הבירור תהי' לע"ל דוקא, דאז כתיב³² אז אהפוך אל עמים שפה ברורה גו' לקרוא כולם בשם הוי', כולם דייקא, גם הניצוצות הרחוקים ביותר שהם בעמקי הקליפות, ונחשך בהם אור הקדושה לגמרי עד שאינו נרגש כלל. דניצוצות אלו שנרגש בהם אור הקדושה אינם צריכים אלא שיורגש בהם היכן נמצא המאור, ובדרך

(25) ישעי' נח, יד.

(26) שבת עד, ב.

(27) תהלים קד, טו.

(28) בהבא לקמן — ראה ד"ה פדה

בשלום תרע"ה (המשך תער"ב ח"ב ע' תשסט

שם. וראה לקו"ת במדבר ד, א. המשך

ואילך).

פדה בשלום שבהערה 19.

(29) שמו"ר פט"ו, כו.

(30) מלכים-א י, א ואילך.

(31) בהבא לקמן — ראה המשך תער"ב

שם.

(32) צפני" ג, ט.

ממילא הם נמשכים אל המאור, משא"כ בניצוצות שאין נרגש בהם כלל האור האלקי אין זה מספיק, וצריך להיות גילוי נעלה יותר כמו שיהי' לע"ל. ומטעם זה הרי אפילו בבירור בדרך מנוחה שהי' בימי שלמה לא הי' זה בשלימות, שהרי מלכת שבא חזרה אח"כ למקומה, משא"כ לעתיד יתהפכו כל האומות לעבדו שכם אחד. וזהו תכלית שלימות ענין הפדי' בשלום. ולכן נאמר הפסוק פדה בשלום ע"י דוד דוקא, דוד הוא מלכא משיחא, לפי שעיקר ענין הפדי' בשלום בתכלית השלימות, שלום גם לשון שלימות, יהי' לעתיד לבוא ע"י דוד מלכא משיחא³³.

אמנם אף שענין זה בשלימותו יהי' לע"ל בגאולה העתידה, מ"מ הרי ידוע שהתחלת הגאולה היא מהרגע שבו נחרב הבית, כדאיתא במדרש³⁴ שגעתה פרתו פעם אחת מפני החורבן ואח"כ געתה פעם שני' מפני שנולד מושיען של ישראל. ומזה מובן, שגם בעבודת האדם בזמן הזה ישנה ההכנה לענין פדה בשלום בתכלית השלימות, לא רק בירור בדרך מלחמה, ולא רק בירור בדרך מנוחה בניצוצות שנוגש בהם אור הקדושה, אלא גם בירור בדרך מנוחה בענינים שלא נרגש בהם רק ענין הגשמיות והחומריות שבהם.

ובזה יובן מה שאמרו רז"ל כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור כו', כי עבודה זו דבירור הניצוצות הרחוקים ביותר היא ע"י העבודה בג' ענינים אלו דתורה וגמ"ח ומתפלל עם הצבור.

וביאור הענין הוא, דהנה ידוע שההפרש בין תורה ותפלה הוא³⁵, דענין התורה הוא מלמעלה למטה ותפלה היא מלמטה למעלה. דעיקר ענין התפלה קשור עם המטה, בקשת צרכיו. וכמרז"ל³⁶ לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואחר כך יתפלל (יבקש צרכיו), דהיינו דסידור שבחו של מקום אינו אלא הקדמה והכנה אל התפלה, ועיקר התפלה היא בקשת צרכיו³⁷. וזהו גם מה שהתפלה היא בדוגמת הקרבנות³⁸, דענין הקרבנות הוא העלי' מלמטה למעלה. משא"כ לימוד התורה ענינו המשכה מלמעלה למטה, שהאדם לומד את חכמתו ורצונו

(33) ראה גם ד"ה פדה בשלום הנ"ל (36) ברכות לב, א. רמב"ם הל' תפלה פ"א לאדמו"ר האמצעי פ"א (שערי תשובה ח"א ה"ב).
(34) איכ"ר פ"א, נא.
(35) ראה דרושים שבהערה 19.
(36) רמב"ם הל' תפלה פ"א (37) ראה גם לקו"ש חכ"ב ע' 117 ובהערה 34.
(38) ברכות כו, א"ב.

של הקב"ה, שהתורה קדמה לעולם³⁹, והוא ממשיך אותה לתוך העולם בדרך מלמעלה למטה. ומזה מובן, שע"י עסק התורה כפי שהוא באמיתותו הרי העבודה בעולם אינה בדרך מלחמה, שהרי אין כאן שני צדדים שוים שתהא מלחמה ביניהם, אלא העבודה היא בדרך מנוחה.

והנה בתורה גופא יש ב' אופנים. דאפשר שיהי' לימוד התורה באופן דלא זכה⁴⁰, היינו שהוא מקושר עם הגוף ונה"ב באופן שמהלימוד אפשר שיהי' לא זכה כו', ויש לימוד באופן נעלה יותר, באופן שאין אפילו אפשרות להעדר הזכי'. וזהו בדרך כלל החילוק בין נגלה דתורה ופנימיות התורה⁴¹. דבנגלה דתורה הרי העסק הוא אודות דברים גשמיים וחומריים, ועוד זאת⁴², שהתורה נתלבשה אפילו בטענות של שקר, דכאשר יטעון ראובן כך עד"מ ושמעון כך יהי' הפסק ביניהם באופן מסויים, והרי אחד מהם טוען טענת שקר, ובזה מתלבשת התורה לברר את פסק הדין. ומכיון שהאדם הלומד מלביש שכלו בעיני גשמיות וחומריות וטענות של שקר, הרי אפשר שאם לא יכין עצמו ובהקדמה והכנה וזהירות המתאימה, יבוא ח"ו למצב דלא זכה, שאז נעשית לו סם דהיפך כו'. דאף שבתורה עצמה אין זה נוגע, מ"מ לו דייקא נעשית לסם דהיפך כו'. משא"כ בפנימיות התורה לא שייך ענין זה כלל, ומכמה טעמים. חדא, שהעסק אינו בעיני גשמיים וחומריים, אלא בעיני רוחניים, כגון בעיני סדר ההשתלשלות, או אהבה ויראה, או כיצד יבוא לאהבתו וליראתו. ועוד זאת, שבנגלה דתורה אופן הלימוד הוא שעיקר כוונת הלומד היא להכניס את שכלו בסוגיא הנלמדת ולהשיג ולהתייגע ולחדש בתורה כפי שורש נשמתו⁴³. ומכיון שיש בלימוד באופן כזה נתינת מקום למציאותו, ולא עוד אלא שהוא מחויב לייגע את שכלו עד כמה שידו מגעת, הרי אפשר שזה יגרום אצלו להרגשת היש, שיהי' יש ומציאות בעיני עצמו. כלומר, שלא זו בלבד שהתורה אינו פועלת בו הענין דנפשי כעפר לכל תהי', ושזה יביא לפתח לבי בתורתך⁴⁴, אלא להיפך, הלימוד יכול להביא לידי ישות וגאווה. משא"כ בפנימיות התורה הרי עיקר אופן הלימוד הוא ללמוד את דברי הרב. וזהו מה שארז"ל⁴⁵

(39) ב"ר פ"א, א. שם, ד.

(40) יומא עב, ב.

(41) בהבא לקמן — ראה קונטרס עץ החיים פי"א-יג.

(42) יומא עב, ב.

(43) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ה"ד. פ"ב

(44) ב"ר פ"א, א. שם, ד.

(45) חגיגה יג, א.

(46) חגיגה יג, א.

(47) חגיגה יג, א.

אין מוסרין דזי תורה אלא למי שליבו דואג בקרבו, דכאשר ידע אינש בנפשי' מעמדו ומצבו, וזה גורם שהוא בדאגה תמידית כיצד הגיע לענינים כאלה, הרי זה גורם שיגלו לו דזי תורה. וזהו דיוק הלשון מוסרים לו, דמשמעות הענין היא שמוסרים לו דבר גמור, אלא שדורשים ממנו שיבינו וישיגו, אבל גם ההבנה והשגה אינה עיקר העבודה. וכ"ש וק"ו שעיקר העבודה אינו שיחדש בזה, ואינו צריך אלא להסיר את ההעלמות וההסתרים שבזה כגון ורמינהו וקושיות וכדומה. ועוד זאת, דגם אם זה אינו, לא הפסיד מאומה, שהרי עיקר ענין החסידות הוא לשנות טבע מדותיו כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴⁶, וכן עיקר ענין חב"ד הוא בשביל המדות, ובמילא אינו נוגע כ"כ החידוש שלו, אלא שיתפוס את הענינים כמו שהם וימשיך אותם במסקנא, ובענין של כן, בנוגע למחשבה דיבור ומעשה. ומכיון שבלימוד פנימיות התורה אין דורשים מהאדם את המציאות שלו, הרי רחוק הדבר מאד שיבוא מזה לידי ישות וגאווה. ובפרט ע"פ הנ"ל שאינו עוסק אלא בדברים רוחניים כמו אהי"ר. ולכן⁴⁷ נקרא לימוד פנימיות התורה אילנא דחיי⁴⁸, שאינו מתלבש בענינים דטו"ר כמו נגלה דתורה.

וזהו מה שארז"ל כל העוסק בתורה דוקא, כמבואר בכמה דרושים⁴⁹ דענין כל העוסק בתורה שבמרז"ל זה, מורה על פנימיות התורה דוקא, דמכיון שלומד פנימיות התורה, שזהו ענין של ריבוי אור, בדרך מלמעלה למטה לגמרי, הרי עבודת הבירורים שלו היא בדרך מנוחה לגמרי ע"ד שיהי' לע"ל, שגם הדבר הגשמי מתברר ומזדכך, ולא עוד אלא שנעשה מסייע.

והנה עד"ז הוא בענין השני שבמאמר רז"ל הנ"ל, העבודה דגמילות חסדים. והענין הוא⁵⁰, דהנה ידוע שההפרש בין צדקה לגמ"ח הוא שצדקה היא לעניים ואילו גמ"ח היא בין לעניים בין לעשירים⁵¹. ומבואר בזה, דענין הצדקה הוא למלאות את החסרון שיש בעני המתפרנס מן הצדקה. ועל זה אמרו חז"ל⁵² די מחסורו אשר יחסר לוי⁵³ אבל אי אתה

(46) לקו"ד ח"א נג, א ואילך.
 (47) ראה קונטרס עץ החיים שם.
 (48) זח"ג קכד, ב ואילך (ברע"מ). הובא ונתבאר בתניא אגה"ק סכ"ו.
 (49) סד"ה פדה בשלום תרע"ה (המשך תער"ב שם). ובכ"מ.
 (50) בהבא לקמן — ראה המשך תער"ב שם ע' תשסח ואילך.
 (51) סוכה מט, ב.
 (52) כתובות סז, ב.
 (53) דאה טו, ח.

מחוייב לעשרו. היינו דאף שגם די מחסורו אשר יחסר לו הוא בתכלית השלימות, כמאמר רז"ל⁵² אפילו סוס לרכוב עליו אפילו עבד לרוץ לפניו, מ"מ הרי זה רק מילוי החסרון בלבד. וענין גמ"ח לעשירים הוא ענין העשירות שלמעלה ממילוי החסרון. ומכל זה יובן בעניננו, דענין הצדקה שהוא לעניים, המורה על מילוי החסרון, ה"ז ע"ד ענין הבירור בדרך מלחמה, משא"כ הענין דגמ"ח שהוא גם לעשירים, ה"ז מגיע ממקום שלמעלה מכל נתינת מקום לעניות ומנגד, ולכן המנגד בטל בדרך ממילא. וביאור הדברים, הנה ידוע⁵⁴ שהשורש והמקור לכל ענין הלעו"ז הוא מהצמצום הראשון שהי' בדרך סילוק, וכאשר לאחר הצמצום הי' גילוי אור הקו שנמשך במקום החלל, ה"ז ענין של מילוי החסרון. דשורש הקו הוא מהעיגול הגדול שלפני הצמצום שהי' בו הצמצום, והמשכת הקו ענינה הוא מילוי החסרון שע"י הצמצום. והיינו שנמשך אור זה שנסתלק בלבד. אבל מכיון שזהו ענין של אור בלבד, ה"ז גילויים ולא עצמות, שהרי במאור לא הי' הצמצום⁵⁵, הרי לאחר ריבוי השתלשלות יכול לצאת מזה ענין של פירוד וכו', ובמילא אין זו תכלית השלימות בבירור, ואין זו פדי' בשלום בתכלית השלימות. משא"כ הענין דעוסק בגמ"ח מורה על המשכת העצמות, שע"י הפדי' היא בשלום בתכלית השלימות, שאין כלל נתינת מקום למנגד.

ויובן חילוק זה בין צדקה שהיא לעניים בלבד לגמ"ח שהיא גם לעשירים, ע"פ המבואר בענין התפלה שיש ב' מיני תפלה, תפלה לעשיר ותפלה לעני⁵⁶. דתפלה לעני היא תפלה על מילוי החסרון ובקשת צרכיו. משא"כ העשיר אינו מתפלל על צרכיו ומילוי חסרונו. וביאור הענין הוא⁵⁷, דהנה ארז"ל⁵⁸ במדרש על הפסוק⁵⁹ תפלה למשה, א"ל הקב"ה למשה מה אתה מבקש אמר משה איני מבקש בשבילי אלא מדינה פלונית היא חרבה והיא שלך גזור שתיבנה, כך משה לא ביקש לעצמו אלא בשביל ישראל. ופירוש הדברים הוא, דהנה ידוע ההפרש בין תפלת דוד לתפלת משה⁶⁰, דתפלת דוד היא תפלת עני ותפלת משה היא תפלת

(54) ד"ה ע"כ יאמרו המושלים תרצ"א ואילך). ד"ה וידבר גו' זאת חוקת התורה (סה"מ קונטרסים ח"א קצא, ב ואילך).
 (55) תו"א וירא יד, ב. ובכ"מ.
 (56) בהבא לקמן — ראה המשך תער"ב שם ע' תשעא ואילך.
 (57) ראה (בנוסף להמשך תער"ב שם) ד"ה תפלה למשה תר"ס (סה"מ תר"ס ע' מט ואילך). ד"ה וידבר גו' זאת חוקת התורה (סה"מ קונטרסים ח"א קצא, ב ואילך).
 (58) מדרש תהלים ויל"ש תהלים צ, א.
 (59) תהלים שם.
 (60) ראה זח"א קסח, ב.

עשיר, ומכיון שמשנה הי' עשיר לכן שאלו הקב"ה מה אתה מבקש, שהרי מכיון שהוא עשיר אינו חסר מאומה ומה מבקש בתפלתו. וע"ז ענה לו משה שאינו מבקש אלא בשביל ישראל. והנה כשם שהי' במשה עד"ז היא הנהגת נשיאי ישראל בכלל, שאף שאצלם מצד עצמם לא חסר מאומה הרי אין מבקשים על עצמם אלא על ישראל. וכמו ביעקב, דידוע⁶¹ שמצד יעקב כבר בא משיח, ולכן רצה ללכת אל אדוני שעירה, אלא שצעירי הצאן, שעדיין אינם מוכנים, עלות עלי⁶², הרי על זה אמר ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן⁶³. דיש לומר הפירוש בזה, שאם ימהרו ויביאו תיכף את הגילוי דיום אחד, ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד⁶⁴, אזי יפעול זה בהם כליון לגמרי, ומתו כל הצאן, תמורת ענין רצוא ושוב שהוא תכלית העבודה. ולכן נשאר יעקב בגלות. ועד"ז הי' במשה, שלו עצמו לא הי' חסר מאומה, עד שהעיד עליו הקב"ה שהוא עשיר בזה ששאלו מה אתה מבקש, אך על זה ענה לו משה שאינו מבקש אלא בשביל ישראל. וזהו גם ביאור פרטי המשל דמדינה חריבה וכו', דמדינה חריבה קאי על עולם התורה, שהי' הקב"ה בונה עולמות ומחריבן כו'⁶⁵, דשבירת הכלים דתורה הוא שורש כל הענינים המנגדים, והיא מדינה שלך, היינו שבאמת ענין זה הוא היפך רצון העליון, וכדאיתא בגמרא⁶⁶ שהקב"ה מתחרט בכל יום על בריאת היצור כמ"ש אשר הרעותי גו', ועל זה הוא מבקש גזור עלי' שתיבנה, היינו דאף שכ"ה מצד סדר ההשתלשלות מבקש הוא שהקב"ה יגזור שתיבנה, בין אם כן הוא ע"פ טו"ד בין אם לאו. ומכיון שהבקשה היא על דבר שאינו ע"פ טעם ודעת, הרי הכלי לזה הוא כאשר האתערותא דלתתא היא ג"כ בענין שאינו ע"פ טו"ד, שאפילו אם הוא עצמו עשיר ומושלם בכל הענינים, אעפ"כ הרי הוא עומד ותובע בדרך מתנת חינם, ואינו מתחשב עם מציאותו, אלא תובע גזור עלי' ותיבנה, שהצאן הללו שהן עלות עלי, ייגאלו, שיהי' בנין המדינה, לטובתן של ישראל. ומענין התפלה לעשיר מובן גם לענין זה שגמ"ח הוא גם לעשירים, היינו עבודה זו שהאדם אינו מבקש עבור החסרון שלו, כי אין חסר לו, אלא הוא מבקש לבנות את המדינה שהיא חריבה. ויש לומר עוד, דענין זה שייך גם לעניים. דהנה לכאורה

(61) ראה תו"ח וישלח מב, סע"ב ואילך.

סד"ה וישב יעקב שנה זו (לקמן ע' 209).

וראה לקו"ש ח"א ע' 69. חכ"ה ע' 363. שם

ע' 368. ועוד.

(62) וישלח לג, יג.

(63) זכרי' יד, ט.

(64) קה"ר פ"ג, יד.

(65) סוכה נב, ב.

(66) מיכה ד, ו.

יש להבין בדיוק לשון רז"ל הנ"ל שאמרו דגמ"ח בין לעשירים בין לעניים, ומדוע לא אמרו שגמ"ח היא גם לעשירים. ומשמעות הענין הוא, דאף שבפשטות לעניים שייך ענין הצדקה, מ"מ ענין הגמ"ח הוא שגם בעניים ישנו ענין זה כמו בעשירים. דהיינו שגם בעניים פועלים לא רק מילוי החסרון, אלא גם ענין אתה מחוייב לעשרו, שהעני לא איכפת לי אם חסר לו אם לאו, אלא הוא רוצה לבנות את המדינה שהיא חסדה. וענין זה נפעל ע"י פתיחת הצינור והשביל דתפלה לעשיר ע"י משה רבינו, שזה פתח את הצינור לכאן"א מישראל, גם מי שהוא במדריגת עני, שיכול להגיע לענין תפלה לעשיר וענין הגמ"ח שהוא גם לעשירים. והוא ענין הפדי' בשלום כנ"ל, בירור בדרך מנוחה בתכלית השלימות.

והנה עד"ז הוא בענין השלישי שבמאמר רז"ל הנ"ל, ומתפלל עם הצבור, שגם זה מורה על גילוי אור כזה הפועל בירור בדרך מנוחה ע"ד הבירור שיהי' לע"ל. וביאור הענין הוא, דהנה בענין התפלה בצבור אמרו רז"ל⁶⁷ על הפסוק⁶⁸ דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, והא כתיב⁶⁹ מי כה' אלקינו בכל קראינו אליו, התם ביחיד הכא בצבור, וביחיד אימת בעשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים. ונמצא, שאותו הענין שנמשך ליחיד בעשרת ימי תשובה נמשך ע"י תפלת הצבור במשך כל השנה. והנה בענין עשרת ימי תשובה מבואר בכ"מ⁷⁰ שאז הוא זמן קירוב המאור אל הניצוץ. ויש לדייק בלשון זה, שאין זה הזמן שהניצוץ מתקרב אל המאור אלא להיפך, שהמאור מתקרב אל הניצוץ, היינו גם לניצוץ כזה שאינו שייך להתקרב אל המאור. וזהו גם דיוק הלשון מאור דוקא, שהמאור הוא למעלה מגדרי הגילויים, ולכן אין שייכים בו שום עניני הגבלה אם הוא שייך לזה או לאו, ולכן המאור פועל בכל מקום, גם בניצוצות כאלו שאין נרגש בהם כלל אור הקדושה, עד שנחשך האור כ"כ מצד ההעלם והסתור שנעשה חושך, ומ"מ הרי גם חושך לא יחשיך ממך⁷¹. דאם ה' כל זה בדרך קירוב הניצוץ אל המאור הרי יש חילוק בין הניצוצות, אבל מכיון שזהו קירוב המאור אל הניצוץ, הרי המאור מגיע לכל מקום, גם בניצוצות שנחשך בהם האור האלקי לגמרי. דמצד הגילויים יש ענין של מלחמה, ויש לחלק בין הצד החזק

70) ראה דרך חיים כא, סע"ב. כד, ד
ואילך. צא, א. ועוד.
71) תהלים קלט, יב.

67) ר"ה יח, א. יבמות מט, ב. קה, א.
68) ישעי' נה, ה.
69) ואתחנן ד, ז.

במלחמה והצד החלש, אבל מצד המאור אין שום מציאות של מנגד, ולכן אין זה ענין של מלחמה, ולא שייך שיהי' חוזר וניעור, כי האויב מתהפך לאוהב, כמו שיהי' לעתיד לבוא.

ובזה יש לבאר (בדרך אפשר) את הקשר דענין זה עם גאולת רבינו הזקן ב"ט כסלו. דהנה ידוע ביאור כ"ק מו"ח אדמו"ר (בכמה שיחות⁷²) שענין המאסר בא מזה שהי' קטרוג למעלה על גילוי פנימיות התורה בדרך פירסום כדרכו של אדמו"ר הזקן. אך אחר כך הרי אמרו לו⁷³, כיון שהתחלת תמשיך בזה, ואדרבה שיהי' ביתר שאת, ולכן הי' הנצחון למטה משום שהי' הנצחון למעלה. ופירוש הדברים, שלמעלה הי' פסק הדין שמכאן ולהבא יהי' גילוי פנימיות התורה באופן של פירסום ולרבים. ומכיון שהי' זה נצחון רוחני, שהוא העיקר (כפי שביאר כ"ק מו"ח אדמו"ר), לכן כותב רבינו הזקן⁷⁴ שהודיעו לו בשורת הגאולה כשאמר את הפסוק פדה בשלום נפשי, כי בפסוק זה טמון הנצחון שלו בגאולת י"ט כסלו. דענין פדה בשלום נפשי הוא השלום בתכלית השלימות, שאף שהוא מקרב לי, באופן של קירוב עם הגוף ונה"ב, מ"מ הפדי' אינה בדרך מלחמה אלא בדרך שלום, ולא עוד אלא שהפדי' היא בשלימות יותר מכפי שהי' בימי שלמה, כי מתבררים אפילו הניצוצות שנחשך אורם לגמרי⁷⁵. וזהו מה שמסיימים כי ברכים היו עמדי, דזה קאי על הניצוצות שנפלו לרשות הרבים, דפירוש רשות הרבים אינו שיש שם שתי רשויות, רשות הקדושה ורשות שכנגד, אלא כל ענין רשות הרבים, התחלקות ופירוד, הוא מנגד לקדושה, ומ"מ גם בהם פועלים שיהי' כי ברכים היו עמדי, שנעשים עמו דבר אחד, ע"ד אנשי אבשלום שהתפללו לנצחוננו של דוד. דענין זה נפעל דוקא ע"י פנימיות התורה כנ"ל בענין כל העוסק בתורה.

וענין זה נמשך בפרטי העבודה במחשבה דיבור ומעשה, שהם שלש העמודים דתורה עבודה וגמ"ח⁷⁶, תורה הו"ע הדיבור, שהרי עיקר לימוד התורה הוא בדיבור דוקא כמארוז"ל⁷⁷ על הפסוק⁷⁸ חיים הם למוציאיהם למוציאיהם בפה, וגמ"ח הו"ע המעשה, דכל המצוות נקראים בשם צדקה, וגם צדקה נקראת מצוה סתם, ותפלה בצבור הו"ע המחשבה,

(72) ספר השיחות חש"ג ע' 59. ובכ"מ.

(73) בית רבי ח"א פט"ז בהערה (לא, א).

נתבאר בלקו"ש ח"ל ע' 170 ואילך.

(74) באגרות קודש שלו ח"א ע' צח.

(75) המשך תערי"ב שם ע' תשע.

(76) אבות פ"א מ"ב.

(77) עירובין נד, א.

(78) משלי ד, כב.

שהרי תפלה היא עבודה שבלב⁷⁹. וזהו ענין פדה בשלום נפשי, שמכאן ולהבא הרי בכל עניני העבודה צ"ל הפדי' בשלום באופן הנ"ל, ע"י ג' הענינים דעוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור כנ"ל, בעבודה שלמעלה מטעם ודעת ולמעלה ממדידה והגבלה, ובתורה גופא ע"י פנימיות התורה⁸⁰. וזהו החידוש דתורת החסידות, שאף שעומדים במצב דמקרב לי, בקירוב והתלבשות עם הגוף ונה"ב, הרי זהו ענין החסידות להסביר אלקות גם באותיות כאלה שהשכל האנושי יבין אותם (כמאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸¹), וכאו"א מבני ישראל שייך לזה, ויכול להשיג זה, ולהביא לידי עבודה בפועל, ובאופן דפדה בשלום נפשי (חסר הסיום).

(81) ראה אגרות-קודש שלו ח"ב ע' כא.
ח"י ע' שסו. ע' שעט. ועוד.

(79) ראה תענית ב, סע"א.
(80) המשך תער"ב שבהערה 41.

בס"ר. שיחת י"ט כסלו ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הק' לסעודה.

א. במכתבו הידוע אודות הגאולה די"ט כסלו' — כותב רבינו הזקן, בעל השמחה והגאולה: "ברם כגון דא צריך להודיע כי יום אשר עשה ה' לנו, יום י"ט כסלו. . כשקריתי בס' תהלים בפסוק: פדה בשלום נפשי, קודם שהתחלתי פסוק שלאחריו, יצאתי בשלום מה' שלום".

וזהו אחד הטעמים לכך שבין מאמרי החסידות שנאמרו בי"ט כסלו ישנו ריבוי גדול של מאמרים שמתחילים בפסוק זה,

[ובהקדמה — שכ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם שרבותינו נשיאינו היו מדייקים ונוזהרים ("מ'פלעגט זיך אויסרעכענען") בנוגע להתחלה חדשה של מאמרי],

— ישנם אמנם כמה התחלות למאמרי י"ט כסלו, ולדוגמא: בביאורי הזהר' ישנו מאמר שמתחיל בפסוק, "כי ישרים דרכי ה'", והוא מאמר שאמרו רבינו הזקן בי"ט כסלו תקס"ז, אבל, כאמור, ישנם הרבה מאד מאמרים של י"ט כסלו שמתחילים בפסוק "פדה בשלום נפשי" — שכן, מדברי רבינו הזקן שהגאולה היתה "כשקריתי בס' תהלים בפסוק פדה בשלום נפשי", מוכח, שיש קשר ושייכות ביניהם.

ומודגש יותר ע"פ שיטת הבעש"ט בענין השגחה פרטית,

כפי שמביא כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמאמר שנדפס לקראת י"ט כסלו השתא* ענין "השגחתו ית' על כל הנבראים שמשגיח על כל פרט ופרט",

-
(*) רשימת השיחה נערכה ע"פ סרט ההקלטה שהגיע לידינו, וכפי הנראה, ה"ז רק חלק מההתוועדות (המו"ל). (1) אגרות קודש שלו ח"א ע' צח. וש"נ (נעתק ב"היום יום" יט כסלו). (2) נה, יט. (3) ראה (לדוגמא) הנסמן בסה"מ מלוקט ח"ב ע' 3 הערה 18. (4) ראה גם לעיל ע' 132.	(5) לאדמו"ר האמצעי — ר"פ וישלח (יט, ב ואילך). (6) הושע בסופו. (7) ראה "מפתח מאמרים — תקס"ז" בספר מאמרי אדה"ז תקס"ז בתחלתו (ע' VII). (8) ד"ה כל המאריך באחד תרפ"ו פ"ג (נדפס בסה"מ קונטרסים ח"ג ע' יו"ד. ולאח"ז בסה"מ תרפ"ו ע' קנו). וראה שיחת ש"פ ויצא ס"ג (לעיל ע' 157 ואילך).

ומוסיף, ש"לבד זאת דכל דבר שנמצא בעולם הוא בהשגחה פרטית, הנה עוד זאת שההשגחה פרטית היא גם בהסכות וסכות דסכות", היינו, שההשגחה פרטית היא לא רק על הדבר עצמו, אלא גם על האופן שבו נעשה הדבר,

ועד"ז בנדו"ד, שגם ענין זה שהגאולה היתה "כשקריתי בס' תהלים בפסוק פדה בשלום נפשי" — שזהו האופן שבו היתה הגאולה — ה"ז בהשגחה פרטית.

ויש להוסיף, שבנדו"ד מוכרח הענין דהשגחה פרטית גם לולי החידוש בשיטת הבעש"ט, שכן, הפלוגתא בענין השגחה פרטית אינה אלא בנוגע לסתם בני-אדם, משא"כ בנוגע לצדיקים, ובפרט מנהיגי ישראל ונשיאי ישראל, שכל ענין שלהם קשור ושייך לרבים (כלשון הכתוב "כי רבים היו עמדי"), הכל מודים שזהו בהשגחה פרטית.

וביאור שייכותה של גאולת רבינו הזקן עם הפסוק "פדה בשלום נפשי" — יובן על יסוד כו"כ מאמרי חסידות שבהם נתבאר פסוק זה ומאמר חז"ל על פסוק זה, כדלקמן.

*

ב. מאמר ד"ה פדה בשלום נפשי וגו'.

* * *

ג. בהמשך להמוזכר לעיל (בהמאמר) בפירוש הפסוק "פדה בשלום נפשי", שעל זה דרשו חז"ל⁹ "כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים כו' פדאני לי ולבני מבין אומות העולם" — יש לעורר גם אודות ההתעסקות בגמילות חסדים ברוחניות, שע"ז "מביאו לחיי העולם הבא"¹⁰, ובדרך ממילא גם לחיי העולם הזה.

ובהדגשה יתירה — בשייכות לחג הגאולה י"ט כסלו — בנוגע להתעסקות בגמילות חסדים בנוגע להפצת פנימיות התורה, תורת החסידות:

אלה שזכו ולומדים כבר תורת החסידות, צריכים להסביר לשאר לומדי תורה, תלמידי הישיבות — גם אלה שהם עשירים בתורה (שהרי גמילות חסדים היא "בין לעניים בין לעשירים"¹²) — מהי תורת

(9) ראה בארוכה אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א ע' קסח ואילך. וש"נ.
(10) ברכות ת, רע"א.
(11) ב"מ לג, א (במשנה).
(12) סוכה מט, ב.

החסידות, ולהדגיש בפניהם שתורת החסידות היא לא רק עבור יחיד סגולה בלבד, ולא רק עבור חלק מסויים בעם ישראל, אלא היא עבור כל בני ישראל¹³ — להיותה חלק בתורה.

ולהוסיף: בספרו משנה תורה, יד החזקה, פוסק הרמב"ם¹⁴ ש"האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת, אם אמר משה אמרו מפי עצמו, הרי זה כופר בתורה", ונקרא כו'. ומזה מובן שכן הוא גם בנוגע לחלקי התורה — שאם ישנו מי שמודה בכל חלקי התורה, אבל בנוגע לחלק אחד בתורה סבור הוא שחלק זה לא ניתן ע"י משה רבינו, ה"ז נחשב כאילו כופר בכל התורה!

ענין זה יש להסביר לכל לומדי ויודעי תורה. — אנשים פשוטים, לא ישאלו קושיות, ובמילא, אין צורך לפלפל עמהם, משא"כ יודעי תורה ובפרט תלמידי הישיבות, שדרכם לעורר שקלא וטריא, חקירה ודרישה — צריכים להסביר להם ענין הנ"ל, ולעורר אותם ע"ד גודל ההכרח והנחיצות בלימוד חלק נוסף בתורה, פנימיות התורה, תורת החסידות.

ד. ויש להוסיף ולהבהיר בנוגע להצורך לעסוק בגמילות חסדים בענין זה:

רצונו של רבינו הזקן ה' שתורת החסידות תהי' שייכת לכל בני ישראל, והוסיף ואמר שסוכ"ס תהי' תורת החסידות שייכת לכל בני ישראל, שכל בני ישראל למדו תורת החסידות.

וכיון שכך פסק רבינו הזקן, בעל השמחה ("אזוי האט ער אָפּגע'רעדט און אָפּגע'פּסק'נט") — בודאי שיתקיים הדבר,

— כדאיתא בירושלמי¹⁵ על הפסוק¹⁶ "ותגזור אומר ויקם לך", "מה ת"ל לך, אלא אפילו הוא אמר הכין ואת אמר הכין, דידך קיימא ודידי לא קיימא" (הקב"ה אומר הכי והצדיק גוזר כהיפך, קאמר קרא שלך קיים ושלי לא קיים, וקמ"ל לך יתירא דאפילו גזירת הקב"ה מבטל הצדיק בגזירתו¹⁷), ולא עוד אלא ש"קא חייך (קוב"ה) ואמר נצחוני בני נצחוני"¹⁸, היינו, שהקב"ה שמח בכך¹⁹, והשמחה פורצת כל הגדרים²⁰ —

(13) ראה סה"ש חש"ד ע' 93. אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"י ע' דש. לקו"ש ח"ט ע' 344. ועוד.
(14) ה"ל תשובה פ"ג ה"ח. וראה גם בפיה"מ שלו סנהדרין פ' חלק ביסוד הח'.
(15) תענית פ"ג ה"י. וראה גם שבת נט, ב.

תענית כג, א. ועוד.
(16) איוב כב, כח.
(17) קרבן העדה שם.
(18) ב"מ נט, ב.
(19) ראה גם סה"מ מלוקט ח"ב ע' כט.
(20) סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

וכפי שרואים במוחש הצלחה גדולה בהתפשטות עניגי החסידות, ובודאי שסוכ"ס יקבלו עליהם כל בני דרך החסידות בעבודת ה', שהיא דרך סלולה לרבים ("כי ברכים היו עמדי"), כך, שאין זה אלא מחוסר זמן בלבד, וכיון שמחוסר זמן לא הרי מחוסר מעשה²², ה"ז כאילו ישנו כבר בפועל.

אבל אעפ"כ, נדרשת מאתנו עבודת עבד — שזוהי העשי' וההתעסקות בענין זה בדרכי הטבע — לעזור ולסייע ליהודים שתתגלה אצלם השייכות לתורת החסידות ותבוא בפועל מן ההעלם אל הגילוי.

ה. ובהקדמה — שענין זה שהעבודה צריכה להיות בדרכי הטבע דוקא, מצינו גם בשייכות להמאסר והגאולה:

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר²³ שבא' הפעמים שלקחו את רבינו הזקן לחקירה — בשבתו במאסר — והעבירוהו בספינה ע"ג הנהר ניווא, רצה רבינו הזקן לקדש את הלבנה, וביקש מהפקיד הממונה על הנהגת הספינה להעמיד את הספינה, ולא רצה, והורה להמשיך להוליך הספינה, ולפתע עמדה הספינה מעצמה ולא היו יכולים להזיזה ממקומה, ובראותו שאין ברירה, הסכים הפקיד לבקשתו של רבינו הזקן והורה להעמיד את הספינה, ואז קידש רבינו הזקן את הלבנה.

ולכאורה אינו מובן — דממה נפשך: אם בכחו של רבינו הזקן להעמיד את הספינה בעל-כרחו של הפקיד המנהיג את הספינה, והראי', שעשה כך בפועל — למה הוצרך לבקש רשיון על העמדת הספינה, בה בשעה שבלאה"כ נעמדה הספינה ע"פ רצונו?

ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁴ טעם הדבר — משום שרצונו של הקב"ה שקיומה של מצוה יהי' מלוכש בדרכי הטבע דוקא, אם רק יש אפשרות לכך, ולכן: בשביל לפעול על הגוי שיסכים להעמיד את הספינה — לא היתה לרבינו הזקן ברירה אחרת, והוכרח להשתמש בענינים שמחוץ לטבע; אבל בשביל קיום המצוה דקידוש לבנה — כדי שתתקיים המצוה בהידור, רצה רבינו הזקן שעמידת הספינה תהי' בדרך הטבע, עי"ז שהפקיד יעמיד את הספינה.

כלומר: עם היותו בעה"ב על הטבע והמציאות, מ"מ, יש צורך

(21) ראה יומא סב, סע"ב. וש"נ. הנסמן
בשר"ח קונטרס הכללים (כרך ג) מערכת
המ"ם כלל קסא.
(22) שיחת י"ט כסלו תרצ"ב (לקו"ד ח"ד
תשנב, ב).
(23) לקו"ד שם תשנב, א.

שיהי' אחיזה לדבר בדרכי הטבע, ועד כמה שאפשר יפעל הדבר בטבעיות העולם — בהתאם לתכלית העבודה שסוכ"ס יהי' "הוי" הוא האלקים²⁴, ואלקים הוא הוי', היינו, שיהי' ניכר ונראה שמציאות הטבע — אלקים בגמטריא הטבע²⁵ — הוא הוי'.

ו. ועד"ז בנוגע לענינו:

אע"פ שדבר ברור הוא שסוכ"ס יתקיים הרצון והפס"ד של רבינו הזקן ("ער וועט דאך סוכ"ס אויספירן") שתורת החסידות תהי' שייכת לכל בני"מ, מ"מ, רוצים שיהי' לדבר איזה אחיזה בדרכי הטבע.

ולכן תובעים מחסידים, ובפרט מתמימים, ובפרטי פרטיות מתלמידי הישיבות — לעשות גמילות חסדים עם שאר תלמידי הישיבות, הן אלה העניים בתורה והן אלה העשירים בתורה, לדבר עמהם ולהסביר להם מהותה של תורת החסידות, והצורך וההכרח בלימודה, עד שיצליחו לפעול עליהם שגם הם יתקשרו לתורת החסידות.

ז. ובנוגע לאופן ההתעסקות בגמילות חסדים גופא — יש לימוד והוראה מאגרת הקודש של רבינו הזקן ד"ה קטנתי²⁶ שכתבה "אחר ביאתו מפ"ב"²⁷:

באגה"ק הנ"ל מבאר רבינו הזקן החילוק שבין חסד דקדושה, חסד דאברהם, לחסד דלעו"ז, חסד דישמעאל — ש"חסד דרועא ימינא, וימינו תחבקני, שהיא בחי' קרבת אלקים .. וכל הקרוב אל ה' .. צריך להיות יותר שפל רוח .. וזו בחי' ימין שבקדושה וחסד לאברהם שאמר²⁸ ואנכי עפר ואפר .. משא"כ בזלע"ז הוא ישמעאל חסד דקליפה, כל שהחסד גדול הוא הולך וגדל בגובה וגסות הרוח ורוחב לבו".

ובפרטיות יותר — בנוגע להפעולה דגמילות חסדים²⁹:

גמילות חסד דישמעאל — עם היותה מקו הימין שלכן יש משם השפעה, מ"מ, ההשפעה היא לצורך עצמו, "בכדי להראות את עשרו ותפארת גדולתו ולהיות לו לשם ולתפארת", כמובא בפרק ראשון דתניא מ"ש בגמרא³⁰ ש"כל צדקה וחסד שאומות העולם עושין אינן אלא

(27) לשון הכותרת דאגה"ק הנ"ל.

(28) וירא יח, כז.

(29) בהבא לקמן — ראה לקו"ת עקב יח,

א. תו"ח תולדות ד, א ואילך. ועוד.

(30) ב"ב יו"ד, ב.

(24) ואתחנן ד, לה. לט. מלכים-א יח, לט.

(25) פירוש ש"ב פ"ב. ר"ח שער התשובה

פ"ו (ד"ה והמרגיל — קכא, ב). של"ה פט,

א. קפט, א. ועוד.

(26) תניא אגה"ק ס"ב.

להתייהר³¹, ובמילא מובן גם בנוגע לאופן ומדת ההשפעה — ש"אין משפיע רק מהמותרות שלו", "שמפני עשרו יפול ממנו מותרות הנופל ממנו בדרך פסולת ושיריים לבד".

כלומר, ההנהגה דישמעאל היא באופן שלכל לראש משתמש בממונו למלא כל צרכיו בשלימות, ולאחרי שהשתמש לעצמו ועדיין נשאר מותרות ושיריים, נותן גם צדקה או גמילות חסדים, ולא עוד אלא שגם אז חושב על התועלת והריוח שלו ("להתייהר").

אבל הגמילות חסד דאברהם היא באופן הפכי — "סיבת החסד מחמת שמשום עצמו כשיריים", "כמו שאנו רואים בסיבת ההשפעה של החסד דאברהם לכל .. אפילו לערביים .. מחמת השפלות וענוה יתירה שהי' בעיניו עפר ואפר ממש, דהיינו כבחי' הביטול בעצמותו שלא הי' מרגיש א"ע כלל לשום דבר ויש, אדרכה, הי' בעיניו כמותו ושיריים בעולם .. לכך הי' משפיע מכל אשר לו מחש (לא רק מותרות ושיריים) לאחרים ולא הניח לעצמו .. כולם חשובים בעיניו וראויים יותר ממנו לשפע טוב".

כלומר, מצד טבע החסד יש לו נטי' ליתן ולהשפיע לאחרים בריבוי גדול, וללא הגבלה, ולא עוד אלא שהזולת קודם אליו, כי, הוא בעצמו נחשב בעיניו לעפר ואפר, ואילו בנוגע להזולת רואה הוא (להיותו "טוב עין"³²) את המעלה של כאו"א יהי' מי שיהי' (אפילו ערביים), ובמילא מובן גם בנוגע לאופן ומדת ההשפעה — שאינו נותן מותרות ושיריים בלבד, אלא נותן גם מהדברים העיקריים שנחשבים אצלו לדבר הכרחי, ולא רק שנדמה לו שמוכרח בהם, אלא הוא מוכרח בהם אליבא דאמת. ונמצא, שהחילוק בין גמילות חסדים דישמעאל לגמילות חסדים דבנ"י, הוא, שגמ"ח דישמעאל ניתנת ממותרות בלבד, ופועלת ישות, משא"כ בנ"י נותנים מדברים עיקריים, והנתינה באה מתנועת הביטול.

ח. וככל הדברים האלה — גם בנוגע לענינו:

כשחסיד פועל על עצמו לעסוק בגמילות חסדים ולעזור ולסייע לחבירו להיות חסיד — אם יפעל על עצמו ליתן רק מענינים שנחשבים אצלו מותרות ושיריים, ה"ז חסד דישמעאל, ששולל רבינו הזקן באגה"ק שכתבה "אחר ביאתו מפ"ב";

31) ולהעיר, שבגמרא הובאו כמה דעות
כזה, אבל בתניא מביא רבינו הזקן את הדבר
הכולל — "להתייהר" (ראה גם "מ"מ, הגהות

והערות קצרות" לתניא שם (חוכרת א' ע' ל)
— ע"פ חדא"ג מהרש"א שם.
32) משלי כב, ט.

הדרישה והתביעה ("מאנען מאַנט זיך") מחסידים בכלל ומתלמיד הישיבות בפרט היא, איפוא, ליתן להזולת אפילו מעניניהם העיקריים, שנחשבים אצלם לדברים מוכרחים, ולא רק שנדמה להם שמוכרחים בזה אלא יתכן שהאמת היא שמוכרחים בזה, ואעפ"כ, ישנם זמנים, בזמן מן הזמנים, שלא צריכים לחשוב על עצמם ("ס'איז דאָ אַמאָל אַ צייט וואָס מ'דאַרף ניט קוקן אויף זיך"), כי אם, להשתדל בטובתו של הזולת ע"י גמילות חסדים בנוגע לפנימיות התורה, תורת החסידות³³.

והעיקר — שיהי' הענין ד"פרו ורבו"³⁴, שכל חסיד יעשה עוד חסיד, כל תמים וכל תלמיד יעשה עוד תמים ועוד תלמיד, וכן הלאה, "עד בלי די"³⁵, עד שיפעלו סוכ"ס שכל בני"י יתחילו ללמוד גם פנימיות התורה, תורת החסידות.

ועי"ז יהי' שלימות הענין ד"פדה בשלום נפשי", "פדאני לי ולבני מבין אומות העולם" — כהבטחתו של משיח להבעש"ט (במענה לשאלתו: אימתי קאתי מר?) "לכשיפוצו מעינותיך חוצה"³⁶, ובמילא, כאשר כאו"א יעשה וישלים הפצת המעיינות בד' אמותיו, עד שיבטל

החלטה והבטחה אמיתית, ולא באופן מרומה ("ניט גענאָרטערהייט"), ומה גם שלא יוכלו לרמות, שהרי יראו את ההנהגה בפועל. וע"ד פתגם אדמו"ר מהר"ש — כפי שסיפר הרבי (ראה סה"ש תש"א ע' 100) — שאת הקב"ה בודאי אי"אפשר לרמות ח"ו, וגם את העולם לא מרמים, כי אם את עצמו בלבד, מהו איפוא ה"קונץ" לרמות טיפש? ...! והוסיף, שרשימת התלמידים שיבקש בעוד עשרה ימים תהי' נוגעת בקשר לענין מסויים**, וכדי שלא יבואו אח"כ בטענות שאילו היו יודעים כו', לכן מודיע על זה מראש.

(34) ראה גם שיחת ש"פ חיי שרה ס"ז (לעיל ע' 130 ואילך).

(35) לשון הכתוב — מלאכי ג, יו"ד.

(36) אגה"ק דהבעש"ט (כש"ט בתחלתו. ובכ"מ).

(33) (בהמשך סרט ההקלטה ישנם שני קטעים שמתוכנם נראה ש)כ"ק אדמו"ר שליט"א הבהיר שהתעסקותם של תלמידי הישיבות בגמילות חסדים צריכה להיות מחוץ לסדרי הישיבה, בזמנם הפנוי שבו יכולים להתנהג כפי ראות עיניהם, אזי צ"ל מראית עיניהם כלשון המדרש (אסת"ר פ"ז, ט) "מראית עיניהם של צדיקים מעלה אותם למעלה העליונה" — לבחור לעסוק בגמ"ח. בהמשך הדברים עורר כ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ד הדיוק בשמירת זמני לימוד החסידות בבוקר, וסיפר, שלפני מספר שבועות* ביקש מהמשפיעים למסור לו רשימת התלמידים המדייקים בשמירת הזמן, ולע"ע אין המצב משביע רצון, ולכן מודיע עתה שבעוד עשרה ימים יבקש עוה"פ את רשימת התלמידים, ותקוותו לקבל בשורות משמחות יותר, ובודאי לא יסתפקו בהחלטה והבטחה בעלמא מבלי לקיימה, אלא שתהי'

** (הכוונה לנתינת דמי חנוכה בליל ה' דחנוכה (ראה בהשיחה שנאמרה אז (לקמן ע' 227)) — המו"ל.

(* ביום כ"ח מרחשון (המו"ל).

מהם התואר "חוצה" ("עס וועט ווערן אויס חוצה") — כיון שיהיו מלאים וחדורים בהמעיינות שיטביעו כל מציאותם ("די מעיינות וועלן עס פארטרינקען") — אזי יבוא משיח צדקנו במהרה בימינו ממש.

* * *

ט. בהמשך להמוזכר לעיל (ס"ג) אודות פנימיות התורה שהיא חלק בתורה, שכשם שהרמב"ם פוסק ש"האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת, אם אמר משה אמרו מפי עצמו, הרי זה כופר בתורה", ונקרא כו', כן הוא גם (מאותו טעם) בנוגע למי שמודה בכל חלקי התורה חוץ מחלק אחד בתורה, שנקרא כו' — ישנם כאלה שמתייראים ("זיי שרעקן זיך") מהתבטאות כזו, באמרם שמצינו גדולים וטובים שהיו סבורים כן!

והמענה לזה — שענין זה (ככל ענין) מובהר ("באווארנט") בכיו"ב בנגלה דתורה (שבזה הכל מודים), כדלקמן.

י. ובהקדמה³⁷:

היום מודים הכל — ללא חילוקי דעות — שלא שייך ענין של גשמיות אצל הבורא, שכן, גשמיות ובורא הם שני הפכים, ואם יפרש מישוהו המקראות "יד ה'" "עיני ה'" "ותחת רגליו" וכיו"ב כפשוטם (שיש לו גוף), ה"ז כפירה באחדותו ית', "שאין כיחודו אחד מן האחדים הנמצאים בעולם .. לא אחד כגוף שהוא נחלק למחלקות ולקצוות .. אילו היו אלוהות הרבה היו גופין וגויות .. ואילו ה' היוצר גוף וגו' ה' לו קץ ותכלית .. וכל שיש לגופו קץ ותכלית יש לכחו קץ וסוף, ואלקינו ברוך שמו הואיל וכחו אין לו קץ .. אין כחו כח גוף, והואיל ואינו גוף לא יארעו לו מאורעות הגוף כדי שיהא נחלק ונפרד מאחר, לפיכך אי אפשר שיהי' אלא אחד"³⁸.

ובהתאם לכך פוסק הרמב"ם בהלכות תשובה³⁹: "חמשה הן הנקראים מינים .. והאומר שיש שם רבון אחד אבל שהוא גוף ובעל תמונה וכו'".

אבל הראב"ד השיג עליו, וז"ל: "למה קרא לזה מין, וכמה גדולים וטובים ממנו הלכו בזו המחשבה לפי מה שראו במקראות כו'".

והאמת היא ששניהם — הרמב"ם והראב"ד — צודקים בדבריהם:

(37) חלק משיחה זו נדפסה (בקיצור)

(38) רמב"ם הל' יסוה"ת פ"א ה"ז.

(39) פ"ג ה"ז.

בלקו"ש חל"ה ס"ע 28 ואילך.

כיון שיהודי צריך להאמין ולידע ש"אלקה זה אחד הוא ולא שנים כו", כמ"ש הרמב"ם³⁸ ש"ידיעת דבר זה מצות עשה שנאמר³⁹ ה' אלקינו ה' אחד", הרי, אם מעלה על דעתו ענין הגורם שניות, היפך ענין האחדות (ה' אחד), ה"ז מינות ואפיקורסות (ענין של ע"ז). ולכן פוסק הרמב"ם ש"האומר .. שהוא גוף ובעל תמונה" — שמציאות של גוף, צורת הגוף וכח גוף (ששייך בזה שינויים וכו'), הוא היפך האחדות האמיתית — נקרא "מין".

ומ"ש הראב"ד ש"כמה גדולים וטובים ממנו הלכו בזה המחשבה לפי מה שראו במקראות כו" — ה"ז משום שבאותו זמן היו רבים שלא הבינו שיש בכך סתירה לאחדות ה', והיו סבורים שאפשר ללמוד המקראות "יד ה'" "עיני ה'" כפשוטם (כפי שלומדים ב"חדר" עם ילד קטן) ולהאמין בתכלית בה' אחד, וכיון שלדעתם אין זו סתירה לאחדות ה' (אף שלאמיתו של דבר טעות היא בידם), אי אפשר לקרותם בשם "מין"⁴⁰.

— ע"פ דין אי-אפשר להתחשב במחשבת וכוונת האדם, שהרי ב"ד אינו יודע מה נעשה בלב האדם⁴², ואין לו לדיין אלא מה שענינו רואות⁴³, "האדם יראה לעינים"⁴⁴, ובמילא, אדם האומר ומכריז בגלוי דברים שתוכנם שניות בהבורא ית', היפך האחדות, ה"ז בגדר של מינות; אבל, "ה' יראה ללבב"⁴⁵, ובראותו שדברים אלו נאמרו מפני הטעות בפרט מסויים, ובדעתו ומחשבתו של האדם האומרם אין זה בסתירה לאחדותו ית', ולא עוד אלא שמסתייע בכך שיש לו במה להאחז ("ער האט זיך אין וואס צו אָנהאַלטן"), כפי שנתפס בשכל הגשמי, ללא צורך להתייגע בהבנת דברים מופשטים — שייך שפיר לומר שלמעלה לא יחשב בגדר "מין".

אמנם, לאחר שנין זה (שמציאות של גוף היא בסתירה לענין האחדות) הובהר והוסבר ע"פ שכל,

— [מי שאינו בר-שכל, ילד קטן, לא דורשים ממנו מאומה, אבל מי שכבר נתגדל ונעשה בר-שכל, חייב הוא להשקיע בלימוד התורה כל כח שכלו עד כמה שידו מגעת, כפס"ד רבינו הזקן בהלכות תלמוד תורה⁴⁶] —

(40) ואתחנן ו, ד. (43) סנהדרין ו, סע"ב. וש"נ. וראה גם

(41) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 79 ובהערה שו"ת נוב"י או"ח מהד"ק סל"ה.

(44) שמואל"א טז, ז. 33.

(42) ראה פסחים נד, רע"ב. (45) ראה פ"א ה"ד. פ"ב ה"ב.

אזי מתבטלת ההתנצלות שבדברי הראב"ד, ושוב אין מקום לילך "בזו המחשבה", כיון שהכל יודעים שזהו בסתירה לענין האחדות.

יא. וככל הדברים האלה — כן הוא גם בנוגע ללימוד תורת החסידות:

בדורות שלפנינו, כאשר היו כאלה שחשבו שאין צורך בלימוד תורת החסידות ("מ'קען אויסקומען אָן חסידות"), ולא עוד אלא שחששו שכתוצאה מלימוד תורת החסידות עלולים להתרחק וסוכ"ס להתנתק מלימוד התורה וקיום המצוות כדבעי — לא הי' נחשב הדבר כהיפך האמונה בכל התורה [כמו "האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד כו'", ועאכ"כ חלק מסויים בתורה], משום שהתנגדותם לתורת החסידות לא היתה אלא בגלל הטעות שלהם שלא ידעו שזהו חלק בתורה, ולכן צעקו בכל עוז שאין חפצים בכך.

אמנם, בבוא הזמן שתורת החסידות נתפרסמה בכל העולם כולו, והכל מודים שזהו חלק בתורה [ה"פלוגתא" אינה אלא אם לימוד זה שייך לכל ישראל, לרוב, למחצה, או למיעוט בלבד, אבל הכל מודים שזהו חלק בתורה], ומבינים ע"פ שכל שאי-אפשר ללמוד גליא דתורה ללא סתים דתורה, כיון שללא סתים דתורה אין קיום לגליא דתורה, כשם שאין קיום לגוף, "גופי תורה", ללא הנשמה, "נשמתא דאורייתא" (כלשון הזהר⁴⁶) — אזי נחשבת ההתנגדות לתורת החסידות, חלק בתורה, ככפירה בכל התורה ח"ו, שזוהי מרידה ח"ו במלך מלכי המלכים הקב"ה!

ובדקות דדקות — ה"ז גם כפירה באחדותו ית' ח"ו:

איתא בזהר⁴⁷ "תלת קשרין אינון מתקשרן דא בדא, קוב"ה אורייתא וישראל, וכולהו דרגא על דרגא סתים וגליא", היינו, שהדרך להתקשרות דישראל עם קוב"ה היא ע"י התורה: ע"י גליא דתורה מתקשרים עם גליא דקוב"ה, וע"י סתים דאורייתא מתקשרים עם סתים דקוב"ה⁴⁸.

ובמילא, כאשר מחלקים ומפרידים סתים דאורייתא מגליא דאורייתא, הרי ה"בכ"ן" היוצא מזה הוא שגם בנוגע להקב"ה אומרים ש"דין הגיין ליי"י"⁴⁹, גליא דקוב"ה בלבד ("פון גליא דקוב"ה האלט ער"), ובנוגע לסתים דקוב"ה מתייחסים באופן אחר ח"ו — היפך "שמע

(46) ראה גם תורת מנחם — התוועדיות

(47) ח"ג קנב, א.

(48) שם עג, א (וראה סה"מ תרנ"ז ע' כח ח"ב ע' 273. וש"נ).

(49) לשון חז"ל — ב"ר פ"ג, ז.

בשוה"ג).

ישראל ה' אלקינו ה' אחד⁴⁰, אחדות אמיתית, שלא שייך לחלק ח"ו בין גליא לסתים.

ונמצא, שהחלוקה בין גליא לסתים באורייתא ש"מתקשר ב" בקוב"ה, היא, בדקות דדקות בגדר התואר שכותב הרמב"ם בפס"ד הנ"ל בנוגע לאמונה באחדותו ית'!

יב. אלא מאי, הטענה היא שישנם גדולים וטובים שלא יודעים מזה — גדולה הרחמנות עליהם ("איז אויף זיי אַ געוואלדיקע רחמנות") שלא ראו מאורות!

וכיון שכן, מצוה על כאו"א להאירם בה"מאור" שבתורה⁵⁰ — להסביר להם הצורך וההכרח בלימוד תורת החסידות, שכן, ללא תורת החסידות, יכולים להיות יהודים כשרים, "מאמינים בני מאמינים"⁵¹, אבל יכולים לחיות מאה ועשרים שנה בטעות, מבלי לדעת שכל ימיו לא ידע הפירוש האמיתי ב"ה' אחד", ולא ידע מהי "תורה אחת", ובמילא לא ידע גם מהו תפקידו האמיתי בתור "גוי אחד בארץ"⁵² (כפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמאמר שיצא-לאור לקראת י"ט כסלו⁵³).

וכשיסבירו זאת — ובברכתו של רבינו הזקן בודאי יצליחו — כרור הדבר שסוכ"ס יבינו כולם שצריכים ללמוד פנימיות התורה וילמדו פנימיות התורה, ואז — "מלאה הארץ דעה את ה'"⁵⁴.

וכאשר יגיעו להכרה זו, שאז תהי' האחדות של סתים דאורייתא עם גליא דאורייתא, ועל ידה גם האחדות של גליא דישראל עם סתים דישראל [שהסתים דישראל הוא תכלית הטוב, כמ"ש בתניא⁵⁵ ש"גם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית'"], ועי"ז גם האחדות עם גליא דקוב"ה וסתים דקוב"ה — אזי יהי' כן גם בנוגע לה"ק"ץ — שעם היותו עכשיו סתים, "לבא לפומי' לא גליא"⁵⁶, הרי, כאשר יחברו למטה הסתים עם הגליא, יהי' כן גם למעלה, שה"ק"ץ יומשך מסתים לגליא, ובמילא תבוא הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו במהרה בימינו ממש.

* * *

(50) ראה פתיחתא דאיכ"ר ב ובפי' יפה ענף שם. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז ובפי' קה"ע שם.
(51) שבת צז, א.
(52) שמואל"ב ז, כג. ועוד.
(53) ד"ה כל המאריך באחד תרפ"ו (נדפס רנג, א. סנהדרין צט, א ובפרש"י.
(54) ישעי' יא, ט. וראה רמב"ם הל' תשובה ספ"ט. הל' מלכים בסופו.
(55) ספכ"ד.
(56) זו"ח בראשית ח, א. וראה ג"כ זו"ח

יג. בהמשך⁵⁷ להמדובר לעיל אודות לימוד החסידות — יש להוסיף ולהבהיר:

עדיין ישנם כאלה [הם אמנם הולכים ומתמעטים, כרוך השם, אבל עדיין נשארו קצת מהם] שכאשר מדברים עמהם אודות לימוד החסידות — טוענים הם שצריכים להתנהג באופן ד"נהרא נהרא ופשטי⁵⁸.

כל חוג — טוענים הם — צריך לילך לאורם של גדולי ישראל שנתקבלו אצלו בתור פוסקים. ובמילא, מבלי להכנס לשקו"ט להכריע בין ראשוני וגדולי האחרונים מי מהם גדול ממי, הרי, כשם שכאן הולכים לפי שיטת ופקודת רבינו הזקן, באותה מדה מוכרחים הם ("זיי זיינען געבונדן") — ללא נפק"מ כיצד מתקבל הדבר בשכלם הם — לציית לאלה שקיבלו על עצמם בתור פוסקים.

וכיון שפלוגי בן פלוגי — שאותו קיבל בתור פוסק — פירסם בשעתו פס"ד שבו קבע שדרך החסידות היא ליחידי סגולה בלבד, וגזר גזירה שלא לעסוק בתורת החסידות — שוב אינו צריך לקבל את השיטה של תורת החסידות.

והמענה לזה — מובהר גם הוא בנגלה דתורה⁵⁹, כדלקמן.

יד. ובהקדמה:

גזירות דרבנן — אף שכולם נתקנו מפני הטעם, מ"מ, יש גזירות שבהם פירסמו חכמים טעם הגזירה, ויש גזירות שבהם לא פירסמו חכמים טעם הגזירה.

והטעם שלא פירסמו חכמים טעם הגזירה — דלכאורה: כיון שמדובר אודות גזירה שהציבור יכול לעמוד בה [שהרי "אין גזורים גזירה על הציבור אא"כ רוב ציבור יכולין לעמוד בה"⁶⁰], ויש טעם להגזירה, א"כ, מה ראו חכמים שלא לגלות הטעם? — משום שאילו היו מפרסמים טעם הגזירה, הרי, אם יתבטל הטעם תתבטל הגזירה, ולכן לא פירסמו הטעם, כדי להבטיח את קיומה של הגזירה ללא-תלות בטעם⁶¹.

כשישנו ענין שמבלבל משהו, אין ברירה ומוכרחים ללחוס בזה.

(58) חולין יח, ב. וש"נ.

(59) ע"ד האמור לעיל ס"ט.

(60) ע"ז לו, סע"א. וש"נ.

(61) לשלימות הענין — ראה שיחת ש"פ וישב ס"ב ואילך (לקמן ע' 221 ואילך). וש"נ.

(57) (בסרט ההקלטה חסרה התחלת השיחה, ומהקטע הראשון שלפנינו נראה ש)דובר אודות הענין ד"פדה בשלום נפשי", שצ"ל באופן של שלילת מלחמה ברוחניות, שיש צד שכנגד וצריכים ללחוס עמו (לא בידיים, אבל) ע"י שקו"ט בשכל, אבל אעפ"כ,

ונמצא, שגזירה שנתפרסם טעמה, כשבטל הטעם, אזי בטלה הגזירה, ובוזה גופא — כשבטל הטעם רק לאחר זמן, יש מקום שישאר הדבר בגדר מנהג, בגדר ד"שווי' אנפשי", וכיו"ב, אבל כשמתברר שהטעם בטל מעיקרו, משום שהי' מבוסס על עדות שקר וכיו"ב, אזי אין מקום כלל לקיומה של הגזירה, כיון שמלכתחילה היתה בדרך טעות.

טו. ומזה מובן גם בנוגע לעניננו:

החל מזמנו של הבעש"ט — טענו החסידים בפשיטות גמורה שדרך החסידות היא הדרך העולה בית אל, והיא הדרך "לתקן עולם במלכות שדי"⁶², להמשיך ולגלות "מלכות שדי" בעוה"ז, כפי שיתגלה בפועל ובשלימות בביאת המשיח.

וכאשר באו אלה — שקראו את עצמם בשם "מתנגדים"⁶³ — שחששו מדרך זו (מאופן הלימוד, מאופן התפלה וכו') והחליטו לגזור גזירה שאין לילך בדרך זו — היו יכולים לעשות זאת בא' משני האופנים שבגזירות דרבנן: אופן הא' — לגזור גזירה שאין לילך בדרך זו מבלי לפרסם טעם הדבר (שישאר בחשאי), ואופן הב' — לפרסם הגזירה יחד עם הטעם.

וכאן רואים את ההשגחה פרטית שבדבר — שכאשר פירסמו את הגזירה נגד לימוד תורת החסידות והנהגה בדרכי החסידות, פירסמו מיד באותו מעמד גם את טעם הגזירה — "שוברו בצדו" — החשש שדרך החסידות עלולה לגרום לתוצאות שכללותם הוא הניתוק ח"ו מתורה ומצוות.

ובמילא, חל על זה הפס"ד בנגלה דתורה שכאשר בטל הטעם, ובפרט כשבטל מעיקרא, בטלה הגזירה ואין לה קיום כלל:

כיום, כשעברו 150-200 שנים לקיומה של דרך החסידות, לאחר שרואים במוחש שתורת החסידות דרכי החסידות ומנהגי החסידות מביאים תוספת כח בעבודת השי"ת, בלימוד התורה וקיום המצוות — לא זו בלבד שאין מקום לקיומה של הגזירה כיום, אלא יתירה מזה, אגלאי מילתא מלמפרע שמלכתחילה לא הי' מקום לגזירה זו, ובמילא ה"ה בטלה ומבוטלת מעיקרא, שכן, מלכתחילה היתה בדרך טעות — בגלל עדות שקר כו', ככל פרטי הענינים שנעשו ע"י מחרחריריב, החל מהמחרחריריב

(62) נוסח התפלה "ועל כן נקוה".

(63) ראה גם תורת מנחם — התועדויות ח"ב ע' 78. וש"נ.

העיקרי — הס"מ... שלא הי' יכול לסכול התגלותה של תורת החסידות, ועשה כל הבלכול כו'.

טז. עפ"ז מובן שאין מקום לטענה האמורה ש"נהרא נהרא ופשטי":

כאשר מישוהו טוען שאין ענינו להכריע ולפסוק מי מגדולי ישראל גדול יותר, אלא, כיון שקיבל על עצמו בתור פוסק את פלוני בן פלוני שהתנגד בשעתו וגזר נגד תורת החסידות, מוכרח הוא לילך בדרכיו — צריך לידע שפלוני בן פלוני פירסם את הגזירה בטעמה, וכיון שנתברר שהטעם הי' בטל ומבוטל מעיקרו, אזי הגזירה בטלה ומבוטלת מעיקרה. ויש לומר, שזהו גם הביאור בדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בא' משיחותיו⁶⁴, שאלה שבשעתם לא הסכימו לשיטת החסידות, הנה עכשיו, בהיותם בארצות החיים, בעולם האמת, שמכירים את האמת לאמיתתה, מתחרטים הם ביותר על זה, ומצטערים ביותר כאשר מישוהו (בעלמא דין) מזכיר אותם [לא רק אם סומך עליהם להתנהג כן, אלא אפילו אם רק מזכיר אותם] כמי שהתנגדו לתורת החסידות, ואינם רוצים שיקרא שמם על הענין הזה — כיון שאגלאי מילתא שמלכתחילה לא הי' מקום להתנגדות וגזירה על תורת החסידות.

יז. המורם מכל האמור לעיל:

כבר יצא במופת חי — לאחר 150-200 שנים לקיומה של דרך החסידות — שלימוד תורת החסידות והנהגה בדרכי החסידות מהוים תוספת כח בעבודת השי"ת, בלימוד התורה וקיום המצוות,

ולא עוד אלא שלימוד התורה וקיום המצוות הם פרטים בעבודתו ית', ותכלית הכוונה דכל פרטי הענינים היא — כדברי משה רבינו המפורשים בקרא⁶⁵: "ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה (כל המצוות, כולל גם מצות תלמוד תורה) ליראה את ה' אלקינו" — שענין זה נעשה ע"י לימוד תורת החסידות⁶⁶.

הכל מודים שתורת החסידות היא חלק בתורה, ולא עוד אלא שהיא הפנימיות של כל התורה כולה, ובמילא, אלה שלומדים גליא דתורה ואינם רוצים ח"ו ללמוד סתים דתורה, חלים עליהם דברי הזהר⁶⁷ שמתבטא

64) שיחת ליל כ' כסלו תרצ"ג ס"כ (66) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"ב. (לקר"ד ח"א מז, א).
65) ואתחנן ו, כד.
66) אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א חכ"ג ס"ע עט ואילך. ע' רפא. ועוד.
67) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"ב.

בחרירות ("א געוואלדיקער וואָרט") נגד אלה שלומדים סיפורי התורה כסיפורים בעלמא ללא התוכן הפנימי המוסתר בהם, שמחשיכים את הלבוש (הסיפור) לגוף הדבר.

ויתירה מזה — כמוזכר לעיל (סי"א) שע"פ מאמר הזהר "תלת קשרין מתקשרין דא בדא, קוב"ה אורייתא וישראל, וכולהו דרגא על דרגא סתים וגליא", נמצא, שמי שמחלק בין סתים לגליא באורייתא, ה"ז כמו שמחלק בין סתים לגליא בקוב"ה, שזהו היפך אחדותו ית' האמיתית, ובמילא — ע"פ המבואר בהמאמר דכ"ק מו"ח אדמו"ר שנדפס ליי"ט כסלו⁶⁷ — ה"ז (בדקות דדקות) ענין של עבודה זרה!...

— האמת היא שיהודי אינו שייך לעבודה זרה, כמבואר בתניא⁶⁸ שנקודת האמונה היא בשלימות אצל כאו"א מישראל, אלא שיתכן שהיא אצלו בבחי' שינה ואינה פועלת פעולתה בנוגע להנהגה במחשבה דיבור ומעשה (כל זמן שלא בא לידי נסיון בדבר אמונה), אבל גם אז נמצאת היא בשלימות, וצריכים לעזור לו לגלותה מן ההעלם אל הגילוי; אך כאשר מתגלית נקודת האמונה, ה"ז פועל גם בנוגע להנהגה במחשבה דיבור ומעשה — "למסור נפשו אפילו שלא לעשות רק איזה מעשה לבד נגד אמונת ה' אף שאין פיו ולבו שוין רק לבו שלם באמונת ה'".⁶⁸

ומזה מובן גם בנוגע לענינו:

יש להסביר ולהדגיש מלכתחילה שמדובר כאן אודות ענין של אמונה — "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" — שכשם שסתים וגליא דקוב"ה כולא חד, כך סתים וגליא דישאל כולא חד, וסתים וגליא דתורה כולא חד, ואי אפשר לחלק ביניהם, כך, שמי שרוצה גליא צריך גם סתים.

וכשיפעלו אצלו ענין זה — ומה הפירוש "לפעול"? — לגלות אצלו את נקודת האמונה שתבוא מן ההעלם אל הגילוי — אזי יתבטא הדבר גם בהנהגה בפועל במחשבה דיבור ומעשה, שיתחיל לילך בדרך החסידות, כלומר, לא זו בלבד שלומד תורת החסידות, אלא גם מתנהג בדרכי ומנהגי החסידות, כולל ובמיוחד בהענין העיקרי שהוא תכלית הכוונה דתורת החסידות — לשנות טבע מדותיו⁶⁹, ונעשה יהודי כפי שיהודי צריך להיות ("ער ווערט אַ איד ווי אַ איד דאַרף זיין").

* * *

69) ראה לקו"ד ח"א נו, א"ב. אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' תנח ואילך.

67) פיי"ח-יט.
68) תניא שם ספ"ט.

יח. אודות החידוש של רבינו הזקן בתורת חסידות חב"ד — מצינו במאמר של אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע מי"ט כסלו עטר"ת, "רשימת דברים באותיות המחשבה"⁷⁰,

— ב"מפתח" שערך כ"ק מו"ח אדמו"ר על המאמרים דשנת תרע"ט (כמו על כל מאמרי אביו שהיו מונחים אצלו על הסדר, כל שנה בפני עצמה, בכרך מיוחד, ובהתחלת כל כרך ערך "מפתח" על מאמרי שנה זו), כותב אודות המאמר די"ט כסלו "רשימת דברים באותיות המחשבה" —

היינו, שאין זה מאמר שאמרו, כי אם רשימת דברים שרשם לעצמו (ולכן הוא בקיצור — "א קארגער עמוד", קצת יותר מחצי עמוד), וז"ל⁷¹:

הנה בריאת העולמות הי' בשביל התורה, וכמא'⁷² בראשית בשביל התורה כו' ובשביל ישראל כו'. וי"ל דהכוונה הי' שתהי' התורה בהתגלות ממש למטה. וזהו ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה⁷³, לעבדה רמ"ח מ"ע ולשמרה שס"ה ל"ת⁷⁴. וידוע דקודם החטא הי' העולם התחתון במעלה עליונה יותר, וכמא'⁷⁵ עיקר שכינה בתחתונים היתה, וג"ע שבארץ ידוע שהוא בחי' הרוחני שבגשמי' העולם, כמ"ש במ"א⁷⁶, וא"כ ה"ה עוד למעלה מהעולם כו' (ואפשר⁷⁷ דהג"ע לא נשתנה ע"י החטא. אמנם ידוע שע"י החטא ירדו כל העולמות ממדרגתם, וכמ"ש בטע"מ מהאריז"ל במצות תחום שבת, ובמאמר הפסיעות להרח"ו, והוא בשמ"ש בשער מאמרי רשב"י פ' קדושים) (ואפשר מה שאמרו עיקר שכינה בתחתונים הי' היינו בג"ע, וע' במד"ר ע"פ באתי לגני⁷⁸).

74) אוה"ת בראשית (כרך ו' תתרמא, סע"ב — בשם ארז"ל). וראה לקו"ת שה"ש (מח, ד). יל"ר עה"פ בראשית שם. זח"א כו, א. תקו"ז תכ"א (סב, א). שם תנ"ה (פח, ב). 75) ראה שהש"ר רפ"ה. וש"נ. 76) ראה סה"מ תרס"ב ע' רצט ואילך. ועוד (וראה גם לעיל ע' 102 ואילך). 77) ולהעיר, שענין זה — שהג"ע לא נשתנה ע"י החטא — מוסיף רק בחצאי עיגול, וכדרך אפשר בלבד ("ואפשר כו").

70) נדפס בסה"מ עטר"ת (הוצאת תשמ"ח) ע' תרעג. 71) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שאינו רוצה לסמוך על הזכרון לחזור התיבות בדיוק, ולכן יחזור רק תוכן הדברים. — לשלימות הענין, העחקנו בפנים לשון המאמר, ובהערות (מלבד ציוני מ"מ) — הדיוקים שהוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א כלשון המאמר (המו"ל). 72) פרש"י ר"פ בראשית. ובכ"מ. 73) בראשית ב, טו.

וניתן לאדה"ר לקיים תומ"צ בג"ע⁷⁸, דהיינו שיהי' בהתגלות ממש, וזה לא נתקיים. והי' אח"כ עבודת האבות בנסיונות ובמס"נ ממש בעבודה רוחניות, שזה הי' הכנה למ"ת, ומ"מ אין זה המשכת התורה ממש, וכמ"ש⁷⁹ וארא כו' ושמי ה' כו' לכן אמר לבנ"י אני ה' כו'. וכמכו' בכ"מ⁸⁰ בענין קיים א"א כל התורה כו'.⁸¹ ואח"כ ניתנה התורה במ"ת בהתלבשות, שבזה נמשך בחי' העצמות, וכמו במצות תפלין שנמשך בחי' בחי' ⁸²העצמות, ויעקב קיים מצות תפלין במקלות⁸³, שזהו עבודה רוחניות ונפשיות⁸⁴ ואינו נמשך בזה העצם, ובתפלין הניתן במ"ת, וכן בהתורה שנתלבשה בענינים שלמטה, נמשך בזה העצמות כו'. והנה⁸⁵ התגלות הבעש"ט נ"ע הי' שיהי' התגלות פנימיות התורה, והי' ההתגלו' שלא בבחי' התלבשות (וידוע⁸⁶ דהמגיד נ"ע בעת אמירת דא"ח הי' אומר שמעו סודות התורה), ולא הי' העולם יכול לקבל, והי' עבודה נעלית וגבוה מאד, אבל אין זה התגלות עצם פנימיות התורה. ובא ע"י רבינו נ"ע בהתלבשות בהשגה, ובזה נמשך בחי' העצם כו'. עכ"ל.

ונקודת הדברים — שהחידוש של רבינו הזקן בתורת חסידות חב"ד הוא התגלות פנימיות התורה בהתלבשות בהשגה, שיוכלו להבין בשכל אנושי. ואף שהתלבשות באותיות של הבנה והשגה היא ירידת המדרגות למטה, הרי, ע"י הירידה למטה דוקא נמשך בחי' העצם, ועי"ז נשלמת כוונה העליונה בבריאת העולם — הענין שהי' אדה"ר צריך להשלים בעבודתו, ולא אסתייע מילתא, ונשלם במ"ת, אלא שבמ"ת הי' זה בנוגע להעצם דנגלה דתורה, וכמו כן נעשה ע"י תורת חסידות חב"ד בנוגע להעצם דפנימיות התורה.

-
(המו"ל).	78) ומובן שע"י קיום התומ"צ בג"ע
83) ראה זח"א קסא, ב ואילך. מאמרי	(וויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה") נעשה
אדה"ר תקס"ב ע' יב. אוה"ת ויצא רגל, ב.	עילוי גדול יותר לא רק לגבי העולם התחתון
ועוד.	כפי שהי' קודם החטא שהי' במעלה עליונה
84) ולהעיר, שהוספת תיבה זו —	יותר, אלא גם לגבי גן עדן, רוחניות
(עבודה רוחניות) ונפשיות — היא חידוש	שבגשמיות העולם, כפי שהי' אז.
שלא מצאתי במקום אחר.	79) ר"פ וארא.
85) ראה גם ד"ה פדה בשלום תרפ"ה פ"ג	80) ראה תו"א יתרו סז, ד ואילך. ועוד.
(סה"מ תרפ"ה ע' עט).	81) יומא כח, ב. וש"נ.
86) ראה גם סה"ש תרצ"ו ס"ע 78.	82) כ"ה בגוכתי"ק, ואולי מיותר הוא

ויומתק יותר ע"פ המבואר לעיל שנגלה דתורה ופנימיות התורה כולא חד, ובמילא, כשם שבנגלה דתורה נעשה המשכת העצם ע"י ההתלבשות למטה, כך גם בפנימיות התורה נעשה המשכת העצם ע"י ההתלבשות למטה.

יט. ויש להוסיף, שבפנימיות התורה מודגש יותר הענין דהמשכת העצם שנעשה ע"י ההתלבשות למטה דוקא:

מבואר בדרושי חסידות⁸⁷ בפירוש דברי המדרש⁸⁸ "העולם הזה אירוסין היו, שנאמר⁸⁹ וארשתוך לי לעולם .. אבל לימות המשיח יהיו נישואין, שנאמר⁹⁰ כי בועליך עושיך", כלומר, שבמתן-תורה נעשה הקשר דבנ"י עם הקב"ה באופן של אירוסין בלבד, ולימות המשיח תהי' גם השלימות דנישואין. וזהו גם מש"נ⁹¹ "והי' ביום ההוא גו' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי", ש"בעלי" הוא "לשון אדנות ומורא"⁹², "ככלה בבית אבי"⁹³, "דאכתי ארוסה היא ואין לו בה אישות"⁹⁴, ורק לעת"ל "תקראי אישי", "לשון אישות ונישואין", "ככלה בבית חמי' שכבר נישאת"⁹⁵. וטעם הדבר — משום שבמ"ת (ועד עכשיו, "העולם הזה") נתגלה בעיקר נגלה דתורה, ולימות המשיח יהי' עיקר ושלימות הגילוי דפנימיות התורה.

והענין בזה:

החילוק בין אירוסין לנישואין, הוא, שע"י אירוסין (קידושין) "אסר לה אכו"ע כהקדש"⁹⁶, אבל עדיין אין כאן המשכה בפנימיות, כי אם באופן מקיף בלבד, ודוקא ע"י הנישואין (היחוד) נעשית ההמשכה בפנימיות, ודוגמתו בתורה — שבמ"ת נתגלה בעיקר החיצוניות והגליא שבתורה, ואילו הפנימיות והנסתר נשאר בבחי' מקיף, ולימות המשיח יומשך ויתגלה גם הפנימיות והנסתר באופן של המשכה בפנימיות, בדוגמת היחוד דנישואין, ומה גם שהיחוד צ"ל באבר חי, ודוגמתו בסתים דאורייתא שהיא החיות שבתורה⁹⁷.

(92) פרש"י עה"פ.	(87) לקו"ת שה"ש מת, א. סידור (עם
(93) כתובות עא, סע"ב.	דא"ח) ברכת נישואין קלה, ג ואילך. אוה"ת
(94) "כ"כ בשט"מ שם בשם רש"י במ"ק.	שה"ש ע' תו. ועוד.
ועיין ברכות נשא ס"פ טי"ת (אוה"ת שם).	(88) שמו"ר ספט"ו.
(95) פרש"י כתובות שם.	(89) הושע ב, כא.
(96) קדושין ב, רע"ב.	(90) ישעי' נד, ה.
(97) ראה גם כש"ט סט"ו.	(91) הושע שם, יח. וראה אוה"ת ויחי
	(כרך ה) תתקצח, ב.

וכיון שפנימיות התורה היא בדוגמת היחוד וההמשכה פנימית דנישואין — מודגש בזה הענין דהמשכת העצם שנעשה ע"י ההתלבשות למטה דוקא, כמו בנישואין:

ידוע⁹⁸ החילוק בין השפעת הרב לתלמיד להשפעת האיש לאשה (נישואין) — שבהשפעת הרב לתלמיד, השפעה רוחנית, לא נמשך העצם, והראי', שהרב אינו יכול לחדש אצל התלמיד מציאות חדשה של מוח ושכל, כמאמר העולם "א קאפ קען מען ניט ארויפשטעלן", ורק כאשר התלמיד הוא בעל מוחין ובר שכל מעצמו, אזי יכול לקבל השפעת הרב, משא"כ בהשפעת האיש לאשה, עם היותה השפעה גשמית (טיפה גשמית), הרי על ידה דוקא נמשך העצם, שנעשית הולדה של מציאות חדשה, מוח ושכל וגוף שלם.

ודוגמתו בפנימיות התורה — בחידושו של רבינו הזקן בתורת חסידות חב"ד, שעם היותה בהתלבשות בהבנה והשגה שזהו"ע של ירידה למטה, הרי על ידה דוקא נמשך העצם דפנימיות התורה (דוגמת המשכת העצם בהשפעה גשמית שבנישואין).

ב. ומזה באים לנקודה נוספת:

ע"פ האמור שהחידוש של רבינו הזקן הוא בהמשכת פנימיות התורה בהתלבשות בהבנה והשגה דשכל אנושי — יכול לבוא היצה"ר ולטעון: כיון שבלאה"כ אינך שייך להבנת תורת החסידות כדבעי ("פארשטיין אינגאנצן קענסטו דאך סיייווי ניט"), א"כ, מהי השייכות שלך לתורת החסידות?

והמענה לזה — ע"פ האמור לעיל שענינה של תורת חסידות חב"ד הוא המשכת העצם:

בהשפעת הרב לתלמיד — כדי לקבל השפעת הרב בהכרח שהתלמיד יבין את דברי הרב בכח שכלו, אבל אם התלמיד לא יבין את דברי הרב אלא רק "יקח" אותם ("ער וועט מערניט ווי 'נעמען' אליין"), ה"ז "כמונח בקופסא" ללא כל תועלת; משא"כ בהשפעה פנימית, המשכת הטיפה (שעל ידה נמשך העצם) — לא נוגע הבנה והשגה, כי אם, שתהי' הקליטה (ולא הפכה ח"ו), וכשישנה הקליטה — ללא נפק"מ אם הוא כן מבין או לא מבין — תהי' מזה הולדה של זרעא

98) ראה סהמ"צ להצ"צ מצות פו"ר פ"ב (דרמ"צ ג, א ואילך). סה"מ תרנ"ט ע' ג. ועוד.

חייא וקיימא, דור ישרים יבורך עד סוף כל הדורות, מצד גילוי כח האין-סוף⁹⁹.

ועד"ז בנוגע לתורת חסידות חב"ד — שכיון שענינה הוא המשכת העצם, הרי העיקר בזה היא (לא כ"כ ההכנה וההשגה, אלא) הקליטה, ובמה מתבטאת הקליטה — שכתוצאה מזה נעשה אצלו שינוי בהלבושים דמחשבה דיבור ומעשה, שזהו הסימן שהדבר נקלט אצלו, ואז תהי' מזה גם הולדה — אהבה ויראה, בן ובת ברוחניות (שזוהי גם סגולה ללידת בנים ובנות בגשמיות, כדברי רבינו הזקן¹⁰⁰).

כא. ומזה מובן שתורת החסידות שייכת לכא"א מאתנו, שכן, רבינו הזקן לא העמיד תנאים בנוגע להשייכות לתורת החסידות; התנאי היחידי שניתן לנו — "אז מ'דארף זיך אָנהאַלטן אָן דעם רבי'נס קליאַמקע" (צריכים להאחז ב"ידיה" של הרבי).

ובהקדמה:

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר (בשיחת י"ט כסלו תרצ"ט¹⁰¹) שרבינו הזקן אמר: "דער וואָס וועט זיך אָנהאַלטן אָן דער קליאַמקע, וועל איך אים ארויסנעמען (כל מי שיאחז בידית, אוציא אותו) מן המיצר אל המרחב, מן הגשם אל הרוח, ומן הגיהנם"¹⁰².

וביאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע¹⁰³ — ממשיך כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחה הנ"ל — "מן המיצר אל המרחב היינו מבריאה לאצילות, מן הגשם אל הרוח היינו מיצירה לבריאה, ומן הגיהנם היינו עולם העשי'".

ויש לבאר דיוק הלשון — שהרי דברי הרב מנויים הם — שבשני האופנים הראשונים אומר רבינו הזקן (לא רק המקום שמשם יוציא אותו, אלא) גם המקום שאליו יביא אותו: באופן הראשון — שיוציאהו "מן המיצר" (מבריאה) ויביאהו "אל המרחב" (לאצילות), ובאופן השני — שיוציאהו "מן הגשם" (מיצירה), ויביאהו "אל הרוח" (לבריאה); ואילו

99) ראה לקו"ת שה"ש מ, א. ד"ה כל הנהגה תרנ"ב. המשך שמח תשמח תרנ"ז. ד"ה כל המאריך באחד תרפ"ו ש"ל לקראת י"ט כסלו פ"ד (נדפס בסה"מ קונטרסים ח"ג ע' יא. ולאח"ז בסה"מ תרפ"ו ע' קנז).
100) מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תס ואילך. וש"נ.
101) בתחלתה (סה"ש תרצ"ט ע' 315).
102) בשיחה הנ"ל — שבמאמר זה ישנם ג' נוסחאות: נוסחא א' — מן המיצר אל המרחב, נוסחא ב' — מן הגשם אל הרוח, ונוסחא ג' — מן הגיהנם. וביאר כ"ק אדמו"ר שכל הנוסחאות הם אמת.
103) ב"ט כסלו שנת תרנ"ח.

באופן השלישי אומר רק שיוציאהו "מן הגיהנם" (עולם העשי'), ואינו מסיים המקום שאליו יביאהו?

ומזה משמע שהמקום שאליו יביאהו (מעולם העשי') יכול להיות מקום כזה ש"לא אתרמיז באות וקוצא כלל"¹⁰⁴, ולכן אי-אפשר לפרש לאיזה מקום יביאהו, משום שמקום זה אינו נקרא בשם, ואפילו ברמז אינו נרמז!

ויש לומר ההסברה בזה — ע"פ המבואר בהמשך שיחה הנ"ל¹⁰⁵ — שעולם העשי', עוה"ז הגשמי, הוא תכלית בריאת כל העולמות¹⁰⁶, ובו תלויים העליות דכל העולמות כולם, גם העולמות הכי עליונים ("גאָר העכער, העכער און נאָך העכער"), ולכן, בנוגע לעולם העשי' הזכיר רבינו הזקן רק המקום שממנו יוציא אותו, ולא את המקום שאליו יביא אותו, משום שעלי' זו היא באופן שאין לה קץ וגבול, ועד למקום שאינו נקרא בשם, ואינו נרמז באות או אפילו בקרץ!

כב. והתנאי לעלי' זו — "אָנהאַלטן זיך אָן דעם רבי'נס קליאַמקע":

"קליאַמקע" (ידית של הדלת) — אינה הדלת עצמה, ובודאי לא הבית עצמו, כי אם, ידית של הדלת בלבד, חלק שהוא טפל ומשמש להדלת, אבל, להיותה משמש לדלת (של הבית), נעשית גם היא חלק מהדלת ובמילא גם מהבית — כפי שמצינו בנוגע להלכות טומאה וטהרה, שמשמש למחובר נעשה מחובר כמותו, ואינו מקבל טומאה כו', ככל פרטי הדינים שבזה¹⁰⁷.

וענינו בעבודה:

גם כאשר ידע איניש בנפשי' שעדיין אינו "בפנים", ועדיין אין לו הבנה והשגה (בתורת החסידות) — מ"מ, כאשר יודע בוודאות ומוחלט אצלו בהחלט גמור שיהי' מה שיהי' "וועט ער זיך אָנהאַלטן אָן דער קליאַמקע" של רבינו הזקן, בעל השמחה,

— לעת עתה "וועט ער זיך אָנהאַלטן" בה"קליאַמקע" בלבד, ובמילא, יעשה סוכ"ס כל התלוי בו להיכנס פנימה —

הנה כל השאר יעשה כבר רבינו הזקן, בעל השמחה — שבודאי

104) כלשון הזהר — ראה זח"ג יא, א. השומעים בלתי מוגה) — ליתא (המו"ל).
 רנז, ב. וראה לקו"ת פינחס פ, ב. 106) תניא רפ"ו.
 105) ברשימת השיחה שלפנינו (רשימת 107) ראה רמב"ם הל' כלים ספ"ה.

יקיים הבטחתו ויוציא אותו מן הגיהנם, זה עוה"ז הגשמי והחומרי, ומן הגשם, עולם היצירה, אל הרוח, עולם הבריאה, ומן המיצר, עולם הבריאה, אל המרחב, עולם האצילות,

ולאח"ז תהי' העלי' היותר נעלית — כאמור לעיל שעולם העשי' הוא תכלית בריאת כל העולמות ובו תלוי' העלי' דכל העולמות — שנעשה "עיקר שכינה בתחתונים", "עיקר שכינה" שאינה מתגלית בשום מקום כי אם בתחתונים דוקא.

וכיון שכן, צריך כאו"א "אָנהאַלטן זיך אָן דער קליאַמקע", ולאח"ז יוציא אותו רבינו הזקן ויעלה אותו למעלה מעלה, עד שנעשים "ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד", ע"י רבותינו הקדושים זכותם¹⁰⁸ יגן עלינו¹⁰⁹.

* * *

[לקראת סיום ההתוועדות צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "ניע זשוריצי כלאפצי", וכן ניגון רבינו הזקן בן ד' הבבות (וצוה לכפול בבא הרביעית עשר פעמים), ואמר:

אדמו"ר הצ"צ אמר¹¹⁰ שהמאמר¹¹¹ "כל האומר שמועה מפי אומרה יהא רואה בעל השמועה כאילו הוא עומד כנגדו" קאי גם על ניגונו של רבינו הזקן בן ד' הבבות. ולכן, ינגנו עתה ניגון זה, ויצייירו תואר פניו של רבינו הזקן, ויהי' זה "דעפעשע" (מברק) לרבינו הזקן¹¹².

קודם ברכת המזון צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א להכריז שאלה שעדיין לא סיימו את לימוד ספר התניא, יודרוזו לסיימו, כדי שלא להפסיק בין סיום התניא להתחלתו, כמו שבשמח"ת אין מפסיקין בין "חתן תורה" ל"חתן בראשית".

כ"ק אדמו"ר שליט"א ברך ברכת המזון על הכוס¹¹³ — ואח"כ חילק להמסובים שיחיו מ"כוס של ברכה".

●

(108) ראה גם שיחת י"ט כסלו הנ"ל ס"ב (סה"ש שם).
(109) ע"כ נמצא בסרט ההקלטה (המור"ל).
(110) ראה שיחת ליל כ' כסלו תרצ"ד ס"ה (לקו"ד ח"א קב, ב). וראה גם תורת מנחם — התוועדויות ח"א ע' 92. וש"נ.
(111) ירושלמי שבת פ"א ה"ב. שקלים ספ"ב. קידושין פ"א ה"ז.
(112) ראה גם שיחת י"ט כסלו הנ"ל קרוב לסופה (סה"ש שם ע' 318).
(113) בנוסת הזימון אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בקול רם: "ברשות אדוננו מורנו ורבנו הרב בעל הבית הזה".

בס"ד. ש"פ וישב, כ"ג כסלו, מבה"ח טבת, ה'תשי"ב
(הנחה בלתי מוגה)

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען¹. ופירוש הכתוב הוא, שיעקב קבע את מושבו בארץ מגורי אביו יצחק. וצריך להבין², דהרי כבר כתיב לעיל מיני³ ויבא יעקב אל יצחק אביו וגו' ויגוע יצחק וימת, דמיתת יצחק היתה כמה שנים לאחר שביא יעקב אליו, דמזה גופא מובן שלא היתה זו ביאת עראי אלא ביאת קבע, וא"כ מה מחדש הכתוב באמרו שיעקב קבע מושבו בארץ מגורי אביו יצחק. והנה במדרש⁴ איתא (והובא גם בפירוש רש"י⁵) בקש יעקב לישב בשלוה כו' אמר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה. ובזה מבואר החידוש שבכתוב וישב יעקב, שביקש יעקב לישב בשלוה. אך צריך להבין במה שאמרו שם אמר הקב"ה לא דיין לצדיקים כו', והרי מכיון שיעקב ביקש לישב בשלוה מובן שידע יעקב כי מגיע לו השכר דישיבה בשלוה, ובפרט שמצינו ביעקב במקום אחר⁶ שהי' ירא שמא יגרום החטא, דמזה מובן דכאשר לא חשש שמא יגרום החטא אלא ביקש לישב בשלוה הרי בוודאי זה מגיע לו, ובאמת מובן הדבר גם ממה שאמרו רז"ל⁷ שלשה הטעמים הקב"ה מעין עולם הבא, דקאי על האבות, ולכן פשוט שיעקב בחיר שבאבות⁸ הי' ראוי שישב בשלוה, וא"כ תמוה ביותר מה שאמר הקב"ה לא דיין לצדיקים כו'.

ולהבין כל זה יש להקדים תחילה פרטי הענין דחנוכה. דהנה איתא בגמרא⁹, נר חנוכה מצותה משתשקע החמה כו', ולהלן שם, מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ, והיכן מנח לה כו' משמאל כדי שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל. והנה יש שלש מצוות בנרות, נר המנורה שהיתה במקדש, נר שבת, ונר חנוכה. ומצינו חילוק בין נר חנוכה

(1) פרשתנו לו, א.

(2) ראה אברבנאל ואלשיך עה"פ. וראה אוה"ת פרשתנו ח"א רנא, ב. רד"ה וישב יעקב תרנ"ו (סה"מ תרנ"ו ע' שח). תרע"ה (המשך תער"ב ח"ב ע' תשעו). ועוד.

(3) וישלח לה, כז. כט.

(4) ב"ר פפ"ד, ג.

(5) פרשתנו שם, ב.

(6) ברכות ד, א. פרש"י וישלח לב, יא.

(7) ב"ב טז, ב. וראה המשך תער"ב שם ריש ע' תשפד.

(8) שער הפסוקים תולדות כז, כה. וראה

ג"כ ב"ר רפע"ו. זח"א קיט, ב. קמז, ב.

(9) שבת כא, ב ואילך.

ונרות המקדש ושבת¹⁰. דנרות המקדש מצות הדלקתם היא בפלג המנחה, שהוא לפני שקיעת החמה, וכן נרות שבת צריך להדליק לפני השקיעה, משא"כ נר חנוכה מצותה משתשקע החמה. ועוד זאת, דנר המקדש מקומו הוא בפנים המקדש, ובזה גופא בפנים ההיכל דוקא¹¹ (ולא בעזרה), מקום שרק כהנים נכנסים לשם, וגם לכהנים אסור להכנס שלא לצורך עבודה (ביאה ריקנית)¹², וכן נר שבת מצותו בפנים הבית, שהרי ענינו הוא להביא שלום בית, ולכן הדין הוא שצריך להדליקו בחדר שאוכלים בו¹³, משא"כ נר חנוכה הדלקתו היא על פתח ביתו מבחוץ. ועוד ענין¹⁴, דנר המקדש הוא בימין, מגורה בדרום ושולחן בצפון¹⁵, וכן נר שבת איתא בקבלה (בס' משנת חסידים¹⁶) שצריך להיות מימין, משא"כ בנר חנוכה הדין הוא שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל.

והנה זה שתקנו חכמים את מצות נר חנוכה הי' מצד הנצחון שנצחו ישראל את היוונים, דהיוונים נלחמו בישראל ורצו להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך¹⁷, ולאחרי שגברה עליהם מלכות בית חשמונאי ונצחום אז תקנו מצות נר חנוכה. ומובן מזה, שהפרטים דמצות נר חנוכה הם בהתאם לביטול גזירת היוונים.

וביאור הענין הוא, דהנה מבואר בכ"מ¹⁸, דעיקר גזירת היוונים היתה לא על לימוד התורה בכלל, אלא כדיוק הלשון¹⁹ להשכיחם תורתך, להשכיח מישראל שהתורה היא תורת הוי'. דהנה בתורה כתיב²⁰ כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, היינו שגם שכל אנושי מבין שחכמת התורה היא חכמה עמוקה וכו', ועל ענין זה שבתורה, שיהי' לימוד התורה מצד מעלת החכמה והשכל שבה, כמו שלומדים שאר שכל

(15) תרומה כו, לה ובפרש"י. יומא לג, ב. רמב"ם הל' בית הכתירה פ"א ה"ז.
(16) מסכת ליל שבת פ"ג מ"ח. וראה גם סידור האריז"ל בסדר השולחן.
(17) נוסח "ועל הנסים" דחנוכה.
(18) ד"ה א"ר אושיעא תרפ"ט (סה"מ תרפ"ט ס"ע 114 ואילך). ד"ה ואתה ברחמיך תרח"ץ (סה"מ תרח"ץ ע' קעג ואילך). ד"ה מאי חנוכה תשא (סה"מ תשא ע' 59 ואילך).
(19) ואתחנן ד, ו.

(10) ראה רד"ה מצותה משתשקע החמה באוה"ת חנוכה (בראשית ח"ה) תתקמ, ב. רד"ה הנ"ל תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' קיב). ד"ה ת"ר מצות נ"ח ורד"ה מצותה משתשקע החמה תשל"ח (סה"מ מלוקט ח"ב ע' יז. ע' כה). וש"נ.
(11) ראה מקומות שצויינו בהערה 15. ועוד.
(12) רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ב ה"ב.
(13) ראה שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רסג.
(14) ראה רד"ה נ"ח מצותה תרע"ה (המשך תער"ב ח"ב ס"ע תשפד ואילך).

אנושי, על זה הסכימו גם היוונים, ומה שרצו בגזירתם הוא להשכיחם תורתך, להשכיח מִישראל שהיא תורת הוי'. וכן הוא גם מה שרצו להעבירם מחוקי רצונך, שרצו לבטל בעיקר את קיום החוקים. דהנה ידוע²⁰ שיש ג' סוגים במצוות, עדות חוקים ומשפטים. משפטים ועדות הם מצוות שיש עליהם מקום בשכל, דמשפטים הן המצוות שהשכל מחייבן, וגם העדות יש להם מקום בשכל, וכמו מצוות שהם זכר ליציאת מצרים, או שבת שהיא זכר למעשה בראשית²¹ כמ"ש²² כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ גו'. משא"כ החוקים הם המצוות שאין להם מקום בשכל כלל, וכלשון חז"ל²³ חוקה חקקתי גזירה גזרתי. ועל זה לא הסכימו היוונים. ובעומק יותר יש לומר²⁴, דגם בשאר המצוות הסכימו שיהי' קיומם מצד הטעם השכלי שבהם אבל לא מצד רצון ה' שבהם, זה שעל ידם גורמים נחת רוח לפניו ית', כמאמר נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני²⁵. אמנם²⁶ עומק כוונת היוונים הי' לבטל מִישראל ענין לימוד התורה וקיום המצוות בכלל. דע"י שבתחילה יתבטלו ישראל מלימוד התורה מצד זה שהיא תורת ה', וכן מקיום חוקי רצונך, הרי זה יביא לביטול ענין התורה ומצוות. וכמובן מביאור כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁷ במאמר רז"ל²⁸ (על היצר הרע) היום אומר לו עשה כך כו' עד שאומר לו לך ועבוד עבודה זרה, שהכוונה בזה, דכאשר האדם עובד את השי"ת, לומד תורה ומקיים מצוות, אומר לו היצר הרע עשה כך, שגם הוא מסכים שיקיים מצוות ושילמוד תורה, אבל שקיום המצוות ולימוד התורה יהי' מצד השכל ולא מצד שהם רצון ה', שעל זה מסכים גם היצר הרע, וזה מביא אחר כך שיתבטל לגמרי מלימוד התורה וקיום המצוות.

וביאור הענין בעומק יותר, הנה ארז"ל²⁹ עה"פ³⁰ רועה זונות יאבד הון, כל האומר שמועה זו נאה ושמועה זו אינה נאה מאבד הונה של תורה. ומשמעות הענין, שהאומר שמועה זו אינה נאה מאבד גם את השמועה שאומר עלי' שהיא נאה. ולכאורה אינו מובן, דמאחר שאומר

(20) סה"מ תרח"ץ ותש"א שבהערה 18. (25) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ועוד.
ובכ"מ. (26) ראה גם סה"מ מלוקט ח"ב ע' יט
(21) ראה מורה נבוכים ח"ב פל"א. רמב"ן הערה 33.
ואתחנן ה, טו. ועוד. (27) סה"מ תרפ"ט שם (ע' 124 ואילך).
(22) יתרו כ, יא. תשא לא, יו. וראה גם סה"מ תרח"ץ שם (ע' קעה).
(23) תנחומא חוקת ג. ח. במדבר"ר פי"ט, שבת קה, ב.
א. (29) עירובין סד, א. (24) ראה לקו"ש ח"ג ע' 815.
(30) משלי כט, ג.

שמועה זו נאה, היינו שיש לו חיות בשמועה זו, מדוע מאבדה. ובפרט ע"פ מה שארז"ל³¹ לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ, שאז דוקא תורתו משתמרת אצלו, כמ"ש רש"י לפי שלבו על תאותו, א"כ מדוע מאבד שמועה זו שלבו חפץ בה. אך הענין הוא, דדבר זה הוא רק בחכמה שבתורה, זה שהתורה היא חכמה נפלאה בערך לשאר החכמות, אבל עצם התורה הוא למעלה מהשגה לגמרי. דעצם התורה מצד עצמו אי אפשר שתהא בו השגה, ורק שכן רצה הקב"ה שתתלבש התורה בשכל באופן שיוכלו להשיגה. דמכיון שרצה הקב"ה שבנ"י יהיו קשורים אליו עי"ז שישראל מתקשרין באורייתא ואורייתא בקוב"ה³², ולא רק הנפש האלקית אלא גם הנה"ב והגוף החומרי, הרי לפיכך נסעה התורה וירדה בסתר המדריגות ממדריגה למדריגה עד שנתלבשה בשכל והשגה³³, עד שהאדם הלומד יוכל ע"י השגת התורה להתאחד עם התורה ביחוד נפלא שאין יחוד כמוהו וכערכו נמצא כלל³⁴. ומזה מובן, שהלומד תורה מצד השכל שבה אי אפשר שישגי את עצם התורה, ובמילא חסר לו גם בהבנת ענין זה שבתורה שעליו הוא אומר שמועה זו נאה. כי מכיון שאין זה עצם התורה הרי סוף סוף יאבד גם ענין זה. וזה ה" מה שרצו היוונים להשכיחם תורתך, היינו להשכיח שהיא תורת הוי', שע"י יהי' גם סוף סוף ביטול ענין התורה בכלל, שהרי הוא מאבד הון, גם שמועה זו שאומר עלי' שהיא נאה, כי כאשר חסר הקשר עם העצם שבתורה, הרי אז מאבדים גם את הקשר עם התורה בכלל.

וזהו גם עומק הענין מה שרצו היוונים להעבירם מחוקי רצונך. דהנה ידוע שבאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא, שהגילויים מלמעלה נמשכים ע"י ההתעוררות מלמטה. והאתעדל"ת שעל ידה היא המשכת אור התורה, האלקות שבתורה, למטה, הוא קיום חוקי רצונך. דהנה החידוש בהמשכת התורה הוא שהתורה נסעה וירדה עד שאפשר להשיגה בשכל אנושי, ובאופן שע"י ההשגה האדם המשיג מתייחד עם התורה ביחוד נפלא שאין יחוד כמוהו, כנ"ל, שזהו שינוי המהות. ולכן המשכה זו היא ע"י העבודה דקיום המצוות, שע"י קיום המצוות עושים מדברים גשמיים אלקות, היינו שפועלים בהם שינוי המהות. ועי"ז ממשיכים מלמעלה ג"כ עד"ז, באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא, רוח אייתי

(33) ראה תניא פ"ד.

(34) ראה תניא פ"ה.

(31) ע"ז יט, א.

(32) ראה זח"ג עג, א.

רוח ואמשיך רוח³⁵, שממשיכים את התורה שהיא למעלה לגמרי מהשגה שתומשך בשכל והשגה. ומכיון שהיוונים רצו שיהי' ביטול קיום המצוות לגמרי (כנ"ל), שע"י שבתחילה יבטלו מקיום החוקים ואח"כ מקיום המצוות מצד הרצון שבהם, ע"י זה יגיעו סוף סוף לביטול קיום המצוות לגמרי. וזה יבטל את המשכת התורה מלמעלה, וכנ"ל, שהמשכת התורה מלמעלה היא ע"י האתערות דלתתא שע"י קיום המצוות, ולכן רצו היוונים לבטל את קיום המצוות כי זה יבטל את המשכת התורה מלמעלה.

ובזה יובן גם מה שהמסירת נפש שעל ידה נתבטלה גזירת היוונים שרשה ג"כ במקום שלמעלה מטעם ודעת (ע"ד עצם התורה כנ"ל), ולכן בכוחה לבטל את הגזירה. דהנה מסירת נפש בכלל הוא ענין שלמעלה משכל, דהרי ע"פ השכל לא היו ישראל יכולים לנצחם, שהרי היו חלשים נגד גבורים ומעטים נגד רבים³⁷, ואם כן הרי זה גופא שנלחמו נגד היוונים הוא למעלה מטעם ודעת. ויתר על כן³⁶, שמס"נ זו היתה גם למעלה מטעם ודעת דקדושה, שכל התורה. שהרי ע"פ הדין יש מקום לעיין בדבר אם גזירת היוונים היא בכלל הדברים שעליהם נצטוונו יורג ואל יעבור או שמא יעבור ואל יורג. דהנה בפשטות היתה הגזירה על מילה שבת וטהרת המשפחה (ערייות)³⁷, כפרש"י³⁸ תבעל להגמון תחילה. והנה המצוות דמילה ושבת הם מהמצוות שחל עליהם הדין דיעבור ואל יורג³⁹. וגם ענין תבעל להגמון תחילה אף שערייות הם בכלל יורג ואל יעבור³⁹ הרי יש מקום לומר שאין זה חל על גזירה זו כידוע מאמר רז"ל⁴⁰ דאסתר קרקע עולם היתה. ואף שבשעת השמד הדין הוא דיהרג ואל יעבור בכל המצוות⁴¹, הרי זהו רק כשכופים אותו לעבור, אבל לכאורה, אין לומר שיש חיוב לצאת במלחמה נגד המלכות הרשעה שגזרה גזירות אלה⁴². ומזה מובן שהמס"נ היא למעלה גם מטו"ד דקדושה. ויש להוסיף עוד בדבר, דהנה נת"ל שהיוונים גזרו גזירתם בדרך התחכמות, דכוונתם היתה לעקור את עיקרי האמונה ולבטל את ישראל מתורה ומצוות כליל. אך גזרו גזירתם בדרך התחכמות כנ"ל. וגם מזה מובן שהמס"נ להלחם

(39) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ה ה"ב.

(40) סנהדרין עד, ב. וראה תוד"ה והא

אסתר — סנהדרין שם. תוד"ה ולדרוש (הא')

— כתובות ג, ב. ועוד.

(41) רמב"ם שם ה"ג.

(42) ראה לקו"ש שבהערה 36.

(35) ראה זוהר ח"ב קסב, ריש ע"ב. ח"א

צט, ריש ע"ב.

(36) בכ"ז ראה גם לקו"ש חל"ה ע' 173.

לקמן ע' 233 ואילך.

(37) ראה מגילת אנטיוכוס. רמב"ם הל'

חנוכה פ"ג ה"א. רש"י ור"ן שבת כג, א. ועוד.

(38) שבת שם.

בגזירה זו היא גדולה ועמוקה יותר. וע"ד המבואר בכ"מ⁴³ טעם ההפרש בין אשם תלוי לחטאת, שחטאת היא בת דנקא ואילו אשם תלוי הוא בן שתיים⁴⁴, אף שלכאורה האשם בא על הספק, ומבואר בזה, דמכיון שבחטאת יודע בוודאי שחטא הרי הוא מתחרט ע"ז בכל לבו, משא"כ באשם תלוי הבא על הספק, הרי כיון שהוא ספק ולבו נוקפו שמא לא חטא ואין תשובתו שלימה, ולכן צריך האשם תלוי להיות ביוקר יותר מן החטאת. ועד"ז הוא בענין המסירת נפש נגד גזירת היוונים, דמכיון שמלחמה זו היתה בדרך התחכמות, לכן צ"ל מסירת נפש עמוקה יותר להתגבר על זה.

והנה מכיון שהמסירת נפש היתה באופן נעלה כל כך, לכן גם הנס שנפעל ע"ז הוא נס נעלה ביותר. דמלבד נס הנצחון דמסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים ה' גם הנס שמצאו פך שמן שלא ה' בו להדליק אלא יום אחד ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים⁴⁵. והנה לכאורה זה גופא דורש ביאור, מדוע עשה הקב"ה שימצאו פך שהספיק ליום אחד בלבד, ואחר כך הצטרכו לנס גדול כזה שידליקו ממנו שמונה ימים, ולא מצאו מלכתחילה פך שיספיק לשמונה ימים. אך הענין הוא, שרצה הקב"ה שיהי' נס מופלא כזה משום שעבודתם מלמטה היתה במסירת נפש מופלאה ביותר. ובוה יובן גם מה שהנס נעשה במנורה דוקא, דהרי ידוע⁴⁶ דענין המנורה (נר המערבי שבה) ה' כדי להיות לעדות לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, דהיינו להראות חיבתן של ישראל, שהיא האהבה העצמית שלמעלה מטעם ודעת. וכמ"ש⁴⁷ הלא אח עשו ליעקב נאום ה' ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי, דע"פ טעם ודעת אח עשו ליעקב, וזה שואוהב את יעקב הוא למעלה מטעם ודעת. ומכיון שישראל ע"י עבודתם במסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת, לכן המשיכו למעלה את גילוי האהבה העצמית שלמעלה מטעם ודעת, לכן ה' זה באופן של נס נפלא שלא ה' בו להדליק אלא יום אחד והדליקו ממנו שמונה ימים.

ובזה יבואר גם כללות ענין הנס דמציאת פך השמן, שמצאו פך אחד של שמן שהי' טהור ולא נטמא בטומאת מגע או טומאת היסט⁴⁸. וידוע מה שהקשו בזה, שהרי גם אם ה' שמן טמא היו יכולים להדליק

(43) שו"ע אדה"ז או"ח סתר"ג.

(46) מלאכי א, ב"ג.

(44) זבחים מת, א.

(47) ראה תוד"ה שהי' — שבת כא, ב.

(45) שבת כב, ב.

בו, שהרי טומאה הותרה בציבור⁴⁸. ומבואר בזה⁴⁹, שהוא כדי להראות חיבתן של ישראל, שאינם צריכים להדליק בשמן טמא אלא עשה הקב"ה עבורם נס שיוכלו להדליק בשמן טהור. וע"פ הנ"ל מובן עומק הענין דחיבתן של ישראל, שע"י המס"נ שלמעלה מטעם ודעת המשיכו את האהבה העצמית שלמעלה שהיא למעלה מטעם ודעת, להראות חיבתן של ישראל.

והנה נתבאר לעיל (בד"ה פדה בשלום⁵⁰), שיש שני אופני בירורים⁵¹, בירור בדרך מלחמה ובירור בדרך מנוחה. דבירור בדרך מלחמה הוא ע"י שנכנס במשא ומתן עם המנגד, שישנה מציאות המנגד (האויב) והיא מציאות חזקה, אלא שהוא לוחם עמו ומנצחו. ומכיון שעדיין ישנה מציאות האויב גם לאחר שניצחו הרי יכול להיות חוזר וניעור. אמנם הבירור בדרך מנוחה הוא באופן שהמנגד מתבטל בדרך ממילא. וכמו הבירור שהי' בימי שלמה⁵², שבימיו קיימא סיהרא באשלמותא (כדאיתא במדרש⁵³ ובזהר⁵⁴). והיינו שמצד ריבוי האור שהי' אצל שלמה נמשכו אליו כל הניצוצות. וכמו שהי' בפשטות במלכת שבא⁵⁵ שמצד ששמעה אודות גודל חכמתו הגיעה אל שלמה בעצמה והביאה לו את הניצוצות כו'. ומכיון שהמנגד מתבטל מעצמו אי אפשר שיהי' חוזר וניעור. וזהו ענין הבירור בדרך מנוחה, כדכתיב בשלמה⁵⁶ הוא יהי' איש מנוחה גו' ושלום ושקט אתן על ישראל בימיו. אמנם בבירור בדרך מנוחה עצמו נתבאר שם⁵⁷ שיש ב' אופנים. דאופן הבירור כמו שהי' בימי שלמה היתה פעולתו רק בניצוצות אלה שעדיין יש בהם קדושה, אבל הניצוצות שנחשך בהם אור הקדושה לגמרי, שהאור האלקי שישנו בהם אינו נרגש כלל, בהם לא הי' הבירור אז. וכמבואר בתניא⁵⁸ בענין מאכלות אסורות, שאף כשאוכל אותם בלא הודע לשם שמים אין להם עלי' עד שיבולע המות לנצח כמ"ש⁵⁹ ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. ובירור באופן

(48) פסחים עז, א.

(49) ראה פני יהושע שבת שם. שו"ת חכם

צבי סימן פז.

(50) די"ט כסלו (לעיל ע' 168 ואילך).

(51) ראה בארוכה המשך פדה בשלום

תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' קסב ואילך), תש"ד

(סה"מ תש"ד ע' 106 ואילך).

(52) ראה (בנוסף להמצויין בהערה

הקודמת) — ד"ה פדה בשלום תרע"ה

(המשך תרע"ב ח"ב ע' תשסט).

(53) שמו"ר פט"ו, כו.

(54) ח"א עג, ב. קנ, רע"א. ועוד.

(55) ראה מלכים"א י, א ואילך.

(56) דברי הימים"א כב, ט.

(57) בד"ה פדה בשלום שם (לעיל ע' 170

ואילך) — ע"פ המשך תער"ב ח"ב שם ואילך.

(58) פרק ז.

(59) זכרי' יג, ב.

זה יהי' לעתיד לבוא. ולכן הרי כשהביאו כל המלכים וכו' את הכסף והזהב אל שלמה עדיין נשאר מזה בידם איזה חלק, משא"כ לעתיד לבוא יהי' שלימות בירור הניצוצות. וזהו מ"ש⁶⁰ כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה גו' לעבדו שכם אחד, היינו שלעתיד לבוא הרי גם הניצוצות שנחשך אורם לגמרי יתבררו ויהי' בהם הגילוי דה' אחד ושמו אחד⁶¹.

ובכל זה יוכן מה שמצות נר חנוכה היא דוקא על פתח ביתו מבחוץ ודוקא משמאל ודוקא משתשקע החמה (דלא כנרות המקדש ונרות שבת). כי מכיון שהנס דחנוכה בא כתוצאה מהמס"ג שלמעלה מטו"ד לגמרי כנ"ל, שע"ז נמשך מלמעלה גילוי האהבה העצמית דהקב"ה לישראל, ולכן הי' הנס שהדליקו בשמן טהור דוקא כנ"ל, יש לומר, שזהו ע"ד הבירור דלעתיד לבוא שמתבטל לגמרי ענין הטומאה, ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. והיינו שיש מעלה בנרות חנוכה אפילו לגבי הגילוי שהי' בזמן שביהמ"ק הי' קיים. ולכן היתה המנוחה דמקדש בת ד' נרות ואילו נר חנוכה יש בו שמונה נרות, כמבואר במ"א⁶² ההפרש בין כינור דזמן הזה וכינור דלעתיד, דכינור של זמן הזה יש בו ד' נימין משא"כ לעתיד לבוא יהי' כנור של שמונה נימין⁶³. כי הגילוי דחנוכה הוא מעין הגילוי דלעתיד. ובזה יבואר גם מה שארז"ל במדרש ר"פ בהעלותך⁶⁴ שאמר הקב"ה לאהרן חייך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות שהם קיימים לעד ולעולמי עולמים. ומבואר בזה ברמב"ן⁶⁵ שאי אפשר לומר שהכוונה בזה היא לנרות המקדש שהרי אינם קיימים בזמן הגלות, אלא הכוונה הי' לנרות חנוכה שהם גם בזמן הגלות, והם היו ע"י מתתיהו מבניו של אהרן.

ומכיון שעיקר החידוש של הגילוי שהי' בחנוכה הוא שפועל גם בניצוצות הכי רחוקים, לכן הדלקתו הוא בחוץ דוקא כו'. ובזה גופא ההדלקה היא משמאל. דכללות ענין התומ"צ הוא בימין⁶⁶, דהיינו הבירור בקו הימין, ימין מקרבת⁶⁷, שזהו בירור בדרך מלחמה, ואם הימין

(60) צפני' ג, ט.

(61) זכרי' יד, ט.

(62) אוה"ת חנוכה (בראשית ח"ב) שכו, כ

ואילך. סד"ה ואתה ברחמין הרבים הנ"ל

(סה"מ תרח"ץ ס"ע קפב ואילך). ובכ"מ.

(63) ערכין יג, ב.

(64) במדב"ר פט"ו, ו.

(65) ר"פ בהעלותך.

(66) ראה לבוש ושו"ע אדה"ז או"ח ס"ב

ס"ד. הגהות מיימוניות לרמב"ם הל' חנוכה

פ"ד ה"ז סק"ח. ר"ן שבת כב, א. לקו"ש ח"ה

ע' 223. וראה אוה"ת שם שלו, א ואילך.

(67) סוטה מז, א.

היא ידא אריכתא הרי זה מגיע בדרך מנוחה גם לניצוצות הרחוקים, אך עדיין הוא בקו הימין. אך ע"י המס"נ דחנוכה הגיעו גם לבירור קו השמאל⁶⁸, הניצוצות הכי רחוקים כנ"ל. וזהו גם מה שזמן הדלקת נ"ח הוא משתשקע החמה, דהנה⁶⁹ אמרו רז"ל במדרש⁷⁰ על הכתוב⁷¹ מי זאת הנשקפה כמו שחר גו' ברה כחמה גו', ברה כחמה במלכות יון, דמלכות יון נמשלה לחמה [וכמובא במדרש שם דסנדריאס אם אוליאוס חמה שמה כו'], שהכל בורחים מתוקף החמה, ומתתיהו ובניו עמדו באמונתו של הקב"ה וברחו מפניהם האוכלוסין של יון ונהרגו, היינו שע"י המס"נ דחנוכה פעלו ביטול ענין החמה דלעו"ז. וזהו ענין מצותה משתשקע החמה, שעל ידה פועלים ביטול החמה דלעו"ז. ובעבודת האדם ענין החמה מורה על חמימות התאווה, וענין משתשקע החמה הוא ביטול חמימות התאווה. וממשיך בגמרא בענין זמן הדלקת נ"ח, עד שתכלה רגל מן השוק, עד דכליא ריגלא דתרמודאי. דענין הרגל מורה ג"כ על תוקף הלעו"ז, כמ"ש⁷² משלחי רגל השור והחמור, דקאי על הנפש הבהמית⁷³. ותרמודאותיות מורדת⁷⁴, היינו שאין זה רק שלא נרגש בו אלקות אלא שהוא מורד באלקות, ובכל זה מגיע נר חנוכה ופועל כירור הניצוצות. וזהו כללות הענין דנ"ח משמאל, שמגיע גם בקו השמאל.

ובכל זה יובן גם מ"ש וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען⁷⁵, דביקש יעקב לישב בשלוה כו' אמר הקב"ה לא דיין לצדיקים כו'. דהנה יעקב חשב שכבר הגיע זמן הבירורים בדרך מנוחה⁷⁶. דאחר שעבד אצל לבן י"ד שנה וכו', ובירר את הניצוצות של לבן, כמ"ש⁷⁷ הבנות בנותי והבנים בני והצאן צאני, ולכן חשב שעתה יכול להיות כבר הבירור בדרך מנוחה, היינו שלא יצטרך לירד למצרים, ובהיותו יושב בשלוה בארץ כנען יגיעו אליו הניצוצות ע"ד שיהי' לעתיד לבוא. אך

בסה"מ תרנ"ד שם (ע' קג). תר"ס שם (ע' עו).
תרפ"ו שם (ע' קעו).

(74) עמק המלך שער קרית ארבע ר"פ קיא. קהלת יעקב ערך תרמוד.

(75) ראה גם סד"ה וישב יעקב תרע"ה (המשן תער"ב ח"ב ס"ע תשפג ואילך).

(76) ראה תו"א ר"פ וישלח (כד, סע"ב ואילך). תו"ח שם (מב, סע"ב ואילך). וראה גם ד"ה פדה בשלום (לעיל ע' 175). לקו"ש חכ"ה ע' 368.

(77) ויצא לא, מג.

(68) ראה סה"מ עטר"ת ע' קמת. תרח"ץ שם. ובכ"מ.

(69) בהבא לקמן — ראה ד"ה מצותה משתשקע החמה תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' צח ואילך). ד"ה בכ"ה בכסלו תר"ס (סה"מ תר"ס ע' גג ואילך). ד"ה ואתה ברחמיך הרבים תרפ"ו (סה"מ תרפ"ו ס"ע קסד ואילך).

(70) שמו"ר פט"ו, ו.

(71) שה"ש ו, יא.

(72) ישעי' לב, כ.

(73) ע"פ ע"ז ה, ב ורש"י שם. הובא

באמת אף שמצד יעקב הצדיק כבר הי' הענין כן הרי מצד העולם עדיין לא הי' יכול להיות עדיין הבירור באופן כזה⁷⁸. ולכן הוצרך יעקב לדרת מצרימה, ואם לא הי' הולך ברצונו הי' הקב"ה מורידו בשלשלאות של ברזל (כמרז"ל⁷⁹), אך זכה וירד למצרים בעגלות ששלח לו יוסף. אך הגם שהוצרך יעקב לדרת למצרים מ"מ במצרים גופא הי' הבירור שלו בדרך מנוחה, דיעקב ישב בארץ גושן, שהוא מקום תורה, כמארז"ל⁸⁰ על הפסוק⁸¹ ואת יהודה שלח לפניו גר' להורות לפניו גושנה, לעשות לו בית מדרש, היינו שיעקב הי' צריך לירד למקום המתברר, אלא ששם גופא הי' הבירור בדרך מנוחה. ודוגמא לדבר מצינו גם אחרי מתן תורה⁸², שישאל הלכו במדבר העמים⁸³, שאז הי' ג"כ הבירור באופן כזה, שהי' במקום המתברר, במדבר העמים, אך שם גופא הי' הבירור בדרך ממילא, שהארון הי' הולך לפניו והורג את הנחשים ואת העקרבים ומשווה את ההרים והבקעות⁸⁴. אבל לעתיד לבוא יהי' הבירור בדרך מנוחה לגמרי⁸⁵, מבלי שום התלבשות ושייכות אל המתברר.

וביאור הענין בעבודת האדם, הנה העבודה בשעת העסק או בשעת האכילה ושתי' היא באופן דבירור בדרך מלחמה⁸⁶, דנהמא אפום חרבא ליכול⁸⁷, כי בשעת האכילה צריך להזהר שלא יאכל יותר מהצריך לקיום גופו, וכשאוכל יותר מכדי צרכו הו"ע של קליפת נוגה. ועוד זאת שהאכילה צ"ל בכוונה לשם שמים, וכמפורש בתניא⁸⁸ שאכילה סתמית שאינו בשביל למלאות תאוותו רק כדי צורך קיומו אך אינה לשם שמים, גם אכילה זו היא ק"נ וצריכה בירור ועלי'. ולכן צ"ל ענין של מלחמה עם עצמו. משא"כ בלימוד התורה הוא הבירור בדרך מנוחה⁸⁹. ובלמוד התורה גופא ישנם שני האופנים הנ"ל (כמשנת"ל⁸⁸), דבגליא דתורה שנתלבשה בדברים גשמיים, אלו כשרות ואלו טרפות⁸⁹, צריך להיות בירור ההיתר מן האיסור, דאף שהוא בירור בדרך מנוחה, הרי אין

(78) ראה תו"א ותו"ח שם.	(83) לשון הכתוב — יחזקאל כ, לה.
(79) שבת פט, ב.	(84) פרש"י בהעלותך י, לד.
(80) תנחומא (באבער), ילקוט שמעוני	(85) ראה ד"ה פדה בשלום תרע"ה (המשך
ופרש"י ויגש מו, כח.	תער"ב ח"ב ע' תשסט).
(81) ויגש שם.	(86) ראה המשך פדה בשלום הנ"ל (סה"מ
(82) ראה ד"ה פדה בשלום תרע"ה (המשך	תרנ"ט ע' קס ואילך. תש"ד ע' 103 ואילך).
תער"ב ח"ב ע' תשעד). המשך פדה בשלום	(87) זח"ג קפח, ב.
תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' קסד). תש"ד (סה"מ	(88) ד"ה פדה בשלום (לעיל ע' 172).
תש"ד ע' 110).	(89) חולין פרק ג.

בכוחו לברר אלא את ההיתר. ולמעלה מזה הוא הלימוד דפנימיות התורה⁹⁰, שעוסקת בענינם רוחניים, כגון ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ובענין עצמות א"ס ב"ה עם הגילויים שלו, הרי לימוד זה פועל את התקשרות הלומד בעצמות ומהות א"ס ב"ה, ומצד ההתקשרות בעצמותו ית' הרי גם חושך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאירי⁹¹, ולכן לא שייך בזה ענין של מלחמה כלל. ודוגמא לדבר בענין אכו"ש דשבת⁹², שהתענוג הוא תענוג אלקי כמ"ש⁹³ אז תתענג על הוי', שמצוה לענגו בבשר שמן ויין מבושם⁹⁴ אבל התענוג הוא תענוג אלקי. וכן הוא גם באכו"ש שבאה לאחרי העסק בפנימיות התורה. וזהו מה שיכול כל אחד ללמוד בעבודתו מהגילוי דחנוכה, שאף בעת עסקו באכו"ש יש בו ענין ההתקשרות בעצמות ומהות א"ס ב"ה, שמצד זה הרי גם חושך לא יחשיך ממך גו', שזהו ענין נר חנוכה, שהכירור הוא בדרך מנוחה כמו שיהי' לעתיד לבוא.

(92) ראה המשך פדה בשלום הנ"ל (סה"מ תרנ"ט ע' קסב. תש"ד ע' 107). ועוד. (93) ישע"י נח, יד. (94) רמב"ם הל' שבת פ"ל ה"ז. תניא פ"ז.	(90) סד"ה פדה בשלום תרע"ה (המשך תער"כ ח"ב ע' תשעה). סד"ה הנ"ל עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' קלז). (91) תהלים קלט, יב.

בס"ד. שיחת ש"פ וישב, כ"ג כסלו, מבה"ח טבת ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

א. ביום הש"ק זה ישנם ג' ענינים: (א) שבת פרשת וישב, (ב) שבת מברכים חודש טבת, (ג) שבת שלפני חנוכה, כידוע שיום השבת שיידך לימי השבוע שלאחריו.

— בגמרא מצינו שרק ג' ימים ראשונים שייכים ליום השבת שלפניהם, שנקראים "בתר שבתא", ואילו ג' הימים שלאח"ז, מיום רביעי ואילך, שייכים כבר לשבת שלאחריהם, שנקראים "קמי שבתא". אבל, בדרושי חסידות מצינו שכל ימי השבוע שייכים ליום השבת שלפניהם, ש"מיני מתברכין כולהו יומין". ובכל אופן, כיון שחנוכה חל בתוך ג' ימים הראשונים שלאחרי השבת, ה"ז בודאי שיידך ליום השבת.

ויש לבאר הקשר והשייכות דחנוכה לפרשת השבוע שקורין ביום הש"ק שלפניו — פרשת וישב.

*

ב. מאמר ד"ה וישב יעקב גו'.

* * *

ג. מנהג ישראל¹ שביום השבת שלפני החתונה עולה החתן לתורה.² ומרומז גם בנוסח הברכה הנהוג אצל בניי [וכיון שנקבע הדבר במנהגם של ישראל בודאי יש יסוד לדבר] "לגדלו לתורה ולחופה כו'" — "לתורה" תחילה ואח"כ "לחופה", שלכן, קודם ההליכה לחופה (בשבת שלפני החתונה) עולה החתן לתורה.

ויש להוסיף ביאור בנוגע להמשך וסיום הברכה ("לתורה ולחופה") ולמעשים טובים — דלכאורה אינו מובן:

-
(1) פסחים ק', סע"א.	(5) ראה גם תורת מנחם — התוועדויות
(2) ראה אוה"ת בשלח ע' תרלו ואילך.	ח"ב ע' 99. וש"נ.
המשך תער"ב ח"ב ע' א"סא. שם ע' א"פו ואילך. ועוד.	(6) בשבת זו הי' ה"אויפרופעניש" של החתן הווי"ח ד"ר אברהם אבא זעליגזאן (המור"ל).
(3) זח"ב סג, ב. פח, א.	
(4) כדלקמן — בהמאמר (המור"ל).	

בשלמא "לתורה (ואח"כ) ולחופה" — מתאים לכללות סדר החיים: תורה — "משיתחיל לדבר אביו מלמדו תורה כו"י, וחופה — "בן שמונה-עשרה לחופה"⁸. אבל "מעשים טובים" — קודמים לחופה, שהרי, בהיותו בן שש, ישנו חיוב ב"מעשים טובים" (מצוות) מדרכנן בתורת חינוך, ובהיותו בן י"ג שנה נעשה מחוייב במצוות מן התורה, ורק לאחר"ז בא הזמן דכניסה לחופה, ולא עוד אלא שלפני שנעשה מחוייב במצוות ("מעשים טובים") לא שייך כניסה לחופה, שהרי קידושי קטן אינם קידושי¹⁰?

ד. ויש לבאר זה בהקדם הביאור במ"ש בפרשתנו¹¹ "והנה גפן לפני ובגפן שלשה שריגים", ודרשו חז"ל¹² "גפן אלו ישראל .. שלשה שריגים אלו שלשה רגלים":

ידוע¹³ שג' הרגלים שייכים לג' האבות, "שהמועדים נתקנו כנגד האבות, פסח כנגד אברהם, דכתיב¹⁴ לוישי ועשי עוגות, ופסח הי', שבועות כנגד יצחק, שתקיעת שופר של מתן תורה הי' בשופר מאילו של יצחק, סוכות כנגד יעקב, דכתיב¹⁵ ולמקנהו עשה סוכות"¹⁶. ובפרטיות יותר:

פסח כנגד אברהם — כי, מדתו של אברהם היא מדת החסד¹⁷, ופסח קשור עם ענין החסד¹⁸, כמ"ש "ופסחתי (וחמלתי) עליכם ולא יהי' בכם נגף גוי"¹⁹, "זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל"²⁰.

שבועות כנגד יצחק — כי, מדתו של יצחק היא מדת הגבורה²¹, ובשבועות ניתנה התורה מפי הגבורה²², ב"קולות וברקים גוי' וקול שופר

(7) סוכה מב, סע"א. רמב"ם הל' ת"ת פ"א	(14) וירא יח, ו.
ה"ו. טושו"ע יו"ד סרמ"ה ס"ה. הל' ת"ת	(15) וישלח לג, יז.
לאדה"ז בתחלתן.	(16) טור שם.
(8) אבות ספ"ה.	(17) זח"ג ג, סע"ב ואילך (ברע"מ). זו"ח
(9) ראה לקו"ש חט"ו ס"ע 130 ואילך, ובהנשמך שם.	ר"פ תולדות (כו, ג). ובכ"מ.
(10) רמב"ם הל' אישות פ"ד ה"ז. שו"ע	(18) ראה זח"ג שבהערה 13 (ועוד): פסח
אה"ע ר"ס מג (וראה השקו"ט בחלקת מחוקק	דרועא ימינא. זו"ח ס"פ תולדות (כו, ב).
ופתחי תשובה שם).	(19) בא יב, יג (ובפרש"י).
(11) מ, ט"ו"ד.	(20) שם, כז.
(12) חולין צב, א. וראה אוה"ת פרשתנו	(21) ראה זח"ג שבהערה 13: שבועות
(כרך ה) תתקכ, א ואילך.	מ"ת .. מסטרא דגבורה. וראה גם לקוטי
(13) זח"ג רנז, רע"ב. טאו"ת סו"ס תיז.	לוי"צ — הערות לזח"א ריש ע' פח; אגרות-קודש ע' שעח ואילך. ועוד.

חזק מאד ויחרד כל העם²², "וירא העם וינועו (מלשון זיע ורתת) ויעמדו מרחוק"²³.

ויש להוסיף בביאור הקשר דיצחק לשבועות — בשייכות לענין הנישואין — שהחתונה של יצחק היא החתונה הראשונה שאודותה מספרת התורה באריכות, "הוכפלה בתורה" נכמארז²⁴ "יפה שיחתן של עבדי (בתי) אבות מתורתן של בנים, שהרי פרשה של אליעזר (השידוך דיצחק ורבקה) כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא ניתנו אלא ברמיזה", לפי שנישואי יצחק ורבקה הוא כללות הענין דיחוד זו"ע (מ"ה וב"ן) שזוהי כללות עבודת בנ"י²⁵, וזהו גם ענינו של חג השבועות, מתן תורה, הנישואין והיחוד דכנס"י עם הקב"ה²⁶.

וסוכות כנגד יעקב — כי, יעקב ענינו תורה, כמ"ש²⁷ "ויעקב איש תם יושב אהלים", "אהלו של שם ואהלו של עבר"²⁸ [וכפי שמבאר הצ"צ²⁹ ש"א(הלו של) שם י"ל תשב"כ, ע"ד כל התורה שמותיו של הקב"ה .. (ואהלו של) עבר נגד תשבע"פ .. ע"ד והוא עובר לפניו .. עובר היינו ההמשכה למטה, והמשכת וגילוי התורה זהו ע"י תשבע"פ"], וסוכות קשור עם ענין התורה, "דכתיב"³⁰ ואשים דברי בפין ובצל ידי כסיתין, שמן התורה נעשה בחי' סוכה בחי' צל, שמהבל הדיבור נעשה מקיף לנשמה³¹, וכמבואר בתניא³² ש"התורה היא מזון וגם לבוש לנפש המשכלת שמתלבש בה בעיונה ולימודה, וכל שכן כשמוציא בפיו בדבור שהבל הדבור נעשה בחי' אור מקיף".

וזהו"ע "גפן אלו ישראל .. שלשה שריגים אלו שלשה רגלים" בעבודת האדם — שבכל אחד מישראל, שנקראו "גפן", צ"ל "שלשה שריגים", ענינם של ג' הרגלים שכנגד אברהם יצחק ויעקב,

— נוסף לכך שמצד עצמם נקראים "שריגים", כדרשת חז"ל³³ "גפן זה העולם, שלשה שריגים זה אברהם יצחק ויעקב" —

(22) יתרו יט, טז.

(23) שם כ, טו (וראה פרש"י שם).

(24) ב"ר פ"ס, ת. יל"ש חיי שרה רמז קט.

הובא בפרש"י עה"ת ח"ש כד, מב.

(25) ראה לקו"ת ברכה צו, ד. סה"מ תר"ס.

ע' ל ואילך.

(26) תענית כו, ב (במשנה). כמדב"ר.

פי"ב, ח.

(27) תולדות כה, כז.

(28) פרש"י עה"פ.

(29) אוה"ת תולדות קמה, רע"ב. וראה

לקו"ת ואתחנן ה, סע"א.

(30) ישעי' נא, טז.

(31) לקו"ת דרושי שמע"צ פד, ב. וראה

אוה"ת דרושי סוכות ע' א'תשו.

(32) סוף פרק ה.

שנקראו "אבות", "אין קורין אבות אלא לשלשה"³³, כידוע החילוק בין האבות להשבטים, ש"השבטים .. יש לך אדם שאין בו כלל בחי' ומדרגות אלו, משא"כ בחי' האבות צריך להיות בכל אדם"³⁴, היינו, שאצל כאו"א מישראל ("גפן") צ"ל ענינם של ג' האבות ("שלשה שריגים") — שעבודתו צריכה להיות הן בקו החסד (מדתו של אברהם) והן בקו הגבורה (מדתו של יצחק), וענין זה נעשה ע"י התורה (ענינו של יעקב), מלשון הוראה³⁵, שעל ידה יודעים מתי יש להשתמש בקו החסד ומתי יש להשתמש בקו הגבורה.

ה. וביאור הענין בעבודת האדם³⁶:

מצד מדת החסד (מדתו של אברהם) כשלעצמה, יכולה להיות השפעת החסד גם באופן כלתי-רצוי, כמו למי שאינו ראוי, ולכן, צ"ל גם מדת הגבורה (מדתו של יצחק), שע"ז תהי' גם השפעת החסד באופן המתאים.

וכפי שמצינו אצל אברהם אבינו עצמו, שאף שמדתו מדת החסד, מ"מ, היתה אצלו גם מדת הגבורה — כמ"ש³⁷ "עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה", שיראה היא מדת הגבורה, וכתיב³⁸ "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו גו' לעשות צדקה ומשפט", לא רק צדקה (חסד), אלא גם משפט (גבורה).

ו. ולדוגמא אצל כאו"א מישראל בחיי היום-יום:

מצד מדת החסד כשלעצמה — יכול לעסוק בגמילות חסד גם (ואדרבה: לכל לראש) עם עצמו... שכן, אף שאינו מרמה את עצמו ("ער נאָרט זיך ניט") ויודע מעמדו ומצבו שאינו ראוי, הרי, ענינה של מדת החסד — טוען הוא — לגמול חסד גם למי שאינו ראוי, ובמכ"ש וק"ו מאברהם אבינו, שהי' גומל חסד אפילו לערביים, ועאכו"כ כשמדובר אודות בן אברהם יצחק ויעקב, בודאי שצריך לגמול חסד עמו.

ובמילא, כשמדובר אודות תפלה בציבור, קביעות עתים לתורה, וכיו"ב — טוען הוא שלכל לראש צריך לגמול חסד עם עצמו, וכיון שעכשיו שורר בחוץ קור או חום ("דאָ איז אים קאַלט, דאָ איז אים

(33) ברכות טז, ב. (36) בהבא לקמן — ראה גם שיחת י"ט
(34) חו"א ר"פ וארא. — הובא באוה"ח כסלו ס"ז (לעיל ע' 183 ואילך), ובהנסמן שם.
(37) וירא כב, יב. וראה תניא אגה"ק סי"ג
(35) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. זח"ג נג, (קוט, ב). ובכ"מ.
(38) שם יח, יט. ב. ועוד.

הייס"), ועדיין לא ישן די צרכו ("ער איז נאך ניט אויסגעשלאפן"), ידחה את התפלה או העסק בתורה לאחר זמן, בהתאם לנוחיות שלו — לאחר שינה עריכה ("ווען ער וועט זיין גוט אויסגעשלאפן"), ומה גם — טוען הוא — שע"פ דברי הרמב"ם³⁹ זמן השינה הוא "שמונה שעות", וכפי שמביא המגן אברהם⁴⁰ סימן לדבר ממ"ש⁴¹ "ישנתי אז (בגימטריא שמונה) ינוח לי", ורק אז יהי' הראש רגוע ופנוי ("ער וועט האָבן אַ רואיקע קאָפּ") ללימוד התורה.

ועד"ז כשמדובר אודות ענין של אתכפיא, ולדוגמא — כמובא בתניא⁴² — "שחפץ לאכול ומאחר סעודתו עד לאחר שעה או פחות ועוסק בתורה באותה שעה, כדאיתא בגמרא⁴³ שעה רביעית מאכל כל אדם שעה ששית מאכל ת"ח, והיו מרעיבים עצמם שתי שעות לכוונה זו, אף שגם אחר הסעודה היו לומדים כל היום":

להיותו "למדן" וגם "חסיד" — יודע הוא מ"ש באגרת התשובה⁴⁴ בענין תעניות וסיגופים ש"אפילו בדורות הראשונים .. לא היו מתענין בכה"ג אלא הבריאים", משא"כ מ"י .. שאפשר שיוכל לבוא לידי חולי או מיחוש ח"ו כמו בדורותינו אלה", ובמילא — טוען הוא — אינו יכול לאחר סעודתו, אלא עליו להקפיד בכל יום לאכול ארוחת בוקר [ובלשון המדינה: "ברעקפעסט", וכמנהג המדינה: "דזשוס", "מילק", "קרעקערס"] בזמנה!

אילו הי' בזמן הש"ס, ומן ה"בריאים" — טוען הוא — הי' יכול לאחר את ארוחת הבוקר למשך שעתיים: למרות שהמנהג באמריקה כולה לאכול "ברעקפעסט" בזמן הקבוע, הי' הוא עושה אתכפיא ("ער וואָלט געפראָוועט אתכפיא") לאחר ה"ברעקפעסט" ב"שתי שעות",

לבטל המנהג — "חס ושלום" ... אבל לדחות — הי' ביכלתו, משא"כ "בדורותינו אלה", שאין אנו כה "בריאים" שבזמן הש"ס — כיצד יכול לאחר סעודתו? ...!

ובכלל — ממשיך לטעון — "אין אדם רשאי לחבול בעצמו"⁴⁵ [ועד שיש דעות⁴⁶ שהחובל בעצמו עובר בלא תעשה, שנאמר⁴⁷ "רק השמר

(44) פ"ג (צב, ב).

(45) ב"ק צא, ב.

(46) ראה אנציק' תלמודית ערך חובל ס"א

(ע' תרפא). וש"נ.

(47) ואתחנן ד, ט.

(39) הל' דעות פ"ד ה"ד.

(40) או"ח סרל"ח.

(41) איוב ג, יב.

(42) פכ"ז (לד, ב).

(43) שבת יו"ד, א. וש"נ.

לך ושמר נפשך מאד", "וכל מקום שנאמר השמר אינו אלא לא תעשה"⁴⁸], ואף ש"החובל בעצמו .. פטור", מ"מ, "אינו רשאי"⁴⁹ [היינו, שפטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים⁵⁰], "לפי שאין נפשו של אדם קנינו (כמו נכסיו שהוא בעה"ב עליהם), אלא קנין הקב"ה"⁵¹, ולכן, "אין לאדם רשות על גופו כלל .. ולא לצערו בשום צער אפילו במניעת איזה מאכל ומשקה" (כמ"ש רבינו הזקן⁵²), ובמילא, איך יכול — טוען הוא — לצער את עצמו באיחור הסעודה? ...!

— האמת היא שרבינו הזקן מבהיר זאת בהמשך דבריו⁵²: "אא"כ עושה בדרך תשובה, שצער זה טובה היא לו להציל נפשו כו"⁵³. — ויתירה מזה — טוען הוא — לא רק שאסור לצער את עצמו, אלא אדרבה, צריך לגמול חסד עם עצמו... כאמור, שצריך לנהוג במדתו של אברהם, מדת החסד.

ולכן, יש להדגיש גם את הצורך במדת הגבורה, היינו, שבנוגע לעצמו אין להקפיד על ההנהגה במדת החסד, אלא צריך לנהוג (גם) במדת הגבורה.

וכמבואר בדרושי חסידות⁵⁴ בפירוש הכתוב⁵⁵ "משפט וצדקה ביעקב אתה עשית", "משפט" (גבורה) ואח"כ "צדקה" (חסד), שכדי שנתנת הצדקה להזולת תהי' כדבעי צריך תחילה לשפוט את עצמו כמה ראוי לו והשאר יתן לצדקה, היינו, שבנוגע לעצמו צריך להיות ענין של משפט, ע"י מדת הגבורה דוקא.

ז. אמנם, אף שבדרך כלל צריכה להיות הנהגה של חסד (צדקה) בנוגע להזולת, והנהגה של גבורה (משפט) בנוגע לעצמו, מ"מ, מצינו לפעמים שגם בנוגע לעצמו נשללת מדת הגבורה.

ולדוגמא: ידוע מאמר הבעש"ט⁵⁶ בפירוש הפסוק⁵⁷ "כי תראה חמור

"לא גרעה .. מרפואת הגוף שאין כסף נחשב, וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו כחיב" (תניא אגה"ת פ"ג. אגה"ק ס"י).

(54) ראה סה"מ תרפ"ט ע' 90, ובהנסמן שם בהערה 41.

(55) תהלים צט, ד.

(56) כש"ט הוספות סט"ז. וש"נ (נעתק

ב"היום יום" כח שבט).

(57) משפטים כג, ה.

(48) עירובין צו, א. וש"נ.

(49) ב"ק צ, ב (במשנה).

(50) תוספתא שם ספ"ט.

(51) רדב"ז הל' סנהדרין ספ"ח. וראה

רמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש פ"א ה"ד.

(52) שו"ע חו"מ הלכות נזקי גוף ונפש

ורמיהם ס"ד.

(53) ועד"ז כותב בנוגע לנתינת הצדקה

— תמורת התענית — יותר מחומש, שכיון

שעושה זאת "לפדות נפשו", "לתקן נפשו",

שונאך גר' עזוב תעזוב עמו", ש"חמור" קאי על חומריות הגוף, שהוא "שונאך", ששונא את הנשמה וכו', ואעפ"כ, אין לשבור את חומריות הגוף, כי אם, לבררו ולזככו.

ומזה מובן שגם בנוגע לעצמו צריכים לפעמים להזהר שלא תהי' הנהגה של גבורה (שבירת חומריות הגוף), כי אם הנהגה של חסד (כירור וזיכוך), אלא שהחסד צריך להיות במדה הנכונה ובאופן הרצוי.

ח. ועד"ז בשאר ענינים כיו"ב — ולדוגמא: לפעמים צריכים להתנהג באופן של התרחבות והגבהה (קו החסד), וכמארוז"ל⁵⁸ "תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית", אבל, יש להזהר שיהי' זה באופן המתאים.

— פעם התאונן משהו במכתבו לכ"ק מו"ח אדמו"ר על כך שבבית־הכנסת שבו מתפלל, מבטלים אותו בגלל שיש בו ה"שמינית שבשמינית" [הי' זה, כנראה, בית־כנסת חסידי ("א" חסידישע שטיבל"), או אפילו עממי ("א" עולם'שע"), שהבחינו בהנהגתו ש"מהדר" בה"שמינית שבשמינית"].

לא איכפת לו — ממשיך במכתבו — העובדה שמבטלים אותו, שכן, בידעו מעמדו ומצבו יודע הוא שמגיע לו; איכפת לו רק העובדה שנוכחותו גורמת להעומדים סביבו (שמבטלים אותו) הנהגה בלתי־רצויה [שהרי הם אינם יודעים החשבונות שלו שמגיע לו כו', וכוונתם אינה אלא סתם לבטלו ("זיי מיינען דאך סתם מבטל זיין")], ובכך מכשילים אותו ב... "לפני" עור לא תתן מכשול"!!!

הוא עושה — ממשיך במכתבו — מה שהוא יכול כדי למנוע אותם, הוא אומר להם שלא יבטלוהו כדי שלא יכשילוהו ב"לפני עור", אך ללא הועיל, הם אינם מצייתים לו. ולכן — מסיים במכתבו — מבקש הוא את עצתו של הרבי מה לעשות כדי שלא לגרום ליהודים הנהגה בלתי־רצויה...

הרבי השיב לו, שהאמת היא אמנם ש"תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית", אבל, הגישה לכך יכולה להיות משני הקצוות: אפשר להתחיל מהקצה של "תלמיד חכם", להשתדל להיות תלמיד חכם, ורק אח"כ להוסיף גם את ה"שמינית שבשמינית", ואפשר להתחיל מיד מהקצה של "שמינית שבשמינית".

59) קדושים יט, יד.

58) סוטה ה, א.

והנפק"מ היא גם בהיחס אליו מלמעלה — שכאשר מתחיל מיד מה"שמינית שבשמינית", מעורר הוא תשומת-לב יתירה ("ער וואָרפט זיך אין די אויגן") אצל המלאכים נומה גם שבעמדם תמיד בתנועה של ביטול, מרגישים ומבחינים מיד כשרואים תנועה הפכית], ומיד נטפלים אליו למדוד את ה"תלמיד חכם" שבו, האם זה אכן בהתאם לה"שמינית שבשמינית" שבו...

מוטב איפוא — מסיים הרבי במכתבו — שלא להתחיל עם הקצה ד"שמינית שבשמינית", אלא להתחיל מהקצה של "תלמיד חכם".

ט. וכאן דרושה ההבחנה הנכונה בדבר — להזהר שלא להחליף ולערבב בין החסד להגבורה, שלא להשתמש במדה זו בשעה שצריכים להשתמש בהפכה, אלא לידע באיזה ענין צריכים להתנהג בקו החסד ובאיזה ענין צריכים להתנהג בקו הגבורה.

והבחנה זו נעשית ע"י התורה (ענינו של יעקב), מלשון הוראה, שמלמדת ומורה הדרך הנכונה בכל ענין, ועל ידה נעשית ההנהגה בב' הקוין דחסד (מדתו של אברהם) וגבורה (מדתו של יצחק) כדבעי למהוי.

י. עפ"ז יש לבאר גם הסדר ד"תורה חופה ומעשים טובים"⁶⁰:

"מעשים טובים" — שקאי על מעשה המצוות — כללותם מצות הצדקה⁶¹ [ש"נקראת בשם מצוה סתם .. מפני שהיא עיקר המצות מעשיות ועולה על כולנה .. אין לך מצוה שנפש החיונית מתלבשת בה כל כך כמצות הצדקה .. כל כח נפשו החיונית מלוכש בעשיית מלאכתו או עסק אחר שנשתכר בו מעות אלו, וכשנותנן לצדקה, הרי כל כח נפשו החיונית עולה לה"⁶², ומה גם ש"אף שאינו נותן אלא חומש, הרי) החומש מעלה עמו כל הארבע ידות לה"⁶³], שבאה מצד מדת החסד.

ו"חופה" — ענין הנישואין שקשור עם חג השבועות שכנגד יצחק (כנ"ל ס"ד) — שייכת ורומזת למדת הגבורה, שזוהי ההקדמה ל"מעשים טובים", כאמור לעיל (ס"ה) שיש צורך בהקדמת קו הגבורה כדי שהשפעה מצד מדת החסד תהי' באופן המתאים.

60 ראה גם לקוטי לוי"צ הערות לזח"א ובהנסמן שם הערה 33.
 ע' נט ואילך.
 61 ראה גם סה"מ מלוקט ח"א ע' רח
 62 תניא פל"ז (מח, ב).
 63 שם פל"ד (מג, ב).

וההקדמה לכל זה הו"ע ה"תורה", כאמור, שעל ידה דוקא יודעים כיצד צריכה להיות ההנהגה בב' הקוין דחסד וגבורה⁶⁴.

יא. ויש להוסיף בזה — בנוגע לנישואין כפשוטם:

מעשים טובים — מצד קו החסד — מורה על ההשפעה דהחתן אל הכלה בענין הנישואין.

וכדי שהשפעה זו תהי' באופן המתאים, צ"ל תחילה כניסה לחופה, "שיביא אותה לתוך ביתו ויטייחד עמה ויפרישנה לו"⁶⁵, שזהו"ע של הגבלה, קו הגבורה.

וכל זה נעשה ע"פ הוראת התורה, שעל ידה יודעים כיצד צריכה להיות ההגבלה (גבורה) וההשפעה (חסד) באופן המתאים.

ועוד ענין בזה — שההקדמה ד"תורה" רומזת על העלי' לתורה בשבת שלפני הנישואין (כנ"ל ס"ג), שזוהי האתערותא דלעילא ונתינת כח לכללות ענין הנישואין: "חופה" — שתכליתה היחוד וההולדה, "פרו ורבו"⁶⁶, הן בגשמיות והן ברוחניות⁶⁷, ו"מעשים טובים" — היציאה לעסוק בעניני העולם באופן ד"כל מעשיך יהיו לשם שמים"⁶⁸ ו"בכל דרכיך דעהו"⁶⁹, אשר, ה"מעשים" ("כל מעשיך" בבירור העולם) דוקא הם "טובים", "טובים ומאירים"⁷⁰, ברוגמת אבנים

(64) ראה גם מכתב כ"ו כסלו שנה זו (אגרות קודש ח"ה ע' צט):

"נתבאר בהתוועדות דשבת מברכים החודש שעבר, אשר י"ל דיוק נוסח המקובל בישראל, לתורה לחופה ולמעש"ט, שזהו שלשת האבות, לתורה — יעקב, יושב אהלי שם ועבר דקאי על תושב"כ ותושבע"פ כמבואר באוה"ת להצ"צ [פ' תולדות] בד"ה יושב אהלים. לחופה — יצחק, שנעקד במקום בית המקדש וכמז"ל (מדרש שה"ש [זוטא בסופו]. ועייג"כ זח"ג ד, ב. וסוף תענית במשניות) כשירדה שכינה לבית המקדש זהו יום חתונתו שזהו חופתו של הקב"ה עם ישראל, וכמבואר בדא"ח בכ"מ על מז"ל יפה שיחתן של עבדי אבות כו' שלכן מסופר בתורה באריכות כ"כ ע"ד

נשואי יצחק ורבקה, כי זהו ענין כללי השייך לכל ישראל, ומעשים טובים — אברהם שענינו גמילות חסדים וכפרט ענין הצדקה, ומבואר בתו"א ר"פ וארא אשר בחי' שלשת האבות צ"ל בכאו"א מישראל (משא"כ השבטים). — וראה גם אגרות קודש שם ע' פה.

(65) רמב"ם הל' אישות רפ"י.

(66) בראשית א, כח.

(67) ראה גם שיחת ש"פ תיי שרה ס"ז ואילך (לעיל ע' 130 ואילך).

(68) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.

(69) משלי ו, ג. וראה רמב"ם שם. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.

(70) ראה לקו"ת מטות פב, א. דרושי שמע"צ פה, א. שה"ש יז, ג. ובכ"מ.

טובות ומרגליות, אבנים דייקא, שאותם דוקא קובעים בכתר המלך, והן המאירים את כתר המלך⁷¹.

* * *

יב. כאן המקום להוסיף ולהשלים בהמשך להמדובר בהתוועדות די"ט כסלו⁷² בנוגע להגזירה שהיתה בשעתה נגד לימוד החסידות, שכיון שנתפרש בשעתו טעם הגזירה, אזי כשבטל הטעם, בטלה הגזירה:

שאלו אצלי: היכן המקור לדין זה, שגזירה שנתפרש טעמה, כשבטל הטעם בטלה הגזירה?

והמענה לזה:

איתא בגמרא⁷³ "כי גזרי גזירתא במערבא לא מגלו טעמא עד תריסר ירחי שתא, דלמא איכא איניש דלא ס"ל (דלית ליה) ההוא טעמא ולא בריל מיני⁷⁴) ואתי לזלזולי בה", "אבל השתא דלא מגלו טעמא דמלתא, ברלי מיני⁷⁵ כ"ע, דסברי קמו רבנן במלתא דאתי מיני⁷⁶ חורבא, ואנן הוא דלא בקיאנן בטעמא⁷⁷ (משא"כ לאחר י"ב חודש, שכבר נודע ונתפרסם ונקבע האיסור, מודיעים הטעם⁷⁸).

ובהמשך הסוגיא⁷⁹ מצינו ש"אין גוזרין גזירה על הציבור אא"כ רוב ציבור יכולין לעמוד בה", שבוזה נכלל גם שרוב ציבור מקבלים גזירה זו, משא"כ כש"פקפקו העם בה ולא פשטה ברוב הקהל, הרי זו בטלה⁸⁰ (כלומר, שבטלה גם עבור המיעוט שקיבלוה).

וכיון שכן, הרי, כאשר גוזרים גזירה ומגלים הטעם מיד (קודם שיוודע ויקבע האיסור) — ה"ז יכול להיות בא' מב' האופנים: (א) בגלל הוודאות שגזירה זו תתקבל ותתפשט בציבור ללא עוררין, כך, שאין לחשוש דלמא איכא איניש דלית ליה ההוא טעמא, (ב) להיפך: בגלל הספק שנסתפקו חכמים אם תתקבל הגזירה ברוב הציבור או שיפקפקו העם בה, שלכן, פירסמו מלכתחילה את טעם הגזירה, כדי לבחון אם טעם הגזירה מתקבל אצל רוב הציבור, כך, שהגזירה היא מלכתחילה על הספק.

75) פיהמ"ש להרמב"ם ע"ז פ"ב מ"ד.

76) שם לו, סע"א.

77) רמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ו. וראה

כס"מ שם (שמקורו של הרמב"ם מהא דלא מגלו טעמא כו').

71) ראה גם סה"מ תרס"ב ע' שלט ואילך.

תש"ה ע' 78 ואילך.

72) סי"ד ואילך (לעיל ע' 190 ואילך).

73) ע"ז לה, א.

74) פרש"י שם.

ומזה באים להחילוק האמור בין ב' האופנים בגזירות:

כאשר בית-דין גוזר גזירה ואינו מגלה הטעם (עד שיוודע ויקבע האיסור), כדי שאלה שטעם הגזירה לא יתקבל אצלם לא יבואו לזלזל בהגזירה — כיון שרצון הבית-דין שהגזירה תהי' בקיומה בכל האופנים, גם אם ישנם כאלה שהטעם לא מתקבל אצלם (שלכן לא גילו הטעם), אזי גם כאשר הטעם בטל, נשארת הגזירה בקיומה, ואינה יכולה להבטל אלא ע"י בית-דין שגדול ממנו⁷⁸.

אבל כאשר בית-דין גוזר גזירה ומגלה מיד הטעם ולאחר זמן נתברר שהטעם בטל — כיון שלכתחילה גילו הטעם בגלל הספק אם יתקבל טעם הגזירה⁷⁹, אזי כשבטל הטעם בטלה הגזירה, כיון שמלכתחילה היתה הגזירה על הספק, ובאופן כזה (כשבטל הטעם) לא גזרו מלכתחילה⁸⁰.

ועד"ז בנוגע לעניננו — הגזירה שגזרו מתנגדים על חסידים:

ובהקדם פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸¹ בנוגע להשמות "חסידים" ו"מתנגדים", שלכאורה היו המתנגדים צריכים לקרוא לחסידים בשם מתנגדים, שהרי הבעש"ט וההולכים אחריו הם אלה שחידשו שיטה חדשה בניגוד לדרך הישנה שהיתה מקובלת עד אז, ואילו השאר רק המשיכו בדרך הישנה כמקודם, כך, שלכאורה לא היו ראויים להקרא בשם מתנגדים, כיון שאין ענינם ניגוד, ענין של שלילה? — אלא, כך נקבע ע"פ ההשגחה העליונה, שהם עצמם קראו לאלה ההולכים בשיטת הבעש"ט בשם "חסידים", ענין של חיוב, ולעצמם קראו בשם "מתנגדים", ענין של שלילה, שאין בו תיקון ובנין, אלא הירוס וחורבן.

ובהתאם לכך נקבע גם ע"פ ההשגחה העליונה שהגזירה שגזרו על חסידים היתה באופן שמלכתחילה גילו את טעם הגזירה, מבלי להמתין י"ב חודש (שאו נשאר הגזירה בקיומה גם לאחר שבטל הטעם), היינו, שקיומה של הגזירה תלוי בהטעם, ובמילא, כשבטל הטעם בטלה הגזירה.

(78) רמב"ם שם ה"ב. (80) ראה יד המלך פ"ט מהל' גירושין

(79) שהרי בנדו"ז, שלאחר זמן נתברר הכ"א — הובא כפחחי תשובה אה"ע סקמ"ה שהטעם בטל, לא שייך לומר שזהו בגלל סק"ט.

(81) אגרות-קודש שלו ח"ח ע' תקד. וראה הוודאות שיתקבל הטעם, כפשוטו.

גם סה"ש תש"א ע' 32.

יג. זאת ועוד:

קיומה של גזירה (גם כאשר לא גילו תיכף טעם הגזירה) תלוי גם בכך שהיא בכל ישראל, כל בני"י, ובכל העולם כולו, משא"כ גזירה שהיא במקומות (וסוגים) מסויימים בלבד, ויש מקומות (וסוגים) שבהם לא גזרו (כיון שבהם לא שייך טעם הגזירה), אזי כשבטל הטעם בטלה הגזירה, כמו במקומות שלא גזרו מלכתחילה⁸².

ובנדו"ד — הגזירה על שיטת החסידות לא היתה בכל המדינות, ולא על כל בני"י, כי אם על חלק בלבד, שכן, בארצות המזרח לא היתה הגזירה, וגם לא על אלה שהגיעו לשנת הארבעים⁸³; הגזירה היתה רק על אלה שלא הגיעו לשנת הארבעים, ובמדינות מסויימות בלבד, שבהם חששו מדברים חדשים שעלולים לגרום תוצאות בלתי-רצויות, כפי שכבר אירע במדינות אלה בדור שלפנ"ז.

וכיון שכן, הרי, כשבטל הטעם, בטלה הגזירה גם באותם מקומות שבהם היתה הגזירה, שנעשים גם הם כמו אותם מקומות שבהם לא נגזרה הגזירה מלכתחילה.

יד. ועוד ענין עיקרי בכל הנ"ל:

האמור לעיל בנוגע לב' טעמים לביטול הגזירה (שגילו מיד טעם הגזירה, ומלכתחילה לא היתה בכל המקומות) ה"ז גם כאשר בשעתו הי' טעם הגזירה אמיתי (באותו זמן ובאותו מקום שבו נגזרה הגזירה), אלא שלאחר זמן בטל הטעם.

אבל בנדו"ד — מלכתחילה (בשעת הגזירה) לא הי' הטעם אמיתי, ובמילא, היתה הגזירה בטעות⁸⁴, הרי בודאי שכאשר רואים שהטעם אינו אמיתי, אין מקום לגזירה זו שמלכתחילה היתה בטעות.

ואין לתמוה איך יתכן שפלוני בן פלוני, גדול בישראל, יעשה טעות??! — שהרי מצינו בכר"כ מקומות בש"ס⁸⁵ אודות גדולי האמוראים שהכריזו "דברים שאמרתי לכם טעות הם ביד", ועד"ז מצינו אפילו במשה רבינו ש"בא⁸⁶ לכלל כעס בא לכלל טעות"⁸⁷.

(82) ראה תוספת שבת או"ח ס"ג סקל"ו — הובא בשו"ת שואל ומשיב ח"א סק"א. (83) ראה ש"ך יו"ד סרמ"ו סק"ו (בסופו). ועוד. (84) ראה "כרם חב"ד" (כפ"ח, תשנ"ב) גליון 4 ח"א ע' 182 ואילך. (85) ראה (לדוגמא) שבת סג, ב. וש"נ. (86) ספרי ופרש"י מטות לא, כא. (87) ולהעיר, שיש גם טעות שמביאה תועלת, כמו, הטעות של יצחק שחשב על יעקב שהוא עשו, שע"ז קיבל יעקב את הברכות, "בא אחיך במרמה ויקח ברכתך" (תולדות כז, לה. וראה גם תורת מנחם — התוועדות ח"ב ע' 222. וש"נ).

טו. האמת היא שאותם גדולי ישראל שיצאו נגד תורת החסידות, היתה להם שייכות כלשהיא ("עפעס אַ שייכות") לתורת החסידות, ובגלל זה היתה להם ה"ברייטקייט" והכח להתנגד לתורת החסידות, ואילו לא היתה להם שייכות כלל לתורת החסידות, לא הי' בכחם לנגד לתורת החסידות.

— בא' ההתוועדויות שהיו בווארשא בשנת תרצ"ח, כשהחסיד ר' יצחק מתמיד* לקח משקה קצת יותר מכפי המדה (כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך ואמר: "קיינ סאך האָט ער ניט געדאַרפט"), אמר לכ"ק מו"ח אדמו"ר שלפי דעתו ("ווי ביי אים לייגט זיך") מתאים התואר "יודע את רבונו" (ואעפ"כ יתכן ש)מכוין למרוד בו** — לחסיד דוקא, שכן, על גוי — בודאי לא שייך לומר "יודע את רבונו", ולהבדיל, על מתנגד — גם לא שייך לומר באמיתיות "יודע את רבונו", כי במה מתבטאת ידיעתו ("וואָס ווייסט ער")?! ... "יודע את רבונו" שייך לומר איפוא רק על חסיד שלומד תורת החסידות, וככל שמוסיף יותר בלימוד תורת החסידות הולכת וגדלה ידיעת רבונו ("וואָס מער חסיד איז אַלץ מער יודע").

כ"ק מו"ח אדמו"ר לא קיבל וכיטל פתגם זה (משום שאצל חסיד אמיתי שיודע את רבונו בודאי לא שייך הענין דמכוין למרוד בו), אבל, הרעיון כשלעצמו (שרק על ה"יודע" שייך לומר ש"מכוין למרוד בו") יש לו מקום בשכל. ועד"ז בנדוד, שההתנגדות לתורת החסידות היתה יכולה להיות רק ע"י מי שהיתה לו שייכות כלשהיא לתורת החסידות.

ועד המבואר בתורת שלום* שהמסירה היתה ע"י יהודי דוקא, שיש לו גם "בבואה דבבואה" יחידה שבנפש (דלא כאוה"ע ש"בבואה אית להו, בבואה דבבואה לית להו"), ולכן על ידו דוקא יכולה להיות התנגדות לתורת החסידות, שענינה התגלות בחינת היחידה⁹², כי, גם להיות מנגד צריכים שייכות כלשהיא⁹³.

אמנם, גם זה שיש לו "בבואה דבבואה" (יחידה שבנפש) לא הי' יכול להביא את ההתנגדות שלו לידי פועל (להצליח בזה) ח"ו, כי, תורת החסידות היא למעלה גם מבחי' היחידה [כידוע שגם בחי' היחידה אינה

(88) ראה אודותיו — סה"ש תרפ"ג ע' 37. הערה 1. וש"נ.
(89) תו"כ ופרש"י בחוקותי כו, יד. ועוד.
(90) ע' 45.
(91) יבמות קכב, א. וש"נ. וראה לקו"ת תצא לו, ג ואילך. ובכ"מ.
(92) ראה קונטרס ענינה של תורת החסידות ס"ו ואילך.
(93) כ"ק אדמו"ר שליט"א התייחס גם להמובא בהשמטות לסה"ש תורת שלום בענין זה (המו"ל).

אלא שם בלבד, כדיוק הלשון "חמשה שמות נקראו לה, נפש רוח נשמה חי' יחידה"⁹⁴], ומגעת בהעצם ממש ("חסידות דערלאנגט אין עצם ממש"), שעל זה לא שייך התנגדות.

טז. המורם מכל האמור לעיל — שכיום אין מקום כלל להתנגדות ח"ו לתורת החסידות.

ויתירה מזה — כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁹⁵: "המתנגדים הנה במעשיהם ובדיבוריהם (כיום) נגד החסידים בנוסח הישן, הם מצערים את נשמת הגאונים זצ"ל אשר בארצות החיים, כי אל תזכר לנו עונות ראשונים כו", שכן, בהיותם בעולם האמת מתחרטים הם על העבר.

וזהו גם תוכן הסיפור⁹⁶ אודות א' מגדולי החסידים שתפס את א' מנכדי גדולי המתנגדים והכריחו "לקלל" את גזע המתנגדים — שיוצאי חלציהם יהיו חסידים.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) עכשיו, כשעומדים כבר קרוב לביאת המשיח, התקיים גם ענין זה⁹⁷.

והעיקר — שבקרוב ממש תבוא הגאולה ע"י משיח צדקנו.

ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"⁹⁸ — שכשם שהיציאה ממצרים היתה באופן ש"בני ישראל יוצאים ביד רמה"⁹⁹,

[ויש לקשר הענין ד"יד רמה" עם המדובר לעיל (ס"ד ואילך) אודות התאחדות ג' הקוין — ע"פ הידוע¹⁰⁰ בענין ג' ידות, יד הגדולה יד החזקה ויד הרמה, שיד הגדולה היא בחי' חסד (אברהם), יד החזקה היא בחי' גבורה (יצחק), ויד הרמה — הקשורה עם הגאולה שהיתה ותהי' "ביד רמה" — ענינה חיבור שתייהם יחדיו],

כן תהי' גם היציאה מגלות זה האחרון "ביד רמה" — כפירוש התרגום "בריש גלי", "בריש" ר"ת "רבי שמעון בן יוחאי", ו"רבי ישראל בעל-שם-טוב"¹⁰¹, היינו, ע"י הגילוי ("גלי") דתורת הרשב"י, פנימיות התורה, ותורת הבעש"ט, תורת החסידות.

94) ב"ר פי"ד, ט. דב"ר פ"ב, לו. וראה

99) בשלח יד, ח.

100) ראה לקו"ת נשא כא, ב ואילך.

אוה"ת וישלח רלה, סע"א ואילך. נ"ך (כרך

א) ע' קלא. ועוד.

101) נתבאר בארוכה בשיחת יו"ד שבט

שנה זו — לקו"ש ח"ג ע' 872 ואילך.

סה"מ תרצ"ו ס"ע 56. וש"נ.

95) לקו"ד ח"א מו, א.

96) השמטות לסה"ש תורת שלום.

97) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שהגיעה

לכאן נערה מיוצאי חלציו של אביגדור.

98) מיכה ז, טו.

אך לא בכל הענינים תהי' הגאולה העתידה כהיציאה ממצרים, שהרי, היציאה ממצרים היתה באופן ד"חפזון" (כמ"ש¹⁰² "כי בחפזון יצאת מארץ מצרים"), ואילו בגאולה העתידה כתיב¹⁰³ "כי לא בחפזון תצאו וגו'"¹⁰⁴.

ועוד. וראה אוה"ת בא ס"ע שה ואילך. המשך
וככה תרל"ז בסופו. ובכ"מ.

(102) פ' ראה טז, ג.

(103) ישעי' נב, יב.

(104) מכילתא בא יב, יא. שמור"ר פי"ט, ה.

בס"ד. שיחת ליל נר חמישי דחנוכה ה'תשי"ב*.

— לתלמידי ישיבת תומכי תמימים דברוקלין —

א. כבוד קדושת הנשיאים האדמו"רים זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע — מייסדי ומנהלי הישיבה תומכי תמימים² ליובאוויטש — אדיר הי' חפצם

לאחרי שנכנסו התלמידים (ע"פ רשימה שהוכרזה ע"י המשפיע הר"ר דזייקאבסאהן) — הסתכל כ"ק אדמו"ר שליט"א על כל התלמידים, ואמר להמשפיע, שנמצאים כאן איזה תלמידים שאינם צריכים להיות נוכחים. המשפיע ענה, שיתכן שהם נכנסו שלא ברשותו (וניגש אל כ"ק אדמו"ר שליט"א ליתן את רשימת התלמידים שניתנה להם רשות הכניסה), ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א (כשבכת שחוק נסוכה על פניו הק'): "אז מען וויל גיין מיט חסד און רחמנות איז אנדערש, אָבער ניט איצט איז די צייט..." והוסיף: "די וואָס זיינען שוין דאָ וועט מען ניט אַרויסוואַרפֿן".

כ"ק אדמו"ר שליט"א העביר יד ימינו על מצחו הק', פניו הרצינו, והתחיל לומר את השיחה (המו"ל).

(1) מייסדי לשון רבים, כי, בנוגע לפועל, הי' כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, המציע לאביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, לייסד ישיבה. אחרי דו"ד שהי' ביניהם, נסע כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) על האוהל (כך שמעתי סתם מכ"ק מו"ח אדמו"ר. ובודאי הכוונה להאוהל בליובאוויטש — היינו של כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" וכ"ק אדמו"ר מהר"ש — זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע), ובכואו משם אמר לכ"ק מו"ח אדמו"ר כי מקבל ההצעה.

(2) אודות קריאת השם "תומכי תמימים" — ראה "התמים" ח"א ע' כג ואילך (אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"י ע' שסה ואילך).

עשרת הימים עליהם דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א בשיחת י"ט כסלו (לעיל ע' 185 הערה 33).

(* הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א באידיש ובלה"ק ונשלחה לכו"כ*, ונדפסה אח"כ בהוספות ללקו"ש ח"ב ע' 484 ואילך (באידיש), ו(רובה) בבטאון חב"ד חוברת יד ס"ע כו ואילך (בלה"ק). הבא לקמן — רשימת השיחה בלה"ק (כתוספת פרטים אחדים מרשימת השיחה באידיש).

וראה מכתב זאת חנוכה שנה זו (אגרות קודש ח"ה ריש ע' קכ): "מוסג"פ רשימת השיחה מנר החמישי דחנוכה, אשר אמרתי לפני התלמידים שיחתי, אבל באמת שייכה היא לכל התמימים ובכלל ליהודי שומר תומ"צ, שבוה נכלל ג"כ הציווי הוכח תוכיח ואהבת לרעך כו' וד"ל" (וראה גם שם ע' רמו). ושם ע' קעד (בתרגום ללה"ק): "מוסג"פ רשימה ממה שאמרתי לפני התלמידים כשנכנסו אלי כחנוכה העבר, אבל שייכת היא לכל בני", כי, כל עבודתם של בני"ה היא, כמ"ש ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, שכל יהודי צריך להחשיב את עצמו לכהן, שענינו הוא להמשיך קדושה בעצמו ובפרט בבני משפחתו כו".

(**) ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א — נכנסו לחדרו הק' התלמידים השומרים את הסדר דלימוד החסידות בבוקר, גם אלה שהיו לכל הפחות ג' פעמים מי"ט כסלו**.

(* ראה אגרות קודש ח"ה ע' קח. ע' קלא (ושם: "אפשר שימים אלו יעשו ג"כ העתקה ללה"ק כו"). ע' קסא. ע' קפז. ע' רכב (נעתק לקמן הערה 32). ע' רפו (ושם: "שהגתי את ההעתקה גם בלה"ק כו"). ועוד.

(**) יש לציין, שבנר ה' דחנוכה נשלמו

ורצונם אשר תלמידי הישיבה יהיו נרות להאיר, שיהיו לא תלמידים סתם, לא תלמידים לומדים בלבד, לא תלמידים חסידים גרידא, אלא — נרות להאיר, וכלשונם המדויק בזה.

דיוק הלשון — נרות וגם להאיר — כי אפשר שיהיו הנר בשלימות: פתילה, שמן, ונמצאים בכלי מתאים, ובכל זה הנה העיקר — להאיר — יהי חסר: הנר אינו דולק, אינו מאיר לא לעצמו ולא לזולתו.

ומוכרח הדבר שיהיו — נרות להאיר: למצוא בנפשו את הנר לכל חלקיו ולהדליקו. והתואר הלא הוא להאיר — לא אור או מאיר — זאת אומרת, אשר תכלית הנרות הוא להאיר דוקא. ויש לומר שזה כולל עוד ענין, והוא: צריכים ומחוייבים להדליק גם את הנר של חברו, כלומר למצוא גם בחברו את השמן הפתילה והכלי שלו, ולהדליקו.

ב. כיון שזו היא כוונתם של מייסדי ומנהלי הישיבה, שמע מינה תרתי: ראשונה — שהם השקיעו כחותיהם הק' בזה. ושני' — שעל ידי זה הנה, בדרך ממילא, נתהוו אצלכם (גם אם מתחלה לא הי') היכולת והכחות להביא את כל זה בפועל.

אמנם הקב"ה אינו רוצה שיהי' על דרך נהמא דכסופא, וכמו שסיפר רבינו³ אשר רבינו הזקן, בנו אדמו"ר האמצעי ונכדו אדמו"ר הצמח צדק, השתדלו ביגיעה, אשר החסידים יהיו יראי שמים ע"י עבודה ולא יראי שמים בדרך ממילא — לכן מתהווים אצל כל אחד נסיונות וענינים המונעים אותו להביא הדבר לידי פועל. לפעמים נדמה לו שזו מניעה, ולפעמים מניעה ממשית היא. לאחד נדמה אשר עבודה כזו כבדה

[ע' 75 ואילך]. קונטרס עץ החיים פכ"ב.
(5) ראה גם תורת מנחם — התוועדויות ח"ב ע' 343.
(6) ענינם בנפש האדם ובעבודת השי"ת — ראה תו"א פ' מקץ לב, ב. שם לה, ב. לקו"ת בהעלותך לג, ג. שערי אורה רד"ה כי אתה נרי (לד, ב ואילך). ובכ"מ.
(7) ע"ד הלשון כוכבי אור כו' כוכבים המאירים (פסחים ב, א).
(8) ראה ברכות נג, א.
(9) ראה תדבא"ר פ"כ. לקו"ת ר"פ צו (ז, רע"ד).
(10) ראה סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 57. וראה גם סה"ש תש"ב ע' 119.

(3) חפצם ורצונם: חפץ — פנימיות הרצון, חפצו שהוא הסיבה לרצון, רצון — חצוניות הרצון, הרצון גלוי (עיין לקו"ת שה"ש ד"ה לבבתי ספ"א (כת, ד). וש"נ). וכדיוק לשון רז"ל (ר"ה ו, א. וש"נ): כופין אותו עד שיאמר רוצה אני — כי אינו מתענג בזה, ואדרבה, אלא שבכל זה רוצה, כיון שכופין אותו. ואין להקשות דאעפ"כ הי' צ"ל לשון מרד"ל זה חפץ אני, עפמשי"כ הרמב"ם בהל' גירושין ספ"ב — דלא קשיא דאף שבאמיתית חפץ הוא (ואפילו בלא הכפי'), אבל כיון שעדיין הוא עצמו אינו מכיר ומודה בזה, הרי הוא אומר רוצה אני ולא חפץ אני. וק"ל.
(4) ראה ג"כ סה"ש תורת שלום ע' פכ"ז

היא יותר מדאי, ולהשני נדמה שהוא כבר בבחינת נר להאיר, כי מתאים הוא כבר להכוונה, — הגם שבפועל עדיין רחוק הוא במאד מזה.

אבל כיון שרצון רבי וצדיק הוא, ואמרו רז"ל¹¹ צדיקים דומים לבוראם, הנה כשם שאצל הקב"ה הרי "חשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח"¹², כמו"כ נשיא ורבי, שהוא הממוצע המחבר בני ישראל בכלל, ובפרט תלמידיו ומקושריו, עם הקב"ה¹³, יש גם כן כאן הענין אשר לא ידח ממנו נדח. ויהי' איך שיהי' — מוכרח הדבר לבוא בפועל. וכפי שכ"ק אדמו"ר הזקן אומר בתניא ושו"ע הלכות ת"ת¹⁴ "בגלגול זה או בגלגול אחר".

"בגלגול אחר" — אין הכוונה דוקא לאחר מאה ועשרים שנה, בצאת הנפש מן הגוף. זהו פירוש הפשוט. אבל "גלגול אחר" — כולל גם כן כשנעשה בו שינוי עיקרי בחיים חיותו בעלמא דיין¹⁵.

ומאחר שיכולים לעשות ולתקן זאת שעה אחת קודם — למה ועל מה לדחות התיקון על לאחר זמן?! וידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחותיו¹⁶: חסידים הם פקחים, אינם דוחים ליום המחרת מה שאפשר לעשות היום. "היום לעשותם"¹⁷.

ג. בלילי חנוכה מדליקים נרות חנוכה, וענין זה (הדלקת נ"ח) הוא עיקר מצות חנוכה¹⁸.

בין נשים ובין אנשים חייבים להדליק¹⁹. נרות שבת ויו"ט נמסרו לנשים²⁰, אבל נרות חנוכה הם בין לאנשים, איש²¹ — שדרכו לכבוש, ובין לנשים²², כלומר מי שנדמה לו שאין לו, או שבאמת אין לו התקיפות

תשי"ב ע' 6. ע' 117. מכתב ג' תמוז שנה זו (אגרות קודש ח"ו ע' קסו).

(17) לשון הכתוב — ס"פ ואתחנן.
(18) ראה תוד"ה הרואה סוכה מו, א. מג"א או"ח ר"ס תרעו ובנ"כ שם. צפע"נ (להגאון מרגאצוב) על הרמב"ם הל' חנוכה פ"ג ה"ג.

(19) ראה טושו"ע או"ח סתרע"ה ס"ג. ספר המנהגים חב"ד ע' 69 הערה 2.
(20) ירושלמי שבת פ"ב סה"ו. ועוד. רמב"ם הל' שבת פ"ה ה"ג. טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סרס"ג ס"ג (ס"ה).

(21) ראה יבמות סה, ב. וראה גם קידושין ב, ב.

(11) במדב"ר פ"י, ה. ועוד.

(12) שמואל"ב יד, יד.

(13) ראה סה"ש תורת שלום ע' 158 (שם מדובר ע"ד אדמו"ר האמצעי): עומד בין הוי' וכיניכם כו' ממוצע המחבר, המאחד עולמות ואלקות ע"י הנשמות.

(14) תניא ספ"ט. שו"ע הל' ת"ת פ"ד ס"ג.

(15) ראה שער הגלגולים הקדמה ב: וענין זה שהוא גלגול בחיים כו'. ושם בסוף הקדמה ג. ובמקומות המתאימים בספר הגלגולים. וראה ג"כ תניא ספ"ד. — וראה גם מכתב כ"ב אלול שנה זו (אגרות קודש ח"ו ע' שנד).
(16) ראה סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 48 ואילך.

וכח ההתפשטות עד כדי לכבוש ולפעול על הזולת. אבל גם הוא יכול להאיר את הסביבה שלו, לכל הפחות.

זמן הדלקתם — "משמשקע החמה"²², ויורד חושך בעולם, כשטמאו כל השמנים (אפילו אלו) שבהיכל²³. וגם לאחר חורבן ביהמ"ק. זאת אומרת — נרות חנוכה הם להאיר חשכת הלעומת זה, חשכת הגלות.

"נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ"²⁴ — בני ישראל בכלל ובני הישיבות בפרט, הנה גם עניניהם ה"חצונים" צריכים להיות מוארים באור תורה וכוונה האמיתית.

"נר חנוכה מצוה להניחה .. משמאל"²⁵ — לא רק חלל הימני, אלא גם את חלל השמאלי שלו יאיר. ועוד יותר: יאיר גם את הזולת, אפילו מי שהוא באמת זולת²⁶ — למצוא גם בו את הנר ולהדליקו. "יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך"²⁷ — בכל לילה ניתוסף נר מאיר — "נר מצוה ותורה אור"²⁸.

באיזה אופן ועל ידי מה בטוח הוא שיהי' כן — "שפיל לסיפי" דקרא"²⁹: "נר מצוה ותורה אור" ודרך חיים תוכחת מוסר" — דרך חיים זוהי ההתקשרות להמאור שבתורה, פנימיות התורה³⁰, אשר בדורות האחרונים נתבארה בתורת החסידות — כמבואר בארוכה בקונטרס עץ החיים³¹.

יעזור השי"ת אשר אתם, הנרות להאיר, תשלימו את הכוונה של מייסדי הישיבה ומנהלי הישיבה, ושיהי' בחדר וברחמים, ויקבלו נחת מכם, נחת חסידותי, בכל הפרטים.

ד. חנוכה היום. ומנהג³² ישראל תורה הוא³³ לחלק מעות חנוכה³⁴. אתן לכם מעות חנוכה מקופת כ"ק מו"ח אדמו"ר.

ענף שם. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז ובפי' קה"ע שם.

(22) שבת כא, ב.

(23) שם כב, א.

(28) עיין בזה ג"כ הקדמה לשערי אורה.

(24) ראה במדב"ר פכ"ב בסופה. ובתניא

(29) בעת אמירת תיבות אלו בכה כ"ק

פל"ב: עמיתך עם שאתך בתורה ובמצוות כו'

אדמו"ר שליט"א (המו"ל).

אבל מי שאינו חברו כו' צריך למשכן כו' לקרבן לתורה ועבודת ה'.

(30) ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב.

(25) משלי ו, כג. וראה פרש"י שבת כג, ב

ועוד. שו"ע אדה"ז אור"ח סו"ס קפ. סת"ב

(ד"ה בניס).

סי"א. סתצ"ד סט"ז.

(26) לשון חז"ל — ברכות י"ד, א. ועוד.

(31) ראה "היום יום" כ"ח כסלו. לקוטי

(27) ראה פתיחתא דאיכ"ר ב ובפי' יפה

לוי"צ אגרות קודש ע' שנח.

וע"פ דברי רבינו³² הוא ע"ד מאמר רז"ל³³ "הנוטל פרוטה מאיוב מתברך", שאינו נוגע הכמות, אפילו מטבע היותר קטנה, אפילו פרוטה, אבל מכיון שפרוטה זו היא מ"איש . . תם וישר ירא אלקים וסר מרע"³⁴ — מתברך הנוטלה, ויהי' בהצלחה. וכשרבינו אומר בהצלחה — כוונתו לא רק בגשמיות אלא גם ברוחניות.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן בידו הקדושה מעות חנוכה — שקל כסף³⁵ אחד³⁶ — לכל אחד מן התלמידים שנכנסו].
חנוכה טבא ("א גוט חנוכה").

(33) פסחים קיב, א. ב"ב טו, ב. (34) איוב א, א. (35) ראה יומא ט, ב ובפוש"י שם. זח"א רנ, א. (36) ראה במדכ"ר פי"ג, טו.	(32) ראה גם מכתב ג' כסלו שנה זו (אגרות קודש ח"ה ע' נב). ובארוכה שם ע' רכא"ב נשם: "מוסג"פ הר"ד מנר ה' דחנוכה אשר גם שם מדובר בענין הנוטל פרוטה וכו'". חיי"ז ס"ע רצ ואילך. ועוד.

בס"ד. שיחת ליל נר חמישי דחנוכה ה'תשי"ב**.

בלתי מוגה

א. כל מאורע שבעולם הוא בהשגחה פרטית, ובפרט מאורע בחיים של בני ישראל, ובפרט פרטיות נישואין של בן ובת מיראל, שמכיון שתכליתו הוא שיהי' "בנין עדי עד" לדורי דורות — הרי זה בודאי בהשגח"פ.

ובהתאם לכך — יש לבאר הקשר והשייכות בין תוכן ענין החתונה והזמן שבו חל, שבהשגח"פ הוא בימי החנוכה (בנר החמישי), וכדלקמן.

ב. במצות הדלקת נרות חנוכה מצינו שגם נשים מחוייבות בה, כדאיתא בגמרא "נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס".

ושני פרטים בזה:

א) "הגזירה היתה מאד עליהן", וכלשון הרמב"ם "פשוט ידם בממונם ובבנותיהם", וכמבואר בפירוש רש"י. (ב) ההצלה מהגזירה נעשתה ע"י אשה*.

ומפני זה — אף שמצות נר חנוכה היא מצות עשה שהזמן גרמא, וכל מ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות ממנה — מחוייבות בה גם הנשים.

(1) כש"ט בהוספות סק"ט ואילך. וש"נ.
(2) ברכה ג' דברכות נישואין.
(3) ולהעיר, שיום זה הוא שלימות הגאולה (בפעם השני) של כ"ק אדה"ז (כשנת תקס"א). וראה ס' בית רכי ח"א רפ"ט הערה א.
(4) שבת כג, א.
(5) תוד"ה שאף — מגילה ד, א.
(6) ריש הל' חנוכה.
(7) שבת שם (ד"ה היו). וכן בר"ן שם (ד"ה שאף). ועוד.
(8) רש"י, ר"ן ותוס' שם. ועוד. וראה אנציק' תלמודית ערך חנוכה (ע' רמז). וש"נ.
(9) קדושין כט, א.

(*) נדפסה בהוספות ללקו"ש ח"ל ס"ע 311 ואילך. — בהוצאה זו באו כמה שינויים והוספות ע"פ הרשימה המקורית (בלתי מוגה) שבספריית כ"ק אדמו"ר שליט"א (המור"ל).
(**) בעת ה"קבלת פנים" של הרה"ח ד"ר אברהם אבא זעליגזאן — (כאולם "שעטאו גארדענס" מנהטן)*.

(*) כ"ק אדמו"ר שליט"א נסע אל אולם החתונה במנהטן משך זמן קצר לאחר אמירת השיחה (חלוקת דמי חנוכה) לתלמידי הישיבה (כנ"ל ע' 227 ואילך) — המור"ל.

וידוע מה שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁰, שאביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, כשהי' צריך לעזוב את ביתו לימי החנוכה, הי' מצווה לזוגתו הרבנית שטערנא שרה נ"ע, שהגם שתשמע ברכת הדלקת נר חנוכה מאחד הגברים, מ"מ תדליק נרות חנוכה בעצמה¹¹].

ג. ויש לבאר טעם הדבר (בפנימיות הענינים) שההצלה דנס חנוכה באה ע"י אשה דוקא (שלכן מחוייבות — כאמור — בהדלקת נר חנוכה). ובהקדמה¹² — שלכאורה אינו מובן טעם מסירת-נפשם של בניי במלחמתם נגד היוונים, שהרי, ע"פ דין לא היו בניי מחוייבים, לכאורה, במס"נ זו, כי, גזירת היוונים היתה¹³ על מצוות שחל עליהן הדין ד"יעבור ואל יהרג"¹⁴.

וגם בנוגע להגזירה על "בנותיהם" (כנ"ל ס"ב), אשר איסור עריות הוא בכלל "יהרג ואל יעבור"¹⁵ — הרי ישנה הסברא ד"אסתר קרקע עולם היתה"¹⁶, ועוד זאת, שמדברי רש"י¹⁷ משמע, שגזירה זו היתה מצד "הנאת עצמן"¹⁸, ובמילא חלה ע"ז גם הסברא ד"הנאת¹⁶ עצמן שאני"¹⁸.

ואע"פ שהחילוק האמור בין שאר המצוות (ש"יעבור ואל יהרג") וג' העבירות (ש"יהרג ואל יעבור") אינו אלא שלא בשעת השמד, "אבל"¹⁹

-
(10) שיחת ליל ש"ק וישב, כו כסלו, שבת חנוכה תש"ו (בסעודה) ס"ז (קונטרס ד"ה ברוך שעשה ניסים להצ"צ (קה"ת, ברוקלין תש"א) ע' 20). וראה גם שיחת וא"ו תשרי תשל"ה. (11) ואף שבנוגע למעשה לא מצינו שהנשים ידליקו נרות חנוכה בעצמן, י"ל הטעם — כי בהדלקת נרות חנוכה ישנם ריבוי פרטים היאך להדליקן, "מימין לשמאל" או "משמאל לימין", וכונ"כ דעות בזה (ראה שו"ע אור"ח סו"ס תרעו. שו"ת הצ"צ חאו"ח סי' סז. ס' דרכי חיים ושלום סי' תתיג בסימו. אנציק' תלמודית ערך חנוכה (ע' רפז ואילך), וש"נ). ולכן חיקנו שיצאו י"ח במצוה זו ע"י א' הגברים (וראה ספר המנהגים חב"ד ע' 69 עור טעם להנ"ל). (12) בהבא לקמן — ראה גם ד"ה וישב יעקב (לעיל ע' 205). לקו"ש חל"ה ע' 172 ואילך.	(13) ראה מגילת אנטיוכוס. אוצר מדרשים (אייזענשטיין) ע' 190 ואילך. (14) סנהדרין עד, א. רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ה. טוש"ע יו"ד ר"ס קנו. (15) סנהדרין וטוש"ע שם. רמב"ם שם ה"ב. (16) סנהדרין עד, ב. וראה בפרטיות אנציק' תלמודית ערך גלוי עריות (ס"ע קח ואילך). וש"נ. (17) להעיר מכתובות ג, ב ובתוד"ה בתולה שם. ועוד. (18) ופשיטא את"ל שבגזירה כגון דא ליכא משום איסור עריות (ראה אנציק' תלמודית שם (ע' קי). וש"נ), וכמ"ש בתוספת חדשים למגילת תענית פ"ו (ד"ה ולא הניחו). (19) רמב"ם שם ה"ג (מסנהדרין שם, סע"א).

בשעת השמד²⁰, והוא שעומד מלך רשע... ויגזור שמד²⁰ על ישראל לבטל דתם או מצוה מן המצוות, יהרג ואל יעבור אפילו על אחת משאר מצוות, ובפשטות נראה²¹ שדינו של מצב ימי חנוכה הוא כשעת גזירה²², הרי עדיין יש מקום לעיון אם בני"ו היו חייבים לצאת במלחמה על כך, שהרי, כוונת הדברים שבשעת השמד "יהרג ואל יעבור" על כל המצוות, היא, שאם כופים את האדם לעבור על מצוות התורה, חייב הוא למסור נפשו ולא לעבור; אבל לכאורה אין לומר שיש חיוב לצאת במלחמה נגד המלכות הרשעה לבטל גזירות.

ולפי זה דרוש ביאור והסבר — מדוע יצאו בני"ו במלחמה נגד היוונים ומסרו את נפשם באופן שלא היו מחוייבים בו כלל? ויש לומר הביאור בזה:

מכיון שבימי חנוכה היתה הגזירה על ענינים הקשורים עם "טהרת המשפחה" (כנ"ל ס"ב²³), דבר הנוגע לקדושת האומה, וכזה תלוי גם קדושת עם ישראל במשך כל הדורות הבאים לאח"ז — לכך לא התחשבו בני"ו כלל אם חייבים הם למסור את נפשם או לאו, אלא יצאו למלחמה במס"נ שלמעלה מטעם ודעת, כדי לשמור ולהבטיח את קדושת האומה. וענין זה נפעל ע"י נשי ישראל שבדור ההוא:

נוסף לכך שגם הנשים עצמן לחמו נגד היוונים באופן דמס"נ שלא היו מחוייבים בה (כמו האנשים), הרי, נשי ישראל הן הן שעוררו ופעלו על האנשים להתעורר בהרגש דמס"נ שלמעלה מטו"ד, ולצאת במלחמה גלוי' נגד היוונים²⁴.

וכיון שהעבודה המיוחדת דמס"נ שמצינו בימי חנוכה (מס"נ שלמעלה מטו"ד) — נתעוררה ובאה ע"י נשי ישראל, לכך זכו שגם נס ההצלה באה על ידן דוקא.

ד. ויש לומר, דכיון שהקב"ה משלם לישראל "מדה כנגד מדה"²⁵

אוצר מדרשים (שבהערה 13) ע' 189. ע' 192 ואילך. יוצר לשבת ראשון של חנוכה.

(24) ראה יוצר ושאלות שבהערה

הקודמת (ס"ע קפו ואילך). וש"נ. אוצר

מדרשים ע' 190. ע' 192. ולהעיר מפסקי

ריא"ז שבת פ"ב הל' חנוכה אות טו.

(25) שבת קה, ב. סנהדרין צ, סע"א. וראה

סוטה ח, ב ואילך.

(20) לפנינו ברמב"ם "גזירה" במקום "שמד". אבל בכ"י התימנים ועור "שמד".

(21) ראה רמב"ם שבהערה 6.

(22) להעיר משיחת ש"פ מקץ תשכ"ד.

(23) ועד"ז היו אז כמה גזירות אחרות על

טהרת המשפחה — ראה שאלות (הוצאת

מירסקי, ירושלים תשכ"א) שאלתא כז (ריש

ע' קפה. ע' קפו). וש"נ (ב"באורים והערות).

— לכן, כשם שעבודתם של ישראל בזמן ההוא היתה באופן דמס"נ שלמעלה מטו"ד, גם השכר שניתן להם מאת הקב"ה (בשביל עבודתם) ה' למעלה מטו"ד.

ושני פרטים בזה: (א) נצחון המלחמה נגד היוונים — שהי' נצחון שלמעלה מן הטבע. (ב) נס מציאת פך השמן הטהור, ועוד ועיקר הנס שלאח"ז — שאף ש"לא הי' בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים"²⁶.

ויובן זה בהקדם²⁷: לכאורה מדוע הוצרכו ישראל לנס דמציאת פך שמן טהור, ושהשמן ידלק במשך שמונה ימים — הרי "טומאה הותרה (או דחוי)" בצבור²⁸, וא"כ הי' מותר להם להדליק את המנורה גם בשמן טמא?

והביאור בזה — שהקב"ה שילם לבניי "מדה כנגד מדה", ומכיון שהם מסרו נפשם באופן זלפנים ולמעלה משורת הדין, שילם להם הקב"ה בנס דמציאת הפך של שמן טהור והדלקתו במשך שמונה ימים, שהוא גם למעלה משורת הדין (כיון שע"פ דין היו מותרים, כאמור, להדליק בשמן טמא)²⁹.

ה. ומזה לימוד והוראה לכאו"א מישראל:

בדבר הנוגע לקדושת האומה אין לעשות אך ורק מה שמותר (וצריך) משורת הדין, אלא צריכים להתחזק ולהתאמץ ללכת במסירת נפש למעלה מטעם ודעת, לפנים משורת הדין, והקב"ה משלם מדה כנגד מדה, שאף בענינים שיכולים להסתפק במדה מסויימת, נותן הקב"ה בשפע רב — בגשמיות ועד"ז ברוחניות.

ומכאן לימוד והוראה גם בנוגע לענין הנישואין — שהרי, בנין בית בישראל ("בנין עדי עד"), על יסוד הטהרה והקדושה, נוגע לקדושת האומה.

ולהוסיף, דכשם שבימי החנוכה נפעל ענין זה במיוחד ע"י עבודת המס"נ של נשי ישראל (כנ"ל ס"ג) — כך הוא גם במשך כל הדורות,

(26) שבת כא, ב ובמאירי שם. וראה ד"ה (אגרות-קודש ח"ה ס"ע צו ואילך. ע' קו ואילך).
(27) בהבא לקמן — ראה פני יהושע
(28) פסחים עז, א. פ, סע"א. וש"נ.
(29) בהמשך הדברים הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שנרות חנוכה ענינם להאיר את החושך.
מכתב כ"ו וכ"ח כסלו שנה זו

כנראה במוחש, שעיקר הנהגת הבית (וכל השייך אליו) נקבעת ע"י האשה דוקא³⁰.

אח"כ הזכיר הנ"ל אודות הנאמר לעיל ע"ד ההוראה דמס"נ — ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: צריכים לדבר ע"ד מסירת־נפש, ובפרט באמריקה*.

בהמשך שיחתם הפטיר הרב הנ"ל שאינו שייך ללימוד חלק הנסתר שבתורה. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: הסיבה לכך שחלק זה בתורה מכונה בשם "נסתר" (שבגלל זה קיימת מניעה על לימודו) היא בגללכם, כי, כאם הייתם מסכימים ללמוד אותו, הרי גם חלק ה"נסתר" שבתורה הי' נעשה "נגלה"!

(* ראה גם סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 126. ובכ"מ.

30) אחד הרבנים שהי' נוכח שם העיר, אשר מכיון שהענין שדיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א הוא ע"ד הנגלה, הרי גם אלה מאתנו שאינם מתעסקים בלימוד פנימיות התורה יכולים להבין את הביאור. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:

ידוע ש"אסתכל באורייתא וברא עלמא" (זח"ב קסא, רע"ב), ולכן, כשם שבעולמות ("עלמא") ישנו סדר השתלשלות של ריבוי דרגות, כך הוא גם בנוגע לתורה ("אורייתא"). ומוזה מובן, שגם הענינים וההסברים של תורת החסידות (פנימיות התורה) ששרשם למעלה מעלה, נמשכים ומשתלשלים בכו"כ מדריגות עד שמתלבשים גם באותיות פשוטות, אבל, תוכן הענין אחד הוא.

בס"ד. ר"ד אור ליום ועש"ק כ' ויגש, ו' טבת ה'תשי"ב.

— לועד המסדר חזרת דא"ח, בחדרו הק' —

בלתי מוגה

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הביע איי־שביעות רצונו מהדו"ח אודות חזרת דא"ח בבתי־כנסיות ביום הש"ק, באמרו, שברשימת שמות התלמידים שהולכים לחזור דא"ח, לא מופיעים שמותיהם של כו"כ מהתלמידים, ואמר:]

יש למסור אל התלמידים המתרשלים ואינם הולכים לחזור חסידות בבתי־כנסיות — ובאם רוצים אפשר למסור את הדברים בשמי — שמבלי הבט על כל ה"תירוצים" (שהדבר קשה, שאין מספיק בתי־כנסיות, וכיו"ב), הרי הנהגה זו אינה סדר כלל, וצריכים לילך ולחזור חסידות בהבתי־כנסיות.

ולהוסיף ולהדגיש, שענין זה הוא (לא רק טובת הבעלי־בתים הנמצאים בהבתי־כנסיות, אלא) גם טובת התלמידים עצמם.

ולכן, גם אם אי אפשר לסדר שכל התלמידים יחזרו חסידות בבתי־כנסיות מפני שמספר הבתי־כנסיות שבסביבה אינו מספיק עבור כל התלמידים — כדאי ונכון שיחזרו חסידות ב"770", או בבנין הישיבה ("אין דעם בילדינג"), בפני קבוצה של תלמידים (ומה טוב — בפני תשעה תלמידים, כדי שיהיו יחדיו עשרה מישראל, בהתאם למאז"ל² "כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה"), כך שבמשך יום הש"ק יוכלו כל התלמידים לחזור חסידות.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א חיך ואמר:) ואי משום הא שמצינו לענין עירוב שיש לעשות "שיור" כדי שלא תשתכח תורת רשות הרבים³ — מספיק שיור מועט... ומלבד שיור מועט זה צריכים כל התלמידים לחזור חסידות.

(1) ראה גם תורת מנחם — התוועדות
ח"א ע' 213 ואילך. ח"ג ע' 317. ע' 326.
לקמן ע' 253 ואילך. ח"ה ע' 59 ואילך. ע'
100 ואילך. ועוד.
(2) ברכות כא, ב. וש"נ.
(3) ראה עירובין פ"ה מ"ו ובפרש"י
והרע"ב. רמב"ם הל' עירובין פ"ה ה"כ"א.
שו"ע ואדה"ז או"ח ר"ס שצב.

כמו כן יש לעורר את התלמידים ההולכים לחזור חסידות בבתי-כנסיות, שלא יחזרו מאמרים קשים (כפי ששמעתי שכמה מהם חוזרים מאמרים קשים), אלא מאמרים קלים, שנקל יותר להסבירם בשכל אנושי, ובפרט שצריכים להסבירם באופן שיתקבל גם בשכלם של הבעלי-בתים המתפללים בבתי-כנסיות שבהם חוזרים המאמרים.

ובהתאם לכך, כדאי ונכון שהמשפיעים הממונים על לימוד החסידות יורו לתלמידים איזה מאמרים מתאימים יותר לחזרה בבתי-כנסיות, וגם יבחנו את אופן חזרת המאמרים ע"י התלמידים (כפי שכבר בקשתי למסור להם).

ובכל אופן, פרטים הנ"ל הם ענין טפל ביחס להענין העיקרי שבגללו נקראתם — לעורר ע"ד הצורך והנחיצות לפעול ולהשפיע על כאו"א מהתלמידים לילך ולחזור חסידות, כנ"ל.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

"און אַז איר וועט וועלן, וועט איר מצליח זיין און אויספירן".

בס"ד. שיחת יום ג' פ' וארא, כ"ד טבת ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

א. [כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה שיעשו חלוקת הש"ס באמצעות הכרטיסים המיועדים לכך, ולאחרי שחילקו הכרטיסים ועשו חלוקת הש"ס – אמר:]

כ"ק אדמו"ר מהר"ש כותב בא' ממאמרי דא"ח שלו: ש"לכל הפחות צריך כל אחד ללמוד מס' גמרא בשנה".

לימוד זה יכול להיות ביחידות, אבל יכול להיות הלימוד גם ביחד עם כל הקהל, שאז התועלת היא בשתים – שכל א' מהלומדים נוטל חלק בלימודם של שאר הלומדים, ונותן חלק מלימודו לכל שאר הלומדים, אשר, בשניהם ישנה תועלת הן לעצמו והן להזולתו.

ובמילא, יכול כל א' להצטרף לחלוקת הש"ס שנערכת עתה, שאז לומד כל א' המסכת שמקבל על עצמו – בצירוף עם כל הציבור, וזכות הרבים מסייעתם.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה להכריז שאלה שלא השתתפו עדיין בחלוקת הש"ס – ישתתפו עכשיו].

ב. (לאחרי שהרה"ח ר' מאיר אשכנזי סיים את הש"ס – אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:) נהוג גם לערוך "הדרן" על הש"ס:

ההדרן על הש"ס – ביאור בפלוגתת ב"ש וב"ה אם רואה יום אחד עשר היא שומרת יום מדאורייתא, ופלוגתת ר"י ור"ל (בדעת ב"ה)

-
(1) יש לציין, שבאור ליום כ"ד טבת צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א להכריז בביהכנ"ס וביהמ"ד, שאלה שלא גמרו עדיין ללמוד את המסכתא שקיבלו ע"ע בכ"ד טבת אשתקד – יגמרו במשך היום (המור"ל). (2) כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל כרטיס ורשם עליו את שמו ושם המסכתות שמקבל ע"ע ללמוד. וראה מכתב כ"ז טבת שנה זו (אגרות-קודש ח"ה ס"ע קעב): "במענה על שאלתו את המסכת שנרשמתי אני, בחלוקה	זו, הגה הם מס' סוכה וסנהדרין, בל"ג (המור"ל). (3) סד"ה על חומותיך תרל"ח (נעתק בהוספה ללקו"ד שי"ל לקראת כ"ד טבת תש"ט ותשי"א – ח"ג תקז, ב. ח"ד תקצח, א). (4) ראה גם אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ד ע' קכו ואילך. (5) ראה אבות פ"ב מ"ב. (6) משנה סוף גדה (עא, סע"ב ואילך).

אם רואה בעשירי חייבת בשמירת יום⁷, שפלוגתת ר"י ור"ל היא לשיטתייהו אם חצי שיעור אסור מן התורה⁸, ופלוגתת ב"ש וב"ה היא לשיטתייהו אי אזלינן בתר בכח או בתר בפועל — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ז ע' 107 ואילך.

בסיום ההדרן — בקשר להלכה כשיטת ב"ה שאזלינן בתר בפועל

— אמר:

ויש לקשר ענין זה (שההלכה היא כשיטת ב"ה שאין מספיק ה"בכח" אלא צ"ל "בפועל" דוקא) עם סיום הש"ס בגמרא — "תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא, שנאמר הליכות עולם לו, א"ת הליכות אלא הלכות":

כאשר יהודי יודע שצריך להתנהג באופן ד"הליכות עולם לו", ללמוד הלכות בתמידות, ובדרך כלל מתנהג כן, הרי, גם אם מצד סיבות ומניעות שלא באשמתו עבר יום מסויים שבו לא למד הלכות בפועל, נכלל יום זה בהיום (והימים) שלפניו, כיון שבאותו זמן עמד הוא, ככל יהודי שומר תומ"צ, בתנועה של הכנה ללמוד גם למחרת (אם רק יהי הדבר ביכולתו), ונמצא, שביום שלפניו ישנו כבר "בכח" גם הלימוד דיום זה, אלא שבגלל סיבה שאינה באשמתו לא בא הדבר לידי פועל.

אמנם, כיון שההלכה היא כב"ה שצ"ל ה"בפועל" דוקא, וגם בדינים השייכים לענין הזמן, כבהדוגמאות שנתבארו בההדרן — לכן, "תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום (דוקא) מובטח לו כו'", היינו, שצ"ל לימוד ההלכות בכל יום בפועל, ואם חסר הבפועל דלימוד ההלכות ביום פלוני, לא מהני ה"בכח" דיום אתמול שהי' במחשבתו ודעתו ללמוד גם למחרתו.

הן אמת שלא ייענש על כך שלא למד הלכות ביום זה משום שהי' אנוס, ו"אונס רחמנא פטרי"⁹, אבל אעפ"כ, "כמאן דעביד לא אמרינן"¹⁰, וכיון שחסר אצלו הבפועל דלימוד ההלכות ביום זה, חסר אצלו בדרך ממילא גם המסובב שבא עי"ז — "מובטח לו כו'".

ורק "השונה הלכות בכל יום" בפועל, אזי "מובטח לו שהוא בן עולם הבא, שנאמר הליכות עולם לו, א"ת הליכות אלא הלכות".

* * *

(10) כ"ק כת, סע"ב. וש"נ.

(11) ירושלמי קידושין פ"ג ה"ב. וש"נ.

(7) גמרא שם (עב, ב).

(8) יומא ער, א.

(9) חבוקק ג, ו.

ג. כ"ד טבת הוא יום ההילולא של רבינו הזקן.

— כ"ד טבת מובא גם בגמרא במסכת בבא בתרא¹²: "בארבעה ועשרים בטבת תבנא לדיננא (שכנו למשפטנו הראשון), שהיו צדוקין אומרינן תירש הבת עם בת הבן, נטפל להם רבן יוחנן בן זכאי וכו' ונצחום, ואותו היום עשאוהו יום טוב".

אבל, זהו ענין בפ"ע, ויש בו אריכות הביאור וכו',¹³ ואילו המדובר עתה הוא בהנוגע אלינו, שיום זה אצלנו הוא יום ההילולא של רבינו הזקן, וצריכים לנצלו בכל הקשור להליכה בדרכיו ואורחותיו, כדלקמן.

ד. ולכל לראש — בענין המודגש בשמו:

אודות שמו של רבינו הזקן — "שניאור" — מסופר בהשיחות¹⁴ שרומז על "שני אור": "אור" — קאי על התורה, כמ"ש¹⁵ "כי נר מצוה ותורה אור", ויש בה שני בחי' אור: אור דתורת הנגלה, ואור דתורת החסידות, ושניהם יחדיו נרמזים בהשם "שניאור" — שם אחד, שבו נכללים שני האורות, הן האור דתורת הנגלה והן האור דתורת החסידות¹⁶.

וע"פ לשון המדרש¹⁷ עה"פ¹⁸ "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטי לישראל", "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות" (ועד"ז להיפך: מה שהוא מצוה לישראל הוא עושה¹⁹) — שדוגמתו גם בצדיקים ש"דומין לבוראם"²⁰, שמה שהם עושים תובעים הם גם מהמקושרים והשייכים אליהם — מובן, שענין זה תובע רבינו הזקן מכל אלה המתחשבים ונמנים על דגלו ומחנהו — לאחר שפתח וסלל את הדרך ("ער האָט דורכגעטראָטן די וועג") — שגם אצלם תהי' ההתאחדות של האור דתורת הנגלה עם האור דתורת החסידות.

ובפשטות:

רבינו הזקן תובע מכאו"א מאתנו הן לימוד תורת הנגלה והן לימוד תורת החסידות — כפי שפוסק בהלכות תלמוד תורה²¹ אודות חיובו של

-
(12) קטו, ב. — אבל במגילת תענית פ"ה	ע' 129.
הגירסא היא כ"ד אב (וראה הערה הבאה).	(15) משלי ו, כג.
(13) באגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א	(16) ראה גם "רשימות" חוברת כב ע' 16,
ח"ח ע' רא: "מה שהעיר מב"ב קט"ו ע"כ	ובהנסמן שם.
ודלא כגירסת מגילת תענית פ"ה בהנוגע	(17) שמו"ר פ"ל, ט.
לכ"ד טבת, הנה נזכר אודות זה בהתוועדות	(18) תהלים קמז, יט.
דכ"ד טבת ה'תשי"ב ואם אשיג השיחה	(19) ראה סה"מ מלוקט ח"ב ע' ו. וש"נ.
מהתוועדות הג"ל אצרפה במכתבי זה".	(20) רות רבה פ"ד, ג. ועוד.
(14) ראה לקו"ד ח"א פג, א. סה"ש תש"ה	(21) פ"א ה"ד.

כאו"א בלימוד התורה, שחיוב זה אינו על מקצוע מיוחד בתורה, אלא על כל מקצועות התורה, הן נגלה דתורה והן נסתר דתורה.

ובמילא: כשישנם "שפיץ-חסידים" שרוצים לצאת י"ח בקו זה, או לאידך, "פארעווע-חסידים" שרוצים לצאת י"ח בקו זה — אומרים להם: לא הא ולא הא, אלא צ"ל "שני-אור" דוקא, שני האורות דתורת הנגלה ודתורת החסידות, כפי שמתאחדים יחדיו דוקא.

ה. ויש להוסיף ולהדגיש בפרטיות יותר, שכשם שאי אפשר להסתפק בלימוד נגלה דתורה ללא נסתר דתורה, כך גם אי אפשר להסתפק בלימוד נסתר דתורה ללא נגלה דתורה, שכן, נגלה דתורה ונסתר דתורה הם כמו גוף ונשמה, "גופי תורה" ו"נשמתא דאורייתא"²², וכשם שאי אפשר לגוף בלא נשמה, כך אי אפשר גם לנשמה בלא גוף (כיון שלא זו הכוונה), כי אם נשמתא דאורייתא ביחד עם גופי תורה.

ולמעיר, שבאגה"ק שבספר התניא, הן בתחלתה והן בסיומה, תובע ומדגיש רבינו הזקן במיוחד אודות לימוד נגלה דתורה — חלוקת הש"ס: בתחלתה²³ — "השלמת כל הש"ס כולו ברוב עיירות ומנינים מאנ"ש .. מידי שנה בשנה", ובסיומה²⁴ — "לגמור כל הש"ס בכל שנה ושנה ובכל עיר ועיר לחלק המסכתות וכו'".

וכמו כן סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר כמה סיפורים בענין זה, שתוכנם שרבינו הזקן תבע בתוקף גם לימוד תורת הנגלה²⁵.

ועד"ז בקונטרס עץ החיים לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע²⁶, שמבאר כו"כ פרטים בנוגע לאופן הלימוד דתורת הנגלה, בקבעו כמה וכמה שעות ביום שבהם צריך לעסוק בנגלה דתורה, כשם שקובע כמה שעות ביום ללימוד תורת החסידות.

ומטעם זה תובעים בתוקף כל כך מכל החסידים בכלל, ובפרט מאלה הנמצאים באהלה של תורה, ומתלמידי הישיבה בפרטי פרטיות — שתהי' אצלם שקידה והתמדה ביותר בלימוד נגלה דתורה, אלא, שהלימוד יהי' מתוך חיות ו"לעבעדיקייט" (לא רק חיות ו"לעבעדיקייט" מצד ההבנה והשגה שלו, אלא גם חיות ו"לעבעדיקייט" שמוסיפה תורת החסידות בלימוד הנגלה.

(22) ראה זח"ג קנב, א.
(23) רס"א (קב, א).
(24) בקו"א (קסג, א).
(25) ראה (לדונמא) — לקו"ד ח"א כט, רע"ב. סה"ש תש"ד ע' 163.
(26) פכ"ב ואילך.

(22) ראה זח"ג קנב, א.
(23) רס"א (קב, א).
(24) בקו"א (קסג, א).

והרי "תביעה" של הרבנים היא (לא רק תביעה בלבד, אלא יש בה) גם נתינת-כח, היינו, שניתנו הכחות הדרושים ללמוד נגלה וחסידות ביחד, נוסף לכך שהנתינת-כח כשלעצמה מחייבת לנצל את הכחות במילואם, כי, העדר ניצול הכחות ח"ו מהווה עוולה לא רק כלפי עצמו, בבחינת "חובל בעצמו", שאף שאינו רשאי, מ"מ, הרי הוא פטור²⁷, אלא גם כלפי אחרים, בבחינת "חובל באחרים", ועאכ"כ כשמדובר אודות נשיא הדור! וכיון שכן, חובתו וזכותו של כאו"א ללמוד לא רק תורת החסידות, אלא גם נגלה דתורה (במדה לא פחותה), כיון שתובעים ונותנים כח על שניהם.

ו. וענין זה — לימוד נגלה דתורה עם נסתר דתורה, גופי תורה ונשמטת דאורייתא, שע"ז נעשית נשמה שלימה בגוף שלם — מהוה גם הכנה והקדמה להגאולה השלימה שצריכה להיות הן בנוגע להגוף, גאולת הגוף, והן בנוגע להנשמה, גאולת הנשמה:

פעולתו של יהודי שתהי' הגאולה השלימה, היא, ע"י שלימות התקשרותו עם הקב"ה, ע"י אורייתא, שהיא הממוצע שעל ידה נעשית ההתקשרות דישראל עם הקב"ה²⁸.

וכיון שההתקשרות עם הקב"ה צריכה להיות באופן שה"גליא" וה"סתים" דישראל קשורים עם ה"גליא" וה"סתים" דקוב"ה, צריך להיות גם חלקו בתורה ("ותן חלקנו בתורתך"²⁹, "חלקנו" דייקא) המקשרת את ישראל עם הקב"ה, הן ב"גליא" דאורייתא והן ב"סתים" דאורייתא, שאז ההתקשרות עם הקב"ה היא "קשר של קיימא" — שהוא מב' קשרים³⁰ — סתים וגליא³¹.

וכשישנו קשר של קיימא בין ישראל וקוב"ה, לאחר שלילת ההפסק ד"עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם"³², אזי באה הגאולה האמיתית והשלימה, כפי שמבאר רבינו הזקן באגרת התשובה³³ שתיכף לאחר ברכת "סלח לנו" מברכים "גואל ישראל" — כן תהי' לנו במהרה בימינו ע"י משיח צדקנו.

* * *

(27) ב"ק צ, ב (כמשנה). ס"ב-ג.
 (28) ראה זח"ג עג, א. (31) ראה לקו"ת ויקרא ה, ג. נציבים מו, א.
 (29) אבות פ"ה מ"כ. וראה לקו"ש ח"ג ובכ"מ.
 ע' 118. (32) ישעי' נט, ב. וראה חניא אגה"ח פ"ה.
 (30) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סשי"ז (33) פי"א (ק, א).

ז. דובר לעיל (בההדרן) שיש סברא שהתחלת הזמן כולל "בכח" את המשך הזמן שבא לאחריו, אלא, שסברא זו אינה אלא לדעת בית שמאי, שרק לעתיד לבוא תהי' הלכה כמותם³⁴.

ויש להוסיף, שגם בזמן הזה מצינו שיש זמן שכולל כו"כ זמנים, אלא שהמדובר הוא (לא אודות המשך הזמן שבא לאחריו, אלא להיפך) אודות המשך הזמן שהי' כבר לפניו.

וענין זה מצינו בנוגע ליום הילולא — כפי שמבאר רבינו הזקן (בעל ההילולא דכ"ד טבת) באגה"ק³⁵ שביום הילולא מתעלים ומתכללים "כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו", היינו, שהזמן דיום הילולא כולל בתוכו כל משך הזמן דחיי האדם.

ח. והנה, עילוי זה הוא לא רק בעת ההסתלקות, אלא כן הוא גם ביום ההילולא בכל שנה ושנה.

וכמבאר בכתבי האריז"ל³⁶ על הפסוק³⁷ "והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור", שכאשר "נזכרים" בדור שלאח"ז, אזי חוזרים "ונעשים" כל גילויי האורות שהאירו ב"הימים האלה" בפעם הראשונה. ומזה מובן גם בנוגע ליום ההילולא של רבינו הזקן בכ"ד טבת, שע"י הזכרון ("נזכרים") דיום זה בכל שנה ושנה, חוזרים "ונעשים" כל העילויים שהיו ביום ההסתלקות — בלשונו של בעל ההילולא — עליית והתכללות "כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד (רבינו הזקן) כל ימי חייו".

וולהעיר, שלשון זה — "עבודתו אשר עבד" — הוא ע"פ לשון הכתוב³⁸ "פעולתו אשר עבד בה" שנאמר בהפטורה דפרשת וארא, שבשבוע זה חל כ"ד טבת (בשנה זו, ברוב השנים, ו) גם בפעם הראשונה, שההסתלקות היתה ב"מוש"ק דשמות כ"ג אור לכ"ד טבת" (כלשון הצמח-צדק³⁹), היינו, בשבוע דפרשת וארא⁴⁰.

ויש להוסיף, אשר, ע"פ מ"ש רבינו הזקן באגרת התשובה⁴¹ (בנוגע לענין בלתי-רצוי) ש"מפני שהוא הוא הממשיך להם ההשפעה לכן הוא

(34) ראה מק"מ לזח"א יז, ב. הובא
בלקו"ת קרח נד, רע"ג.
(35) ביאור לסי' זך.
(36) רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת'
בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.
(37) אסתר ט, כח.
(38) יחזקאל כט, כ.
(39) פסקי דינים בסופו (בהוצאת תשנ"ב — תיא, ב).
(40) נתבאר בארוכה בלקו"ש חכ"א ע' 52 ואילך.
(41) פ"ו (צו, רע"ב).

נוטל חלק בראש" (ועאכו"כ בצד הטוב, שהרי "מדה טובה מרובה כו" (42) — מובן, שכל אלה ש"מזכירים" את יום ההילולא (ובפרט כשמקבלים על עצמם ענינים הקשורים עם דרכיו ואורחותיו של בעל ההילולא), ובמילא "נעשים" על ידם כל העילויים דיום ההילולא — נוטלים הם חלק בראש בכול הגילויים שנעשים למעלה, שעי"ז נעשה גם למטה תוספת אור בריבוי גדול ביותר⁴³, ולכל לראש — בנוגע אלינו בפרט — תוספת כח וסיוע נעלה ביותר בעבודת כל אחד ואחד בדרכיו ואורחותיו של בעל ההילולא.

ט. ומהענינים העיקריים בזה:

עבודתו של רבינו הזקן היתה בעיקרה — כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בכו"כ שיחות — לגלות דרך חסידות חב"ד, ולא להסתפק בכך, אלא גם להפיץ את דרך חסידות חב"ד. וכידוע⁴⁴ שרבינו הזקן רצה שתורת חסידות חב"ד תהי' שייכת (לא רק ליחידי סגולה, ולא רק לסוג מיוחד של בני"י, אלא) לכאו"א מבני"י.

בענין זה עסק רבינו הזקן בעצמו, ובזה עסקו רבותינו נשיאינו הבאים אחריו, ממלאי מקומו, והם מסרו לנו וציוו עלינו לעסוק בזה — כדי לזכות אותנו בכך.

— כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר בנוגע לכתיבת הספר-תורה לקבלת פני משיח צדקנו, שהי' ביכלתו לכתוב הס"ת בעצמו, אלא שרצה לזכות בזה את כל בני"י, ולכן נתן את היכולת והאפשרות שכולם יוכלו להשתתף בזה⁴⁵.

וכן הוא בנוגע לההתעסקות בהפצת המעיינות חוצה כדי לפעול ביאת המשיח (אימתי קאתי מר, לכשיפוצו מעינותיך חוצה) — שרבותינו נשיאינו היו יכולים לפעול זה בעצמם באופן ד"צדיק גוזר והקב"ה מקיים⁴⁶, אלא שרצונם הי' לזכות את כאו"א מאתנו שגם לנו תהי' שייכות והשתתפות בהפעולה והבאת המשיח ("אראפבריינגען משיח'ן") כאן למטה מעשרה טפחים, ולכן השאירו לנו מקום שנוכל גם אנו מצידנו

(42) סוטה יא, א. וש"נ.
(43) ראה גם תניא אגה"ק סכ"ח: "שכל עמל האדם שעמלה נפשו בחייו למעלה .. מחגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה".
(44) ראה סה"ש תש"ד ע' 93. אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"י ע' דש. לקר"ש ח"ט ע' 344. ועוד.
(45) ראה אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"י ע' רעח. לקר"ש ח"ב ע' 589. ועוד.
(46) אגה"ק דהבעש"ט — כש"ט בתחלתו. ובכ"מ.
(47) ראה תענית כג, א. זח"ב טו, א. שבת נט, ב.

לעשות משהו בהפצת המעיינות חוצה, שכן, כשיהי' לנו חלק בהכנה והקדמה לביאת המשיח ("יפוצו מעיינותיך חוצה"), יהי' לנו גם חלק — לא באופן של "נהמא דכיסופא"⁴⁸ — בביאת המשיח ("אתי מר"), במהרה בימינו.

י. וגם בענין זה הורה רבינו הזקן את הדרך — באיזה אופן צריכה להעשות הפעולה דהפצת המעיינות חוצה:

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר בכמה שיחות⁴⁹ אודות דרך פעולתו של רבינו הזקן בהפצת המעיינות חוצה — שבבואו לכל עיר, הי' נכנס לבית-המדרש או לבית-הכנסת, עומד ואומר ענין בנגלה דתורה, ולאחרי שהי' "לוקח" את קהל הלומדים ("ווען ער פלעגט דערנעמען דעם עולם") — או מבלבל אותם... (בכל מקום לפי ענינו) — ע"י דבריו בנגלה דתורה, הי' מתחיל לומר ענין מתורת החסידות, ובכך הי' מהפכם ממהות למהות!

ודרך זו הראה רבינו הזקן גם לנו,

— ולא עוד אלא שלאחרי שפתח וסלל את הדרך, הרי עבודתנו בזה היא שלא בערך בנקל יותר, ומה גם שהובטחנו שבודאי תהי' עבודה זו בהצלחה —

שכאשר פוגשים יהודי שלעת-עתה אינו חסיד, צריכים "לקחת" אותו ("דערנעמען אים") ע"י נגלה דתורה, וכאשר מבלבלים אותו או שוכרים מציאותו עי"ז, אזי נעשה כלי-קיבול לתורת החסידות, ויכולים להפכו ממהות למהות.

חסידים בכלל, ותמימים בפרט, שמהם תבעו הרביים ביחוד להיות "נרות להאיר"⁵⁰, צריכים לילך ולהדליק את הנרות, "נר הוי' נשמת אדם"⁵¹, של אותם יהודים שלעת-עתה אין הנר דולק ואינו מאיר בהם, ופשיטא שאינו מאיר מבחוץ הימנו — לאחר שכל א' מקדים ומדליק תחילה את הנר שלו, ובאמצעות ה"אש" שבו מדליק גם נרותיהם של יהודים אחרים. אבל, כדי שאותו יהודי (שצריכים להדליק את הנר שלו) יניח שיוכלו לגשת אליו — צריך "לקחת אותו" בדרך שהראה רבינו הזקן — ע"י נגלה דתורה, ועי"ז בודאי יצליח, ואח"כ יעשהו גם לחסיד.

(48) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. הובא בלקו"ת צו ז, רע"ד.
(49) ראה לקו"ד ח"ג תקטז, א. סה"ש תש"ד ע' 139. ועוד.
(50) ראה שיחת ליל נר חמישי דחנוכה ס"א (לעיל ריש ע' 228). וש"נ.
(51) משלי כ, כז.

אלא, שבשביל זה יש צורך ב"כלי זיין"... ולא רק בתורת החסידות, אלא גם בנגלה דתורה.

וכיון שכל אחד מאתנו עשאוהו "שיסער" (רובה קשת) — כהביטוי שהי' רגיל אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר: "יעדערן פון אונדז האָט מען געמאַכט פאַר אַ שיסער" — הרי אין לנו ברירה אלא ליקח הרובה ולירות, ומסתמא תהי' הירי' לעבר המטרה הנכונה ("מוועט טרעפן אַהינצו וואו מ'דאַרף שיסן").

— (כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך ואמר:) ישנו סיפור על א' שאמר שיודע הוא לירות, אבל אינו יודע (כיון ששכחו ללמדו) כיצד צריך לאחוז את הרובה, מצד זה או מצד השני... אבל בנוגע לענינו: כיון ש"חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן"⁵², הרי, כשנתנו לנו רובים, מסתמא נתנו לנו רובים כאלה שיכולים לירות רק לכיוון הנכון! צריכים רק להטעין את הרובה ב"כדור" של נגלה דתורה, ועי"ז מבטלים את הזולת ממציאיותו, ועד שמהפכים אותו ממהות למהות, כנ"ל.

יא. ולא לדרשא קאתינא, אלא הכוונה היא בנוגע לפועל ממש: יש להוסיף כח והתאמצות יתירה בלימוד נגלה דתורה, שכן, נוסף על גודל הענין דקיום מצוה ובפרט מצות תלמוד תורה מצד עצמה, הובטחנו גם שלימוד נגלה דתורה יהי' סיוע גדול ביותר בשליחותנו בעלמא דין — הפצת המעיינות חרצה — שיתן לנו גישה מיוחדת, והכשרה והכנה מיוחדת למילוי השליחות הלזו, כך, שבמהרה בימינו נוכל לראות בכל מקום ופינה ("וואו מ'וועט זיך נאָר אַ קער טאָן") ש"חסיד אידיאָט" (שהולך חסיד) באופן שמציאות אחרת אינה תופסת מקום כלל, כהסיפור-הפתגם הידוע⁵³, היינו, שבכל מקום ובכל פינה ("וואו מ'וועט זיך נאָר קערן און וואו מ'וועט זיך נאָר ווענדן") יהי' אלקות בגילוי, כמ"ש⁵⁴ "מלאה הארץ דעה את ה'".

וענין זה נעשה ע"י המאור שבתורה⁵⁵, זוהי תורת החסידות, נשמתא דאורייתא, ובהקדמת ה"גוף" וה"כלי" — כלים רחבים — ידיעה רחבה וגדולה בנגלה דתורה, כל אחד לפי ערכו, מעמדו ומצבו.

(52) עירובין לב, א. וש"נ.

(53) ראה פתיחתא דאיכ"ר ב ובפ"י יפה ענף שם. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז ובפ"י

(54) ישע"י יא, ט. וראה רמב"ם הל' קה"ע שם.

(55) ראה סה"ש תרח"ץ ע' 251.

תשובה ספ"ט. הל' מלכים בסופן.

ואז מתמלא רצונו של בעל ההילולא שתהי' ההתאחדות הנגלה וחסידות גם יחד, ובאופן שרואים את הפעולה דתורת החסידות גם בנגלה דתורה — כפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בקונטרס לימוד החסידות⁵⁶ שיש ב' ענינים בתורת החסידות: (א) על ידה מקבלים ידיעה בסדר השתלשלות וידיעת הבורא, (ב) על ידה מקבלים מבט אחר ("אן אַנדער קוק"), הבנה והשגה אחרת וחיות אחרת לגמרי בנגלה דתורה, והרי לשם כך (לענין ה'ב') יש צורך ב"מאטעריאַל" (חמרים) — נגלה דתורה — שבזה תהי' הפעולה דתורת החסידות להוסיף חיות וכו'.

וכדי למלא את הרצון והחפץ והתשוקה של בעל ההילולא — יש צורך בכך שכל אלה שתובעים מהם להיות "נרות להאיר" יוכלו לצאת מד' אמותיהם ולנסוע בכל העולם ולבלבל ולהרעיש את העולם ע"י נגלה דתורה, ואז יאמרו: "חזו דאטאיי"⁵⁷, ויקדשו אותם ע"י נסתר דתורה, ובכך יעשו אותם "לעבעדיקע און פריילעכע אידן", בשני האורות שבתורה, אור הנגלה ואור הנסתר.

* * *

יב. ידוע⁵⁸ הסיפור שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות הסדר שקבע המגיד עם רבינו הזקן בתחלת כוואו למעזריטש, אשר בנו (ר' אברהם)

מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שלום והתאחדות דכל בני ישראל, וכמבואר ג"כ בתניא פל"ב, ברכנו אבינו (כאשר) כולנו כאחד. ואחדות אמיתי של בני"א בכלל ואפילו בני"י בפרט, הנה א"א הוא כשישנה איזה פני' ותועלת באמצע, כי אז הרי אינו מתאחד עם השני, כ"א מחפש תועלת — לעצמו, ואחדות אמיתית אי אפשרית אלא כמבואר בתניא פל"ב מפני שכולם מתאימות ואב אחד לכולנה כו' מצד שרש נפשם בה' אחד. וכמבואר בדא"ח אשר שרש הנשמות הם למעלה אפילו מתומ"צ, וכמרו"ל בב"ר בתחלתו, מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, ואפי' לתורה כמ"ש דבר אל בני"י. וזהו התחלת הש"ס בק"ש והסיום בכלי שמחזיק ברכה הוא השלום, אשר השלום הוא ע"י שאומר ק"ש — ה' אחד, אבל כדי שתהי' האמירה אמיתית, צריך להיות ע"י ומאימתי, קב"ע, ולא מצד השכל וטעם, אפי' שכל וטעם דקדושה. ולדכותי יספיק הקיצור".

(56) פיי"א (אגרות קודש שלו ח"ג ע' שנב). וראה גם תורת מנחם — הדרנים על הרמב"ם ושו"ס ס"ע תעב ואילך.
(57) לשון הש"ס — כתובות ב, ב. ועוד.
(58) בהבא לקמן — ראה גם (בקיצור נמרץ) מכתב שבהערה 2 (אגרות קודש ח"ה ע' קעג (ועד"ז שם ס"ע רז ואילך)): "הנני מעתיק פה פרק א' ממה שנאמר בעת ההתוועדות, נשען על הסיפור שהרב המגיד הנה בתחלת כוואו של אדמו"ר הזקן למעזריטש, סידר אשר בנו ה"מלאך" ילמוד עם רבינו הזקן תורת החסידות, ואדמו"ר הזקן ילמוד עם ה"מלאך" תורת הנגלה. וכשהתחילו בלימוד: מאימתי כו', ואדמו"ר הזקן התחיל לפרש את המשנה, אמר המלאך אשר הוא מפרש אימתי מלשון אימה ופחד, ובקשור תחלת הש"ס עם סופו (כי בחלוקת הש"ס כאן הנה מחלקים ג"כ את הסדרי משניות, ואף שהסיום הי' בהמס' נדה, קשורים זה בזה). דסיום המשנה הוא לא מצא הקב"ה כלי

ה"מלאך" ילמוד עם רבינו הזקן תורת החסידות (תורת הבעש"ט והמגיד), ורבינו הזקן ילמוד עם ה"מלאך" תורת הנגלה⁵⁹. וכשהתחילו ללמוד התחלת הש"ס, "מאימתי קורין את שמע בערבין", ורבינו הזקן התחיל לפרש את המשנה ע"פ נגלה, אמר ה"מלאך" אשר הוא מפרש "מאימתי" מלשון אימה ויראה כו"⁶⁰.

ויש לבאר הלימוד וההוראה מסיפור זה, שכן, כל הסיפורים שסיפרו לנו, יכולים וצריכים אנו להפיק מהם לימוד והוראה בענינים השייכים אלינו.

— לא מכבר קבלתי מכתב מא"י⁶¹ ובו כותב לי שאיתא בספרים שסיפורי צדיקים הם בבחינת "מעשה מרכבה".

(כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך ואמר:) לא מצאתי בספרים פתגם זה, ולכן משאיר הנני זאת על אחריותו של הנ"ל... אבל, מה שברור בודאי שבסיפורי צדיקים יש כוונה ותכלית⁶², ובפרט סיפור ששומעים מצדיק, ובפרטי פרטיות — מנשיא, שכל מהותו וענינו לנהל את צאן מרעיתו, הנה כאשר נשיא מספר סיפור (כסיפור הנ"ל), הרי זה בודאי ענין השייך אלינו שיכולים וצריכים אנו ללמוד ההוראה שבזה, כדלקמן.

יג. ולכל לראש — הלימוד וההוראה מצירופם וחיבורם של רבינו הזקן והמלאך ללמוד יחדיו, צירוף וחיבור של שני יהודים בלימוד התורה:

יהודי אחד בפני עצמו — אינו מציאות שלם, כי אם, מציאות כזו ש"חזי לאיצטרופי"⁶³ עם עוד יהודי, אשר, ע"י צירופם יחד נעשה (לא רק הוספה בכמות, אלא גם) שינוי באיכות, מן הקצה אל הקצה.

וראי' לדבר — מהא דמצינו במדרש⁶⁴ בנוגע למתן-תורה, ש"אילו היו ישראל חסרים אפילו אדם אחד כו'":

מתן-תורה הו"ע הכי נעלה — תכלית כוונת בריאת כל העולמות,

(62) ראה גם אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ו ריש ע' רפ. ועוד.

(63) הענין ד"חזי לאיצטרופי" (יומא עד, א) — נזכר לעיל בההדרן לענין פלוגתת ר"י ור"ל אם חצי שיעור אסור מן התורה, משום ש"חזי לאיצטרופי" (המו"ל).

(64) דב"ר פ"ז, ח. מכילתא יתרו יט, יא.

(59) ראה בית רבי ח"א פ"ב. סה"מ תש"ח ע' 177. אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ו ס"ע קעו ואילך.

(60) ראה גם סה"ש תש"ד ע' 66.

(61) להעיר ממכתב שבהערה 2 (אגרות-

קודש ח"ה ע' קעב): "בנועם קבלתי מכ'... וכבקשתו הזכרתי בהתוועדות דכ"ד טבת". — ואולי הכוונה לענין זה (המו"ל).

כיון שבמ"ת הי' ביטול הגזירה, ביטול החיתוך ("דער אָפּשניט") והפירוד בין עליונים לתחתונים ("עליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים"), ונעשה חיבור בין עליונים לתחתונים ("התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים").⁶⁵

וכל זה תלוי בצירופו של יהודי אחד, יהי' מי שיהי', לכלל ישראל, שכן, "אילו היו ישראל חסרים אפילו אדם אחד כו'", ורק ע"י צירופו של אותו אחד מתאפשר כללות הענין דמ"ת.

ומזה מובן גם גודל העילוי שנעשה ע"י החיבור והצירוף של יהודי אחד לענין כללי של תורה ומצוות [והרי כל עניני התומ"צ הם ענינים כלליים: בנוגע למצוות, הרי כל מצוה כלולה מכל המצוות, כמבואר בדרושי חסידות⁶⁶ שהטעם לכך ש"העוסק במצוה פטור מן המצוה"⁶⁷, הוא, לפי שבמצוה שעוסק בה כלולה גם המצוה שפטור ממנה; ועאכ"כ בנוגע לתורה, שהיא למעלה מן הזמן ומן המקום, דלא כמצוות שיש בהם ההתחלקות דזמן ומקום, בדוגמת ההתחלקות דרמ"ח אברים ושס"ה גידים (שהם כנגד רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת), משא"כ תורה שהיא בדוגמת הדם שהולך וסובב בכל האברים בשוה⁶⁸] — שאין זה הוספה בכמות בלבד, אלא שינוי ועילוי גדול באיכות.

יד. וכדי שהחיבור והצירוף יהי' אמיתי — ה"ז ע"י ההקדמה ד"מאימתי קורין את שמע בערבין", "מאימתי" מלשון אימה ופחד (כפירוש "המלאך"), שזהו"ע הקבלת עול:

צירוף וחיבור — יכול להיות באופן שאינו אלא כלפי חוץ, ואילו בפנים נשאר מעמד ומצב של פירוד, ואעפ"כ ה"ז נחשב לחיבור. וכפי שמצינו במשנה⁶⁹ חילוקי דינים באופני צירוף וחיבור לענין טומאה וטהרה. אבל, הכוונה היא שיהי' צירוף וחיבור הן מבחוץ והן מבפנים וכו', צירוף וחיבור אמיתי, ועד באמת לאמיתו.

ובפרטיות יותר:

כאשר החיבור של יהודי א' עם חבירו הוא מצד פניות, פניות גשמיות, או אפילו פניות רוחניות — אין זה חיבור אמיתי, שהרי אין

(68) לקו"ת כמדבר יג, א"ב.

(69) ראה חגיגה כ, ב. — נתבאר בארוכה

ב"דשימות" חוברת טו בתחילתה.

(65) תנחומא וארא טו. שמו"ר פ"ב, ג.

(66) סה"מ תרנ"ה ע' לו. המשך תרס"ו

ס"ע סח. סה"מ קונטרסים ח"ב תלה, ב.

(67) סוכה כה, סע"א. וש"נ.

כוונתו להחיבור כשלעצמו, כי אם להריוח והתועלת בגשמיות או ברוחניות כתוצאה מהחיבור.

ולדוגמא: כאשר כמה מישראל מצטרפים למנין כדי שתהי' להם הזכות לומר דבר שבקדושה, בידעם גודל העילוי שבדבר — ה"ז אמנם חיבור, וחיבור בענין של תומ"צ, אבל, אם כוונת החיבור אינה אלא מצד תועלת זו — שהיא אמנם תועלת שבקדושה, שיתוסף עילוי בגשמתו ברוחו ובנפשו, אבל בכל זאת רק תועלת פרטית — ה"ז חיבור מצד פני', ואינו חיבור אמיתי, באמת לאמיתו.

חיבור אמיתי הוא (לא מצד איזו פני' ותועלת, אלא) מצד אמיתת הענין — כפי שמבאר רבינו הזקן בתניא⁷⁰ ש"הנפש והרוח מי יודע גרולתן ומעלתן בשרשן ומקורן באלקים חיים, בשגם שכולן מתאימות ואב א' לכולנה .. מצד שורש נפשם בה' אחד", ועי' נעשה "ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך"⁷¹, "פניך" דייקא, פנימיות ועצמות א"ס ב"ה.

ולהוסיף, שחיבור זה שהוא "מצד שורש נפשם בה' אחד", הוא למעלה מכללות התומ"צ, שהרי השורש דנשמות ישראל הוא למעלה מהשורש דתומ"צ, כמארז"ל⁷² "מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר", אפילו למחשבת התורה, שהרי בתורה עצמה נאמר "צו את בני ישראל", "דבר אל בני ישראל", ומוזה ראי' ש"ישראל קדמו"⁷³.

וחיבור כזה תובעים מיהודי בהיותו למטה בעוה"ז הגשמי — שבו צריך להשלים את הכוונה העליונה להיות לו ית' דירה בתחתונים, ע"י גילוי והמשכת "עיקר שכינה" (שבתחתונים היתה)⁷⁴, למעלה מדרגת ה"שכינה" כפי שהיא בכל העולמות, אפילו בעולם האצילות ובעולמות הא"ס שקודם האצילות⁷⁵ — שגם למטה בעוה"ז הגשמי יהי' החיבור שלו עם רעהו (לא מצד התועלת שבדבר, אפילו תועלת דקדושה, אלא) "מצד שורש נפשם בה' אחד", שלמעלה מתומ"צ.

וכיון שחיבור זה הוא למעלה מכללות ענין התומ"צ, הרי, הדרך לבוא לזה היא ע"י קבלת עול דוקא. וזהו הרמז וההוראה מהמשך הסיפור

(70) פרק לב.

(73) ראה גם לקו"ש חל"ד ע' 222. וש"נ.

(71) נוסח ברכת "שים שלום" בסוף תפלת

(74) שהש"ר רפ"ה. וש"נ.

העמידה.

(75) ראה ד"ה באתי לגני תשי"א בתחלתו

(72) ב"ר פ"א, ד.

(תורת מנחם — התוועדויות ח"ב ע' 193 ואילך).

אודות לימודם של רבינו הזקן והמלאך, שהמלאך פירש "מאימתי" מלשון אימה ופחד, ענין הקבלת עול, שזהו גם התוכן ד"קורין את שמע בערבין", "יקבל עליו עול מלכות שמים תחילה"⁷⁶.

טו. וענין זה מהוה התחלת הלימוד דתורה שבעל פה, ובאופן שהלימוד הוא הן בתורת הנגלה והן בתורת החסידות (פירוש המלאך בדברי המשנה) גם יחד:

ענינה של תורה שבעל פה — כפי שמבאר רבינו הזקן באגה"ק" בפירוש המאמר שבסיום הש"ס "כל השונה הלכות בכל יום וכו'" — שבה מתגלה רצון העליון ב"ה המלוכש בתרי"ג מצוות התורה, לידע את המעשה אשר יעשון, כיצד להתנהג במחשבה דיבור ומעשה בפועל ממש בחיים היום-יומיים בעוה"ז הגשמי.

והנקודה הכללית דרצונו ית' מכאו"א מישראל — שתהי' ההתקשרות דישראל עם קוב"ה ע"י אורייתא הן כגליא והן בסתים, כמאמר⁷⁸ "תלת קשרין מתקשראן דא בדא, ישראל אורייתא וקוב"ה, וכולהו סתים וגליא",

ובשני האופנים⁷⁸: (א) הקשר דה"סתים" דקוב"ה אורייתא וישראל ביניהם, והקשר דה"גליא" דקוב"ה אורייתא וישראל ביניהם, (ב) הקשר דסתים דקוב"ה עם גליא דקוב"ה, גליא דקוב"ה עם הסתים דאורייתא, סתים דאורייתא עם גליא דאורייתא, גליא דאורייתא עם סתים דישראל, וסתים דישראל עם גליא דישראל,

ובכל אופן — ב"גליא" דישראל, בהיותם בעוה"ז הגשמי, נמשך ומתגלה גם ה"סתים" דקוב"ה, עצמות ומהות א"ס ב"ה.

וכל זה נמשך ומתגלה בעוה"ז הגשמי והחומרי, שנעשה בו הגילוי ד"הוי' אחד ושמו אחד"⁷⁹, "כשאני נכתב אני נקרא" (דלא ככזמן הזה שנכתב הוי' ונקרא אד')⁸⁰, ועד לגילוי כח העצמות שבהתהוות יש מאין, כפי שמבאר רבינו הזקן באגה"ק⁸¹ ש"מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו .. הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש בלי שום עילה וסיבה אחרת קודמת ליש הזה".

גם סה"מ מלוקט ח"ג ע' קנר, ובהנסמן שם.

(79) זכרי' יד, ט.

(80) פסחים נ, א. וש"נ.

(81) ס"ב (קל, סע"א ואילך).

(76) ברכות רפ"ב.

(77) סכ"ט.

(78) ראה לקו"ת שבהערה 31. אגרות-

קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ג ע' תקלה. וראה

וכן תהי' לנו — ע"י העבודה דהתקשרות סתים וגליא נבדרכו של רבינו הזקן שפתח וסלל עבור כאו"א מאתנו, והראה לא רק שיכולים לילך בה, אלא גם כיצד לילך בה⁸², כך שזהו בכחו של כאו"א מאתנו, שכל אחד יקשר הסתים וגליא שבו (כישואל), עי"ז שתהי' אצלו ההתקשרות דסתים וגליא שבתורה, שאז פועל גם ההתקשרות דסתים וגליא דקוב"ה, ובמילא, גם הקץ הסתום, "לבא לפומי" לא גליא⁸³, נמשך ומתגלה למטה מעשרה טפחים, וזוכים לגאולה שלימה ואמיתית במהרה בימינו⁸⁴.

* * *

טז. דובר⁸⁵ כמ"פ אודות הצורך בחזרת חסידות בבתי כנסיות⁸⁶.

והטעם לזה הוא בגלל התועלת שבדבר — ובשתיים: (א) עבור הבחורים עצמם, שכדי לחזור חסידות בעל-פה, יצטרכו בדרך ממילא ללמוד חסידות בעצמם (שהרי לא יתכן לחזור ללא לימוד מקודם...). (ב) עבור הבעלי-בתים הנמצאים בהבתי כנסיות.

והנה, בנוגע לתועלת הראשונה, לימוד החסידות וידיעת החסידות — ישנם מהאברכים ("יונגעלייט") הנשואים ועאכו"כ ("ווער רעדט שוין") הבעלי-בתים שכבר "באים בימים" החושבים שאינם זקוקים לתועלת זו, כיון שתורת החסידות היא אצלם "כמונח בקופסא..." צריכים רק "לאוורר" ("דורכלופטערן") את הענינים מזמן לזמן, דבר שאינו כרוך ביגיעה כלל⁸⁷,

אבל, לייגע את עצמם ללמוד המאמר בע"פ, ואח"כ לילך לביהכ"נ ולחזור — אינם חייבים, טוענים הם, כיון שהדבר אינו חסר אצלם. ואף שאמרו חז"ל⁸⁸ "מתלמידי יותר מכולם" — "מוחלים" הם גם על כך, שכן, הזמן והטירחא שלהם יקרים יותר.

אמנם, צריכים לחשוב גם על התועלת עבור מתפללי ביהכ"נ, וזהו תפקידם של תמימים, "נרות להאיר"⁸⁹. ובנוגע לתועלת זו — הרי

82) ראה גם לעיל ס"ע 158 ואילך. וש"נ.
 83) זו"ח בראשית ח, א. וראה ג"כ זח"א
 רנג, א. סנהדרין צט, א ובפרש"י.
 84) ראה גם לעיל ס"ע 189.
 85) מכאן עד סו"ס יז נדפס (בקיצור)
 בהוספות ללקו"ש ח"כ ע' 601 ואילך. —
 בהוצאה זו נרשמה השיחה בפרטיות יותר
 ע"פ סרט-ההקלטה, וניתוספו בה פרטים
 אחדים מלקו"ש שם (המו"ל).
 86) ראה גם לעיל ע' 237 ובהנסמן שם.
 87) וע"ד שמצינו בש"ס (משנה ב"מ כט,
 ב) ששומר אבידה חייב לנער ולאווור את
 האבידה מזמן לזמן — פעולה שאינה כרוכה
 ביגיעה כלל (ויש לעיין אם יש בפעולה זו
 שוה פרוטה או לא).
 88) תענית ז, א. וש"נ.

אדרבה: מה יכול לפעול על בעלי-בתים יותר מזה שרואים שהגיע אליהם "אדם גדול", שרכש לעצמו ידיעה טובה בחסידות ("ער קען שוין טאקע חסידות"), ואעפ"כ אינו חס על זמנו ו"משפיל" את עצמו לחזור מאמר חסידות בפני כאלה שלמטה ממדריגתו כדי לזכותם — דבר שישאר רושם חזק ביותר אצל הבעה"ב השומעים.

ולפיכך, גם אם צדקו האברכים בטענתם שלתועלת עצמם אינם זקוקים לקיים הוראה האמורה, אעפ"כ הי' זה "דבר ישר" אם היו חושבים אודות טובתו של יהודי שני, וכשביל יהודי זה היו "מוסרים את נפשם" ללמוד מאמר חסידות, ולדעת אותו גם בע"פ, ולאח"ז לילך בביהכ"נ ולחזור המאמר — נכולו או חציו, בהתאם להשיעור "וואָס אַן אַמעריקאַנער בעה"ב" יכול "לסכול" בפעם הראשונה].

ויהי רצון שגם האברכים (נוסף על הבחורים), יטלו חלק בעבודתו של רבינו הזקן של הפצת תורת החסידות, וזכות הרבים מסייעתם.

יז. האמור לעיל הוא גם ביחס להתפקיד הכללי להיות "נרות להאיר":

ישנם החושבים שתפקיד זה שייך לתלמידי הישיבה בלבד, אבל כאשר יוצאים מהישיבה — "איז מען שוין אַ פרייער מענטש", ובמילא נעשים (הגוף ונפש הבהמית) בבחינת "בהמות מדבריות" שאין עליהם בעה"ב!...

האמת היא שגם כאשר יוצאים מהישיבה, נשארים (הגוף ונה"ב) בבחינת "בהמה", אשר עול הבעה"ב מוטל עלי, דוגמת "בהמות בייתיות".

וההוכחה לכך:

החילוק בין "בהמות בייתיות" ל"בהמות מדבריות" — מצינו במסכת ביצה⁸⁹: "אלו הן בייתיות הלנות בעיר ("שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך התחום"), מדבריות הלנות באפר" ("שיוצאות בפסח ורועות באפר ונכנסות ברכיעה ראשונה").

כלומר: הסימן הקובע את החילוק בין "מדבריות" ו"בייתיות" הוא מקום לינתן של הבהמות: אם הבהמה לנה במדבר — ה"ז מהוה סימן ששייכת ל"בהמות מדבריות", שאין עליהן בעה"ב; אבל בהמה כזו

(89) בסופה (מ, א) במשנה ובגמרא (וכן ה"ב. טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סחצ"ח ס"ג נפסק להלכה — רמב"ם הל' יו"ט פ"ב (ס"ה)).

שחוזרת ללון — כשמחשיך היום — בתוך התחום, שייכת ל"בהמות
בייתיות", שיש עליהן בעה"ב.

ודוגמתו בנדר"ד:

כיון שרואים שבמצב של חושך — "ווען עס ווערט אַ ביסעלע
טונקעלער" — חוזר הוא בריצה אל הבית וצועק: "ס'טייטש אַ
געוואָלד! ס'איז געוואָרן פינצטער" ... — ה"ז סימן שיש לו (והוא קשור
אל ה) בעה"ב! ...

וכיון שבמצב של חושך (לילה) מכיר ומרגיש שיש עליו בעל-הבית
— צריך הוא להרגיש את הבעה"ב שלו גם במצב של אור (יום)! ... ולא
יתכן שבמצב של אור ("בשעת ס'איז ליכטיק") ירוץ וישתולל
("אָרומלויפֿן מיט אַ ווילדקייט") ללא בעה"ב, ו"מי יאמר לו מה תעשה"⁹⁰
— כיון שחושב שהוא "כלי הנגמר בטהרה"!

המשנה אומרת⁹¹ שאפילו "כלים הנגמרים בטהרה צריכים טבילה
לקודש"! כלומר, גם אם הוא בכחינת "כלי הנגמר בטהרה", הרי, אם
רצונו להתקשר ולהתאחד עם בחי' ה"קודש" — זקוק הוא לטבילה,
מכבואר בחסידות⁹² ש"טבילה" אותיות "הביטל".

ואדרבה — ככל שתגדל אמונתו בעצמו ("וואָס מער ער איז
אַינגעגלויבט אין זיך") שהוא "נגמר בטהרה", כך תגדל ההוכחה והראי'
שזקוק הוא לטבילה (אותיות "הביטל") נעלית יותר "לקודש"!

יח. המורם מכל האמור לעיל:

ההשתתפות בהעבודה שמסר רבינו הזקן לכל המקושרים אליו
מוטלת היא לא רק על הבחורים, אלא גם (ואדרבה, אפשר שמוטלת יותר)
על האברכים והבעה"ב (כולל אלו החושבים שהם בעה"ב) — שהרי גם
לאחרי החתונה לא יוצאים, ח"ו, מסוג זה (של מקושרי רבינו הזקן),
ואדרבא, על ידי החתונה מכניסים עוד מישהו בתוך סוג זה, ולאחרי זה,
כאשר ניתוסף "דור ישרים יבורך"⁹³ — מחנכים אותו מלכתחילה באופן
זה, עד שלא יידע כלל אודות מציאות אחרת!

— כותב לי א', שרצונו, שכנו ידע אך ורק אודות מציאותו של

(90) ע"פ איוב ט, יב.
(91) חגיגה שבעה"ב. וראה לקו"ת המקוה בסופו (קנט, סע"ד).
(92) ראה סידור (עם דא"ח) בכוונת
דרושי סוכות פא, רע"א. וראה גם לקו"ש (93) לשון הכתוב — תהלים קיב, ב.
חכ"ד ע' 142. וש"נ.

הקב"ה, מציאותה של "ליובאוויטש", ותו לא מידי ("מער גאָרניט")!... וזוהי כל תכליתו. כל שאר הענינים הקיימים בעולם אינם מציאות, כי אם דמיון ("אַ פאַרבלענדעניש"), אחיזת עינים, עד שקיימת "שאלה" אם מותר לברך ברכה על כך... הילד צריך לדעת — כך כותב אלי — אודות מציאותו של הקב"ה, והקב"ה ברא את "ליובאוויטש", וכל שאר הענינים אינם במציאות!

הכרה והרגשה זו — צריכים גם האברכים והבעה"ב לפעול בעצמם.

ואדרבה: מכיון שבעל-הבית עסוק בהוויות עוה"ז, בצרכי פרנסתו, וטוען שע"פ שו"ע מחוייב הוא ב"הנהג בהן מנהג דרך ארץ"⁹⁵, וצריך להקדיש כו"כ שעות ביום בשביל מסחר, או ענינים אחרים של ל"ט "עובדין דחול" — עלול הוא לטעות יותר בענין זה.

ולכן, צריך הוא לחקוק בלבו פנימה ("איינקריצן ביי זיך אין האַרצן") הידיעה וההכרה "אַז מער ווי דער אויבערשטער און ליובאוויטש, מער ווי דער אויבערשטער און תורת החסידות, מער ווי דער אויבערשטער און תורה — איז מער גאָרניט דאָ"!

ואם ישנה איזו מציאות אחרת — אין זה אלא בשביל שעל ידה יתקיים רצון הקב"ה.

ולדוגמא: כדי לקיים מצות אתרוג, צ"ל קרקע, אילן, ואדם שיזרע את הגרעין, ישקה את הקרקע, יפקח עלי' וכו', כדי שלאחרי כמה שנים יבוא יהודי ויברך על האתרון שגדל באילן זה. ונמצא, שמציאות הקרקע והאילן וכו' אינה מציאות אמיתית, כיון שאינה אלא טפל להעיקר, שזהו מציאותו של (רצון) הקב"ה, ודוגמתו הוא בנוגע לכל מציאות שבעולם.

יט. האמור לעיל מפורש גם בנגלה דתורה:

בהקדמתו לפירוש המשניות* מאריך הרמב"ם בביאור מארז"ל⁹⁶ "מאי כי זה כל האדם*", כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה,

(95) ברכות לה, ב. וראה טושו"ע ואדה"ז אור"ח ר"ס קנו.

(96) ד"ה אח"כ ראה להסתפק.

(97) ברכות ו, ב.

(98) קהלת יב, יג.

(94) ראה סה"מ תרכ"ט ע' קמח (בהוצאת תשנ"ב — ע' קסא) ואילך. המשך מים רבים תרל"ו ע' קעה ואילך. סה"מ תרמ"ג ע' צה ואילך.

ש"תכלית העולם וכל אשר בו הוא איש חכם כו", אשר ענין ה"חכם" הוא (כמ"ש לפנ"ז) "לצייר לנפשו אחדות הקב"ה כו".

ויש להוסיף בזה ע"פ המבואר בתורת החסידות⁹⁹ בפירוש מארז"ל¹⁰⁰ "איזהו חכם הרואה את הנולד",

— ובהקדם דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁰¹ שהרמב"ם ידע תורת הקבלה, אלא, שמכיון שבזמנו היתה סכנה לגלות עניני קבלה, לכך הסתיר אותם בחיבוריו כל כך עד שלא יוכלו להכיר את הדבר. אבל לאח"ז באו רבותינו נשיאינו וגילו עניני הקבלה שבחיבורי הרמב"ם¹⁰² —

"שרואה כל דבר איך נולד ונתהוה מאין ליש בדבר ה' ורוח פיו ית", אשר מזה שהתהוות העולם (יש מאין) ע"י דבר הוי' נעשית בכל רגע ורגע מחדש, מובן, שלאמיתתו של דבר, מציאות היש אינה מציאות כלל, כיון שכל מציאותו אינה אלא דבר הוי' שמהוה אותה מאין ליש בכל עת ובכל רגע¹⁰³.

וזהו הפירוש בדברי הרמב"ם ש"תכלית העולם וכל אשר בו הוא איש חכם כו" — שכל העולם כולו לא נברא אלא בשביל יהודי ("חכם") שנרגש אצלו שמציאות העולם אינה מציאות אמיתית כלל, "די מציאות איז קיין מציאות ניט" (כיון שכל מציאות העולם אינה אלא דבר הוי' שמהוה אותה מאין ליש בכל עת ובכל רגע), אשר הכרה והרגשה זו נפעלת ע"י תורת חסידות חב"ד — "ליובאוויטש" — החלק בתורה שבו מדובר אודות העדר וביטול מציאותו של היש ("ווי אַזוי יש איז קיין מציאות ניט") כיון שנתהוה מהאין בכל עת ובכל רגע.

ולפיכך, כדי לפעול הכרה והרגשה זו, ובפרט אצל האברכים והבעה"ב, שלהיותם קשורים יותר לעניני העולם (כנ"ל סי"ח) עליהם להזהר ביותר מהטעות שהעולם הוא מציאות — צריכים הם להתקשר עם תורת החסידות, אשר הלימוד וההתעסקות בה תפעל בהם ההכרה וההרגשה לראות בכל דבר בעולם אך ורק את כח הפועל בנפעל¹⁰⁴.

(99) תניא פמ"ג (סא, ב). וראה גם מכתב א' שבט שנה זו (אגרות-קודש ח"ה ע' קפו).
(100) תמיד לב, א.
(101) סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 41 ובהערה שם (וש"נ). וראה גם אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א חכ"ב ע' קכט, ובהנסמן שם.
(102) ראה סה"ש שם ס"ע 40 ואילך. לקו"ש חכ"ו ע' 39 הערה 119. וש"נ.
(103) ראה תניא שעהיזה"א פ"ג. וראה גם סה"מ שבהערה 94.
(104) ראה שער האמונה ספכ"ז. מאמרי אדהאמ"צ נ"ך ע' קפד. וש"נ.

כ. וענין זה מודגש במיוחד בעמדנו ביום ההילולא של רבינו הזקן
(בכ"ד טבת):

ידוע הסיפור שאירע ביום ההילולא¹⁰⁵ — שרבינו הזקן שאל את
הצמח-צדק מה אתה רואה? והשיב, שרואה הוא את הקורה ("דעם
באלקן"), ונענה רבינו הזקן ואמר: אינני רואה כי אם כח הפועל בנפעל
בלבד¹⁰⁶!

וע"פ הידוע¹⁰⁶ בפירוש הכתוב¹⁰⁷ "הימים האלה נזכרים ונעשים",
שכל הענינים שאירעו בפעם הראשונה חוזרים ומתעוררים באותו הזמן
בכל שנה ושנה, מובן, שדברי רבינו הזקן האמורים (שאינו רואה אלא
כח הפועל בנפעל) שנאמרו ביום ההילולא, חוזרים ומתעוררים עוד
הפעם ביום ההילולא בכל שנה ושנה, שמזה נמשך הכח לכל המקושרים
אל רבינו הזקן להמשיך ולהחדיר בהם את ההכרה דראיית כח הפועל
בנפעל.

ולהעיר, שגם אם לעת-עתה יורגש הדבר רק בפנימיותו ולא יבוא
ברגש הגלוי, או שישאר רק בהבנה והשגה בלבד — הנה לעתיד לבוא
יתגלה שגם לפני"ז היתה הכרה זו קיימת במציאות אצל¹⁰⁷.

ולכן צריך כאו"א לעשות את התלוי בו בענין זה — לידע ולהכיר,
לכל הפחות בשכל (ע"י ההבנה וההשגה שהענין הוא אמיתי מצד עצמו),
שהקב"ה מהוה מציאותו של כל יש, שמזה מובן, אשר "יש" זה הנמצא
בפועל ממש בפניו, וממשש, אוכל ושותה אותו בשעה זו ממש — אין
זאת אלא דבר הוי' שמהוה ומחי' אותו בכל עת ובכל רגע!

— אין זה דבר המבואר בספרים בלבד, ולא דבר שהי' קיים רק
בעבר, ולא דבר שהוא בבחינת "גמרא גמור זמורתא תהא"¹⁰⁸... אלא, זהו
ענין של בפועל ממש, "אט איצטער א", בחדר זה, בנוגע ל"יש" זה
שמסתכל עליו — [כ"ק אדמו"ר שליט"א הראה בידו הק' על השולחן
ועל המזונות] — או ממששו כו', שכל מציאותו אינה אלא דבר הוי'
שמהוה ומחי' אותו!

דעם אור הנשמה" (סה"ש תש"ב ע' 103).
וראה גם שיחת ש"פ בלק תשט"ז.

(107) להעיר גם ממגדל עוז (כפ"ח,
תש"מ) ע' שח.

(108) לשון הש"ס — שבת קו, ב
(וכפרש"י שם: "אומר השמועה בזמירה
בעלמא בלא צורך"). וש"נ.

(105) ראה ספר שבחי הרב בסופו. תולדות
עמודי החב"ד ע' 96. וראה בית רבי ח"א
פכ"ב (מו, א) הערה א. וראה גם סה"ש תש"ג
ע' 155.

(106) ועד"ז מצינו אצל הצ"צ — שלפני
הסתלקותו אמר "אז ער זעט ניט דעם גוף נאָר

ידיעה והכרה זו צריכה להיות "מונחת" אצל כאו"א "בכיס" ("אין פאקעט") — גם אם לעת-עתה אין זה אלא בבחינת "אורות סתומים בכלים סתומים"... שכן, גם אז ה"ז נמצא אצלו בבעלותו הבלעדית, ללא "בעלות" או "חלות" אחרת [נהלשון הרגיל בהשיעורים בישיבות בימינו], אלא שייך כולו אליו בכל הפרטים; אלא מאי, החסרון הוא שאינו מרגיש זה בהרגש הלב ובשר הגשמי — הרי לעתיד לבוא ירגיש זה גם בבשר הגשמי, אבל ברוחניות, בהנשמה, ה"ז מאיר אצלו גם עתה. וכאמור, עכשיו הוא הזמן המוכשר לקבל ולהשיג כל הנ"ל, אפילו בעה"ב, כולל ובמיוחד — אלה שיש להם שיעורים קבועים — ובשופי — בתורת החסידות, בתורתו של בעל ההילולא.

*

כא. כאן המקום לעורר גם אודות התלמידים שצריכים ללמוד ע"מ לקבל "סמיכה" להוראה (כנזכר לעיל¹⁰⁹):

הבחורים שדיברו עמהם אודות לימוד להוראה [חלקם הנני רואה כאן, הנשארים אינני רואה, ובודאי ימסרו את הדברים גם אליהם] — הרי לא לדרשא קאטינא, אלא הכוונה היא בנוגע לפועל מחש;

וגם הבחורים שלא דיברו עמהם על כך, אבל הם ראויים ומוכשרים לזה — יקבלו את הדבר על עצמם, ובפועל ממש, מתחיל מלילה זה או מחר בבוקר, ייגשו אל העבודה ("צוטרעטן צו דער אַרבעט") — בהתאם לסדרי הישיבה ושאר הלימודים שמחוייבים בהם (הן לימודים בחסידות והן לימודים בנגלה) — וישלימו הלימוד להוראה עד לחג הפסח, ועכ"פ לא יאחר מחג השבועות.

ועד"ז בנוגע להבעה"ב הראויים לכך — ה"ז דבר נכון ביותר שגם הם יהיו בקיאים בהוראה, ותבוא עליהם ברכה.

כב. שמעתי פעם מכ"ק מו"ח אדמו"ר, שמנהג בית הרב הי' לקבל סמיכה להוראה קודם החתונה¹¹⁰, וכך נהג גם הוא בעצמו:

מאטערן), אבל סוכ"ס תוציאו את הסמיכה; כוונתי רק שלא יהי' זה בנקל, באופן ש"לא יגעת".... (המו"ל).
(110) ראה גם ספר המנהגים ע' 75. נתבאר בלקו"ש ח"א ע' 53 ואילך.

109) קודם התחלת שיחה זו הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות התלמידים שצריכים לקבל "סמיכה", באמרו, שבודאי יתעסקו התלמידים בכך בשקידה ביותר, ופנה אל ראש הישיבה (הרה"ג וכו' הרי"י פיקרסקי), ואמר: מסתמא תייגעו אותם ("וועט איר זיי

נישואי כ"ק מו"ח אדמו"ר התקיימו בהיותו בן שבע עשרה שנה, ולפני זה, למד במיוחד עבור הוראה. — לפני תקופה זו, למד בתור לימוד התורה סתם (ולא בשביל הוראה וכיו"ב), אבל קודם החתונה רצה כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שיקבל סמיכה, ואכן קיבל אז סמיכה אצל כמה רבנים.

— (כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך ואמר:) כנראה, שהרבנים ייגעו אותו קשות ("זיי האָבן אים גוט געמאַטערט"), וכשנוכחו לדעת שאכן ראוי הוא לכך, "ער האָט דאָס כשר פאַרדינט", לא באופן של "נהמא דכיסופא"⁴⁸, אלא ע"י יגיעה ("יגעט"י¹¹¹), נתנו לו הסמיכה...

ואף שהמדובר הוא בנוגע להנהגה של בית הרב, מ"מ, כיון שכ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר וגילה את הדבר,

— כבר אמרתי פעם, שכאשר כ"ק מו"ח אדמו"ר ה' מספר לי סיפור, כבר ידע מלכתחילה שאפרסם אותו, "פריער מיט אַ טאָג שפעטער מיט אַ טאָג", אם בעל פה, או בכתב, או בדפוס, אבל זאת ידע, שהדבר לא יישאר בגדר סוד;

אלא שבזה גופא היו חילוקים: היו ענינים כאלה — שצויה עלי להעלימם לעצמי ("באַהאַלטן פאַר זיך"), ואזי הייתי צריך לבקש ולפעול ("אויסבעטן") רשיון על פירסום הדבר; אבל היו גם ענינים שמלכתחילה לא הטיל עליהם "הגבלות" —

מובן, שמנהג זה הוא הוראה לרבים — שצריכים לקבל סמיכה להוראה קודם החתונה.

וטעם הדבר — כיון שלעתים תכופות מתעוררות בבית שאלות שונות בהלכה, ואי אפשר ללכת לעתים קרובות כל כך לשאול את הרב ("מ'קען דאָך ניט לויפן יעדן פאַר מינוט צו אַ רב"), ולכך צריך להיות רב בתוך הבית.

כג. ובהתאם לכך יש לעזור — שכדאי ונכון ביותר שכאו"א הרוצה לבנות "בנין עדי עד"¹¹² (ועד"ז אברכים ובעה"ב שלאחרי החתונה) — יוציא תחילה סמיכה להוראה. ובודאי יש ביכלתו של כאו"א לקבל סמיכה — לכל הפחות כפי הסדר הנהוג בזמננו זה:

בזמנים שעברו ידעו שכדי לקבל סמיכה לרבנות — הרי לכל לראש "דאָרף מען גוט קענען לערנען", ולאחרי זה יש לדעת כדבעי טור

(112) ברכה ג' דברכות נישואין.

(111) מגילה ו, רע"ב.

ושולחן ערוך, כל חלקיהם, או לכל הפחות שני חלקים — יורה דעה ואבן העזר;

ואילו בזמננו זה נעשה הסדר, שמתחילים בלימוד קיצור שו"ע, ולאח"ז מוסיפים ולומדים פי' הבאר-היטב, ולאח"ז מוסיפים ולומדים שו"ע עם פירושי הט"ז והש"ך, ולאחרי זה אם זמנו פנוי — מוסיפים ולומדים טור וב"י, וגם זה — רק קטעים קטעים.

ובכן, כוונתי לקבל סמיכה לכל הפחות באופן כזה — כדי לדעת את המעשה אשר יעשון, אשר לשם כך צריכה להיות ידיעה בשו"ע אורח חיים ויורה דעה, וגם איזו ידיעה בענינים דאבן העזר, אבל, לכל לראש ולכל הפחות — או"ח ויו"ד, שמוכרח הוא באם רוצים לדעת את המעשה אשר יעשון, ולא להכשל ח"ו בכונ"כ הלכות, כמו הלכות שבת (כמ"ש רבינו הזקן באגרת הקודש¹¹³) וכיו"ב.

ויש להדגיש, שלא נוגע כ"כ קבלת התעודה ("די פאפירל") בצירוף חתימה המעידה על קבלת הסמיכה, כי אם, היכולת לקבל תעודה כזו, ומאחר שראוי לכך, התעודה עצמה כבר אינה מעכבת, ובלשון חז"ל¹¹⁴ "הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו".

אלא שבנוגע להבחורים דורשים בפירוש שיקבלו גם את התעודה, שכן, עי"ז יוכלו לדעת שמילאו את תפקידם (ללמוד כל הלכות המתאימות) בפועל. ומה טוב שישלחום להבחן אצל משהו ש"מחמיר" בנתינת הסמיכה, שאז יתברר שמילאו את תפקידם (בלימוד ההלכות) כדבעי¹¹⁵.

כד. ויש לקשר גם ענין זה עם יום ההילולא כ"ד טבת:

מעניניו העיקריים של בעל ההילולא ובעל השמחה הי' חיבור השולחן-ערוך, כידוע¹¹⁶ שבבוא רבינו הזקן למעזריטש נמסר לו התפקיד של חיבור השר"ע לרבים — לא רק בשביל חסידים אלא גם עבור כלל ישראל [ביחד עם יסוד ופירסום של תורת חסידות חב"ד לכלל ישראל¹¹⁷]. ומזה מובן, שכאשר מקבלים החלטות טובות בכל האמור ביום ההילולא — ישנו סיוע מיוחד לקיים את ההחלטה בפועל, ושתהי' הצלחה בזמן, הצלחה ברוחניות, והצלחה בגשמיות.

* * *

113) יבמות קד, ב. וש"נ.
114) ראה גם שיחת י"ג תמוז שנה זו.
115) ראה "הקדמת הרבנים בני הגאון
116) המחבר ז"ל" לשר"ע אדה"ז.

כה. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן (באמרו שהשעה היא כבר לאחר חצות) ניגון ד' בבות של רבינו הזקן, ובבא הרביעית — לכפול ז' פעמים. לאחר שניגנו ניגון ד' הבבות, אמר: "זאל מען זינגען דעם ניגון "ניע זשוריצי כלאפצי", נאָר פריילעך".

במהלך הניגון עמד כ"ק אדמו"ר שליט"א מלוא קומתו ורקד (ביחד עם כל הקהל שנעמד על הספסלים והשולחנות) בשמחה רבה ועצומה.

ואח"כ אמר:]

בודאי אין צורך להבהיר ולהדגיש שאי אפשר לצאת ידי חובה כהנ"ל¹¹⁶, שכן, כל זה אינו אלא הכנה והקדמה לקיום מצוות מעשיות כפשוטו, ובפרטיות, לקביעות עתים בתורת הנגלה ובתורת החסידות, ובקשר לתלמידי הישיבה — שקידה והתמדה נוספת הן בלימוד הנגלה והן בלימוד החסידות.

— זהו ענין של בפועל ממש, שאפשר למשש ולמדוד ע"פ השעון... במילא לא יתכן לרמות את הזולת בענין זה, ולא עוד, אלא שגם את עצמו אי אפשר לרמות בכך!...

ולהוסיף ולהדגיש, שאין זה ענין הנוגע לאחר זמן, כי אם, מחר בבוקר בפועל ממש!

— בנוגע ללילה זה, הרי מכיון שנמצאים כבר לאחר חצות הלילה, ה"ז שייך לחשבוננו של יום המחרת.

*

כו. כאן המקום לעורר גם אודות ההכנות ליום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר:

ובהקדמה¹¹⁷ — שכל ההשפעות השייכות אלינו מקבלים אנו על ידי ממוצע המחבר, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר¹¹⁸, ועל ידו נמשכים אלינו גם כל הענינים דיום ההילולא של רבינו הזקן, להתקשר ולהתאחד עמו וכו'.

וכיון שנשארו חמשה עשר יום עד לה"א¹¹⁹רצי"ט, יום ההילולא של נשיאינו, ובמענה על שאלת כו"כ אודות הסדר כיום זה — הצעתי, שסדר

¹¹⁶ ח"ב ע' 106.

¹¹⁷ ניגון וריקוד כו' (המו"ל).

¹¹⁸ ראה גם לעיל ע' 229 ובהערה 13.

¹¹⁹ ראה גם תורת מנחם — התוועדויות

ההנהגה ביום ההילולא בשנה זו יהי' — במדה האפשרית — כפי ההצעה שנכתבה אשתקד¹¹⁹, ובודאי יוכלו למלאותה גם בשנה זו.

— הסיבה שהנני מדבר על כך בהזדמנות זו, היא, בגלל שגם כעת עומדים אנו ביום הילולא (של רבינו הזקן). ונוסף לכך, מכיון שישנם כו"כ שכבר שאלו אצלם אודות הסדר של יום ההילולא, וזקוקים הם ליתן מענה על כך, הרי, אלו ששואלים את הצעתי — כבר מלתי אמורה בהסדר שנכתב בשנה שעברה,

ובפרטיות יותר — הן בנוגע לעלי' לתורה בשבת קודש שלפני יום ההילולא, ועד"ז בנוגע לסדר ההנהגה ביום ההילולא עצמו.

וגם כשיעזור הקב"ה שעד אז כבר תהי' ביאת משיח צדקנו, ומה גם¹²⁰ ש"הקיצו ורננו שוכני עפר"¹²¹, והוא בתוכם, יכול להיות עוד לפני"ז, ויש כמה ראיות בש"ס ומדרשים שיכול להיות הענין ד"הקיצו ורננו" אצל יחידי סגולה לפני"ז, וגם הי' לפני"ז; וכפרט כאשר המדובר בנוגע לנשיא שצריך להוציא את צאן מרעיתו מחושך כפול ומכופל כזה —

אין זה מבלבל לסדר האמור ביום ההילולא, כיון שגם אז יהי' זה יום ההילולא, ומה איכפת ("וואָס האַרט") אם זה באופן למטה מעשרה טפחים או למעלה מעשרה טפחים?! — וכיון שאין סתירה בדבר, יכול להיות הסדר כדאשתקד.

כו. [בסיום ההתוועדות אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א (בחיוך):]

בהמשך להמדובר אודות ההדגשה דנגלה דתורה — "ס'איז דאָך אַלץ אַ נאַכט פון נגלה" — יש להזכיר ולעורר שכל אלה שנתחייבו בברכה אחרונה לא ישכחו לברך ברכה אחרונה¹²²; ואלה שאינם יודעים את הברכה בעל-פה, אל יתביישו לברך מתוך הסידור, ותבוא עליהם ברכה, ואנחנו נאמר ("און מיר וועלן ענטפערן") אמן.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר עוד הפעם אודות חלוקת הש"ס, באמרו, שכל אלה שהשתתפו בחלוקת הש"ס יודיעו איזו מסכתא בוחרים הם ללמוד, ובמילא יצרפו אותם לחלוקה הכללית, ושכל המשתתפים יזכרו את המסכתא שקיבלו על עצמם ללמוד, ויגמרו אותה עד לשנה הבע"ל.

ואח"כ אמר:]

119) אגרות-קודש ח"ד ע' קמב ואילך.

121) ישע' כו, יט.

120) ראה גם תורת מנחם שם ע' 228.

122) ראה גם לעיל ע' 71 ובהערה 159.

תכליתה של התוועדות חסידית היא — שהחלטות טובות שמחליטים בעת ההתוועדות תפעלנה בפועל ממש במחשבה דיבור ומעשה, להמשיך את אור החסידות במחשבה דיבור ומעשה, בכל יום ויום, ועל ידי כך יאיר כאו"א עוד יותר את חלקו בעולם, וכולם ביחד — את כל העולם.

[וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:] "זייט געזונט און אַ גוטע נאכט"¹²³.

(123) כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן המזונות והפירות להרה"ח ר' שמואל הלוי לעוויטין (המור"ל).

בס"ד. ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט, ה'תשי"ב

(הנחה בלתי מוגה)

וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי' וארא אל אברהם גו' באל שדי ושמי הוי' לא נודעתי להם גו', ובהמשך הכתובים נאמר¹ והוצאתי גו' והצלתי גו' וגאלתי גו' ולקחתי גו', ד' לשונות של גאולה, וידעתם כי אני הוי'. ומשמעות הענין, דע"י הגאולה ממצרים דוקא באו לידיעת שם הוי'. וצריך להבין, דהרי גם אצל האבות מצינו ענין גילוי שם הוי', כמ"ש וירא הוי' אל אברהם², וירא אליו הוי'³, וכי"ב. וא"כ מהו ושמי הוי' לא נודעתי להם. גם צריך להבין מדוע זכו למדריגה זו דוקא ע"י יציאת ממצרים, הגאולה ממצרים. דמשמע מזה, שדוקא ע"י שהיו בגלות מצרים ונגאלו ממנו ע"ז זכו לגילוי שם הוי'. דאי אפשר לומר שגילוי שם הוי' הוא רק משום שאינם בגלות מצרים, שהרי גם האבות לא היו בגלות, ומ"מ ושמי הוי' לא נודעתי להם. ומוכח מזה דכוונת הכתוב, שדוקא ע"י שהיו בגלות מצרים ונגאלו ממנו, ע"ז באו לגילוי דוידעתם כי אני הוי'. וצריך להבין הענין בזה.

ויובן כל זה⁴ בהקדם מארז"ל⁵ אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין, ומשמע מזה⁶ שהתשובה אינה רק אם יש חטא ועון אלא בכל אופן אי אפשר שתהא הגאולה ללא תשובה. וכן פסק הרמב"ם⁷ דאין ישראל נגאלין אלא בתשובה, דלשון אין כו' אלא הוא

-
(1) מאמר זה מיוסד על ד"ה וארא דשבת מבה"ח שבט תקנ"ד — הנקרא "דער פרומער וארא" — נדפס בתורה אור לעמבערג שנת תור"ה (ז, ב ואילך). מאמרי אדה"ז על פרשיות התורה ח"א ע' רלח ואילך. שם בהוספות ע' 26 (בהוצאת תשמ"ט). ועם הגהות — אוה"ת וארא ע' קיט ואילך. פלח הרמון שמות ע' מד ואילך. וראה — אודות מאמר זה — רשימת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בספר השיחות תורת שלום ע' 86. "התמים" חוברת ח ע' ז [שפ, א]. הערה במפתח מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב נ"ע ע' סח. שיחה שלפני המאמר (לקמן ע' 274).	בעת אמירת המאמר בכה כ"ק אדמו"ר שליט"א מאד (המור"ל). (2) פרשתנו ו, ב.ג. (3) שם, ו.ז. (4) לך יב, ו. שם יז, א. (5) וירא יח, א. תולדות כו, ב. (6) בהבא לקמן — ראה מאמרי אדה"ז שם (ע' רלח ואילך. ע' 26). אוה"ת שם (ע' קיט). פלח הרמון שם (ע' מה). (7) סנהדרין צז, ב. (8) באוה"ת שם מציין: ועמ"ש מזה סד"ה כי ההרים ימרוש [לקו"ת תצא מ, ד]. (9) הל' תשובה פ"ז ה"ה.

לעיכובא¹⁰. וצריך להבין, מהו ההכרח שלפני הגאולה יהי ענין התשובה. דבשלמא אם יש חטא ועון מוכן מדוע צ"ל תשובה ע"ז לפני הגאולה דלעתיד, שהרי לע"ל כתיב¹¹ ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, ולכן צ"ל לפני זה ביטול החטאים והעוונות, שלא תהי' לעניני לעו"ז שום אחיזה אצל האדם במחדו"מ שלו. אבל כשאין חטאים למה צריך לענין התשובה.

אך הענין הוא¹², דהנה בנוגע לענין התשובה (שעתידים ישראל לעשות בסוף גלותן)¹³ כתיב¹⁴ כי לא ידח ממנו נידח, ממנו דייקא, דקאי על עצומ"ה ית', שכל הניצוצות שבכל נפשות ישראל סופן לאשתאבא בגופא דמלכא¹⁵, עצומ"ה ית'. אך איך תהי' הנפש הזאת שהיא בבחינת גבול ונברא משתאבת בגופא דמלכא, עצומ"ה א"ס ב"ה, שהוא בחינת בלי גבול ובורא. ויתר על כן, דבאמת אי אפשר לומר עליו ח"ו גם התואר בלי גבול¹⁶, כשם שאי אפשר לומר ח"ו שהוא בגדר גבול, דעצומ"ה הוא שלילת הגבול ושלילת הכל"ג, שלילת החיוב ושלילת השלילה¹⁷. וא"כ יפלא ביותר איך תהי' התקשרות הנפש עם העצמות, שהנפש היא בבחינת גבול בקצה השני ממש, ובפרט כשהיא מלוכשת בגוף. אך הענין הוא, דההתקשרות היא ע"י תורה ומצוות. דהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה¹⁸ והמצוות הן איברין דמלכא¹⁹, ואעפ"כ נשתלשלו וירדו ממקום כבודם ומתלבשים בענינים גשמיים. דלענין התורה הרי ארז"ל²⁰ דכשבקשו המלאכים שתינתן להם התורה הי' המענה על בקשתם כלום למצרים ירדתם, יצה"ר יש ביניכם וכו'. דמזה שענין זה הובא לגבי נתינת התורה (ולא רק קיום המצוות) מוכח שהתורה עצמה נתלבשה בדברים גשמיים. וכן הוא גם במצוות כפשטות, שהמצוות הם בדברים גשמיים. ואפילו המצוות שקיומם הוא במוח ובלב, הרי שיעור המצוה הוא שתהא נרגשת במוח הגשמי ובלב הגשמי²¹. ולכן התומ"צ הם הממוצעים

(10) ראה מנחות פג, ב בתוד"ה מתני'.

(11) זכרי' יג, ב.

(12) בהבא לקמן — ראה מאמרי אדה"ז

שם (ע' רלט. ע' 26). אוה"ת שם. פלח הרמון

שם.

(13) שמואל"ב יד, יד. וראה תניא ספ"ט.

הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג.

(14) ראה זח"א ר"ז, ב.

(15) ראה גם לקו"ת פקודי ז, ב. המשך ע' קפ.

(16) תרס"ו ע' קעב ואילך. המשך תער"ב ח"א

ס"ע צד ואילך. ובכ"מ.

(17) ראה גם המשך תרס"ו ע' נח. ובכ"מ.

(18) ראה תניא פ"ד. ובכ"מ.

(19) ראה זח"א קע, ב. תקו"ז ת"ל (ער).

סע"א). תניא רפכ"ג. ובכ"מ.

(20) שבת פח, סע"ב ואילך.

(21) סה"מ תרצ"ז ע' 215. ע' 282. תרח"ץ

המקשרים ומחברים את הנפש האלקית שהיא בגדר גבול ומקום ומלובשת בגוף, שתוכל להבטל ולהכלל באור א"ס ב"ה, לאשתאבא בגופא דמלכא, עצומ"ה ית'. ומטעם זה נקראו המצוות בשם לכושים²¹, שהם מלבישים את נשמת האדם שתוכל להכלל באור א"ס ולחזות בנועם הוי'²² ולאשתאבא בגופא דמלכא.

וזהו ²³ מ"ש²⁴ ואברהם זקן בא בימים גו', ואיתא בזהר²⁵ על הפסוק, דבא בימים פירושו ביומין שלמים, אינון יומין עילאין שהם הלבושים דתומ"צ. דהימים הם בחינת לבושים להלביש את נשמת האדם, והם הם לבושי התומ"צ, שעל ידם יוכל האדם להמשיך עליו אחדותו ית'. וזהו מ"ש ואברהם זקן בא בימים, זקן זה שקנה חכמה²⁶, דבחינת חכמה הוא גילוי האחדות דלמעלה, כמבואר בתניא²⁷ דבחינת החכמה היא מה שהוא לברו הוא ואין זולתו, וכדי להגיע למדריגה זו הי' אברהם בא בימים, היינו לבושי התומ"צ. וענין זה קשור עם ימים כפשוטם, שכל יום צריך להיות מלא בקיום התומ"צ, כמאמר²⁸ בכל יומא ויומא עבד עבדתי, היינו שבכל יום ויום צ"ל קיום התומ"צ שבאותו היום. דעיי"ז אפשר להגיע להתקשרות הנפש עם עצומ"ה ית'. ולכן צריך האדם לסגל תורה ומצוות ואפילו מצוה אחת כמה פעמים כמספר הימים אשר ניתנו לו מן השמים. ועוד זאת, שלפעמים עושה מצוה אחת כמה פעמים באותו היום, וכמו בענין התפלות שיש ג' תפלות בכל יום ובשבת ויו"ט ד' תפלות וביו"כ ה' תפלות. ויש להוסיף בזה, דהנה לכאורה אינו מובן, דהרי ידוע שמעלת הנשמות היא היותן בבחינת מהלכים דוקא, שעבודתם היא בבחינת הילוך ועלי' ממדריגה למדריגה, וכמבואר²⁹ בפירוש הכתוב³⁰ ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, וא"כ מדוע צ"ל העסק באותה מצוה כמה פעמים באותו היום. אך ע"פ הנ"ל מובן, דהן אמת שהעבודה עצמה היא בבחינת עלי' מדרגא לדרגא, אבל המצוות הם רק בבחינת

(21) ראה תניא אגה"ק סכ"ט. תו"א מקץ לב, ד ואילך. תו"א ור"ה ואברהם זקן שבהערה 25. (22) תהלים כז, ד. (23) בהבא לקמן — ראה מאמרי אדה"ז שם (ע' רלט. ע' 27). אוה"ת שם. פלח הרמון שם (ע' מו). (24) חיי שרה כד, א.	(25) ח"א רכד, א. קכט, א. וראה תו"א חיי שרה טז, א. משפטים עו, ג. עט, ב. ד"ה ואברהם זקן תשל"ח (סה"מ מלוקט ח"א ע' רפט ואילך). (26) קידושין לב, ב. (27) פל"ה בהגהה. (28) זח"ג צד, ריש ע"ב. (29) תו"א וישב ל, סע"א ואילך. ועוד. (30) זכרי' ג, ז.

לבושים שעל ידם יוכל לקשר נפשו כאלקות, ולכן צ"ל עשיית מצוות אלו פעמים רבות כדי שתוכל נשמתו להתקשר עם אלקות, ואז תוכל להיות העלי' וההילוך.

ובזה³¹ יש לבאר³² מה שמצינו סתירה בענין החיוב דתלמוד תורה, דבמ"א ארז"ל³³ דמי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק עליו נאמר³⁴ כי דבר הוי' בזה גו' הכרת תכרת גו', ובמ"א אמרו³⁵ דמי שאי אפשר לו לעסוק בתורה כל היום מפני עסקו במשא ומתן די לו בפרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית. דאי נימא דזה שהמתבטל מת"ת עליו נאמר כי דבר הוי' בזה הוא מצד מעלת התורה, שהוא בזיון התורה, אם כן מדוע בעל עסק די לו בפ"א שחרית ופרק א' ערבית. ואם נאמר שענין עסק התורה תלוי בפנאי שיש לאדם, דלכן מי שהוא בעל עסק די לו בפ"א שחרית ופ"א ערבית, א"כ מה הרעש אם מי שיש לו פנאי מתבטל שעה קלה, עד שעליו נאמר הכרת תכרת גו'. אך הענין מוכן ע"פ משנת"ל שהתורה היא לבוש לנשמה שתוכל להתקשר עם אלקות, לאשתאבא בגופא דמלכא. ולכן ה"ז תלוי באיזו נשמה מדובר. דיש נשמה שצריכה יותר ללבושים, ויש נשמה שאצלה הצורך בלבושים אינו גדול כ"כ. ולכן מי שאי אפשר לו לעסוק בתורה כל היום כולו מחמת עסק הפרנסה, הרי מאחר שלא הזמינו לו פרנסתו מן השמים שיהי' פנוי כל היום לעסוק בתורה, מוכח מזה שנשמתו אינה צריכה כ"כ ללבושי התורה, ודי לו בפ"א שחרית ופ"א ערבית. אך מי שאפשר לו לעסוק בתורה כל היום, מוכח מזה שנשמתו צריכה ליותר לבושים, ולכן אסור לו לבטל אפילו רגע א', אלא צריך לעסוק כל היום כפי שיעור הלבושים הדרושים לשורש נשמתו, ואם לאו הרי הכרת תכרת גו', שאין נשמתו יכולה לעלות וליראות באור ה'. ודאי' לדבר ממה שארז"ל³⁶ שמי שביטל מצות ק"ש אפילו פעם אחת כאילו לא קרא כל ימיו, דמכיון שחסר לו בלבוש זה, א"כ חסר אצלו בהתקשרות עם עצומ"ה א"ס ב"ה. ודוקא ע"י קיום התומ"צ בכל יום ויום, כפי מספר הימים הקצובים לו, אפשר שתהי' התקשרות הנשמות עם עצומ"ה א"ס ב"ה.

(33) סנהדרין צט, א. וראה תניא פ"א.

(34) שלח טו, לא.

(35) ראה מנחות צט, ב.

(36) ברכות סג, ב.

(31) בהבא לקמן — ראה מאמרי אדה"ז

שם. אוה"ת שם (ע' קכ).

(32) באוה"ת שם מציין: ועמ"ש בתו"א

סוף דרושי פורים מזה [צח, ג].

ומבאר רבינו הזקן³⁷, דהנה אין כל אדם זוכה לזה שיהיו כל ימיו שלימים ולא יחסר מהם אפי' שעה אחת רגע א'. ויש לומר כביאור דיוק לשון רבינו הזקן שאין כל אדם זוכה לזה, דמשמע שזהו ענין של זכות מלמעלה, ולא דבר התלוי בבחירה. וי"ל דמובן הוא ע"פ הידוע³⁸ דביטול תורה אין אדם ניצול ממנו בכל יום, כמובן ממארוז³⁹ ג' עבירות אין אדם ניצול מהם בכל יום כו', ונמצא שאין זה דבר התלוי בבחירת האדם אלא צריך לזה זכות וסייעתא דשמיא. וממשיך רבינו הזקן³⁷, דהעצה לזה היא שיהי' כל ימיו בתשובה⁴⁰. פירוש הדברים, דכיון שאין כל אדם יכול לזכות לזה שלא יהי' חסרון בלבושו, וא"כ איך יבוא האדם להתקשרות נשמתו עם עצומה"א א"ס ב"ה, הנה העצה לזה היא ע"י התשובה. דגם ע"י תשובה יכול לבוא לאשתאבא בגופא דמלכא. ומבאר שם, דשובה אותיות בושה, וכן תשוב אותיות בושת. דענין תשובה הוא שיבוא ליראה בושת, יראה מחמת בושה. דע"י שיעמיק בשכלו בגדולת ה' אשר הוא ממכ"ע וסוכ"ע וכולא קמי' כל"ח, ואור אין סוף למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית⁴¹, בודאי תיפול עליו הבושה ממנו ית'⁴². דאף שהוא אוהב את השם וירא את השם, מ"מ אין האהוי"ר שלו נחשבת לכלום. וכמו שמביא ע"ז אדמו"ר הצ"צ⁴³ מ"ש רבינו הזקן בד"ה וטהר לבנו⁴⁴ בשם הרב המגיד נ"ע⁴⁵, דפירוש יראה בושת הוא ע"ד מ"ש⁴⁶ כתר עליון אף על גב דאיהו אור צח אור מצוחצח אוכם הוא קדם עילות העילות. וכאשר האדם ידקדק על עצמו וישים אל ליבו איך אפילו כתר עליון דאצילות אוכם הוא ומתבייש נגד אוא"ס ב"ה, אז תיפול עליו אימה ופחד ביותר. ובפרט כשיתבונן האדם שהוא אינו יודע גם מהות הע"ס, שהרי ידיעתו בהם היא רק ידיעת המציאות ולא השגת המהות, וכ"ש וק"ו שאינו יודע בחינת כתרא עילאה, ובפרט כמו שהוא לפני הצמצום, דגם כתרא עילאה שלפני הצמצום אוכם הוא קדם עילת העילות.

-
(37) מאמרי אדה"ז שם (ע' רמ. ע' 27). אוה"ת שם (ע' קכא). פלח הרמון שם (ע' מח). (38) תניא פכ"ה (לב, סע"א). (39) ב"ב קסד, ב. ראה "מ"מ, הגהות והערות קצרות לתניא פ"א — קה"ת, תשנ"ה — (ה, ב) — ד"ה אפי' עון ביטול תורה). (40) לשון חז"ל — שבת קנג, א. (41) ראה תקו"ז תיקון יט (מ, ב). סוף תיקון נז. זוהר חדש לד, סע"ג.	(42) ראה תניא פמ"ג. סידור אדה"ז הערה לתיקון חצות בשם הרב המגיד. (43) אוה"ת שם. וראה פלח הרמון שם. (44) מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"ב ע' תקמט. וראה לקו"ת בלק סט, א. וראה גם סה"מ עת"ר ע' מו. תרח"ץ ע' קי. ס"ע קלה ואילך. וראה ספר הערכים חב"ד ח"ב ע' תקמו, ובהנסמן שם. (45) ראה אור תורה להרב המגיד יד, א. (46) תקו"ז תיקון ע קרוב לסופו (קלה, ב).

נדענין זה הוא בכל המדריגות שבכתרא עילאה, דאפילו במדריגות הכי עליונות שבו, ואפילו במדריגה שלמעלה מגדר מדריגות כלל, גם שם אוכם הוא קדם עילת העילות, דאדרבה, עילת העילות נמצא למטה דוקא, כמבואר כמ"א⁴⁷]. וע"י התבוננות זו בא האדם לבחינת כושה, שזהו ענין התשובה. וע"י התשובה תוכל להיות התקשרות הנפש בעצומ"ה א"ס ב"ה.

וביאור הענין הוא⁴⁸, דהנה כתיב⁴⁹ כי נער ישראל ואוהבהו וממצרים קראתי לבני. הענין הוא כמו שאנו רואים עד"מ אצל בן נער, שכל זמן שנמצא בקירוב לאביו ואביו מראה לו אהבתו ומקרבהו באהבה וחיבה יתירה, אז מתרחב הבן כנפשו לעשות מילין דשטותא מצד קטנות המוחין, אף שהוא נגד רצון אביו, ואף אם אביו מוחה בידו אינו משגיח בו ואינו שומע לקולו. ורק כשאביו מסתיר פניו ממנו ודוחה אותו החוצה עד שאומר לו שאינו אביו כלל, אז דוקא יתעורר הבן להיות בקרבת אביו. וכך הוא הענין באהבת ישראל למקום ב"ה המסותרת בלב כל או"א מישראל, שאינה יוצאת מן ההעלם אל הגילוי כי אם ע"י ההתבוננות בריחוקו מה'. וזהו כי נער ישראל ואוהבהו, דכאשר ישנו ענין הקירוב (ואוהבהו) יכול להיות נער ישראל, שיעשה מעשי נערו וקטנות, ודוקא ממצרים קראתי לבני, דע"י מצרים הוא מיצר וקטנות, ענין הכושה הנ"ל, ע"י קראתי לבני, שע"י הוא גילוי האהבה ביתר שאת.

והנה בפרטיות יותר ענין גלות מצרים שעל ידו הוא גילוי האהבה ה"ז מה שהאדם נמצא בעבודתו במצב של ירידה, שזה מעורר בו עוד יותר את הרגש הכושה והתשובה. ובזה גופא יש כמה מדריגות, וכמבואר במאמר אדמו"ר הזקן⁵⁰ שיש בחינת מצרים דקדושה ובחינת מצרים דלעו"ז. דבחינת מצרים דקדושה הוא שמסתפק בתורתו ועבודתו שלומד בתורה ועובד ה', ואינו משתדל להרבות בתורה ומע"ט אלא די לו במה שעוסק, כי לפי ראות עיניו יוצא ידי חובתו. ויש לומר שזהו גם ענין קיום המצוות כמצות אנשים מלומדה⁵¹. ומבחינת מצרים שבקדושה נמשך

(47) ראה סה"מ עת"ר ע' מה ואילך. וראה (49) הושע יא, א.

ספר הערכים חב"ד שם ע' תקמב ואילך. (50) מאמרי אדה"ז שם (ע' רמג. ע' 29 ובהנסמן שם. ואילך). וראה אוה"ת שם (ס"ע קכו ואילך).

(48) בהבא לקמן — ראה מאמרי אדה"ז (51) ישע"י כט, יג. וראה תניא פל"ט (נג, שם (ע' רמא. ע' 28). אוה"ת שם (ס"ע קכב (ב). ואילך).

ונשתלשל עד שנעשה למטה בקליפה בחינת מצרים דלעו"ז, דהיינו בחינת פגם הברית. דלפעמים הוא שלא ברצונו, שמטמאין אותו בע"כ שלא ברצונו במקרה לילה, וכמ"ש⁵² אשר מצרים מעבידים אותם. וענין יציאת מצרים הוא בחינת תשובה על ידי ענין זה עצמו, כשרואה בעצמו שהוא רחוק מה' בתכלית, דאז ממצרים קראתי לבני, שהריחוק דוקא מעורר בו את התשובה ואת ההרגש שהוא בני, ועי"ז מקשר נפשו עם עצומ"ה, לאשתאבא בגופא דמלכא.

ומכל זה יובן במעלת ענין התשובה⁵³, דגם מי שאין ימיו שלמים, שחסר בלבושי התומ"צ שלו, דאין כל אדם זוכה לזה כנ"ל, אפשר שתהי' התקשרות נפשו בעצומ"ה ע"י התשובה. ואדרבה, יש מעלה בהתקשרות שע"י התשובה על ההתקשרות שע"י לבושי התומ"צ. דההמשכה שע"י לבושי התומ"צ היא בבחינת גבול, מבחינת ממכ"ע. אבל ע"י התשובה, שהתשובה היא בשעתא חדא וברגעא חדא⁵⁴, הרי ההמשכה שע"י היא בלי גבול. וכמשנת"ל דענין התשובה היא הבושה, שכל ענין של מדידה והגבלה יודע שהוא אוכם קדם עילת העילות, ורוצה לצאת מהגבלה זו, ולכן ההמשכה שע"י התשובה, בחינת ממצרים קראתי לבני, היא המשכה נעלית עוד יותר.

וזהו⁵⁵ וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא"ל שדי גר', דהגילוי לאבות הוא בחינת א"ל שדי, דבכללות זהו ענין ממכ"ע. דהגם שיש כמה בחינות בא"ל שדי⁵⁶, דישנו ענין שאמר לעולמו די⁵⁷, שזהו טבע העולם שהוא בבחינת העלם והסתר, ויש ענין א"ל שדי למעלה מזה, דע"ז כתיב⁵⁸ והריקותי לכם ברכה עד בלי די וארז"ל⁵⁹ כדי סיפוקו⁶⁰, שהיא המשכת אלקות בעולמות, מ"מ ה"ז רק כדי סיפוקו ולא ענין העשירות. וכידוע⁶¹ בענין די מחסורו אשר יחסר לו⁶² אפילו סוס לרכוב

(52) פרשתנו ו, ה. תר"ס ע' נז. המשך תער"ב ח"א ע' רנא-רעט.
 (53) בהבא לקמן — ראה מאמרי אדה"ז ועוד.
 שם (ע' רמא ואילך. ע' 28 ואילך). אוה"ת שם (ע' קבג ואילך).
 (54) זח"א קכט, סע"א ואילך.
 (55) ראה מאמרי אדה"ז שם (ע' רמא ואילך. ע' 28 ואילך). אוה"ת שם (ע' קכד ואילך). פלח הרמון שם (ע' נב).
 (56) ראה אוה"ת שם ע' קלד ואילך. סה"מ 60.
 (57) חגיגה יב, א. ב"ר פמ"ו, ג.
 (58) מלאכי ג, י.
 (59) ראה זח"ג יא, ב.
 (60) אוה"ת שם ע' קלה ואילך. ע' קנז ואילך.
 (61) ראה מקומות שצוינו בהערה 56;
 (62) ראה טו, ח.

עליו ועבד לרוץ לפניו⁶³, שכל זה הוא ענין של מילוי החסרון בלבד ולא ענין של עשירות ומותרות. דהיינו ההמשכה שמבחינת ממכ"ע. אמנם ע"י הירידה לגלות מצרים דוקא הגיעו לגילוי שם הוי', ממצרים קראתי לבני, ההמשכה מבחינת הוי', בלי גבול, וידעתם כי אני הוי'.

וזהו וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי'. דהנה פסוק זה הוא מענה⁶⁴ על שאלת משה לעיל למה הרעות לעם הזה⁶⁵, דהיינו למה הוצרך להיות כל ענין גלות מצרים. וע"ז בא המענה ויאמר אליו אני הוי', דתכלית ענין גלות מצרים הוא גילוי שם הוי'⁶⁶. והגם⁶⁷ שהי' ענין שם הוי' גם אצל האבות כנ"ל, ה"ז בחינת הוי' דלתתא, בחינת שם הוי' השייך לעולמות, הוי' לשון מהוה⁶⁸. אמנם ע"י הירידה דגלות מצרים באו לגילוי דוידעתם כי אני הוי' שלמעלה מגדרי העולם, דהוי' הוא הי' הוה ויהי' כאחד⁶⁹. וענין זה בא ע"י עבודת התשובה כנ"ל, דזהו⁷⁰ מ"ש ונתתי אותה לכם מורשה, כי האהבה הבאה מבחינת התשובה היא כמו ירושה שנפל לו הון רב אשר לא עמל בו, וכך האהבה וקרבת ה' הבאה ע"י התשובה והביושה היא שלא ע"י מעשיו הטובים דבר יום ביומו (כנ"ל) כי אם בשעה אחת, בתורת ירושה הבאה מלמעלה. ויש להוסיף עוד בזה, דענין הירושה הוא מצד שיש ליורש יחס אל המוריש ואינו נוגע בזה מצב היורש, ולכן גם חרש שוטה וקטן יורש⁷², כי מה שנוגע הוא רק שיש לו יחס אל המוריש. וזהו מורשה אני הוי', דבכדי להגיע לבחינת הוי' דלעילא הוא ע"י ירושה. ועוד יש להוסיף, דמורשה הוא גם מלשון ראש, היינו ההתקשרות עם ראש העדה⁷³, ראשיכם שבטיכם, שע"י ההתקשרות עם ראשיכם שבטיכם⁷⁴ הנה גם חוטב עציך ושואב מימך⁷⁴ יגיעו לגילוי שם הוי'. אך צ"ל ההתקשרות, ולא להפרד ח"ו מהמוריש והראש, וכנ"ל בענין התשובה, שהוא כמו הבן שאינו יכול

(69) זח"ג רנז, ב (ברע"מ). תניא
שעה"ה"א פ"ז (פכ, א). פרדס שבהערה
הקודמת. וראה מאמרי אדה"ז שם. אוה"ת
שם (ע' קכד).
(70) ראה מאמרי אדה"ז שם (ע' רמג
ואילך. ע' 30).
(71) פרשתנו ו, ח.
(72) ראה משנה נדה מז, רע"א.
(73) ראה גם לקמן בהשיחה (ע' 279).
(74) לשון הכתוב — נצבים כט, ט"ז.
וראה לקו"ת ר"פ נצבים.

(63) כתובות סז, ב.
(64) ראה פרש"י פרשתנו ו, ח.
(65) שמות ה, כב.
(66) ראה מאמרי אדה"ז שם (ע' רמב
ואילך. ע' 29 ואילך). אוה"ת שם (ע' קכד
ואילך).
(67) ראה אוה"ת שם (ע' קכו ואילך). פלח
הרמון שם (ע' נב ואילך).
(68) פרדס שער א (עשר ולא תשע) פ"ט.
תניא שעה"ה"א רפ"ד. וראה מאמרי אדה"ז
שם.

לסכול שאביו אומר שאין הוא אביו, ורוצה להיות מקושר אליו. ועי"ז וידעתם כי אני הוי', שתהיו מקושרים (דעת לשון התקשרות⁷⁵) לשם הוי' דלעילא, בחינת הי' הווה ויהי' כאחד, בחינת בל"ג, שכל זה בא ע"י התשובה.

75) תניא ספ"ג. ובכ"מ.

בס"ד. שיחת ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט, ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

א. באחת מרשימותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר — מסופר מה ששמע מאביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע:

"סיפר כי שמע מהרב החסיד ר' משה ליב ז"ל מבאָרדיטשוב (הוא הי' נכד הרלו"י ז"ל) אשר כ"ק רבינו הגדול בעת שכתב את הספר הק' תניא, הנה באיזה ענין ומדריגה שהתעסק בכתיבתו כן הי' מעמד ומצב נפשו הק', ואם הי' זמן דמרה שחורה הי' כפועל ממש ענין דמרה שחורה שוכן על פני כל החסידים .. ואם הי' מתעסק בענין דשמחה היתה השמחה נעלית ורבה מאד מאד — ע"כ מה ששמע כ"ק אדנ"ע מנכד הרה"ק הרלו"י צ מבאָרדיטשוב.

והוסיף כ"ק אדנ"ע: "היינט וואָס האָט זיך אָפּגעטאן בעת דער רבי האָט געזאָגט דעם דרוש וארא גו' ושמי הוי' גו' — שקנה לו שם "דער פרומער וארא" — ענין כי לא ידח ממנו נדח, עס האָט גאָר געמוזט זיין מורא גדול בעת מעשה .. הדרוש הזה הוא כת"י דודנו מהרי"ל (דער פעטער לייבעלע), ותיקונים שורות אחדות כתי"ק כ"ק רבינו הגדול בעצמו, אַ בייזע חסידות כו".

(ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

מאמר זה — בכת"י המהרי"ל ואיזו שורות כתי"ק אדה"ז — נשמר עד היום, אבל מכיון שהמאמר אינו בנמצא (המאמר נדפס פעם אחת בלעמבערג, אבל עם הרבה טעויות), ויום הש"ק זה (שחל בכ"ח טבת) קשור עדיין עם יום ההילולא של רבינו הזקן (בכ"ד טבת), ונוסף לכך ה"ז שבת פרשת וארא — יאמרו עכשיו מאמר זה, אבל לא ממש בלשון הרב, כי אם ביחד עם הערות אדמו"ר הצ"צ על המאמר ועם הוספות.

(1) אודות "סעודת ליל ש"ק פ' וארא"	ע' ז (נעתקה ב"היום יום" ב שבט).
תרס"ז — נדפסה בסה"ש תורת שלום ע' 86.	(4) שמואל-ב יד, יד.
(2) ראה בהנסמן בהמאמר הערה 1 (לעיל ע' 265).	(5) מהרי"ל מיאָנאָוויטש. ראה אודותיו תורת מנחם — התוועדויות ח"ב ע' 67.
(3) רשימת כ"ק אדמו"ר מהרי"י צ (בשם אביו כ"ק אדנ"ע) — נדפסה ב"התמים" ח"ח וש"נ.	

ב. מאמר ד"ה וידבר אלקים גו' וארא אל אברהם גו'.

* * *

ג. שבת מברכים החודש כולל כל ימי החודש הבא, שהרי ביום הש"ק זה ממשיכים הברכות על כל החודש⁶ — כל פרטי הברכות שנתפרשו בנוסח דברכת החודש ("מי שעשה נסים כו' יחדשהו הקב"ה וכו'").

וכיון שהמשכת הברכות מלמעלה תלוי' בעשיית "כלים" למטה⁷, כמ"ש "אין עוד כלי ויעמוד השמן", מובן, שביחד עם המשכת הברכות על כל ימי החודש ניתן גם הכח והשליטה לעשיית "כלים", ובמילא, יש להשתדל ביותר ("דאָרף מען זעהן") לעשות "כלים", מתוך ידיעה שזהו ענין שנוגע לכל החודש.

ובפרטיות יותר:

ידוע הטעם שיום הראשון בחודש נקרא "ראש חודש" ולא "תחילת החודש" — כי, כמו שהראש כולל את החיות של כל איברי הגוף, כך כולל "ראש חודש" את החיות של כל ימי החודש⁸.

והנה, כשם שבמשל הראש הנ"ל, הרי נוסף לכך שהראש כולל החיות דכל אברי הגוף, נעשית עי"ז גם המשכת החיות בכל אברי הגוף, — שהרי המטרה והתכלית אינה מציאות הראש עצמה (גם לא החיות דכל האיברים כפי שכלולה בהראש), כי אם המשכת ופעולת החיות (מהראש) בהאיברים (בפועל), אלא שענין זה גופא תלוי באופן התכללות החיות בהראש —

כך גם בהנמשל, שהמשכת החיות לכל ימי החודש תלוי' ונעשית לפי אופן התכללות החיות בראש החודש, היינו לפי אופן העבודה בר"ח. ומזה מובן עד כמה חשובה ונוגעת העבודה השייכת לר"ח (החל משבת מברכים החודש⁹) — נוסף לכך שגם בכל יום ויום מימי החודש צריכה להיות עבודה השייכת במיוחד ליום זה, וכמדובר לעיל¹⁰ בענין

(6) ראה גם לקו"ש חי"ט ע' 160 ובהערה 20. (7) ראה גם מכתב כ"ו טבת שנה זו (אגרות קודש ח"ה ס"ע קסו). (8) מלכים ב' ד, ו. (9) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, א"ב. עט"ר שער ר"ה בתחלתו. ובכ"מ. (10) ועד"ז בערב ראש חודש — שכולל גם ראש חודש עצמו (ובמילא גם כל ימי החודש), שלכן נקרא "יום כיפור קטן" (פר"ח לאור"ח סתי"ז (מהרמ"ק). של"ה (קכ, ב. קעט, א. ועוד). יעב"ץ בסידורו. ועוד). (11) בהמאמר (לעיל ע' 267). וש"ב.

"בא בימים"¹², שצ"ל "יומין שלימין"¹³ — להיותה עבודה שנוגעת ופועלת בכל ימי החודש.

ד. והנה, בנוגע לחודש שבט — המתברך ביום הש"ק זה — ישנם כמה ענינים, אבל הענין הכי קרוב אלינו והכי נוגע אלינו הוא — יום ההילולא של נשיא הדור, כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעשירי בחודש.

ויש לבאר תחילה תוכן הענין דיום הילולא — ובהקדמה:

הסיבה לאמירת קדיש בקשר עם ענין של הסתלקות, היא, כדי להקל משפט הנשמה בגיהנם¹⁴ (ובלשון הכתוב¹⁵: "סבלות מצרים"). ומטעם זה "נהגו שאין אומרים קדיש .. רק י"א חדשים, כדי שלא יעשו אביהם ואמם רשעים ("אחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן"¹⁶), כי משפט רשע י"ב חודש"¹⁷.

ולפי זה דרוש ביאור והסבר מהו הטעם לאמירת קדיש ביום ההילולא בסיום הי"ב חודש¹⁸ — דלכאורה, כיון שכבר עבר חודש שלם מסיום וגמר משפט הנשמה בגיהנם (שלכן לא אמרו קדיש במשך כל חודש הי"ב) — מדוע אומרים קדיש ביום ההילולא בסיום שנה הראשונה, ועד"ז ביום ההילולא בכל שנה ושנה?!

וההסברה בזה¹⁹ — שאמירת הקדיש ביום ההילולא היא (לא בשביל להקל המשפט בגיהנם, אלא) בשביל עליית הנשמה מדרגא לדרגא (בגן עדן גופא) שנעשית ביום ההילולא בפעם הראשונה וביום ההילולא בכל שנה ושנה.

ואף שהעליות מדרגא לדרגא (בג"ע) הן ענין תמידי, כמאמר חז"ל²⁰ "ת"ח אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר²¹ ילכו מחיל אל חיל כו'", אין זה דומה כלל לעליות הנשמה שביום ההילולא, כי, העליות מדרגא לדרגא שבאופן תמידי ("ילכו מחיל אל חיל") הן עליות שבדרך, ואילו העליות ביום ההילולא הו"ע דשינוי המהות, עליות

(12) חיי שרה כד, א. (18) ראה גם תורת מנחם — התועדויות ח"ב ע' 167 ואילך.

(13) ראה זח"א קכט, א. רכד, א.

(14) ראה הנסמן בס' הקדיש (להרב אסף — חיפה תשכ"ו) ע' קלח-קלט.

(15) פרשתנו ו, ה.

(16) סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 176 ואילך.

(17) רא"ש ב"מ פ"ה סט"ז.

(18) ברכות ומו"ק בסופן. וראה לקוטי

(19) הש"ס להאריז"ל (הובא בתניא אגה"ק סו"ס

יז). ובכ"מ.

(20) רמ"א יו"ד סו"ס שעו, ובשיורי ברכה

(21) תהלים פד, ח.

שם.

שלא בערך, שלכן אינן באות אלא לאחר הקדמת הטבילה בנהר דינור והעלי' בהעמוד שבין ג"ע לג"ע²².

ה. וביאור הענין:

גם בנוגע לעליות הנשמה מדרגא לדרגא ישנו ענין של דין ומשפט, כדאיתא בפע"ח²³ שהדין ומשפט הוא "בכל עת שמעלין נשמת האדם למעלה ממדרגתה .. כפי ערך עליות המדרגה ההיא .. כשרצו עתה שישגי עלייתו יותר למעלה ממה שהי' .. חוזרים לדון אותו .. כי כפי גדר עליות כן מדקדקין עמו".

וכמסופר שם אודות "נשמת צדיק חכם גדול" שכאשר "היו רוצין להעלותו למדרגה העליונה גדולה" היו דנין אותו "על שפעם א' הי' מכזיב בקדושת ובא לציון באומרו לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה, ואז ע"י אותו כוונה שכח והסיח דעתו מן התפילין".

ואם הדברים אמורים "בכל עת שמעלין נשמת האדם למעלה ממדרגתה", גם בעליות שבערך — עאכו"כ שכן הוא בנוגע לעליות שהן באי"ע, כמו עליות הנשמה שביום ההילולא.

ולכן חוזרים ואומרים קדיש ביום ההילולא (אף שלאחר י"א חודש אין עוד צורך באמירת הקדיש בשביל להקל המשפט בגיהנם) — כיון שמצד גודל העלי' ביום ההילולא ישנו דין ומשפט גם ביחס לענינים כאלה שלא הי' בהם משום בלבול ביחס לעליות הקודמות, כי אם ביחס לעלי' חדשה זו, ולזה מועיל אמירת הקדיש ביום ההילולא — להקל בהדין ומשפט שביחס להעילוי שבאין ערוך.

ו. ומזה מובן גם בנוגע לעניננו — יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר בעשירי בחודש שבט:

כיון שהעליות ביום ההילולא הן שלא בערך — לכן צריכים להשתדל שתהי' אצלנו היכולת והאפשריות ללכת ולהתעלות ("מען זא"ל קענען מיטגיין") ביחד עם הרבי.

— הרבי סיפר, שפעם אחת כשישב החסיד ר' יעקב מרדכי מפאָלטאָווא²⁴ עם כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע — לאחר שכבר היו חברים במשך שלשים שנה, פרץ בבכי, באמרו אל כ"ק אדמו"ר נ"ע:

22) ראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' לו. וש"נ. 24) ראה אודותיו — סה"ש תר"ץ ע' 92

23) שער התפילין פ"י ובהגהה שם. וכ"ה הערה 30. וש"נ.

בשער הגלגולים הקדמה כב.

במשך שלשים שנה האחרונות — אתם עליהם למעלה מעלה, ואנכי ירדתי למטה מטה!...

ומשמעות הסיפור היתה, שכ"ק אדמו"ר נ"ע קיבל את הדברים בניחותא, היינו, שהסכים אל דברי הרי"מ, כיון שזאת היתה המציאות... והגע עצמך:

ר' יעקב מרדכי הי' בעל דרגא, בעל צורה, עובד, ועבודתו היתה בקו המרירות (מצד מרה"שחורה), ועם כל זאת, הרי לגבי עליותיו של כ"ק אדמו"ר נ"ע, לא זו בלבד שכל עניניו של הרי"מ לא היו בגדר מעלה ("זיינע ענינים האבן ניט געהייסן קיין מעלה"), אלא אדרבה, הם היו ענין של מטה!...

וע"ד המדובר לעיל²⁵ בענין "כתר עילאה אע"ג דאיהו אור קדמון אור צח ואור מצוחצח, איהו אוכם קדם עילת העילות"²⁶ — שגם בחינת "כתר עילאה", הרי "קדם עילת העילות", לא זו בלבד שאינו ענין של אור, אלא אדרבה, "איהו אוכם".

ומכל שכן בהנוגע אלינו — שלא זו בלבד שהעבודה שלנו אינה בערך לעליותיו של הרבי, שלכן ה"ז ענין ד"אוכם", אלא גם למטה מזה... וכיון שכן, צריכים אנו להשתדל ביותר שלא לפגר ("ניט אפצושטיין")... אלא להצטרף ולהתלוות ("מיטהאלטן") אל הרבי בעליותיו — עי"ז שהעבודה שלנו תהי' באופן ד"בכל מאדך"²⁷, "מאד שלך"²⁸ עכ"פ, "אונדזער בליגבול" (עם היותו באי"ע אל העליות הבל"ג של הדבי).

ז. ופשיטא — להזהר שלא תהי' חלישות ח"ו בענין ההתקשרות אל הרבי, היינו, לא רק שלילת הפסק ההתקשרות ח"ו, אלא גם שלילת איזו חלישות עכ"פ בקיום תקנותיו של הרבי וכיו"ב.

ולהעיר, שלאמיתתו של דבר, גם חלישות בענין ההתקשרות הוי הפסק, וע"ד המשל שהביא רבינו הזקן באגה"ת²⁹ "מחבל עב שזור מתרי"ג חבלים דקים.. וכשעובר ח"ו על אחת מהנה — גם עבירה שאין בה כרת — נפסק חבל הדק", כלומר: "הפסק" — בחבל הדק, ו"חלישות" — בכללות החבל³⁰.

(28) ראה תו"א מקץ לט, ד. ובכ"מ.

(29) פ"ה (צה, ב).

(30) ראה סה"מ תרס"ה ע' לג.

(25) בהמאמר (לעיל ע' 269 ואילך).

(26) תקו"ז ת"ע (קלה, רע"ב).

(27) ואתחנן ו, ה.

ויש להוסיף, שההפסק הוא גם כאשר עוברים על תקנה של הרבי פעם אחת בלבד — ע"ד מ"ש בתניא³¹ (בהנוגע לצד הקדושה) ש"יחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד!"

וזהו גם הביאור במאמר חז"ל³² שנזכר לעיל³³ "מי שלא קרא ק"ש פעם אחת דומה כמי שלא קרא ק"ש מעולם" — כיון שלמעלה הוא ענין נצחי].

וענין זה — חיזוק ההתקשרות — נוגע במיוחד בעמדנו בימי ההכנה ליום ההילולא:

הכח והיכולת להצטרף ולהתלוות אל הרבי בעליותיו כיום ההילולא, אינו מצד הכחות שלנו ("די אייגענע כחות"), אלא מצד ההתקשרות עם הרבי ("דער פארבונד מיט'ן רבי'ן").

וע"ד המדובר לעיל³⁴ בביאור הכתוב³⁵ "ונתתי אותה לכם מורשה אני הוי'" — שכדי להגיע לשם הוי', הי' הרה ויהי' כאחד³⁶, שהוא בבחי' בל"ג, ה"ז על ידי ענין הירושה ("מורשה") דוקא, כי בירושה לא נוגע מצב הירוש, כי אם שייכותו להמוריש, שמצד שייכות זו יורש הוא — גם אם הוא חרש שוטה וקטן³⁷ — את כל נכסי המוריש.

אמנם, אף שכירושה לא נוגע מצבו של הירוש — אעפ"כ מוכרח להיות הקשר עם המוריש, ועד"ז בעניננו, שמוכרח להיות הקשר עם הרבי (ופשיטא שלילת חלישות או הפסק ח"ו), ואז יוכל הוא — מבלי הבט על מעמדו ומצבו — להתלוות אל הרבי בעליותיו.

ולפיכך, בעמדנו עתה קודם יום ההילולא נוגע ביותר ענין ההתקשרות, ופשיטא, התנועה דשלילת היפך ההתקשרות ח"ו, לא להיות מנותק ונפרד ("אפגעריסן") ח"ו מהרבי, כמדובר לעיל³⁸, שהבן אינו רוצה שאביו לא יהי' אביו ח"ו, וע"י ההתקשרות עם הרבי יכולים להצטרף אל העליות שביום ההילולא.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן, וניגנו "אבינו מלכנו"³⁹].

* * *

פ"ז (פב, א). ובכ"מ.	31) פכ"ה (לב, א).
37) ראה נדה מג, סע"ב ואילך (במשנה).	32) ראה ברכות סג, ב.
וש"נ.	33) בהמאמר (לעיל ע' 268).
38) בהמאמר (לעיל ע' 272 ואילך).	34) בהמאמר (לעיל ע' 272).
39) בעת הניגון בכה כ"ק אדמו"ר	35) פרשתנו ו, ח.
שליט"א מאד (המו"ל).	36) זח"ג רנז, ב. ועוד. תניא שעהיה"א שליט"א מאד (המו"ל).

ח. בימי רבינו הזקן התקיימה מסיבה של גדולי הדור שנתאספו יחדיו כדי לקבוע תקנות שונות. מכיון שהאסיפה התקיימה בראש חודש שבט — דובר בה אודות מעלתו של ר"ח שבט"ז. רבינו הזקן — שהי' בין המשתתפים בהאסיפה — העיר, שביום זה קיימת מעלה נוספת. המסובים לא ידעו מהי כוונת רבינו הזקן, עד שפירש את דבריו — שמקרא מלא דיבר הכתוב: "בעשתי עשר חודש באחד לחודש .. הואיל משה באר את התורה הזאת", התחלת "משנה תורה".

[נתבאר תוכן ענינה דמשנה תורה — שאע"פ ש"משה מפי עצמו" אמרה⁴², אין הכוונה שמשנה תורה לא נאמרה מפי הגבורה ח"ו (שהרי פסק הרמב"ם⁴³ "האומר שאין התורה מעם ה' .. אפילו תיבה אחת, אם אמר משה אמרו מפי עצמו הרי זה כופר בתורה"), אלא, החילוק בין ארבעה ספרים הראשונים ומשנה תורה, הוא, שהספרים הראשונים נתגלו ע"י הקב"ה באמצעותו של משה (באופן שלא התערבה דעתו והשגתו במסירת הדברים), ואילו במשנה תורה נתלבשו ונתאחדו הדברים בדעתו והשגתו של משה⁴⁴, ולכן מסרם לבנ"י כאילו הי' אומרם "מפי עצמו"⁴⁵ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ד ע' 1087 ואילך⁴⁶.

בהמשך הענין — שע"ד הנ"ל בנוגע למשנה תורה הוא גם ביחס

(40) בזכרון אחדים: אודות עניני חודש שבט.

(41) דברים א. ג. ה.

(42) מגילה לא, ב. וראה לקו"ש ח"ט ע' 9 הערה 6. וש"נ.

(43) הלי' תשובה פ"ג ה"ח.

(44) וי"ל שזהו אחד מהביאורים במאור"ל (ברכות כא, ב. יבמות ד, א) "אפילו מאן דלא דריש סמוכים בכל התורה במשנה תורה דריש" — כיון שבמשנה תורה נתלבשו הדברים (כולל הסדר שלהם) בשכלו והשגתו של משה, ובהכרח שסדר הדברים מובן ומורשג גם בשכל הנבראים, ובמילא אפשר לדרוש סמוכים (ראה ראב"ן סל"ד (הועתק בהגהות מהר"ב רנשבורג ליבמות שם) — הובא ונת' בלקו"ש שם ע' 10 ואילך. ועוד).

(45) ובכמה מפרשים משמע (ראה רמב"ן בחוקותי כו, טז. ועוד. וראה בפרטיות תר"ש מילואים לפ' משפטים (כרך יט) סל"ג פ"ב.

וש"נ). שההבדל בין ספרים הראשונים (שבהם נאמר "וידבר הוי' אל משה" וכיו"ב, שמשמעו שמשנה אמרם מפי הגבורה) למשנה תורה (שמתחילה "אלה הדברים אשר דיבר משה", שמשמעו שמשנה מפי עצמו אמרה) אינו אלא בסגנון הלשון בלבד*, כיון שגם דברי משה שבמשנה תורה הם "מפי הגבורה" (כמו דבריו שבספרים הראשונים), אלא, שבנוגע למשנה תורה צוה הקב"ה את משה (מטעם הידוע אליו) לכותבה בסגנון שמשמעו שמשנה מפי עצמו אמרה.

(46) בשילוב שיחת ש"פ מטו"מ תשי"ז. — וראה גם בארוכה לקו"ש ח"ט שם ע' 9 ואילך. ועוד.

(*) וע"ד שגם בספרים הראשונים חצינו לפעמים סגנון הלשון שמשמעו שמשנה מפי עצמו אמרה.

לכל החידושי תורה שנתגלו ע"י התנאים והאמוראים והת"ח שבכל דור ודור, ש"כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש בתורה הכל ניתן למשה מסיני"⁴⁷, ובמילא, כל החידושי תורה של הת"ח הם דבר הוי' ממש (כפי שנתלבש בהשגתם ודעתם) — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:

כיון שהכל הוא מפי הגבורה — לא יתכן בשום פנים להבדיל בין דברי הראשונים ודברי האחרונים, ולומר, אשר בשלמא עם הראשונים אין ביכלתו "להתחרות" ("זיך פאַרמעסטן") וצריך לקבל את כל דבריהם; אבל אחרונים שלא חיו אלא לפני כמה מאות בשנים בלבד — עמהם יכול הוא "להתחרות", ויש בכחו לברור מדבריהם ולקבוע "שמועה"⁴⁸ זו נאה וזו אינה נאה...

[הנהגה זו היא היפך כל ענינו של תלמיד-חכם, שכן, ת"ח אמיתי אינו אלא מי שהוא גדול בידא-תשמים, שע"ז לא יכול ליד טעות האמורה].

וכמפורש בפס"ד השו"ע⁴⁹ ש"דבר משנה" (שהטועה בזה חוזר⁵⁰), קאי לא רק על משניות, אלא גם על הגמרא — בזמן הגמרא⁵¹, על דברי הגאונים והראשונים — בזמנם, "ובזמן הזה, גם הלכות פסוקות של פסקי הגאונים הפוסקים כמו הטור והש"ע והגהותיו (ש"ך וט"ז וכו') בכלל משנה יחשבו"⁵², וכן כל פסקי האחרונים ואחרוני הראשונים שנתקבלו בתפוצות ישראל, עד להוראותיו של נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר — נכללים כולם ב"דבר משנה"⁵³.

וכמודגש בדברי חז"ל⁵⁴ שאפילו השופטים שבדורות האחרונים הם "כמשה בדורו .. כאהרן בדורו .. כשמואל בדורו", וכיון שהתורה היא תורת אמת, הרי זה שהתורה פוסקת כך הוא לפי שכן הוא האמת, שכן, ההבדל ביניהם אינו אלא בסגנון או באופן ההתלבשות בדבר הוי' בהשגתם ודעתם, ואילו באמיתית הענינים, הרי הכל — החל ממשנה תורה ועד לדברי האחרונים בכל הדורות שלאח"ז, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר — הוא מפי הגבורה. ולכן, מי שאינו מקיים תקנה או מנהג

(47) ראה מגילה יט, ב. הנסמן בלקו"ש
ח"ד שם הערה 11.
(48) ראה עירובין סד, א.
(49) חו"מ רסכ"ה.
(50) סנהדרין לג, א. וש"נ.
(51) ראה סנהדרין שם. רמב"ם הל' שם.
סנהדרין רפ"ו.
(52) הל' ת"ת לאדה"ז רפ"ב. וראה טור
חו"מ שם (וש"ג).
(53) ראה רא"ש סנהדרין שם (אות ו) —
הובא בטור שם.
(54) ר"ה כה, רע"ב. הובא ברא"ש וטור

שצוה כ"ק מו"ח אדמו"ר — ה"ז כמו שאינו מקיים מצוה בתורה (רח"ל)⁵⁵.

[נתבאר הטעם שדוקא הגילוי ד"משנה תורה" הי' באופן ד"מפי עצמו", ע"י התלבשות בממוצע המחבר — כיון שמשנה תורה נאמרה "לדור שנכנסו לארץ"⁵⁶ שהיו צריכים להתעסק בבירור דברים גשמיים, ובמילא לא הי' בכחם לקבל אור האלקי ללא ממוצע (לעומת דור המדבר שהיו מופשטים מגשמיות העולם ולכן היו יכולים לקבל אור האלקי ללא התלבשות בתוך ממוצע); אבל לאידך קיימת מעלה במשנה תורה לגבי ד' ספרים הראשונים, כמודגש גם בכך שדוקא ע"י משנה תורה נפעלה המשכת אור האלקי גם במעמד ומצב ירוד (דור שצריך להתעסק בדברים גשמיים) — נדפס בלקו"ש שם ע' 1088 ואילך. ובהמשך לזה אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

וכשם שהדברים אמורים בנוגע לדור שנכנס לארץ (שכדי לקבל אור האלקי היו זקוקים לממוצע המחבר, משה רבינו) — כך הוא בכל דור ודור, שכדי שיוכלו לקבל את האור האלקי זקוקים הם לממוצע המחבר, "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא"⁵⁷.

וזהו הטעם שחסידים "קאָכן זיך אַזוי" בענין ההתקשרות לרבי, — דיברתי פעם (בחיי כ"ק מו"ח אדמו"ר) עם יהודי שאינו מחוג החסידים ("אָן עולם'שער איד") אודות ענין ההתקשרות אל הרבי, ואמרתי לו פתגם אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁵⁸: "אָ מתנגד ווייס נאָר ער מיט דעם אויבערשטן"!!! והשיב לי, שאם כן, מרוצה הוא מדרכו ושיטתו, שכן, זהו היחוד האמיתי, שישנו אך ורק מציאותו של הקב"ה והאדם העובד. — הי' קשה להסבירו שאין זה "היחוד האמיתי"... (כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך ואמר:) "גיי גיב פאַרשטיין אַ מתנגד" מהו ענין הביטול והיחוד האמיתי עם הקב"ה!... —

לפי שהאדם בכח עצמו אינו יכול להתקשר ולהתאחד עם אור האלקי ("אַליין קאָן מען ניט"), ולכך מוכרח להיות ממוצע המחבר. ואדרבה: ע"י הממוצע ניתוסף עילוי גדול יותר — ע"ד המעלה דמשנה תורה שנמסרה ע"י ממוצע המחבר, משה רבינו, "דער ערשטער

(55) ראה גם תורת מנחם — התוועדויות (57) תקו"ס תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א).
(56) ח"א ס"ע 163 ואילך.
(57) תניא שבהערה 31.
(58) סה"ש תורת שלום ע' 194.

רבי", שעד"ז הוא בנוגע לכל דור ודור, כאמור, ש"אתפשטותא דמשה בכל דרא", עד בדורנו זה — כ"ק מו"ח אדמו"ר.

ט. והנה, החילוק האמור בין דור המדבר לדור שנכנס לארץ, משתקף, בפרטיות יותר, גם בכל דור ודור — בהחילוק שבין יושבי אוהל (שבדוגמת דור המדבר) ובעלי עסקים (שבדוגמת הדור שנכנס לארץ).

וכשם שנת"ל המעלה שבמשנה תורה שנאמרה לדור שנכנס לארץ — עד"ז היא המעלה שבבעלי עסקים לגבי יושבי אוהל:

יושבי אוהל — כיון שנמצאים בד' אמות של תורה ושל תפלה, הרי, התעסקותם בתורה ותפלה אינה כרוכה (כ"כ) בנסיונות הבאים מחמת עניני העולם; משא"כ אצל בעלי עסקים, אשר למרות היותם שקועים במשך כל היום בעניני העולם מתוך חשק ותענוג ("מיט אַ געשמאַק"), ה"ה מנתקים את עצמם ("רייסן זיי זיך אָפּ") מעסקיהם, ומשקיעים את עצמם בלימוד התורה מתוך חשק ותענוג כזה כאילו שמלכתחילה לא היו שייכים כלל לעניני העולם⁵⁹!

י. והכח לזה (שאפילו כשנמצאים בעולם יכולים להתמסר ללימוד התורה באופן הנ"ל) — מבואר בדברי המשנה⁶⁰: "מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל".

ובהקדמה:

סדר הטבילה במקוה הוא — שמי המקוה צריכים לכסות את כל חלקי גופו של האדם הטובל בהם, ו"אם טבל כולו חוץ מראש אצבע הקטנה עדיין הוא בטומאתו"⁶¹, כלומר, לבד זאת שאותו האבר (שלא נטבל) נשאר בטומאתו, הרי גם כל שאר האיברים (שנטבלו במקוה) נשארים בטומאתם.

ועד"ז הוא בנוגע לתוכן הענין דטבילה ברוחניות הענינים — ע"ד מ"ש הרמב"ם⁶² "המכון לכו לטהר נפשו מטומאות הנפשות .. והביא נפשו במי הדעת טהור" — שכל חלקי נפשו של האדם (מראשו ועד רגליו) צ"ל מכוסים ובטלים (טבילה אותיות הביטל⁶³) ב"מי הדעת".

ולכאורה אינו מובן — מדוע צריכים לטבול גם חלק הראש של האדם במי המקוה ("מי הדעת"):

(59) חסר קצת (המו"ל).

(62) הל' מקואות בסופן.

(60) סוף יומא.

(63) ראה סידור (עם דא"ח) בכוונת

(61) רמב"ם הל' מקואות פ"א ה"ב.

המקוה בסופן (קנט, סע"ד).

בשלמא בנוגע לכל שאר איברי הגוף — תוכן טבילתם במי המקוה, "מי הדעת", הוא, שכל חלקי הגוף (מתבטלים ממציאותם הם ומתנהגים בהתאם ל"מי) הדעת" והשכל שבראש. אבל בנוגע לחלק הראש של האדם — כיון שענינו של הראש (מצ"ע) הוא דעת ושכל, מדוע צריכים לטבול גם את הראש במי המקוה, "מי הדעת"?!⁶⁴

וההסברה בזה⁶⁵ — שדעת ושכל האדם (אפילו השכל דנפש האלקית) הוא בבחי' גבול, ואילו "מי הדעת" (דעת ושכל דקדושה) הוא בבחי' בלי גבול, ולכך צ"ל ענין הטבילה גם בחלק הראש, כדי לפעול הביטול (טבילה אותיות הביטול) של דעת ושכל האדם (שנמצא בחלק הראש) ל"מי הדעת" שלמעלה מהשכל.

ועל זה אמרו "מה מקוה כו' אף הקב"ה מטהר את ישראל" — שטהרתם של בני", שאפילו בהיותם בעולם של טומאה יהיו במעמד ומצב דטהרה שלמעלה מהעולם, אינה נעשית ע"י עבודתם בכח עצמם, להיותם כמדרידה והגבלה, אלא בכח הבלי-גבול דוקא (ע"ד ובדוגמת "מי הדעת" הנ"ל)⁶⁶, "הקב"ה מטהר את ישראל"⁶⁷.

יא. וסיבת הדבר ש"הקב"ה מטהר את ישראל" — כיון שהקב"ה "חייב" כביכול להבטיח את טהרתם של ישראל כשנמצאים בעוה"ז:

ובהקדם ההלכה⁶⁸ (שהובאה בהלכות עשיית⁶⁹) שכאשר מישור שולח את חבריו בשליחות מסויימת, והשליח ניזק בדרך שליחותו, ראוי ונכון שהמשלח יקבל על עצמו תשובה, מאחר שעל ידו ניזוק השליח (ובספרי הפוסקים⁷⁰ מצינו סדר תשובה ע"ז בשביל המשלח).

וכל זה גם כשהיתה בידו של השליח הברירה אם לקבל על עצמו את השליחות או לאו, דכיון שבפועל הלך הוא בשליחותו של המשלח,

(64) ראה גם מכתב כ"ב כסלו שנה זו (אגרות יקודש ח"ה ע' צ).
(65) אולי הכוונה ע"ד המבואר לעיל (ס"ח) בנוגע לדור שנכנס לארץ (ועד"ז בנוגע לכל הדורות שלאח"ז), שבגלל שייכותם לעניני העולם לא היו יכולים להתקשר ולהתאחד עם אור האלקי ע"י עבודתם בכח עצמם, אלא ע"י ממוצע המחבר ומאחד ב' הקצוות (המור"ל).
(66) ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 180. חכ"ד ע' 244 הערה 47.
(67) ראה שו"ת מהרי"ו סקכ"ה. באר שבע לסנהדרין צה, א ד"ה על ידך. וראה שו"ת: מהרש"ל סצ"ו. מהר"ם לובלין סמ"ד (השקו"ט בזה — ראה שו"ת: צ"צ (להרמ"מ מניקלשפורג) ס"ו. חת"ס אור"ח סע"ז; קובץ תשובות סי"ח. שו"מ מהדו"ק ח"א סקע"ב. ועוד).

(68) מג"א אור"ח סתר"ג ד"ה דיני תשובה (בשם הבאר שבע. ועוד).

(69) שו"ת מהרי"ו שם (הובא ברוב המקומות שבהערה 67).

(64) ראה גם מכתב כ"ב כסלו שנה זו (אגרות יקודש ח"ה ע' צ).

(65) אולי הכוונה ע"ד המבואר לעיל (ס"ח) בנוגע לדור שנכנס לארץ (ועד"ז בנוגע לכל הדורות שלאח"ז), שבגלל שייכותם לעניני העולם לא היו יכולים להתקשר ולהתאחד עם אור האלקי ע"י עבודתם בכח עצמם, אלא ע"י ממוצע המחבר ומאחד ב' הקצוות (המור"ל).

(66) ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 180. חכ"ד ע' 244 הערה 47.

(67) ראה שו"ת מהרי"ו שם (הובא ברוב המקומות שבהערה 67).

הרי האחריות על תוצאות השליחות מוטלת היא (במדה מסויימת) על המשלח, ועאכ"כ כשהשליח מוכרח לקיים את השליחות, דאז פשיטא שהאחריות מוטלת על המשלח.

וכיון שבנוגע לשליחות הנשמה לירד למטה ולהתלבש בגוף, מוכרחת הנשמה למלאות את השליחות, כמאמר חז"ל⁷⁰ "על כרחך אתה חי",

— וכפי שביאר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷¹ סדר ירידת הנשמה בגוף, שקודם ירידתה למטה מראים לה את הג"ע והגיהנם, וכמו כן מראים לה ציורו ("א פאָרשטעל") של עוה"ז, וכאשר הנשמה רואה כל זה, אינה רוצה לירד למטה להתלבש בגוף, ואזי אומרים לה: "על כרחך אתה חי", ומחוייבת היא לקיים שליחות זו —

הרי דבר פשוט הוא, שכל הענינים הלא-טובים שנעשים אצל הנשמה כתוצאה משליחותה לירד למטה ולברר את הגוף — שהרי המתאבק עם מנוול בהכרח שמשוהו "ידבק" בו ("מוז זיך עפעס צוקלעפן צו אים")⁷²... — הרי האחריות עליהם מוטלת היא על הקב"ה, כיון שהוא המשלח את השליח (בנדוד), ולפיכך חייב הקב"ה (כביכול) לטהר את ישראל.

72) ראה תניא ספכ"ח.

70) אבות ספ"ד.

71) ראה לקו"ד ח"א קעג, סע"א ואילך.

בס"ד. ר"ד ש"פ בא, ו' שבט ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

(לאחרי התפלה פנה כ"ק אדמו"ר שליט"א אל הקהל, ואמר:) מן הראוי הי' להכין "קידוש" ביום הש"ק זה — יום הש"ק שלפני יום ההילולא.

ומהמעלות שביום הש"ק זה:

בנוגע לעליית הנשמה לאחר י"ב חודש, ש"עולה ושוב אינה יורדת" (דלא כמו במשך כל י"ב חודש ש"עולה ויורדת") — איתא בכתבי האריז"ל¹ ש"בשבוע האחרונה של הי"ב חודש, אע"פ שהאדם נפטר באמצע השבוע בימי החול, ואז הוא תשלוש הי"ב חודש, עכ"ז בשבת שלפני אותה השבוע, אז עולה ואינה יורדת עוד, ואעפ"י שעדיין חסרים כמה ימים מהשבוע להשלים הי"ב חודש, לפי שביום השבת כל הנשמות עולות בג"ע העליון כנודע, אפילו בתוך הי"ב, וכיון שעלה, שוב לא ירד בשביל אותם הג' או הד' ימים החסרים מחשבון הי"ב חודש".

ומזה מובן גם מעלת יום השבת שלפני יום ההילולא לגבי כל שאר השבתות — שעליות הנשמה שבכל שאר השבתות הם באופן שלאחרי השבת יורדת הנשמה ושבה למקומה, משא"כ העלי' ביום השבת שלפני יום ההילולא, כיון שבסמיכות זמן באה העלי' המיוחדת שביום ההילולא, נשארת כבר הנשמה בדרגת העלי' דיום הש"ק (ואינה חוזרת למקומה) עד בוא העלי' דיום ההילולא.

וזהו גם טעם המנהג לעלות לתורה בשבת שלפני יום ההילולא — בהתאם להמעלה המיוחדת בעליית הנשמה שביום הש"ק זה. ולכן, צריכים גם לעשות קידוש כו'.

ויש להוסיף, שהשייכות דיום הש"ק שלפני יום ההילולא ליום ההילולא היא בהדגשה יתירה בנדר"ד שההסתלקות עצמה היתה ביום הש"ק פרשת בא.

(1) לא' המתפללים שהעיר שזוהי אשמתו של הגבאי — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: החסרון דה"קידוש" הוא לא רק להגבאי אלא

(2) שבת קנב, סע"ב ואילך.

(3) שער המצוות להאריז"ל ס"פ ויחי.

**ב"ה. נוסח המברק שהואיל כ"ק ארמו"ר שליט"א
לשלוח לאנ"ש שי' בכל מרחבי תבל
לקראת יו"ד שבט, ה'תשי"ב**

ביום ההילולא דאזלינן מיני' עשירי בשבט, גדול ביותר זכות בעל
ההילולא, צדיק עליון המשכיר בר לכל הארץ, להמשיך ישועות ברכות
והצלחות על כל המתעסקים במוסדותיו, בטח יתועדו לעורר רבים לתורה
ומצות, לחזק — מוסדותיו ותקנותיו להתקשר באילנא דחיי ולהתברך
בכל המצטרך בגשם וברוח.
המצפה לבשורות טובות בברכה.

מנחם שניאורסאהן

בס"ד, יו"ד שבט, תשי"ב*

באתי לגני^א אחותי כלה^י. ואיתא במדרש רבה (במקומי²) לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, וע"י החטאים הנה ע"י חטא עץ הדעת נסתלקה השכינה מארץ לרקיע הא', וע"י שאר חטאים נסתלקה מרקיע לרקיע עד רקיע הז'. ואח"כ עמדו צדיקים והורידו את השכינה מרקיע לרקיע, עד שבא השביעי, וכל השביעין חביבין³, שהוא משה, והורידה למטה בארץ. וזהו צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עלי⁴, דצדיקים יירשו ארץ שהוא ג"ע לפי שהם ממשיכים ומשכינים⁵ את השכינה בארץ התחתונה, דזהו תכלית הכוונה בבריאת והתהוות העולמות. ועיקר הגילוי מה שהמשיכו את השכינה למטה, הוא במקדש, כמ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. והנה דייקו בזה רז"ל⁶, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מן ישראל, היינו דבכל אחד ואחד מן ישראל, ע"י שעובד בעצמו אותם העבודות שהיו במקדש, על ידי זה שוכן בו עיקר שכינה, כמו שהי' בתחלת בריאת העולמות ועוד יותר מכבתחילה, ונעשה עיקר דירה בתחתונים⁷. והנה⁸

(א) מאמר זה מיוסד בעיקרו על הפרק השני מד"ה באתי לגני ה'תשי"י — המאמר הניתן, ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ללמוד אותו ביום יו"ד שבט ה'תשי"י, יום בו נסתלק.

המאמר באתי לגני ה'תשי"א — מיוסד בעיקרו על הפרק הראשון מד"ה באתי לגני ה'תשי"י. (ב) בכל הנאמר עד כאן — ראה ד"ה באתי לגני ה'תשי"א בארוכה.

(*) המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א והואיל להוסיף בו הערות ומראי מקומות. בהוצאה זו ניתוספו ע"י המו"ל מראי מקומות לפסוקים מחז"ל וכו' (בהערות הממוספרות).

חלק מהמאמר נדפס בלקו"ש ח"א ע' 205 ואילך.

(1) שה"ש ה, א.

(2) שהש"ר עה"פ.

(3) ויק"ר פכ"ט, יא.

(4) תהלים לז, כט.

(5) ראה מ"כ ומהרז"ו לבמדב"ר פי"ג, ב. מהרז"ו לכ"ר פי"ט, ז.

(6) תרומה כה, ח.

(7) כ"ה בשם רז"ל בלקו"ת נשא כ, סע"ב. ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם ("שמעתי לומדים"). של"ה סט, א. רא, א. חלק תושב"כ תרומה שכה, ב. שכו, ב.

(8) בהבא לקמן — ראה ד"ה באתי לגני השי"ת פ"ב (סה"מ השי"ת ס"ע 112 ואילך).

אחת עבודות העיקריות שהיו במקדש, היא עבודת הקרבנות, שהיא עבודה רוחנית. דגם עבודת הקרבנות שהיתה במקדש, שהקריבו בהמה גשמית, הנה גם זה היתה עבודה רוחנית, וראי' על זה מענין השתתפות הכהנים בעבודתם ולוים בשירם וזמרם בעת הבאת הקרבן, שהם ענינים רוחניים, וכמ"ש בזהר^ג דכהני כחשאי וברעותא דלבא המשכה, ולוים בשירה וזמרה שהוא ענין העלאה מלמטה למעלה^ה. הרי שגם עבודת הקרבנות במקדש היא עבודה רוחנית, ומכל שכן עבודת הקרבנות כמו שהיא בכל אחד ואחד מישראל, שהיא עבודה רוחנית, וזהו מה שכתוב בהתחלת פרשת הקרבנות^ה, אדם כי יקריב מכם קרבן להו', וידוע^ו פירוש כ"ק אדמו"ר הזקן בזה, שהי' צריך לומר אדם מכם כי יקריב, ומהו אומרו אדם כי יקריב מכם. אלא הפירוש הוא, אדם כי יקריב, כאשר האדם בא להתקרב לאלקות, וזהו ענין הקרבן, דאמאי^ז איקרי קרבן אלא מפני שמקרב, דקרבנות הוא ענין קירוב הכחות והחושים, הרי מכם קרבן להו', איהר דאָרפט מקריב זיין פון אייך אליין. והיינו דכמו דענין הקרבנות בגשמיות הוא שלוקחים בהמה חי' ושלמה ושוחטין אותה, היינו שמוציאין ממנה החיות, ואחר כך הוא הקרבת האימורים, שהחלב נשרף באש שעל גבי המזבח, ועוד יותר מזה בקרבן עולה, התחלת הקרבנות, שהוא עולה כליל למזבח, הנה כמו"כ הוא בעבודת הקרבנות ברוחניות, שצריך להיות בהמה שלמה, היינו שצריך לבדוק עצמו שתהי' הבהמה שבו שלמה, היינו גם הגוף ונפש הבהמית, והבדיקה צריכה להיות אדעתא דנפשי', לא בדרך מצות אנשים מלומדה^ח, כי באופן זה לא תהי' בדיקה טובה ומספקת. אבל כאשר יודע שהדבר נוגע לו בחיי נפשו ממש, הנה אז הוא בודק עצמו בכל פינות נפשו, במוחין ובמדות

ג) חלק ג' לט, א. וראה ביאורי הוזהר ר"פ ויצא [לאדמו"ר האמצעי קלג, א ואילך. ולאדמו"ר הצ"צ ח"א ע' קב]. לקו"ת ואתחנן ד"ה וידעת (השני) פ"ב [ח, ב]. שם סוכות ד"ה ושאתם (השני) פ"א [פ, א].

ד) ד"ה ושאתם מים חה"ס תש"א פ"ג (קונטרס מג [סה"מ קונטרסים ח"ב תנ, א ואילך]). וראה ג"כ קונטרס לימוד החסידות פ"ב [אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ג ע' שנד].
ה) ספר הבהיר סי' מו (קיא). ועייג"כ זח"ג ה, א. של"ה מסכת תענית (ריא, ב). פע"ח שער התפלה פ"ה.

9) ראה ד"ה באתי לגני תשכ"ח פרק ב (סה"מ מלוקט ח"ב ע' רלט ואילך). ד"ה הנ"ל תשל"ב פרק ד ובהערה 22 שם (סה"מ מלוקט ח"ו ע' צא).

10) ראה גם ד"ה הנ"ל תשל"ב פרק ה ובהערה 24 שם (סה"מ מלוקט ח"ו ע' צב).

11) ויקרא א, ב.

12) ישעי' כט, יג. וראה תניא פל"ט (נג, ב).

ובפרט בהג' לבושים מחשבה דבור ומעשה, ואז ידע כל עניניו הדורשים תיקון. ולהיות שהדבר נוגע לו בחיי נפשו, יעשה ויקיים בפועל את התיקונים הדרושים שלא יהי' בו מום⁽¹⁾. ואחר הבדיקה או ירצה להיות קרבן, ששוחטו, היינו שהבשר וכו' נשאר בשלימות אלא שמוציאים ממנו החיות, שמוציא החיות מענינים גשמיים, והיינו שגוף הדברים הגשמיים נשאר, אבל משתמש בהם רק בכדי שיהי' לו תוספות כח בעבודת הוי', כמאמר⁽²⁾ חמרא וריחא פקחין, דלא⁽³⁾ אכלי בשרא דתורה לא דקדקתי טעמו של דבר. שכ"ז הוא בענינים שהם רשות, ובפרט בעניני מצוה, כמו אכילת שבת ויו"ט, או ציצית מצמר גשמי ותפילין מקלף גשמי, היינו דברים גשמיים שעושים בהם עצמם מצוה, ולא רק הציווי של בכל⁽⁴⁾ דרכיך דעהו⁽⁵⁾. וזהו עבודת הקרבנות, להוציא החיות מענינים הגשמיים, שישתמש בהם רק לעבודת הוי', דאז הוא מכם קרבן, פון אייך אליין. וכאשר האדם מקריב מכם קרבן, אז הוא קרבן להוי' שמתקרב ומתאחד עם הוי'.

(ב) **אמנם** כאשר יתבונן במעמדו ומצבו ואדעתא דנפשי' כנ"ל, הנה, לפעמים רבות, יראה ויוכח דגם אפילו אם כעת אינו בעל עבירה, מ"מ הנה וחטאתי נגדי תמיד⁽⁶⁾, דחטאותיו שעשה במשך ימי חלדו, ובהם גם אלו שעשה קודם בר מצוה, כמ"ש⁽⁷⁾ כ"ק אדמו"ר האמצעי, קיימים הם, כי לא תיקן אותם עדיין. וראי' מוכחת שלא תקן אותם, כי אם הי' עושה תשובה כדבעי, הרי אז, לא זו בלבד שלא הי' אצלו הענין דעבירה גוררת עבירה⁽⁸⁾, אלא, אדרבה, מצד זה שנעשה בעל תשובה, הנה עבודתו מכאן ולהבא היתה צריכה להיות בחילא יתיר⁽⁹⁾ מכפי שהי' עד עתה, דזה שהי' מקודם בארץ צי' וצלמות⁽¹⁰⁾, הי' זה מעורר

(ו) ביאור הענין מובן עפ"שנ"ח בתו"א מקץ (לו, ג). הוספות לתו"א (יא, ד). ועוד.

(ז) יומא עו, ב. עפ"י הגירסא שהובאה בתניא פ"ז וככמה מקומות בדא"ח.

(ח) כ"ק עב, א.

(ט) ראה רמב"ם הל' דעות פ"ג. טור ושו"ע או"ח סרל"א.

(י) פוקח עורים פרק כארכב [מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' תפח ואילך]. ועייג"כ שו"ע או"ח ס"ס שמ"ג. סנהדרין נה, ב.

(13) משלי ג, ו.

(14) תהלים נא, ה.

(15) אבות פ"ד מ"ב.

(16) ראה זח"א קכט, ב.

(17) ירמ' ב, ו.

אצלו תשוקה ביותר לאלקות. אבל בהתבוננותו במעמדו ומצבו האמיתי, מבלי להקל לעצמו ומבלי להטעות את עצמו כלל ועיקר, הרי הוא מרגיש בנפשו ההיפך מזה לגמרי, דלא זו בלבד שמעמדו ומצבו הקודם לא הביאו להאהבה רבה דודונות¹⁸ נעשו לו כזכיות¹⁹, אלא, אדרבה, זה גרם לו והביאו לידי זה שהוא בעביות וגסות, עד שהוא בציור דעבירה גוררת עבירה. אשר מכל זה ראי' מוכחת שאצלו הענין דוחטאתי נגדי תמיד אינו באופן שכבר עשה תשובה נכונה אלא שלפי מעמדו ומצבו עתה אין מספיק תשובה הקודמת וצריך כעת תשובה נעלית ביותר²⁰, כ"א שמלכתחילה לא תקן כלל את עניניו, והם מסך מבדיל בינו לבין אביו שבשמים²¹, ומפסיק ומונע מעבודת הוי'. הנה כשמתבונן בכל זה ויודע ג"כ גודל ענין הקרבנות שהוא קירוב הכחות והחושים, עד שנכלל באש של מעלה, ורזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס וכמשי"ת, הנה הוא מקשה לעצמו, איזה שייכות יש לו ולענין הקרבנות, ואיך ירצה לקרבן להוי', והוא אין בו מתום, ולהסיר הקושיא מוסיף כ"ק מו"ח אדמו"ר²² על פירוש כ"ק אדמו"ר הזקן בתיבת מכם, ואומר, מכם היינו מכם ובכם הדבר תלוי, דאס איז אָפהיינגיק פון אייך אַליין, שמבלי הבט על מעמדו ומצבו ועל כל מה שעבר עליו עד עתה, שיודע נגעי לבבו, מ"מ בכם הדבר תלוי, עד שכל אחד ואחד יכול לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב²³. וזהו מכם קרבן להוי', בכם תלוי הדבר להיות קרבן להוי', להתקרב ולהתאחד עם הוי'. דקרבנות הם להוי' דוקא, לא לאלקים שהוא בגימטריא הטבע²⁴, כ"א להוי' דוקא, וכמבואר בזהר²⁵ על פסוק זובח לאלקים יחרם, שענין הקרבנות הוא להוי' דוקא, למעלה משם אלקים. ובאמת מגיע עוד למעלה יותר, לפני הוי', דרזא דקורבנא

(יא) ראה תניא פ"ז.

(יב) ראה תניא פכ"ט. אגרת התשובה ספ"א.

(יג) ראה תניא פ"ז.

(יד) ח"ג ה, א. ח"ב קח, א. משפטים כב, יט. מהנ"ע (בד"ח) בראשית סד"ה אר"י א"ר [ד, א]. — ועפ"ז יומתק דיוק לשון רז"ל (מנחות קי, א): לבעל הדין לחלוק. — ומש"כ (מנחות שם) גם שם א"ל, יעויין זח"ג לא, א. קלב, א.

(18) יומא פו, ב.

(19) בד"ה באתי לגני השי"ת פרק ב (סה"מ ה'שי"ת ע' 113).

(20) תרבא"ר רפכ"ה.

(21) פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ר"ח שער התשובה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). של"ה פט, א. קפט, א. שח, ב. שו"ת חכם צבי סי"ח (הובא בלקו"ת ראה כב, ריש ע"ג). תניא שעהיוה"א רפ"ו.

עולה עד רזא דא"ס²¹, שהוא למעלה גם מהוי', דשם הוי' אף שהוא למעלה משם אלקים, מ"מ ד' אותיותיו רומזות על צמצום התפשטות המשכה והתפשטות²², וואָס דאָס איז אַ סדר פון השתלשלות, אבל א"ס הוא למעלה מהוי', ולשם מגיע עבודת הקרבנות. וזהו שמסיים בענין ההקרבה לרצונו לפני הוי'. דמקודם לזה אומר קרבן להוי' ובסיום הענין, אחרי שאומר מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן, אומר לפני הוי', ופירש כ"ק אדמו"ר הצ"צ²³, לפני הוי' למעלה מהוי'. וזהו ענין הקרבנות, שהעבודה היא לא רק בנפש אלקית, כ"א מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן שהוא נפש הבהמית, ובפרט כמו שהי' במקדש, שהיתה יכולה להיות עבודת הקרבנות בבהמה גשמית ממש, שעל ידי זה הוא מגיע לפני הוי', רזא דא"ס.

ג) והנה בהקרבנות וכן בקירוב הכחות והחושים, הרי הקרבן הגשמי הי' נכלל בהאש שלמעלה, וכמו כן בעבודת הקרבנות שבכל אחד ואחד מישראל, מבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמאמר²⁴, שהקרבנות צריכים להתכלל בהאש שלמעלה, והוא רשפי אש שבנפש האלקית, שהוא האש שלמעלה. וכמש"נ²⁵ רשפי' רשפי אש שלהבת י"ה. דשרש האהבה שבנפש האלקית הוא מהאש שלמעלה שלהבת י"ה, ולכן גם האהבה שבנפש האלקית בהיותה למטה, נקראת אש שלמעלה. וביאור הדברים מה שקורא האהבה העליונה ודנפש האלקית שלהבת י"ה, הנה איתא בספר יצירה²⁶ דהעשר ספירות הם כשלהבת קשורה בגחלת, ומפרט כ"ק אדמו"ר מהר"ש²⁷ שיש בזה ב' ענינים, שלהבת שבתוך הגחלת ושלהבת שעל גבי הגחלת. והנה השלהבת שעל הגחלת יכולה להיות ג"כ בפני עצמה, אלא שאין בה מציאות וממשות, ולכן אמרו במשנה י"ח

(טו) ראה זח"ב רלט, א. זח"ג כו, ב.

(טז) לקו"ת ויקרא ד"ה לבאר כו' אדם כי יקריב [ג, ג].

(יז) המשך מים רבים — תרל"ו פס"ב ואילך. ועייג"כ ביאור לר"ה ואולם חי אני הנדפס

בסו"ס דרך מצותיך להצמח צדק [קפב, א ואילך²⁶].

(יח) ביצה לט, א. הובא ברמב"ם הל' שבת פ"ח ה"ה.

(22) ראה ביאורי הזוהר פ' אחרי לאדמו"ר האמצעי (עו, ג ואילך), ולאדמו"ר הצ"צ (ח"א ע' שסג ואילך). ובכ"מ.

(23) פרק ב (סה"מ ה"שי"ת ע' 113 ואילך).

(24) שה"ש ח, ו. שהש"ר פ"ח, ו (ד).

(25) פ"א מ"ז.

(26) מיוסד על ד"ה להבין שרשי הדברי' כו' תקס"ט (מאמרי אדה"ז תקס"ט ע' קצא ואילך).

דהמוציא שלהבת פטור, דמזה יודעים ב' הענינים, שישנה לשלהבת בפני עצמה ולכן שייד לדון בדין המוציא שלהבת אבל אין לשלהבת מציאות וממשות ולכן המוציא שלהבת פטור. והנה קודם שנכרא העולם, שכולל בזה גם עד שלא נאצל כדאיתא בס' הקבלה²⁷, ה' הוא ושמו בלבד²⁸, ואחר כך נאצלו הספירות, דב' ענינים אלו, עשר ספירות הגנוזות במאצילן והעשר ספירות ווי זיי זיינען נאצל געווארן, הם בדוגמת ב' הענינים שבשלהבת. דשלהבת שבתוך הגחלת, אף שהיא בתוקף יותר²⁹, אבל כמו שהיא בתוך הגחלת, אין שם מציאות של שלהבת, וכל שכן שאין שם פרטי השלהבת. דאין ניכר שם מציאותה כי אם רק מציאות הגחלת. אלא שישנם ראיות והוכחות שישנה שלהבת גם בתוך הגחלת, ואדרבה היא בתוקף יותר, אבל מה שניכר הוא רק הגחלת. וכמו כן, ועוד יותר מזה, הוא בכללות ענין עשר ספירות הגנוזות במאצילן, דמה שישנו שם, הוא רק המאציל, אלא שישנם ראיות מענין עשר ספירות הנאצלות שישנם עשר ספירות הגנוזות במאצילן. ואחר כך נאצלו העשר ספירות, אבל גם לאחר אצילותן קשורים הם במקורם היינו העשר ספירות הגנוזות, וכמו השלהבת שעל הגחלת שהיא קשורה בהשלהבת שבתוך הגחלת. וזהו כל קיומה, ווארום אויב זי ווערט נפרד ממקורה, תהי' אין ואפס, עס ווערט גאָר ניט. וזהו שלהבת י"ה, דכמו השלהבת אשר ישנה כמו שהיא בגחלת, כמו שהיא על הגחלת וקשורה בה, ושללהבת שעל הגחלת הרי יכולה להיות ג"כ בפני עצמה בפירוד, כמו כן הוא גם בסדר ההשתלשלות, דעשר ספירות הגליות, אף שהם קשורים במקורם, דאיהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד²⁹, דוגמת השלהבת שעל הגחלת שהיא דבר אחד עם השלהבת שבתוך הגחלת שהיא חד עם הגחלת, מ"מ הנה מצד ריבוי ההשתלשלות אפשר להיות, סוף סוף, נתינת מקום לטעות על פירוד, וכמארז"ל³⁰ כתוב והרוצה לטעות יטעה, אַז דער אויבערשטער זאָגט והרוצה לטעות (ע"י הכתיבה) יטעה. היינו שמצד השלהבת יכול להיות מקום לטעות של פירוד. ושללהבת עצמה שלהבת י"ה, שהיו"ד יש בו גם

(יט) ראה ג"כ שער היחוד והאמונה לרבנו הזקן פ"ג.
(כ) בראשית רבה פ"ח, ח.

(27) עבודת הקודש חלק א (חלק היחוד) פרק ב. וראה סה"מ עטר"ת ע' קצח. תרפ"ז ע' קנז. ובכ"מ.

(28) פרקי דר"א פ"ג.

(29) תקו"ז בהקדמה (ג, ב). תניא אגה"ק ס"כ (קבט, סע"א).

קוצו של יו"ד³⁰, היינו ע"ס הגלויות וע"ס הגנוזות, שניהם הם שלהבת י"ה, שאין בהם פירוד, ח"ו. והאהבה שבנפש האלקית נקראת ג"כ שלהבת י"ה, דהנה בראשית בשביל ישראל שנקראים ראשית³¹, שכל ההשתלשלות הוא בשביל ישראל, מובן מזה שכל הענינים שבהשתלשלות יש דוגמתם ופועלים בישראל. וכמו"כ הוא גם בענין שלהבת י"ה שפועלת בישראל שיהי' בהם שלהבת י"ה, אהבה לאלקות. דהנה כתיב³² כי אהבך הוי' אלקיך, ואיתא הפי' בחסידות³³ ממשיך להיות בך אהבה ואוהב אותך והא בהא תליא, ואהבך הוי' אלקיך קאי על עצמות א"ס ב"ה, אשר מצד השלהבת י"ה דלמעלה נעשה זה גם בישראל. ובזה יש, בכללות, ב' אופני אהבה³³. דכמו שלמעלה ישנם הע"ס כמו שהם בהמאציל וכמו שהם נאצלים, כמו כן באהבה ישנם ב' אופנים כאלו. דהנה המדות באים מהמוחין, דכאשר מתבונן בענינים המביאים לאהבתו ית' מוליד אהבת הוי'. אמנם כאשר הוא מעמיק את עצמו בהשכלה, כדבעי למהוי, און ער איז פארטרונקען און פאראיינציקט בההשכלה, הנה אז אין מציאות להמדה, דהמדה היא כלולה בעילתה ואינה בפני עצמה. ורק כאשר ער טראָגט זיך אָפּ מהעילה און לאָזט זיך אַראָפּ אל העלול, הנה אז נעשה ההיפך מזה, שבעיקר נרגש מציאות המדה, שהיא בהתגלות, אלא שקשורה בהתבוננות שהולידה אותה, בפרטיות יותר בההתפעלות שכלי שבהתבוננות, וזה נותן חיות ותוקף בהמדה. וכמו במשל השלהבת שעל גבי הגחלת, שקשורה בהשלהבת שבתוך הגחלת דעל ידי זה יש קיום תמידי וחיות ותוקף בהשלהבת, כמו כן הוא באהבה שצריכה להיות קשורה עם האהבה כמו שהיא כלולה בהעילה. וזהו השלהבת י"ה שבה נכללים כל הקרבנות שמקריבים.

ד) **והנה** נתבאר לעיל דקרבנות הם לפני הוי' היינו למעלה מהוי'. ובמילא מובן שגם האש שלמעלה שבו נכלל הקרבן, הוא למעלה מהוי'. ובעבודה הוא, שהעבודה היא למעלה מן הטעם ודעת.

כא) ראה לקו"ת תצא ד"ה ולא אבה [לח, ג ואילך]. ד"ה השקיפה (ק"ץ ה'ש"ת [סה"מ ה'ש"ת ע' 155 ואילך]).

(30) ראה תניא אגה"ת פ"ד (צד, ב). לקו"ת תצא שבהערה כא.

(31) בראשית א, א. פרש"י עה"פ.

(32) תצא כג, ו.

(33) ראה המשך מים רבים שם פרק ע ואילך. מאמרי אדה"ז שם ע' קצג ואילך. דרמ"צ שם קפג, א.

דכמו בעבודת הקרבנות שהי' בבית המקדש הקריבו בהמה דוקא, כמו כן הוא גם עתה, שתפלות כנגד תמידין תקנו³³, הנה עבודת נפש האלקית צריכה להיות בנפש הבהמית דוקא³⁴, ולא עבודת הנשמה מצד עצמה. ודוקא עבודה זו מגיעה למעלה מטעם ודעת, למעלה מסדר ההשתלשלות. ואף שגם עבודת הנשמה מצד עצמה הוא ע"י הגוף ובגוף, שהרי מתן תורה הי' דוקא לנשמות בגופים וקיום המצוות הוא ע"י הגוף, ואפילו המצוות דחובות הלבבות כמבואר בכמה מקומות³⁵, מ"מ אפשר שלא יהי' שייך להגוף, ולא יפעול בו. ועל דרך דוגמא, כשלומד תורה ומתפלל הנה בעת שהוא בד' אמות של הלכה וד' אמות של תפלה שטייט ער אין א' איידעלקייט, אבל כשנעתק מזה, כשמסיים למודו ותפלתו, חאפט ער זיך אָז ער איז אין די זעלבע גראַבקייט כמו שהי' ולפעמים עוד נתוסף ישות מפני השביעת רצון שיש לו בעבודתו. וי"ל שהוא על דרך החילוק דקיום המצוות בדבר הנפרד לקיום המצוות בהגוף. דקיום המצוות בדבר הנפרד כמו ציצית בצמר גשמי ותפילין בקלף גשמי הרי לא ניכרי³⁶ לעין בשר הגשמי שום שינוי בהקלף והצמר, דהשינוים שצריך להיות בהקלף והצמר בכדי שיהיו מתאימים לקיום המצווה, הנה שינוים אלו הם ע"י מלאכת האדם, אבל השינוים הנעשים ע"י ההזמנה וקיום המצווה אינם נכרים. ועל דרך זה אפשר להיות בקיום המצוות ע"י הגוף ובהגוף, שיהי' כמו שמקיים עם דבר הנפרד, דהיינו שהגוף יהי' רק אמצעי שעל ידו הנשמה לומדת תורה ומקיימת מצוות. ולא זהו תכלית העבודה כי אם התכלית הוא העבודה בהגוף ונפש הבהמית להפכם מן הקצה אל הקצה, שיהי' ניכר בהגוף שהוא גוף שלומד תורה ומקיים מצוות ומכל שכן שבנפש הבהמית יהי' ניכר זה. אשר אז הרי, לא זו בלבד שלא יהי' שייך לדברים האסורים, אלא גם מדברי מותרות יהי' מושלל, שגם בדברי הרשות וועט זיך אים לייגן און וועלן נאָר דאָס וואָס איז מוכרח מצד בריאות הגוף כדי לעבוד השי"ת. אבל אם עבודתו היא עבודת הנשמה מצד עצמה, והגוף הוא רק אמצעי בלבד, הנה לא זהו תכלית הכוונה ואין זה קרבן לרצונו לפני הוי'. ולכן מוכרחת העבודה בהגוף ונפש

(כב) יעויין חולין ה, ב: אדם ובהמה תושיע ה' וכו'.

(כג) ראה ד"ה וכל העם תרצ"ז (קונטרס עט — חה"ש הישי"ת [סה"מ תשי"ב ע' 224. תרצ"ז ע' 283]).

(כד) ראה תניא קו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח [קנה, א]. ומוכן שאין סתירה לזה ממ"ש בתניא פל"ז [מו, ב]. בתו"א ריש מגלת אסתר [צ, גיד]. ועוד.

הבהמית דוקא, ער זאל אַרבעטן און איבעראַרבעטן את הגוף ונפש הבהמית. וכמ"שיה" כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע דהנשמה התהוותה מהאורות, דכללות האורות הוא גילויים, והגוף התהוותו מעצמות שמציאותו³⁵ הוא מעצמותו ואין שום עילה וסיבה קודמת לו ח"ו, והנשמה, שהיא מכירה את מעלת הגוף בזה, וויל באַקומען עצמי, ומשום זה היא רוצה להתחבר עם הגוף ונפש הבהמית און איבעראַרבעטן איהם, לכן הנה רצון ושכל הנשמה עצמה מחייב, מאַנט, להתחבר עם הגוף, לא לעבוד על ידו כמו בדבר הנפרד, כי אם להתחבר עם הגוף, ולעבוד ביחד. אמנם באמת אין זה מספיק עדיין להיות לרצונו לפני הוי', דהרי כל זה הוא עבודה שמצד הטעם ודעת, שהנשמה מבינה העילוי דעצמי ולכן רוצה עצמי ולכן עובדת עם הגוף. ואף שהוא טעם ודעת דקדושה, מ"מ הוא טעם ודעת. אבל תכלית העבודה היא, שלא תהי' בשביל הטוב והעילוי שיקבל על ידי העבודה, כי אם בכדי לקיים רצון העליון, ורצון העליון הוא שיהי' לו ית' דירה בתחתונים³⁶, היינו בעולם הזה דוקא³⁷, ולכן הנשמה שהיא חלק אלוהי ממעל³⁸, בניס אתם³⁹, מרגשת, פילט, את רצון האב ומשום זה הוא עובדתה בהגוף דוקא. ובזה יש ג"כ מעלה אפילו לגבי בחי' עבד⁴⁰, דהנה העבד אף שעבודתו הוא ג"כ לא מצד הטעם והתענוג שיש לו בזה, מ"מ הרי העבד הוא רק מקיים את פקודת האדון, והיינו שהוא יודע פקודת האדון אבל אינו מרגיש את רצונו ואינו יודע למה הוא רוצה את זה, משא"כ הנשמה, בניס אתם להוי' אלקיכם³⁹, אף שעבודתה הוא ג"כ לא מצד הטעם, כי אם לקיים רצון האב, אבל היא מרגשת את הרצון ויודעת טעמו. וזהו שאחר אומרו מכם קרבן להוי' מסיים מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן, דמכם קרבן להוי' היינו הנפש האלקית, אבל להיות דרזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס, למעלה מהוי', הנה לזאת צריך להיות מן הבהמה העבודה עם הנפש הבהמית והגוף, וצריך להיות בזה עבודה פרטית דוקא, מן הבקר ומן הצאן, להתבונן

כה) ראה שיחת שמח"ת תרס"ט אות ח (תורת שלום ע' קכז) ואילך בביאור היטב.

(35) ראה תניא אגה"ק ס"כ (קל, ריש ע"ב).

(36) תנחומא נשא טז. בחוקותי ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

(37) תניא שם.

(38) תניא רפ"ב.

(39) פ' ראה יד, א.

(40) ראה ספר השיחות תורת שלום ע' 132. וראה תו"ח ויקהל תקפת, ב ואילך. המשך

תרס"ו ע' שח ואילך.

ולהעמיק בפרטי עניני נפשו ועבודתו בהגוף ונפש הבהמית, ואז הוא לרצונו לפני הוי'.

ה) **והנה** הקדמת פרשת הקרבנות הוא ויקרא אל משה, שהוא הנתינת כח^(כ) על עבודת הקרבנות. דאף שמכם קרבן להוי', מכס ובכם הדבר תלוי להיות קרבן להוי', אבל להיותו בשפל המצב וכל מה שמתבונן יותר, רואה יותר את שפלותו וריחוקו ונופל ברוחו, הנה לזאת הפתיחה הוא ויקרא אל משה, שהוא נתינת יכולת וכח לכל איש ואיש להיות קרבן להוי', ואפילו לפני הוי'. ולכן⁽⁴¹⁾ לא נאמר מי הוא הקורא^(כז) כי הוא ממקום עליון ונורא מאד אור א"ס הסובב כל עלמין, אתה קדוש שלמעלה משמך קדוש. דהנה משה הוא רועה ישראל, ואיתא במדרש^(כח) שניסו אותו בזה שטיפל עם קטנים ביותר, דמזה דוקא ראי' שהוא רועה כדבעי, וכמו כן הוא בכל דור ודור, דאתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא⁽⁴²⁾, שהם רועי ישראל שבכל דור ודור⁽⁴³⁾, הנה הם הממשיכים כח על עבודת הקרבנות, להיותם ממוצעי^(כט) המחבר, ממוצע בין הוי' וביניכם⁽⁴⁴⁾. שהוא ממוצע המחבר, פאראיינציקט, עולמות מיט אלקות על ידי נשמות. וזהו עשיית הדירה לו ית' בתחתונים, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם בתוך כל אחד ואחד, המוטלת על כל אחד ואחד. ומעבודות העיקריות בזה היא עבודת הקרבנות, וכנ"ל, להתבונן במעמדו ומצבו אדעתא דנפשי' ניט גענארטערהייט, ומ"מ אומרים לו מכס ובכם הדבר תלוי לתקן שיהי' שלם בלי מום, ולהקריב מכס קרבן וקרבן מן הבהמה. והוא על ידי ההתקשרות, שמוסיף בה ועולה, בהאתפשטותא דמשה שבכל דרא ודרא, שבאתפשטותא זו נמצא גם העצמי, ועל ידי זה הוא מתקשר עם הויקרא אל משה, דלית מחשבה תפיסא ביי' כלל, ונמשך שלהבת יי', אש של מעלה, דבזה נכלל הקרבן ועל ידי זה ושכנתי בתוכם. וכן גם בנוגע לדורנו, הנה רועה ונשיא ישראל שהוא הורה לנו את הדרך הישרה,

(כו) ראה לקו"ת ד"ה ויקרא פ"ב [א, ב].

(כז) ראה זח"א קב, ב. לקו"ת ריש פ' ויקרא [א, ד].

(כח) שמות רבה פ"ב, ב.

(כט) ראה תורת שלום שיחת שמח"ת תער"ג (ע' קנח).

(41) ראה ד"ה ויקרא תרע"ה (המשך תער"ב ח"ב ס"ע תתק"ח). ד"ה הנ"ל תשל"ב פרק ט

(סה"מ מלוקט ח"ד ע' רט). תשמ"ג. תשמ"ז.

(42) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א).

(43) ראה תניא פמ"ב (נט, א).

(44) ואתחנן ה, ה. וראה סה"מ תרנ"ט ע' קצ ואילך.

אשר נלך בדרכיו ואורחותיו, את המעשה אשר יעשון ואת המעשה אשר לא יעשון, הנה על ידי זה ניתן והומשך הכח, אשר כל אחד ואחד בכל מצב ומצב שהוא נמצא בו, הנה בשעתא חדא וברגעא חדא⁴⁵, אפשר להכון להקריב מכם קרבן להוי', אשר הכחות והתושים שלו יוכללו בהאש של מעלה, ועוד יותר שגם הגוף ונפש הבהמית, מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן, יקריב ועל ידי זה יהיו לרצון לפני הוי' למעלה מהוי'. וכמ"ש כ"ק אדמו"ר בהמאמר⁴⁶, דכד אתכפיא סטרא אחרא אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין⁴⁷, דסובב כל עלמין שהוא בשוה בכולהו עלמין, יומשך על ידי העבודה דאתכפיא סטרא אחרא, העבודה עם הגוף ונפש הבהמית. וכאשר כל אחד ואחד⁴⁸ יקיים זה, אזי גם כללות החיות של עולם הזה תעלה לקדושה, וימלא כבוד הוי' את כל הארץ⁴⁹, שזהו תכלית ימות המשיח ותחיית המתים תכלית ושלמות בריאת העולמות, במהרה בימינו.

(ל) ראה תניא פל"ז. ל"ו.

(45) ראה זח"א קכט, סע"א.

(46) פרק א (סה"מ הישי"ת ע' 111).

(47) בתניא פכ"ז (לד, א) ובלקו"ת ר"פ פקודי מציין לזהר ח"ב קכח, ב (ובלקו"ת שם מציין גם לזהר שם סז, ב. וראה גם שם קפד, א). וראה גם תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג.

(48) שלח יד, כא.

בס"ד. שיחת יו"ד שבט ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון כ"ק אדמו"ר מהור"י צ (הבינוני) וניגון אדמו"ר מהורש"ב, ואח"כ אמר מאמר ד"ה באתי לגני אחותי כלה (המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א).
אח"כ צוה לנגן ניגון אדמו"ר מהר"ש וניגון אדמו"ר הצ"צ.

* * *

ב. דברי צדיקים קיימים לעד.

ובהקדמה:

איתא במדרש בפ' האזינוי (והובא בפרש"י על הפסוק) — "שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם", "בשר ודם שהוא הולך למות ממהר כו' כי שמא ימות כו' אבל הקב"ה חי לעולם כו'". כלומר, בשר ודם שימיו ספורים, כשרוצה לפעול דבר מסויים עליו למהר לעשותו, דאל"כ, מי יודע אם יספיק לעשות הדבר, אבל הקב"ה שחי לעולם, אינו צריך למהר, כיון שבכל עת שירצה יוכל לעשות הדבר.

ולמעשה, שגם בפעולתו של בשר ודם מצינו ענין של נצחיות — בעניני תורה ומצוות — כמ"ש רבינו הזקן בתניא' ש"יחוד זה (שנעשה ע"י תומ"צ) למעלה הוא נצחי לעולם ועד", ובמילא מובן שיכול להיות שלאחרי זמן תומשך ותבוא מזה הפעולה למטה; אבל, גם הנצחיות שבעניני תומ"צ אינה אלא בנוגע לענינים שכבר נעשו בפועל ממש, משא"כ בנוגע לעניני תומ"צ שעדיין לא נעשו בפועל ממש (והיו רק במחשבה, או אפילו בדיבור), הרי הם בכלל האמור במדת בשר ודם, שכיון שימיו ספורים עליו למהר לעשותם, כי, מי יודע אם לאח"ז תהי' לו היכולת לעשותם.

ובזה יש חידוש ש"דברי צדיקים קיימים לעד" — שלא רק

-
(1) ראה אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ (סה"מ חש"י ע' 118): "מי הוא היודע עתו וזמנו, וכדאיתא במד"ר (דב"ר פ"ט, ג) אין אדם שליט לומר המתינו לי עד שאעשה חשבונותי כו'".	(2) ספרי האזינו לב, מ.
(3) ראה גם סד"ה באתי לגני השי"ת (4) פכ"ה (לב, א).	

מעשיהם (שכבר נעשו בפועל) קיימים לעד, אלא גם ענינים השייכים למעשה שהיו רק בדיבור (ואפילו במחשבה בלבד — אם רק יודעים אודותם) ועדיין לא באו לכלל מעשה, ה"ה קיימים לעד, ובודאי שסוכ"ס יבואו במעשה בפועל.

ג. וההסברה בזה — ע"פ דברי רבינו הזקן באגה"ק בנוגע להסתלקות של צדיקים:

"חיי הצדיק" — כותב רבינו הזקן באגה"ק: — "אינם חיים בשריים, כי אם חיים רוחניים שהם אמונה ויראה ואהבה".

ומהחילוקים שביניהם — שחיים בשריים, כיון שהבשר הוא הוה ונפסד, הרי החיים הבשריים הם מוגבלים ואינם נצחיים, משא"כ חיים רוחניים, כיון שרוחניות הו"ע נצחי שאין בו מות וכליון ח"ו, הרי החיים הרוחניים הם חיים נצחיים.

ומזה מובן שהכלל האמור במדת בשר ודם שכיון שימיו ספורים יתכן שלא יוכל להביא את מחשבתו הטובה לידי פועל, אינו אלא אצל מי שחיוו הם חיים בשריים, שלהיותו הוה ונפסד, הרי, כל מה שנשאר במחשבתו ולא בא לידי פועל, לא יוכל עוד — מצדו — לבוא לידי פועל;

אבל צדיק שחיוו אינם חיים בשריים אלא חיים רוחניים, אמונה ויראה ואהבה הקשורים עם הקב"ה, שעל ידם נעשה הקישור בין האדם האוהב עם האהוב (ועד"ז בנוגע ליראה ואמונה) שהוא עצמות ומהות א"ס ב"ה — הרי מובן בפשיטות הגמורה שזהו ענין שלא שייך בו מות וכליון ח"ו, וגם לא ההגבלה דמספר הימים, אלא הוא באופן ד"נצח סלה ועד".

ובמילא, כאשר עולה ברצונו ומחשבתו של הצדיק לעשות דבר מסויים, ומעורר על זה בדיבורו — הרי גם אם עברו כו"כ ימים, שבועות, חדשים או שנים, ועדיין לא בא הדבר לידי פועל, ויתירה מזה, שלא בא לידי פועל במשך כל תקופת חייו בחיים חיותו בעלמא דין — כשאנחנו ראינו אותו בעיני בשר — אין זה הכרח כלל שמצדו לא יוכל הדבר לבוא לידי פועל, כיון שחיי הצדיק אינם מוגבלים במספר הימים, כך שגם מצדו יכול הדבר להעשות לאחר זמן.

ואדרבה: כיון שבחיי הצדיק לא קיימת ההגבלה דימיו ספורים,

(6) לשון חז"ל — עירובין נד, א. וראה אגה"ק שם (קמו, א).

(5) ביאור לסי' ז"ך (קמו, ב).

עכצ"ל, שכל זמן שמצדו לא בא הדבר לידי פועל, ה"ז ראי' שדעתו של הצדיק שעדיין לא הגיע הזמן שיבוא הדבר לידי פועל, או שאין הדבר מוכן לגמרי לבוא לידי פועל, ובבוא הזמן, ישתדל ויפעל הוא להביא את הדבר בפועל ("ער וועט זעהן אז דער ענין זאל ארויס לידי פועל", "ער וועט אָפטאָן די זאַך").

ד. במה דברים אמורים — בנוגע לדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בשנת תש"א, בתחלת בואו לאמריקא [אני עדיין לא הייתי כאן, אבל כך סיפורו לי, וכן הוא ברשימת השיחה⁷]: "איך בין מציע צו די בני הישיבות צו פאַראייניגן זיך אין אַ איגוד חברים אונטערן נאָמען (הנני מציע לבני הישיבות להתאחד באיגוד חברים בשם) "איגוד תלמידי הישיבות", את"ה בחרתנו". הרבי לא מיהר ("דער רבי האָט זיך גענומען צייט") להביא את הדבר לידי פועל בשעתו, ורק "פתח" את הדבר — שאמר ברבים את ההצעה, וגם עשה התחלה בפועל,

[כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שמצינו בכמה נבואות שהנביא נצטווה לקשר הגבואה עם פעולה גשמית, כיון שעיי"ז מבטיחים את קיומה של הנבואה בפועל ממש. ודוגמתו ככללות התומ"צ — שכרי ש"מעשה אבות" יהי' "סימן" (ונתנית כח) לבנים", הי' צורך לקשר זה עם מצוה גשמית, מצות מילה⁸. וסיים, שבהתאם לכך עשה גם הרבי התחלה ע"י פעולה גשמית].

אלא שלאח"ז, מפני כמה סיבות, לא בא הדבר לידי פועל. ובהמשך לזה — הנני מציע עתה להביא את הדבר לידי פועל, וכדלקמן בפרטיות.

ה. האיגוד:

יש להתחיל (כנהוג בכגון-דא) מד' אמות שלנו ("פון די אייגענע ד' אמות") — לעשות איגוד של כל אלה הלומדים במוסדות-חינוך הקשורים ושייכים אל הרבי ואל ליובאוויטש,

— הרבי דיבר אמנם אודות "איגוד תלמידי הישיבות", אבל, כיון שהאות ה' דהר"ת "את"ה" היא ה' השימוש שיכולה לשמש עבור כו"כ ענינים, אם הם רק מתאימים אל נקודת הענין ("אבי די נקודה זאל זיין די זעלבע"), הרי, נוסף על "איגוד תלמידי הישיבות", הן ישיבות "תומכי

(7) שיחת שמח"ת תש"א סל"ו (סה"ש 8) ענין זה הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר תש"א ע' 38. סה"מ תשי"ב ע' 91. שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ג ע' 758.

תמימים", הן ישיבות "תורת אמת", והן ישיבות "אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש" — יש לאגד גם את "תלמידי החדרים", "התלמודי-תורה", וכן תלמידות "הבתי-רבקה" ו"הבתי-שרה",

מוסדות-חינוך שנתייסדו ע"י הרבי, מתנהלים ברוחו של הרבי, והרבי משפיע להם את ברכתיו להצלחה בעבודתם.

ותקוותי, שבמשך הזמן יכנסו בהאיגוד גם תלמידי כל שאר הישיבות — כרצונו של הרבי שיהי' זה "איגוד תלמידי הישיבות", כל הישיבות, לא רק ישיבות ליובאוויטש,

— הרבי סיפר⁹ שרבינו הזקן אמר שתורת החסידות אינה בשביל כזה או מפלגה, אלא היא עבור כל בני, וסוכ"ס תחדור ("עס וועט דורכנעמען") בכל בני. ועד"ז בנוגע ל"את"ה" — שרצונו של הרבי שאיגוד זה יאחד את תלמידי כל הישיבות, וכל שאר מוסדות-חינוך שמתנהלים ברוח התורה,

אבל ההתחלה בזה צריכה להיות מאתנו ("פון זיך"), וכאשר יעשו זאת במוסדות ליובאוויטש, יש לקוות אשר במשך זמן לא ארוך, כלומר, בזמן מועט ("אין גאָר אַ קורצע צייט"), יצליחו למשוך ("צוציען") להאיגוד את התלמידים והמחונכים של כל מוסדות-החינוך על יסודי התומ"צ.

ו. חברי האיגוד:

בהאיגוד זכאים להרשם כל תלמידי המוסדות. כל תלמיד שנכנס למוסד הקשור אל הרבי, זכאי להרשם ב"את"ה" — איגוד תלמידי הישיבות, החדרים ותלמודי-תורה, הבתי-רבקה והבתי-שרה.

ותנאי בזה — שהחברות בהאיגוד אינה בדרך כפי' יש להסביר לתלמידים את המשמעות של החברות בהאיגוד, אשר, נוסף על הזכות שבדבר, יש בזה גם התחייבות, ולכן נותנים להם זמן לישוב הדעת, וכשיחליטו — לאחרי ישוב הדעת — שמקבלים על עצמם הן את הזכויות והן את ההתחייבויות, אזי ירשמום בהאיגוד.

ובפרטיות יותר — יש לחלק את חברי האיגוד לב' סוגים, חברים-מקבלים וחברים-פועלים:

מקבלים — הם כל חברי האיגוד, אלא, שיש חברים שהם רק

(9) ראה סה"ש תש"ד ע' 93. אגרות-קודש שלו ח"י ע' דש. לקו"ש ח"ט ע' 344. ועוד.

מקבלים, ויש חברים שהם גם פועלים, היינו, שתדרש מהם עבודה ופעולה עם הזולת, הן בין חברי האיגוד, והן מבחוץ להאיגוד.

וכפי הנראה לי ("ביי מיר וואָלט אויסגעקומען") — כדאי לעשות גדר בנוגע לגילם של החברים המתקבלים בהאיגוד:

בנוגע לחברים-פועלים — בדוגמת הגדר שקבעה תורה בנוגע לחיוב במצוות: בן שלש-עשרה למצוות — בזכר, ובת שתיים-עשרה — לנקבה.

ובנוגע לחברים-מקבלים — שנה לפנ"ז, בהיותו "מופלא הסמוך לאיש"¹⁰: בן י"ב — לזכר, ובת י"א — לנקבה, שאז הוא בגדר של "ברידעת" כשביל להבין חשיבות הענין, הזכות וההתחייבות, כך שיכולים לקבלו בתור חבר-מקבל, מקבל הדרכה בלבד (משא"כ אלה שלמטה מגיל זה, אינם ראויים עדיין להיות חברים בהאיגוד, גם לא בתור חברים מקבלים); וכעבור שנה, בהיותם מחוייבים במצוות — יש מקום לחשוב אודותם, לקבלם גם בתור חברים-פועלים, בר-פועל.

ז. אירגון הפעילות של חברי האיגוד — חברים-פועלים:

כיון שיש מקום לחשוש מפני ה"קלוגינקער" — שינסה לגרום לחלישות בסדרי הלימוד (בפרט אצל התלמידים הצעירים) על חשבון "עסקנות ציבורית" זו,

יש לסדר הדבר באופן שההתעסקות באירגון הפעולות וכו' תעשה (לא ע"י התלמידים עצמם, אלא) ע"י המלמדים, מנהלי המחלקה, או מנהלי המוסד כולו,

— החל מהצעת כללות הענין בפני חניכי המוסד, לאחר הקדמת דברים אחדים ("אָ פאַר ווערטער") אודות הרבי, לפי הבנתם — לספר להם שבשנת תש"א גילה הרבי בדיבורו את מחשבתו ורצונו (ועשה גם התחלה בגשמיות) ע"ד התייסדות "איגוד" זה, ועתה צריכים להשתדל שיוגמר הדבר בשלימותו —

ובודאי יסדרו המנהלים שפעילותם של התלמידים, החברים הפועלים, תהי' בזמנם הפנוי — כך שלא תבלבל לסדרי הלימודים (ובודאי שלא תגרע מהם), ולא עוד אלא שכתוצאה מזה יתוסף בהלימוד בהתמדה ושקידה אצל כל חברי האיגוד.

ח. כדאי ונכון שהחברות בהאיגוד תהי' קשורה עם תשלום מס־חבר:

בנוגע להדפסת קונטרסי השיחות, הורה הרבי — בתקופה הראשונה בבואו לריגא — שיציינו גם את המחיר. במענה לשאלתי — מהי התועלת בציון המחיר בה בשעה ששולחים את הקונטרסים לכל מקום מבלי לדרוש דמי־תשלום — השיב הרבי, שהסדר באמריקא, שכאשר מתקבל דבר שנשלח בחינם, אין איש שם לב אליו, כך שציון המחיר ע"ג הקונטרס מדגיש את חשיבותו (גם אם לא דורשים ממנו דמי־תשלום), ומעורר שימת־לב לקחתו, להביט בו וללמדו כו'.

ובהתאם לכך, הצעתי שהחברות בהאיגוד תהי' קשורה עם תשלום מס־חבר, תרומת־חבר, בסכום שהוא ביכלתו של כל אחד, "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט"י.

וכיון שמצינו¹¹ שקנין חיי נפשו הוא בפרוטה, הרי, כשמדובר אודות כניסה לאיגוד שנתייסד ע"י הרבי והרבי הוא זה שמנהלו גם עתה, שזהו ענין ד"קנין חיי נפשו" — כדאי שיהי' המס־חבר "פרוטה", בכל מדינה ומדינה במטבע שלה בסכום השווה לפרוטה.

ופרטי הדברים בזה — פרוטה לכל חודש, או פרוטה לכל ג' חדשים, וכיו"ב — יקבעו המנהלים וכו',

— (כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך ואמר): אינני מחוייב למנות את כל הפרטים, ולא באתי אלא להציע — מצדי — את הפרטים האמורים לעיל: אירגון פעילות החברים ע"י מנהלי המוסדות; גיל החברות בהאיגוד; ותשלום מס־חבר בפרוטה שבה יכול לקנות חיי נפשו, כנ"ל.

ט. וכאמור, המטרה היא לפעול שכולם יתאחדו באיגוד זה — שנקרא ע"י הרבי בשם "את"ה".

ויש לומר הרמז בשם האיגוד — "אתה":

מבואר בחסידות¹² שאמיתת התואר "אתה" [וכן "זה"] — לנוכח — שייך רק על עצמות ומהות א"ס ב"ה, כי, כל ענין איזה שיהי', להיותו "נברא", שגם אם הוא בדרגא נעלית ביותר, אינו אלא רק ענין של

11) תשא ל, טו. וראה תניא פל"ו (מח, סע"ב): "במענות אלו

12) ראה ב"ק קיט, א: "כל הגזול את

הי' יכול לקנות חיי נפשו".

חבירו שוה פרוטה כאילו נוטל ונשמתו ממנו".

13) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב רצו, א.

ובתורה זה בגופו ב"מ נח, ב: "משום

וראה גם סה"מ מלוקט ח"ג ע' רכב. ח"ד ע'

דלפעמים רעב כבוד ואין לו במה לקנות".

לה. ע' רסו. וש"נ. לעיל ע' 78

"גילויים" — הרי ישנו מקום (גשמי או רוחני) או דרגא ששם אינו נמצא, וכיון שבמקום זה שאינו נמצא בו אי אפשר לקרותו "אתה", עכצ"ל שאין זה "אתה" האמיתי; רק עצמות ומהות שנמצא בכל מקום — לו לברו שייך התואר "אתה" לאמיתתו.

וכיון שע"י קיום התומ"צ נעשים בנ"י במעמד ומצב ש"אתם הדבקים בה' אלקיכם"¹⁴, בהתאחדות אמיתית עם הקב"ה, "ישראל וקוב"ה (ע"י אורייתא) כולא חד"¹⁵ — נעשים גם בנ"י במעמד ומצב ששייך עליהם התואר ("דער טיטול") "אתה" האמיתי, שבכל מקום ("וואו נאָר מ'גייט און וואו נאָר מ'טרעפט זיך") פוגשים יהודי לומד תורה ומקיים מצוות.

וכשיאחדו ב"את"ה את כל אלה הנמצאים בד' אמות שלנו, ובאופן דהולך ומתפשט לאט לאט, אבל, מתוך זכרון שנשאר זמן קצר לביאת המשיח, כך שבודאי לא יתארך הדבר אלא ייעשה במהירות — יהיו מאוחדים בהאיגוד כל בני-הנוער, "בבנינו ובבנותינו", ולאח"ז גם "בנערינו ובזקנינו", ואז יהי' גם "חג הוי' לנו"¹⁶, ש"כימי צאתך מארץ מצרים" כך יהי' במהרה בימינו "אראנו נפלאות"¹⁷, בגאולה הקרובה, השלימה והאמיתית ע"י משיח צדקנו.

* * *

י. בנוגע להאמור לעיל ע"ד התיסדות ה"איגוד" (לא רק עבור תלמידי הישיבות והחדרים כו', זכרים בלבד, אלא) גם עבור התלמידות דהמוסדות בית-רביקה ובית-שרה (ב"איגוד" בפני-עצמו, כמובן) — יש להבהיר:

"איגוד" — כלשונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר בענין הנ"ל — הוא מלשון "אגודה", שענינו קישור וחיבור שנעשים לאחדים.

— במאמרי הצ"צ¹⁸ מבואר הענין ד"האספו ואגידה לכם גו' באחרית הימים"¹⁹, וכן מבואר²⁰ הענין ד"אגודת אזור"²¹, תוכן ומעלת האותיות דשורש תיבת "אגודה" וכו'. ובכל אופן, הפירוש הפשוט (ע"פ נגלה) ד"איגוד" ו"אגודה" הו"ע של קישור וחיבור שנעשים לאחדים.

(19) ויחי מט, א.
(20) ספר החקירה צד, א"ב. אוה"ת בא ע' שי ואילך.
(21) בא יב, כב.

(14) ואתחנן ד, ד.
(15) ראה זח"ג עג, א.
(16) בא יו"ד, ט.
(17) מיכה ז, טו.
(18) אוה"ת ויחי שנת, א"ב.

ובנדוד"ד, האיגוד שיסד הרבי לקשר ולחבר יהודים בעניני תומ"צ, ה"ז באופן שמעמדו ומצבו של כל אחד ואחד נוגע לכולם, היינו, שכאשר חסר ענין מסויים אצל אחד, ה"ז חסרון לכולם, וכשניתוסף ענין מסויים אצל אחד, ה"ז תועלת לכולם — שזהו ענין ה"ערבות" ש"כל ישראל ערבים זה בזה"²².

ובהתאם לכך, יש צורך לבאר, שאף שבנוגע לענין הערבות כתב הרא"ש בברכות²³ (בביאור הטעם שאשה אינה מוציאה את אחרים בברכת המזון) ש"אשה אינה בכלל הערבות", אין זה גורע בשייכותן של הנשים (התלמידות דהמוסדות בית-רבקה ובית-שרה) לה"איגוד", כדלקמן.

יא. וכמה פרטים בדבר:

מבואר באחרונים²⁴ שדברי הרא"ש שאשה אינה מוציאה את אחרים בגלל שאינה בכלל הערבות, אינם אלא כאשר כבר יצאה י"ח קיום המצוה, ועכשיו כוונתה רק להוציא את אחרים ידי חובתן.

ובהקדמה — שבמצוות שאחד יכול להוציא אחרים ידי חובתם (כמו ברכות וקידוש), ישנם ב' אופנים: (א) בשעה שמקיים המצוה בעצמו — מוציא גם אחרים ידי חובתם. (ב) למעלה מזה — אף שכבר יצא ידי חובתו, מוציא אחרים ידי חובתם.

והנפק"מ ביניהם — שזה שמוציא אחרים ידי חובתם לאחר שכבר יצא ידי חובתו, הוא, מדין ערבות²⁵ ("לפי שבמצות שהן חובה, כל ישראל ערבים זה בזה, וגם הוא נקרא מחויב בדבר כשחבירו לא יצא י"ח עדיין"²⁶), אבל כאשר מוציא אחרים ידי חובתם בשעה שמקיים ויוצא ידי חובתו, לא צריך להגיע לדין ערבות, אלא זהו כעין "מיגו", שכשם שיוצא ידי חובתו, מוציא גם אחרים ידי חובתם.

בסגנון אחר קצת: כדי שאחד יוכל להוציא את השני ידי חובתו, צ"ל קשר ושייכות ביניהם — בא' מב' האופנים: מצד חלות החיוב ששניהם חייבים בדבר — כשמקיים בעצמו את המצוה ובה בשעה מוציא אחרים ידי חובתם; או מצד ערבות שכל ישראל ערבים זה בזה — אם כבר קיים המצוה ונפטר מהחיוב, שאז אין חלות החיוב מקשר

(22) שבועות לט, סע"א. סנהדרין כז, רס"ג מ"ע נט"ס (רנד, ד). ועוד.

סע"ב. (25) ראה ר"ה כט, סע"א ובפרש"י.

(23) פ"ג סוסי"ג. (26) לשון אדה"ז בשו"ע או"ח סקס"ז

(24) ראה ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ סכ"ג (ועד"ז שם סקצ"ז ס"ו).

ביניהם (לפי שכבר נפטר מחיוב זה), אזי הקשר והשייכות ביניהם אינו אלא מצד ערבות.

ונמצא, שדברי הרא"ש שאשה אינה מוציאה את אחרים בגלל שאינה בכלל הערבות, אינם אלא כשיש צורך בענין הערבות בשביל להוציא אחרים ידי חובתן — אם כבר יצאה י"ח קיום המצוה; אבל בשעה שמקיימת בעצמה את המצוה — יכולה שפיר להוציא אחרים ידי חובתן, כיון שלענין זה אין צורך בהקשר והשייכות שמצד ערבות (שאשה אינה בכלל זה), לפי שישנו הקשר והשייכות שמצד חלות החיוב.

ויש להוסיף, שגם בזה שאשה אינה בכלל הערבות להוציא אחרים ידי חובתם (כשכבר יצתה ידי חובתה), יש סברא שכל זה אינו אלא בנוגע להוציא האנשים ידי חובתם, אבל עדיין הנשים הם בכלל הערבות לצאת ידי חובתן ע"י האנשים שכבר יצאו ידי חובתם.²⁷

זאת ועוד:

מבואר באחרונים²⁸ שדברי הרא"ש ש"אשה אינה בכלל הערבות" אינם אלא בנוגע למצוות שלא נצטוו עליהן מן התורה — מצוות עשה שהזמן גרמא שהנשים פטורות מהן²⁹ — דכיון שהערבות דכל ישראל קשורה עם הכריתת-ברית על קיום כל התורה שהיתה בערבות מואב וקבלת השבועה כשעברו את הירדן [כדרשת חז"ל³⁰ "הנסתרות לה" אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם, נקוד כו', מלמד שלא ענש כו' עד שעברו ישראל את הירדן", "ושמעו וקבלו עליהם ברכות וקללות .. ונעשו ערבים זה בזה"], הרי מובן, שבענינים שאין עליהם חיוב מן התורה, לא חל דין ערבות, אבל בנוגע למצוות שגם נשים חייבות בהן מן התורה — הרי הם בכלל הערבות כמו האנשים.

וכן היא משמעות דעת רבינו הזקן — כמ"ש בהלכות שבת³¹ בנוגע לקידוש: "כיון שהנשים חייבות בקידוש היום מן התורה כמו האנשים יכולות להוציא את האנשים ידי חובתם" (ומסתימת לשונו משמע שאין נפק"מ אם כבר יצאו ידי חובתן אם לאו, אלא בכל האופנים, גם אם כבר יצאו ידי חובתן, יכולות להוציא את האנשים ידי חובתם).

27 ראה דגול מרבבה למג"א או"ח סרע"א סק"ב. ובהגהות רעק"א שם, ובשו"ת שלו סוס"ז. ועוד.
28 ראה שד"ח כללים מע' העי"ן כלל כב. וש"נ.
29 קידושין כט, א (במשנה).
30 סנהדרין מג, סע"ב ובפרש"י — הובא בפרש"י עה"פ נצבים כט, כח.
31 שו"ע או"ח סרע"א ס"ו.

יב. ומזה מובן בנוגע לענינו — שייכותן של חניכות בית-רבקה ובית-שרה ל"את"ה":

בכל מצוות לא תעשה — חייבות גם הנשים כמו אנשים³². במצוות עשה שאין הזמן גרמא — חייבות גם הנשים כמו אנשים³³. וגם במצוות עשה שהזמן גרמא — ישנם כמה מצוות שגם הנשים חייבות כמו אנשים, כמו קידוש היום, וכן מצוות ש"אף הן היו באותו הנס"³⁴.

ולא עוד אלא שיש ענינים שתלויים בעיקר בידי הנשים, כמו ענין החינוך, אשר, אף שאינן חייבות בחינוך³⁵, הרי, נוסף לכך שבמקרה שאין ברירה אחרת צריכות גם הן להתעסק בחינוך של ילד יהודי, אפילו זר, ועאכ"כ ילד שלהן ("אן אייגענער קינד"), רואים במוחש ובפרט בכ"כ מדינות שלנשים יש השפעה יתירה בחינוך, ובמילא, צריכות הן לדעת גם כ"כ דינים של מצוות עשה שאינן חייבות בהם — מצד חיובן במצוות "ואהבת לרעך כמוך"³⁶, "הוכיח תוכיח את עמיתך"³⁷, "ולפני עור גוי"³⁸.

וכיון שכן, יכולות גם הנשים — חניכות בית-רבקה ובית-שרה — להכלל באיגוד ד"את"ה ("עס איז אן אחריות"), שע"ז יתוסף אצלן בכל עניני תומ"צ, ועד שעל ידן יזכו כל בני"ה להגאולה — כביציאת מצרים, ש"בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים"³⁹, וכן יהי' בגאולה העתידה⁴⁰ — "כימי צאתך מצרים אראנו נפלאות".

— איתא בכתבי האריז"ל⁴¹ ש"רוב אנשי דורנו נשותיהם מושלות עליהם ובפרט הבעלי תורה". ובזה מודגשת יותר האחריות המוטלת על הנשים, כי, כדי שהבעלי-תורה יהיו כדבעי, צריכות גם הנשים להיות כדבעי, כיון שבהם תלוי' הנהגתם של האנשים.

וכאמור, שבזכותם תבוא הגאולה — שבקרוב ובמהרה בימינו, נלך "בנערינו ובזקנינו גוי' בבנינו ובבנותינו" לקבל פני משיח צדקנו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון שמח].

* * *

יג. ידוע הסיפור שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר (וכבר סיפרתי⁴²)

(32) שבת כג, א. וש"נ.

(33) שו"ע אדה"ז אר"ח סש"מ"ג ס"ד.

סתר"ז ס"ד. תר"מ ס"ד. וראה אנציק' (38) ראה יל"ש רות רמז תרו בסופו.

(39) ספר הלכות שמות ג, ד. תלמודית ערך חנוך ס"ב. וש"נ.

(34) קדושים יט, יח. (40) שיחת ש"פ ויגש תשי"א ס"י (תורת

(35) שם, יז. מנחם — התועדויות ח"ב ע' 160).

(36) שם, יד.

(37) סוטה יא, ב.

אודות דברי אדמו"ר מהר"ש בערב ראש השנה האחרון לחייו — שיש בו לימוד והוראה אלינו בקשר ובשייכות ליום ההילולא:

בערב ראש השנה תרמ"ג — זמן קצר לפני הסתלקותו (בי"ג תשרי) — אמר לזוגתו הרבנית [בעת שנכנס לחדרה לדבר עמה, כפי שנהגו רבותינו נשיאנו בערב ראש השנה⁴¹], שהוא יעלה ל"א מדרגות-עליות ("טרעפלאך") למעלה, והיא תעלה ל"א מדרגות למטה. — לשמע דברים אלה נבהלה הרבנית, והתחילה לטעון שעדיין הילדים קטנים וכו', אבל אדמו"ר מהר"ש לא ענה מאומה, ולא הוסיף לדבר בזה. וכעבור שבועיים, כ"ג תשרי, נסתלק.

וביאר כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר, ל"א עליותיו של אדמו"ר מהר"ש למעלה יש להם שייכות ומשתקפים ("עס שפיגלט זיך אָפּ") גם למטה — שזהו שה' חפצו שידפיסו את ההמשך של ל"א המאמרים שבהם נתבארו המאמרים שבג' הפרשיות הראשונות שבתורה-אור, ויקראום "לקוטי תורה לג' פרשיות",

[בפועל, נגנבו הכתבים (יש בזה אריכות המעשה, ואכ"מ), ומה שנדפס הם מאמרי הצ"צ, ולא מאמרי אדמו"ר מהר"ש⁴²],

ול"א העליות למטה של הרבנית הם המשך ל"א שנות חייו, משנת מ"ג עד שנת ע"ד⁴³, אשר, בכל שנה ושנה ניתוספו אצלה ענינים של תורה ומצוות ומעשים טובים, ובמילא, היו אצלה ל"א שנים של עליות — עליות בערכה, בהיותה "אשת חבר (ש)ה"ה כחבר"⁴⁴, בערך לל"א העליות של אדמו"ר מהר"ש למעלה, והשתקפותם למטה ברצונו להדפיס את ההמשך דל"א המאמרים.

ונקודת הדברים — שמזה שאדמו"ר מהר"ש מקשר ומחבר ב' הענינים יחדיו, מובן, שיש קישור וחיבור ביניהם, היינו, שהעליות שלו (למעלה ולמטה) קשורות עם העליות של הרבנית בחיים חיותה בעלמא דין. ומזה מובן גם בהנוגע אלינו, כדלקמן.

יד. ובהקדמה:

העליות למטה — קשורות עם ענין הזמן, כמובן מדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר של"א העליות של הרבנית למטה הם ל"א שנים דהמשך שני חייו.

41) ראה גם התועודות תשמ"ח ח"א ע' ח"ב ע' 373. וש"נ.

39. 43) נסתלקה ביום יו"ד שבט עדר"ת.

42) ראה גם תורת מנחם — מנחם ציון 44) שבועות ל, ב. וש"נ.

ומזה מובן גם בנוגע להעליות דלמעלה — שאף שה"למעלה" מצ"ע אינו שייך לזמן (ומקום) גשמי, מ"מ, מצד שייכותו לה"מטה" [כמובן מדברי אדמו"ר מהר"ש שיש קישור וחיבור בין העליות למעלה ולמטה] שכל עניינו הם במדידה והגבלה דזמן ומקום גשמי, חלה מדידת הזמן גם על העליות למעלה.

וכמודגש גם בכללות הענין ד"יאָרצייט"⁴⁵:

אע"פ שאין אומרים קדיש לאחר י"א חודש (וכמפורש הטעם בדבר⁴⁶), מ"מ, חוזרים ואומרים קדיש ביום היאָרצייט בכל שנה — כי, אמירת הקדיש ביאָרצייט שייכת להעלי' היתירה בקדושה, עלי' שלא בערך, שנעשית ביום זה דוקא (משא"כ בשאר הימים שאין בהם עלי' שלא בערך, ולכן אין אומרים בהם קדיש).

[וכידוע שאף שבכל יום ישנם עליות מחיל אל חיל, כמארז"ל⁴⁷ "תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב, שנאמר⁴⁸ ילכו מחיל אל חיל" — הרי, עליות אלה הם בערך להמדרגה שלפנ"ז; משא"כ ביום ההילולא — כיון שבו "נזכרים (ובמילא גם) ונעשים"⁴⁹ כל הענינים דיום ההסתלקות, כמבואר בדרושי ל"ג בעומר⁵⁰ שאז עולה הנשמה בשורש שרשה כו', ועד למדרגה שלמעלה מהשתלשלות — ה"ז פועל (גם בהענינים שבסדר השתלשלות) שתהי' העלי' שלא לפי ערך, שלכן יש צורך בהקדמה דנהר דינור והעמוד שבין ג"ע לג"עין].

ונמצא, שגם עלי' (ועלי' שלא בערך) בעולם רוחני שאינו שייך לזמן ומקום גשמי — יש לה קישור וחיבור עם מדידת הזמן בעולמנו הגשמי.

ולהעיר, שכן הוא גם בנוגע להעליות דשבת ויו"ט, שקשורות עם מדידת הזמן בעולמנו הגשמי⁵¹. ועד"ז בנוגע לכל מצות עשה שהזמן גרמא — שהמצוות שפעולתן ברצון העליון, ועד לבעל הרצון, קשורות עם מדידת הזמן. וכן הוא בנוגע לכללות התורה — שאף ש"אלפיים שנה קדמה תורה לעולם"⁵², מ"מ, ניתנה התורה (לא למלאכים, אף שביקשו

(45) ראה גם לעיל ע' 276, ובהנסמן שם.
(46) רמ"א יו"ד סו"ס שעו.
(47) ברכות ומו"ק בסופן.
(48) תהלים פד, ח.
(49) לשון הכתוב — אסתר ט, כח. וראה
(50) רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונתבאר בספר
לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.
(51) סידור (עם דא"ח) שער הל"ג בעומר
דש, סע"ב ואילך.
(52) ראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' לו. וש"נ.
(53) ראה גם שו"ע אדה"ז או"ח מהדו"ת
ס"א ס"ח. תו"ח פרשתנו (בשלח) שמת, ב
ואילך.
(54) מדרש תהלים צ, ד. ועוד.

שתנתן להם⁵⁴, אלא) בעוה"ז דוקא שהוא במדידה והגבלה דמקום וזמן גשמי, ובעוה"ז גופא צריכה להיות העבודה דוקא ע"י הגוף ונה"ב שהם במדידה והגבלה דמקום וזמן גשמי, ודוקא עי"ז עושים דירה לו ית' בתחתונים⁵⁵.

טו. ולאחרי הקדמה זו נבוא לבאר דברי אדמו"ר מהר"ש שלעומת העליות למעלה יש גם עליות למטה — שיש בזה מוסר-השכל והוראה אלינו:

נוסף לכך שכללות העבודה צריכה להיות באופן ד"לכו מחיל אל חיל", הרי, כיון שביום ההילולא נעשית למעלה אצל נשיא הדור עלי' שלא לפי ערך, צריכה להיות גם אצלנו עלי' שלא לפי ערך, כדי להתלוות אליו ("מיטגיין מיט אים") בעלייתו שלא לפי ערך — עכ"פ באופן ד"בכל מאדך"⁵⁶, "מאד שלך"⁵⁷ — עי"ז שפועל בעצמו הזזה, וענין של קפיצה ("א שפרונג").

והענין בזה — כפי שרואים במוחש, ומבואר גם בחסידות⁵⁸ — שישנו חילוק בין הליכה, ששתי רגליו על הארץ, דילוג, שמתרומם ברגל אחת מן הארץ, וקפיצה, שבשתי רגליו מתרומם ונעתק — לרגע — מן הארץ, שזהו האופן הכי נעלה, שלפי-שעה עכ"פ אין לו שייכות עם הארץ. ודוגמתו בעבודת האדם — שקפיצה (בשתי רגלים, שנעתק מן הארץ) מורה על מעבר ("אריבערשטעלן זיך") לדרגא שלא לפי ערך, כי: כל זמן שברגל אחת עומד הוא עדיין במדריגתו הקודמת, הרי זה מוכיח גם בנוגע לעלייתו להמדרגה העליונה שאינה אלא בערך להמדרגה הקודמת.

ובאופן כזה יכול להוסיף ולהתעלות בעילוי אחר עילוי ריבוי מדרגות, אלא שכל המדרגות הם בערך זל"ז — שזהו הענין דהשתלשלות⁵⁹, שהוא בדוגמת שלשלת שעשוי' טבעות טבעות, וכל טבעת קשורה גם לטבעת שלמעלה ממנה וגם לטבעת שלמטה ממנה (חלקה העליון קשור לטבעת העליונה, וחלקה התחתון קשור לטבעת התחתונה), ובמילא, גם כאשר השלשלת היא ארוכה ביותר קשורות כל

(54) שבת פח, סע"ב. (58) ראה לקר"ת שה"ש טו, סע"ב (וש"נ).
(55) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא אוה"ת שם (כרך א) ע' רנ"ז.
(56) רפ"ו. ובכ"מ. (59) ראה גם תו"א פרשתנו (בשלח) סד, ב. ובכ"מ.
(57) ואתחנן ו, ה. (56) ואתחנן ו, ה.
(58) ראה תו"א מקץ לט, ד. ובכ"מ.

הטבעות זל"ז, כך, שאפילו הטבעת היותר עליונה היא בערך להטבעת היותר תחתונה.

וכדי להתעלות לדרגא עליונה שלא לפי ערך — ה"ז דוקא עי"ז שפועל בעצמו הזזה, "א טרייסל", וקפיצה בשתי רגליו, שנעקר ("ער רייסט זיך אָפּ") מן הארץ, מהארציות והחומריות — דאף שאין זה אלא לרגע, הרי אדמו"ר הזקן פוסק בספר התניא ש"יחוד זה למעלה הוא נצחי".

וכיון שכן, הרי, הזזה וקפיצה זו מהוה נתינת-כח ויכולת שגם לשנה הבאה יוסיף ויתעלה ("איבערשטעלן זיך") שלא לפי ערך, היינו, שכל עניני העבודה במחשבה דיבור ומעשה שיהיו בשנה הבאה — שבחיצוניותם הם אותם הענינים שנעשו לפנ"ז — יהיו (לא רק המשך העבודה באופן יותר רחב וכו', אבל בערך העבודה שלפנ"ז, אלא) באופן שבפנימיות ה"ז ענין אחר לגמרי!

[וע"ד שמצינו לגבי תפלה — שאף שכל תפלה היא באותו נוסח כמו התפלה דאתמול ושלשום כו', בשנה שעברה ובשנים שלפנ"ז, מ"מ, בכל תפלה נמשך אור עליון שלא הי' מאיר עדיין מימי עולם. — באגה"ק⁶⁰ מובא ענין זה בנוגע לראש השנה, ומוסיף ש"כן הוא בכל יום ויום נמשכין מוחין עליונים יותר בכל תפלות השחר".]

טז. ויש להוסיף ולהבהיר, שאף שתובעים מאתנו שבכל שנה ושנה יהי' שינוי שלא לפי ערך — אין הכוונה ל"ענינים מבהילים" דוקא.

— כ"ק מו"ת אדמו"ר סיפר פעם מה שאמר אביו, אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, בקשר להענין דמסירת-נפש:

הי' זה בשמח"ת תרמ"ח, שאז אמר אדמו"ר נ"ע את המאמר אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו⁶¹, שבו נתבאר מעלתם של אנשים פשוטים בענין המס"נ. — מאמר זה אמרו בבית הכנסת, בקשר עם בחירתו לגבאי חברה קדישא, בנוכחות הרכה אנשים פשוטים, ופעל עליהם רושם גדול, "זיי זיינען אַרויס פון די כלים" — מעצם העובדה שדיברו אודותם, ומי הוא המדבר אודותם... ובפרט שהפליא גודל מעלתם בענין המס"נ.

לאחרי המאמר ניגשו אל אדמו"ר נ"ע, באמרם, שמוכנים הם

וראה (ע"ד מאמר זה) — סה"ש תרצ"ו ע'

(60) סי"ד.

(61) נדפס בסה"מ תרמ"ח ע' קפו ואילך. 11, ובהנסמן שם בהערות 10-12.

למסור נפשם ולעשות כל מה שיאמר להם. ואמר להם אדמו"ר נ"ע:
מסירת נפש אינה לקפוץ מן הגג דוקא; מסירת נפש — יכולה וצריכה
להיות בכל פעולה⁶².

ועד"ז בנדר"ד:

יכולים להתעסק אמנם בענינים שלכאורה הם בדרך הטבע,
ובמדידה והגבלה, אבל, ההתעסקות בענינים אלה צריכה להיות (לא
באופן ד"מצות אנשים מלומדה"⁶³, אלא) מתוך התבוננות והסתכלות
חזקה שע"ז מתחזקת ההתקשרות עם הרבי, כך שכאשר הרבי מתעלה
בעלי' שלא לפי ערך, לוקח גם אותו שיתעלה בעלי' שלא לפי ערך.

כל מה שתובעים הוא (כלשון חז"ל⁶⁴) "פתחו לי כו' כחודה של מחט"
בלבד, אבל, ה"חודה של מחט" צ"ל באופן שסבר וקיבל שיהי' מה שיהי'
הולך הוא עם הרבי... ואז לוקחו הרבי עמו בכל עליותיו שלא לפי ערך.

יז. זאת ועוד:

כל הנ"ל נעשה גם כאשר ענין זה (ההתקשרות אל הרבי להתלוות
אליו בעלייתו שלא לפי ערך) אינו אלא באופן של רצון בלבד (ואילו
בנוגע למחשבה דיבור ומעשה נשאים כל עניניו במדידה והגבלה) —
ע"פ מאמר הבעש"ט המובא בדרושי חסידות⁶⁵ שבמקום שרצונו של אדם
שם הוא נמצא.

ולא עוד אלא שגם על מעמד ומצב זה חלה תורת המגיד (בספרו
אור תורה⁶⁶) בפירוש המשנה⁶⁷ "דע מה למעלה ממך", "דע (ש) כל מה
שלמעלה הכל הוא ממך" [וכפי שמביא כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁸ בשם רבינו
הזקן ש"ממך ובך הכל תלוי" — ע"ד לשונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר
בהמאמר באתי לגני⁶⁹ בפירוש "אדם כי יקריב מכס"⁷⁰, "מכם ובכם הדבר
תלוי" — שמזה מובן, שהעלי' שלא לפי ערך למעלה תלוי, ע"פ רוב,
בהמעמד ומצב למטה — שגם כאשר ההזזה שפועל בעצמו אינה אלא

62 ראה גם סה"ש תרצ"ז ע' 165.	67 אבות רפ"ב.
63 ישע"י כט, יג. וראה תניא פל"ט (נג,	68 סה"ש תש"ג ע' 12. ועוד. וראה גם
ב). ובכ"מ.	"היום יום" י"ג אייר.
64 שהש"ר פ"ה, ב [ב]. וראה לקו"ש	69 פ"ב (פרק השייך לשנה זו) — סה"מ
ח"א ע' 191 הערה 17. וש"נ.	תש"י ע' 113. וראה גם "היום יום" יב אדר
65 ראה כש"ט הוספות סל"ח. וש"נ.	שני.
66 סת"פ (קיב, ב). וכ"ה בלקו"א סקצ"ח	70 ויקרא א, ב.
(ג, סע"ג).	

ברצון בלבד, ה"ז פועל למעלה עלי' שלא בערך, ועי"ז מעמידים גם אותו ("מ'שטעלט אים אַריבער") בעלי' שלא לפי ערך, ומכאן ולהבא נעשים כל עניניו בהתאם למעמדו ומצבו החדש.

ולמרות כל זה — יתכן שימשיך לחיות כל ימי חייו מבלי לדעת ולהרגיש שנעשה איש אחר.

ואדרבה — יש מעלה בכך שאינו מרגיש בדבר:

כ"ק מו"ח אדמו"ר כתב לא' במכתב⁷¹, שהסימן לבריאות הגוף הוא שהאדם אינו מרגיש את עצמו, שכן, כשמתחיל להרגיש את לבו, ראשו, או שאר אבריו, ה"ז סימן שמהו אינו כשורה!

— שוב מצאתי⁷² שענין זה מרמז במ"ש בפסוק בסיפור בן השונמית: "ויאמר... ראשי ראשי"⁷³, היינו, שלא אמר שראשו כואב וכיו"ב, אלא רק "ראשי ראשי", שמרגיש את ראשו, שכן, הרגשת הראש כשלעצמה מוכיחה שמהו אינו כשורה, סימן של מחלה.

ענין זה כתב כ"ק מו"ח אדמו"ר בקשר לגאווה וישות, שכאשר האדם מתחיל להרגיש את ישות עצמו ("ער הריבט אָן פילן דעם אייגענעם יש"), ה"ז סימן שהוא חולה, רחמנא ליצלן, שכן, אילו הי' בריא, לא הי' מרגיש את עצמו.

ועד"ז מובן גם בנוגע לעניניו — שיתכן לפעמים שיש מעלה בכך שאינו מרגיש בעצמו את השינוי שנעשה בו, העיקר הוא שבנוגע לפרועל עוסק הוא בכל הענינים לפי מהותו החדש שהעמידוהו מצד למעלה, וכמילא נעשים כל הענינים כפי שצריכים להעשות.

יח. וכאמור, מצדנו מוכרחת להיות ה"פתיחה" לכל-הפחות "כחודה של מחט", אבל, מתוך רצון, הסכמה וקבלה בלב, שיהי' מה שיהי', מבלי הבט על ה"מחיר" ("אַט וואָס ס'זאָל נאר קאָסטן")... יתלווה וילך ("ער וועט מיטגיין") עם הרבי,

— הרבי שעל ידו קיבל עד עתה את ההשפעה דבני חיי ומזוני רויחא בגשמיות, וההשפעה דבני חיי ומזוני רויחא ברוחניות⁷⁴, ובמילא, "מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש"⁷⁵ —

(71) ראה גם סה"מ תש"א ע' 49. (74) להעיר מ"חנוך לנער" בסופו. אזה"ת וירא (כרך ד) תשנה, ב ואילך. וראה גם אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א חכ"ב ע' רכט, ובהערות שם. (75) סוטה יג, סע"ב.

(72) ראה גם מכתב כ"ג טבת שנה זו (אגרות-קודש ח"ה ס"ע קסה ואילך). לקו"ש ח"י ע' 105 ובהערה 39. (73) מלכים ב ד, יט.

וכאשר עומדים ומחזיקים ("מ'האלט זיך אָן") בהתקשרות זו, ובאופן שההתקשרות הולכת ונמשכת, היינו, שאינו נשאר ב"הזזה" הקודמת, אלא מוחלט ומוסכם אצלו שבכל שינוי שלא בערך שיהי' למעלה (אצל הרבי) יהי' גם אצלו שינוי שלא בערך, ועי"ז ימשך הקישור והחיבור, ועד לאופן ש"כולא חד" — ה"ז יהי' ה"מוצע המחבר" שמאחד עולמות ע"י נשמות (כלומר, אנחנו בעצמנו) עם אלקות⁷⁶.

* * *

יט. בהמשך להמדובר לעיל (ס"ד ואילך) אודות "איגוד תלמידי הישיבות" — כדאי ונכון שנוסף על איגוד התלמידים שלומדים בהמוסדות בהוה, יהי' גם איגוד של התלמידים שלמדו בהמוסדות בעבר.

ולהעיר, שכך נהוג בעולם במוסדות-חינוך שבהם מסיימים (בשלב מסוים) את חוק הלימודים, ומזה מובן במכ"ש וק"ו בנוגע למוסדות-חינוך דתורה ומצוות, שבהם לא שייך המושג של סיום הלימודים, כיון שהתורה "ארוכה מארץ מדה ורחבה מיני ים"⁷⁷, אלא, ששייך רק לומר שנעשה שינוי (אף שאינו שינוי עיקרי, אבל אעפ"כ ה"ז שינוי) שבעבר היתה הקביעות שלו בתוך המוסד, וכל שאר הענינים היו בדרך טפל ועראי, ואילו לאח"ז, במשך רוב ימיו, נמצא רוב הזמן מחוץ למוסד, ורק בזמן מן הזמנים חוזר הוא להסביכה שבה שהה בהיותו תלמיד בישיבה.

כ. ובפרטיות יותר:

גם אלה שכבר יצאו מהמוסדות — נשאר שמם (של המוסדות) עליהם, ורישומם ניכר, עד כדי כך שאפילו לאחר כו"כ שנים יכולים להכיר עליו שלמד פעם במוסד ששייך אל כ"ק מו"ח אדמו"ר, או אל אביו אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, מוסד השייך לליובאוויטש, ובמילא, נשאר הוא "תלמיד" — במדה ידועה — על כל ימיו.

ויש להביא דוגמא לדבר מענין המילה, שמצינו⁷⁸ שבני יעקב טענו לאנשי שכם "יכולים אתם להיות כמונו, שאתם יכולים להמול, אבל אין אנו יכולים להיות ככם, הערל יכול להיות נימול, אבל הנימול אינו יכול

(76) ראה סה"מ מלוקט ח"ג ס"ע רפב

(77) איוב יא, ט.

(78) פי' רבנו יוסף בכור שור וישלח לה,

ואילך. וש"נ.

טז.

להיות ערל". — לאחרי שנעשית פעולת המילה פעם אחת ("אין מאל אָפּגע'מל'ט"), ה"ז לכל ימי חייו!

ועד"ז בנדו"ד: כאשר פעם אחת מסירים את הענינים הקשורים עם גשמיות וחומריות (בדוגמת העברת הערלה) — שזוהי פעולת המוסדות הקשורים עם הרבי — לא תועיל השתדלותו (גם אם ירבה להשתדל בזה ח"ו) לבטל פעולה זו, ורישומה ישאר תמיד.

אלא, שאם יזכה — תהי' הפעולה ניכרת בשני הקוין, הן בהקו ד"סור מרע" והן בהקו ד"עשה טוב", ואם ח"ו לא יזכה — אלא יתעקש ("ער וועט זיך שפּאַרן") בכל כחותיו לבטל את מה שנפעל בו בלמדו בהמוסד של הרבי — יתבטא רושם פעולת המוסד של הרבי בכך שההנאה שלו בגשמיות, בתענוגי עוה"ז, לא תהי' הנאה שלמה, שכן, בשעה שממלא תאוותו, נראית לו — לפתע — דמות דיוקנו של יעקב אבינו⁷⁹... ועי"ז מתקלקל כל התענוג וההנאה שהי' יכול להפיק ממילוי התאוה!...

וענין זה נפעל ע"י הלימוד במוסד של הרבי — שבכל מקום שאליו יתגלגל בהיותו נע ונד ("וואו ער וועט נאָר פאַרוואַגלט ווערן"), ובאיזה "ציור" שימצא באותה שעה — מתעורר לפתע, בעיצומה של שינה גשמית או שינה רוחנית, ברגשי חרטה ומתמרמר בלבו ("עס ווערט אים שלעכט אויפן האַרצן"), עד כדי כך שאינו מוצא מקום לעצמו...

וכיון שתשובה היא בשעתא חדא וברגעא חדא⁸⁰, הרי יתכן לפעמים ("אויב עס טרעפט אים צו"...) שעי"ז יתהפך מן הקצה אל הקצה!

ובכל אופן (גם אם לא יתהפך מן הקצה אל הקצה) — "שעתא חדא ורגעא חדא" כשלעצמה היא בודאי ריוח נקי.

— בעולם דלמטה, רגע א' אינו תופס מקום לגבי שבעים שנה; אבל למעלה, רגע א' של ענינים טובים חשיב מציאות אמיתית, ואילו שבעים שנה של הליכה בצד השמאלי, אינם חשובים מציאות. ונמצא, שמכל שבעים שנותיו ש"בהבל ילך", נשאר הוא עם "שעתא חדא ורגעא חדא" הנ"ל!

כא. ובנוגע לעניננו:

כיון שכל אלה שלמדו בהמוסדות השייכים לכ"ק מו"ח אדמו"ר,

(79) ראה סוטה לו, ב. הובא בפרש"י (80) זח"א קכט, סע"א.

עה"ת וישב לט, יא.

זמן קצר או זמן ארוך, ה"ז אצלם ענין נצחי לעולם ועד⁸¹ — הרי, באם יחליטו לצרפם להאיגוד, נכון הדבר במאד מאד.

אלא, שע"פ רצונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר שיהי' איגוד מיוחד עבור התלמידים, וגם מצד תועלת העבודה של חברי האיגוד — כדאי שיהי' כל איגוד בפני עצמו: איגוד א' — עבור כל התלמידים שנמצאים בפועל ובהוה במוסדות ליובאוויטש, ואיגוד א' — עבור אלה (שגם עכשיו שייכים הם ו"נמצאים" במוסדות ליובאוויטש, אלא) שבחיצוניות נמצאים איש איש על משרתו ("אויף זיין דזשאַב"), זה מכהן במשרת "רב" וזה מכהן במשרת "שוחט", זה ב"חנות" וכיו"ב, וזה מתהלך סתם ב"עולם התהו" — ובכל אופן, ענינים שאינם אך ורק לימוד התורה (אף שחלקם קשורים ושייכים לקיום המצוות).

ומובן, שאף שמדובר אודות ב' איגודים בפ"ע, כודאי ישנם כמה ענינים שבהם יוכל כל איגוד לעזור להאיגוד השני, וענינים שבהם יוכלו ב' האיגודים לפעול יחדיו.

כב. וע"פ הבטחת רבינו הזקן⁸² — בעקבות המסירת-נפש שלו — שכל אלה שיעסקו בענינים שלו כודאי יצליחו, ויהי' "דידן נצח" — כודאי שגם הפעולה בכהנ"ל תהי' בהצלחה רבה.

ובפרט שבזמנינו זה אין צורך לנהל מלחמות, שכן, המעמד ומצב הוא ש"הלא כל הארץ לפניך"⁸³, וכמילא, "צא וכבוש"⁸⁴... צריכים רק לעמוד חגורים ("זיך אונטערגארטלען") ולילך מבית לבית, מחצר לחצר, מעיר לעיר, ויכולים — עם הידים — "שאָרן נפשות"... לקרב לכם של ישראל לאביהם שבשמים.

— כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר⁸⁵ ש"הנה זה עומד אחר כתלנו"⁸⁶, אלא, שכיון שבגאולה מגלות האחרון יצאו כל בני מהגלות ואפילו יהודי אחד לא ישאר בגלות⁸⁷, ממתין הוא שילקטו גם את ה"אחד מעיר ושנים ממשפחה"⁸⁸, ה"עור ופסת"⁸⁹, חולים ובעלי-מומים — כל אלה שהם בבחינת "נמושות"⁹⁰ ו"נמושות דנמושות".

(81) ראה גם לקו"ש חי"ד ע' 313: וש"נ.
 (82) ראה אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ
 ח"ד ס"ע רסד ואילך. וש"נ.
 (83) לשון הכתוב — לך לך יג, ט.
 (84) לשון חז"ל — ב"ר פ"מ, ו.
 (85) ראה סה"ש תרצ"ט ע' 316.
 (86) שה"ש ב, ט.
 (87) ראה גם לקו"ש חי"א בתחלתו.
 (88) ירמ' ג, יד.
 (89) שם לא, ז.
 (90) לשון חז"ל — פאה רפ"ח. ועוד.

וכשיסיימו "פכים קטנים"⁹¹ אלה — יקויים היעודי⁹² "ועלו מושיעים כהר ציון וגו'", ויפעלו ("מוועט אויספירן") ש"והיתה לה' המלוכה",

ובמילא יהי' המעמד ומצב — כרצונה של תורת החסידות — שגם כאשר הולכים ברחוב, כשיושבים בבית, ואפילו בעת השינה, יכריזו ויצעקו: "אין עוד מלבדו"!

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "ניע זשוריצי כלִאָפִּיצִי". ואח"כ ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבבות (וצוה לכפול בבא הרביעית ז' פעמים)].

* * *

כג. כ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר (באמרו, שכיון שהשעה מאוחרת ידבר בקיצור) אודות שייכותה של ביאת המשיח להפצת המעיינות חוצה, הצד השווה בפעולתם של הבעש"ט ואדמו"ר מהוריי"צ בהפצת המעיינות לכל בני"י, והרמז בפרשת השבוע בפסוק⁹³ "ובני ישראל יוצאים ביד רמה", "בריש גלי", שבר"ת ד"ברי"ש" מרומזים שמותיהם של הבעש"ט ואדמו"ר מהוריי"צ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ג ע' 872 ואילך.

91) ראה תורת מנחם — התועודיות
ח"ב ע' 181 ואילך.

92) עובדי' בסופו.
93) בשלח יד, ח ובת"א.

בס"ד. ר"ד ש"פ בשלח, י"ג שבט ה'תשי"ב.

— לאחר תפלת מנחה —

בלתי מוגה

א. אודות מעלתה המיוחדת של שרה¹, שבפטירתה נאמר² "ויהיו חיי שרה מאה שנה וגו'" — הקשה בזהר³ "מאי שנא הכא שרה .. מכל נשי דעלמא .. בכלהו לא אתמנון יומין ושנין כמו לשרה, בכלהו לא כתיב פרשתא חדא בלחודהא כמו לשרה", ומבאר, ששרה "נחתת וסלקת", היינו, שירדה למצרים ואעפ"כ נשארה בשלימותה ובמעלתה וכו', ולכן גדלה מעלתה לגבי שאר אמהות (כולל גם לגבי רבקה שהיתה בגרר אצל אבימלך כו', כי, הירידה למצרים היא ירידה גדולה יותר, ולכן מודגש יותר העילוי ד"נחתת וסלקת").

ובהקדמה:

מובן ופשוט שגם שאר האמהות היו בדרגה כזו שאילו היתה אצלן הירידה למצרים היו נשארות בשלימותן ובמעלתן, "נחתת וסלקת", — ויש להביא רא' לדבר, מזה שאמרו חז"ל⁴ אודות יעל [שנאמר בה (בהפטרה דפרשת השבוע) "מנשים באוהל תבורך", "מאן נשים שבאוהל שרה רבקה רחל ולא"ה] שלא נהנתה כו' משוט ש"כל טובתן של רשעים אינה אלא רעה אצל צדיקים" —

אלא, שאצל שאר האמהות היתה המעלה ד"נחתת וסלקת" רק בכח, ואילו אצל שרה היתה מעלה זו גם בפועל.

[וע"ד מ"ש החיד"א⁵ בנוגע לחיבור השולחן-ערוך, ששלשה מגדולי ישראל היו ראויים לכך, אלא שבפועל זכה בכך הבית-יוסף. — מצד גודל הלמדנות וכו' היו שלשתם ראויים לחבר השו"ע, אלא שאצלם הי' הדבר רק בכח, ואילו הבית-יוסף — מאיזה טעם שיהי', זכה הוא לחיבור השו"ע בפועל].

(3) ח"א קכא, סע"ב ואילך. וראה גם סה"מ מלוקט ח"ב ע' קמה ואילך. וש"נ. (4) שם קכב, ב. (5) נזיר כג, ב. וש"נ. (6) שופטים ה, כד. (7) שה"ג מע' ספרים ערך בית יוסף.	(*) יאֶרְצִיט של הרבנית הצדקנית מרת שטערנא שרה נ"ע זי"ע. אם כ"ק אדמו"ר מוהרריי"צ זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע. (1) שמה של הרבנית הצדקנית בעלת היאצ"ט. (2) ר"פ חיי שרה.

ב. ונקודת הענין — שתכלית השלימות של כל דבר היא כשבא לידי פועל דוקא.

וענין זה (מעלת הפועל דוקא) מודגש בכללות הבריאה:

א' הטעמים לבריאת והתהוות העולמות — כדאיתא בע"ח בתחלתו ונתבאר בארוכה בהמשך תרס"ו בתחלתו — בכדי שיתגלו שלימות כחותיו כו' מן הכח אל הפועל. ואף שלמעלה אין כח חסר פועל, הרי, זה שאין כח חסר פועל הוא למעלה דוקא, ואילו למטה יש נפק"מ בין הכח להפועל, ובגלל זה היתה ההתהוות בפועל.

וכיון ש"צדיקים דומין לבוראם"י, ועד"ו צדקניות, "אשת חבר ה"ה כחבר"י — הרי גם אצלן עיקר המעלה והשלימות היא בכוא הדבר בפועל דוקא.

ובזה גדלה מעלתה של שרה לגבי שאר האמהות — שאצלה הי' הענין ד"נחתת וסלקת" בפועל, ולכן הוסיפה פרשה בתורה, "ויהיו חיי שרה מאה שנה וגו'".

ג. ומזה מובן גם בנוגע ל"בית רבי":

בדברי ימי חייהם של רבותינו נשיאינו לא מצינו (כ"כ"י) ענין של גלות, ולעומת זאת, ענין של מאסר הי' אצל כל א' מהם. אלא שבזה גופא יש חילוקים — שמאסר הקשור עם סכנת נפשות בפועל ממש, מצינו רק אצל אדמו"ר הזקן וכ"ק מו"ח אדמו"ר.

ואף שבודאי היו גם שאר הרביים עומדים בתוקף וכו' אילו הי' אצלם מאסר הקשור עם סכנת נפשות ממש — הי"ז רק בכח, ואילו אצל אדמו"ר הזקן וכ"ק מו"ח אדמו"ר הי' זה בפועל.

ובנוגע להרבניות הצדקניות — מצינו מעלה מיוחדת אצל הרבנית הצדקנית בעלת היארצייט, אמו של כ"ק מו"ח אדמו"ר ("די אַלטע רבי'צען") — שעברה כו"כ גלויות, גלות אחר גלות: מליובאוויטש לרסטוב, ואח"כ לפטרבורג, לריגא, לאטוואצק, לווארשא, ועד לארה"ב.

(8) ראה גם לקו"ש ת"כ ע' 283 ואילך. (12) כנראה הכוונה שאצל רובם לא הי' ענין של גלות, שכן, מאז שאדמו"ר האמצעי קבע דירתו בליובאוויטש, ישבו רבותינו נשיאינו בליובאוויטש, עד שאדמו"ר מהורש"ב הוצרך להעתיק לרסטוב, שאז התחילו ה"עשר גלויות שגלתה ליובאוויטש" (ראה גם סה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 471). המו"ל.

(9) ראה פרדס שי"א פ"ג. הובא ונתבאר בסהמ"צ להצ"צ מצות האמנת אלקות פ"א. ובכ"מ.

(10) רות רבה פ"ד, ג. ועוד.

(11) שבועות ל, ב. וש"נ.

— אל כל מקום שאליו בא כ"ק מו"ח אדמו"ר, נלוותה אליו אמו הרבנית. ולאחרי כל הגליות כו', נשארה במעלתה ובשלימותה עם כל עניני'.

וכאמור, אף שבודאי היו גם שאר הרבניות הצדקניות נשארות במעלתן ובשלימותן אילו היו אצלן עניני גלות, ה"ז רק בכח, ואילו אצל בעלת היאצ"ט היתה מעלה זו בפועל — ע"ד ובדוגמת מעלת שרה לגבי שאר האמהות שאצלה היתה המעלה ד"נחתת וסלקת" בפועל.

בס"ד. ר"ד, יום א' פ' יתרו, י"ד שבט ה'תשי"ב.

— לקבוצת תלמידי ישיבת "אחי-תמימים", ניר-היינון, בחדרו הק' —

בלתי מוגה

כיון שבהשגחה פרטית באו התלמידים לאחרי תפלת מנחה, אשר זמן זה שייך כבר ליום שלאח"ז, חמשה עשר בשבט, "ראש השנה לאילנות" — הזמן גרמא להתבונן בתוכנו של היום בעבודתו של כאו"א מישראל:

כאשר פרי מחובר ודבוק אל האילן — הוא פורח ומשגשג, אבל, אם נפסק מהאילן, אזי נפסקת כל צמיחתו ופריחתו.

ודוגמתו בעבודת האדם — שתורה ומצוותי' נמשלו לאילן, ובנ"י, כולל כאו"א מכם, נמשל לפירות, אשר, דוקא ע"י התקשרותכם ודביקותכם בתומ"צ תגדלו ותשגשגו.

[לאחרי שמנהל הישיבה תירגם את הדברים לאנגלית — מסר כל אחד מהילדים פ"נ אל כ"ק אדמו"ר שליט"א].

(1) ראה השלמה לשו"ע אדה"ז (לר"נ מדובראוונא) או"ח סקל"א ס"ח: "ט"ו בשבט שהוא ר"ה לאילנות .. גם במנחה שלפניהם א"א תחנון כי מן המנחה ולמעלה שייך (קצת) ליום שלאחריו. (2) כהבא לקמן — ראה גם אגרות-קודש	כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א ע' רמז ואילך. (3) הרה"ח וכו' ר' משה יצחק העכט. ראה אודותיו תורת מנחם — מנחם ציון ח"ב ע' 439 ואילך. (4) כ"ק אדמו"ר שליט"א הביע תמיהתו על העובדא שהילדים אינם מבינים אידיש.

בס"ד. ש"פ משפטים, פרשת שקלים, מבה"ח אדר, ה'תשי"ב
(הנחה בלתי מוגה)

לא תהי' משכלה ועקרה בארצך את מספר ימין אמלא'. הנה מקרא זה הוא בהמשך למ"ש לפני¹ ועבדתם את הוי' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך, וממשיך שעי"ז לא תהי' ג"כ משכלה וגו'.² והזכיר כאן הבטחה על ג' הענינים דבני חיי ומזוני, שתהי' בהם הברכה בריבוי ובהפלגה ביותר. וברך את לחמך ואת מימך הו"ע מזוני, ומדגיש בכתוב וברך גו', היינו, שלא זו בלבד שיהי' המזוני כפי המצטרך, אלא עוד זאת שתהי' בזה תוספת ברכה, מזונא רויחא. וממשיך בנוגע לחיי, והסירותי מחלה מקרבך, ויתירה מזה, את מספר ימין אמלא, שהו"ע אריכות ימים. וכן בנוגע לבני אומר לא תהי' משכלה ועקרה, שזוהי הברכה דלידת בנים (השלילה דעקרה) והקיום שלהם (השלילה דמשכלה), ובאופן שיתקיימו לאורך ימים גם לעת זקנתו [כפי שמצינו ביעקב אבינו, שגם לעת זקנתו כאשר חשב שנחסר לו א' מבניו, אמר ואני כאשר שכלתי שכלתי³]. ובזה אומר לא תהי' גו', שיש לפרשו כב' אופנים, בלשון ציווי ובלשון הבטחה (כפי שמצינו דוגמתו בכ"מ⁴), היינו, ציווי שלא תהי' משכלה ועקרה (עס טאָר ניט זיין קיין משכלה ועקרה), והבטחה שלא תהי' משכלה ועקרה (עס וועט ניט זיין קיין משכלה ועקרה), היינו, שכאשר האדם עושה התלוי בו שלא תהי' משכלה ועקרה, אזי גם מבטיחו הקב"ה שלא תהי' משכלה ועקרה. והתנאי לכל זה הוא (כפי שמקדים בכתוב) ועבדתם את הוי' אלקיכם, דאף שבנוגע לבני חיי ומזוני אמרו חז"ל⁵ שלא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא, בחינת המזל שאין ענין הזכות נוגע שם, מ"מ, ריבוי הברכה כו' בזה, תלוי בענין העבודה דוקא.

-
- (1) פרשתנו כג, כו. — חלק מהמאמר מה.
(2) שולב ונדפס בלקו"ש חט"ז ע' 271 ואילך.
(3) ראה ד"ה לא תהי' משכלה בתורת חיים פרשתנו תמ, א. אוה"ת פרשתנו ע' א'רמח.
(4) ראה תורת חיים שם.
(5) מקץ מג, יד. וראה פרש"י תולדות כז, 6.
(6) ראה לקו"ת סוכות פ, סע"ד. ובכ"מ.
(7) ראה מו"ק כח, א. מקומות שנשמנו ב"שערי זוהר" (מרגליות) למו"ק שם. וראה אוה"ת וירא (כרך ד) תשנה, ב ואילך. ביאורו להצ"ח ע' מד ואילך. ח"ב ע' תרלו ואילך. ועוד.

וצריך להבין מהו ענין העבודה, שעז"נ ועבדתם את ה' אלקיכם⁸, דלכאורה, כללות הענין דעבודת העבד לאדונו שייך רק בעבד ואדון למטה, שהעבד יכול להוסיף שלימות אצל האדון, דעם היותו אדון, ואדון אמיתי, מ"מ, יש גם ענינים שחסרים אצלו, וזוהי עבודת העבד, למלאות מחסורו או להשלים את רצונו, שעז"ז הוא משלים את האדון [ומזה מוכן גם שעז"ז נעשה תוספת שלימות גם אצל העבד העובד]. אבל למעלה, כיון שאיהו שלימותא דכולא⁹, אינו מוכן איך שייך שם ענין העבודה¹⁰. גם צריך להבין, שבענין זה מצינו סתירות בדברי חז"ל¹¹. דלפעמים מצינו שענין העבודה אינו נוגע למעלה, כדאיתא במדרש¹² וכי איכפת לי' להקב"ה למי ששוחט מן הצואר או מי ששוחט מן העורף, לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות, היינו, שכל ענין המצוות אינו אלא בשביל לצרף בהן את הבריות, אבל אין זה נוגע למעלה. וכמפורש בקרא¹³ אם חטאת מה תפעל בו ורכו פשעך מה תעשה לו, אם צדקת מה תתן לו. ולפעמים מצינו שעבודת האדם יש לה השפעה למעלה, כדאיתא במדרש¹⁴ על הפסוק¹⁵ ועתה יגדל נא כח אד', שעז"י קיום התורה ומצוות נעשה ענין דהגדלה בשם אד'. וכן מצינו שעז"י העדר העבודה נעשה חלישות כביכול למעלה, כדאיתא במדרש¹⁶ עה"פ¹⁷ צור ילדך תשי, דבזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום (היינו העדר קיום התורה ומצוות) מתישין כביכול כח גדולה של מעלה.

אך הענין הוא¹⁸, כמובא בחסידות¹⁹ מעבודת הקודש²⁰, דמשארו"ל וכי מה איכפת לו כו' הוא על אדון יחיד שורש השרשים דלי' לא איכפת לי' כלל, ואמנם לצורך הכבוד להשפיע על הראשים העליונים לייחד ראש

-
(13) איוב לה, ויז. (14) איכ"ר פ"א, לג. שבת פט, א. וראה גם לקו"ת שלח לט, ב ואילך. מ, א. אוה"ת שלח ע' תסט ואילך. ע' תעב. תעט. אוה"ת נ"ך ח"א ע' תרעט. ובכ"מ. (15) שלח יד, יז. (16) איכ"ר שם. ועוד. (17) האזינו לב, יח. (18) בכל הבא לקמן — ראה ד"ה צאינה וראינה עזר"ת (סה"מ עזר"ת ס"ע קצה ואילך). (19) סה"מ עזר"ת שם. ובכ"מ. (20) ח"ב שם. הובא בשל"ה שם.	(8) בהבא לקמן — ראה ד"ה ועבדתם את ה"א במאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' תב; אוה"ת פרשתנו ע' איקצת ואילך. ע' אריט ואילך; סה"מ תרס"ב ע' רעג ואילך. (9) תקו"ז בהקדמה (יז, ב). ובכ"מ. (10) ראה גם ד"ה לא תהי' משכלה בתו"א פרשתנו עה, סע"ד. אוה"ת שם ע' אירנה. (11) ראה עבודת הקודש בהקדמה. שם ח"ב (חלק העבודה) פ"ג. הובא בשל"ה שער הגדול כט, ב ואילך. אוה"ת פרשתנו ע' אריט ואילך. סה"מ תרס"ב שם. וראה גם ד"ה זאת תורת העולה תרע"ח. חש"מ. ובכ"מ. (12) ב"ר רפמ"ד. תנחומא שמיני ח.
-

המחשבה בסופה כו' צורך גמור הוא. והיינו, דבבחינת אדון יחיד שורש כל השרשים אין ענין העבודה נוגע כלל, כי אם בהתלבשותו בסדר ההשתלשלות, החל מבחינת החכמה שהיא ראשית ההשתלשלות (דחכמה היא ראשית²¹), וגם למעלה מזה, בבחינת הכתר, הנה בבחינה התחתונה שבה, בחינת אריך, שהיא שורש הנאצלים, נוגע ענין העבודה, משא"כ בבחינת עתיק, פנימיות הכתר²². וביאור הענין²³, שבסדר ההשתלשלות נוגע ענין העבודה הן בהכלים והן בהאורות. דהנה, ענין הכלים שהוא העלם האור הוא נתינת מקום למציאות דזולת²⁴. כי, כאשר האור מאיר אזי ישנו רק המקור, ואין שום מציאות דזולת, אבל כלים שהם העלם האור, הם נותנים מקום למציאות דזולת, ועד שברכיבי השתלשלות נתהווה מהם בחינת נבראים. ולהיות שהכלים הם ענין של זולת, וסוף סוף הנה ע"י ריבוי השתלשלות נעשה מהם בחינת נבראים, לכן בבחינת הכלים נוגע ענין עבודת הנבראים, והיינו שע"י העדר העבודה נעשה פגם בהכלים. ולא עוד אלא שגם בהאור נוגע ענין העבודה, דהנה, אף שהעדר העבודה פוגם רק בהכלים ולא בהאור, מ"מ, ע"י הפגם בהכלים מסתלק האור מהכלי. והסילוק מהכלי נוגע גם בהאור, שהרי כוונת האור היא שיאיר בכלים, וכאשר האור מסתלק מהכלי, אזי אין האור ממלא את תפקידו. וזהו שענין העבודה נוגע גם בהאור, כיון שבהעדר העבודה נעשה סילוק האור שמסתלק מהכלי, ובמילא לא נשלמת הכוונה שבו. ויתירה מזה, שענין העבודה נוגע גם בהאור שלמעלה מהתלבשות בכלים, שהרי גם האור שלמעלה מהתלבשות בכלים ה"ה שורש עכ"פ לאור המתלבש בכלים. וזהו²⁵ שענין העבודה נוגע בבחינת אריך, כי, בחינת אריך הוא שורש לנאצלים²⁶, וכיון שבנאצלים נוגע ענין העבודה כנ"ל, לכן גם בשורש הנאצלים (בבחינת אריך) נוגע ענין העבודה. ורק בבחינת עתיק אמרו רז"ל וְכִי אֵיכָפֶת לִי כו', כי, בחינת עתיק הוא אדון יחיד שורש השרשים, שורש השרשים דייקא, ולא שורש הנאצלים, כיון שהוא למעלה מלהיות שורש לנאצלים. ובאמת נבדל הוא גם מהשרשים, שהרי עתיק הוא מלשון ויעתק²⁷, והיינו שהוא מובדל גם מבחינת אריך, ומה

(21) ראה זח"א לא, ריש ע"ב. תו"ח
בראשית א, א. סידור (עם דא"ח) שה, ד.
ובכ"מ.
(22) בהבא לקמן — ראה סה"מ עזר"ת
שם ע' ר ואילך.
(23) ראה סה"מ עזר"ת שם ע' קצו ואילך.
(24) ראה ספר הערכים — חב"ד ח"ד
ערך אורות דספירות ביחס לכלים. וש"נ.
(25) עץ חיים שער מב (שער דרושי
אבי"ע) פ"א. הובא בסה"מ עזר"ת שם.
(26) לך לך יב, ח. ועוד. וראה לקו"ת אמור
לא, ד. ד"ה באחי לגני תשמ"ח פ"ז ואילך
(סה"מ מלוקט ח"ב ע' רנח ואילך). ובכ"מ.
(27) ועוד.

שנקרא שורש השרשים, אינו אלא בשם המושאל בלבד. ובבחינה זו אינו נוגע ענין העבודה, ועז"נ אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו, אם צדקת מה תתן לו וגו'.

אמנם עדיין צריך להבין, דהרי מ"ש ועבדתם את הוי' אלקיכם וגו', קאי (לא רק על מדריגות דסדר השתלשלות, ששם נוגע ענין העבודה כנ"ל, אלא גם) על בחינה שלמעלה מהשתלשלות. ובהקדם הדיוק²⁷ בלשון הכתוב, שיש בו סתירה מרישא לסיפא. דבתחילה אומר ועבדתם את הוי' אלקיכם וברך גו', בלשון נסתר, כשלישי המדבר, ואח"כ אומר והסירותי גו', בלשון נוכח, כמדבר בעד עצמו. והענין הוא²⁷, עפ"מ"ש הרמב"ן בהקדמתו לפירושו על התורה, שלא כתב משה רבנו התורה (ד' ספרים ראשונים) כמדבר בעד עצמו כו' אלא כשלישי המדבר, היינו, כאילו אין המדבר שם הוי' ולא משה, אלא כשלישי המדבר. וכמו וידבר הוי' אל משה לאמר, שאין זה דיבורו של משה, שאז הי' צריך לומר וידבר הוי' אלי, וכן אין זה דיבורו של הוי', שאז הי' צריך לומר ואדבר אל משה, אלא הוא כשלישי (לא הוי' ולא משה) המדבר ומספר אודות דיבורו של הוי' אל משה. ומבואר בזה, דשלישי המדבר הוא למעלה משניהם, למעלה מבחינת משה, ולמעלה גם מבחינת שם הוי', כי, שם הוי', עם היותו הי' הוה ויהי' כאחד²⁸, ה"ה שייך להתהוות²⁹ (להשתלשלות)³⁰, והבחי' שלמעלה משניהם (משה והוי') הוא עצמות ומהות א"ס ב"ה, שהוא המדבר ומספר (ער דערציילט וואס איז פארגעקומען אין סדר השתלשלות) אודות הדיבור דשם הוי' אל משה. ונקרא שלישי דוקא, ע"ד מ"ש³¹ יחינו מיומיים ביום השלישי וגו', כידוע³² שיחינו מיומיים קאי על כללות ההשתלשלות שנחלק לשתיים, בחינת ממלא כל עלמין ובחינת סובב כל עלמין, בחינת אורות ובחינת כלים, בחינת האור כמו שהוא לעצמו והגילוי כמו שהוא לזולתו, וביום השלישי קאי על עצמות ומהות א"ס ב"ה. וזהו שבתחילה נאמר ועבדתם את הוי' אלקיכם וברך וגו', ששלישי המדבר אומר דכאשר ועבדתם את

(30) ראה עטרת ראש שער ר"ה. פרק ד. ועוד.

(31) הושע ו, ב.

(32) ראה אוה"ת פרשתנו ע' א'ר"ט. סה"מ תרס"ב שם ע' רפד. לקו"ת דרושים לר"ה סד, א. וראה אוה"ת פרשתנו ע' א'רנא. תו"ח פרשתנו תלה, ב ואילך.

(27) אוה"ת פרשתנו ע' א'ר"ט. ע' א'ר"ט. סה"מ תרס"ב שם ע' ערב.

(28) זח"ג רנז, ב (ברע"מ). פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. תניא שעהיוה"א פ"ז (פב, א).

(29) פרדס שם. תניא שעהיוה"א רפ"ד. וראה זהר שם.

הוי' אלקיכם, אזי וברך את לחמך ואת מימך, היינו, שהוי' (שעליו נאמר ועבדתם את הוי' אלקיכם) יברך את לחמך ואת מימך. ולאח"ז מוסיף והסירותי מקרבך, והסירותי לשון נוכח, ששלישי המדבר אומר שהוא בעצמו יסיר מחלה מקרבך. ומזה מובן שענין העבודה נוגע (לא רק לשם הוי', אלא) גם לשלישי המדבר, בחינת עצמות ומהות א"ס ב"ה, שהעבודה פועלת (לא רק וברך את לחמך ואת מימך ע"י שם הוי', אלא גם) והסירותי מחלה גו' ע"י עצמות ומהות א"ס ב"ה. וצריך להבין, הרי בבחינה שלמעלה מהשתלשלות כתיב³³ אם צדקת מה תתן לו (כנ"ל).

ויש לומר, שזה שאמרו רז"ל מה איכפת לי' להקב"ה כו', קאי על העבודה עצמה (דהיינו פרטי העבודה), אבל התוצאה של העבודה שעל ידה נעשה צירוף הבריות, שגם בבריות בעלמא³³, ברי' פחותה, נעשה צירוף וזיכוך, שזהו"ע האתהפכא מיש לאין, הנה זה נוגע גם בבחינת העצמות³⁴. ועז"נ ועבדתם את הוי' אלקיכם גו' והסירותי גו', עצמות ומהות א"ס ב"ה דוקא. ובזה יובן מה שנאמר כאן והסירותי מחלה מקרבך, ולא כמש"נ לפנ"ז³⁵ כל המחלה אשר שמתני במצרים לא אשים עליך גו', כי, בפסוק כל המחלה גו' לא אשים גו', מדובר רק אודות אפשרות למחלה, והברכה היא שאפשרות זו לא תבוא לפועל. אבל בפסוק והסירותי מחלה גו' יש חידוש גדול יותר, שגם כשישנה מחלה בפועל (לא רק אפשרות למחלה), תהי' הסרת המחלה. ובשביל הסרת המחלה שכבר ישנה בפועל יש צורך בכח עליון יותר, ועז"נ והסירותי בלשון נוכח, שקאי על עצמות ומהות א"ס ב"ה³⁶.

והנה ענין העבודה, ועבדתם את הוי' אלקיכם, שהיא בדוגמת עבודת העבד, קאי בעיקר על העבודה ביראה וקבלת עול³⁷, שהיא עבודת עבד³⁸, שהעבד אינו תופס מקום לעצמו, ועוד יותר שאינו שום מציאות לעצמו³⁹, והוא כביטול אל האדון, דאף שמצד עצמו בהפקירא ניהא ליה⁴⁰, וה"ה בכיוון וביטול אל האדון⁴¹, ולכן עושה ומקיים את רצונו. וזהו

(33) ראה תניא פל"ב.
(34) ראה גם ד"ה בשעה שהקדימו שנה זו ע' 183.
(35) סה"מ תשי"ב ע' 236.
(36) ראה לקמן בסוף המאמר.
(37) תניא ריש פמ"א (נו, א). קונטרס (סה"מ מלוקט ח"א ע' שח ואילך).
(38) תניא שם (נו, א). וראה לקו"ש ח"ז ע' 183.
(39) ראה קידושין כג, כ וברשב"א שם.
(40) גיטין יג, א. וש"נ. וראה ד"ה ואלה המשפטים תשל"ח ס"ה ואילך ובהנסמן שם (סה"מ מלוקט ח"א ע' שח ואילך).
(41) ראה קונטרס העבודה שם (ע' 13).

שראשית העבודה ועיקרה ושרשה היא העבודה דקבלת עול, והיינו, שלמדות היותו במעמד ומצב שלא שינה את עצמו, רצונו, שכלו ומדותיו (ער האט זיך ניט איבערגעמאכט און שטייט אין זיינע רצונות וכו'), ה"ה עובד את עבודתו בדרך קבלת עול, שהרי בהנוגע למעשה בפועל, קיום המצוות בסור מרע ועשה טוב, אי אפשר להמתין עד שישינה את עצמו, אלא גם בהיותו במעמדו ובמצבו כמו שהוא, צריך לעבוד עבודתו בקבלת עול. וכן הוא בסדר העבודה בכל יום ויום, שהתחלת עבודת היום היא באמירת מודה אני⁴², וכן בעבודת התפלה, ההתחלה היא הודו להוי', שעוד לפני ההתבוננות דפסוקי דזמרה, ולפני ההתבוננות דברכות קריאת שמע, קריאת שמע ושמונה עשרה, אומר הוא הודו להוי', בחינת הודאה, שזוהי העבודה בדרך קבלת עול דוקא.

אמנם כיון שהפסוק ועבדתם את הוי' אלקיכם קאי (גם) על ענין התפלה, כמ"ש הרמב"ם⁴³ מצות עשה להתפלל כו' שנאמר ועבדתם את הוי' אלקיכם, מפי השמועה למדנו שעבודה זו היא תפלה, שנאמר⁴⁴ ולעבדו בכל לבבכם, אמרו חכמים⁴⁵ אי זו היא עבודה שבלב זו תפלה, מובן, שבזה נכלל (נוסף על העבודה מיראה) גם ענין העבודה מאהבה, שזהו"ע התפלה, לית פולחנא כפולחנא דרחימותא⁴⁶. והענין בזה, דהנה"פ פעולת התפלה היא הן בנפש האלקית והן בנפש הבהמית. כי, תפלה הוא מלשון תופל⁴⁷, שהו"ע החיבור, שעל ידה נעשית התחברות נפש האלקית עם שרשה ומקורה. ועוד ענין בתפלה, שעל ידה נעשה בירור וזיכוך נפש הבהמית, והעלאת הניצוצות דגופו וחלקו בעולם. וב' ענינים אלו הם בהעבודה דאהבה דוקא. דהנה, בעבודה דיראה וקבלת עול לבדה, הרי לא שינה את עצמו, ולא פעל בירור וזיכוך נפש הבהמית, וכפי שרואים במוחש, שישנם כאלה שיש להם יראת שמים טבעית, ובהתבוננות קלה יכולים הם לעורר את היראה להיות סור מרע ועשה טוב, ואעפ"כ, גם כאשר הנהגתם בסור מרע ועשה טוב היא בשלימות,

(42) ראה קונטרס העבודה פרק א (ע' 4).
 (43) ריש הל' תפלה.
 (44) עקב יא, יג.
 (45) תענית ב, סע"א.
 (46) ראה זח"ב נה, ב. זח"ג רסז, א.
 (47) לקו"ת שלח מב, ג. קונטרס העבודה פ"א.
 פ"ג ואילך. וראה ספר הערכים חב"ד כרך א ערך אהבת ה' ס"ה. ס"ט. וש"נ.
 (47) בהבא לקמן — ראה קונטרס העבודה פ"א יג.
 (48) קונטרס העבודה שם (ע' 4). תו"א תרומה עט, סע"ד (וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תש"ט ע' 79). וראה גם תו"א פרשתנו עט, ב. תו"ח שם חלד, ב. מאמרי אדה"ז תקס"ח שם ע' תב. אוה"ת פרשתנו שם ע' א'קצח. ועוד.

נשאר נפשם הבהמית בתקפה ובגבורתה כתולדתה, ואדרבה, נתחזקה יותר בהמשך הזמן ע"י ריבוי ההשתמשות בה⁴⁹. וכיון שע"י העבודה מיראה לא פעל בירור וזיכוך נפש הבהמית, לא פעל גם התחברות הנפש האלקית עם שרשה ומקורה, כי, התחברות נפש האלקית היא ע"י מילוי רצונו ית', והרי רצונו ית' הוא שהנשמה תכרר את הגוף ונפש הבהמית, ובשביל זה ירדה הנשמה למטה, שהרי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון, וירידתה למטה היא כדי לכרר את הגוף ונפש הבהמית⁵⁰, וכל זמן שלא פעל בירור נפש הבהמית, לא מילא את רצונו ית', ולכן לא פעל התחברות דנפשו האלקית עם שרשה ומקורה. ודוקא בעבודה מאהבה, שעל ידה פועל בירור וזיכוך נפש הבהמית, ה"ה פועל גם התחברות נפש האלקית עם שרשה ומקורה. ועוד ענין כזה שלא מספיק העבודה מיראה אלא מוכרחת להיות גם העבודה מאהבה, דהנה עבודה היא מלשון עיבוד עורות⁵¹, וכשם שבעיבוד עורות יש צורך בכ"כ פעולות הבאות ע"י טירחא ויגיעה גדולה עד שנעשה העור מעובד וראוי להיות קלף שיכתבו עליו פרשיות כו', כמו כן צריכה להיות עבודת ה' באופן של עבודה דוקא, טירחא ויגיעה גדולה. ומזה מובן שהעבודה מיראה אינה אמיתית ענין העבודה, כי, ביראה אין הכרח שתהי' עבודה ויגיעה גדולה, וכנ"ל שישנם כאלה שיש להם יראת שמים טבעית כו', ולכן בהכרח להיות גם העבודה מאהבה, שבאה ע"י עבודה ויגיעה גדולה דוקא. ומזה מובן שמ"ש ועבדתם את הוי' אלקיכם, קאי הן על העבודה מיראה, שהיא ראשית העבודה, והן על העבודה מאהבה, וכמבואר בקונטרס העבודה⁵² ששלימות העבודה היא הן מיראה והן מאהבה.

ולבאר אופן העבודה דועבדתם את הוי' אלקיכם, ממשיך בכתוב לא תהי' משכלה ועקרה גו'. דהנה⁵³, עקרה היא שאינה יולדת בנים, דקאי על המדות אהבה ויראה (תולדות ההתבוננות⁵⁴), שאהבה היא בחינת בן ויראה היא בחינת בת. ומשכלה היא שיולדת אהבה ויראה, אלא שאין להם קיום. ועל זה בא הציווי לא תהי' משכלה ועקרה, שההתבוננות צ"ל באופן שתהי' מזה הולדת המדות, והמדות יהיו בקיום,

(49) תניא פ"ג (יח, ריש ע"ב).

(50) תניא פל"ז (מח, ב) מע"ח שער כ"ו פ"א.

(51) תו"א בראשית ה, ב. פרשתנו עו, א.

לקו"ת ויקרא ב, ד. ובכ"מ.

(52) שמצויין בהערה 47.

(53) כהבא לקמן — ראה תו"א פרשתנו עט, א ואילך. תו"ח שם תלא, ב ואילך.

אוה"ת שם ע' א'רנו ואילך.

(54) ראה תניא פ"ג. ובכ"מ.

שאז תהי' העבודה דועבדתם את הוי' אלקיכם כדבעי. וביאור הענין⁵⁵, הנה, בעקרה שאינה יולדת יש ב' בחינות. בחינה הא', שאפילו בית ולד (בית מטרון)⁵⁶ אין לה⁵⁷, היינו, שאין לה כלי קיבול לקבל ההריון לצורך הלידה. וענינו בעבודה, שבית ולד קאי על ההתפעלות שכלית שעל ידה תהי' הולדת המדות בהתגלות לבו, ועקרה שאין לה בית ולד פירושו, שלא זו בלבד שאין לו אהוי"ר בהתגלות לבו, שזהו"ע טמטום הלב, אלא שאין לו אפילו התפעלות שכלית, שזהו"ע טמטום המוח. והסיבה לזה היא מפני שאינו כלי קיבול, להיותו כלי מלא, ובמדת בשר ודם כלי מלא אינו מחזיק⁵⁸. דהנה, כאשר האדם הוא כלי מלא, היינו, שהוא מלא מהרצונות שלו, לא מיבעי רצונות דיצר הרע, שהם הרצונות לדברים האסורים, או אפילו רצונות דנפש הבהמית לדברים המותרים, דעם היותם דברים מותרים, הרי התאוה אליהם היא בחינת שד משדן יהודאין עכ"פ⁵⁹, אלא אפילו רצונות דנפש האלקית, היינו רצונות דקדושה, הנה אם הוא מלא ועסוק בהרצונות שלו, לומר שעבודה זו יש לו חוש בה כו', עבודה זו הוא רוצה ועבודה זו אינו רוצה (די עבודה וויל ער און די עבודה וויל ער ניט), אזי הוא כלי מלא שאינו מחזיק, שאינו תופס האמת במוחו ושכלו להיות מזה התפעלות שכלית. וענין הב' בעקרה, שיש לה בית ולד, אלא שאינה יולדת, והיינו שיש לו כלי קבול לידע ולהתפעל בשכלו, אלא שלא נעשה מזה הולדת המדות בהתגלות לבו. דהנה, כשם שלצורך ההולדה בגשמיות צ"ל ענין הזריעה ע"י גילוי כח האין סוף⁶⁰, כמו"כ לצורך הולדת המדות צ"ל ענין הזריעה, אור זרוע לצדיק⁶¹, דקאי על הזריעה דתורה ומצוות, ובא ע"י כח עליון דוקא, שזוהי ההזזה עצמית שלמעלה מטעם ודעת שצריכה להיות לכל הפחות פעם אחת בשנה, בהתחלת העבודה⁶². וגם לאחר הזריעה ישנו הסדר דימי העיבור, שהולד הולך וגדל כו' עד שמתגלה באויר העולם, וכמו כן ישנו גם הסדר דימי העיבור כו' לצורך לידת המדות בהתגלות הלב⁶³. אמנם, גם לאחר שנולדו המדות דאהבה ויראה בהתגלות לבו (השלילה

(55) ראה תו"א שם. תו"ח שם תלב, א. ואילך. אוה"ת שם.
 (56) ראה ב"ר פמ"ז, ב. פנ"ג, ה. פס"ג, ה.
 הובא באור החיים וירא כא, ב.
 (57) יבמות סד, ריש ע"ב.
 (58) ברכות מ, א.
 (59) תניא פ"ח (יג, רע"א). מזח"ג רנג, א.
 רעז, א.
 (60) ראה גם לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך. המשך כל הנהגה תרנ"ב (סה"מ תרנ"ב ע' קל). המשך שמח תשמח תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ע' קעט). ובכ"מ.
 (61) תהלים צז, יא.
 (62) ראה סה"מ תש"ג ע' 19. ועוד.
 (63) ראה תו"ח שמות קסא, ב ואילך. ועוד.

דעקרה), צ"ל הזהירות שיהי' להם קיום (השלילה דמשכלה), שדוקא אז העבודה היא אמיתית, כמ"ש⁶⁴ שפת אמת תכון לעד.

אך עוד אחת צריך לשית עצות בנפשו, שגם כאשר עובד עבודתו כדבעי, הן בנוגע להשגה שבמוח, והן בנוגע להמדות שבלב, שהם כהתגלות לבו, ואינם דמיונות שוא, אלא אהבה ויראה אמיתיים, ונרגשים גם בקיום התומ"צ, שנוסף על קיום התומ"צ בפועל ממש, יודע הוא כוונת המצוות, ויודע גם ההמשכות שנעשות ע"י קיום המצוות [שע"י עבודת הצדקה ההמשכה היא בקו החסד, וע"י עבודת הגבורה, משפט גו' ביעקב⁶⁵, נעשית ההמשכה בקו הגבורה, וע"י לימוד התורה, שהוא קו האמצעי, נעשית ההמשכה בקו האמצעי], ועד שעבודתו היא באופן המרומז בדיוק לשון הכתוב ועבדתם את הוי' אלקיכם, ששם הוי', הי' הוה ויהי' כאחד, ולמעלה יותר בחינת הוי' שלמעלה מהשתלשלות, נעשה אלקיכם, כחכם וחיותכם⁶⁶, הנה גם בהיותו במעמד ומצב כזה, צריך להזהר שלא תהי' לו שביעות רצון מעבודתו, שאז נשאר לעמוד על עמרו ואינו מוסיף להלך בעבודתו (ער שטעלט זיך אָפּ און גייט ניט ווייטער). כי, נוסף לזה שהרגש דשביעות רצון יכול לגרום לכך שהאהבה ויראה שכבר נולדו ונתגלו לא יהיו בקיומם (שזהו"ע דמשכלה), הנה גם בשעה שעובד עבודתו באהבה ויראה, תהי' עבודתו במדידה והגבלה, במדה הנדרשת משביעות הרצון שלו⁶⁷. ועז"נ לא תהי' משכלה ועקרה בארצך, בארצך דייקא, שארץ הוא מלשון רצון⁶⁸, היינו, שלא יורגש אצלו אפילו שביעות רצון בלבד מעבודתו (ופשיטא שלא יהיו נרגשים הרצונות שלו, שאז הוא כלי מלא שאינו מחזיק, שאין לו בית קיבול כלל, בחינה הא' דעקרה הנ"ל).

וממשיך בכתוב את מספר ימיך אמלא⁶⁹, שזוהי העצה היעוצה כדי לפעול בנפשו הרגש של העדר שביעות הרצון. והענין בזה, שכאשר האדם מתכוון שניתנו לו ימים קצובים, ימים יוצרו גו'⁷⁰, לא

(64) משלי יב, יט. וראה אוה"ת פרשתנו שם ע' א'רסה.
(65) תהלים צט, ד.
(66) ראה תו"א שם עט, א. תו"ח שם תלא, ב. אוה"ת שם ע' א'רנה.
(67) ראה תו"א שם עח, סע"ד. תו"ח שם תלא, א. אוה"ת שם ריש ע' א'רנה.
(68) ב"ר פ"ה, ח ובמתנות כהונה שם.
(69) כהבא לקמן — ראה תו"א פרשתנו עט, סע"ב ואילך. תו"ח שם תלז, א ואילך. אוה"ת שם ע' א'רסא ואילך.
(70) תהלים קלט, טז. וראה זח"א רכד, א. תו"א שם. תו"ח שם תלז, ב ואילך. אוה"ת שם. וראה גם ד"ה וידבר גו' וארא שנה זו (לעיל ע' 267). ד"ה ואברהם זקן תשל"ח ובהנסמן שם (סה"מ מלוקט ח"א ע' רפט ואילך).

פחות ולא יותר, ובכל יום, בכל שעה ובכל רגע צריך לעבוד עבודתו למלא שליחותו בעלמא דין, הרי הוא טרוד בזה כל כך עד שאין לו פנאי כלל לחשוב אודות ענינים של מדריגות. וע"ד מאמר רבן יוחנן בן זכאי⁷¹ איני יודע באיזו דרך מוליכין אותי, ומהביאורים בזה⁷², שמצד גודל טרדתו במילוי שליחותו לא הי' לו פנאי לשים לב (צוהערן זיך) למדריגות שלו⁷³. והיינו, שהוא טרוד ושקוע כל כך (ער איז אזוי פיל פאַריאָגט, פאַראיינגט און פאַרטרונקען) במילוי שליחותו בכל יום ובכל שעה ובכל רגע, שאינו יודע מה נעשה עם שכלו ומדותיו, ועאכו"כ בנוגע למדריגות הנעלמות שבנפש⁷⁴. ומזה מובן במכ"ש וק"ו שלא שייך אצלו רגש של שביעות רצון, כי, בידעו שבכל רגע ורגע צריך למלא את שליחותו, ואם עובר רגע שאינו עובד עבודתו, ה"ז לא רק שהי' יכול להתעלות ולשגשג בעבודתו (ער האָט געקענט שטייגן) ולא עשה כן, אלא עוד זאת, שברגע זה שאינו עובד עבודתו, מורד⁷⁵ הוא ... במלך מלכי המלכים ... הקב"ה בכך שאינו ממלא את שליחותו, הרי, לא זו בלבד שלא שייך אצלו הרגש של שביעות רצון, בארצך, אלא אדרבה, ווען מען פרעגט אים וואָס איז באַ דיר מיטן בארצך, זועק הוא (שרייט ער אויס) במר נפשו: מה לי רצון, מה לי תענוג, מה לי אהבה, מה לי יראה (וואָס מיר רצון, וואָס מיר תענוג, וואָס מיר אהבה, וואָס מיר יראה), כיצד יכול לחשוב על ענינים של מדריגות בה בשעה שצריך לעמוד על המשמר שלא יעבור אפילו רגע אחד במצב של מרידה במלכות ח"ו מצד החסרון במילוי השליחות ברגע זה.

והנה כאשר האדם מקיים הציווי לא תהי' משכלה ועקרה בארצך, שעושה כל אשר ביכלתו שתהי' עבודתו באהבה ויראה אמיתיים שיש להם קיום, ומתוך העדר שביעות רצון כו' כנ"ל, אזי מוסיפים ומבטיחים לו מלמעלה שלא תהי' (בלשון הבטחה) משכלה ועקרה בארצך (חסר קצת).

(71) ברכות כח, ב.

(72) ראה עוד ביאורים במאמרי אדה"ז הקצרים ע' שט. ועם הגהות — אוה"ת פינחס ע' אינט ואילך. סה"מ תרכ"ו ע' קעא ואילך. תרמ"ו ע' יד ואילך. תרצ"ו ע' 50 ואילך.

(73) להעיר מקצורים והערות לתניא ע' מז.

(74) להעיר מר"ה ויקח ה"א שנה זו (לעיל ע' 105). ד"ה בראשית ברא תשי"ג (סה"מ תשי"ג ע' 303 ואילך).
(75) בחלק זה דהמאמר פרץ כ"ק אדמו"ר שליט"א בבכי רב, והניח ראשו הק' על השולחן, ורק לאחר משך זמן המשיך באמירת המאמר (המו"ל).

ועפ"ז יש להוסיף ביאור במש"נ את מספר ימין אמלא, אמלא דייקא, שזהו"ע שבא מלמעלה דוקא (נוסף על ההתבוננות דהאדם במספר הימים שנקצבו לו), ובזה גופא בלשון נוכח, ע"י שלישי המדבר, בחינת עצמות ומהות א"ס ב"ה שלמעלה מהשתלשלות (כנ"ל). והענין בזה, שגם אם יש איזה פגם וחסרון במספר הימים דעבודת האדם, שהיו אצלו ימים שבהם לא מילא את שליחותו, או אפילו ימים שבהם עשה גם ענינים בלתי־רצויים כו', הרי מצד בחינת שלישי המדבר שלמעלה מהשתלשלות, ששם לא שייך ענין של פגם, מתמלא מספר הימים הקצוב לו, ועוד יותר מכפי הקצוב כו', שכל הימים נעשים מלאים⁷⁶, ולא רק ימים מלאים, אלא גם ימים מאירים, שזהו הדיוק דמספר ימין⁷⁷, מספר מלשון⁷⁸ השמים מספרים פי' דמנהרין ומנצצין⁷⁹, ומלשון אבן ספיר, שהוא לשון ספירות ובהירות.

וזהו גם מש"נ והסירותי מחלה מקרבך בלשון נוכח, כשלישי המדבר. דהנה, המחלה שעלי' נאמר והסירותי גו', היא מחלה כזו שיכולה להיות גם כאשר ועבדתם את הוי' אלקיכם, וגם כאשר וברך את לחמך ומימך, דלחמך ומימך קאי על תורה שבכתב ותורה שבעל פה⁸⁰, או תורה ומצוות⁸¹, ועז"נ וברך את לחמך ומימך, שהעבודה בתומ"צ היא מצד הברכה דשם הוי', וגם אז עדיין יכולה להיות מחלה, וצ"ל והסירותי מחלה גו' ע"י שלישי המדבר דוקא. והענין בזה⁸², שמחלה שנאמרה כאן, מחלה סתם, היא השורש לכל המחלות, והיא הענין דהרגש עצמו שבא בסיבת חטא עץ הדעת⁸³, כידוע שקודם החטא לא הי' הענין דהרגש עצמו, וכמ"ש⁸⁴ ויהיו שניהם גו' ולא יתבוששו, וענין החטא הוא שנעשה הרגש עצמו, כמ"ש⁸⁵ ותרא האשה כי טוב העץ למאכל גו'. וזהו שגם כאשר ועבדתם את הוי' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך יכול להיות (וישנו) ענין המחלה, שהו"ע הרגש עצמו, כיון שחטא

-
(81) תו"ח שם תמ, סע"א ואילך.	(76) ראה תו"ח שם תלט, ב ואילך. וראה
(82) בהבא לקמן — ראה תו"א פרשתנו עט, גיד. תו"ח שם תמ, א ואילך. אוה"ת שם	אוה"ת פרשתנו ע' א'רסו. שם (כרך ז) ס"ע
ע' א'רסב. מאמרי אדה"ז תקס"ח שם ס"ע תי ואילך. אוה"ת שם ס"ע א'ריא ואילך. ע' א'רכה ואילך. ע' א'רלה ואילך.	(77) בהבא לקמן — ראה תו"א פרשתנו עט, ג. תו"ח שם תמ, רע"א. אוה"ת שם ע' א'רסב.
(83) ראה תו"א שם עט, ד. תו"ח שם תמ, ב ואילך. אוה"ת שם ע' א'רסב. ועוד.	(78) תהלים יט, ב.
(84) בראשית ב, כה.	(79) ראה זח"ב קלו, ב.
(85) שם ג, ו.	(80) מאמרי אדה"ז תקס"ח שם. אוה"ת שם ע' א'רכה ואילך. א'רכו. א'רלה.

עץ הדעת פעל על כולם, גם על צדיקים, וגם על צדיקים גמורים, וכמארוז"ל⁸⁶ ד' מתו בעטיו של נחש, שהם צדיקים היותר גדולים, שסיבת מיתתם אינה אלא בגלל חטא עה"ד, ולכן, גם בצדיקים גמורים שייך הענין דהרגש עצמו, וכידוע⁸⁷ שאפילו צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה בתענוגים, אינו בטל במציאות לגמרי אלא הוא דבר בפני עצמו ירא ה' ואוהבו, יש מי שאוהבו, ולא יגיע למעלת דביקותו בה' כמו שהיתה נשמתו קודם ירידתה למטה. ועאכו"כ בנוגע לבינונים ואלה שלמטה מזה, שאצלם בודאי ישנו הענין דהרגש עצמו. והסרת המחלה דהרגש עצמו אינה יכולה להיות ע"י עבודת האדם בכח עצמו, כי אם ע"י המשכה נעלית ביותר, ועז"נ והסירותי דייקא, כלשון נוכח, שקאי על עצמות ומהות א"ס ב"ה כנ"ל.

וכל ענינים אלה נמשכים גם בגשמיות, הן בנוגע למזונא רויחא, שעז"נ וברך את לחמך ואת מימך, הן בנוגע לחיי, שעז"נ והסירותי מחלה מקרבך, ומוסיף את מספר ימך אמלא, והן בנוגע לבני, שעז"נ לא תהי' משכלה ועקרה בארצך. וכל זה נעשה הכנה לענין כניסת הארץ (שעל זה מדובר בהמשך הכתובים⁸⁸), כן תהי' לנו במהרה בימינו ע"י משיח צדקנו⁸⁹.

86 שבת נה, ב. ב"ב יז, א. וראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 132 ואילך.
87 ראה גם תניא פל"ה (מד, סע"א (המו"ל).
88 בפסוקים כז-לא.
89 חסר אריכות הדברים בסיום המאמר ואילך).

בס"ד. שיחת ש"פ משפטים, פ' שקלים, מבה"ח אדר ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה לא תהי' משכלה גו'.

[אחרי המאמר — צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לומר "לחיים"].

ב. נתבאר בארוכה בהמאמר¹ שתורת החסידות דורשת שהאדם יעשה בתוכו "בית ולד"², שתוכנו בעבודה הו"ע דהתפעלות שכלית, ולאח"ז תהי' גם "לידת הולד", שזהו"ע ההמשכה בהתגלות בלב; וכיחד עם זה תובעים ממנו העדר שביעות הרצון מעבודתו, מצד גודל טירדתו ("די פאריאגטקייט") במילוי השליחות.

ולכאורה: כיון שנדמה לנו — וכך היא האמת — שענינים האמורים הם נעלים ונפלאים ביותר ("געוואלדיקע ענינים") — כיצד יתכן לדרוש ולתבוע את הדבר מכאו"א מישראל?!

— כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפור³, שאביו הרבי נ"ע אמר לו שלפעמים שבע רצון הוא מזה שסובל מכאב בטן וצריך לילך לפנות, כי, בהיותו במקום שע"פ דין פטור הוא מכל עניני העבודה, ביכלתו אז לפוש לרגע מיגיעתו וטירתו בעבודה ה', "אָפּפּאַפּן דעם אָטעם און קומען צו זיך". ואם הדברים אמורים אפילו בנוגע לצדיקים ונשיאי ישראל — לאנשים כערכנו — בודאי ובודאי קשה ביותר, "אָ געוואלדיקע זאך", שתהי' היגיעה והטירדה בעבודה בתמידות, עד כדי כך שלא יהי' מקום לשביעות רצון!

ונשאלת איפוא השאלה — כיצד יש לכאו"א מישראל הכח על ענין נעלה כזה?!

והמענה לזה — שגם ענינים נעלים ביותר שייכים לכאו"א מישראל — מצד הכחות שנותנים לו מלמעלה.

וענין זה (הכח שנותנים מלמעלה לעבודתם של ישראל) מודגש בהפרשיות שקורין בתורה בשבת זו, כדלקמן.

(1) לעיל ס"ע 329 ואילך. וש"נ.
(2) ראה יבמות סד, רע"ב.
(3) ראה גם "רשימות" חוברת יד (יומן ד) ע' 15.

ג. בפרשת שקלים כתיב: "זה יתנו גו' מחצית השקל", "כמין מטבע של אש הוציא הקב"ה... והראהו למשה, ואמר לו זה יתנו, כזה יתנו"⁵.

והענין בזה⁶:

ה"מטבע של אש" שהראה הקב"ה למשה מהוה נתינת כח לבני ישראל גם הם ליתן מחצית השקל. וע"ד מ"ש "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל", "מה שהוא עושה (שזהו הפירוש ד"דבריו", "חוקיו ומשפטיו", שהוא בעצמו מקיימם, וכמארו"ל⁷ "הקב"ה מניח תפילין") הוא אומר לישראל לעשות"⁸, היינו, ש"הוא עושה" מהוה נתינת כח "לישראל לעשות"¹⁰.

זאת ועוד:

ממ"ש "זה יתנו", "כזה יתנו", כמו ה"מטבע של אש" (מטבע שלמעלה) שהראה הקב"ה למשה, היינו, שהמחצית השקל שנותן יהודי הוא "כזה", כמו ה"מטבע של אש" — מובן, שעי"ז שיהודי נותן "מחצית השקל", פועל הוא שנעשה הענין ד"מטבע של אש" למעלה, כי, באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא¹¹.

ונמצא, שבזה שהראה הקב"ה למשה מטבע של אש ישנם שני

ענינים:

המטבע של אש היא — לכל לראש — נתינת כח מלמעלה לעבודתם של ישראל בנתינת מחצית השקל, היינו, שהמטבע של אש היא בבחינת אתערותא דלעילא שמעוררת את האתערותא דלתתא דנתינת מחצית השקל;

ועי"ז נעשה עוד ענין — שיש בכחה של האתערותא דלתתא לפעול אתערותא דלעילא, היינו, שנתינת מחצית השקל למטה פועלת הענין ד"מטבע של אש" למעלה.

וכיון שישנו הענין דאתערותא דלעילא — שוב לא יפלא שבכחם של בני ישראל לפעול כל העבודות הנדרשות מהם.

(4) תשא ל, יג.	(8) ברכות ו, א.
(5) ירושלמי שקלים פ"א ה"ד. ועוד. הובא	(9) שמו"ר פרשתנו פ"ל, ט.
בפרש"י עה"פ.	(10) ראה גם תורת מנחם — התועדויות
(6) ראה גם תורת מנחם — התועדויות	ח"ג ע' 343, ובהנסמן שם כהערה 8.
ח"ב ע' 267 ואילך, ובהנסמן שם.	(11) ראה זח"א עז, ב. פח, א.
(7) תהלים קמז, יט.	

ד. ענין זה (הנתינת כח מלמעלה על העבודה) מודגש גם בפרשת השבוע — פרשת משפטים:

על¹² הפסוק (בפרשתנו¹³) "אם כסף תלוה" — אמרו חז"ל¹⁴: "כל אם ואם שבתורה רשות חוץ מזה כו'", היינו, שהפסוק "אם כסף תלוה" הוא מצוה וחובה.

וע"פ דרשת חז"ל הנ"ל (ס"ג) "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות", מובן, שגם הקב"ה בעצמו מקיים את הציווי "אם כסף תלוה גו'".

וביאור הענין:

תוכן הענין דהלואה ("אם כסף תלוה") הוא — שנותנים למישהו כסף למרות שאין זה מגיע לו (שכן, הלוה אינו נותן (אל המלוה) דבר תמורת ההלואה); אבל לאידך גיסא — אין זו מתנה, אלא הלוה מתחייב להחזיר את ההלואה (כעבור זמן).

ו"מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות" — שהקב"ה נותן ליהודי ענינים וכחות אע"פ שהיהודי אינו נותן (להקב"ה) דבר תמורתם; אבל ביחד עם זה דורש הקב"ה, שהיהודי ינצל כל הענינים והכחות שניתנו לו מאת הקב"ה כדי למלאות את שליחותו (של הקב"ה), ולהחזיר את ה"הלואה" ב"חוקיו ומשפטיו" של הקב"ה.

ה. ובפרטיות יותר מצינו במסירת דבר על מנת להחזיר (לפי תנאים הנ"ל ס"ד¹⁵) — שני אופנים: שאלה והלואה.

והחילוק ביניהם: בשאלה — חייב השואל להחזיר (אל המשאל) אותו הדבר ששאל ממנו, לפי שהדבר (ששאל) אינו הופך להיות שלו; ואילו "מלוה" — להוצאה ניתנה¹⁶, כלומר, ההלואה שייכת לחלוטין אל הלוה, ויכול להשתמש בה בשביל כל צרכיו.

וטעם הדבר שהנתינת כח של הקב"ה לבנ"י — "כסף תלוה" (כנ"ל ס"ד) — נקראת בשם הלואה (ולא שאלה), הוא, לפי שכח זה (שניתן לבנ"י מאת הקב"ה) יכולים הם לנצל כדי לפעול בענינים שלהם, אפילו

(12) מכאן עד סוף השיחה נדפס בלקו"ש
ח"א ע' 158 ואילך.
(13) כב, כד.
(14) מכילתא ופרש"י עה"פ.
(15) למעוטי שכירות (שהשוכר צריך לשלם
עבור השימוש בדבר) ופקדון (שהשומר אסור
לשלוח יד בהפקדון). — מרשימה בלתי
מוגה.
(16) כתובות פד, א. קידושין מז, א.

כאשר המדובר בנוגע לענינים נמוכים¹⁷, ע"ד ובדוגמת הלואה — ש"מלוה להוצאה ניתנה".

ו. וביאור הענין בנוגע לפועל, ובפרט בנוגע ללימוד תורת החסידות:

ישנם כאלה הסוברים שללימוד תורת החסידות צריך האדם להמתין תחילה עד שיהי' נזהר בתכלית אפילו בדקדוק קל של דברי סופרים ובהידור מצוה, ורק אז יוכל ללמוד חסידות. כל זמן שחושש הוא אשר עדיין לא הגיע לדרגא זו, מה גם ("ווער רעדט נאך") אם יודע, אשר עלול הוא, לעתים, להכשל בהידור מצוה ובדקדוק קל של דברי סופרים, וכל שכן אם הוא נכשל אפילו בדבר שהוא מדובר, ולפעמים אפילו בדבר שהוא מדאורייתא (הן בענין של "קום ועשה" והן בענין של "שב ואל תעשה"), אזי — טוען הוא — אינו יכול להתעסק בלימוד החסידות ובעבודת התפלה, ובכלל בענינים נעלים!...

והמענה לזה — "מלוה להוצאה ניתנה":

מבלי הבט על גודל מעלתה של תורת החסידות — כידוע¹⁸ שרבינו הזקן המשילה לאבן טובה הנמצאת בכתר המלך אשר בלעד' מתבטלת מציאותו של כל הכתר ("דער גאנצער כתר איז קיין כתר ניט") — מ"מ, הרשות נתונה לכאו"א מישראל לקחת את כתר המלך ולנצלו בשביל הענינים שלו.

ולפיכך תובעים מאת כאו"א מישראל — שמבלי הבט על גודל פחיתות מעמדו ומצבו, לא יחסיר אפילו יום אחד את השיעור שלו בתורת החסידות, ואפילו ביום זה גופא שבו נכשל ח"ו בדאורייתא (הן בענין ד"קום ועשה" והן בענין ד"שב ואל תעשה") — הרי גם ביום זה לא יחסיר את שיעורו בלימוד החסידות, ולא רק בענין של "עבודה", אלא אפילו בענין של "השכלה" באלקות, ואפילו ענין כזה (בהשכלה) שמצד רום עומקו אינו יודע כלל כיצד "להורידו" אליו ("אַראָפּצוטראָגן צו זיך")!

ז. והנה, טעם הדבר שהקב"ה נותן לבנ"י כח זה (שבבחי' "כסף

(17) כולל גם בבירור וזיכרון ה"עור" בלתי מוגה.

(בעינין) ל"אור" (באל"ף)*. — מרשימה (18) ראה "התמים" ח"ב ע' מט. אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' שכו ואילך.

ועוד.

(*) ראה דרמ"צ ח, טע"א. ועוד.

תלוה" (— נתבאר בהמשך הכתוב: "אם כסף תלוה) את עמי", כדרשת חז"ל¹⁹ עה"פ — "עמי ונכרי עמי קודם".

ובהקדמה — שמזה שיש צורך להדגיש ש"עמי קודם", מובן, שקיימת נתינת מקום לומר גם באופן אחר, ואעפ"כ, המסקנא היא, ש"עמי קודם".

ומזה מובן שהנתינת כח מאת הקב"ה המרומזת בפסוק "אם כסף תלוה את עמי גו'" — נמשכת ובאה ממדריגה כזאת אשר לגבי עבודת הנבראים אינה תופסת מקום (שלכן יכול להיות גם באופן אחר), שזוהי בחינת "אדון יחיד שרש השרשים"²⁰.

וכדאיאתא במדרש²¹ "איני יודע באיזה מהם חפץ אם במעשה אלו (מעשיהן של צדיקים), אם במעשה אלו (מעשיהן של רשעים), כיון דכתיב²² וירא אלקים את האור כי טוב הוי במעשיהן של צדיקים חפץ ואינו חפץ במעשיהן של רשעים", אשר הסיבה לכך ש"איני יודע באיזה מהם חפץ" וצריך להיות לימוד מיוחד (מהפסוק "וירא אלקים גו'") ש"במעשיהן של צדיקים חפץ", היא, בגלל שבמדריגה זו (ד"אדון יחיד שרש השרשים") ישנה נתינת מקום גם על ענין הפכי ("מעשיהן של רשעים"), אלא, שמצד הבחירה העצמית שבחר הקב"ה בנשמות ישראל — "עמי קודם".

ועל זה נאמר²³ "הלא אח עשו ליעקב נאום ה' ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי": כיון שלגבי מדריגה זו מעשה התחתונים אינו תופס מקום, לכן "הלא אח עשו ליעקב", שעשו ויעקב שניהם שוים. ואעפ"כ, מצד הבחירה ואהבה עצמית — "ואוהב את יעקב" דוקא.

וענין זה מרומז גם בלשון הכתוב — "אם כסף תלוה"²⁴:

"כסף" רומז על ענין האהבה — כידוע ש"כסף" הוא מלשון "נכסוף נכספתה לבית אביך"²⁵. ודוגמתו בנדר"ד, שהמלוה — הנתינת כח — מאת הקב"ה ("תלוה את עמי") אינה באה בגלל עבודת האדם, כי אם בגלל האהבה עצמית ("כסף") של הקב"ה לבניו.

(19) ב"מ עא, רע"א. הובא בפרש"י עה"פ. (20) עבוה"ק ח"ב פ"ג, הובא בשל"ה (לא, ב). — הענין נתבאר בסה"מ עזר"ת ע' קצה ואילך. ד"ה לא תהי' משכלה שנאמר בהתועדות (לעיל ס"ע 324 ואילך). וש"נ. (21) ב"ר ספ"ב. (22) בראשית א, ד. (23) מלאכי א, ב"ג. וראה לעיל ע' 99. וש"נ. (24) ראה גם אוה"ת פרשתנו (כרך ח) ע' ג'כד ואילך. (25) ויצא לא, ל. וראה חניא רפ"ג. ובכ"מ.

ה. עפ"ז יש לבאר גם המשך הכתוב — "(אם כסף תלוה את עמי) את העני עמך":

מכיון שנתנית כח הנ"ל באה ממקום כזה שמעשה התחתונים אינו נוגע שם — לכן נמשכת ובאה לכאן מישראל, כי, העדר העבודה אינו פועל פגם בהמקור שממנו נמשך כח זה.

וזהו מ"ש "את העני עמך" — שמבלי הבט על כך שיהודי זה הוא בבחינת "עני", שמתבונן במעמדו ומצבו ונעשה שבור מכך ("ער איז צעבראָכן פון דעם"), ולא עוד, אלא שיש לו אמנם ממה להיות שבור... בכל זאת צריך לדעת, שהכח הנ"ל מלמעלה ("אם כסף תלוה") ניתן גם אליו, שכן, אהבה עצמית ("כסף") מתייחסת אל כל יהודי ("אהבה עצמית דערגרייכט אַלעמען"), גם ליהודי זה "העני". ואדרבה — בגלל היותו עני, הרי ידוע שהקב"ה נמצא ב"לב נשבר ונדכה"²⁶ דוקא.

ט. וממשיך בכתובי — "לא תהי' לו כנושה"²⁷:

תוכנו של ציווי זה הוא — "כל הנוגש העני והוא יודע שאין לו מה יחזיר לו, עובר בלא תעשה, שנאמר לא תהי' כו"²⁸, ולא עוד, אלא ש"אסור לאדם להראות עצמו לבעל חובו בזמן שיודע שאין לו, אפילו לעבור לפניו שלא יפחידו או יכלימו כו"²⁹. כלומר, במקרה אשר תביעת החוב מהלוה אינה מועילה בלאו הכי (שהרי "אין לו מה יחזיר לו") ואינה גורמת להלוה אלא לחץ — אסור לתבוע ממנו את החוב.

וע"פ הנ"ל ש"מגיד דבריו ליעקב גו", "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות" — כן הוא הדבר גם למעלה, שכאשר תביעתו של הקב"ה ע"י קו השמאל וע"י יסורים אינה פועלת כלום, הרי לגבי תביעה טתם (ללא תועלת) נאמר "לא תהי' לו כנושה"!

וע"ד מש"נ³⁰ "על מה תוכו עוד תוסיפו סרה" — כלומר, "מה

(26) תהלים נא, יט.

(27) ובהקדמה — שבמלוה שלהוצאה ניתנה (כנ"ל ס"ה), גדולה יותר התחייבותו של הלוה: בשאלה — כיון שברשות משאיל קיימא, הרי גם אם נפחתה משווי מחזיר לו את הדבר כמו שהוא עתה, משא"כ בהלוואה שלהוצאה ניתנה, אם נפחתה משווי, חייב הלוה להחזיר כשווי בשעת ההלוואה. וכיון שהגתינות כח לעבודה היא באופן של הלוואה, הרי, ביחד עם המעלה

שהאדם יכול להשתמש בזה לכל ענייניו, גדולה יותר ההתחייבות לפרוע בשלימות. ומטעם זה יש צורך מיוחד להדגיש בנדו"ד "לא תהי' לו כנושה וגו'" (מרשימה בלתי מוגה).

(28) רמב"ם הל' מלוה ולוה פ"א ה"ב. שו"ע אדה"ז חו"מ הל' הלוואה ס"ב.

(29) רמב"ם שם ה"ג. שו"ע אדה"ז שם ס"ג. — מב"מ עה, ב.

(30) ישעי' א, ה.

יועיל הכות אתכם כי לא תוסרו בזה, כי עדיין אחר המכות תוסיפו לחטוא ולא תוסרו ע"י המכות"³¹; ולכן, כאשר הקב"ה רואה, שע"י הנהגתו בקו השמאל אינו פועל כלום — יתחיל שוב עם קו הימין, בקירוב בחסד וברחמים בטוב הנראה והנגלה³².

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א³³):

בודאי ישפיע הקב"ה בבני חיי ומזוני רויחא, כמ"ש בפרשתנו³⁴ — "לא תהי' משכלה ועקרה בארצך", שכל אלה שעדיין לא נפקדו — יפקדו בשנה זו בזרעא חייא וקיימא³⁵, פרנסה בהרחבה ואריכות ימים.

(31) רד"ק עה"פ (בשם "יש מפרשים").
 (32) ובמילא ישפיע הקב"ה לבנ"י גשמיות, והם יעשו מזה רוחניות (ראה "היום יום" כז טבת. כט אדר שני. כז אלול. ובכ"מ).
 — מרשימה בלתי מוגה.
 (33) קטע הבא — מרשימה בלתי מוגה.
 (34) כג, כו. וראה בארוכה בהמאמר (לעיל ע' 323 ואילך).
 (35) בהרשימה חסרות כאן תיבות אחדות (המו"ל).

מוקדש
לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו
כ"ק אדמו"ר זי"ע

נדפס ע"י

הרה"ת ר' יוסף יצחק הכהן וזוגתו מרת שטערנא מרים

בניהם ובנותיהם

שרה רבקה ובעלה הרה"ת שמעי' שי' קרינסקי

ובתם ריזל

מרדכי זאב הכהן, זלמן שמעון הכהן,

חי' שצערא, איסר אשר הכהן, זהבה, חנה,

ישראל הכהן, רפאל הכהן וריזל

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

גוטניק
